

AHMAD A'ZAM

O'ZI UYLANMAGAN SOVCHI

Gurung roman

1. Bandasi - g'ofil, hali boshiga nimalar tushishini bilmay, uxlab ham yotaveradi

NOZIM YOTGAN XONA.. TONG-SAHAR

Agar kinoga oladigan bo'lsak, ichkaridan ochiq derazadan hovliga qaraymiz. To'g'ridagi, u hovli devoridan bu hovliga qaragan bir ko'zlik katta chorburchak tuynuk lang ochiq. Ana shu tuynukdan radio vag'irlab, maqom ohanglari toshib chiqadi.

Maqom xonishlari bilan birga ochiq derazaga qaytamiz, derazadan ichkariga qaraymiz. Karavotda shu kunlarda nima masalalarga duch kelishidan hali bexabar, buni aytdik a, xullas, qahramonimiz Nozim uxlab yotibdi. Maqom uning ustiga «e tursang-chi!» deyayotgandek yopiriladi. Nozim cho'chib uyg'onadi, yotgan joyida boshini burib hovliga norozi qaraydi.

Shu choli kampirga radioni baqirtirib qo'yish nimaga kerak, a?

HOVLI. TONG-SAHAR

Hovli ham maqom ovozidan gumburlab turadi.

Hovlining etakrog'iga tortilgan sim dorda Nozim kecha yuvgan, bugun qurigan kirlar engil shabadada – maqomga mos hilpiraydi: bitta jinsi shim, ko'k, oq, kulrang uchta ko'ylak, to'rtta dastro'mol, ikkita oq mayka, yana ikkita oq gullik trusi, uch juft bo'zrang paypoq egasining bo'ydoq, yana shu holidan ozoda ham ekanini dalolatlaydi.

U hovli tuynugidan bu yoqqa mo'ralayotgan yana bir qahramon kampirimiz, HAMIDA XOLA ko'rinadi. Hamida xolaning qarashida qiziqsinish bilan sal tortinish ham bor. Qiziq-da, bu yoshlar odam tushunmagan toifa. Hamida xola Nozimni uncha tushunmaydi, nimagaligini asta-sekin bilib olaveramiz.

NOZIMNING UYI. TONG-SAHAR

Nozim sakrab turadi, tez borib, derazani qarsillatib yopadi-da, yana o'zini karavotga tashlaydi.

U tomonda Hamida xola deraza qarsillashidan cho'chib tushib, o'zini panaga oladi.

Nozim ijirg'anib, boshini ko'rpaga burkaydi.

HAMIDA XOLANING HOVLISI. TONG-SAHAR

Shundoq boyagi tuynuk tagidagi taxta so'ri - karavotda namozini ado qilib olgan BOSIT CHOL, Hamida xolaning choli, joynamozni yig'ishtiradi, uni taxlab, devordagi tokchaga qo'yadi.

Pastakkina oshxona eshigidan Hamida xolaning choliga baqirib gapirayotgani eshitiladi.

HAMIDA XOLA: - Nima eysiz? Norin bor, oshdan bor.

Bosit chol qo'lini qulog'iga qo'yib, shoyoni diqqat bilan eshitadi va u ham balandroq ovozda javob qaytaradi.

BOSIT CHOL: - Xudoga shukr! Ha, uxladim. Uxladim, deyaipman-ku. Faqat oyoq ikki marta tortishib, uyquning beliga tepdi-da.

HAMIDA XOLA: - Yo somsa beraymi? Juda yaxshi. Buyurtma sosmsa. Anavi turklarga qildirishgan ekan..

BOSIT ChOL: - E-e, uyqu bo'lib go'r bo'larmidi, qush uyqusi. Ha, mayli, shu kunni ko'rsatganiga ham shukr.

HAMIDA XOLA – Yo oshni mastava qilib beraymi? Birpasda bo'ladi. Qatqlab ichib olasiz. Ertalabga oqlk yaxshi-da. Oyog'ingizga ham foydasi bor.

Bosit chol kampirining hozir biron-bir ko'ngilsiz gap aytmasligini yaxshi bilgani uchun, eshitmasa ham hamma gaplarini ma'qullab boshini iring'ab o'tiradi.

Bir-birini eshitmay gaplashishga o'rganib ketgan chol kampirning baqir-chaqir suhbatl davomida radio ham tinmaydi.

HAMIDA XOLANING OShXONASI. TONG-SAHAR

Rangi asli qanday bo'lgani bilinmay ketgan olapes stol ustida ikkita katta sirli tog'ora, uch lagan, bir bidon, besh-olti kosa. Hammasida to'ydan kelgan har xil ovqat, pishloq, kolbasa, qazi parralari.

Hamida xola, axir, choli eshitmasa ham gapirishi kerak-ku, o'shandoq baland ovozda javragan ko'yi ovqatlarni saralaydi.

HAMIDA XOLA: Anavi Nuriddin aka bor edi-yu, mo'ynachi? Shuni ko'rib qolsam! Men o'lib ketgan deb yuribman. «Hamida, o'zingmisan?», desa qotib qolibman.

Bosit chol qo'lini qulog'iga qo'yib, xuddi eshitayotgandek diqqat qiladi.

BOSIT CHOL: Mushuk ham jonga tegdi. Qazilaringga keladi doim. Tashlama, desa ham tashlaysan. Bu padarla'nati haydaganni bilmaydi.

Hamida xola cholining eshitayotganiga hech shubha qilmagandek, u tomonga qarab-qarab gapiradi.

HAMIDA XOLA: - Hanifa pulga juda qattiq-da. Ikki kun uyidan kelmabman, bergan pulini qarang... A?..

BOSIT CHOL: - Chaman edik, cho'l bo'ldik, olov edik - kul. Ha, qanday zamonlar edi. Hammasi xuddi kecha bo'lganday, a.

HAMIDA XOLA: - Men ham shuni aytyapman-da, pulga qattiq deb. Ha, mayli, boriga baraka. Pul topish osonmi. Hammani to'yga etkazsin!

Hamida xola cholining gapini chala eshitadi, choli uning gapini tamom eshitmasa ham o'rtada ma'nili suhbat paydo bo'ladi.

Chol kampiri tomonga, kampiri choli tomonga qarab, unisi gapirganda bunisi, bunisi gapirganda unisi diqqat bilan quloq soladi.

Biz bilamizki, Hamida xola tamom eshitmaydi emas, qulog'i uncha ham tom bitmagan, yo choliga mutaassiblik qilib, eshitmaslikka oladimi, ko'raylik-chi.

BOSIT CHOL: - Anavi bolaga opchiqdingmi? Savob bo'ladi, opchiq.

HAMIDA XOLA: - Opchiqaman, hali turgani yo'q. Kechasi alla-pallagacha uxlamaydi, keyin manuvnaqa ertalab turolmaydi. Turib bet-metini yuvsin, berarman.

BOSIT CHOL: - Musofirning ko'nglini olish kerak. O'zi yaxshi bolaga o'xshaydi. Bu... o'qiyverar ekan-da, a? Ustudent degani ham qiyin kasb ekan. To'rt muchali but, lekin bir bosh bir qulog'i, xotin, bola-chaqa yo'q. E xudoyim, hamma bandalarining rahmini o'zing e.

HAMIDA XOLA: - Ustudent emas, bitirgan. Endi o'zi bir nimalarni yozar emish. Bilmadim, ishqilib, odamlarni yozadigan joyga ishga kiribdi.

BOSIT CHOL: - Sen ovqatni sovutmay olib chiqib ber-da. Sovuganini kim ham eydi. Sarqit deb o'ylaydi-da. Ko'ngliga kelishim mumkin.

HAMIDA XOLA: - Nimaga sarqit deydi? Meni sarqit olib keladi, deb o'ylaydimi? Nimalar deyapsiz? Voy, ko'nglimning ko'chasi! To'ylardan odamlar uyida emaydigan narsalarni olib kelaman.

Hamida xola gapirganda stol ustidagi ovqatlarni bir-biri ko'rsatadi, yarimta qazini choliga ko'rinmasa ham, ko'z-ko'z qiladi.

HAMIDA XOLA: - Qazini shunday butun-butun bersam, parra bo'lsa, dasturxonda qolgan ekan demasin deb. O'zi bu bola chimxo'rroqmi, ovqat olib kirmang, deydi, shunday sarxil oshlarni ham uncha emaydi.

BOSIT CHOL: - Xudoyim odamlarning yaxshi ishlarini ham, yomon ishlarini ham yozishni ikki farishtasiga tayinlab qo'ygan. Odamning ikki elkasida o'tiradi shu ikkita farishta.

HAMIDA XOLA: - Shuni ayting.

BOSIT CHOL: - Musofirning ko'nglini olganingni ham yaxshi farishta daftariga yozib qo'yadi: falonchi kampir falon musofirga yaxshilik qildi, o'lganidan keyin esdan chiqmasin, jannatga olamiz, deb...

Bosit chol soqolini silab, uchidan tortqilab-tortqilab gapiradi.

Bosit cholning odmi falsafasini eshitmaslikka o'rganib qolgan Hamida xola ovozi pasaytirib, o'zicha javrashga tushadi.

HAMIDA XOLA - To'kinchilik ham bor bo'lsin. Shuncha osh-a! Yarim qozon, yo'q, bir qozoncha kelardi, ariqqa oqizishdi-ya. Uvol, uvol! Man aytdim, hozir mavsum, hamma yoqda to'y., buncha odam kelmaydi, ellik kilo guruch bo'ladi,

deb. Yo'q, quloq solishmadi. Etimxonaga aytsa, u erdagilar ham olmabdi – boshqa to'ydan osh kelgan ekan. Nima qiladi – tashlaydi-da. Odamlar nimaga bunaqa bo'lib ketyapti, a? He-e, to'ydan ayirmasin...

Bu orada radioda maqom tugab, engil kuylardan konsert boshlanadi.

GULSANAMNING UYI

Yana bir qahramonimiz, hozir erini sog'inib, xushnud kayfiyatda GULSANAM, qo'lida al bom, tizzasidagi o'g'ilchasi Davronga Davlatning rasmini ko'rsatib o'tirib, so'raydi.

GULSANAM: - Kim bu? Taniyapsanmi, kim ekan? Dada. Qani, yt-chi, kim ekan? Dada. Dad-da!

Gulsanam al bomni ochadi, xuddi o'g'ilchasi tushunadigandek gapiradi.

O'g'ilcha Gulsanamning sog'inchlarini hali qaydan bilsin, buv-buv qilib, al bomga qo'lini cho'zadi, o'ynagisi keladi.

GULSANAM: - Yo'-o'q, yirtib qo'yasan... Mana, bu - to'yda tushganmiz. Unda sen yo'q eding, toycho'g'im. Bu dadang, bu men. Oyijonni taniyapsanmi? Ha, shu men-da. Bu dadang, bu ham dadang. Bu ham, men bilan tushgan... Dadangning elkasiga boshimni qo'yganman-ku. Shu rasmni buving ko'rib qolib, boshimga bir musht urgan-da... To'ydan oldin edi.

Al bom varaqlanadi, Davlat bilan Gulsanamning turli vaytlarda birga tushgan suratlari bir-bir ko'rinadi.

GULSANAM: - Qani, yana bir marta «Dada» de-chi. Hali kichkinasan-da, bilmaysan. Lekin dadang bizni sog'ingan. Biz ham sog'inganmiz dadangni. Tegma-da, bolam, yirtib qo'ysang, dada xafa bo'ladi. Aylanay, tillo bolam, Davlatim!. Sog'indik a, o'g'lim?

Ha, sog'ingan. To'yiga qancha, hozir Davron bir yarim yoshga kirgan bo'lsa, ikki yarim yil o'tibdi, Davlatning bultur, o'tgan yili yozlarda bir oyga uyiga kelganida, unda ham yoru jo'ralaridan bo'shaganida ko'rgani, sog'inadi-da, har kuni ko'rgisi keladi.

DAVLATNING HOVLISI

Bu yoqda uy eshigi ochilib... iy-e, bu qanaqasi? – u yoqda erkalatish bahona, sog'inchini o'g'liga to'kib o'tirgan Gulsanamning eri –DAVLAT turgan uy ichidan RA'NO degan boshqa bir qiz chiqib keladi. Ra'noning kiyinishi, eshikdan chiqqandan keyin u yoq-bu yog'ini to'g'rilab qo'yishidan, kichkina oynachaga

qarab, labini labiga ishqalab, labbo'yog'iga sayqal berishidan, bilamizki, u bu eshikdan chiqishga ko'nikib ketgan. Chatoq, juda chatoq, ishqilib, buni Gulsanam bilmasin.

Maykachan Davlat derazadan qaraydi. Uyalmaydi ham. Hech kim bilmasligi, uzoqdagi Gulsanamga bu gaplar etib bormasligidan ko'ngli to'q.

Lekin biz bilib o'tiribmiz-ku. Ha, bu ham xudoning bir g'ofil bandasi, g'ofilligidan o'zi bexabar.

RA'NO: - Bir pasda sog'inib qolasiz-a? Darrov kelaman.

DAVLAT: - Uxlab olay deyapman.

RA'NO: - O'zim kelib allalayman.

DAVLAT: - Eshikni qulflab keting. Lo'li kirib boshni qotiradi. Mayda pul yo'q.

RA'NO: - Bari bir jiringlatadi. Tag'in chiroyli qizi bilan kelsa, ko'zingizni qisib qo'ymang.

DAVLAT: - Esingiz joyidami? Bir kunim shularga qoldimi? Lo'lining o'rniga o'zingiz bor-ku.

Ra'no erkanib, g'amza qiladi.

RA'NO: - Men hali shunaqa bo'lib qoldimmi sizga? Rashkim yomon, o'shanaqalarga qaraydigan bo'lsangiz, shu chiroyli ko'zlaringizni o'yib olaman.

DAVLAT (sho'xchan jilmayib): - Mana, qarayapman, qarab turibman-ku.

RA'NO: - Haddingizdn oshmang. YOmonman-a!

Gaplarini qarang. Bet qolmagan.

NOZIMNING UYI. CHOSHGOH

Nozimning yig'nalgan karavoti ustiga boya dordagi kirlar tashlab qo'yilgan.

Qo'shni hovlidan engil kuylardan konsert eshitilib turibdi.

Nozim ko'k ko'ylakka dazmol bosyapti, ha, uylanmagandan keyin, iloji qancha, ko'ylak-ishtoniga o'zi dazmol bosadi-da.

Chorqirra shisha kuldonda sigareta tutaydi. Bu ham yaxshi emas, balki ko'p o'ylaganidandir.

Nozim kosadagi suvga qo'lini botirib, ko'ylakka silkiydi. Keyin shu qo'li bilan sigaretani ushlaydi. Sigareta belidan ivib qoladi.

U sigaretani bir tortib ko'radi-da. keyin afsusda aftini burishtiradi, keyin kuldonga bosib o'chiradi. Sigaretaning uchi ezilib, belidan yirtiladi, tamakisi titiladi.

Nozim o'ylanadi, yo'l qarab qoladi, ha, yosh yigit, bir o'zi turgandan keyin, o'ylanishdan boshqa nima ishi ham bor; sevgani ham xayolida.

XOTIRA

OYGUL degan qizimiz auditoriyada dars tinglayapti.

Boshini ko'tarib, Nozimga qarab jilmayishidan, Nozim ham u bilan ko'z urishtirdi shekilli, yana ochilib tabassum hadya etishidan bilamizki, bekorga emas, ikki yosh bir-birini sevadi.

Nariroqda yana bir yigit – Jamol deganimiz, iyagini qo'li bilan tirab, Oygulga juda mahzun termiladi – umidsiz sevgi! - jilmaygan Oygulning nigohlaridan mo'ljal olib Nozimga qaraydi. Ko'z urishtirib, keyin oldidagi daftariga nigohini yashiradi. Daftariga qarab, lekin unda nimalar yozilganini ko'rmayotgan Jamolning o'tirishi ta'sirli, u shu egilgan ko'yi, boshini ko'tarmay, yana Oygulga mung'ayib tikiladi. Daftariga bir narsalarni tez-tez yozayotgan Oygul Nozimga qaraydi. Hamma manzralar Nozimning xayolida bo'layotgani uchun, turgan gap, o'zi ko'rinmaydi, faqat ko'z oldida kurib turdi.

NOZIMNING UYL. CHOSHGOH

Nozimning hamma kirlari dazmollanib, ikki ko'ylak stul suyanchig'iga ilingan, boshqa kirlar, ustma- taxlab qo'yilgan.

Karavon juda tartib bilan yig'ishtirilgan, ustidagi tarang tortilgan ro'yja – choyshab ham ham dazmollangandek tekis.

Xayolda, faqat Nozimning xayolidagi Oygul Nozimning ko'k ko'ylagiga dazmol bosadi.

Oygul kosadagi suvdan ho'playdi

NOZIM: - Ey, ey, bu dazmolga-ku. Qo'limni solgan edim. Ichishga boshqa suv beraman.

Oygul og'zidagi suvni ko'ylakka puflash o'rniga Nozimga – bizga ufuradi.

OYGUL: - Xayolingizda-ku bu, Nozim. Suv puflasam, ko'nglingizdagi o't pasayar.

Nozim beixtiyor qo'l siltab, dazmolni eslaydi, yana ishga kirishadi.

Qo'ylakning g'ijimi tekislanmaydi.

Nozim chiqib, kosada suv ko'tarib kiradi.

Karavotda o'tirgan Oygul, xuddi shu erda o'tirishga o'rganib ketgandek.

SHAROFAT AYANING HOVLISI. CHOSHGOH

Qator ishkomi.

Ishkom tagidagi uch oyoqli narvonda SHAROFAT AYA tokqaychi bilan xomtok qilyapti.

DILOROM oshxona eshigidan chiqib, uy eshigiga kirib ketadi.

Derazadan Dilorom bilan singlisi DILAFRO'Zning boshi ko'rinadi.

Darvoza eshigi ochilib, QO'SHNI DILOROM kiradi. Bu qiz devor-darmiyon qo'shni, yana bu Diloromning dugonasi.

Bu hovlida ham tinchlik, hali nima gap bo'ladiyu nima gap bo'lmaydi, hech kim o'ylab ko'rmagan.

QO'SHNI DILOROM: - Hormang, hormang, Sharofat aya!

SHAROFAT AYA: - Bor bo'l, qizim. Kel, kel.

QO'SHNI DILOROM: - Assalom-alaykum! Xomtok sizga qoldimi, amakim qochib ketdilar mi?

SHAROFAT AYA: Amakingning hamma ishi chala, o'zim tepasida turmasam bo'lmaydi.

QO'SHNI DILOROM: - Ha, amakim ham sizsiz bir ish qilmaydilar. Ha, aytganday, dugonam uydami?

SHAROFAT AYA: - Uyda, uyda. Ana, oshxonada. Singlisi bilan meni tomosha qilyapti, bu kampir qachon yiqiladi, biz qachon qutulamiz deb.

QO'SHNI DILOROM: - Voy, unaqa demang, xola, qani endi hammaning ham shunaqa serg'ayrat onasi bo'lsa.

SHAROFAT AYA: - Serg'ayrat-a! Ona emas, bu ikki qizga tekin mardikor de.

Oshxona eshigidan Dilorom chiqib, dugonasiga jilmayadi. Uning orqasidan chiqqan Dilafro'z chaqqon borib, bu Dilorom bilan o'pishib ko'rishadi.

O'pishaversin, hali oralariga qanaqa sovuqchilik tushib qolishini bilmaydi-da.

KO'CHA. MAHALLA IDORASI OLDI. CHOSHGOH

Mahalla idorasining ko'chaga qaragan eshigidan biri elliklardan oshgan, biri qirq yoshlar atrofidagi ikki xotin kirib ketadi; tortinib, alanglashlaridan aniq bu mahalladan emas. Bular o'zini sal katta oladimi yo juda boadab tutadimi, bilmadik, lekin, har holda shunday yurishga o'rganib ketganlar, bu aniq. Kimlar bo'ldi ekan, lekin tanishdek, alanglashshlaridan bilamiz, ko'chada ko'p ko'rganmiz. Assalomu alayko'-o'm, shu erda uzatiladigan qiz bor deyishdi, deb uyimizga ham kirib kelaveradi.

NOZIMNING UYI. CHOSHGOH

Nozim kiyinyapti. Egnida boya dorda osilgan jinsi shim.

Ko'k ko'ylakning tugmalarini qadaydi.

Dazmollab taxlangan dastro' molni cho'ntakka soladi.

Ana, uylanmagan yigit, o'zini o'zi eplab, qirralik bo'lib yuradi, yaxshi-da.

O'RDA. ANHOR BO'YI

Yana bir qahramonimiz – ORIF avtobus bekatida o'tgan transportga ko'zlari nigoron, qallig'ini kutyapti.

Avtobusdan tushayotganlar orasida bitta, keyin yana bitta chiroyli qiz tushadi. Chiroyli qizlar ham ko'p-ey! Lekin ko'pi egalik ham.

Mana, qarang, oldingi eshikdan boshqa bir chiroyli qiz tushadi va uni darrov bir yigit kutib oladi. O'v-v, mard bo'lsang, qizingni mashinada olib yur, hammaning ko'zini o'ynatmay.

Mana, qahramonimiz Orif ham ancha xunob, - shuncha chiroyli qizlarning birortasi ham u kutayotgan qiz emas.

Yana bir avtobus kelib to'xtaydi. Yana bir qiz tushadi, tuzukkina. Faqat... nima kerak, a, tilla tish qo'yib? Yaraqlatib jilmayadi. Urfdan qoldi-ku boyligini og'ziga qoplash.

Orif bu qizga noroziroq qarab turganda, qallig'i SHARIFA yoniga kelib, pichirlab salom beradi. Orif eshitmaydi, yaxshi ham uning ko'zi olma-kesak terayotganini Sharifa ko'rmadi, chunki boshini egib olgan edi. Qiz bolaning tortinchoq bo'lgani yaxshi-yu, lekin bunchalk emas-da.

Orif qator kelayotgan avtobus yo'liga, avtobusdan tushayotgan qizlarga qarab, yonida boshini egib turgan Sharifani ko'rmaydi.

Ha, Oriflarnikidan Sharifalarnikiga sovchi borgan, hamma narsa kelishilgan, hal bo'lgan, non singan, ya'ni patir ushatilgan, endi to'yga tayyorgarlik. Faqat shu... Sharifaning hali hech gap yo'qdek o'zini olib qochishi odamning yuragini siqib yuboradi. Qaysi asrda tug'ilgan bo'lsa? Lekin g'azallardagi qizlar ham g'amza qiladi.

Orif asabiylashib, endi keladi, deb qo'l siltab yuborsa, Sharifa shu erda, yonida jimgina kutib turgan bo'ladi.

Orif jilmayadi, Sharifa erga qaraydi.

Sharifa uyalganidan bo'ynini ichiga olgan, erga kirib ketay deydi.

HAMIDA XOLANING HOVLISI. CHOSHGOH

Dasturxon yig'ishtirilgan. O'rtada faqat parvarda solingan likopcha bilan choynak va ikkita piyola.

Hamida xola bir tomonga, Bosit chol boshqa tomonga qaragan, chol yonboshlagan, kampir tizzasini quchoqlab o'tiradi. Bir-birining ko'nglida nima kechayotganini yaxshi tuyadigan eski juftning jim hangomasi.

Va albatta radio tinmaydi:

«Boshlovchi: Ayting-chi, hamma yoshda ham muhabbat bo'lishi mumkinmi?

Suhbatdosh ayol: Albatta. Muhabbat albatta hamma yoshda bo'ladi. Hatto o'layotgan odam ham sevib qolishi mumkin. Agar odam o'limidan oldin sevib qolsa, u o'lgandan keyin muhabbatning bir tomchisi erga ham tushadi. Bundan, demak, muhabbatdan er ham bahra oladi Bir kuni u unib chiqadi.»

Qarang-ey, odamning o'lgisi kelib ketadi-ya. Ishqilib, kampir rashk qilib, nevaralar janjal ko'tarib qolmasa.

Bosit chol bu gaplarni eshitib, juda ta'sirlangandek, boshini burib, kampiriga qaraydi.

HAMIDA XOLA (yoqasini ochib, ko'kragiga tuflagan bo'ladi): - Yo tavba! Ko'karib chiqqanini aytyaptimi?

Radioda esa suhbat davom etadi:

«Suhbatdosh ayol: Ellikka boryapmiz, uchta bolamiz bor, hammasi oilalik. Lekin hozir ham bir-birimizni biron kun ko'rmasak, turolmaymiz. Haqiqiy muhabbat shunaqa kuchli bo'ladi....»

Muhabbat shunaqa bo'lar ekan-da, qarang-a! Shu xotindan boshqa hech kim sevmagan.

Nozim xonasi eshigini yopib, hovliga chiqadi, o'rtada to'xtab, o'ylanib qoladi. Keyin osmonga qaraydi.

HOVLI. CHOSHGOH

Darvoza taqillaydi, keyin qo'ng'irog'i jiringlaydi..

Shu payti shart emas edi, Nozimning o'zi ko'chaga chiqaman deb turganda.

KO'CHA. CHOSHGOH

Ko'kka bo'yalgan darvoza, darvozaning eshigi ochilib, Nozim ko'rinadi.

Kelganlarga hayron bo'lib qaraydi.

Boyagi sovchilar.

NOZIM: Salom alaykum! Kelinglar?

KATTA SOVCHI - : Va-alaykum!

KICHIK SOVCHI (alikka boshini silkib): - Yaxshimisiz?

NOZIM: - Rahmat. O'zlaringiz?

Nozim ajablanishdan boshqa gap topolmaydi, tikilib turaveradi.

KICHIK SOVCHI: - Singlingiz... Uyda kim bor?

NOZIM: - Men.

KATTA SOVCHI: - : Oyingizlar yo'qmi?

KICHIK SOVCHI: - Bu uyda uzatiladigan qiz bor ekan?

NOZIM (kulib): - Uzatiladigan qiz yo'g'-u, lekin uylanadigan yigit bor.

KICHIK SOVCHI (uncha anglamay): - Kim?

NOZIM: - Mana, ko'rib turibsiz.

Nozimning hazilidan katta sovchining ensasi qotadi, kichik sovchi opasiga savol bilan qarab, keyin tushunadi.

KATTA SOVCHI: - Mahalla idorasidan shu ko'k eshikni aytishdi. Shunga so'rab turganimiz.

NOZIM: - Kechirasizlar, bu erda bir o'zim turaman. Uy egalari «dom»ga chiqib ketgan, ularning qizlari ham yo'q.

KICHIK SOVCHI: - Ko'k sirlangan darvoza deb aytishdi.

NOZIM: - Ana, qarang, nechta darvoza ko'k.

KICHIK SOVCHI (atrofga alanglab): - Voy, ha-ya...

KATTA SOVCHI: - O'g'lim, uzatiladigan qiz qaysisida? O'zingiz ko'rsatib yubora qoling.

KICHIK SOVCHI: - Uylanmagan bo'lsangiz, sizga qizni o'zimiz topib beramiz.

NOZIM: - Bizga keraklisi hali maktabga qatnayapti.

KATTA SOVCHI: - Issiq nafas qiling, o'g'lim. Farishta ovmin deydi-ya.

HAMIDA XOLANING HOVLISI. CHOSHGOH

Boyagi manzara: Bosit chol bilan Hamida xola so'rida.

Hamida xola choliga choy uzatadi.

Bosit chol likopchadan bitta parvarda olib, og'ziga tashlaydi.

Radioda esa suhbat davom etadi:

«Suhbatdosh ayol: Hozir ham bir-birimizni biron kun ko'rmasak, turolmaymiz. Safarga ketsalar, bolalarimga: «Telefon qilib bil-chi, bugun keladilarmi, yo'qmi», deb turaman. O'zlari ham safarlarda uzoq qololmaydilar. To'g'risi, uncha bormaydilar ham. E-e, qo'y, yoningda tinchgina, bejanjal o'tiray deydilar.»

Hay-hay, faqat yonidan quzg'almasangiz, qulog'ingiz tinchiydi, bo'lmasa, qochib ham qutulolmaysiz.

O'TKIR AKANING HOVLISI

Viloyatdagi shahar. Bizga Toshkentdan uzoqroq, aeroporti bor shahar kerak. Keling, Urganch bo'laqolsin. Darvoqe. Gulsanam kelin hm shu shaharda turadi.

Shahar manzarasini tomosha qilib borib, bir hovliga kiramiz.

Odatdagidek, xiyla orasta hovli.

So'rida SALIMA OPA o'tiradi.

Ko'rpachalar o'rtasida dasturxon, non, choynak-piyola.

JUMAGUL OPA, Salima opaning singlisi, bir lagan uzum ko'tarib keladi.

SALIMA OPA: - Tashvish qilma, Jumajon. O'tirgin.

JUMAGUL OPA: - Bo'ldi, opa. Mana keldim.

SALIMA OPA: - Gaplashib o'tiraylik. Emagan uzumimizmi?

JUMAGUL OPA: - Xo'p, opa, og'izga ermak-da. Olib o'tiring.

SALIMA OPA: - Kuyov qani?

JUMAGUL OPA: - Ko'chaga chiqib ketgan edi. Yurgandir-da to'y-to'ylab.

SALIMA OPA: - Ha, to'y ham ko'p.
 JUMAGUL OPA: - Bugun Nurmat akaniki, keyin Otanazarniki... Siz o'tdingizmi?
 SALIMA OPA: - Ha, o'tib qo'ydim.
 JUMAGUL OPA: - Opa, choydan iching... O'zimiz qachon to'y qilamiz?
 SALIMA OPA: - Xudoning buyurgan kuni bo'lar-da.
 JUMAGUL OPA: - Sultonjon ham bitiryapti.
 SALIMA OPA: - Ha, bu yoqdan Saodatni ham tinch qo'yishmayapti.
 JUMAGUL OPA: - Shu-da, opa, boshi ochiq bo'lgandan keyin, qo'yadimi.
 SALIMA OPA: - Bunisi Ko'hnabozordan, eru xotin kelibdi. Eshitib kelganmi, bilib kelganmi, ishqilib, shashtlari baland: darrov tushirib olamiz, deydi.
 JUMAGUL OPA: - Men ham shunga aytyapman-da, opa. O'tiramizmi, u keldi, bu keldi deb. Shartta to'yni qilaveraylik.
 SALIMA OPA: - Qo'rqaverma. Ularga aytdim, rahmat kelganlaringga, lekin ovora bo'lmanglar, aytilib qo'ygan joyi bor deb.
 JUMAGUL OPA: - Voy, rahmat, opa!
 SALIMA OPA: - Xo'p, sen o'zi o'g'ling bilan keyin gaplashib ko'rdingmi? Biznikidan ham oyog'ini uzib ketdi.
 JUMAGUL OPA: - Voy, opa, katta yigit, uyaladi-da endi. Sizdan tortinadi, pochchamdan qochadi.
 SALIMA OPA: - Uyalgani mayli-yu, sen bilan biz bu yoqda to'y qilamiz deb yotsak-da, u u yoq-dan birontasini topib olib...
 JUMAGUL OPA: - Opa-a! Mening bolam-a! Buni o'ylamang ham.
 SALIMA OPA: - O'ylamaganda ham, bir gaplashib qo'y. Besh yildan beri sendan uzoqda, o'qib yuribdi. Ko'ngli qanaqa. Keyin attang qilib yurmaylik. Aytib bo'ladimi.
 JUMAGUL OPA: - Opa, o'z bolamni bilmaymanmi! Hali o'zingiz ham ko'rasiz, shunday bir kuyov bo'lsinki!
 SALIMA OPA: - Aytganing kelsin.
 JUMAGUL OPA: - Lekin, mayli, gaplashib qo'yaman.

Qiziq, opa-singil bir bo'lib, farzandlarining boshini biriktirish harakatida, bu yoqda esa... qani, bilaylik-chi. gap.

AVTOBUS SALONI

Avtobusda odam uncha ko'p emas. Shuning uchun ham SULTON bilan Dilorom, kattalarga joy bo'shatish xavfi yo'q, o'rindiqlarda yonma-yon o'tirib gaplashib keladilar.

Avtobus oynasidan shahar ko'chasi manzarasi suzib o'tadi. Ha, hali shahar manazarasini ko'p ko'ramiz, ko'chada yurganingizdan keyin hammayoq shahar-da.

Avtobus bir joydan o'tib ketayotgan edi, yo'lning ikki chekkasida qator-qator har xil limuzinlar, uzun qisqaroq, oq, qora, rusumi ham turlicha.

Dilorom burilib limuzinlarni tomosha qiladi, keyin Sultonga qaraydi.

Sulton o'z xayollari bilan bandroq bo'lsa-da, Diloromning nima maqsadda qaraganini tushunadi.

SULTON: - Ha?

Dilorom tizzasi bilan Sultonni turtib, limuzinlarga imo qiladi.

SULTON: - Bo'lar hali.

DILOROM: - Yo'q, chiroyli, a?

SULTON – Puli ham chiroyli.

SULTON: - Men hali o'zimizga olaman.

DILOROM: - Yo'q, kerak emas. Buning ichida yashaymizmi? Bir kunlik savlat bu.

SULTON: - Bir kunlik ham emas. Qiznikidan olib keladi, milliy bog'ga olib boradi, keyin to'g'ri to'yga. To'ydan keyin, bilmadim, kelishsa, olib kelib ham qo'yadi. Necha soat, to'rt soat, nari borsa, besh soat.

DILOROM: - Yo'q, kerak emas, shunga shuncha pul. Bundan ko'ra, uy olamiz.

Xo'sh, opa-singil gapni bir joyga qo'yayotganda gapirganlari Sulton, shunga Saodatni olib berishmoqchi. YO boshqa Sultonmi bu? Yo'q, Jumagul opa shu Sultonning onasi, Salima opa esa uning xolasi, ha, shu Sulton. Opa-singilning ahd-paymoni oldindan, Saodat ham shu Saodat, Salima opaning qizi.

Unda nimaga Sulton bu qiz – Dilorom bilan nikoh to'yiga qaysi limuzinda borishni kelisholmay yuribdi?

Falati lekin.

ChORSU BOZORI. CHOSHGOHDAN KEYIN

Nozim qovun bozorini oralab yuribdi.

U hozirgina mashinadan tushirilgan qovun to'pi yonida to'xtaydi.

Nozim katta, tumshug'i yoriq qovunga ishora qilib, ko'rsatgich barmog'ini tepaga ko'taradi - bir so'm.

Juda pishiq bola ekan, qovunning ham shirini, ham arzonini tanlaydi.

Qovunchi avval boshini chayqaydi, qovuniga achinayotgandek qaraydi, keyin uni qo'lga olib, to'rini ko'rsatadi, bandi uzilgan joyiga ishora qiladi, bosh barmog'ini bukib, panjasini yoyadi – to'rt so'm.

Nozim ko'rsatgich barmog'ini cho'zib, qovunning yorig'iga ishora qiladi.

Qovunchi avval qovunning yorig'iga, keyin Nozimga qarab o'ylanib turadi-da, qo'lini bir siltab, Nozimga cho'zadi.

Qovunchining boshqa iloji yo'q, tumshug'i yoriq qovunni shu pishiqdan boshqaga o'tkazish ham qiyin.

Nozim shimining cho'ntagini kavlaydi.

KUTUBXONA ZALI

SAODAT berilib o'qiyotir, qo'lini chakkasiga tirab, kitobdan boshini ko'tarmaydi.

Ikki stol narida ALISHER o'tiribdi, oldida uchta kitob, bittasi ochiq, lekin u kitobga qaragani ham yo'q, ko'zi Saodatda.

Saodat uning qarab turganini sezib, boshini ko'tarib qaraydi, ijirg'anib, labini buradi-da. yana kitobiga termiladi.

Alisher ruchkasini qo'lida aylantirib o'ynaydi. Kitobiga qaraydi. Yana boshini ko'tarib, Saodatga tikiladi.

Alisher - g'irt yoshligimiz. Haligi, qizlarni kinoga qizarib-bo'zarib taklif qilgan paytlarimiz. Sal surbetligini aytmasa, endi sevgan g'o'r yoshlik. Hozir uning ko'ziga Saodatdan boshqa hech narsa ko'rinmaydi.

Mayli, uylanguncha odam bir nechtasiga suqlanib qarab yurishi ham mumkin. Lekin opa-singil Sulton bilan Saodatni... ha, mayli, keyin oydinlashar.

SHAROFAT AYANING HOVLISI. CHOSHGOHDAN KEYIN

Ishkomning tagi ko'm-ko'k tok bargi, zang.

Sharofat aya xomtok qilyapti.

Darvoza ochilib, birin-ketin uch xotin ko'rinadi. Biri - HANIFA XOLA, oltmishlarga borib qolgan, biri - MA'RIFAT AYA, undan yoshroq: ellik-ellik beshlarda. Uchinchisi esa SANOBAR, yoshi o'ttizlar atrofidagi juvon.

Ana shu juvonning bir qo'lida bejirim sumka, bir qo'lida mobil telefon.

Ular Sharofat ayaga hayron, ham shunday ishni qilayotganiga havas bilan qaraydilar.

Sharofat aya xijolatda, narvon ustida pitirlab qoladi.

Ana! Bu yoqda ham bir narsalar boshlandi.

SHAROFAT AYA: Voy! Yig'ishtiriqsiz uyga mehmon keladi, degani shu-da. Mangina o'lay! Hay, Dilorom... e yo'q., Dilafro'z!

HANIFA XOLA: - Biz, axir, mehmon emas. Qulchilikka kelgan ham mehmon bo'ladimi. Supurgi qayoqda? Bo'lsa, ostonangizni supurar edik.

Sharofat aya shosha-pisha narvondan tushadi.

Uydan ikkala Dilorom ham chiqadi.

Darvoza oldidagi sovchilar qizlarga juda qiziqsinib qaraydilar, lekin o'zlari so'rab kelgani qaysi biri ekanini bilolmay, ikkilanib qoladilar.

Sharofat aya qizi Diloromga qo'lini silkib imo qiladi.

Dilorom o'zini tezda ichkari oladi.

SHAROFAT AYA: - Qani, ichkariga! Hay, Dilafro'z qizim, mehmonlarga qara.

Mehmon ayollarning ko'zi obdastaga qarab yurgan qo'shni qiz Diloromda. Hali adashtirib qo'yishmasa.

Oshxonadan Dilafro'z, elkasida sochiq, otilib chiqadi va obdastani qo'shni Diloromdan oldin oladi.

HOVLI. CHOSHHOHDAN KEYIN

Ochiq derazadan ichkarida boshini egib kulayotgan Nozim ko'rinadi. YOlg'iz yigit-da, o'ylanadi, xayol suradi, kitob o'qiydi, o'qiganiga kuladi.

Qo'shni hovlining tuynugidan bu yoqqa qaragan Hamida xolaning ko'zlari olakula bo'lib ketadi.

Nozim boshini orqaga tashlab, elkalari silkinib-silkinib kuladi.

Kitobi Hamida xolaga ko'rinmaydi, Hamida xola o'zidan o'zi silkinib kulayotgan Nozimni ko'radi.

DAVLATNING UYI. CHOSHHOHDAN KEYIN

Chog'roqqina hovli. Ikkita xona, o'rtasi dahliz.

So'rida qaralmagan tok.

Uning tagida «Zaporojes» mashinasi, orqa kapoti ochiq.

Davlat kapot tagiga boshini suqib, nimanidir kavlayapti. Xuddi kavlayversa, gur-r etib yurib ketadigandek.

Sulton esa uning tepasida betoqat.

SULTON: - YUradigan narsami?

DAVLAT: - Qarasang yuradi-da.

SULTON: - Shuni ham pulga oldingmi-ey? Tuzukrog'i yo'qmidi?

DAVLAT (boshini ko'tarib, Sultonga qaraydi): - Ikki yuz dollar, suv tekin. Gulsanam uch yuz yuborgan ekan, ikki yuzini shunga urdim.

SULTON: - Hech yurganingni ko'rmadim. Doim kavlaysan. YUradiganga o'xshamaydi-ku.

DAVLAT: - YUradi, yuradi. Faqat ozgina mehnati bor. Ham haydashni yaxshilab o'rganib olaman. YAngi olganimda qiynalmayman.

SULTON: - Hay, bilmadim-da. buning hech yuradigan siyohi yo'q.

DAVLAT: - Sen ham Nozimga o'xshab shunga yopishma. Hali haydaganimda ko'rasan. Xo'sh, o'zing nima ish bilan kelding? Turishingdan bir darding bor.

Sulton erga qarab. o'ylanib turadi.

DAVLAT (yana kapot tagiga egilib): - Gapiraver.

SULTON: - Boshingni ko'tar-da. Ketingga gapiramanmi?.

SULTON (egilgan ko'yi Sultonga qarab): - Tiling chiqib qolibdimi? Gapir, eshitib ishimni qilaveraman. Manavi simi qayoqqa boradi?

SULTON: - Men «Zaporozj»ni bilmayman. (egilib kapot tagiga qaraydi). Buning motori ikkita bo'ladi, deyishadimi?

DAVLAT: - Ha, bittasi isitishga. Qishda yoqiladi. Mana...

SULTON: - Zo'r ekan... E, bo'ldi! Eshit-da gapimni. Qo'y, shu qo'sh motoringni! Bari bir yurmaydi.

DAVLAT: - YUradi! Ko'rasan.

U boshini ko'tarib, Sultonga qarab qo'yadi-da. qo'lini lattaga arta boshlaydi.

SULTON: - YUrganda ham qaergacha boradi.

DAVLAT: - Xo'p. Gapir. qulog'im ham, mana, ko'zim ham senda. Hozir shuni tuzatishdan ham zarilroqmi?

SULTON: - Shuni tuzatish ham zaril bo'ldimi? Senga dardimni aytgani kelsam...

DAVLAT: - Xo'p, gapir-da bo'lmasam. Imtihondan yiqildingmi yo pulingni oldirdingmi?

Bilmaydigan odam kavlaganga yurib ketaversa, mashina mashina bo'ladimi? Lekin shuning ham ishqibozlari ko'p deyishadi. Orqasi og'ir bo'lganigami, hech erda tiqilib qolmas emish.

2. Ishqi yo'q – eshak, dardi yo'q kesak ekan

DAVLATNING HOVLISI

Davlat yana kapot tagiga egilib, bir narsalarga teginib ko'radi.

Sulton bir zum jim turadi, gapirmay deydi-yu, lekin iloji yo'q, dardini aytishi kerak. Sekin, iymajib gapga tushadi.

SULTON: - Shu-u... Xolam bor-ku, Akmal akaning xotini.

DAVLAT: - Salima opa. Ha?

SULTON: - Shuning qizi bor, jiyanim.

DAVLAT: - Xolangning qizi bo'la bo'ladi. Ha, jiyan. Xo'sh? Erga tegib ketmaganmi?

SULTON: - U kattasi. Kichkinasi ham bor.

DAVLAT: - Ha, kichkina qizcha.

SULTON: - Juda kichkina emas. Uchinchimi, to'rtinchimi kursda o'qiydi.

DAVLAT: - Men ko'rganimda kichkina edi-da. Beshichi sinfda edimi... Xo'sh?

SULTON: - Shuni menga beshikkerti qilishgan.

DAVLAT: - O'sha kichkina qizchani?

SULTON: - Katta bo'lsa oladi deb-da?. U ham chaqaloqligida. Oyim bilan xolam, opa-singil ikkovi...

DAVLAT: - Qizig'-u, olishing kerakmi endi? Xotin tayyor ekan-da.

SULTON: - Ishqilib, uy tomonda bir gaplar bo'lyapti-da.

DAVLAT: - Rostdanmi? Uylan-da, qo'y.

SULTON: - Hozir hazil sig'maydi ko'nglimga. Nima qilsam deb, boshim qotib keldim.

DAVLAT: - E-e, haliyam shunaqa eskichiliklar bormi? Qachon biz madaniy xalq bo'lamiz? Hali ham beshikkerti deb yursak. Tavba! Rostdan ham qulog'ini tishlaganmisan?

SULTON: - E-e, qo'ysang-chi...

DAVLAT: - Borib turgan vahshiy ekansan-ku. Farchcha tishlayverdingmi? Uzib olmaganmisan?

SULTON: - Kim ham bolaning qulog'ini tishlatadi. Bir gap, shunaqa deyishadi. Qulog'ini tishlagan, beshigini kertib qo'ygan deb. Endi u vaqtlari bir yaxshi niyat qilishgan-da.

DAVLAT: - O'sha vaqti yo'q deyish kerak edi-da.

SULTON: - E-e, bola vaqtim, yo'q, o'sha vaqti mendan so'raydimi? So'rasa ham . men tushunar edimmi?

DAVLAT: - Ha, xo'p, endi o'sha beshikkerti jiyaningga ham uylanib, bu yoqdagisi bilan ham yallo qilib yuraversang-chi?

SULTON: - E-e, o'ylab gapiryapsanmi? Bittasiga uylanib, boshqasi bilan yuraveradimi? Hammani o'zingga o'xshatma.

DAVLAT: - He, menga o'xshasang, do'ppingni osmonga otasan-ku-ya. Men, nima, xotinimni qo'yvoraman, deyaipmanmi. Ikkovining ham ko'nglini olaman.

Uchta bo'lsa ham eplayman. Senga o'xshab «Bu yoqda bittasini yaxshi ko'raman. U yoqda boshqasiga beshikkertti qilib qo'yishgan», deb ko'zimning suvini oqizib yurmayman.

SULTON: - Davlat, do'stim, menga qara. Qo'y shu hazil-mazax gaplaringni. Jiddiy bo'laylik.

DAVLAT: - Men jiddiy gapiryapman. YAshashni bilmaysan, Sulton.

SULTON: - Xo'p, men senday bo'lolmayman. Shu qizni yaxshi ko'raman, shu bitta qizni, menga boshqasi kerak emas.

DAVLAT: - Ha, bir aytganday bo'luvding. Shuni olaman deyapsanmi? E-e, nima qilasan?

SULTON: - Qo'y bu gapni. Senga maslahat so'rab keldim.

DAVLAT: - Yo'lini aytyapman-ku senga. Sinashta, qosh ko'zi, odobi joyida bo'lsa, shu xolangning qiziga uylanaver-da. Xolang, Salima opa, Akmal akaning xotini-da?

SULTON: - Ha.

DAVLAT: - Gulsanamlarning ko'chasida turishadi. Yaxshi odamlar. Akmal aka ham. Qizi ham yaxshi bo'lsa kerak. Uylan.

SULTON: - E-e...

DAVLAT: - Uyingda ota-onangning xizmatini qilib yuradi. Borib-kelib turasan. Bu yoqda esa bunisi bilan madaniy muhabbat.

SULTON: - Davlat, gapni eshit.

DAVLAT: - Sen meni eshit. Mana, qara, u yoqda Gulsanam, bu yoqda Ra'no, bu ham gul, guli ra'no. Masala yo'q! Bor, lekin hammasi yoqimli masalalar!

SULTON: - Sen, Davlat, odam emassan.

DAVLAT: - Odammanmi yo'qmi, ishqilib, senga o'xshagan latta emasman.

SULTON: - Shumi sening gaping? Senikiga shu gapni eshitaman deb keldimmi? Bo'пти, rahmat! O'likka yig'lagan so'qir ko'zim...

Sulton sekin o'rnidan turadi.

Shu payti telefon jiringlaydi.

Davlat Sultonga kulib qaraydi.

DAVLAT: - Ana, ko'rding – birovi. Ra'no bo'lsa kerak. O'zi boya ketdi. Bir soat ko'rmasa, ko'ngli tinchimaydi. (go'shakni qulog'iga tutib) Da-ah... Ha. senmi, Ra'no gulim? (go'shakni qo'li bilan bekitib, Sultonga) Aytmadimmi?.. (go'shakka). Mayli, mayli... Hozirmi... mehmon bor, do'stim...

Davlatning shu odati bor: go'shakni olsa, xuddi havo yotmayotgandek «Da-ah», deydi, hech kim bunaqa demaydi.

NOZIMNING UYI

Nozimning xayolida oygul, uning karavotida o'tirib, qo'lidagi chambarakka tortilgan matodagi mushuk rasmlı kashtachani tikyapti.

U boshini ko'tarib, Nozimga qaraydi, diqqat bilan tikiladi, ko'zlarida ta'na. Endi e'tibor qilamiz, Oygul ko'cha kiyimida, egnida qalin ko'k jemper, boshidagi oq momiq shrfini elkalariga tashlab olgan.

Derazadan tashqariga chiqib qaraymiz: hovlida uzunasiga tortilgan eski sim dorlar, xuddi osmonning yuziga qora qalam bilan chiziq tortilgandek.

OYGUL: - Bugun nima qilasiz, Nozim?

NOZIM: - Dam olamiz, uxlaymiz, kitob o'qiymiz, yozamiz, keyin yana o'qiymiz, undan keyin yana uxlab, keyin yana...

DAVLATNING HOVLISI

Sulton xunob, Davolatga jahl bilan qaraydi, lekin bu muloyim, yana do'stining kimligini yaxshi biladigan odamning jinday atayinlik aralashgan g'azabi.

Davlat ham o'zining ozgina haddidan oshganini bilib, yasama kuladi, yana mashinaga unnaydi..

SULTON: - E-e qo'yib tur shuningni!

DAVLAT: - YUrgizish kerak-ku.

SULTON: - YUrsa... uyalmay ko'chaga chiqasanmi shu bilan?

DAVLAT: - Nima qipti? Mashina bu ham, to'rtta g'ildiragi aylansa bo'ldi-da. Hali qarab tur, men ham minay deb yalinasan?

SULTON: - Tarillatib! Bir marta o'tirib qolib, qulog'im tom bitgan. Mashina quriganday...

DAVLAT: - Ey. sen avval o'zingni eplab ol. O'likka yig'layman emish. Men tirikman. Ko'zing so'qir bo'lsa, o'zingdan ko'r. Bitta xotin olishni eplolmaysan-u. yana achchig'ing chiqadi. Shu aytgan masalang ham o'zi shuni tuzatishdan oson. Bunga zapchast kerak, senga kalla.

SULTON: - Senga yalinib kelsam, sen...

DAVLAT: - Ha, xo'p, bo'ldi! «Odnolyub»... «birsevar» deb tarjima qilsa bo'ladi. Sen shunaqa birsevarmisan? Bo'ldi, menga qolsa, men rozi. Nima yordam kerak bo'lsa, tayyorman.

SULTON: - Shunday de. Odamni sil qilib yuborasan! Men unday, men bunday.

DAVLAT: - O'zing ham... Xay, nima uydagilarni shuncha rozi qilolmaysanmi? Tavba, qaysi zamonda yashayapsan? Aytaveradi-da ular. Sen dardingni yor, tushuntir, ko'nglim bo'lmagan qizga majbur qilmanglar, de. Bunaqa lalayib yuraversang...

SULTON (siniq asabiy kuladi): - Gaping to'g'ri-ku-ya, lekin ular ham shuncha vaqtdan beri menga qaratib o'tirishibdi-da.

DAVLAT: - Kimlar? Xolanglarmi?

SULTON: - Hammalari. Oyim, dadam, xolam. Xolamning eri pochcham ham biladi. Meni ko'rsa g'alati bo'lib qoladi. Yo'q deyishim xayollariga ham kelmaydi.

Aytsam oyim yo meni o'ldiradilar, yo o'zlarini bir narsa qilib qo'yadilar. Qon bosimlari bor...

DAVLAT: - Tavba, nimangga bitta qizni qaratib o'tirishibdi, maymundan uncha farqing yo'q... Ha, dadang-chi? Ota-o'g'il bo'lib bir dardlashib olmaysanmi?

SULTON: - Dardlashib?

DAVLAT: - Bir aytib ko'r.

SULTON: - Dadamga-ya? Kallamni olar.. Dadam oyimsiz hech ish qilmaydilar. Og'izlaridan oyimning tili chiqib turadi-yu.

DAVLAT: - Yaxshi ekan, ahil bo'lishsa.

Sulton Davlatga og'rinib qaraydi.

DAVLAT: - Men shu ish, sening masalang bo'lmaganda, demoqchi edim. E tavba, onang olib bergan xotin bilan maza qilib yashayvermaysanmi, nodon? Bular uylanguningcha boshqacha, ko'zingga olov bo'lib ko'rinadi, keyin cho'g'i ham o'chib, bir xil xotin bo'lib qoladi. Sen xotin ko'rgan odamning gapiga quloq sol. Ko'rdingmi, meni eru ko'kka ishonmaydi bunisi. O'rnak ol.

Sulton indamay, sigaretaga qo'l cho'zadi. YUzida Davlatning gapini eshitmayotgan bir ifoda.

DAVLAT: - Sen o'tirib, kalitni bura. Bir-ikki marta gazni bosib yubor. Men orqasidan benzin haydayman.

SULTON: - O'tirmayman. Shimim iflos bo'ladi.

DAVLAT: - E-e, chekma. O'zi to'rtta qolgan.

Qo'ng'iroq jiringlaydi.

DAVLAT: - Bor, qara, kim ekan. Elektrdan bo'lsa, keyin kelasiz, de.

Sulton borib eshikni ochadi.

Ko'chada Sultonga notanish Ra'no turgan bo'ladi.

Ra'no Sultonga tikilib qaraydi

SULTON: - Keling? Adashdingizmi?

RA'NO: - Men to'g'ri keldim. Siz adashgandirsiz. Davlat akam uyda-ya?

SULTON: - Ha, ana.

RA'NO: - Bilaman. (qo'lini ko'tarib, barmoqlarini jimjima qildi) Davlat aka, men keldim! Sa-alom!

DAVLAT: - E., muncha tez? Salom, salom!

Ra'no ship etib kiradi.

Sulton orqada hayron bo'lib qoladi.

DAVLAT: - Bitta choy qiling. Manavi g'arib ham qo'lingizdan choy ichsin.
RA'NO: - Keyin aynib yurmasin. Halitdan tikilib qarayapti.

Ra'no bir buralib, uyga kiradi.
Sulton Davlatning oldiga keladi.

SULTON: - Shumi yana bitta muhabbating?
DAVLAT (shodlanib): - Aqling etmaydi sening.
SULTON: - Toza uchraganga o'xshaysan.
DAVLAT: - Hey-hey, birinchi ko'rib turibsan-u...
SULTON: - Adashayapsan, jo'ra. Farishtasi yo'q buning.
DAVLAT: - Farishtasini nima qilaman, yurishga xalal beradi. O'zing ham hadeb qarayverma, gap eshitib qolasan.
SULTON: - Qaraganim yo'g'-e! O'zining ko'zi qattiq ekan.
DAVLAT: - Sen qizlarning ko'zini bilib qoldingmi?
SULTON: - Xotining, bolang bor-a! O'ylamaysan.

DILOROMLARNI UYI. ChOSHGOHDAN KEYIN

Sovchi xotinlar xontaxta ustida engil yasog'liq dasturxon atrofidan joy oladilar.

Dilafro'z indamay manzirat qilib, ularning ko'rpachaga cho'kishlarini kutadi.

Uchovi uch tomonga alanglaydi.
To'rdagi sandiq ustiga guldor ko'rpalar taxlangan.
YOnboshdagi «stenka» yaxshigina idish-anjomlarga liq to'la.
Devorda yangi gilam osig'liq.
Uyning polida bir qarich ham ochiq joy yo'q, hamma erini gilam qoplagan.

DILAFRO'Z: - Hozir oyimning o'zlari kiradilar. Qo'llarini yuvib.
HANIFA XOLA: - Ayt, ortiqcha ovora bo'lmasinlar. Biz hozir turamiz.
DILAFRO'Z: - Hozir, hozir.

Dilafro'z chiqadi.

Sovchilar darrov bir-birlari bilan ma'noli ko'z urishtiradilar: ma'qul!
Yana ular nigohlari bilan uydagi har bir ashyoni ko'zdan o'tkazadilar. Kichik sovchi – Sanobar gilamni qayirib, tagiga qaraydi.

HANIFA XOLA: - Sharofatxon o'ziga juda puxta xotin. Qizlarini ham badastur qilib qo'ygan. Chizgan chizig'idan chiqarmaydi.
MARIFAT AYA: - Yaxshi! Mehnatning ta'mini totgan oila-da. Ozodagina ekan. O'zi ham nima ish bo'lsa, qilib ketaveradimi deyman. Qizlariga ham shunday tarbiya bergan bo'lsa, juda yaxshi.

SANOBAR: - Boyagi ko'rganimiz qizlardan qoraqoshrog'i. Bizlarni opkirkani - singlisi.

SANOBAR: - Lekin ikkovi ham binoyidek ekan. Bittasi o'zini ichkari oldi-ku, o'sha.

HANIFA XOLA: - : - O'sha qaytib kirib ketgani Sharofatga o'xshab ketadi. Ikkita qizi bor, bittasi hali uzatiladigan yoshga etgani yo'q, deyishgan edi. Uchinchi qizni ham ko'rgandayman. Hali choy damlattiramiz-ku, bo'lmasa so'rab bilarmiz. Men uncha tanish emasman-da.

MA'RIFAT AYA: - Kirib ketgani. Men bir-ikki ko'rganman. Bunisi qo'shni-po'shni bo'lsa kerak. Qizlar ham darrov katta bo'yalpti, bir-ikki yil ko'rmasangiz, tanimay ham qolasiz..

O'TKIR AKANING HOVLISI

Boshqa kun

Biz ko'rgan so'rada Jumagul opa bilan O'tkir aka o'tiradi.

O'tkir aka yonboshlagan, o'rtada choynak-piyola.

Jumagul opaning kayfiyati yaxshi, eriga mehr ko'rgazgisi keladi.

JUMAGUL OPA: - Ko'p yurdingizmi? Oyog'ingizni uqalay? Xo'p deng.

Jumagul opa eriga intiladi.

O'tkir aka qo'l harakati bilan uni to'xtatadi.

O'TKIR AKA: - E, qo'y. Fayrating kelib, ezib yuborasan.

JUMAGUL OPA: - Men ezar ekanmanmi? Sal ko'nglingizni olay desam...

O'TKIR AKA (jilmayib): - Aytaver-da, kirish qilmay. Nima gap? Nima olmoqchisan?

Jumagul opa o'zini hayronlikka soladi.

JUMAGUL OPA: - Hech narsa olmayman. Hech narsa kerak emas.

O'TKIR AKA: - Heh, seni bilmaymanmi? Eritishga tushding-ku, bir narsa undirmoqchisan-da.

JUMAGUL OPA: - Hech ham-da. Qayta sizni xursand qiladigan gap aytmoqchi edim.

O'TKIR AKA: - Shu-da. Bo'pti, ayt. Nima ekan? Albatta, sen yangi ko'ylak kiysang, men xursand bo'laman. YO shubami?

JUMAGUL OPA: - Pal tom ham kuni bitgan, shubani-ku olib bermaysiz. Mayli, o'zimni zo'rg'a ko'tarib yuribman. Mening boshqa gapim bor.

O'TKIR AKA: - Xo'sh?

JUMAGUL OPA: - To'y qilamiz! Opam kelgan edilar.

O'TKIR AKA: - Opang aytdimi?

JUMAGUL OPA: - Yo'q, men aytdim. Sulton o'qishni bitiryapti, dedim. Saodatga ham har yoqdan sovchi kelib yotgan ekan. Opa, bo'ldi, endi cho'zib yurmaylik, dedim.

O'TKIR AKA: - Opang nima dedi?

JUMAGUL OPA: - Nima ham deydilar? Shuncha yildan beri niyat qilib yuribmiz.

O'TKIR AKA: - Niyat boshqa, aniq bir gapga kelish boshqa. Bo'пти, sovchingni yuboraver, dedimi?

JUMAGUL OPA: - Birdan shunday deydimi sizga.

O'TKIR AKA: - Ha?

JUMAGUL OPA: - O'ylashaylik, deydi. Sen o'g'ling bilan gaplash, men qizim bilan, deydi. Birdan opket qizimni, demaydi-ku.

O'TKIR AKA: - Xo'p, yaxshi. Nimadan boshlaymiz? Sovchi yuboramizmi?

JUMAGUL OPA: - Yo'g'-e, begona emas-ku.

O'TKIR AKA: - Ha, sovchi yubormaydimi?

JUMAGUL OPA: - YUbormaymiz, boramiz. Er-xotin ikkovimiz bir o'taylik, mehmon bo'lib. Avval yaxshilab gaplashib olamiz. Keyin hamma qiladigan rasmi-rusmini boshlayveramiz.

O'TKIR AKA: - Mayli-yu, Jumajon... bir o'ylab olsak bo'larmidi, deyman.

JUMAGUL OPA: - Nimasini o'ylaydi?

O'TKIR AKA: - Hammasi yaxshi, opang ham yaxshi, qizi ham. Bojam tillo odam. Lekin...

JUMAGUL OPA (sal xavotir bilan): - Ayta qoling!

MAHALLA KO'ChASI. ChOShGOHDAN KEYIN

Boya Nozimga to'qnash kelgan ikki sovchi xotin endi boshqa ko'k darvoza oldida.

Kichigi cho'zilib, qo'ng'iroq tugmasini bosadi.

Darvoza eshigi ochilib, qirq besh – ellik yoshli uy bekasi mehmonlarni ichkariga manzirat qiladi: uning shunday mehmonlar kelishini kutayotgani ko'rinib turadi.

Sovchilar bir zum ikkilanib, keyin oldinma-keyin ichkari kiradilar.

ICHKARIDAGI XONA

Uy bekasi chaqqon borib, yasatilgan stol ustiga yopilgan matoni oladi.

Stoldagi oppoq naqshli dasturxon turli xil kutilmagan mehmon kelishiga mo'ljallab, billur ko'ra, chinni likopchalarda pistayu bodomlardan iborat qars-qurs, turli xil shokolad, konfetlar bilan tuzab qo'yilgan.

Ikki sovchi stol tegrasidan joy oladi.

Uy bekasi ham o'tirgach, fotihaga qo'l ochiladi.

Fotihaga qo'lini ochgan yosh sovchi hali omin qilishga ulgurmay, uy jihozlariga alanglashga tushadi.

KATTA SOVChI: - Qani, omin, parvardigor hammamizni ko'zlagan niyatlarimizga etkazsin, yoshlarimizga xudoyimning o'zi rizqu to'kinchilikning eshigini ochib qo'ysin! Omin!

UY BEKASI: - Omin! Xush ko'rdik. Yaxshimisizlar?

KATTA SOVChI: - Xushvaqt bo'ling. O'zingiz yaxshimisiz? Xo'jayin, akam yaxshimilar? Qizim qanotingizga kirib, chopqillab ishlarni qilib yuribdimi?

UY BEKASI: - Rahmat, rahmat! Xudoga shukr, yaxshi. Faqat... xo'jayin o'tib qolganlar.

KICHIK SOVChI: - E-e...

KATTA SOVChI: - Voy, kechirasiz, ko'ngilga olmang. Bilmabmiz. Oxiratlari obod bo'lsin! Xayr endi, bir ko'rgan tanish, ikki ko'rgan bilish deyishadi.

KICHIK SOVChI: - Uch ko'rgan qarindosh...

UY BEKASI: - Aytganingiz kelsin.

KATTA SOVChI: Kerak bo'lsa, chorig'imizning poshnasi eyilib tushib ketguncha qatnaymiz. Parvardigor shunaqa yaxshi tashvishlardan benasib qilmasin. Qani, Halima...

KICHIK SOVChI: - Xolajon, bezovta bo'lmang. Biz so'roqlab keldik. Darrov qaytamiz.

UY BEKASI: - Voy. Odamni xijolat qilmang. Eshiklik uy, hech bo'lmasa bir piyola choy...

KATTA SOVChI: - Shu bir piyola choyni ichamiz talbatta. Damlab olib kirsan. Biz ham bir... a?..

UY BEKASI: - Xo'p, xo'p.

Uy bekasi o'rnidan turib, qo'lini ko'ragiga qo'yadi.

UY BEKASI: - Faqat shoshilmanglar. Bir kelib qolibsizlar.

KICHIK SOVChI: - Bezovta bo'lmang. xudo yo'limizni ochsa. Hali ko'p kelamiz.

UY BEKASI: - Aytganingiz kelsin. Men, hozir...

Uy bekasi, qo'lini ko'ragidan olmay, chiqishga hozirlanadi.

Shu odatimiz ham ajoyib-a, bir-birini ko'rmagan, mutlaqo tanimagan, hatto xayoliga ham keltirmagan yigit-qizlar shunaqa sovchilar sabab bo'lib, o'rtada bir yuz ko'rishib, turmush qurib ketaveradi.

ISTIROHAT BOFI. ChOShGOH

Anhor bo'yidagi uzun yo'lak, choshgoh bo'lgani uchun hali boshqa sayr qiluvchilar yo'q, osoyishta, tinch.

U tomondan kelayotgan juft Orif bilan Sharifa ko'rinadi.

Sharifamiz yigit bilan yurib o'rganmagan-da, tortinchoq, yana har tarafga hurkak nazar tashlaydi.

Yana Orif uning qo'lidan tortib, qo'ltiqlashib yurishga undaydi, Sharifa nafaqat qo'lini, butun qomatini bu yoqqa tortadi.

ShARIFA: - Orif aka, qo'ying! To'g'ri yuring. Uyalaman.
ORIF: - Qo'l ushlashishning nimasi uyat? Fotiha qilingan bo'lsak.
ShARIFA: - Qo'limni ushlamasangiz yurolmaysizmi?
ORIF: - Qochib ketasizmi deyapman-da.

Orif yana Sharifaning qo'lidan tortadi.
Sharifa bo'shroq qarshilik ko'rsatadi.
Sharifa, qo'li Orifda, navnihol qaddini bu yoqqa tortgan, qaltirab ketadi - qancha tortinsa, shuncha jozibali go'zallik.

ShARIFA: - E-e, odamlar qarayapti.
ORIF (atrofga alanglab): - Hech kim yo'g'-u.

Anhor bo'yi, sokin, lekin tez oqayotgan suv, engil shabadada sollanayotgan daraxtlar, daraxtlar ustida keng osmon.
Faqat Sharifaning uyatchanligi Orifni diqqat qiladi-da.

NOZIMNING UYI. ChOShGOHDAN KEYIN

Nozim boyagi alpozda kitob o'qiyapti.
Xona burchagida boyagi qovun.

HOVLI. ChOShGOHDAN KEYIN

Darvoza ochilib, Hamida xola kiradi. U nimadandir cho'chib ketgan.
U to'g'ri Nozim o'tirgan deraza oldiga boradi va hamishagidek baland so'raydi.

HAMIDA XOLA: - Nima bo'ldi?

Derazadan Nozim hayron bo'lib qaraydi.

NOZIM: - Nima bo'ldi? Ha?

HAMIDA XOLA: - Nimaga kulyapsiz, bolam? Odamning yuragini yordingiz.
Hech kim yo'q joyda bir o'zingiz...

Nozim endi xaxolab kuladi.
Kampir battar qo'rqib qaraydi.

HAMIDA XOLA: -O'zingizga o'zingiz?..
NOZIM: -Kitob o'qiyapman, xola. Juda qiziq.
HAMIDA XOLA: - Kitobga ham odam kuladimi? Esim chiqib ketdi.

Hamida xola yoqasiga tuflaydi.

HAMIDA XOLA: - Odam bir o'zi bo'lsa, o'ziga o'zi gapirib, o'zicha kulib... miyasi aynib qolishi hech gap emas. Tezroq xotin oling, bolam. Xudoyim hamma jonzotni juft qilib yaratgan. Bunaqa yolg'iz turmang, xosiyati yo'q.

Karavotda Oygul paydo bo'lib, Nozimga jilmayadi.

OYGUL: - Ha, Nozim, xosiyati yo'q, uylaning. Bunaqa yurmang. O'zingizni dunyoning erkasi deb o'ylaysiz-da, a?

NOZIM: - Nimaga bunaqa deysiz?

OYGUL: - Hatto begona kampirlr ham g'amxo'rlik qilgandan keyin.

NOZIM: - Ustimdan kulyapsizmi?

OYGUL: - Kampirlarga kulgi bo'lib yurganingizdan keyin kulaman-da.

Oygul yo'q bo'lib qoladi – karavot bo'm-bo'sh, ro'yjaning hatto taxi ham buzilmagan.

Nozim kuladi.

Nozim, kampir eshitishi kerak gapni qattiq-qattiq aytadi, gapirganda ko'proq yuz imo-ishoralari va qo'llarini ishga soladi.

NOZIM: - Obbo xola-ey! (kampirga eshittirmay) Shu tuynukni bir balo qilib yopish kerak.

HAMIDA XOLA: - Kechagi bergan chinnini bering. Edingizmi, ishqilib?

NOZIM: - Ha, edim, edim... Xola, boshqa ovora bo'lmang.

Hamida xola deraza rahiga suyanib oladi.

HAMIDA XOLA: - Razzoq akangizning to'yidan. O'-o', ikki marta qamaldi, bittasida Chorsuda to'rt kilo lahm bilan qo'lga tushib, keyin bir jo'ra atlas sotaman deb. Mana, xudo degan ekan, to'ylar qildi, qizlar uzatdi, o'g'il uylantirdi. Lekin Manzura opangiz qattiq. Juda pishiq. Norin sotardi bozorda. Melisa kep qolsa, tog'orasini etagi bilan yopib, o'tirib olardi. Melisa qaysi yurak bilan birovning xotinining etagini ko'tarib ko'radi?..

Nozim ma'qullab bosh silkiydi, unga eshittirmay to'ng'illaydi.

NOZIM: - Melisa odobli bo'lgan ekan...

HAMIDA XOLA: - So'rayman deyman: oqshomi bilan nima eb chiqasiz?:

NOZIM: - Qanaqa nima? Hech nima emayman.

HAMIDA XOLA: - Doim... bir yozasiz, likopchadan bir narsa olib eysiz. Bir yozasiz, bir eysiz.

Nozim kulib yuboradi.

NOZIM: - Likopcha emas, kuldon-ku, xola. Mana, kuldon. Chekaman. (Kampirga eshittirmay) Kechasi ham poylaydi-ya, ober-kampir-shturmbanfyurer!

HAMIDA XOLA: Ha-a, paparosmi? Menga ham bitta bering.

Nozim cho'zilib kampirga sigaret beradi.

Hamida xola sigaretani tishlab, imo bilan gugurt so'raydi.

Nozim gugurt chaqib tutadi.

Tutun tortganda kampirning yuzi bujmayadi.

Nozim ketgan sigaretasiga achinib qaraydi.

HAMIDA XOLA (tutunni puflab): - Voy, zahar bo'lmay o'lsin, muncha achchiq!

Nozimning xayolida karavotda o'tirgan Oygul uni fosh qiladi.

OYGUL: - Qizg'anchiq. Sigaretingizga ichingiz achiydi, lekin bergan ovqatlarini paqqos tushirasiz. Uylanish kerak, bechoraginam.

Xayolparast Noziming bundan keyin Oygulga aytadigan hamma gaplari ham xayolida aytiladi.

NOZIM: - Bechoraginam? Nimaga endi? Uylanmasa, bechora bo'lib qoladimi?

OYGUL: - Menga bechorasiz-da. Ko'ngli ochiq, toza yigit, kimning qo'liga tushar ekan, mendan zo'rini topadimi, deb o'ylayman-da.

NOZIM: - Uylanish, nima, hayot yo mamot masalasimi? Muncha hamma gapiradi.

OYGUL: - Hayotning asosi ham, davom etishi ham shu-ku.

NOZIM: - Asos shu deb, to'g'ri kelganga uylanaveradimi?

OYGUL: - Hech kim to'g'ri kelganga uylanmaydi. Odam o'ziga to'g'ri kelganiga uylanadi. O'ziga to'g'ri kelganiga!

NOZIM: - Siz-chi, to'g'ri kelmadingizmi menga?

OYGUL: - Men to'g'ri kelgan edim, juda to'g'ri kelgan edim. Lekin siz meni ko'rib turib, ko'rmadingiz.

Nozimning uyida bir ruh bor: stol ustida sochilgan qog'ozlarda, uchta kitobda, komp yuterda, karavot ustida tekis sirilgan ro'yjada, xullas, hamma narsada, tokchada turgan telefon xuddi hozir o'z-o'zicha jiringlab ketadigandek.

Odam yolg'iz yashasa, hamma narsasi gapiradi.

DILOROMLARNING OShXONASI

Oshxonada Dilorom, qo'shni Dilorom va Dilafro'z.

Dilorom choy damlaydi.
Qo'shni Dilorom kursida bemalol o'tiradi.
Dilafro'z deraza tokchasidan joy olgan.

DILOROM: - Darvozadan qaytarib yuborsa ham bo'ladi-ku. Ichkariga kirgizgandan keyin ular ham umidlanadi.

QO'SHNI DILOROM: - Qiziqmisan, Dilor, mehmon-ku bari bir, eshikdan qaytarib bo'ladimi.

DILOROM: - Shu choy opkirish ham jonimga tegib ketdi. Kirsang, ko'zlarini miltiqday qadaydilar. Dilor, san opkir, iltimos!

QO'SHNI DILOROM: - O'ylab gapiryapsanmi? Senga kelgan sovchiga choynakni men olib kiramanmi? Anavi aytganingga ham o'rningga men tega qolay?

Dilorom ko'zi bilan Dilafro'zni imo qiladi.

Qo'shni Dilorom labini tishlaydi.

Dilafro'z esa gapni qulog'i bilan ilib olgan.

DILAFRO'Z: - Ha-a, kim u aytganlari?

DILOROM (singlisining gapini eshitmaganga olib): - Bu erdan chiqqandan keyin bari bir sizlarnikiga ham kiradi.

QO'SHNI DILOROM: - Qiz axtarib yurgan emas, aniq o'zingni so'rab kelishgan bo'lsa-chi. O'zimizdan-ku bular. Uchovlashib kelishibdi-ya.

DILAFRO'Z: - Ha-a. bir gap bor. Bari bir bilib olaman.

DILOROM: - Ji-im o'tirgin, xo'pmi, ona xotinlik qilmay. Keyingi vaqtlari ja haddingdan oshib ketyapsan.

DILAFRO'Z: - Voy men nima dedim, opa? O'zlaring-ku mendan gap yashirayotgan.

Hovlidan Sharofat ayaning tovushi keladi.

SHAROFAT AYA: - Hay. Dilorom, qizim, choy olib kirmaysanmi?

DILOROM: - Uf-f. Choy ichmay qurib ketgurlar.

DAVLATNING HOVLISI

Boyagi manzara.

Davlat yana «Zaporojes»ni kavlayapti.

Sulton uning atrofida parvona, lekin qo'lini iflosga urgisi yo'q.

DAVLAT: - Ha, ko'p burningni osiltirma, bir yo'li topiladi. Odam hech qachon umidni yo'qotmasligi kerak. Bo'lmaydigan ishning o'zi bo'lmaydi. Beshikkertti qilingan bo'lsa nima? Bolaligingda bo'lgan gap.

SULTON: - Hozir ham shu gap kelyapti-da, Davlat.

DAVLAT: - Qiz bilan yurib, va'da berganing yo'q-ku. Qo'lini ham ushlagansan, demak, aldamagansan ham. Xolangning qizi, olmasang, oraga bir sovuqchilik tushadi, keyin, bari bir, opa-singil, yana topishib ketaverishadi.

SULTON (engil tortib): Sen ham odamga o'xshab qolar ekansan. Ha, endi gapingni eshita bo'ladi.

DAVLAT: - E-e, nima deyapsan? Men yaxshi odamman. Senga yaxshi maslahatlarni beryapman, qulog'ingga kirmayapti. Xo'sh, nima qildik?

SULTON: - Buncha kavlaysan? O'zi tushunasanmi motorini?

DAVLAT: - Shunaqa qilib bilib olaman-da. O'rganyapman.

SULTON: - Iy-e, hech narsasini bilmay qanday o'rganasan?

DAVLAT: - Men shunaqa qilib o'rganaman Hali bir usta bo'lib ketay-ki.

SULTON (istehzo bilan tomoq qiradi): - Bilmadim, bilmadim. Bu mashinaning ustasi bo'lib qayoqqa ham borar eding.

Davlat boshini ko'tarib, qo'lini artishga tushadi.

DAVLAT: - Ha, aytganday, yana bir yaxshi do'stimiz ham bor-a. Nima deding? Hamma yog'i g'ij-bij aql, bir maslahat chiqar undan ham. Uchovimiz o'tirib aqllashamiz. Kalla jonivor ishlaydi. Hu, ichkarida telefon bor. (ovozini ko'taradi) Ra'no! Guli Ra'no! Telefonni chiqarib tokchaga qo'ying.

SULTON: - E-e, buning ketmaydimi?

DAVLAT: - Ket deyishim kerakmi?

SULTON: - Men bilan gaplashyapsan-u, xayoling uyda. Hozir Nozimni ham chaqirsak... Uyalmaydimi?

DAVLAT: - Har kuni shu erda-yu, nimaga uyaladi. Sizlarga ham xizmat qilsin.

AUDITORIYA

To'rt buklangan qog'oz qo'lma-qo'l o'tib, nihoyat manziliga – Saodatning qo'liga etib boradi.

Saodat qog'ozni ochib o'qiydi, Alisherga befarq ko'z tashlaydi.

Alisher unga umid bilan, hayajonli qarab turgan bo'ladi. Im qoqib, nigohi bilan so'raydi.

Saodatning katta-katta ochilgan ko'zlarida biron-bir tuyg'uni sezmaymiz, beparvolik bor lekin.

Saodat qog'ozni yirtmoqqa chog'alanadi-yu, lekin atrofgi bir ko'z tashlab, yana taxlab, kitobi orasiga solib qo'yadi.

Hali ham ishqini qog'ozda izhori dil qiladigan yigitchalar bor ekan-da. Biz bo'lsa bular hozir sevgisini «esemes» bilan ytadi deb o'ylabmiz. Ha, hali Saodatning qo'l telefoni yo'g'-a.

SHAROFAT AYANING UYI

Haligi uch sovchi xotin, Sharofat aya.

O'sha uy, o'sha dasturxon, o'sha manzara.
Sanobar qo'l telefonini qo'lga oladi va yana yoniga qo'yadi.

MA'RIFAT AYA: - Tez-tez telefon qiladi. O'zi ham soatlab gaplashadi. Bir o'zi-da. Sog'inib ketdim, deydi. Oshlar ko'z oldimdan shunday o'taveradi, manti, norinlarni egim keladi, deydi.

HANIFA XOLA: - Ularda yo'q bo'lsa kerak-da, a?

MA'RIFAT AYA: - Qayoqda! Ular umuman yog'lik narsalarni emas ekan. Nima deydi, haligi.... Sanobar, aytgan edim-ku?. Haligi...

KICHIK AYOL: - Xolesterinmi?

MA'RIFAT AYA: - Ha, xolesterin. Shu narsasi ko'p deb eyishmas ekan. Hamma eydigani qaynatilgan, dimlangan, uning ham yog'i bo'lmas ekan.

HANIFA XOLA: - Oshlarni-chi?

MA'RIFAT AYA: - Osh? E-e, oshga yo'lashmaydi ham. Bizlarga o'xshab quyruq yog'iga qilingan oshlarni eyish qayoqda!

Sharofat aya odob saqlab, goh unisining, goh bunisining og'ziga qarab o'tiradi.

HANIFA XOLA: - Ularda ham to'ylar bo'lar? To'yda nima ovqat qilishar ekan? YO to'yga ham egulikni o'zlari bilan olib boradilarmi? Shunaqa deb eshitar edik.

SANOBAR: - Yo'g'-e, unaqa emas. Faqat oldindan aytib qo'yadi, biz boryapmiz, deb. Uy egalari ovqatini shunga qarab qiladi. Bizga o'xshab bostirib kirib borish yo'q. To'ylari ham restoranlarda o'tadi. Mana, o'zimizda ham to'ylar restoranga o'tib ketdi-ku. Lekin u erdagi hayotning o'zi to'y.

MA'RIFAT AYA («Chalg'ib ketdik» degan ma'noda Hanifa xolaga im qoqadi, Sanobar bilan ko'z urishtiradi): - E-e, xullas, shuncha yildan beri o'sha yoqda. Oti nima edi?.. Ha, Mo... Mordi... Sanobar, nima edi?

SANOBAR: - Opa, doim aytaman-ku, mantini esingizga keltiring deb. Manti!

MA'RIFAT OPA: - Xo'p, manti. U yog'i ham esimga kelmaydi-da.

SANOBAR (Sharofat ayaga qarab): - Monte-Karlo. Monte-Karloda ishlaydi.

SHAROFAT AYA: - U... Montisi... qaerda?

SANOBAR: - Evropada, xola. O'rta Er dengizining bo'yida. Zo'r, kurort, turistik shahar. Juda mashhur. Sarvarjon Fransiyada o'qigandan keyin. o'sha erga ishga o'tgan. Oyligi ham juda katta. Dollarga chaqsak, yuz mingdan ham ko'p.

SHAROFAT AYA: - E-ha, bizlarning pulga qancha?

MA'RIFAT AYA: - E juda ko'p. Yana kiy sotadigan do'koni ham bor.

SHAROFAT AYA: - Kiyi nima ekan?

SANOBAR (ikki qo'li bilan kiy tutgan bo'lib ko'rsatadi): - Munaqa qilib uradi-ku. Bilyard tayloqchasi.

SHAROFAT AYA (uncha tushunmay): - Shuni ham olar ekanmi?

SANOBAR: - Ha, kurort shahar, hamma yog'i shunaqa o'yinlar, kazino!

Bu gapga Hanifa xola ham hayron bo'ladi.

Ma'rifat aya Sanobarga qarab, uning gapini ma'qullab, quvaatlab o'tiradi.

SANOBAR: - Ishqilib, hamma narsasi to'kis, mashinagacha olgan. U yoqda mashina olish uncha gap emas-ku-ya. Bu yoqda ham uyga bittasini olib berib qo'ygan.

MA'RIFAT AYA: - Faqat dadasi minmaydilar. «Qo'y, bu qimmat balo, bir narsa bo'lib yurmasin», deydilar. O'zlari haydashni bilmaydilar-da. Tog'asi Sharifga tirikchilikka «Kamaz» berib qo'ygan. Faqat shu bitta kamchiligi...

HANIFA XOLA: - Sharofatxon, bularga qo'shniyman, shuncha yildan ko'rib-bilib kelayotganim uchun sovchilikka bosh qo'shib keldim. Bolasi juda yaxshi bola. O'zimizning qizlardan uylanaman, deb yurgan ekan.

MA'RIFAT AYA: - Shunday. Shunday.

HANIFA XOLA: - Endi gapni yashirib nima ham qildik, qizingizni so'rab kelganimiz. Yana buning bolasi, juda yosh, kecha maktabni bitirgani bo'lmasin, bu erda siqilib qoladi, depti. O'qigan bo'lsin, til bilsin, bu erda odamlarga aralashadi, uyda o'tirib qolmaydi, ishlataman, deydi.

SHAROFAT AYA: - Yaxshi, yaxshi.

SANOBAR: - Aqllik bola-da. Ha, aqllik bo'lmasa, shuncha yildan beri o'sha yoqda o'qib, yana ishlab yurarmidi. Bu yil doktorlikni ham yoqlaydi. Ularda kandidat degani bo'lmas ekan, birdan doktor.

HANIFA XOLA: - Qizingiz bu yil bitiradi a? Til biladi? Qarang, bizlar ham o'qib, til o'rganishni o'ylamabmiz. Ana, kerak bo'lar ekan.

SANOBAR: - Ha, xola, yana o'qimoqchimisiz?

HANIFA XOLA: - Nevaralarim o'sh yoqlarga ketsa, borib bolalariga qarar edim. Qo'shni xotinlar bilan nima tilda gaplashaman?

SHAROFAT AYA: - Ularda ham qo'shni bo'lar ekanmi?

MA'RIFAT AYA: - Voy, qo'shni hamma erda qo'shni-da.

SHAROFAT AYA: - Eshigi to'g'rima-to'g'rilar ham bir-birini tanimas ekan-ku?

HANIFA XOLA: - O-o, bizlardagi ahlchilik qayoqda!

Chet elni ko'rmagandan keyin juda qiziq tuyulsa kerak, odamlar bilmagan narsasini xuddi ko'rgandek, u erdagi ishlarni o'zi tepasida turib qildirgandek gapiradi.

3. Xudo beraman desa, qo'sh qo'llab beradi

ShAROFAT AYANING UYI

O'sha manzara, o'sha sovchi xotinlar, o'sha hangoma.

ShAROFAT AYA: - O'qishini bitirib olsin deb, shu vaqtgacha uzatmadim. Bo'lmasa, ko'p joydan odam keldi. Kelyapti.

HANIFA XOLA: - Ha, albatta, albatta. Kim biladi, xudoyimning o'zi yo'limizni to'g'ri qilgandir. Biz axtarib yurgan, xo'p mos ekan-da. Ajab emas, farishta ovmin degan bo'lsa...

MA'RIFAT AYA: - Xay endi, peshanasiga yozilgani bo'ladi-da. Buningizning til bilgani yaxshi ekan-da. Sarvarjonning ham tayinlagani shu - oyi, til bilsin, til bilsa bu yoq jannat deydi.

HANIFA XOLA: - Xudoyimning o'zi yo'limizni to'g'ri solgani shu-da.

Sharofat aya ancha ta'sirlanib, erga qarab o'tiradi, ko'nglida rozi ekanini bildirmaslikka urinadi.

Keyin sekin turib, eshikka yuradi.

Sanobar telefoni qo'liga olib, Ma'rifat ayaga qarab qo'yadi.

Ma'rifat aya «mayli» degan ma'noda bosh irg'aydi.

DAHLIZ

Dilorom eshik oldida choynak ko'tarib turibdi.

Eshik ochilib, Sharofat aya ko'rinadi.

Sharofat aya, o'zini chekkaga olib, Diloromga «Kir!» deb imo qiladi.

Sanobar telefonini Diloromga to'g'rilyadi.

NOZIMNING UYI

Deraza tokchasida turgan eski telefon apparati jiringlaydi.

Hamida xola deraza yonidan ketmay turaveradi. Pag'a-pag'a tutun qaytaradi – tutunni yutmay chekishi bilinib turadi.

Nozim qulog'i go'shakda, kampirga og'rinib qaraydi.

NOZIM (telefonga): - Bugun shanba-ku... Kim?.. Ha, Sultonmi... Nima deydi? Bu kampirga nima ekan?.. Sizga emas... Mayli, o'taman... Shundan shu yoqqa qovun ko'tarib yuramanmi? Ja tekin mardikorni topgansiz-da. Odamning o'zi ketini ko'tarolmagandan keyin... Ey, aytganday, limuzin yurmadimi? Bozorga bir savlat to'kib kelar edingiz-da.

HAMIDA XOLA: Kim?

NOZIM: - Bitta jo'ra. O'tiraylik deyapti.

Nozim kursiga o'tirib, kitobiga atay tikilib oladi.
Hamida xola nima qilarini bilmay, bir muddat turib qoladi.

HOVLI

Hamida xola, qo'lida chinni kosa, darvoza tomonga qaytayotib javraydi.

HAMIDA XOLA: - Ey xudoyim-ey! Bir piyola choy damlab beradigani yo'q. Och-nahor. Uylab qo'ymaydilarmi? Xo'b ota-onalar bor-da... Voy-voy-ey! Jinni bo'ladi-da, mana shunaqa qilib. O'pkasini chiritib chekadi.

Oygul karavotdan turib kelib, stol ustidagi sigaret qutisidan bitta olib, o'zi tutatib chekadi.

Nozinga qarata tutun qaytaradi

NOZIM: - Jy, ey, bu nima qiliq? Chekmas edingiz-ku.

OYGUL: - Sizning hasratingiz chekmaganimga qo'yadimi?

NOZIM: - Hasrat-a? Hech bilmadim-ku?

OYGUL: - Siz qiz bolaning ko'nglini bilasizmi? Qiz bolaning ko'ngli, eh-he...

Nozim ko'z oldidagi ro'yonini haydab, boshini siltydi.

Oygul yo'qoladi, uning o'rnida tutun – Nozimning o'zi chekkan sigareta tutuni.

Tutun derazaga tortilib ketadi – bu boya Hamida xol chekkan sigaretdan qolgandir, balki.

O'TKIR AKANING HOVLISI

So'rida O'tkir aka bilan Jumagul opa.

JUMAGUL OPA: - Bu gapni bir gapirdingiz, boshqa gapirmang. Xo'p. Bizlar opa-singil.

O'TKIR AKA: - Opa-singil yaqin bo'lmaydimi?

JUMAGUL OPA: - Lekin siz-chi, Akmal aka-chi? Sizlar ham yaqinmi? YOtti-yot begona – boshqa-boshqa qon. Ko'rdingizmi! Bizdan ham yaqinlar quda bo'lyapti-yu. Qizini o'zining urug'idan begonaga bermaydiganlar ham bor.

O'TKIR AKA: - Akmal aka... juda etti-yot emas-ku? Amakiroq shekilli?

JUMAGUL OPA: - Eh-he, katta ammamning o'g'lining o'g'li. Ammamning eri – pochcham, o'g'illarining xotini.. necha qon aralashgan. Uzoq bo'lib ketgan..

O'TKIR AKA: Olimlar aytyapti, duxtirlar gapiryapti, axir. Bir gap bordir-da.

JUMAGUL OPA: - Gapiraveradi. YUztadan bittami, tug'ilishi mumkindir kamchilik bilan. Kelib-kelib shu bizlarga to'g'ri kelar edimi?

O'TKIR AKA: - Xo'p, shu, kelib-kelib to'g'ri kelsa-chi?

JUMAGUL OPA: - Nafasingizni issiq qiling. Mana, ko'rasiz. Hali Sulton bilan Saodatjonning bolalarini o'ynatib yurganda aytaman. Yo'q, aytmayman. Siz ham gapirmang endi shuni. Eshitgandan nari.

O'TKIR AKA: - Ha-ey, qachon boramiz? U-bu narsa olish kerakdir?

JUMAGUL OPA: - E, begonamidik? To'rtta non. Quruq bormasak bo'ldi-da.

O'TKIR AKA: - Nonning o'zi bilan bo'lmas. Men bir bozorga tushay. Yana ichimdik-pichimlik deganday....

JUMAGUL OPA: - Yo'q, yo'q, qo'ying shu ichimlik-pichimlikni. Achchiq aralashtirilmaydi.

O'TKIR AKA: - E-a, qo'y shu irim-jirimlarni. Begona bo'lsa boshqa gap edi. Akmal aka ikkovimiz olamiz-da yuzta-yuzta. Ikki boja o'tirib ham ichmaylikmi. Sizlar ham xursandchilikka bir piyoladan...

JUMAGUL OPA: - Bojangiz bilan ichsangiz, quloqlaringizga hech narsa kirmay qoladi. Bir marta qo'yib turing shuni.

Deraza tokchasida turgan telefon jiringlaydi.

Jumagul opa borib, go'shakni ko'taradi.

JUMAGUL OPA: - Alyo, alyo... Iy-e, gapirmaydi-ku.

O'TKIR AKA: - Tusholmayotgandir.

JUMAGUL OPA: - Nafasi eshitilib turganday. Alyo, alyo. Gapiring!... Biron bola o'ynayapti shekilli. Ha, men.. uydalar.... E-e, qo'yib qo'ydi-ku.

O'TKIR AKA: - Kim ekan? Nima dedi.

JUMAGUL OPA: - Bir xotin. Eringiz uydami, dedi. Keyin qo'yib qo'ydi.

O'TKIR AKA: - Uzilib qolgandir. Shu yoshimda xotinlar telefon qilib...

Jumagul opa eriga diqqat bilan tikiladi.

O'TKIR AKA: - Nimaga bunday qaraysan?

JUMAGUL OPA: - YO sizda bir gapi bor, yo menda.

ShAROFAT AYANING UYI

Dilorom choy ko'tarib kiradi.

Sanobar qo'l telefonida Diloromni suratga oladi.

Dilorom boshini ko'tarmay, odob bilan pichirlab salom beradi.

Hanifa xola mehr bilan, qanoat qilib qaraydi.

Sanobar chimirilib, sinovchan nigoh tashlaydi.

Sharofat Sanobarning shu payti telefonini tomosha qilyapti deb o'ylab, hayron qaraydi.

HANIFA XOLA: - Vaalayko'm! Baraka top, qizim! O'zim o'rgilay.

MA'RIFAT AYA: - Yaxshi yuribsizmi, qoqindiq? O'qishlaringiz yaxshimi?

Sanobar indamay alik oladi.

Dilorom hamma savollarga eshitar-eshitilmas «Ha, rahmat, rahmat», deb javob qiladi va Sharofat ayaga qaraydi.

Sharofat aya ko'zi bilan «Bo'ldi, chiqaver mayli», deb imo qiladi.

Sanobar shosha-pisha sumkasini ochib, fotoapparat oladi.

HANIFA XOLA: - Sharofatxon, o'tirsin, ikki og'iz gaplashaylik.

SHAROFAT AYA: - Mayli o'tirsa. Lekin ishlari bor, oshxonaga qarasin. Men bolalarimni mehmonning oldida yalpayib o'tirishga o'rgatmaganman.

MA'RIFAT AYA: - Bilamiz. Eshitganmiz, shuning uchun niyat qilib keldik-da.

O'rtancha ayol shunday deb yana Diloromga qarab qo'yadi.

Keyin u kichik ayol bilan ko'z urishtiradi.

SANOBAR: - Singlim, otingiz Dilorom, a?

Dilorom yalt etib qaraydi, Sanobar fotoapparatini yarq-yurq etkizib, uni suratga olib oladi.

Dilorom «Voy!» deb otilib chiqib ketadi.

DILOROMLARNING OSHXONASI

Dilorom, qo'shni Dilorom, Dilafro'z.

Dilorom idishlarni yuvyapti.

Qo'shni Dilorom u uzatgan likopchalarni taxlayapti: ikkalasi qiz bu oshxonada birga ish qilib o'rganib ketganlar.

Dilafro'z deraza tokchasida hovliga qarab o'tiribdi.

DILOROM: - Sen to'g'ri aytganga o'xshaysan. Bular bekorga uchovlashib kelmagan. Yana fotoapparatu kamerali qo'l telefoni bilan. YOshini shunga etaklab olishgan.

QO'SHNI DILOROM: - Zo'r yo'lini topishibdi-ku. Uchrashtirish shart emas, xarajat yo'q. Sovg'aning puli ham yonga qoladi.

DILOROM: - Yigit jonivor ko'taram bo'lib yotgandir-da, o'zi ko'rgani kelolmasa.

QO'SHNI DILOROM: - Shuni ayt. Bularni ko'rib turaman-u, lekin yigiti... bilmyman.

DILOROM: - Mahalla-yu, lekin men ham ko'rmaganman. O—oldin bitirib ketgandir-da.

QO'SHNI DILOROM: - Shularning kimidir chet elda. Fransiyadami, Benilyuksdami...

Dilafro'z yalt etib qo'shni Diloromga qaraydi.

DILOROM: - Tavba, bir og'iz so'rash yo'q a, suratga tushiraverganini. Qo'rqib ketibman.

QO'ShNI DILOROM: - Texnika bilan qurollangani ayt.

DILOROM: - Gapirma.

DILAFRO'Z: - Men ham hayron bo'lgan edim, nimaga buncha telefonni qo'lidan qo'ymaydi deb. Shunga ekan-da. Rasmingizni olib borib, unga qo'yib beradi-da.

Uy tomondan shosha-pisha Sharofat aya keladi.

Dilorom onasining kelishiga xavotir bilan qarab turadi.

ShAROFAT AYA: - Bittang xabar olay demaysan.

DILOROM: - Aya, qarasangiz bo'lmaydimi?

ShAROFAT AYA: - Nima bo'пти, qizim? Biron gap chiqdimi?

DILOROM: - Rasmimni olib oldi. Anavi yoshrog'i. Men, nima, ularga tomoshaqovoqmi?

ShAROFAT AYA: - Hamma gapni gap deb gapiraverma, qizim. Rasmingni olsa olgandir. Oyday qizsan, kam joying yo'q. Nimadan uyalasan?

DILAFRO'Z: - Rasmga so'rab tushirsin-da? Birovning qiziga xo'jayinchilik qiladi.

ShAROFAT AYA: - Sen jim o'tir.

DILAFRO'Z: - Nima dedim? Jim o'tir, jim bo'l...

ShAROFAT AYA (Diloromga): - Qizim, men e'tibor qilmabman. Shunisi buncha ko'p telefon o'ynaydi dedim lekin.

DILOROM: - Ha, hali telefonda ham oldimi? Men faqat rasmga tushirdi deb o'tiribman, kameraga ham tushiribdi-da.

DILAFRO'Z: - Lekin sotkasi juda krutoy ekan.

qO'ShNI DILOROM: - Uzoq yozadiganimi deyman.

DILAFRO'Z: - O'shanaqa. Ko'rinishi aytib turibdi.

DILOROM: - Ko'ryapsizmi, aya, rosa kino bo'libman bo'lmasa.

Sharofat aya sal o'ng'aysizlanadi.

ShAROFAT AYA: - Xay, nima bo'lsa bo'ldi. Yaxshi niyat bilan qizimni rasmga tushirganga men nima ham deyman. E-e, bo'пти, tez oshning tagiga unnab yuboringlar. Ha, chaqqon-chaqqon.

DILOROM: - Hali osh bilan ham siylaymizmi?

Dilorom onasining nigohini tutishga harakat qiladi.

Sharofat aya chiqib ketayotib, qo'shni Diloromga bir qarab qo'yadi.

DAVLATNING OShXONASI

Qozonning tagi yoqiq.

Qo'lyuvigichda, shildirab oqayotgan jo'mrak tagida boyagi qovun.
Stol ustida piyoz, pomidor, bulg'ori qalampir, kartoshka po'choqlari betartib sochilgan.

Bir tog'orachada archilgan kartoshka.

Ra'no kiyimini almashtirib, xalat kiyib olgan, piyoz archyapti, ko'zi piyozdanmi, norozilikdanmi, yoshlangan.

Qo'ng'iroq jiringlab, derazadan Sultonning borib darvoza eshigini ochgani, Nozimning u bilan ko'rishib kirgani ko'rinadi.

Ra'no Nozimga uzoq qarab qoladi.

DILOROMLARNING OShXONASI

Dilorom, qo'shni Dilorom va Dilafro'z.

QO'ShNI DILOROM: - Men boray, Dilor. Komp yuteringga chiqqan edim. Menikiga virus tushibdi. «Imeyl»imga bir kirmoqchi edim. YO qarashaymi?

DILOROM: - Yo'q, ketma. Qarashmasang ham o'tir. YUragim taka-puka bo'lib ketyapti. Oyim bir baloni boshlamasalar. Bularning kelishi juda yoqib turibdi-da.

QO'ShNI DILOROM: - Yo'g'-e. o'zingdan so'ramay bir ish qilmasalar kerak. Doim ko'nglingga qaraydilar-ku.

DILOROM: - O'zlarining aytganlariga to'g'ri kelsa, qaraydilar. Osh buyurib qoldilar-da.

DILAFRO'Z: - Mehmonni quruq jo'natmaydilar-ku.

DILOROM: - San, bor, oyimga qarash. Choylari tugagandir. Tush, axir, derazadan.

DILAFRO'Z: - Meni haydayverar ekansiz-da.

QO'ShNI DILOROM: - Mening «imeyl»im virus tushganiga yopilib qolibdi. Umida kursdoshim bir narsa yubormoqchi edi, senikini aytdim, maylimi?

DILOROM: - Mayli, mayli.

QO'ShNI DILOROM: - YUborgan hamdir. «Imeyl»ingga kirsam maylimi?

DILOROM: - Mayli, kodimni bilasan.

QO'ShNI DILOROM: - «Orasta». O'zgartirganing yo'qmi?

DILOROM: - Yo'q, o'sha.

QO'ShNI DILOROM : - Rahmat.

Dilafro'z bir opasiga, bir qo'shni Diloromga ajablanib qaraydi.

DILAFRO'Z: - Opa, nimaga pochtangizning kodini ham berasiz?

DILOROM: - Nima qilibdi? Bekitadigan sirim bormi?

DILAFRO'Z: - Endi-da...

DAVLATNING HOVLISI

Davlat engi bilagigacha shimarilgan. qo'llari moy.

«Zaporojes»ning orqa kapoti ko'tarilgan.

Nozim ham egilib, kapotning tagiga qaraydi.

NOZIM: - Choy-poy bo'ladimi? YO qoramoy yalab ketaveramizmi? (Sultonga)
Buning mehmonga chaqirgani shu. Suvni ham so'rab olasiz.

DAVLAT: - YOmon izzattalabsiz-da. Hozir ovqat bo'ladi.

NOZIM: - YOrug'lik qaydan chiqdi?

DAVLAT (kulib): - Yo'q erdan.

NOZIM (Sultonga): - Hamma puli mashinaga ketgan.

DAVLAT: - Ikki yuzgina dollarga oldim, deb necha marta aytaman.

SULTON: - Ikki yuz dollar pul emasmi?

NOZIM: - Uyidan ikki dollarlik egulik topilarmikan? Anavi latifa bor-u, afandining qarzi bor ekan, qarz bergan odam so'rab kelsa, uning xotini shu erdan o'tgan qo'ylarning tikanga ilashgan junini yig'ib olib, ip yigirib sotadilar-da, shuning puliga qo'y olib boqib...

DAVLAT: - Ming marta eshitganman-e.

SULTON: - Ayting, ayting.

DAVLAT: - Men eshitmayman.

NOZIM: - Mening aytayotganim, bir dono maslahat bermoqchiman.

DAVLAT: - Ayting qani, dono kallangizdan nima maslahat chiqar ekan.

NOZIM: - Buni yurgizaman deb ovora bo'lmasangiz-da, tovuq boqsangiz.

Dalat boshini ko'tarib. Nozimga iljayib qaraydi.

DAVLAT: - Nimaga endi tovuq?

NOZIM (mashinaga imo qilib): - Tayyor katak! Tovuqlar ichida dunyoni ko'rib, jo'jalab yotaveradi.

DAVLAT: - Hoh, hoh, ishtoni yo'q tizzasi yirtiqqa kulibdi O'zlaringda velosipedning g'ildiragi ham yo'q. Mana, ko'zining yoshini oqizib o'tiribdi!

NOZIM: - Nimaga?

DAVLAT: - Bunga xotin olib berishimiz kerak bo'lib qoldi.

NOZIM (dabdurstdan anglamay): - Kimga?

DAVLAT: - Menga emas, har qalay. Mana bunga?

NOZIM: - Kim olib beradi?

DAVLAT: - Kim bo'lardi? Biz. Siz bilan men.

NOZIM: - Bunday tushuntirib ayting? Kim uylanadi, kimga uylanadi? Nimaga uni biz uylantiramiz? Sulton?

Sulton xijolat bo'ladi, Davlatga «o'zing tushuntir» deb mustar qaraydi.

DAVLAT: - Juda sizga etib borishi qiyin-da. Mana bu shu erda bittasi bilan yuradi. Usiz dunyo qorong'i, boshqasiga qarasa, ko'zi so'qir bo'lar emish. Xullas, sevgi-muhabbat savdosi. Ma'shuqasini topgan, endi xotin qilib tushirib olishi qolgan. Etib bordimi?

Sulton siniq iljayadi.

Davlat mashinaga orqasini berib, suyanib oladi.

NOZIM: - Yaxshi-ku. Nima kerak masxara qilib? To'g'ri gapiring. Xo'p, biz nima qilib beramiz? Buning ham boshida ota-onasi bor uylantirib qo'yadigan. Bizdan aniq nima kerak?

DAVLAT: - Ana shu uylantirib qo'yadiganlar – biz. Ota-onasi... ikkovimiz ikkita ota bo'lib, buning boshini qizning boshi bilan bitta qilamiz. Sizni shunga chaqirdim, miyasi butun, kavlasa ko'p aql chiqadi deb.

NOZIM: - E-e, rahmat tan berganingizga. O'zining miyasi yo'qlarga miya bo'lish menga tan. Faqat aqlim etmayapti: nimaga ota-onasi emas?

DAVLAT: - Ular bilmasligi kerak.

NOZIM: - Kim bilmasligi kerak?

DAVLAT: - Ota-onasi.

NOZIM: - Iy-e! Shunaqa ham bo'ladimi?

DAVLAT: - Bo'ldiramiz. Bo'ldirishimiz kerak.

NOZIM: - Nimaga? YO biron ish qilib qo'yganmi bu? A, Sulton?

DAVLAT: - Qanaqa ish?

SULTON: - Yo'g'-ey, hech ish qilib qo'yganim yo'q.

NOZIM: - Bo'lmasa, nimaga ota-onangiz bilmasligi kerak? Ota-onadan ham yashirib bo'ladimi?

DAVLAT: - Nimaga bo'lmas ekan? Ular u yoqda, biz bu yoqda.

NOZIM: - E-e, yong'oqning tagida uxlab turdingizmi? YO jinni qo'yning miyasini edinglarmi?

Sulton erga qarab qimirchilaydi. Nozim battar ajablanadi.

Sulton deraza tomonga qarab qo'yadi.

SULTON: - Sekinroq, sekin.

NOZIM: - Nimaga sekin?

DAVLAT : - Shunday bo'lib qoldi. Buning uyidagilarga bildirmay turishimiz kerak.

SULTON: - Shunday, shunday.

NOZIM: - Nima shunday?

DAVLAT : - Ey, muncha ko'p savol berasiz? To'y o'tguncha bilmay turishsin.

NOZIM: - YO mening kalam ishlamayapti, yo sizlarga bir gap bo'lgan.

DAVLAT: - Sizga bir gap etib borguncha, men bir uxlab turaman shekilli.

SULTON: - Nozimboy, hozir hammasini tushuntiraman.

NOZIM: - Qizig'-u. tushungandan keyin undan ham qiziq bo'lsa kerak.

DAVLAT: - Gap ikkita insonning boshini qo'shish, sevishganlarni murod-maqсадiga etkazish haqida boryapti

NOZIM: - Xo'p, sevishganlar bo'lsa, nimaga bekitiqcha? Nimaga ota-onasidan yashiradi? Ayb ish qilib qo'yganmi?

SULTON: - Hay, sekinroq gaplashaylik.

NOZIM: - Namuncha? Gapimizni birov poylayaptimi?

DAVLAT: - Hech qanaqa aybi yo'q. Faqat... Uh, bu qoqvoshga ham bir boshdan tushuntirish kerak endi.

NOZIM: - Xo'p, qani, tushuntiring, o'tkir kallangizdan nima gap chiqar ekan?

SULTON: - Sizlar hech to'g'ri gaplashmaysizlar shekilli?

DAVLAT: - Xo'-o'sh, manavi ammamning, yo'q, xolasining buzog'i... Ha, xolangning tuzog'iga tushgandan keyin kimning buzog'i bo'lasan?

SULTON: - Mayli, mayli, nima desang ham roziman. Faqat tezroq gapir.

Davlat oshxona tomonga qarab oladi, Nozim uning oshxonaga alanglayverganidan ajablanib, o'sha yoqqa ko'z tikadi.

Oshxona derazasidan hech kim ko'rinmaydi, lekin idish-ayoq tiqirlab, ovqatning jizillagani eshitiladi.

DAVLAT (ovozi pasaytirib): - Xullas, bu lattachaynar xotin oladigan; bu yoqda bir qiz bilan yuradi, hozir tili-zaboni bo'lsa o'zi ham aytadi. Uylanishi kerag-u, lekin u yoqda xolasining qizi bilan beshikkerti ham qilingan. Yana, anavi qulog'ini tishlab qo'ygan deydimi, endi uni ham olishi kerak, bunisini ham. Xudo bersa, qo'sh qo'llab beradi degani shu. Men boshingga bitta emas, ikkita baxt qushi qo'nibdi, deyaipman...

NOZIM: - Hali ham shunaqa odatlar bor ekan-da?

DAVLAT: - Bor, bor. YOvvoyi-da bu, qizning qulog'ini beshikda yotgan payti tishlab qo'ygan. Katta bo'lsam, bexotin qolaman deb qo'rqqan-da. Endi, mana, ikkitasining o'rtasida sarson.

Davlat masxaraomuz idjayadi, Nozim kuladi, Sulton xijolatli jilmayadi.

SULTON: - Ey, bu nima desa, deyaversin, tishlamaganman.

DAVLAT: - Ishonma bunga, kichkinaligida yirtqich bo'lgan, tishlagan. Xolasining qizi, bechora haligacha qulog'ini ushlab yig'laydi.

SULTON: - Endi, Nozimboy, oyim bilan xolam o'sha paytlari quda bo'lamiz deb gapni bir joyga qo'ygan ekanlar-da.

DAVLAT: - Sen endi, Sulton, jim o'tir. Ilhomning beliga tepma. Nozimga badiiy qilib tushuntirish kerak. Xullas, endi bu xolasining qizidan aynigan, ayniganini onasi bilsa, o'ldiradi. Xolasining qiziga uylanaman desa, bu yoqda yuradigan qizi ham o'ldiradi. Ana shu ishkalni ikkovimiz echishimiz kerak. Tushunarlimi?

NOZIM: - Tushunarli-yu, lekin kalla ishlaymaypti.

DAVLAT: - Yo'q, ishlasin. Ishlating-da, bo'lmasa bo'lmaydi.

NOZIM: - Kallam ishlayotganing yana bir belgisi – shu bir uyum temirga yopishib olganingizni tushunmayapman Tagini teshib, oyog'ingizni tushirib, yurgizib ketaversangiz ham bo'lar ekan.

DAVLAT: - Oldimga siz tushib, yo'l ko'rsatasiz.

NOZIM: - Sizga-ya? Birov ko'rsatgan yo'lga yurasizmi? (Oshxonaga qarab olib) Ichkarida yana birov bormi? Derazada bir narsa lip etganday bo'ldi.

Davlat Nozimga qarab qo'yib, iljayadi.

SULTON: - Bor, bor. Manavining poynagi.

DAVLAT: - Hey, hey, eshitib qoladi.

NOZIM: - Hazillashyapsizlarmi?

Shu payti Ra'no choynak ko'tarib keladi.

Nozim hayron qarab qoladi.

SULTON (shivirlab): - Ana, huriliqo!

RA'NO (Nozimga): - Salom!.. Ha, salom. Qiz ko'rmaganmisiz?

NOZIM (tili tutilib): - Ha. salom!... Yaxshimisiz?

RA'NO: - Muncha qaraysiz? Qiz ko'rmaganmisiz deyapman.

NOZIM (o'zini tutib olib): - Qiz-ku ko'rganman. Lekin sizni ko'rmaganman.

RA'NO: - Bo'lmasa, yaxshilab ko'rib oling. Og'zingiz ochilmay.

Davlat kuladi.

NOZIM: - Og'zim emas, qulog'im ochilib qoldi.

RA'NO: - Qulog'ingiz? Nimaga?

NOZIM: - Qizlarning bunaqa og'zi borligini eshitmagan edim-da.

RA'NO: - Gapga balo ekansiz.

Sulton Ra'noga yoqtirmay tikiladi.

Ra'no choynakni kursi ustiga qo'yib ketadi.

NOZIM (Davlatga qarab boshini chayqab): - Tep tortmaydi-yu! Xalatigacha olib kelib olgan bo'lsa, xudo uribdi sizni.

SULTON: - Davlatni xudo urmaydi, xotini uradi.

DAVLAT: - Maqol to'qiyapsanmi?

NOZIM: - Chatoq, chatoq. Qaydan topgansiz buni?

DAVLAT: - Sizlarga nima? Mushukka o'xshab puf sassiq qilasizlar.

KO'ChA

Alisher «Neksiya»ga suyanib olgan, qo'lida mashina kalitini o'ynaydi. Shunchaki, beixtiyor. Shundan bilamizki, u doim mashinada yurishga o'rganib ketgan.

«Neksiya» ham Alisherning amriga muntazir jonzo'tga o'xshaydi, yaxshilab yuvib, artilgan, old kapoti ustida oftob charaqlaydi.

Saodat ana shu oftob jilosiga termiladi, ko'rsatgich barmog'ini kapot ustida yurgizib, allanarsalarni chizgan bo'ladi..

ALISHER: - Xatimni kitobingga solib qo'ysang, rozi bo'ldi deb o'ylabman.

SAODAT (Alisherga qaramay): - YOmon muloyim surbetsan-da. shuncha odamning ichida xat yuborib o'tiribsan. Uyalmasanmi?

ALISHER: - Nimaga uyalaman? Biron ayb qildimmi? Kinoga birga tushaylik, deb yozdim. Bu ayb emas-ku.

SAODAT: - Butun kurs qarab turgan edi, ayb bo'lmaydimi?

ALISHER: - Qarasa nima? Hammasi biladi?

Saodat boshini ko'tarib, Alisherga hayron qaraydi.

SAODAT: - I-i, nimani?

ALISHER: - Shuni.

SAODAT: - Nima shu?

ALISHER: - Seni yaxshi ko'rishim. Hamma biladi seni yaxshi ko'rishimni.

SAODAT: - Easing joyidami? Nima deyapsan? Hali meni hammaga gapirib yuribsanmi?

ALISHER: - Seni gapirganim yo'q. Lekin o'zimning yaxshi ko'rishimni aytganman. Ha, yaxshi ko'raman, nimasini yashiray.. O'zingga ham aytganman.

SAODAT: - Meni o'ylamaysanmi?

ALISHER: - Doim o'ylayman. Mana, hozir ham, oldim-da turibsan-u, xuddi sen bu erda yo'qday, o'ylab turibman.

SAODAT: - Jinnisan, Alisher.

ALISHER: - Men uydagilarga ham aytganman. Oyimga. Oying bilan gaplashadi...

SAODAT: - Tamom esingni eb qo'yibsan. Bekorga ovora qilma.

BOZOR

Viloyat shahari bozorida eru xotin O'tkir aka bilan Jumagul opa xarid qilib yuribdi.

Albatta rastalar, xilma-xil meva cheva.

Eru xotin katta-katta anorga xaridor bo'ladi.

Sotuvchi sarxil uzumni elim xaltaga solib beradi.

O'tkir aka sotuvchiga pul cho'zadi.

Er-xotin ikkovining qo'lida elim xaltalar, non rastasi yonidan o'tadilar.

JUMAGUL OPA: - Bittasi ham dehqon emas.

O'TKIR AKA: - Dehqon nima qiladi bu erda. Erga qo'yib sotgani qo'ymasa. Rastalarning santimetrigacha egalik.

JUMAGUL OPA: - Shunga hamma narsa oshib ketgan. Shoshmang, non ham olaylik...

Jumagul opa nonlarni qaray boshlaydi.

JUMAGUL OPA: - Hay, bu nonlarning tuzukrog'i yo'qmi? Munday bir mehmonga olib boradigan. Kichrayib ketibdi-ya.

O'TKIR AKA: - Olaver-da endi. Hamma non - bir non.

JUMAGUL OPA (sotuvchiga): - Bu patirning yog'i nima?

SOTUVChI: - Oling, opa. Sariyog'.

JUMAGUL OPA: - Hech ham sariyog' bo'lmasa kerak. Margarindir, a?

SOTUVChI: - E, bu sariyog'dan qolishmaydi. Rossiyskiy.

JUMAGUL OPA: - Ana. Aytmadimmi?

O'TKIR AKA: - Uh, bo'l-da endi! Shuning uchun sen bilan bozor qilmayman. Savdoni ham ezib yuborasan.

JUMAGUL OPA: - E-e, bozorda savdo qiladi-da, indamay olib ketavermaydi... Yaxshi-yaxshisidan olti... yo'q, sakkizta bering. Gullamagani bo'lsin.

SOTUVChI: - Patir gullamaydi-ku, opa.

JUMAGUL OPA: - Xo'p. Xudo xohlasa, niyat qilib olyapmiz. Yaxshimi, uyaltirmaydigan qilib saylang.

SOTUVChI: - E to'ymi, opa, qutlug' bo'lsin. Qanaqa to'y?

JUMAGUL OPA: - O'g'il uylantiryapmiz.

O'TKIR AKA: - Ko'p gapirding-da lekin. Sani o'g'il uylantirganing bularga nima qiziq.

Sotuvchi nonlarni saralashga tushadi.

SOTUVChI: - Unday demang. Bizlarni ham to'yga etkazsin.

ShAROFAT AYANING UYI

Uch sovchi ayol va Sharofat aya.

ShAROFAT AYA: - Nechchiga chiqqan?

MA'RIFAT AYA: - Bu yil yigirma sakkizni to'ldiradi. Shu oktyabrda.

ShAROFAT AYA: - Hm-m. Yaxshi.

SANOBAR: - Endi, xola, begona yurtda bo'lgandan keyin qiyin ekan. U yoqda o'zimizning qizlardan yo'q, bu yoqdan topaylik desa, o'zi yo'q. Kelganda ham o'n besh-yigirma kun turadi, qarindosh-urug'dan bo'shamaydi. Qizlar bilan tanisholmasa. Ana shunaqa qilib, umr o'tib ketyapti.

HANIFA XOLA: - Bandasining rizqi qaerga sochilgan bo'lsa, o'sha erdan teradi-da.

MA'RIFAT AYA: - Hozir bir narsa demayman. O'zlari gaplashsin, tanishsin.

SANOBAR: - Bu, xola, qizingizning komp yuteri bor, a?

ShAROFAT AYA: Ha, nima edi?

SANOBAR: - Unda o'zining pochta ham bor bo'lsa kerak?

Hanifa xola Sanobarga hayron qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Pochta? Ha, pochta bitta-ku, qanday ishlaydi, bilmayman. Mirahmad degan ukamiz odamlarning pensiyasini uyiga olib kelib berib yuradi lekin.

SANOBAR: - Yo'q. Men elektron pochta aytyapman, «imeyl».

ShAROFAT AYA: - I.. imiylingiz nima degani?

SANOBAR: - Odamlar komp terda bir-biriga xat yozishib turadi, shu. Elektron pochta, «imeyl» deyiladi.

ShAROFAT AYA: - Birov bilan yozishganini bilmayman, bo'lsa, aytar edi.

MA'RIFAT AYA: - Men tushunmayman, lekin o'g'lim bu kennoyisi bilan komp yuterda xatlashib turadi. Gaplashadi ham. Men ham chiqib gaplashganman.

ShAROFAT AYA: - Shunaqami? Telefondami?

SANOBAR: - Komp yuterda ham. Faqat oldindan bir vaqtni kelishib olish kerak. Kichkina kamerasi ham bo'ladi, shu bilan bir-birini ko'rib ham turamiz.

ShAROFAT AYA: - YO tavba! Nimalar chiqmayapti-ya! Ko'rinib turadimi? Xuddi televizordagidek, a?

MA'RIFAT AYA: - Ha, shunday ko'rib turasiz.

SANOBAR: - Qizingizning «imeyl»ini bersangiz, ikkovi tanishib, gaplashib ko'rardi. Agar yo'q demasangiz, «vebkamera»ni o'zim olib kelib berardim. Bir-birini ko'rib ham olardi.

HANIFA XOLA: - Ana xolos! O'zi sovchiga hojat ham qolmaydimi, deyman. Zamon oldinga ketyapti-da, a?

MA'RIFAT AYA: - Ha, shu, yoshlar bir-birini ko'rsin, gaplashsin. O'zlari topishsin. Erta-bir kun bizga malomat qilib yurmaydi.

ShAROFAT AYA: - Xo'p. Men qizimga aytib ko'ray. Ishqilib, komp yuterda ko'p dars qiladi. Anavi, nima deydi, «Internet»mi?

SANOBAR: - Ha, «Internet». «Internet»i bo'lsa, «imeyl»i ham bo'ladi...

ShAROFAT AYA: - Bu, hozir rasmga tushirib oldingizmi?

SANOBAR: - Ha, xola, ko'nglingizga kelmasin. Ko'rib olishga kelib ketolmaydi-ku, endi kelsa, to'yiga keladi. Shuning uchun pochta yuboraman, o'zi ko'rib oladi. Telefonu fotoapparatlarni ham o'zi olib bergan.

Sharofat xola bir gina qilib qo'ymoqchi bo'ldi-yu, lekin qizining rasmi, nima edi, ha, Monte-Karlo degan, dengiz bo'yidagi juda boy shaharga ketishini o'ylab, indamay qo'ya qoldi.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat mashina eshigini ochib, oyoqlarini tushirib o'rindiqqa o'tirib olgan, moy qo'llarini goh ko'tarib turadi, goh mashina derazasiga qo'yadi.

Qayoqdandir uchta stul paydo bo'lib, bittasida Nozim, bittasida Sulton o'tiribdi, bittasining ustida choynak-piyola.

SULTON: - Davlat, shuning xalal beryapti gaplashishga. Xuddi boshimning orqasidan miltig'ini tirab turganday.

NOZIM: - Qansharimga, deng.
DAVLAT: - Kundoshday rashk qilyapsanmi?
SULTON: - Rashk emas, ravo ko'rmayapman seni shunga.
DAVLAT: - Sekinroq.
NOZIM: - Pishirgan oshini o'zi ichadi, Sulton.
SULTON: - Keyin bundan qochib qutulmasa...
DAVLAT: - Sen menga aql emas. O'zingni bil.
SULTON: - Aytyapman-da.
NOZIM: - Foydasi yo'q, baliq qarmoqqa tushib bo'lgan. YUrishini ko'ring.
DAVLAT: - Voh-voh, yomon donosiz-ey!
SULTON: - Erkak sabzining o'zi.
DAVLAT: - O'zing yalinib kelib... Qo'y shuni, deypman!

Nozim kulib qo'yadi.
Sulton qo'l siltaydi.

NOZIM: - Bo'pti, gapimizga qaytaylik. Masala ancha g'ujala.
DAVLAT: - Sen, Sulton, ko'p qo'rqaverma. Buning o'zi odati shunaqa, bir ishni qilishdan avval vaysamasa bo'lmaydi.
NOZIM: - Sizga o'xshab, suv ko'rmay etik echmayman, bidingizmi? O'ylab olaman.
SULTON: - Hech kimim yo'q-da bu erda.
DAVLAT: - Nimaga yo'q? Mana, men bor-ku. Nozim ham aql o'rgatib olsin, yonimizga kiradi. O'zi bu juda uddaburon, ko'p narsani biladi.
NOZIM: - Yo'g'-e, sizdan ko'proq bilish ayb-ku.
DAVLAT: - Men jiddiy aytyapman. Men, masalan, buning uylanishiga ishonaman, lekin to'y qanaqa bo'lishini, o'lay agar, bilmayman.
NOZIM: - YUrgan ekansiz-da otam xotin olib bergan deb. Uylangan bo'lib siz bilmasangiz, men qayoqdan bilaman. Qishloqda bitta sinfdoshim uylanganda, to'yida kuyovjo'ra bo'lganman, xolos. Keyin borganlarimda to'y to'g'ri kelgan bo'lsa, bazmda o'tirib kelaverganman.
DAVLAT: - Men-chi? Meni uylantirib qo'yishgan, o'zim aralashmaganman.
NOZIM: - Iya, siz aralashmagan bo'lsangiz, keling kim uylangan? YO do'ppini uylantirishganmi?
DAVLAT: - Nima deganingiz bu?
NOZIM: - Bir xil joylarda kuyov to'yda o'zi bo'lmasa, kelinning yoniga do'ppsini qo'yib qo'yib, to'yni o'tkazib yuboraverishar ekan.
SULTON: - Qanaqasiga? Kuyov qayoqda bo'ladi?
NOZIM: - Eskidan qolgan hiylai shar'iy bo'lsa kerak-da. Endi, kuyov safardan kelolmay qolgan yo harbiyda yurgan bo'lsa, bu yoqda qizni uzatish uchun o'ylab topilgan chora bo'lsa kerak-da. Mana, bitta tanishim qishning chillasida uylangan, katta qor tushib, mashina yurmay, Nurotaning tog'iga, to'yiga o'zi etib borolmagan. To'y kuyovsiz o'tgan. Shu aytuvdi, haligacha xotini u-bu olib bering

deb qolsa, «Menga emas, manavinga tekkansan, nima so'rasang, shunga aytaver, olib beradi», deb qalpog'ini ko'rsatar ekan.

Davlat bilan Sulton kulib yuboradi.

DAVLAT : Ana, mening birinchi eshitishim. Yana bilmayman deysiz.

NOZIM: Men ham eshitganman, o'zim ko'rganim yo'q.

SULTON: - Qalpoq... do'ppi-da, a?

NOZIM: - Yo'q. juni kalta telpak.

DAVLAT : -Kulmang. Bilmaydi-da.

SULTON: - To'qilgan, kashta... do'ppi ham bor-ku.

Davlat o'zini ichkariga olib, mashina kalitini buraydi.

Motor vig'illaydi, lekin o't olmaydi.

DAVLAT: - Vig'-vig'-g' qiladi, ishlab ketmaydi.

SULTON: - Motori ikkita deyapsan-ku. Unisini ishlat.

DAVLAT: - Unisi isitishga deyapman-ku.

SULTON: - Senday uddaburonga farqi yo'qdir?

NOZIM: - Qo'sh xotin ekan-da?

DAVLAT: - Yana boshladinglarmi?

NOZIM: - Men motorini aytyapman. Bittasi yurgizsa, bittasi isitib tursa...

SULTON (erga qarab, shivirlab): - Qarab turibdi. Uyalmaydi ham-ey.

Derazadan Ra'no to'g'ri Nozimga qarab turgan bo'ladi.

DAVLAT: - Sen, nima, qaynatammisan? Nima ishing bor?

SULTON: - Ko'rasan hali. Emoqning qusmog'i bor.

DAVLAT: - O'zing avval eb ko'r. Tishing sinmay.

Sulton toza yigit-da, ko'ngli oldindan sezishi hech gap emas. Davlatga joni achiydi.

4. Sozni qo'lingizga olganingiz bilan, chalishni bilmasangiz, musiqa chiqmaydi

DILOROMLARNING OShXONASI

Qozonda piyoz qovurilayotgan yog' ustiga go'sht jazillab tushadi.
Dilorom kapkir biln go'shtni aralashtiradi.
Qo'shni Dilorom uning tepasida gap ovlaydi.
Ha, shu qizimiz serqatnov bo'lib qoldi, buni hali Sharofat aya ham gapiradi.

DILOROM: - Dilor, o'ldim men. Bir gap bo'lmasa, oyim osh qildirmasdilar.
QO'SHNI DILOROM: - Shoshma, avval bilaylik-chi.
DILOROM: - Xo'p deb yuborganlaridan keyin bilganimizdan nima foyda? Voy, qanday aytaman?

Qo'shni Dilorom nima deyishini bilmay, indamay qoladi.
Uy tomondan choynak ko'tarib Dilafro'z keladi.

DILOROM: - Turadigan shashtlari bormi?
DILAFRO'Z: - Bilmadim. Kirganim yo'q, oyim choynakni dahlizga chiqargan ekanlar.
DILOROM: - Ey, qurib ketsin! Tez guruchni tozalab yuboringlar. Bularning hangomasi quyuqlashib ketdi. Oyim, bo'ldi, javobingni berdim, deb turmasalar edi.
DILAFRO'Z: - Opa, ko'rmay-bilmay tegib ketaverasizmi?

Dilorom singlisiga kapgir o'qталadi.

DILOROM: - Gapirmasang, tiling tanglayingga yopishib qoladi.
DILAFRO'Z: - Opa-ey. Nima dedim? So'rayapman-da.
DILOROM: - Guruchni tozala, deyapman.
QO'SHNI DILOROM: - Darrov bermaslar. O'zingdan ham bir og'iz so'raydilar..

Dilorom yana shiddat bilan qozon kavlashga tushadi.
Kapkirda nima ayb?

DAVLATNING HOVLISI

Davlat, Nozim, Sulton.

DAVLAT: - Qishda sessiyaga borsam, shu o'zing bilgan Gulsanamni olasan deyishdi. Fotiha qilib, non sindirib ham qo'yishgan ekan.
NOZIM: - Sizdan so'ramaymi?
DAVLAT: - Aniq qilib so'rashgani yo'q-da. Bir borganimda oyim: «Shu Gulsanam ham ko'zga yaqin bo'lib qoldi. Har yoqdan sovchilar kelyapti ekan»,

desalar, «Ha, yomon emas, yaxshi qiz bo'lsa kerak», debman. Oyim shu gapimni ilib olib, harakatni boshlab yuborganlar.

GULSANAMNING UYI

Davron karavotda qo'lchalarini kerib uxlab yotibdi.
Gulsanam uning ustiga adyol yopadi.

GULSANAM (shivirlaydi) – Dadasining o'g'li! Davlatim!

Gulsanam o'g'li jim termilib o'tiradi.

GULSANAM (o'zicha): - Dadang yomon edi, bolam. To'rtinchi sinfda Karimboyi rosa urgan. Hozir odamlarning quvurlarini ulaydign payvandchi bor-ku, shu Karimboy. O'qimadi u, lekin tirikchiligi yomon emas. Dadang meni talashgan-da...

Davron uyqusida injiqlanadi.

Gulsanam uning elkasiga urib, tinchlantiradi.

GULSANAM: - Kichkina Davlat uxlasin. Dadang o'shanda kichkina bo'lsa ham meni yaxshi ko'rgan-da. Qara, hali o'zi bola. sevgi nimadigini bilgan. Men... ko'rsam, qulog'idan tortgim, chimchilagim kelaverardi. Shudir-da mening sevganim.

DAVLATNING OSHXONASI

Ra'no qozonga kartoshkani solib, damlab qo'yadi.

Tashqaridagi gaplar g'udur-g'udur bo'lib eshitilib turadi.

Ra'no stol ustini yig'ishtirayotib, tashqariga qaraydi: Davlat mashinaga o'tirib olib, gap beryapti.

DAVLAT: Bor-e, deb uylanaverdim.

DAVLATNING HOVLISI

Do'stlar pastroq ovozda gaplashadilar.

NOZIM: - Ko'nglingizda hech gap yo'q edimi?

SULTON: - E-e, ishonmang buning gapiga. Olifalik qiladi. Gulsanam bilan maktabdaligidayoq gapi chiqqan. Oyisi bilar edi.

DAVLAT: - Ey, unga uylanish xayolim yo'q edi-da. Maktabda boshqa yaxshi qizlar ham bor edi-ku.

NOZIM: - O'shandayoq buzilib bo'lgan ekansiz-da.

DAVLAT: - Nimaga buzilar ekanman? Siz, og'ayni, o'zingiz bitta xotinga etolmay yuribsiz-u, yana meni bunaqa deysiz. Men buzuv emas, qizlarning ko'nglini olishni bilaman. Mana, ikkitasini xursand qilib yuribman. Kerak bo'lsa, uchta, bundan ham ko'prog'i... Sizlar bo'lsa... ey, ikkoving ham bir go'r.

Sulton deraza tomonga ma'noli ishora qiladi.

SULTON: - Sekin-ey! Muncha maqtanasan?

DAVLAT: - Nima? Eshitaversin. YAshirmayman. Xotinim, bolam borligini biladi.

NOZIM: - Shunda ham?

DAVLAT: - Eng asosiysi, o'ylamaslik kerak. Qancha ko'p o'ylasangiz, shuncha ko'p qo'rqasiz. Lekin qo'rqaslik uchun yurak ham kerak...

DAVLATNING OShXONASI

Ra'no devorga qapishib quloq tutadi.

Tashqaridagi gaplar uzuq-yuluq eshitiladi, lekin nima gapligini anglash mumkin.

DAVLAT: - Ha?

NOZIM: - Kelaveradimi?

SULTON: - Men shuni aytyapman-da.

DAVLAT: - Sen hech narsa aytganing yo'q.

NOZIM: - Toza xudo urib qo'ygan ekan bo'lmasam.

DILOROMLARNING OShXONASI

Dilorom, qo'shni Dilorom, Dilafr'o'z

Dilorom qozonga sabzi solyapti.

Dilafr'o'z yana deraza tokchasiga chiqib olgan.

QO'ShNI DILOROM: - Men uyga chiqib kelay. Hali kelaman.

DILOROM: - Ketma. YUragim siqilib ketyapti. Ko'nglim juda g'ash.

QO'ShNI DILOROM: - Uyga bir qarab kelay. Bo'lmasa, oyim so'roqlab kelib qolishlari mumkin.

DILOROM: - Ozgina o'tir. Hozir ketib qolishar.

Sharofat aya kiradi, ancha xushhol, chehrasi ochiq.

DILAFRO'Z: - Oyi, qachon turadi bular? Opam ham uzoq o'tirib qolishdi, deyapti.

ShAROFAT AYA: - San jim o'tir. E-e, tush derazadan! Tog'echkiga o'xshab chiqib olmay.

DILAFRO'Z (tokchadan sakrab tushib): - Topib olganlaring menmi? Hamma menga gapiradi-ya.

ShAROFAT AYA: - Voy. qizim, mehmonlar ko'rsa nima deydi? Shu qiz bola o'tiradigan joymi? Hay, Dilorom qizim, haligi... nima edi-ya, po'chtang bormi?

DILOROM: - Pochtang? Qanaqa pochta?

ShAROFAT AYA: - Anavi komp yuterda bo'lar ekan-ku, xat yozishadigan.. Imiymi, bir nima dedi Sanobar.

DILOROM: - Voy, elektron pochta, «imeyl»! Siz qaydan bilasiz?

DILAFRO'Z: - Ur-a! Ayam «Internet»ni o'rganibdilar.

QO'ShNI DILOROM: - Xolam zo'rlar! Amerika bilan yozishadilar.

ShAROFAT AYA (Dilafro'zga): - Nima, ayam toza andi deb o'ylagan edingmi? (Diloromga) O'shangni yozib ber.

DILOROM: - Sizga nimaga kerak?

ShAROFAT AYA: - Kerak-da, ona qizim. Nasibang qo'shilgan bo'lsa...

Diloromning rangi o'chib ketadi.

Dilafro'z juda qiziqib qoladi.

Ayniqsa, qo'shni Diloromning qulog'i ding bo'ladi.

O'TKIR AKANING HOVLISI

O'sha hovli, nariroqda o'sha so'ri.

Darvoza oldida «Neksiya» mashinasi.

«Neksiya» yonida boyagi odmi kiyimda O'tkir aka betoqat turibdi.

O'TKIR AKA(uy tomonga qarab. baland ovozda): - Bo'la qol endi! Shuncha ham kuttiradimi odamni!

JUMAGUL OPA: - Bo'lyapman. Hozir! O'zingiz tayyormisiz?

O'TKIR AKA: - Tayyor bo'lmay nima. Ikki soatdan beri seni poylayman.

JUMAGUL OPA: - Ja ikki soat! Mana, tayyorman.

Jumagul opa eshikda ko'rinadi.

O'TKIR AKA: - E-e, xudo-ey, sen bilan bir yoqqa borish azob-da.

JUMAGUL OPA: - Menga bunaqa deysiz, o'zingiz tayyor emas-ku.

O'TKIR AKA (ajablanib): - Nimaga tayyor emasman? Mana, buyrug'ingizga shay bo'lib turibmiz-ku.

JUMAGUL OPA: - Kiyinmaysizmi?

O'TKIR AKA: - Nima?

JUMAGUL OPA: - Kirib, yangi qora yo'l-yo'l kost yumingizni kiyib oling. Oq ko'ylak bilan, tayyorlab qo'ydim. Galstuk ham esdan chiqmasin.

O'TKIR AKA: - Iy-e, qaerga boryapmiz?

JUMAGUL OPA: - Opamnikiga boryapmiz.

O'TKIR AKA: - Bojam kostyumimni ko'rmagan, galstuk taqmasam tanimaydi a?

JUMAGUL OPA: - Voy, hali moshinni ham yuvdirmaganmisiz?

O'TKIR AKA: - Nima deyapsan? Sayilga chiqyapmizmi? Ikki qadam joyga boramiz, shunga shuncha vahima.

JUMAGUL OPA: - Biz sovchilikka, niyat qilib boryapmiz. Hamma narsamiz toza bo'lsin.

O'TKIR AKA: - Ke, qo'y. Moshinni yuvib o'tirmaylik.

JUMAGUL OPA: - Yo'q demang endi. Shu ahvoldagi moshin bilan yurib bo'ladimi. Bir chelak suv bilan toza ekan. Keyin kiyimingizni almashtirib olasiz.

O'TKIR AKA: - Bogib yurgan joyimiz-ku...

JUMAGUL OPA: - Borib yurgan joyingiz bo'lsa ham, o'zingizning hurmatingiz.

O'TKIR AKA: - Qo'ymading, qo'ymading-da.

JUMAGUL OPA: - Bo'ling, bo'la qoling.

Telefon bir jiringlab, to'xtaydi

O'TKIR AKA: - Aytdim-ku, liniyada bir gap bor.

DAVLATNING HOVLISI

Uch do'stning boyagi hangomasi.

Ichkarida, oshxonada Ra'no, hali ketmagan, ketish xayoli ham yo'q shekilli.

DAVLAT: - Bittang ilm qilaman deb o'zini kitobga urgan, bittang peshanasiga ikkita qiz bitsa, hurrasi uchib, yig'lab o'tiribdi. Yaxshi ham tepalaringda men borman.

NOZIM: - Rahmat, aka, baraka toping! Siz bo'lmasangiz, xor bo'lib ketar edik. Valine'matimizsiz.

DAVLAT: - Ha. rost-da, tayyor namuna, tekin o'rnak, lekin sizlarning og'izlaringga chaynab solib qo'ysa ham yutishni eplolmaysizlar. Qoshiq bilan itarish kerak.

SULTON: - Voh-voh. Onadan bitta sen tug'ilib qolgansan.

DAVLAT: - Men sizlarga bitta gap aytaymi? Qiz bola hali chalinmagan soz, pianino. Uni qo'lingga olganing bilan chalishni bilmasang, befoyda. Musiqa chiqmaydi. Men (g'ijjak chalib ko'rsatadi) chalishni bilaman, mening qo'limda qiz bola ohang beradi, kuylaydi.

NOZIM: - Mug'anniy, soqiy, lekin bu g'ijjagingiz faqat g'ishillaydi. Ko'p chalingan bo'lsa kerak.

DAVLAT: - E-e, kuyib ketyapsiz. Siz ham chalib ko'ring qani.

NOZIM (kinoya qilib): - Hech chalmaganman...

SULTON: - Hali bilmadik, kim kimni chalar ekan. Hozirdan sayratib o'tiribdi.

DAVLAT: - Sen muncha menga yopishding?

NOZIM: - Aytganday, Sulton, uylanib... keyin qaerda turmoqchisiz? Uy masalasi...

DAVLATNING OShXONASI

Qozonda ovqat dimlangan, qopqoq tagidan bug' chiqadi.
Ra'no deraza yonida, qo'lini qulog'iga hovoncha qilib, gap poylaydi.

DAVLATNING HOVLISI

Sulton kiftini qisib Davlatga qaraydi.

DAVLAT: - Shu erda.

NOZIM: - Qanday shu erda?

DAVLAT: - Boshqa joyi yo'q. Kelinni shu erga tushiramiz.

NOZIM: - Siz-chi?

SULTON: - U nima qilishi kerak?

NOZIM: - YAngi kelin-kuyov bilan turaveradimi?

SULTON: - Bo'lmaydimi?

NOZIM: - E bo'lmaydi.

SULTON: - Iy-e, o'zining uyida-ya.

NOZIM: - To'g'ri kelmaydi-da. Kelin-kuyovning o'zining ishlari bor.

SULTON: - E-e...

DAVLAT: - To'g'ri, to'g'ri kelmaydi, Sulton.

SULTON: - E-e, menga noqulay.

NOZIM: - Aksi, shu erda tursa, noqulay bo'ladi. Uchovlaringga ham.

DAVLAT: - Men o'zingga joy topguningcha yotoqda yo biron ijarada turib turaman.

NOZIM: - Ha. boshqa ilodi bo'lmasa, shu iloj.

SULTON: - E-e, men...

DAVLAT: - Bo'ldi, ko'p e-elayverma. Yo'q-ku ilojing. Senga begonamiman?

Birga o'qidik, birga o'sdik. Shunaqa payti qo'ltig'ingga kirmasam...

NOZIM: - Kelinni ko'chaga tushirmaydi-ku.

DAVLAT: - Shu-da. ko'p o'ylanma, Sulton. To'yni o'tkazib olaylik, keyin bir gap bo'lar.

SULTON: - Rahmat, Davlat! Bu yaxshiligingni.

DAVLAT: - Ha. qaytarasan, qaytarasan. Tuyaning dumi erga tekkanda.... E-e, aytganday, o'zim bunisi bilan qaerda uchrashib yuraman?

DILOROMLARNING OShXONASI

Qo'shni Dilorom chiqib ketgan.

ShAROFAT AYA: - Bersang, nima qilibdi? Izzatingni qilib, so'rab kelib o'tirishibdi? Nimaga ranging o'chadi?

Dilorom onasiga teskari qarab oladi.

ShAROFAT AYA: - Rangim o'chmasinmi? YAlpayib o'tirib olishsa, rasmga tushirishsa, halitdan o'zlarining bir buyumidek qarashsa, shunga gul-gul ochilaymi?

ShAROFAT AYA: - Hay, qizim, og'zingga kelgan gapni gapiraverma. Bu nima deganing? Oyoq-qo'lingni bog'lab berib yuboryapmanmi?

DMLOROM: - Bermaganingizmi shu? Qizingizni kinoga tushirsa, uyiga olib borib, tomosha qilsa, shumi berib yubormaganingiz?

ShAROFAT AYA: - Voy, voy, nimaga tomosha qilar ekan?

DILOROM: - Aya, siz bilmaysiz, ana shu telefonda suratga olib, keyin uyida komp yuterda kattalashtirib ko'radi! To'planib olib, muhokama qilishadi. Qoshi unday ekan, burni bunday ekan, og'zi katta ekan, oyog'i qiyshiq ekan, deb.

ShAROFAT AYA: - Xudo saqlasin! Hecham qiyshiq joying yo'q... Qizim, men bu yog'ini bilganim yo'q. Lekin... unaqa demadi, yuboraman, dedi.

DILOROM: - Qayoqqa?

ShAROFAT AYA: - Ma.. qayoqqa dedi-ya?

DILAFRO'Z: - Malayziyagami?

ShAROFAT AYA: - Yo'-o'... boshqacha.

Sharofat ayaning ko'zi ichkari tokchada turgan mantiqasqonga tushadi.

ShAROFAT AYA: - Ha! Manti dedi.

DILOROM! – Manti?

ShAROFAT AYA: - Sanobar Ma'rifatga «manti» desangiz esingizga tushadi, dedi.

DILOROM: - Mantisini o'zlari pishirib esin.

ShAROFAT AYA: - Berdisini aytguncha o'ldirmay tur, qizim. O'zi esim kirdi-chiqdi bo'lib turibdi. Mantimi, boshqasimi, qurib ketgurning oti tilimga kelmayapti. Fransiyaning biqinida, zo'r shahar ekan.. Hamma bilarmish-ku.

DILAFRO'Z: - Voy, opa! Fransiyaning yoni! Evropa!

ShAROFAT AYA: - Dengiz bo'yida, kurort, dedi. Kiy tayoq sotadigan do'kon ham ochib olibdi. Anavi zo'ldirlarni shaqirlatib uradigan o'yinning tayog'i.

DILOROM: - Sotishga bilyard tayog'idan boshqa narsa qurib ketgan ekanmi?

ShAROFAT AYA: - Voy, qizim, shuning daromadi yaxshi ekan-da. Bekorchi ko'p.

DILAFRO'Z: - Opa! Dengiz bo'yi... har kuni cho'milsa bo'ladi.

ShAROFAT AYA: - Faqat manti emas, oti qo'shaloq, yana «Karim»mi... yo'q, «mardikor»mi?.. Yo'g'-ey. lekin shunga uyqash.

DILOROM: - Bo'ldi, Monte-Karlo.

DILAFRO'Z: - Vuy-y! Monte-Karlo!

ShAROFAT AYA: - Ana shu! Ha. bilar ekansan-ku. Anavi o'qituvching, Abdurahmon akaning o'g'li Sarvar-da.

DILOROM: Xo'p, aya, bilganimda nima?

DILAFRO'Z: - Opa, Monte-Karlo-ya! Vo-oy, men dengizni ko'rmaganman.

DILOROM: - E-e, jim o'tir san. Cho'milging kelsa, ana, Bo'zsuvning loyqasi bor.

ShAROFAT AYA: - Xo'p, qizim, gapimni eshit-da. Men senga yomonlik tilaymanmi? Ana shu Sarvar o'sha «manti...». E ishqilib, o'sha erda ishlab dars berar ekan. YUz mingdan ham ko'p anavi dollarcha oyligi.

DILOROM: - Oyiga emas, yiliga. Qulog'ingizga lag'mon osishmasin. U yoqda bu pul hech narsa emas.

ShAROFAT AYA: - Kam pulmi shu, qizim. Bu oyligi bo'lsa, yana boshqa ishlar ham qilar ekan. U yoqda ham, bu yoqda ham mashinasi bor. Uyiga yordam beradi, tog'asiga ham «Kamaz» olib berib qo'ygan...

DILOROM: - Boy bo'lsa, ana, boylarning qiziga borishsin.

ShAROFAT AYA: - Unga yana boylik kerak emas. O'zimizning o'zbek qizlardan uylanaman deb turib olibdi. Xo'p, qizim, seni shunga so'rab kelishibdi. Nimasi yomon? Buyum emish.

DILOROM: - Ha, boy bo'lsa, yana bitta buyum kerak-da. Lekin men buyum bo'lmayman. Tag'in tanimagan-bilmagan odamimga mardikor bo'lib ham tushmayman..

DILAFRO'Z: Opa, Monte-Karlo! YOnida Fransiya.

ShAROFAT AYA: - Ha, Sanobar aytdi, shundoq mashinaga o'tirib, Fransiya, yana Shveysariyaga borib kelaverar ekan. Chegara, ruxsat-puxsat degan gaplar yo'q.

DILAFRO'Z: - Opa, dam olish kunlari Parijga borsa bo'ladi.

DILOROM: - E o'chir! Parijing boshingdan qolsin!

ShAROFAT AYA: - Hay, qizim, sekinroq.

DILOROM: - Eshitishsa eshitibdi! O'zimizning uyda ham tovushimni chiqarolmaymanmi? Monte-Karlosini xudo olsin! Bermayman pochtamni! Kerak bo'lsa, kelib ko'rmaydimi?

ShAROFAT AYA: - San xo'p desang, kelib ham ko'radi.

DAVLATNING HOVLISI

Sulton kursida qo'nishibgina o'tiradi.

Davlat bizga ko'rinmaydi, oshxonadan taqir-tuqur tovushlar eshitilib turadi.

Endi o'ziga sig'may Nozim hovlida u yoqdan bu yoqqa yuradi.

SULTON: - Juda boshim qotib qoldi. Oyim qishda shu gapni boshlagan edilar. «Endi, mana, o'qishing bityapti, Saodatni ham birovlar ilib ketmasdan, boshlaringni qovushtirib qo'yishimiz kerak», deb...

NOZIM: - Nima dedingiz siz? YO unda bu qiz yo'q edimi?

SULTON: - Nimaga yo'q bo'ladi? Bor edi. Lekin, aytdim-ku, oyimga qanday aytaman? O'ysisiz qolaman-ku.

NOZIM: - Ha-a, chatoq, chatoq.

SULTON: - Ha, ular uchun hammasi hal. Xolamlar ham boshqa o'yni o'ylamaydi. Dadam bilan pochcham ham juda qalin.

NOZIM: - Xolangizning qizi qanaqa o'zi?

SULTON: - Odobli, yaxshi qiz.

NOZIM: - Xolangiz... bu oyingizning opasi, a?

SULTON: - Ha, ha. U yog'ini so'rasangiz, pochcham ham uncha uzoq emas, tog'aroq qarindosh.

NOZIM: - Opa-singilning bolalari... juda yaqin bo'lib qoladi-ku?

SULTON: - Nima?

NOZIM: - YAqin qarindoshlarning bolalari turmushidan bo'lgan bolalar... ancha xavfli-ku. Nuqs bilan tug'ilishi mumkin ekan. Bekorga aytishmasa kerak.

SULTON: - Shunday, lekin buni ularga qanday tushuntirasiz?

NOZIM: - Hm-m... Bu... xolangizning qizi... chiroylimi?

SULTON: - Ha, chiroylidir, xolamning qizi-da, o'zinga deb qaramaganimdan keyin... Oyim chiroyli-chiroyli deyaveradi, chiroyli bo'lsa kerak.

NOZIM: - Demak, chiroyli. Bo'lmasa, husniga osh suzib emaysan, deyishar edi. Balki bironta ilib ketar? Qo'yib qo'ysak.

SULTON: - Tushunmadim. Kim ilib ketadi?

NOZIM: - Chiroyli bo'lsa, bironta ilib ketsa yaxshi bo'lar edi, deyapman. Shunda masala ham qolmas edi-da.

SULTON: - Ey-y, poylab yuramizmi qachon bironta chiqadi deb.

NOZIM: - Chiroyli bo'lsa, do'stim, teshik kulcha erda yotmaydi. Uning ham peshanasiga bitgani topiladi.

DAVLATNING OSHXONASI

Davlat Ra'noning belidan quchoqlab o'pib qo'yadi.

RA'NO: (nozlanib): - Bular yotib qolmaydimi ishqilib.

DAVLAT: - Yo'g'-e.

RA'NO: - Ketmaydimi bo'lmasa?

DAVLAT: - Gap bor hali.

RA'NO: - Odamda farosat bo'lishi kerak. Birovning oldida qiz bola bormi, gapingni tezroq ayt-da, ket.

DAVLAT: - O'zim chaqirib, o'zim ket deymanmi?

RA'NO: - Tikilaveradi.

DAVLAT: - Kim?

RA'NO: - Ikkovi ham.

DAVLAT: - Qo'ysangiz-chi.

RA'NO: - Unisi kirgunimcha boshdan-oyoq qarab oldi. Xuddi men yalang'ochday. Bunisi ham ko'zini uzmaydi.

DAVLAT: - Sizga shunday tuyulgan. Bunaqa bolalar emas

Davlat Ra'noga ajablanganini bildirmay qaraydi.

RA'NO: - Umrida chiroyli qiz ko'rmaganday. Eb qo'yaman deydi. .Yaxshi ham siz borsiz. Boshqa joyda bo'lsa, shappa yopishishi ham hech gap emas. Qizlarga och.

DAVLAT: - Hm-m... Qo'ying bu gapni. Qorin ochdi.

RA'NO (ishva qilib): - Meni eb qo'ya qoling. Lekin bular ketsin-da. Qizxo'r!

DAVLAT: - Bugun hamma menga bir laqab yopishtiradimi?

RA'NO: - Jonim, bu og'ayningiz uylansa, shu erga tushiramiz, deyapsizmi?

DAVLAT: - Ha, boshqa joyi yo'q.

RA'NO: - Iy-e, men-chi?

DAVLAT: - Nima siz?

RA'NO: - Men nima qilaman? Sizni ko'rgim kelganda... parkda uchrashamizmi?

DAVLAT: - Hm-m, bu yog'i ham bor-a... Aytganday, tuz soldingizmi?

RA'NO: - Voy, solmabman.

U qozon qopqog'ini ko'taradi.

DAVLAT: - Solib, kapgir bilan aralashtirib yuboring.

RA'NO: - Qancha solay?

DAVLAT: - E-e, bilmaysizmi?

RA'NO: - Men bunaqa ovqat qilib yurganmidim. Kartoshka, piyoz... Shu ham masalliqmi?

DAVLATNING HOVLISI

Davlat derazadan boshini chiqaradi.

DAVLAT : - Ey, qancha tuz soladi?

NOZIM (istehzo bilan): - Bir piyolani to'ldirib solinglar. Keyin ustidan bir chimdim ham tashlab yuborasiz. Sifatiga kafolat bo'ladi.

SULTON: - Qanchaligiga qarab. Tag'in arki namakob qilib yubormanglar. E-e, qo'yinglar, o'zim.

Sulton turib oshxonaga yuradi.

DAVLAT : - Qara, mayli. (kadr ortidan) Go'shti ham qorayib ketibdi.

Hozirgina Sulton o'tirgan kursida paydo bo'lgan Oygul Davlatning gapi tugashini kutib o'tirgan bo'ladi, keyin gapiradi.

OYGUL: - Ha, o'rtog'ingizning o'ynashiga g'ashlanib o'tiribsizmi?

NOZIM: - Ha, men bunaqalarni yomon ko'raman.

OYGUL: - YOmon ko'rasiz-u, lekin ichingizda qani mening ham shunaqa o'ynashim bo'lsa, yursam-u, lekin uylanmasam deysiz.

NOZIM: - Ibosi ham, saloqati ham yo'q. Buzuq.

OYGUL: - Lekin yurishga yo'q demaysiz.

NOZIM: - Bu oddiy erkaklik istagi, muhabbat emas.

.OYGUL: - Ikkalasi ham bir ko'ngildan chiqadi-ku. Siz o'zi moyillik bilan sevgining farqiga bormaysiz. Men bu qizni aytmayapman. Bu qiz sizni xushlamaydi, siz uni, ikkovlaring to'qnash kelib, bir-birlaringizni ko'rmaysizlar. Tamomila boshqa, begona dunyosiz.

Oygul gapini tugatar-tugatmas, Davlatning ovozi keladi.

Nozim Davlatga boshini buradi.

DAVLAT: - Shunaqa, Nozimboy, sizga qolsa, tuz edirasiz.

NOZIM: - E-e, yaxshi ham sho'rva emas. Siz aralashgan sho'rva tagiga olardi.

DAVLAT: - Sho'rva qilish uchun bizda (orqaga ishora qilib) bor. Sizda yo'q, do'stim. Bitta qovun olib kelsangiz, shu ham yoriq.

NOZIM: - Shirasi ko'pligidan yorilgan. Bilib oldim-ku. Rahmatning o'rniga...

DAVLAT : - YOriq, bari bir, yoriq-da.

Davlat derazadan yarim chiqib, tokchaga qo'lini tiraydi.

NOZIM: - To'rini ko'rdingizmi, o'zi dumcha bergan...Bo'pti, siz emang. Bodringning ham sarg'aygani – pishgani, zo'ri – shu deb yurasiz-u,. qovunni bilasizmi.

DAVLAT : - Dumchasini o'zi bergan bo'lsa, eymiz. Biz, do'stim, tayyor narsaga tayyormiz.

NOZIM: - Ayyormiz, deng.

DAVLAT: - Yo'q, tayyormiz. Doim tayyor. Sizga o'xshab o'zi emas, itga ham bermas qilib yurmaymiz. Shartta bosamiz.

KO'ChA

«Neksiya»ning oldingi ikki eshigi lang ochiq.

Oftob charaqlaydi.

Alisher bilan Saodat mashina salonida soyalab o'tiradilr.

ALISHER: - Men odamning hamma narsasi to'kis, kamchiligi bo'lmasligi kerak deb o'ylayman.

SAODAT: - Yaxshi o'ylaysan, shunga erishsang, yana ham yaxshi.

ALISHER: - Erishaman ham.

SAODAT: - Erish. Erishasan ham. Chunki sen maqsadingdan qaytmaysan.

ALISHER: - Men shu uchun yaxshi qizni tanladim. Hamma tomonim yaxshi bo'lishi kerak-da, sevganim ham. Chiroyli, odobli, suluv, yana nima deydi, ishqilib, zo'r bo'lishi kerak.

SAODAT: - Topasan shunaqasini.

ALISHER: - Yo'q, men topganman.

SAODAT: - Chiroyli, odobli, suluv, zo'r bo'lganim uchunmi?

ALISHER: - Ha!

SAODAT: - Boshqa yana nimam bor?

ALISHER: - Yana nima kerak?

SAODAT: - Demak, meni umuman bilmaysan. Tashimni ko'rib, sevaman deb yuribsan.

ALISHER: - Menga etadi shu! O'zim ko'rganimda quvonsam, odamlar ko'rganda havasi kelsa bo'ldi-da.

Alisherning falsafasini qarang, tip-tiniq suvdek, hamma narsasi ko'rinib turadi. To'g'ri-da. yaxshi yigit, qiz ham yaxshi, hamma tomoni to'kis bo'lsa, nimaga bir-birini sevmasligi kerak?

DAVLATNING OSHXONASI

Davlat derazaga ko'ragini berib yotib olgan.

Ra'no uning orqasidan gapiradi.

RA'NO: - Ko'rdingizmi? Kimga shama qilayotganini.

Davlat bu yoqqa o'giriladi.

DAVLAT: - Hech kimga shama qilgani yo'q.

RA'NO: - Meni qovun deyapti-yu.

DAVLAT: - E-e, kim qaydagi gumonlarni topasiz-a.

RA'NO: - Sizni bodring dedi. Men - shirin yoriq qovun, siz – pishgan bodring.

Ra'no hiringlab kuladi.

Davlat xuddi uni endi ko'rayotgandek hayron bo'lib qaraydi.

Qiz bolaning ham hazili shunaqa bo'ladimi?

DAVLATNING HOVLISI

NOZIM: - E-e, xo'p. Sulton, do'stona suhbatimiz shu, biz-birimizga nish urmasak, gapimiz qovushmaydi. Bu erda Davlatdan boshqa kimlaringiz bor?

Davlat yana derazadan boshini chiqaradi.

DAVLAT: - Shuncha vaqtdan beri tanbur chalyapmanmi? Yo'q hech kimi.

NOZIM: - Siz tanbur chalistdan boshqaga yaramaysiz o'zi. U ham eshakning qulog'iga..

DAVLAT: - Odam ham o'zini eshak deydimi? Ha, bo'пти, mayli, to'g'ri gaplashaylik. Bir insonning taqdiri... Latta bo'lsa ham inson-da bu bechora. Shu holida xotin olaman deyapti, yordam berish kerak. Buning mendan boshqa odami yo'q, mening sizdan boshqa...

Tokchadagi telefon uzun-uzun jiringlaydi.

Ra'no chiqib go'shakni oladi.

DAVLAT: - I-i, Ra'no, o'zim!

RA'NO (go'shakka): - Alyo?... A?

Ra'no Davlatga hayron bo'lib qaraydi.

Davlat Ra'noning qarashidan kim telefon qilayotganini tushunadi.

Davlat qo'lini pastga tez-tez siltab, «telefonni qo'ying» deb ishora qiladi, lablari shu so'zlarni shivirlaydi.

Ra'no tars etkizib go'shakni qo'yadi.

DAVLAT: - Kim edi?..

RA'NO: - Bilmasam, bir xotin.

DAVLAT: - Bir xotin emas, Gulsanamdir. Ming marta aytaman, telefonni siz olmang, deb.

RA'NO: - Xotin dedim-ku. Olsam, nima qilibdi?

Telefon yana uzun jiringlaydi.

Davlat yugurib kelib go'shakni oladi.

DAVLAT: - Da-ah?.. Ha, senmi? Yaxshimisan? Davron yaxshimi?.. Yaxshi, hammasi joyida. Nima?.. Hech kim olmadi. Yo'q, qachon qiluvding? Hozir?... Yo'q, mana endi jiringladi... Kim? Nima qiladi bu erda?... Hech kim yo'q bu erda?.. Qanaqa qiz? Mana, Nozim, Sulton uchovimiz o'tiribmiz...

Ra'no oshkora quloq solib turadi.

Davlat gapini to'xtatmagani holda Ra'noga «ichkari kiring» deb ishora qiladi.

Ra'no kirmaydi.

Nozim Ra'noga ajablanib qaraydi.

Uni Sultonning gaplari buzyapti shekilli.

DAVLAT: - Qiz deganingga hech kim deb yuboribman... Ha, o'zimizning Sulton... Endi, keldi-da.... Esing joyidami? Xar xil xayolga boraverasanmi? Aytyapman-ku, hech kim yo'q deb... (go'shakni qo'li bilan bekitib, Sultonga) Qaysi qiz bilan o'tiribsiz, deydi.

SULTON: - To'g'ri so'z, mardsan-ku. Ayt to'g'risini.

DAVLAT (Sultonga bir ola qarab qo'yib, go'shakka): -E-e, sen bunaqa gaplarni... o'ylama, xo'pmi? Men unaqa odam emasman. Seni hech qaysisiga alishmayman.

Sulton tovushini chiqarmay kuladi.

Nozim ensasi qotganini bildiradi.

Ra'no Nozimga qiziqib qaraydi.

SULTON: - Bir gap bo'ladi. Ko'nglim sezyapti.

DAVLAT: - Nima gap?

Sulton Ra'noga bir qarab oladi.

Ra'no ichkari kiradi.

DAVLAT: - Romingni ayt.

SULTON: - Rom emas. Xotiningning o'zini aldaysan, ko'nglini emas. O'sha yoqdan sezib turibdi-ya.

DAVLAT: - Voh, ekstrasens-ey! Sen xotin ko'ngli nimaligini bilib qoldingmi?

SULTON: - Ko'rasan-da.

GULSANAMNING UYI

Davron uyg'ongan, karavotida o'ynab yotadi.

Gulsanam uning yonida, lekin unga qaramay xayolchan o'tiradi.

GULSANAM (o'zicha): - O'ldimi! Uyda begona qiz bo'lsa. Yo'g'-e. Lekin tovushni aniq eshitdim. Dadasining tili ham galdiraklab turibdi... Boramiz, o'g'lim, huvillagan hovlida o'zini bitta yashattirib qo'yish ham yaxshi emas. Xotin ko'rgan erkak-da. Bizni o'ylab, ichikib yurgandir.

Gulsanam Davronni qo'liga olib, bag'riga bosadi.

GULSANAM: - Davlatginam! Ha, sog'ingan. Men ham sog'inib ketdim. Sog'indik a, o'g'lim?

Erini uzoq vaqtdan beri ko'rmagan kelinning shundan boshqa o'yi ham qolmaydi shekilli.

ShAROFAT AYANING UYI

O'sha manzara.

Uch sovchi.

MA'RIFAT AYA: - Juda o'tirib qoldik-ku. Sanobar ham suratlashligini bitirdi.

HANIFA XOLA: - Ha, ko'ngling shularda bo'lsa, menga ma'qul tushdi. Qizi ham odobli, ham o'tli-shudlikkinaga o'xshaydi. O'zini tutib olgan.

SANOBAR: - Shu vaqtgacha o'tirib turgan ekan-da, a? Xuddi bizlarni kutganday.

HANIFA XOLA: - Aytyapti-ku, o'qishi deb bermadim deb. Hozir bolasini avval o'qisin, o'zini tutib olsin, chet ellarga borib kelsin deganlar ham ancha chiqadi.

Sanobar qo'l telefonidan boya tushirgan manzarasini ko'rib oladi.

MA'RIFAT AYA: - Yaxshi chiqibdimi? YUborsa bo'ladimi?

SANOBAR (telefoni ekranidan ko'zini olmay): - Yaxshi. Qorong'ilik qiladimi, degan edim, yo'q, tiniq chiqibdi.

HANIFA XOLA: - Nimalar tushibdi?

SANOBAR: - Shu, kirganidan chiqib ketgunigacha.

HANIFA XOLA: - YO tavba! Shu kichkina narsa-ya. Kinoga katta narsalarini to'g'rilab olar edi-ku.

SANO AR (shivirlab): - Bo'ldi. Kelyaptilar.

Sharofat aya qo'lini ko'ksiga qo'yib kiradi.

ShAROFAT AYA: - Yaxshi o'tiribsizlarmi?

HANIFA XOLA (yo'liga): - Aylanay, biz endi turaylik.

MA'RIFAT AYA: - Ha, juda o'tirib qoldik.

ShAROFAT AYA: - Yo'q, bir cho'qim osh emay hech qayoqqa ketmaysizlar. Sizlar uchun ataylab qizimga qildiriyapman.

SANOBAR: - Xolajon, bular kelishni bilar ekan-u, ketishni bilmas ekan, deb o'ylamang tag'in.

ShAROFAT AYA: - Damladi. O'n besh yigirma minutda tayyor bo'ladi. Endi, azaldan gap bor-ku, mehmonning kelishi o'zidan, ketishi uy egasining ruxsati bilan deb. Ruxsat yo'q.

HANIFA XOLA: - Ha mayli, qizingiz qilayotgan bo'lsa, bira to'la qo'lining shirinligini ham bilib ketar ekanmiz-da... Sharofatxon, endi shu ochiq yuz bilan aytishingiz qoldimi deyman?

5. Bo'yimdek bo'y topdim-u, ko'nglimdek ko'ngil topmadim

ISTIROHAT BOFI

Anhor bo'yida, boshqa kun - Orif bilan Sharifaning kiyimlari ham boshqa.

ORIF: - Shu erdan boshqa joyni bilmaymizmi? Boraylik bunday.

ShARIFA: - Mayli... Qayoqqa?

ORIF: - Nuqul shu anhor bo'yida, u yoqqa boramiz, bu yoqqa kelamiz. Xuddi shu yo'lakni ijaraga olganday.

ShARIFA: - Mayli, Bog'i Eramga. Muzqaymoq olib berasiz.

ORIF: - U er ham shu-da. Har muzqaymoqdan keyin isitmam chiqadi.

ShARIFA: - Voy, nimaga?

ORIF: - Tomoq chatoq. Mayli, siz eyavering. Qizlar o'zi muzqaymoqsiz turolmaydi. Men boshqa narsani aytyapman, Sharifa. Hozir birga yurib qolaylik. To'ydan keyin, ko'rasiz, bo'sh vaqt topish qiyin bo'ladi.

ShARIFA: - Mana, yuribmiz-ku. Uchrashyapmiz.

ORIF: - Diskotekaga boraylik. Qahva ichamiz, o'yinga tushamiz.

ShARIFA (keskin): - Yo'-o', men unaqa joyga bormayman!

ORIF: - Nimaga endi? U erdagilar ham siz bilan menga o'xshagan yoshlar.

ShARIFA: - Men hech bormaganman.

ORIF: - Sira hammi?

ShARIFA: - Sira.

ORIF (hayron bo'lib): - Nimaga?

ShARIFA: - Hamma qaraydi. Qo'rqaman.

Orif hayron qarab qoladi.

Bor, bor shunaqa qizlar, o'ttiz-qirq yil oldingi davrlarni eslang, eng botirlari yigitlar bilan kinoga tushardi, xolos.

AKMAL AKANING HOVLISI

Darvoza eshigi ochilib, avval Jumagul opa, keyin O'tkir aka, ikkovining ham qo'lida bozorlik, kirib keladilar.

Ularni ko'rgan Salima opa, kutib turgan bo'lsa-da, hayajonlanadi.

SALIMA OPA: - Voy. Voy!... Kelinglar, kelinglar. Hoy, Akmal aka, chiqing. Chiqsangiz-chi! Bojangiz keldilar.

JUMAGUL OPA: - Assalom, opa!

SALIMA OPA: - Vaalaykum! Voy, assalom, O'tkir... Yaxshimisiz? Hoy, Akmal aka, qarang! Muncha ko'tarinib yuribsizlar, Jumagul, menga ber.

JUMAGUL OPA: - Mang...

SALIMA OPA: - O'tkirjon, siz ham bering. Ovora bo'libsizlar-da.

JUMAGUL OPA: - O'zim qarashaman. Opa, yaxshimisiz.

Ayollar o'pishadilar.
O'tkir aka o'ng'aysizlanib turadi.

SALIMA OPA: - Hayajonlanib ketyapman.
JUMAGUL OPA: - Meni aytmaysizmi.
SALIMA OPA: - YUragim o'ynab ketyapti. Xuddi o'zim erga tegayotganday.

Ayollar sharaqlab kulib yuboradilar.
O'tkir aka iljayadi, zshikka qarab qo'yadi.

JUMAGUL OPA: - Men ham ertalabdan beri uchib yuribman.

Eshik ochilib, Akmal aka shoshib tushadi.

AKMAL AKA: - Iy-e, iy-e, O'tkir, xush kelibsiz!
O'TKIR AKA: - Salom-alaykum, Akmal aka.
AKMAL AKA: - Va-alaykum, va-alaykum! (ajabl原因 bo'lib, hazil maqomida)
YAsanib olibsiz? Galstuklar... Dakalad o'qigani keldingizmi deyman.
O'TKIR AKA: - E-e, odamni uyaltirmang.
AKMAL AKA: - O'-o', kostyum ham yangi-ku. Muborak bo'lsin, muborak!
O'TKIR AKA: - Hammasiga, mana, jiyaningiz, yangi kost yum kiyib, galstuk
taqmasangiz, pochcham uyga kiritmaydilar, dedi.
SALIMA OPA: - Akmal aka, qo'ying shu hazillaringizni. Mehmonlarni uyga
torting.
JUMAGUL OPA: - Voy, opa. mehmon demang. Quda deng endi.
SALIMA:OPA - Aytganing kelsin. Xo'p, O'tkirjon, kiring. Jumajon.
AKMAL AKA (jilmayib): - Shoshmay tur-chi, qancha kuchi bor ekan. Quda
bo'laman deb beli sinib yurmasin.
O'TKIR AKA: - Bor, bor, aka.
JUMAGUL OPA: - Bojangizning beli sinsa, men bor, pochcha. Saodatjon uchun
hamma narsaga tayyormiz.
SALIMA:OPA - Xay, kiringlar endi.
AKMAL AKA: - Qani, O'tkirjon...
O'TKIR AKA: - Yo'q, sizdan. Uy sizniki.
AKMAL AKA: - Sizniki ham. Endi yana ham sizniki bo'ladi, xudo xohlasa.
JUMAGUL OPA: - Opa, men sizga qarashay.
SALIMA:OPA: - Avval kirib bir omin qilaylik. Keyin birgalashamiz.

Sultonga Saodat, juda ahil oilalar, hali ko'rasiz, qiz ham juda zo'r,
Diloromga Monte-Karlo degan poshsholik yurtida ishlydigan, yana boy bir
yigitdan odam qatnab turibdi, yo'q deydi sababning o'zi yo'q, ammo o'rtada
ko'ngil degan narsa...

NOZIMNING UYI. ERTALAB.

Nozim komp yuterda berilib ishlayapti: klaviatura tinmay shiqirlaydi

Hamida xola ustiga non yopilgan kosa ko'tarib kiradi.

Nozim chalg'iganiga og'rinib qaraydi, lekin unga stul berib, o'zi ham qarshisiga o'tirib oladi.

HAMIDA XOLA: - Sahargacha yozasiz-ey, bolam! (kosani deraza tokchasiga qo'yadi) Qachon shu o'qishingiz tugab, yurtingizga ketasiz?

NOZIM (xunob bo'lib): - Obbo. Ovora bo'lib nima qilasiz? Aytdim-ku, har kuni ko'chadan ovqatlanib kelaman, deb.

Hamida xola kursiga bermalol joylashib oladi.

HAMIDA XOLA: - Voy, bolam, ko'chaniki boshqa. Bu – to'yniki, tabarruk. Meli akangiz to'y qilgan ekan. Men Mapirat kennoyingiznikiga bormoqchi edim. Qo'ymay olib ketishdi. O-o, to'ymisan to'y bo'ldi-da. Meli akangiz, ana Arvonmi-Narvonmi ko'chada turadi-da... Otasi kerosin sotardi. U vaqti kerosinchilarning ishi ham avj edi. Elektr yo'q, bir piyola kerosin topilmay qolsa, hamma yog'ingiz zimiston. Meli akangizga ham otasining kerosinidan yuqqan-da, topish-tutishi yaxshi. Bilasiz-a?

NOZIM (anglamay): - A? Nimani?

HAMIDA XOLA: - Bilasiz. Anavi ko'chaning boshida turadigan Sharofat opangizning ukasi, ha. Rahmon bovongizning kampiri. Ikkinchi xotini. Rahmon bovongizni ko'rmagansiz, xudo rahmati, yaxshi odam edi, damqismadan ketdi. Sharofat opa ikkinchi xotin bo'lsa ham, hamma bolalaring boshini biriktirib, bovongizning ma'rakasini katta bergan edi... Meli shu kampirning ukasi-da...

Nozim bu guruh asnosida chekkasini tirishtirib o'tiradi, ora-sira «ha, him» deb kampirning gapi tugashini kutadi. Bo'lavermagach, sigaret tutatib, atay kampirga qarata tutun qaytaradi, zora, nafasi qaytib, chiqib ketsa degan umidda.

Nozimning xayoli qochadi: karavotda o'tirgan Oygul qo'li bilan tutunni elpib qoladi.

OYGUL: - Menga ham sigareta bering.

Oygul qo'lidagi sigaretani aylantirib, teskari tishlaydi.

NOZIM: - Teskari. Fil tridan tishlang.

Oygul sigaretani to'g'ri tishlab, o'zi gugurt olib, yigitlarga o'xshab bir ko'zini qisib tutatadi, keyin yo'taladi.

NOZIM: - Oldim-da, mayli, chekavering. Tutunini yomon ko'raman-u, lekin siz chekkaningiz yoqadi, der edingiz. Endi o'zingiz chekyapsiz?

OYGUL: - Mening dardimga kuyganidan deb o'ylayapsizmi?

NOZIM: - Tutunning tami meni eslatsa kerak-da.

OYGUL: - U kunlarning tami emas, achchig'i qolgan. Eslatmaydi, yurakni achitadi, o'yib oladi.

NOZIM: - Men ham ba'zan kuyib ketaman.

OYGUL: - Yo'-o'q, shunchaki kuygingiz kelyapti. Muhabbat o'tida kuyadigan yoshdasiz. Menga kuymayapsiz, kuyadigan bo'lsangiz, buncha oson voz kechmas edingiz.

NOZIM: - Hech oson voz kechmadim. Bir inson, menga yaqin do'st sizni kuyib-yonib, chin dildan, beg'ubor exshi ko'rar edi-ku. Men... u qadar chuqur sevmasligimni... yo'q, sevar edim, sevgim unikidek teran, samimiy emasligini bilib turib, nima qilishim kerak edi? Ha, yo'l berdim! Menga ham oson bo'lgani yo'q.

OYGUL: - Xotirangizni titkilab ko'ryapsiz. O'zingizni oqlashni istaysiz-da.

NOZIM: - Nima aybimni oqlayman.

OYGUL: - Yaxshi ko'raman deb ishontirib, keyin urra qochish ayb emasmi? Oqqan yoshlarimning kiyasi tutmaydimi? U inson meni shunaqa chuqur sevgan ekan, men inson-chi? Men sizni chuqur sevmaganmanmi? Hatto siz chekkan tutunning zaharigacha yaxshi ko'rar edim-ku. Mana, hozir ham chekib, sizning oldingizda birga o'tirgandek o'tiribman. Shunday sevgimni do'stingizga oshirib yuborishga haqqingiz bor edimi?

NOZIM: - Hay, hay, xayol qilaman deb o'zim haddimdan oshibman.

Oygul burqsitib tutatadi.

Hamida xola xuddi Oygulni ko'rayotgandek, u tomonga bir qarab qo'yadi, qo'li bilan bilan tutunni haydaydi.

HAMIDA XOLA: - Papirosingizdan menga ham bitta bering.

Nozim sigareta qutisiga achinib qaraydi, lekin kampirga sigareta uzatadi, gugurt chaqib tutadi.

Keyin komp yuterga o'girilib, yangi sahifa ochadi.

Hamida xola Nozimning har bir harakatidan ko'zini uzmaydi

NOZIM (baqirib): - Xola, bir iltimos bor. To'y qanaqa bo'lishini aytib bering.

Hamida xola xavotirga tushadi, bir komp yuterga, bir Nozimga tikiladi.

NOZIM: - To'yni, xola. Ayting.

Nozim qo'llari klaviatura ustida, Hamida xolaga qaraydi.
Hamida xola cho'chib tushadi.

HAMIDA XOLA: - Yo'q, yo'q, yozmang, bolam. Menga yur, deyishdi, bordim. Tanimayman, ko'chasini ham bilmayman. Moshinda oborib, opkeb qo'yishdi. Men o'zlari berganini olaman, muncha bering, demayman.

Hamida xola qaytib o'rnidan turadi.
Nozim hayron bo'lib qoladi.

HAMIDA XOLA: - Eshiklik uy, birov kelsa, mahtal turib qolmasin...

NOZIM: - E-e... Xola, o'tiring. Tushunmadingiz. Kimning to'yi bo'lganini so'ramayapman.

HAMIDA XOLA: - Shuni chiqillatmang. Oqshomi bilan qo'rqib chiqaman. O'zi yaxshi eshitmayman, lekin qo'lingiz qimirlasa, tovushi qulog'imga kiradi. Amakingizni qamaganda xonasallotlar shuni chiqillatardi, chiqillatardi... Bo'lmasa, unda qulog'im og'ir emasdi.

Nozim yana tovushini balandlatadi.

NOZIM: - Xola, aytasizmi? Qo'rqmang! (o'zicha, tovushini pasaytirib) Qulog'im og'ir deydi-da, yana klaviaturaning tovushidan qo'rqarmish. Buning shiqillashi eshitilmaydi-ku.

HAMIDA XOLA: - Xotin olyapsizmi? Voy, baraka toping. YOlg'izlik yomon-da, bolam. Xudoyim hech kimni yolg'iz qo'ymasin. Juda yaxshi qilasiz. To'y qachon?

NOZIM: - Men emas, xola, bir jo'ramiz. Bilmayapmiz-da? Rost gapim.

HAMIDA XOLA: - To'y qilishning nimasini biladi? O'zi bo'lib ketaveradi... Lekin yozmang. Hukumat ham shahardagi to'yga indamaydi. Qishloqdagiga qarshi. Paxta vaqti. Qishda mayli deydi. Lekin meva-cheva yo'q, ustolning ustini nima bilan to'ldiradi?

NOZIM: U boshqa hukumat edi, bu hukumatimiz to'yga qarshi emas, deyaipman-ku! To'y shaharda, chekkasida bo'ladi! Aytasizmi?

HAMIDA XOLA: - YOzib olsangiz ham, qo'l qo'ymayman. Advakat berganida, yaxshi odam ekan, savodim yo'q deng, shunda qo'lingiz o'tmaydi, deb chuchintirish bergan. Lekin, mana munday qilib barmoq bostirgan...

Hamida xola qanday barmoq bosganini ko'rsatadi.
Nozim esa Oygulni eslaydi.

DILOROMLARNING OShXONASI

Dilorom va Sharofat aya.

Dilorom jahl bilan qozon kavlaydi.

Sharofat aya qizining atrofida parvona.

ShAROFAT AYA: - Qizim, shular kelib ketgandan beri chehrang ochilmaydi, gaplaring ham tars-turs?

DILOROM: - Oyoq-qo'limni boylab berib yuborasiz shekilli?

ShAROFAT AYA: - Ie, seni, nima, boshinga yostiq qilamanmi? Xudo asrasin! Baxting ochilaman desa, yo'lingga to'g'anoq bo'laymi bo'lmasa?

DILOROM: - Shuncha joningizga tegdimmi?

ShAROFAT AYA: - E sen qiz, bunaqa gaplarni qayoqdan topasan? Hech zamonda farzand onasining joniga tegadimi? Hamma qizning boshida bor savdo, joying chiqsa, uzatamiz-da. Shu ham gap bo'ldi-yu.

DILOROM: - Qutulmoqchisiz-da. Ha, uzating! Bu ham odam, bunda ham ko'ngil degan narsa bordir, deb sira o'ylamang. So'ramang, berib yuboravering. Lo'lining xaltasidan tushib qolganman-da.

ShAROFAT AYA: - Hoy. Menga qara, sen bir baloni boshlab qo'ymaganmisan?

DILOROM: - Qanaqa balo? Nimani boshlayman?

ShAROFAT AYA: - Ja gaplaring boshqacha. Bir yaxshi joydan odam kelsa, men yaxshi kutib olsam, nima bo'пти? Nimaga chirqillaysan? Nima qilib qo'ygansan?

DILOROM: - Aya, o'z qizingizga ham shunaqa deysizmi? Men kim qayoqda yallo qilib yurgan boyvachchaga tegmayman deyapman, shu xolos.

ShAROFAT AYA: - Nimaga boyvachcha deysan? O'z mehnati bilan topyapti o'sha yoqlarda ham.

DILOROM: - O'sha yoqdan uylanaversin edi. Men yaxshi tanimagan odamga tegmayman.

ShAROFAT AYA: - Keyin tanib-bilib ketaverasan. Kim to'ygacha Layli-Majnun bo'libdi. Eshitgandan nari! Qani, qarindosh-urug'ning ichida kim bor shunaqa? Hamma shunday turmush qilgan, xotinini ham, erini ham ota-onasi topib bergan, sovchilik bilan. Otam zamonidn kelayotgan udum bu.

Sharofat xollari qo'llarini silkib-silkib gapiradi, gapidan o'zi ta'sirlanib, ko'zlari namlanadi.

Lekin gaplari to'g'ri, hamma kitoblari kinolar sevgi to'g'risida bo'lgani bilan, sevishib turmush qurganlarni bir sanang-chi, yuztadan nechta chiqar ekan va ularning shirin muhabbati qancha davom etgan... Lekin onalari topib, unashtirib qo'yganlarning hammasi xudoga shukr qilib yashab yotibdi, bola-chaqalarini ko'paytirib... Ha endi, bularning ichida ham bitta-yarimi chiqib qolishi bor gap.

ShAROFAT AYA: - Hozirgi qizlar chet elda o'qiyotganga tegsam deb o'lib yotibdi. O'ynab-kulib xo'p demaysanmi?.

DILOROM: - Kerak emas!

ShAROFAT AYA: - Senga yana nima kam? Onang bechorani qiynaysan! Senga dushman emasman-ku, bolam. Avval ko'r, qani, rasmini yuborar ekan, gaplash...

HOVLI. ERTALAB

Nozimning uyi derazasidan tamaki tutuni sekin havoga yoyiladi.

Chala bekitilgan jo'mrakdan suv tomadi.

YArim ochiq darvoza, uning yoniga matashgan bo'm-bo'sh xonalar, hech kim ko'rinmaydigan, jon asari sezilmaydigan derazalar, Hamida xolaning tuynugi va... balandlab ketgan osmon kampirning suhbatini tinglayotgandek...

HAMIDA XOLA: - To'y – juda tavarruk. Bu dunyoda qancha odam bor, hammasi to'y bilan, nikohdan bino bo'ladi. Nikohsiz tug'ilganlar haromi-da, shu uchun ham. Hamma, o'ris ham, karis ham, tatar ham to'y qiladi. Amakingizning bir qarindoshinikiga boruvdik, Toshqo'rg'ondan nariga, o'sha erda tungoni deganlar bor ekan, shular ham juda qiziq to'y qilar ekan. Xo'b tomosha qildik. To'y qilmaydigan xalqning o'zi yo'q.

Kampirning gaplari bugungi kun manzaralari ustida eshitiladi:
shahar ko'chalarida yurgan, xiyobonlarda sayr qilayotgan odamlar;
mahalla ko'chasida darvoza qoqayotgan ikki sovchi xotin;
qo'ltiqlashib, qo'l ushlab, bir-biriga jilmayib, sho'x-shodon borayotgan yigit-qizlar;
nevarasini etaklab, ro'parasidagi yoshlarning salomiga alik olayotgan kampir;
xiyobonda quvlab o'ynayotgan bolalar...
o'rindiqlarda yonma-yon o'tirgan o'rta yoshli er-xotin...
darsini tugatib, duv oqib chiqqan talabalar...

HAMIDA XOLA:- Nimaga bu hukumat qishloqdagi to'yga qarshi, o'n kun vaqt beradi, hammang to'yingni o'tkazsang, o'tkaz, bo'lmasa, melisa bilan bostiraman, deydi, tushunmayman. Axir, yigit bilan qiz to'ysiz chimildiqqa kirmaydi-ku. chimildiqqa kirmasa, bola qaydan tug'iladi?

NOZIM: - Xola!

HAMIDA XOLA: - Hukumatga ham odam kerak, ishchi kerak, askar kerak, melisa kerak. Hammasini ona tug'adi, e, nikohsiz qanday tug'adi, to'ydin oldin nikoh bo'ladi-da, bo'lmasa...

NOZIM (o'zicha): - Obbo! Ketdiyu xolam!

Karavotda o'tirgan Oygul ma'yuslanadi.

OYGUL: - Bizning to'yimiz bo'lmadi-da. a. Nozim! Endi bo'lmaydi ham.

NOZIM: - Sabab nima edi o'zi? Azamat bilan yurganingizni o'ylar edim, lekin hozir o'ylasam, sabab bu emas ekan. U paytlari... beg'ubor edik, eng katta jasoratimiz kinoga kirganda qizlarning qo'lini ushlab qo'yish edi. Azamat juda borsa...

OYGUL: - U tomonga o'tmang. Sizni sevishim u narsalardan baland edi. Qarang, hozir ham o'zingizg bahongiz juda yuqori.

NOZIM: - O'zingiz boshladingiz, to'yimiz bo'lmadi deb. Men nimaga bo'lmaganining sababini izlayapman.

OYGUL: - Siz qiz bola uchun turmushga chiqish to'yining nimaligini bilasizmi o'zi?.

NOZIM: - Bilsam kerak. Qizlar hali voyaga etmay ham to'yini tush ko'rib yuradi.

OYGUL: - Ana, to'y nima ekan! Qizlar to'yini eng zo'r yigit bilan orzu qiladi. Orzusidagi odam sevganidan ham baland bo'ladi. YO sevganini shunday martabaga ko'tarib oladi. O'zi biladi ham sevgani bunday emasligini, lekin shunchalar istaganidan xayolida orzusini yaratib oladi. Sevganini hammadan ustun qo'yib, o'zi ham shunga ishonib oladi.

NOZIM: - Men xayolingizda shunday edimmi?

OYGUL (istehzo bilan kuladi): - Eh, sodda!

Oygulning oxirgi gapiga Hamida xolaning gapi ulanadi.

HAMIDA XOLA: - Albatta to'y qilish kerak. To'y bo'lmasa, eldan baraka ketgani.

Oygulning o'rnida tekis oq ro'yja qoladi.

NOZIM (Hamida xolaga, ovozini ko'tarib): - Eskisi shunaqa edi. Hozirgi hukumat o'zimizniki, to'yga qarshi emas. To'ylar bo'lsin, xohlagan vaqti to'y qilaveringlar deydi, bildingizmi? Xola, to'yning o'zini ayting, o'zini...

HAMIDA XOLA: - Ha, shu, aytyapman-ku!

NOZIM: - Hozir bunaqa gaplar yo'q. Bir jo'ramiz uylanmoqchi, deypman-ku.

HAMIDA XOLA: - Jo'rangiz? O'zingizga hali xotin yo'qmi?

NOZIM: - Yo'q.

HAMIDA XOLA: - Siz o'zingiz uylaning-da. Jo'rangiz uylangani nima qiziq. Bechora bir o'zingiz turasiz.

NOZIM: - Bechora emasman, xola, hali uylanarman. Hozir to'yni aytib bering. (kampirga eshittirmay) Mening xotin olishim kampirga nima qiziq ekan?

HAMIDA XOLA: - O'zingiz so'raysiz-da, gapirgani qo'ymaysiz.

NOZIM: - Xo'p, birinchi nima qilinadi?..

O'TKIR AKANING UYI

Uyda hech kim yo'q.

Deraza tokchasidagi telefon jiringlaydi.

ShAROFAT AYANING UYI

Ona-bola aytishib qoldi shekilli.

ShAROFAT AYA (achchiq kinoya bilan): - Voy, rahmat, qizim! Seni shuncha yil tishida tishlab, orqasida opichlab o'stirgan onangning hurmatini qilyapsan!

Dilorom erga qarab, indamaydi.

ShAROFAT AYA: - Men nima deb yuribman-a! Nima orzular qilmabman! O'zim ham aytardim-a bu qiz tinchgina, hamma aytganga ko'nib yuribdi deb. Bu yoqda ishni bitirib yurgan ekansan-da.

DILOROM: - Aya, men bir narsa qilibmanmi?

ShAROFAT AYA: - Qachon sovchi kelsa ko'zlaring bejo, qachon sovchi kelsa ko'zlaring bejo. Ko'ngling ham bejo ekan-da, a? Voy, yashshamagur-ey! Hali o'zim topib qo'yibman, de. Nimaga indamaysan? Gapir! Kim o'zi? Chulchit-pulchit emasmi?

DILOROM: - Odam, hammaga o'xshagan odam. Po'stakning tagida ikkita teshik ko'zi, ikkita qulog'i, bitta og'zi ham bor, kamchiligi yo'q.

ShAROFAT AYA: - Gapirma-e! Yana tiling bor. Shu vaqtgacha qay go'rda yurgan ekan? Ota-onasi bormi? Bordir? YO etimxonadan topdingmi?

DILOROM: - Bor, aya. Muncha erga urasiz? U ham birovning jonday bolasidir, axir.

ShAROFAT AYA: - Jonday bolasi bo'lsa, nimaga shu vaqtgacha eshigimni qoqib kelmaydi? Har kelgan sovchining avzoiga qarab, bo'larim bo'ldi-ku. Yo'q, sen bir zot-zuryodi yo'g'ini topgansan. Bo'lmasa, obro'yingni qilib, ostonamni bosib o'tardi.

DILOROM: - Siz kel desangiz keladi-da. Halitdan tutab ketyapsiz-ku.

ShAROFAT AYA: - Tutamaymanmi?! Shunday yaxshi joyga xo'p deydigan joyimda sen bu gapni chiqarib o'tiribsan. Tutamayapman, yonyapman, yonib ketyapman!

DILOROM: - Aya, balki bu undan ham yaxshidir, qaydan bilasiz.

ShAROFAT AYA: - Voy, hali kimligini ham uncha bilmaysanmi? Nimaga yaxshidir deysan?

DILOROM: - Nimaga bilmayman, bilaman: yaxshi odam.

ShAROFAT AYA: - Ota-onasi-chi?

DILOROM: - Ota-onasini qaydan bilaman. Uyiga borib o'tirib olganim yo'g'-u.

ShAROFAT AYA: - Ana! O'zini ko'rganu iliqib ketavergan.

DILOROM: - Aya, o'z qizingizni har narsaga teng qilmang.

ShAROFAT AYA: - Mana shu o'tmas pichoq bilan tiriklay so'yib o'tiribsan-u, yana har narsaga teng qilmang emish. Voy, seni nima orzularda o'stirdim-a! Seni qizim oqila, hech narsani o'ylamay o'qiyapti, ertaga o'qiganga beraman, qizim olima bo'ladi, ko'zoynak taqib prapessir bo'ladi, deb yuribman-a!

DILOROM: - U ham o'qiyapti, aya.

ShAROFAT AYA: - E o'qimay o'lsin! Hozir o'qiyotgandan ko'pi bormi? Mening gulday qizimni yo'ldan urib... Iloyo qo'llaring akashak bo'lib qolsin! YUzing teskari bo'lsin!

DILOROM: Aya, qarg'amang.

Sharofat o'krab xola yig'lab yuboradi.

Unga qo'shilib Dilorom ham yig'laydi.

Dilorom yig'lagan ko'yi borib, onasini quchoqlab oladi.

Sharofat aya bir siltanib, qizini itarib yuboradi, lekin Dilorom battar yopishadi.

Ona-bola bir-birining bag'rida yig'iga zo'r beradilar.

DILOROM: Oyijon! O'zimning oyi-ijonim! Yig'lamang. Kechiring meni, xo'p, kechirasizmi? Jo-on oyijon!

Dilafro'z kirib keladi, opasi bilan onasining ahvoliga bir zum qotib qoladi.

Keyin chopqillab borib, ikkalasini ham quchoqlaydi-da, yuzini bu yoqqa burib, ko'zi to'la yosh, jilmayadi.

Xayriyatchilik.

HOVLI. ERTALAB

Hovlining umumiy manzarasidan qiya ochiq eshikka, undan mahalla ko'chasiga chiqiladi.

Mahalla ko'chasida bolalar o'ynab yuribdi.

Mahalla ko'chasidan chiqib kattaroq ko'chaga, katta ko'chadan avtolar yurgan shahar ko'chasiga o'tiladi.

Shaharda hayot qaynaydi.

Odamlar, odamlar...

Shahar ham odam bilan shahar-da.

Hamida xolaning hikoyasi shu manzaralar ustidan taraladi.

HAMIDA XOLA: Birinchi... yigitning ko'ngli so'raladi, o'zi aytmasa, otasi onasiga aytadi, bil-chi, uylanish niyati yo'qmi, ko'z ostiga olgani bormi, deb... Bo'lsa, shunikiga boriladi, bo'lmasa, onasimi, amma-xolasi, yo bo'lmasa, sovchi xotinlar ko'chama-ko'cha yurib qiz izlashga tushadi. Kimnikida qiz bo'lsa, bilsa-bilmasa, kirib chiqaveradi. Bo'y etgan qiz bormi, deb, so'raydi. Qiz bo'lsa, kirishadi, o'tirishadi, choy damlatishadi, shu bilan qizni ko'rib olishadi, birovi sekin oshxonaga qaraydi, ozodami, yo'qmi, deb. Birovi choynak-piyolalarni, toza yuvilganmi, yo'qmi, tekshiradi. Hatto palosu gilamlarning tagini ham qarab olishadi, ustini supurib, tagini shunday qoldirmasmikan deb. Qarindosh-urug'ini surishtirishadi, keyin bu yil uzatish niyati bor-yo'qligiga qarab, keyin sovchi bo'lib kelishadi...

NOZIM: - Qizning ko'nglini-chi? So'rashmaydimi?

HAMIDA XOLA: - Voy, so'ragani shu-da. Sepini qilib, eshigini ochib qo'ydimi, qizning ko'ngli shu, ochiq degani. Yigit bilan uchrashtirgandan keyin yana bir so'rab olishadi, «Ko'rdingmi, tuzukmi? Yaxshi odamlarning bolasi lekin. Bo'ladimi?», deb. Aytyapman-ku, qizning ota-onasi avval tayyorgarligini ko'radi, qizini ham shunga tayyor qilib, keyin sekin bu yil uzatishining gapini chiqaradi.

Keyin so'rab-surishtirib sovchilar kelaveradi, shu uyda uzatiladigan qiz bor ekan deb. Hammasining tartib-qoidasi bor, o'g'lim.

NOZIM: - Sovchilikning tartib-qoidasi qanaqa bo'ladi?

HAMIDA XOLA: - Buni sovchi xotinlarning o'zlari yaxshi biladi.

NOZIM: - Avval qizning uyidagilar bilan kelishib oladimi?

HAMIDA XOLA: - Nimani?

NOZIM: - Roziligini. Oldin so'rab bilib oladimi?

HAMIDA XOLA: - A yo'g'-a. Boradi, irga ko'radi, qizni ko'radi, yoqsa, keyin gaplashaveradi. Qiz bilan yigitni uchrashtirishadi, ular ham bir-biriga yoqsa, ana undan keyin kelishuv bo'ladi-da. Hammasi yod bo'lib ketgan, xotinlarning o'zi boplaydi.

NOZIM: - Mutlaqo notanish bo'lsa-chi, xola?

HAMIDA XOLA: - Nima qipti? Hamma tanishdan kelin qilmaydi-ku. Birovnikiga eshitib, birovnikiga so'rab, tanimagannikiga ham kirib boraveradi. Notanish bo'lsa, tanishadi. Uzatiladigan qizni topib, sovchi bo'lib borgandan keyin, tanishgani shu. Etti yot begonalar qarindosh bo'lib ketaveradi. Udumimiz shu-da.

NOZIM: - Bundan chiqdi, sovchilar juda zo'r bo'lsa, gapga chechan, qiz tomonni aldab ketsa ham bo'lar ekan-da?

HAMIDA XOLA: - Voy, bolam, nega aldaydi? Bunaqasini hech eshitmaganman. Ana shu bordi-keldilarning orasida ikki tomon bir-birini juda yaxshi o'rganib oladi. Aldab... yo'q, sovchiga nima kerak aldab? Yo'q, bunaqasi bo'lmaydi. Hamma ham xudodan qo'rqadi, bolam.

ISTIROHAT BOFI

Orif bilan Sharifa bir o'rindiqda o'tiradilar.

ORIF: - Hamma udum bo'ldi! Faqat nikohdan o'tishimiz qoldi, xolos. Keyin - to'y! To'ydan keyin boshqa hayot boshlanadi, sizni avval xotinlar egallab oladi, keyin oyimning ixtiyoriga bog'lanasiz. Yo'q, oyim ssnaqa yomon qaynona bo'ladilar, demoqchi emasman. Lekin bari bir ko'ngillariga qarash kerak, u yoq bu yoqqa chiqishimiz kerak bo'lsa, oldilaridan o'tasiz. Menga ham endi oilalixsan, bemahal yurma, kech qolma degan cheklovlar.

Sharifa nim tabassumda, ko'zlari sururli – u Orifning gaplaridan shirin orzularga berilgan.

ShARIFA: - Menga yaxshi gapirsalar bo'ldi, har qancha xizmatlari bo'lsa qilaveraman. YOmon gapirsalar ham qilaman. Chunki o'rgatib gapiradilar, yaxshi bo'l, deyдилar.

Orif bir zum Sharifaga qarab indamay qoladi.

ORIF: - O'zimga sig'may, toshib ketyapman, Sharifa! To'ygacha ham bir erkin yashaylik!

Sharifa Orifga hayron bo'lib, tushunmay qaraydi.

ORIF: - Har kuni, har soat ko'rishaylik. Teatrlar, kinolarga boraylik. Dunyosi tor! Osmonlarga uchaylik.

ShARIFA: - Karuseldami?

ORIF (hayron bo'lib qaraydi) : - K-karusel?

ShARIFA (osmonga ishora qilib): - Uchaylik, deyapsiz-ku.

ORIF: - Ha, karuselda bo'lsa ham. Hali birga karuselga ham tushganimiz yo'q.

ShARIFA: - Pastga qarasam, boshim aylanadi.

ORIF: - Sharifa! Qaerlarda o'sgansiz!

Sharif unga sal o'ksinib qaraydi.

ORIF: - Kechirasiz, kechirasiz, bo'g'ilganimdan aytib yuboribman.

AKMAL AKANING UYI

Stol ustidagi dasturxon tuzalgan.

Meva-chevalar, katta-katta butun nonlar, faqat ustidagisidan sindirib olingan.

Dasturxon o'rtasida o'ntadan ko'proq turli sharbat, ma'daniy suvlar bir joyga uyum qilib qo'yilgan.

Endi qarindoshdan ham yaqin bo'lib olgan Akmal aka, Salima opa, O'tkir aka, Jumagul opalarning hangomasi mehrga to'la.

AKMAL AKA: - Nima maslahat bo'lar edi, o'zlaringga qaraysizlar-da. Begona emasmiz-ku.

SALIMA OPA: - El qatori, odamlar gapirmaydigan bo'lsa bo'ldi. Ortiqcha urinib, qiynalib qolmaysizlar.

JUMAGUL OPA: - Shu begona bo'lmaganimiz uchun ham hamma narsani bekamu ko'st qilamiz, xudo xohlasa. Odamlar unisi kam, bunisi etmabdi, begona bo'lganda unday qilar edi, munday qilar edi, deb yurmasin. A O'tkir aka?

O'TKIR AKA: - Shunday, shunday...

AKMAL AKA: - O'tkir, ko'z tegmasin, yaqinmiz, bir-birimizni yaxshi bilsak.. Shuning uchun kuchingiz etadiganidan oshirishingiz shart emas.

JUMAGUL OPA: - Pochcha, halitdan bojangizni xijolat qilmang. Xudoga shukr, Sultonjonni uylantiramiz deb, qarab o'tirganimiz yo'q.

AKMAL AKA: - Faqat sizlarni qiynab qo'ymaylik, deymen. Yana...

SALIMA OPA - Akmal aka, otasi, Jumajon ham orzu-havasli. Qo'ying, nima qilaman desa, o'zining bolasi uchun qiladi.

O'TKIR AKA: - Ha, shunday, shunday.

AKMAL AKA: Shundaylikka-ku shunday, lekin hali nima bor-u, nima yo'q.
SALIMA OPA: - Nima deganingiz?
JUMAGUL OPA: - Aytavering, pochcha.
AKMAL AKA: - Bu Sultonboy... o'qishi bitayotgan bo'lsa, keladimi yo qolarmikan?
JUMAGUL OPA: - Nimaga qoladi?
O'TKIR AKA: - Sen shoshmay tur, eshitaylik.
AKMAL AKA: - Hozir ko'p yoshlar shaharda qolyapti, yana o'qigani chet elga ketyapti.

Salima opa singlisiga savol nazari bilan qaraydi.
Jumagul opa sal shoshadi, o'z navbatida eriga qaraydi.
O'tkir aka indamay Akmal akaga qarab o'tiradi.

JUMAGUL OPA: - Keladi, kelmay qayoqqa ham ketar edi.
O'TKIR AKA: - Shuni bir gaplashmabmiz, Akmal aka. Lekin o'qigan joyimda qolsam deb bir gapirganday bo'luvdi.
AKMAL AKA: - Bari bir, yo'lini to'smaslik kerak. Bu erga kelib nima ham qiladi? Agar olib qolishsa, qolaversin universitetida. Chet elga ketaman o'qishga, desa, yana ham yaxshi.
SALIMA OPA: - A to'yi nima bo'ladi? Akmal aka, gapingizdan ayniyapsizmi?

KO'ChA

Orif bilan Sharifa yonma-yon ketadilar.
Orif Sharifani qo'lidan ushlab, to'xtatdi.

ORIF: - Sharifa, qarang, qaysisi bo'lsin?
ShARIFA: - Nimani?

Orif ko'chaning ikki tomonida qator tizilgan limuzinlarni qo'li bilan ko'rsatadi.

ORIF: - To'yimizda uyingizga qaysi borsin?

Sharifa mashinalarga bir qarab qo'yadi.

ORIF: - Ayting. Tanlaymiz.
ShARIFA: - Shular boradimi? Mahallamizga sig'maydi-ku.
ORIF: - Sig'adi. Usta bo'lib ketgan bular.
ShARIFA: - Mundayrog'i ham bo'lar.
ORIF: - Bir marta bo'ladigan baxtimiz to'yi...
ShARIFA: - Ana unisi?
ORIF: - Qaysi?

ShARIFA: - Ana u, oqi.

ORIF: - Oq «mersedes»mi? Eskiroq-ku. Bu erdagi o'zi hammasi eski, kapitalistlarning eskilari. Mana, qarang, mana bu «Linkol n», unisi «Audi», bu «Mersedes», qora, anavi kattasi «Xammer».. Shuni olamizmi? Lekin puli ham ming yo bir yarim ming dollar bo'lsa kerak.

ShARIFA: - Sotishadimi?

ORIF: - Bu pulga kim ostadi?

ShARIFA: - Eski deyapsiz-ku.

ORIF: - Bitta to'yga, yarim kunga!

ShARIFA: - Muncha qimmat?

6. Men qilaman o'ttiz, xudoyim qiladi to'qqiz

AKMAL AKANING HOVLISI

Akmal aka, Salima opa, O'tkir aka va Jumagul opa hangomalari quyug'-u, sal jiddiylashgan ham

AKMAL AKA: - Nimaga gapimdan ayniyman? Bo'ladigan gapni aytyapman. Endi shu ish bo'ladigan bo'lsa, Sultonboyning keyingi rejalari qanday bo'ladi, bilish kerak-da.

SALIMA OPA: - Shunaqa demaysizmi, boshqa niyatingiz bormi, deb cho'chib ketibman.

O'TKIR AKA: - Bojam to'g'ri aytyaptilar, bilishlari... bilishimiz kerak.

JUMAGUL OPA: - Mening bolam bo'lsa, keladi.

AKMAL AKA: - Hozirgi yoshlarni kurk bosib o'tirolmaysiz. Mayli, Toshkentda qoladimi, yo chetga ketadimi, omadini bersin.

O'TKIR AKA: - Men ham shu fikrdaman.

SALIMA OPA: - O'zing yaxshilab gaplashib qo'y.

JUMAGUL OPA: - Gaplashaman, opa. Lekin qayoqqa ketadigan bo'lsa ham, Saodatjonni qoldirmaydi. Birga olib ketadi.

AKMAL AKA: - Men ham shuni aytyapman.

JUMAGUL OPA: - Bu boshqa gap. Rahmat, pochcha.

O'TKIR AKA: - Chuqur o'ylaydigan odamsiz-da, Akmal aka.

AKMAL AKA: - Rahmatga shoshmay turinglar...Agar Sultonboy u yoqda qolaman, yo chetga ketaman desa...

JUMAGUL OPA: - O'qisa ham, ishlasa ham Saodatjon bilan birga bo'ladi.

SALIMA OPA: - Ha, er qayoqda bo'lsa, xotin ham shu yoqda. Faqat Saodatning o'qishi qolib ketmasa...

JUMAGUL OPA: - Ko'chiradi. Qaerda bo'lsa ham bitirsa bo'ldi-da. Bu yog'ini o'ylamang.

AKMAL AKA: - O'ylaydigan tomonlari bor, Jumajon. Qaysi pulga ketadi, qaerda turadi? Ikkovi bo'ladigan bo'lsa, bir chog'roq bo'lsa ham uy olib berish kerak.

O'TKIR AKA: - Ha, ha, albatta. YAngi kelin-kuyov yotoqda, talabalarning ichida turmaydi-ku.

JUMAGUL OPA: - To'yni o'tkazib olaylik, u yog'i bir gap bo'lar.

AKMAL AKA: - Ana shu bir gapni hozir o'ylab qo'yish kerak. Biz ham qarab turmaymiz.

Yaxshi ota-onalar-da, to'ydan keyin nima bo'lishining ham tashvishini o'ylab qo'yadilar.

Sharofat Ayaning hovlisi

Sharofat aya arazlagan ko'yi oshxonadan chiqadi.

Unga Dilorom yolvorib ergashadi.

DILOROM: - Aya, bir narsa deng. Jon ayajon! Bunaqa qilsangiz, o'lib qolaman. Hozir o'lib qolaman. O'laymi, a?

ShAROFAT AYA: - Gapirma menga! Ishim ko'p. Qara, g'ovlab ketganini! Tokqaychi qaerda? Kim oladi-ya? Nimaga mening narsamga teginasizlar?

DILOROM: - Aya, shu vaqti tokingizni qo'yib turing. Menga javob bermayapsiz.

ShAROFAT AYA: - Nimaga javob beraman? Xomtok qilishim kerak, tamom! O'rmon bo'lib ketibdi-yu... O'zing topib, yana so'raysanmi. Tegib ketaver-da. Senga ona nimaga kerak? Ona emas, nima desang xo'p deydigan, tilsiz-zabonsiz bir cho'ring bo'lsa! Bor, ustingdagi kiyiming bilan ketaver. Yaxshi ko'rishgan bo'lsang, senga og'ilxona ham saroy, tansa tushib yashayverasan.

Dilorom onasining yo'lini to'sib. quchoqlab olmoqchi bo'ladi. Sharofat aya uni itarib tashlaydi.

Qizida onadan ham bir qamchi bor lekin.

ShAROFAT AYA: - Qoch-e, yomon shayton bo'libsan, shunaqa qilib eritmoqchimisan?

DILOROM: - Ha! Eritaman. O'zimning ayamsiz, nima desangiz deng, og'ilga haydaysizmi, bari bir, qizingizman.

Dilorom yana onasini quchoqlab olmoqchi bo'ladi. Sharofat aya yana uni nari itaradi; bu gal sekinroq.

Dilorom yig'laydi.

Sharofat aya shu erdagi qiyshiq taburetkaga o'tirib oladi.

Dilafro'z deraza yana deraza tokchasida bularga -qarab, kulishni ham, yig'lashni ham bilmay, ma'sum iljayadi.

ShAROFAT AYA: Xo'p. qizim, menga ayt-chi, o'shangning nimasi ortiq. Sizlarni katta qilaman, odam qatoriga qo'shaman deb, suv kelsa simirdim, tosh kelsa, kemirdim. Dadang... ha mayli, dadang bechoraning ham bir umr qora mehnatdan boshi chiqqani yo'q. Shu uyim, ikkita qizim deb. Xudo o'g'il bermadi, lekin sizlarni o'g'il boladay qilib o'stirdik. Ketmon chopib, er tirmalab bo'lsa ham shu darajaga olib keldik. Endi seni uzatib, baxtingni ko'raman, nevara ko'taraman deb turgan paytimda, sening nima qilganing bu? Hamma orzu-umidim puchga chiqqandan keyin yig'layman-da. yig'lamay nima qilay? Qaysi mahalladan o'zi u er yutkuring?

Sharofat aya xo'p gapiradi, shu bilan ancha dardlari ham chiqib ketadi.

Dilorom onasining yonida, erda o'tirib olgan, boshini tizzasiga qo'yib u ham yig'laydi, onassiga qiya qarab qo'yadi, javob bermaydi, yana yig'laydi.

Dilafro'zning ham yig'lagisi kelib, burunchasi qichishib, yuzlari burishib ketadi.

ShAROFAT AYA: - Ha, tilingni yutib yubordingmi, tovushing chiqsin. Kim o'zi, uy-joyi qayerda?.. A? YO ichkuyov qilib olamanmi?

Ona bechora so'rashga o'tdi-ku, har qalay.

AKMAL AKANING UYI

Akmal aka, Salima opa, O'tkir aka va Jumagul opaning bochgi suhbatining avji goh pasayib, goh balandlab turadi.

AKMAL AKA: - Shunday qilaylikki, oxirida ham hammasi yaxshi bo'lsin. Men ularning kelajagini o'ylayapman. Katta boshingizni kichik qilib kelibsiz, rahmat! Mana, biz ham rozimiz. Rozimiz deb tilimizda aytishimiz ham shart emas, chunki ko'pdan beri dilimizdagi gap-ku.

O'TKIR AKA: - Rahmat, Akmal aka!

SALIMA OPA: - Iloyo, shu niyatlarimizga etaylik.

JUMAGUL OPA: - Iloyo!

AKMAL AKA: - Faqat shu... keyin qayerda o'qishi, qayerda turishini hozir hisobga olish kerak. To'yga xarajat qilganda ham bel sinib ketadigan bo'lmasin demoqchiman.

Jumagul opa Salima opaga, u esa bunga qaraydi

Salima opa erining gapini ma'qullab boshini qimirlatadi.

Jumagul opa O'tkir akaga qaraydi.

O'tkir aka esa, ko'zi Akmal akada, ta'sirlanib o'tiradi.

O'TKIR AKA: - Siz aytganday qilamiz, Akmal aka. Keyinini ham hisobga olamiz.

JUMAGUL OPA: - Bari bir el qatoridan kam qilmaymiz.

AKMAL AKA: - Hay... Salima, bo'пти-da. Endi, u-bu narsang bormi, olib kel.

SALIMA OPA: - Ovqatim hozir bo'ladi. Tovuq dimlab qo'yganman.

O'TKIR AKA: - Ovqat emagan joyimizmi?

AKMAL AKA: - Ovqatinggacha ber-da, hangomani qizdirib turaylik.

JUMAGUL OPA: - Pochcha, achchiq aralashtirmaydi deyishadi-ku.

AKMAL AKA: - U majlisni yakunlab, boshqa majlis ochamiz. Bunisida mumkin. Ikki boja o'tiribmiz-da.

O'TKIR AKA (qo'li bilan rul boshqarishni ko'rsatib): - Piyoda emas edik-ku.

AKMAL AKA (Jumagul opaga): - Achchiq mumkin bo'lmasa. bizlar uni shirin qilib ichamiz. Yaxshi gaplar bilan.

O'TKIR AKA: - Bugun ichmasak...

AKMAL AKA: - E-e, O'tkirjon, bu xotinlarning gapiga kirsangiz, odamni qantarib qo'yadi. U gaplar biz tomonda yo'q. Toshkent, Farg'ona tomonlarda bor bu irim.

U ham nomiga... (o'rtadagi ichimliklarga alanglab) Salima, shuncha narsani qo'yib, o'shani qo'ymadingmi?

SALIMA OPA: - Buguncha qo'yib tursangiz-chi shuni. Bojangiz ham moshinim bor deyapti-ku.

AKMAL AKA: - Qo'ymaymiz! Moshinni tashlab ketadi. Chunki men xursandman. Shunday bojam kelgan, yana shunday niyat bilan! Ichmasa, qizimni bermayman.

SALIMA OPA: - Hay-hay, bunaqa gaplarni aralashtirmang.

O'TKIR AKA: - Bo'pti-ey, Salima opa, bering!

JUMAGUL OPA: - Keyin sizlar bilan gaplashib bo'lmaydi.

AKMAL AKA: - Yana nimani gaplashamiz? Majlis qarori qabul qilindi.

O'TKIR AKA: - Ha, bo'ldi, hadeb chaynayvermaydi.

JUMAGUL OPA: - Ha. aytgancha, opa, Saodatjon uyda yo'qmi? O'zlaring o'tiribsizlar.

SALIMA OPA: - Ha, Saodat Qo'shtegirmondagi dugonasinikiga ketgan. Ketishim oldidan bir qidirib kelay deb.

JUMAGUL OPA: - Ketishi oldidan? Qayoqqa?

SALIMA OPA: - Iy-e, senga aytmabman-da, YAponiyaga. Ikki haftaga. Universitetida nimadir grant yutibdi. Shunga borib kelar ekan.

JUMAGUL OPA: - Ha-a...

SALIMA OPA: - Yaxshimi?

AKMAL AKA: - Ey, maqtanguncha, o'rningdan tursang-chi.

JUMAGUL OPA: - Zo'r! Toshkentdan uchadimi?

SALIMA OPA: - Ha. Bu erdan Toshkentga boradi. Viza-pizasini o'sha erda to'g'rilaydi.

JUMAGUL OPA: - Toshkentdan uchsa... yaxshi. (eriga bir qarab olib) Bir-ikki kun bo'lsa kerak?

SALIMA OPA: - Bilmayman, qog'ozi bitishiga qaraydi-da. Balki ko'proqdir.

JUMAGUL OPA: - Xay, opa, bularning so'rganini beraylik. O'zim qarashaman sizga.

Salima opa bilan Jumagul opa o'rinlaridan turadilar.

AKMAL AKA: - YAshang, Jumajon. O'zingizdan yorug'lik chiqmasa, opangiz qishdagi qorni ham qizg'anadi.

SALIMA OPA: - Hozirgi qishlarning qori sholiga ham yo'g'-u, suv etmayapti.

DAVLATNING UYI. TUSH PAYTI

Yana shu o'zimiz bilgan uch do'st. Faqat boshqa kun.

Uchta kursida uch do'st o'tiradilar, bu gal jurnal stoli o'rtaga qo'yilgan.

Bitta soya bo'lgani uchun, «Zaporojes» ham doimgi joyida.

NOZIM: - Davlat ham odamgarchilikni o'rganyapti, Sulton. Qarang, o'rtada dasturxon.

SULTON: - Hech narsasi yo'q-ku.

NOZIM: - Yaxshi niyat-da. Maqtab tursak, bo'lib qolar.

DAVLAT: - Quruq kelmasalaring hamma narsa bo'ladi. Qurumsoq o'zlaring. Umuman, Sulton, sening darding deb to'planyapmizmi, dasturxon ham sening bo'yningda.

SULTON: - Xo'p, xo'p. Shuni oldinroq aytsang bo'lar edi.

DAVLAT: - Odamning o'zi bilishi kerak. Qizing ham sodda ekan, seni deb onasini ko'ndiribdi-ya, bechora.

NOZIM: - Shunaqa deng? Ko'ndiribdimi-ey?

SULTON: - Birdan ko'nmaydi-ku. Odami kelsin-chi, ko'raman, debdi.

DAVLAT: - Odami kelsin, dedimi, bo'ldi! Bo'ldi! Ko'ngani shu!

NOZIM: - Haqiqatan ham yaxshi ko'rar ekan, Sulton, qadriga etish kerak.

DAVLAT: - Qizlarning ham didi tushib ketibdi-da, a. Sultonni ham yaxshi ko'rgandan keyin... YAshavor, do'stim, men kesakdan o't chiqqaniga xursandman. Qara-ya!

SULTON: - E-e, qo'y shunaqa gaplaringni. Undan ko'ra, o'yla, bu yog'iga nima qilamiz.

DAVLAT: - Sen o'yla-da, men... asosiy ishni bitirib berdim.

SULTON: - Nozim...

DAVLAT: - Nozim? Nima Nozim? Uni kim chaqirdi? Men-ku. Ha...

Telefon jiringlaydi.

DAVLAT: Ol-chi, kim ekan?

Sulton go'shakni oladi.

SULTON: - Alyo? Yo'q. Men. Sultonman.... Gulsanam, senmi?.. Tinchlik. Nozim ikkalamiz kelgan edik. Uy yoqlar yaxshimi?.. O'zimi? Ha, shu erda.... Mana, beryapman...

DAVLAT (go'shakka cho'zilib): - Nima buncha so'roqlab qoldi?.. (go'shakka) Da-ah... Va--alaykum! Ha, tinchlikmi? Davron yaxshimi?.. Ha, nima gap?.. Kechagina telefon qilding-ku... Ha. O'tiribmiz, gaplashyapmiz... Nimani deganing nima?.. O'zimiz gaplashib o'tiribmiz... Qiyqirayotgan Davronmi?... Trubkani ber... Davron, Davron... Dadaga salom qani?.. Ha, shaytonchik. (bu do'stlariga) Hali gapirishni bilmaydi-da. (Go'shakka): Qani, bitta aka de-chi. Ha, mayli... Gulsanam, boshqa nima gaplar bor?... Xo'p, borarman. Nimaga borgim kelmaydi? Sen bunaqa gaplarni qo'y-da, pul yubor... Ha-da, tugadi.... Nimaga darrov? Moshin oldim... Sal ishi bor. Bu erda hamma narsa qimmat.. Ey, Sanam, bilasan-ku, bitta o'zim nechta yigitga arziyman.

Davlat go'shakni joyiga qo'yadi.

DAVLAT: - Jinni, nechta Davlat akamni boqyapman ekan, deydi Birov gap o'rgatyaptimi unga? Nuqul «nima qilyapsiz, kim bilan o'tiribsiz-». Ishonmayapti. Lekin to'g'ri qiladi. Menga o'xshagan yigitlarga ishonib bo'ladimi?

NOZIM: - Yigitning guli, jonon yigit.

DAVLAT: - Menga bunaqa bachkana gaplarni taqamang. Men gul emas, chinorman, bildingizmi!

NOZIM: - Ha, aytdim ishqilib, nimaga qarg'a qo'nib yuribdi deb?

SULTON: - Ey, qo'ysalaring-chi!

NOZIM: - Nuqul maqtanadi.

DAVLAT: - Bor - maqtanadi.

SULTON: - Odamga o'xshab gaplashasizlarmi, yo'qmi?

DAVLAT: - Ha, bo'пти. Odamning jahlini chiqaradigan sifatlarni yopishtirmang odamga... Ey, Sulton, Gulsanam senga nima dedi?

SULTON: - Hech narsa. Jo'rangiz nima qilib o'tiribdi, dedi.

DAVLAT: - Nima qilib o'tirgan bo'laman? Yo'q, unga birov gap o'rgatyapti. Kecha telefon qiluvdi, oldin payshanba kuni ham gaplashuvdik, endi, mana, yana.

SULTON: - Biron gap eshitdimikin?

DAVLAT (qo'lini siltab): - Qaydan eshitadi? Ko'rgisi kelyapti-da. Men xotinimni bilmaymanmi! Faqat injiqligi sal boshqacha-da. Ha, ana shunaqa, do'stlar, uylanib, boshqasi bilan ham yursang, ikkalasining o'rtasida talash bo'lasan. Ikkovi ham meni yaxshi ko'radi. Ayniqsa Gulsanam.

NOZIM: - Obbo. Sizday maqtanchoqni yaxshi ko'rmay bo'ladimi.

DAVLAT: - Xo'p. Siz ham maqtaning-chi, do'stim. Buni ham eplash kerak, sizlarga o'xshagan noshudlarning qo'lidan kelmaydi. Mana, akang qarag'ayga o'xshaganlar...

Davlat shu gaplarni aytayotib g'ijjak chalgan bo'ladi.

SULTON: - Davlat!

NOZIM: - Tori yo'q g'ijjakni chalsa yo'q kuy chiqadi.

Yana telefon jiringlaydi.

Bu gal ham go'shakni Sulton oladi.

SULTON: - Va-alaykum. Ha, Davlat akangizning uyi... Men o'rtog'iman. Mana, o'ziga beraman... (Davlatga go'shakni uzatayotib). Bir qiz. Anavingmi deymen.

DAVLAT: - Ra'nomi?

SULTON: - Kim biladi, bir ovozi yoqimsiz. Erkak sabziga o'xshaydi

NOZIM: - Erkak sabzidan ovozi chiqar ekanmi?

Davlat Sultonga bir ho'mrayadi--da, go'shakni qulog'iga tutadi.

DAVLAT (go'shakni qulog'iga tutadi, yuzi yorishadi): - Da-ah!.. Ra'no! Yaxshimisan?.. Jon?.. Hali gaplashib o'tiribmiz. Kelaver, bular ketadi.
SULTON: - Eshilib, ip bo'lib ketadi bu.
NOZIM: - Gaplashamizmi yo buning musiqiy dostonini eshitamizmi?
SULTON: - Hozir ketdi-yu?

Davlat qulog'i go'shakda. Nozimga «hozir» degan ma'noda imo qiladi.

SULTON (Davlatga): - Meni aytdi deysiz, bir gap bor.
DAVLAT (go'shakka): - Aytyapman-ku, ish bitmayapti. Bo'shashim bilan telefon qilaman.
SULTON: - Bekorga emas.
NOZIM: - Nimani aytyapsiz?
SULTON: - Xotini bilan bunisi ketma-ket telefonda. U kuni ham shunday bo'ldi. Ikkovini gapirdimi, tamom. Bugun ham ikkovi ham birga telefon qilyapti.
DAVLAT: - Ha, mayli, jonim... (go'shakni qo'yib) Sen, Sulton, folbinlik qilmay o'tir. Ikkovi ham yaxshi ko'rgandan keyin telefon qiladi-da.
SULTON: - Ko'rasan. Bir gap bo'ladi.
DAVLAT: - Meni qo'rqitolmaysan. Undan ko'ra-chi, kelsa, o'zing so'lagingni oqizmay o'tir.
SULTON: - Shuninggami? Pul bersang ham qaramasman.
DAVLAT: - Voh, voh! Ikkoving ham ko'zingni uzmayсан.
NOZIM: - Men?
DAVLAT: - Ha, siz.
NOZIM: - O'zi aytdimi?
DAVLAT: - Qarayvermanglar-da, ko'ngliga keladi.
NOZIM: - Ko'ngliga boshqa narsalar keladiganga o'xshaydi. Yo'q erdan rashk qildirmoqchi bo'lsa. Men hayotda qaramasman. Sizga mos u.
DAVLAT: - Menga nima qilibdi?
SULTON: - Menga qaradi dedimi-ey?
DAVLAT: - Bo'pti, aytdim, qo'ydim. Men gapiga e'tibor qilganim yo'q.
NOZIM: - E'tibor qilmaganingiz-da bu, bizga aytyapsiz.
SULTON: - Bizni urishtirib qo'ymasa hali. O'zi nimaga keldi-yu, nimaga ketdi?
DAVLAT: - Sening basharangni ko'rib ketib qoldi.
NOZIM: - E-e, bo'ldi-da-ey!
DAVLAT: - Tamom! Mavzuga qaytaylik. Nimaga kelgan edik? Sovchi yuboramiz, shu-da?
SULTON: - Ha, yuborish kerak.
DAVLAT: - Bo'pti, yuboramiz! Qiz onasiga aytgan, onasi keling degan, demak, masala pishgan. Sovchi yuborsa bo'ldi!
NOZIM: - Kimni?
DAVLAT: - Kimni? Ha-ey, kimni yuboramiz? Nozim?

Sulton Nozimga umid bilan qaraydi.

Nozim kiftini qisadi.

NOZIM: - O'ylab ko'rish kerak.

DAVLAT: - O'ylang. Boshni ishlating.

NOZIM: - Bosh bu chalkash ishlarga ishlamay qolyapti.

O'TKIR AKANING UYI

Uyda hech kim yo'q.

Telefon tinmay jiringlaydi.

GULRUHLARNING UYI

Saodat qo'l telefonida gaplashyapti.

SAODAT: - Ha. albatta, ketaman. A?.. Senga nima?.. YOqmayapti? Esing joyidami? Sendan so'rab o'tiramanmi?... Sen menga kim bo'lasan?.. Hazilingni pishirib e! Shu ham hazil bo'ldi-yu.... Menga hech kim xo'jayinchilik qilolmaydi... YAponiya... Kelganimdan keyin ko'raman. Hali javobi kelgani yo'q. Lekin shu kunlarda kelishi kerak.... Bo'пти, mening vaqtim yo'q.... Og'zingga kelgan gapni gapiraverma. Seni bir kursdosh do'st desam... Bo'пти.

Gulruh kiradi.

Bir qo'lida choynak, bir qo'lida shirinliklar solingan likopcha.

GULRUH: - Kim buncha?

SAODAT: - Alisher. Ketma, sen ketsang, men nima qilaman deydi. Hazilimi, chinimi, bilib bo'lmaydi.

GULRUH: - Chini.

SAODAT: - Nima?

GULRUH: - Seni yaxshi ko'radi.

SAODAT: - Voy, ko'nglimning ko'chasi-ey. Jinni-pinni bo'lganmi?

GULRUH: - Bilmasmiding?

SAODAT: - Bilganimda, nima, boshimga uramanmi! Avval og'zining sarig'ini artib olsin. YAponiyaga ketma emish.

GULRUH: - YUragi yorilayotgan-da, o'sha yoqda birontasi bilan tanishib qolmasa deb.

SAODAT: - E-e, o'lmaydimi!

GULRUH: - Yaxshi ko'rgandan keyin...

SAODAT: - Yaxshi ko'rsa yaxshi ko'rib yuraversin, uzoqdan. Faqat menga gapirmasin. Iqim suymaydi bunaqalarni.

DAVLATNING HOVLISI

Nima qilishni bilmaganlaridan shekilli, uch do'stning maslahati juda cho'zildi.

DAVLAT : Bu yog'i pishgan bo'lsa, yana nima ish qoladi? Qizning onasi, mayli, sovchi kelsin degan bo'lsa, xo'p degani-da. Yana nima kerak? Borib to'yni gaplashaveradi.

NOZIM (kinoya blan): Oppa-oston! Gaplashadi – tamom.

DAVLAT : Ha, bitta gapga chechan odam bo'lsa, bo'ldi-da.

NOZIM: - Kim o'sha gapga chechan? Borib yodlagan she'rni o'qib bermaydi-ku. Ikkovi yuradi, endi to'y qilamiz, shuni gaplashib olgani keldik, deydimi?

Davlat hayron bo'lib Nozimga qaraydi.

Sulton hoksor iljayadi.

DAVLAT: - Ha, nima deydi bo'lmasa? Choy ichgani keldik, deydimi?

NOZIM: - Qizning izzatini joyiga qo'yish kerak. YUradi-puradi degan gaplar tilga chiqmaydi.

DAVLAT: - Iy-e, hech narsa bilmagandaymi?

NOZIM: - Farosatli odam o'zi tushunib olaveradi. Masalan, u qiz... Sulton, oti nima qizning? Shuncha vaqtdan beri gaplashyapmiz, hali otini ham bilmaymiz.

DAVLAT: - Oti sizga nimaga kerak? Ishdan keling.

SULTON: - Dilorom. Shokirova.

NOZIM: - Familiyasi kerak emas. Ha, sovchi bir-birini yaxshi ko'radi, degan gapni gapirmaydi. Onasiga rozi bo'lgan ekansiz ham demaydi.

DAVLAT: - Juda diplomatiya qilib yubordingiz-ku.

NOZIM: - Ha, bu ham diplomatiya-da. Xalq diplomatiyasi.

DAVLAT: - Ikkovining yurganini aytsa, ish tez bitadi-ku? Qulog'iga shipshisa bo'lar?

NOZIM: - Shuning uchun sizga o'xshagan betakalluf odam sovchilik qilolmaydi, bildingizmi? Aqlli, bosiq--vazmin, keyin axloqi ham toza odamlar boradi. O'zi haqida xunuk gap chiqqan odamni hayotda yaqinlashtirishmaydi bu ishga.

DAVLAT: - Nimaga shama qilyapsiz?

SULTON: - Davlat, eshitaylik.

DAVLAT: - Yo'q, bu meni ahloqsiz demoqchi.

SULTON: - Gapini oxirigacha aytib olsin.

NOZIM: - O'zi ahloqsizni ahloqsiz ekaniga ishontirib bo'lmaydi.

DAVLAT: - Ey. siz...

SULTON: - Davlat!

NOZIM: - Men kimni yuborishni o'ylayapman.

DAVLAT: - Hm-m, domlalardan birontasiga aytsakmi? Diplom rahbarim qanday?

SULTON: - U hozir Nozim aytgan diplomatiyani bilmasa...

NOZIM: - Sovchilikka ayollar boradi.

DAVLAT: - Iy-e, erkaklar-chi?

NOZIM: - Har urning odati-da, Bu erda ayollar borar ekan.

SULTON: - Ayollar? Uy tomondan chaqirib bo'lmaydi, gap chiqib ketadi.

Sulton umidsizlanib Nozimga qaraydi.

DAVLAT: - Ayollar bo'ladigan bo'lsa, Ra'noga aytamizmi?

NOZIM: - E-e, shu g'ijjagingizni qo'shmang?.

DAVLAT: - Unaqa demang. Yaxshi narsa.

NOZIM: - O'zingiz chalib yuravering.

DAVLAT: - Muncha qo'pol gap?

NOZIM: - O'zingiz aytdingiz-ku, mug'anniy.

DAVLAT: - Men xotinlar kerak bo'lsa, topib beradi, deyaрман.

NOZIM: - Hech bo'lmasa, yangi oila pokiza bo'lsin.

Davlat Nozimga o'qrayadi.

DAVLAT: - Nimasi pokiza emas? Ey inson, u meni sevadi-ku..

NOZIM: - Mayli, sizni sevaversin. Lekin bunaqa sevgini Sultonning uylanishiga aralashtirmang.

DAVLAT: - E-e, buni qara, Sulton! Qaysi moziyda mog'or bosib yotibdi.

Nozim Davlatning gapiga bepisand iljayadi.

Sulton bular yana tortishib ketmasa degan xavotirda goh unisiga , goh bunisiga termiladi.

NOZIM: - Sulton, bu Diloromingizning telefoni bormi?

SULTON: - Ha, bor.

NOZIM: - Bugunoq gaplashing. Biz tomonda erkaklar boradi, deng. Onasiga tushuntirsin.

DAVLAT: - Umuman o'zi xotin yo'qligini ayt. O'zi sovchi erkak bo'ldi nima, xotin bo'ldi nima, farqi yo'q uncha.

NOZIM: - Odat-da.

SULTON: - Yaxshi, yaxshi.

DAVLAT: - O'zingiz toping bo'lmasa.

NOZIM: - Topaman. Ahmadali akani o'ylab o'tiribman. Gapga usta, urf-odatni ham, bizni ham yaxshi biladi.

SULTON: - Kim u kishi?

NOZIM: - U anov kuni nashriyotga bordik-ku. Sen nimaga gapirmaysiz, suv beraymi, degan odam.

SULTON: - Ha, bo'ldi. Talqoningizni yutib yuboring, dedi. Farg'onalik...

DAVLAT: - Bo'ladi lekin.

NOZIM: - YOniga yana bironta yaxshi odamni olib olsa, zo'r bo'ladi. Aytganday, Davlat, («Zaporojes»ga ishora qilib) bu limuzin ungacha yuradimi?

DAVLAT: - Nima edi?

NOZIM: - Minib borar edik-da.

DAVLAT: - Dardi og'ir.

SULTON: - Men necha marta aytdim, o'zing kavlama, foydasi yo'q deb. Usta olib kelish kerak.

DAVLAT: - Keldi bittasi. Kol so-porshen kerak deydi. U narsalari o'zidan qimmat.

NOZIM (yolg'ondakam afsuslanib): - E attang, niyat qilib minar edik-da.

DAVLAT: - Taksi olamiz.

NOZIM: - Taksi birovniki, bu obro' edi-da. Etti mahalla beridan tarillatib ovoza qilib borar edik.

Sulton kuladi, Davlat nochor iljayadi.

DAVLAT: - Voh, voh!.. Kuling.

ANHOR BO'YI

Orif bilan Sharifa sayr qilib yuradilar. Orif Sharifaning qo'lidan ushlaydi, Sharifa cho'chib ketib, qo'lini tortib oladi. Boshini egib to'xtab qoladi.

Orif atrofga norozi alanglaydi. Sharifaga allanarsalarni uqtiradi. Sharifa indamay, boshini egib eshitadi.

Orif ichkariga qarab yuradi, Sharifa unga ergashadi.

O'TKIR AKANING UYI

So'rida O'tkir aka va Jumagul opa.

JUMAGUL OPA: - Ikki boja, rosa bitlaring to'kildi.

O'TKIR AKA: - Xursandchilikka-da, xotin.

JUMAGUL OPA: - Siz o'zlaringga qaranglar degan gaplariga ko'p uchavermang. Kamroq qilsangiz, odamlar begona emas-da, begona bo'lganda bunday qilmas edi, deydi.

O'TKIR AKA: - Sen, nima, odamlarning gapi bilan nafas olasanmi?

JUMAGUL OPA: - Iy-e, bo'lmasa-chi? Nimaga to'y qiladi bo'lmasa?

O'TKIR AKA: - Odam o'zi uchun to'y qiladi. O'z baxti, bolalarining baxti uchun.

JUMAGUL OPA: - Shu baxtni odamlar ko'rishi kerakmi? YO bekitib faqat o'zi eydimi?

O'TKIR AKA: - Qiziq gaplarni gapirasana. Bekitib eydi? Oshirib-toshirib yubormaslik kerak, deyapman.

JUMAGUL OPA: - Siz halitdan bunaqa qilsangiz....

O'TKIR AKA: - Nima qilibman?

JUMAGUL OPA: - Bojangizning hamma gapini qulog'ingizga sirg'a qilib taqib olmang. U kishining gapi – rasmiga. Oshirib-toshirib qil, demaydi hech qachon. Siz bilganingizdan qolmang.

O'TKIR AKA: - Xotinlarga qo'yib bersa, ko'p ishlar qiladi.

JUMAGUL OPA: - To'yda qiladi-da endi....Undan ko'ra, hozir, esimiz borida etagimizni yig'ishtiraylik. Ertaga shoshib qolamiz. Kuyov tomonning ishi ko'p. Qizning hamma yaqin qarindoshlariga sarpo qilish kerak. Shuni to'g'ri kelgan narsani qo'yavermay, hammasini razmeriga qarab olish kerak.

O'TKIR AKA: - Hammasigami?

JUMAGUL OPA: - Ro'yxat qilib chiqamiz-da. Hali kelinning hamma kiyimi bor. Pal tosidan etigigacha. Qancha ko'ylakliklar... Eh-he! Siz bo'lsa bojam kuchingga qara, dedi, deb ichib yuribsiz.

O'TKIR AKA: - Xo'p, menga qara. Tortishib o'tirmaylik. Sen bir qog'oz qalam olib, ro'yxat qilib chiq. Keyin birga o'tirib ko'ramiz.

JUMAGUL OPA: - Keyin, opam Sultonning razmerlarini so'radi. Ular ham kuyovning hamma narsasini qiladi.

O'TKIR AKA: - Usti qirq olti, yo'q, qirq sakkiz, oyog'imi... qirq... bir bo'lsa kerak.

JUMAGUL OPA: - Nimalar deyapsiz? Maktabda shunday edi. Keyin o'sdi, suyagi kattardi. Hozir elligu qirq ikki, yo'q, qirq uchlar bordir.

O'TKIR AKA: - Ha-ya, bultur mening yangi tuflimni kiyib ketuvdi. Onasan, sen bilishing kerak. Endi fol ochib o'tirasanmi, telefonda o'zidan so'ra qo'ya qol...

JUMAGUL OPA: - Yaxshi.

O'TKIR AKA: - O'zini chaqir. Kelmaganiga ham ko'p bo'ldi. Xursandchilik gapni qulog'i bilan eshitsin. Saodatjon bilan bir ko'rishsin. Nima, to'g'ri to'yga kelmaydi-ku.

JUMAGUL OPA: - Men boshqa narsani o'yladim.

O'TKIR AKA: - Xo'sh?

JUMAGUL OPA: - Saodat Toshkentdan ketar ekan. Bari bir uch-to'rt kun bo'ladi.

O'TKIR AKA: - Ha, bu ham ma'qul gap. O'zlari ko'rishib, gaplashib oladi. Sulton uni aeroportdan kuzatib qo'yadi. Juda yaxshi! Ma'qul o'ylabsan. Faqat Sulton tortinib... juda uyatchan-da. o'g'ling.

JUMAGUL OPA: - Nimasidan tortinadi? Aka-singilday-ku. Bir-birini bilmasa ekan. Men o'zim Saodatjonni pishiqlab yuboraman.

O'TKIR AKA: - Ha, shunday qil. Saodat unga qaraganda o'tlik-shudlik.

JUMAGUL OPA: - Opam bilan kelishdik. Ular ham kuzatgani shundan-shu yoqqa borib yurishmaydi. Sulton kuzatadi.

Tokchadagi telefon jiringlaydi.

Jumagul opa borib, go'shakni ko'taradi.

JUMAGUL OPA: - Alyo. Alyo!... Kim bu? E-e, gapiring-da... Tanimayman?... Tanimasam, nimaga telefon qilyapsiz?... Ha, ha... Darrov qayoqdan eshitdingiz?...(go'shakni qo'li bilan bekitib, eriga). YO tavba, hali o'zimiz uyga kirganimiz yo'q, kelin qilayotganimiz tarqalib bo'libdi.... (Go'shakka) Nima? Yo'q, aytavering. Boshladingizmi, ayting-da!.. Alyo... alyo...

O'TKIR AKA: - O'zing maqtanma-da. Ichingda gap yotmaydi.

JUMAGUL OPA: - Men hech kimga hech narsa deganim yo'-q. Bu o'zi dim-dim o'ynayapti. Gapim bor, deydi, gapirmaydi. Kim bo'lsa ekan?

ISTIROHAT BOFI

Dilorom Sultonning qo'ltig'idan mahkam ushlab olgan.

Sulton, og'irroq masalalarni gaplashyaptilar shekilli, ancha o'ychaen o'ychan.

Dilorom bo'sh o'rindiqni ko'rib qoladi.

DILOROM: - Hech kim yo'q ekan. O'tiraylik.

Sulton indamay o'rindiqqa qarab yuradi.

SULTON: - Boshim qotib qoldi. Ikki o't orasidaman.

DILOROM (erga qarab o'ylanib): - Hech kim kelmaydimi? Ayollarga tegishli rasm-rusumlarni kim qiladi?

SULTON: - Qanaqa rasm-rusum?

DILOROM: - E qaysi birini aytay, juda ko'p. To'yda siz tomondan ayollar bo'lmasa, kimga qilinadi? Yo'q, ayollar bo'lmasa bo'lmaydi.

SULTON: - Kursdoshlarimiz-chi?

DILOROM: - Bu kursdosh qizlar bilan bitadigan ish emas.

SULTON: - Da-a...

DILOROM: - Oyingiz kelmasa, ayollar bo'lmasa...

SULTON: - To'g'ri uylanib bo'lmas ekan-da.

Sulton boshini chayqaydi.

DILOROM: - Sepu sarpolarni kim gaplashadi? Kim boshqa narsalarni kelishadi? E, to'y xotinlar bilan bo'ladi! Oyim o'ldiradi-ku meni. O'zi zo'rg'a aytdim.

Sulton erga qaraydi

DILOROM: - Hali bu yog'ini bilmaydilar.

SULTON: - Nozim bilan Davlat....

DILOROM: - Nuqul shularingizni gapirasiz. Yaxshi odamlardir, lekin ayollarning o'rniga o'tmaydi.

SULTON: - Nima qilish kerak endi?

DILOROM: - Men ham bilmayapman. Lekin siz umuman tushunmayapsiz. Men ham, axir, qiz bolaman, orzu-havaslarim bor. Qaynatalik, qaynonalik joyga turmushga chiqsam deb orzu qilardim. Qaynonamning xizmatini qilsam, qaynatamga choy damlasam, ularning duosini olsam deyman. Uch yildan beri nahotki aytib ko'rmadingiz? YUraverdingizmi shunday?

SULTON: - Iloji yo'q edi-da. Oyimga aytib bo'lmasa, dadamga gapirolmasam. Sizni yaxshi ko'rsam.

DILOROM: - Yaxshi ko'rganingiz ham bor bo'lsin. Bitta yaxshi ko'rish bilan hayot bo'lmaydi-da. El bor, xalq bor.

SULTON: - To'yni qilaylik, hammasi joyiga tushib ketadi.

DILOROM: - Men ham shu to'yni aytyapman, siz tomondan hech kim bo'lmay, qanaqa to'y qilasiz? Uh-h, oyim qanday orzu-havaslarni tayyorlab o'tiribdilar!

Diloromning ko'ziga yosh keladi.

SULTON: - Yig'lamang-da. Siz yig'lasangiz, men yig'lab yuboraman. O'zi ko'nglim to'lib turibdi.

DILOROM: - E-e, sizga yig'lashni kim qo'yibdi? Siz harakat qiling, o'ylang. Yo'l toping-da. Qiz bolamisiz yig'lab? Meniki sizga ham etadi.

NASHRIYOT OLDI. KUNDUZ

Nozim avtobusdan tushib nashriyot tomonga yuradi.

AHMADALI AKANING XONASI

Eshik ochilib, Nozim kiradi.

Ahmadali aka enkayib o'tirgan ko'yi, ko'zoynagining ustidan qaraydi.

AHMADALI AKA: - Ha, boyvachcha, xush ko'rdik. Kitob bitdimi? YO pul tugadimi? So'rama, shusiz ham hamyon kasal.

Nozim Ahmadali akaga qo'lini uzatadi.

Ahmadali aka ham indamay qo'l cho'zadi.

Nozim kirib, ko'rishib, to stulga joylashguncha Ahmadali aka yuzida nim tabassum bilan, boshini ko'tarmay, kuzatib turadi.

NOZIM: - Qandaysiz?

AHMADALI AKA: - Otdaymiz! Qachon odamga o'xshab so'rashasan?

NOZIM: - Eshikdan kirmasdan sanchmang-da.

AHMADALI AKA: - Odam bo'lmayсан.

AHMADALI AKA: - Bo'laman.

AHMADALI AKA: - Qachon?

NOZIM: - Sizdan keyin. Akadan oldinga o'tish yaxshi emas. Odobsizlik bo'ladi.

AHMADALI AKA: - Bir baloni boshlab kepsan-da.

NOZIM: - Balo emas, aka, to'y.

AHMADALI AKA: - E-e, juda yaxshi. Lekin sal shoshilibsanmi? Qirchillagan qirqingda olarding xotinni. Ungacha bolalari ham voyaga etib, yoningga kirib qolardi.

NOZIM: - Men emas-e! Bir marta olib keluvdim-ku oldingizga. Sulton. Shu.
AHMADALI AKA: - Unda senga nima? YO sen otasimisan?
NOZIM: - Shunaqaroq. Lekin bir aqli dono kerak.
AHMADALI AKA: - Meni aralashtirma. O'zi shu Davlat ikkovingdan bir tosh nari yurishim kerak.
NOZIM: - Sizdan boshqa odam yo'q. Sovchilikka.
AHMADALI AKA: - Anavi... iljayib o'tirgan bolami?
NOZIM: - O'sha, o'sha.
AHMADALI AKA: - Xotinni eplarmikan? Og'zidan gapi tushib ketyaptiyu.
NOZIM: - Eplaydi. Bekorga uch yildan beri yurmagandir qizi bilan.

Ahmadali aka Nozimga tikilib qoladi.

AHMADALI AKA: - Eplabdimi-ey?
NOZIM: - Qo'ying-da shunaqa gaplarni. Yaxshi qiz, birinchi turmushi...
AHMADALI AKA: - Hali ikkinchi, uchinchi turmushlari ham bo'ladimi?
NOZIM: - Ey, gapdan tutib olmang. Men hamma rasmi—rusumini qilish kerak, deb aytyapman.
AHMADALI AKA: - O'ylab gapir-da, bo'lmasa. Sho'rabozordan qo'y olib berish bo'lsa edi, mayli, men dallol bo'lardim.
NOZIM: - Ja erga urib yubordingiz lekin. Xayrli ishga bosh qo'shish o'rniga... Sho'rabozor-a!..
AHMADALI AKA: - O'zingning gapingda tuturiq yo'q.
NOZIM: - Hamma tuturiq sizda.
AHMADALI AKA: - Qizni ham egalari orzu-umid bilan o'stirishgan.
NOZIM: - Men ham shuni aytyapman-ku!
AHMADALI AKA: - Bunaqa aytmaydi-da. Tomdan tarasha tushganday, sovchilikka borasiz! Oldin munday tushuntir, Sultoning o'zi kim, bu qiz kim, nimaga etaklashib yuribdi?..
NOZIM: - Bir ish qilishingiz qiyin-ey.
AHMADALI AKA: - Bo'lmasa, bormayman.

Ming xayrli ish bo'lmasin, sizga ham kelib, bir martagina ko'rgan odam uchun sovchilikka borasiz, deyishsa, o'ylab qolasiz-da. Tag'in o'sha bir marta ko'rganingizda ham gapirmagan, faqat iljayib o'tirgan bo'lsa.

.

7. Balki o'chgan edim yodingdan

AHMADALI AKANING XONASI

Nozim qo'llarini siltab, qosh-ko'zi bilan imo-ishoralar qilib, umid bilan tushuntirib yotibdi.

Ahmadali aka nim kulib eshitadi.

NOZIM: - Bunaqa gapni qo'ying-da. Sizga suyanib kelsak, siz... Masalaga jiddiy qarang-da, aka.

AHMADALI AKA: - Men jiddiy, sizlar u boladek qarayapsizlar.

NOZIM: - O'zi onasining gapini olguncha bo'larimiz bo'ldi.

Nozimning xunobi oshadi, yana qo'llarini siltab-siltab izoh beradi.

Ahmadali aka o'zini orqaga tashlaydi, jilmayib tixirlik qiladi.

Nozim yana arazlagan bo'ladi

Ahmadali aka sal yumshagandek tutadi o'zini. .

AHMADALI AKA: - A shunaqa de. Onasi, mayli, deptimi ochiq yuz bilan?

NOZIM: - YUzini kim ko'ribdi? Ishqilib, kelishsin degan.

AHMADALI AKA: - Unda... o'zing oborasan bizni.

Nozim turib, qo'lini cho'zadi.

NOZIM: - Kelishdik. Tag'in Farg'onadan falonchi kepqoldi, o'tirdik, pismadonchi Farg'onaga ketayotgan edi, kuzatdik, deb...

AHMADALI AKA: - Qiziqmisan?

NOZIM: - Doim shunaqa bahonangiz chiqadi-ku.

AHMADALI AKA: - YOru jo'rasiz yashamaydi-ku odam. Odam do'st bilan odam.

NOZIM: - Ha, bo'пти... Men ham sizga ham aka, ham do'st deb keldim.

AHMADALI AKA: - Sendan do'st chiqadimi? Hali bir-ikki ko'ylak yirtshing kerak shekilli?

NOZIM: - Xay, bo'пти endi. Juda ezib yubordingiz.

AHMADALI AKA: - Bo'пти bo'lsa bo'пти-da.

NOZIM: - Shu kuni o'zim kelaman. Kimni olasiz yoningizga?

AHMADALI AKA: - Topilar. Odamdan ko'pi bormi. Borib to'n kiyib keladigani chiqadi.

Nozim eshikka yo'l oladi.

AHMADALI AKA: - O'v, o'zing shunday yuraverasanmi? Do'stim xotin olyapti deb.

NOZIM: - Hammalaringga bir narsa bo'ldimi? Bitta narsaga yopishib oldinglar.

AUDITORIYA

Bu Alisher deganimiz ham Saodatni tinch qo'ymaydi shekilli, mana, yana auditoriyada ham ushlab qolgan.

SAODAT: - Alisher, yomon gapiraman lekin! Hol-jonimga qo'ymayapsan. Gaplashaylik. uchrashaylik! Nima bu, mahringga tushdimmi?

ALISHER: - Nima degani u?

SAODAT: - O'zingniki qilib olganday. Ming marta aytish kerakmi senga? Tinch qo'y. Tinch qo'y meni.

ALISHER: - Ko'rgim kelaveradi. Boya ko'rdim-ku, deyman, yana ko'rgim kelaveradi. Hech o'zimni to'xtatib turolmayman.

SAODAT: - Ko'rgin kelsa, ko'raver. Har kuni darsdaman. Paranji tutib olganim yo'q. Faqat o'zimga gapirma. Jonimga tegib ketding.

ALISHER: - Bilaman. Lekin o'zimga kuchim etmayapti.

Saodat uh tortadi.

SAODAT: - Uh-h. Boshimga bitgan bir balo bo'lding. Uylanib nima kerak shu yoshingda? Seni sevmaganni sevdim deb, kuyib yurgandan ko'ra, o'qi. Bir yoqlarga ket o'qishga. Dunyoni ko'rasan, o'rganasan.

ALISHER: - Borarman hali sayohatlarga... Seni tushunmayman: yaxshi oila, otanonam hali yosh, men o'zim unaqa xunuk emasman, bo'yim bir yuzu etmish to'qqiz bo'lsa, hali o'saman, hamma narsamiz bor, to'kis... Yana nima kerak senga?

Saodat bir oz xunob bo'lib, asabiy kuladi.

SAODAT: - Hech narsa, sendan hech narsang kerak emas. Kim uchundir juda zo'r yigit, yaxshi juftsan. Masalan, Rayhonga. Qadriga etmayapsan. Menga elim bo'lib yopishding. Lekin menga... yo'qsan, tushunyapsanmi? Ey xudoyim, seenga yana qanday tushuntirsam?

ALISHER: - YAponiyadan kelishingni kutaman.

SAODAT: - Bir umrga ketayotganim yo'q, kelaman. Bir narsa o'zgarar edimi? YO o'sha yoqda yurib, seni yaxshi ko'rib qolamanmi? YAponlarni ko'rib, voy, bilmabman. o'zimizning Alisherboy yaxshi yigit ekan, deyman-da, a? Shunga umid qilyapsanmi?

ALISHER: - O'zingga kelib qolasan, deb umid qilaman.

SAODAT: - Bo'lmasa, yuraver shunday. Rayhondan ham quruq qolasan.

ALISHER: - Hamma narsam etarli, bitta sen etmayapsan.

DAVLATNING UYI

Har kuni keladigan mehmon bo'lgandan keyin, alohida izzat ko'rsatish shart emas, shuning uchun Davlatning Sulton bilan suhbatini yana hovlida, o'sha joyda kechadi.

SULTON: - Telefon qilishdi.. Oyim bir kelib ket, deb qo'yamayaptilar.

DAVLAT: - Tinchlikmikan?

SULTON: - Tinchlikka tinchlik. Lekin kelmasang bo'lmaydi, deyaptilar. Nima shoshilinch bo'lsa?

DAVLAT: - To'yingni o'tkazamiz deb qolishsa-ya?

SULTON: - E-e, odamni qo'rqitma. O'zi shusiz ham vahima bosyapti.

DAVLAT: - Bosmasin. Bu yog'ini tezlashtirishimiz kerak. Nozim Ahmadali akani ko'ndirganmikan? U odam ham o'zini tovoqqa solmasa hali.

SULTON: - Oyim razmerlarimni ham so'radi.

DAVLAT: - Qanaqa razmer?

SULTON: - Kostyumim, yoqam, oyog'im. Kurtka, pal toniyam. Kost yum bilan bittami yo ikki razmer kattami?

DAVLAT: - Bilmasam, bittadir. Lekin men o'zim kiyib ko'rib olaman. Menga qara, sarpoga so'rayotgan bo'lmasin tag'in. Kelin tomon bosh-oyoq kiyintiradi-ku.

SULTON: - Menga aytmay-a?

DAVLAT: - O'zlari senga birdaniga bosh-oyoq kiyim olishmaydi. Aytyapsan-ku, xolamning qizidan boshqasini xayollariga ham keltirishmaydi, deb.

Sultonning rangi o'zgaradi.

SULTON: - Yo'g'-e, odamni qo'rqitma.

DAVLAT: - Qo'rqitmayapman. Buncha kiyim nimaga kerak bo'lmasa?

SULTON: - Borib kelmasam bo'lmaydi shekilli. Lekin... qanday aytaman? Agar zo'rlab uylantirsangizlar, qochib ketaman desammi?

DAVLAT: - Esing joyidami? Qayoqqa qochasan? Birov, kelsang, boshpana beraman, deb turibdimi?

SULTON: - Nima qilay bo'lmasa?

DAVLAT: - Bormay tur. Bu yog'ini... nima deydi? Non sindirishmi, patir ushatishmi, shuni qilaylik, keyin borib aytasan. Shunday-shunday bo'ldi deb. Pered faktom qo'yasan.

QOVUN BOZORI.

Nozim, Davlat ikkovi Sultonni ergashtirib, bozor oralaydilar.

Sultonning qo'ynida katta, Davlatning qo'lida kichkina xalta.

Nozim qovun uyumi yonida to'xtaydi. Sotuvchi qo'lini ko'ksiga qo'yib bularga mahtal turadi. Nozim tumshug'i sal ezilgan qovunga qo'lini bigiz qiladi.

NOZIM: - Shu pajmurda qovunga ham bir nima so'raysiz-da, a?

QOVUNCHI: - Bu qovun... pajmurda emas.

NOZIM: - Pachog'i chiqib yotibdi-yu, pajmurda bo'lmaydimi?

QOVUNCHI: - Toza etilib, pishgan-da, uka. Moshinda boshqa qovun ustidan bosgan. Lekin pajmurda deganingiz bu emas, boshqa bo'lsa kerak. Bizlar buni Sirdaryoning qovuni deymiz. Siz aytgan pajmurda degani bu bozorlarda yo'q.

NOZIM: Ey, Fafur bobo, so'zingizni odamlar bilmaydi.

SULTON: - E-e, yaxshisidan olaylik. Qimmat bo'lsa ham.

QOVUNCHI: - Bu Fopir boboniki emas. Juda shirin. Mana, o'zi dumcha bergan. Ha, lekin kun ham issiq...

NOZIM: - Bu issiqda dumcha berganini ushlab turib bo'lmaydi, aka. Mayli. Sulton, Fafur bobo xotirasi uchun ming so'm bering. Aka ham oftobning tagida mehnat qilgan, qarang kuyib ketganlarini!

QOVUNCHI: - Bermasalaring ham, yaxshi gaplaringga men rozi. Lekin bu qovunni Fofur bobodan emas, Esirgap degan akamizdan oldik. To'g'risi-da, aldasak, baraka qochadi. Ammo, to'g'ri, toza pishganini saqlab turib bo'lmaydi.

NOZIM: - Sulton, bering. Rahmat, aka, to'yga buyursin.

Uch og'ayni uzoqlashadilar.

Bir xaridor qo'lidagi qovunni salmoqlab ko'rib, qovunchidan so'raydi.

XARIDOR: - Qancha beray buningizga?

QOVUNCHI: - Olti ming!

XARIDOR: - O', birodar, ming so'mga berganingiz bunga ikkita keladi-ku? Tayin bormi?

QOVUNCHI: - E, ular qovunni bilar ekan-da...

Uchovlon ketyaptilar. Qovun Nozimning elkasida.

DAVLAT : - YOmon shaytonsiz-da. Ming so'm-a, suv tekin.

NOZIM: - Bozor shunisi bilan qiziq-da.

SULTON: - Gurovning oldi-da shu ham qovunmi?

NOZIM: - Rosa etilgan, meni e, emasang, ichim eziladi, deb turibdi.

Davlat jilmayib, bir Nozimga, bir Sultonga qaraydi.

DAVLAT : - Tilimni qichitmang. Ra'no ham...

SULTON: - Nima dedingiz otini? «Ja murda qovun»mi?

NOZIM: - Sen etim emassan, cho'chima, jigarim.

DAVLAT : - Cho'chima, etim kuyov, men yoningdaman.

NOZIM: - Biz yoningdamiz...

AKMAL AKANING UYI

Akmal aka bilan Salima opa stol atrofida o'tiradilar
Saodat dadasining oldiga choynak piyola qo'yib, chiqib ketadi.

Akmal aka qizining orqasidan qarab qoladi.

AKMAL AKA: - Aytidingmi?

SALIMA OPA: - Biladi-ku. Bolaligidan beri shu gap.

AKMAL AKA: - Oldin bir gap edi, endi aniq bo'ldi. Aytib, oldidan o'tib qo'yish kerak.

SALIMA OPA: - Hali o'qiyman deb turib olmasa.

AKMAL AKA: - Bir hisobda o'qigani ham yaxshi-ku-ya. O'zini tutib oladi. Mustaqil bo'ladi.

SALIMA OPA: - Begona joyga bermayapsiz-ku. Mustaqilligini o'ylamang.

AKMAL AKA: - E-e, bizlar shu-da, qizlarni orzu-havas bilan o'qishga qo'yamiz-da, keyin shu o'qishi bilan uch pullik ham ishimiz bo'lmaydi. Uzatib qutulsak.

SALIMA OPA: - Nimaga, men doim o'qishlaring qanday deb so'rab turaman.

Qizingiz juda yaxshi o'qiydi. Bir-ikkitagina «to'rt»i bor, qolgani hammasi «a'lo»

AKMAL AKA: - Men faqat buni aytmayapman. Umuman. Qiz bolani o'qishga kiritdikmi, tamom, burchimizni bajargandek, keyin ko'zimiz eshikda, kim so'rab keladi, kimga bersak ekan deb. Pul berib o'qitamiz, keyin o'qishini hech o'ylamaymiz. O'rab-chirmab erga berib yuborsak – bo'ldi! Yana e-e, xudoga shukr, qutuldik-ey, deymiz.

SALIMA OPA: - Joyi chiqqandan keyin berasiz-da. Bo'yi etgandan keyin ushlab turmaysiz-ku.

Akmal aka qo'lini siltaydi.

AKMAL AKA: - Ey-y, o'qishini oxirigacha etkazsin, bir kasbni egallasin, tajriba olib olsin degan gap yo'q. O'g'il bola odam, qiz bola – xotin bo'lishi kerak., tavba.

SALIMA OPA: - Ungacha qarib ketadi-ku?

AKMAL AKA: - Xo'p. Yigirma ikki- yigirma uch yoshida bitirsa, bir-ikki yil ishlasa... qarib qoladimi? Qaytangga yaxshi-ku, oqu qorani tanigan, ishi bor, oylik oladi, ro'zg'orini bab-baravar ko'taradi. Mute' bo'lmaydi, mute'!

SALIMA OPA: - Endi bizlarning sharoitda qari qiz bo'lib qoladi-da, bari bir.

AKMAL AKA: - Evropada qari qiz bo'lmaydi. To'liq mustaqil yashay oladigan bo'lgandan keyin turmush quradi. Mana, koreys kinolarini qara, maktabni btirganiga o'n-o'n ikki yil bo'lgan yoshlarining sevgi savdolarini beradi. Shu yoshda hali erga tegmagan, uylanmagan.

SALIMA OPA: - Xudoga shukr qiling. Bizlarda buni tasavvur ham qilib bo'lmaydi. Qizimizning yoshi etgan, keyin o'zimizga beryapmiz. Qo'yindan to'kilsa qo'njiga. Odamlar yoshi to'lmay uzatib yuboryapti-yu.

AKMAL AKA: - Shunday-da.

SALIMA OPA: - Biz hali o'qitamiz-ku. Jumagul ham aytyapti-ku, o'qishini bitirtiramiz deb. O'tkir bojangiz ham yaxshi odam, bular o'qishining yo'lini to'smaydi.

AKMAL AKA (qo'lini siltab): - Ey-y, nomiga o'qish. Amal-taqal qilib bitirib oladi. Gapirdim-da.

SALIMA OPA: - Gapingiz ming to'g'ri bo'lgani bilan, odamlar nima qilsa, shuni qilasiz-da. Qizim hayotga o'rnanib olsin deb, ushlab o'tirmaysiz-ku. Diplomini olib, kasbini egallab, mustaqil odam bo'lguncha yoshidan o'tib, o'tirib qoladi. Shundan asrasin.

AKMAL AKA: - Ha, bizda oila hamma narsadan ustun.

SALIMA OPA: - Shu-da, u aytgan joylaringizda bugun turmush qurib, ertaga ajralib ham ketaveradi. Eshitgandan nari.

AKMAL AKA: - Sen bilan gapimiz bir joydan chiqmaydi

SALIMA OPA: - Nimaga, ikkovimiz bir gapni aytyapmiz-ku?

AKMAL AKA: - Ha-ey, bo'пти-da. Ishqilib, qizing bilan gaplashib qo'y. O'qishidan ko'nglini tinchit.

SALIMA OPA: - Hozir qo'ying, YAponiyasiga borib kelsin. Keyin aytamiz.

AKMAL AKA: - Yo'q, aytish kerak. Bilib ketsin, o'ylab keladi.

SALIMA OPA: - Aytsam aytarman. Toshkentda yana ko'rishadi. Xolasi shunaqa deyapti. Tayinlab yuboramiz.

Bu ham bor gap: qiz bola katta bo'lgandan keyin, juda katta bo'lmasdan ham, tashvishimiz uni qanday, kimga uzatish; o'qishi... keyingi masala. Eri boqib oladi, deymiz.

Bir o'ylab ko'rish kerak ekan.

O'RDA BEKATI

Ketma-ket kelgan avtobus, trolleybuslardan odam tushadi, chiqadi.

Bekatda o'ttiz besh yoshlardagi juvon, avtobusdan tushayotgan odamlarga norozi alanglaydi.

Uning yonida bir niholdek qiz qimtinib o'tiradi.

Nariroqda «Matiz» to'xtab, bir ayol bilan yigitcha tushadi.

Yigitcha erga qarab olgan.

Norozi qarayotgan ayolning yuzi birdan tabassumdan yorishadi.

Yigitchaning yonidagi ayol xijolatomuz jilmayib keladi.

Qiz er ostidan iymanib qaraydi.

Ikki ayol kulishib, bir-birlarining elkasiga qoqib so'rashadilar.

Yigit tushgan joyida, qiz yonida, ikkalasi ikki yoqda o'ng'aysizlanib turib qoladilar.

Bir qarashda bilamiz, birinchi uchrashuv!

NOZIMNING UYI

Hamida xola tashqarida, Nozim ichkarida turib gaplashyaptilar.

HAMIDA XOLA - Ana, qiz tomon ro'yxushlik bergandan keyin, mayli, yoshlar bir-birini ko'rishsin, chunki turmush quradigan ular, deyishadi. Yigit bilan qiz uchrashadi, gaplashadi, bir-biriga Yulduzi to'g'ri kelsa, qiz yigitning sovg'asini

oladi. Shu «xo'p» degani. Ana shundan keyin oq o'rar bo'lib, fotihaga tayyorgarlikka tushadilar. Qiz tomon kuyov bo'lmishga, kuyov tomon kelin bo'lmishga narsa tayyorlaydi. Hozir lekin bitta bo'lib ketyapti.

NOZIM: – Erkaklar borsa ham bo'ladimi?

HAMIDA XOLA: - Bo'ladi-yu, lekin erkaklar nimani biladi? Ilgari ikki erkak, ikki xotin borardi. Hozir faqat xotinlar... Ana, to'ying yaxshi tashvishlari boshlanadi. YOshlar uchrashib, muchchilashib yuraveradi, bu yoqda ota-ona sho'rlik borini butlab, etmaganini qarz ko'tarib... O'-o', bolam, hammani to'yga etkazsin, lekin to'y qilish osonmas.

NOZIM: - Xola, xo'p, oq o'raldi, keyin-chi?

HAMIDA XOLA: - Shoshirmang-da, bolam, hali hayitlik jo'natish, bayramlarda yo'qlab, tog'ora yuborishlar bor...

ANHOR BO'YI

O'rindiqlarning ko'pi band: juftlar, kitob o'qiyotganlar, shunchaki elpinib dam olib o'tirganlar...

Yigit bilan qiz oldinda, qiz boshini quyi solib olgan, yigit qizga qarashga botinolmay, atrofga bemaqsad javdiraydi.

Ulardan o'n besh qadamcha ortda kelayotgan xotinlarning suhbatini qizg'in. Yigit bilan kelgan ayolning ko'zi qizda, qizni olib kelgan ayol esa, balki onasidir, yigitni orqasidan yaxshilab ko'rib olish payida.

NOZIMNING UYI

Hamida xola bilan Nozimning hangomasi davomi.

HAMIDA XOLA: - Bolam, hayhotday hovlida bir o'zingiz, kalima qaytarib turing. Bilasizmi o'zi?

NOZIM: - Ha, ha, bilaman.

HAMIDA XOLA: - Yigit odam farishtalik bo'ladi. Saqlanib yurishi kerak. O'zingizga dam solib tursangiz insu jinslar yo'lamaydi

NOZIM: - E, xola, insu jinsingiz meni ko'rsa o'zi qochadi-yu!

HAMIDA XOLA: - Hay-hay, unday demang, yomon bo'ladi-ya. Insu jins bilan hazillashmaydi.

Nozimning xayoli: karavotda o'tirgan Oygul jilmayadi.

OYGUL: - Voy-ey, farishtalik yigit! Farishtasi faqat hurkak-da.

NOZIM: - Men hali ham o'zimni uncha tushunolmayapman.

OYGUL: - Tushunadigan joyi yo'q. Yaxshi ko'raman desa, tegib olmoqchi deb qo'rqib qochdingiz. .

NOZIM: - Azamat bor edi-ku. Birga o'qir edik, har kuni ko'rishardik.

OYGUL: - Azamat bilan o'rtamizda hech narsa bo'lmagan.

NOZIM: - YUrmagan edingizmi?

OYGUL: - YUrish deydimi shuni?

NOZIM: - Odamlarning gapi. Azamat aytib bergan.

OYGUL: - Aytadigan nima bor ekan? Nomard. Bunaqa yigitlar xotindan ham battar bo'ladi.

NOZIM: - Sizni ming oqlab olganim bilan, Azamat ko'z oldimga kelaveradi.

Bo'lmasa, it tekkani bilan daryo bulg'anmaydi, bilaman.

OYGUL: - Bu darajaga bormaganmiz. Buni gaplashmaganmiz-u, lekin o'zingiz sezar edingiz.

NOZIM: - Jamol bor edi-da. U sizni Azamat bilan ham yurganingizga, meni sevishingizga ham qaramay, yaxshi ko'rar edi.

OYGUL: - Hay-hay, sal kamtarroq bo'ling.

NOZIM: - Men o'zinga taskin beryapman, Oygul, kuygan yuragimni davolayapman. Jamol sizni shunaqa chuqur sevar ediki, mening haqqim yo'q, deb o'ylar edim. Ha, Jamol, hammasini bilaman, nima desangiz deyavering, lekin siz yo'limni to'smasangiz, men Oygulga uylanaman degan.

OYGUL: - Menga ham bildirgan. Aytgan, orqamdan yurgan.

NOZIM: - Men unga, do'stim, bu kurash, marhamat, Oygul tanlasin, qaysimizni desa, shuniki, deganman. U, yo'q, Oygul sizni yaxshi ko'radi, siz undan voz kechmsangiz, menga qaramaydi, dedi. Ha, Jamol hammasini bilaman, nima desangiz deyavering, lekin siz yo'limni to'smasangiz, men Oygulga uylanaman degan.

OYGUL: - Meni bozorga solgan ekansizlar-da.

NOZIM: - Sizni sevar edim, doim ko'rgim kelar edi. Lekin uylanishga... bilmadim, bu haqda o'ylasam ham, tasavvur qilolmas edim. Orzu emas edi menga. Siz bilan bir aytishib qolganimdan keyin, Jamolga, bo'ldi, yig'ishtirdim. Oygul sizniki, deganman. Jamol, yo'q, siz shunchaki Oygulga achchiq qilyapsiz, degan. Umuman juda beg'ubor yigit edi-da o'ziyam.

OYGUL: - Mening ko'nglimni ham o'ylaganmisiz? YO men xohlasam – men bilan, Jamol xohlasa – u bilan yuraveradi, deganmisiz?

NOZIM: - Shunday kelishgan, chiroyli yigit. Nimaga sizning ko'nglingiz bo'lmaydi?

OYGUL: - Aytaman-ku, qiz bolaning ko'ngli yo'q siz uchun. Bilmaysiz. Yigitlarga chiroyli ko'rinadigan yigit, qiz bola uchun... chiroyli emas.

NOZIM: - Jamolning qalbi ham go'zal. Mard, sadoqatli yigit! Shuncha narsani bilib. yana sevishi, uylanishi ham katta mardlik.

OYGUL: - Bilishi kerak bo'lmagan nima bor, Nozim? Nima ayb qildik, birga nima ham ayb qilganmiz yashiradigan? Sizni yaxshi ko'rganimni men ayb bilmayman. Muhabbat – bekitadigan ayb emas.

 Nozim sigareta qutisiga qo'lini uzatadi.

 Oygul uning qo'lini ushlaydi.

OYGUL: - Chekmang, o'pkangiz chiriydi.

Stol ustida qog'ozlar, kitob, toza kuldon, kuldon yonida sigareta qutisi. Hech narsa o'zgarmagan.

O'RDA BEKATI. KO'ChA BO'YI

Orif taksi to'xtatish harakatida. U Sharifani kuzatib bormoqchi.

Sharifa uning engidan tortib, «taksi kerak emas, o'zim ketaman», degan ma'noda bosh chayqaydi, bekatga, avtobuslarga ishora qiladi.

Orifning hafsalasi pir bo'ladi, bo'g'iladi.

ORIF: - Kuzatib qo'ysam, nima qiladi? Siz bilan yana biroz yurgim kelyapti.

ShARIFA: - YUrdik-ku shuncha? Aylandik, gaplashdik.

ORIF: - Nimaga bunaqasiz a? Qo'yvorgim kelmayapti.

ShARIFA: - Voy, ishim ko'p mening. Hali seminarga ham tayyor emasman..

ORIF: - Ha-ay, mayli.

Ikkovi avtobus bekatiga qarab yuradilar.

Sharifa avtobusga chiqayotganda Orif ham chiqmoqchi bo'ladi.

Sharifa cho'chib ketib, «yo'q» degan ma'noda bosh chayqaydi.

Avtobus joyidan qo'zg'aladi.

Bekatda tarvuzi qo'ltig'idan tushgan Orifning o'zi qoladi.

VILOYAT ShAHRINING KO'ChASI

Bola ko'targan Gulsanam bilan Saodat gaplashib turadilar.

GULSANAM: - Qanday yaxshi! Zo'r joyga ketyapsan ekan. Men faqat ularning kitoblarini o'qiganman. «Qumdagi xotin» bilan, «YAshchik odam» degan. Lekin ancha kinolarini ko'rganman. Ha, yana Davlat akamning kitoblari ichida Kavabata degan yozuvchisining kitobi bor ekan, shuni ham o'qiganman.

SAODAT: - Ha, ancha yaponshunos ekansiz.

GULSANAM: - Meni nima deb o'ylagan eding? Hayotdan orqada qolganim yo'q. Erim o'qigan bo'lsa, men avom bo'lib qolmay deyman-da.

Saodat kuladi.

Davron qiyqiradi.

SAODAT: - Siz avom emassiz, opa. (Davronga) Voy, yomon bola, qani, menga kel-chi. Buncha shirin, kimga o'xshaydi, bu? A, kimga o'xshaysan?

Saodat Davronga qo'lini cho'zadi.

GULSANAM: - Otasining kopiyasi. Bu ham gapga kirmaydi. Qachon ketyapsan? Qo'y. Sochingni tortqilab tashlaydi.
SAODAT: - Mayli. Bering, bering. (Davronni qo'liga olib) Narigisi kun.
GULSANAM: - Chipta oldingmi?
SAODAT (Davronga): - Jo-onim! (Gulsanamga) Yo'q, hozir shunga ketamiz.
GULSANAM: - E-e, menga qara, menga ham olib kelolmaysanmi?
SAODAT: - Mayli, siz ham ketasizmi?
GULSANAM: - Bormoqchi bo'lib yurgan edim, birga keta qolamiz. Davlat akangning esidan xotini borligi chiqib ketmasin.
SAODAT: - Yaxshi bo'lar edi.
GULSANAM: - Esidan chiqsammi?
SAODAT: - Yo'g'-e... birga ketsak deyapman.

Ikkovi ham kuladi.

GULSANAM: - Zo'r bo'ladi. Men ham bu bola bilan qiynalmas edim. Toshkentda necha kun bo'lasan?
SAODAT: - Uch kun. Hali u yoqda viza to'g'rilash kerak.
GULSANAM: - Qaerda turib turasan?
SAODAT: - Mehmonxona olarman.
GULSANAM: - Bir o'zing mehmonxonada...
SAODAT: - Bo'ri ermidi?
GULSANAM: - Biznikida turasan. Davlat akang kuzatib ham qo'yadi. Begona shaharda ovora bo'lib yurasanmi?
SAODAT: - Yaxshi bo'lar edi.
GULSANAM: - Faqat... borayotganimizni bilmasin Davlat akang.
SAODAT: - Nimaga?
GULSANAM: - Kuttirmay kirib boramiz. Bir xursand bo'lsin. Rosa Davronni sog'ingan. Doim telefonda so'raydi.

Davron Saodatning sochiga chang soladi.

SAODAT (boshini egib): - Va-ay, tortma. Hozir sartaroshga kiruvdim. (Gulsanamga) Bo'pti. Jumagul xolam Sulton akang qaraydi senga, deb yotgan edilar.
GULSANAM: - Bo'ldi, menga ber...

Saodat sochini Davronning qo'lida ajratib oladi.

SAODAT (Davronga): - Senga nima yomonlik qildim a?
GULSANAM: - Yaxshi ko'rib qoldi. Qizlarni ko'rsa, eshkanlab ketadi. Sulton har kuni Davlatning oldida. Bo'lmasa, topdirib kelamiz.
SAODAT: - Menga kerak emas, xolam qo'ymayapti, begona shaharda adashib yurmaysan deb.

GULSANAM: - Bir gaplar bo'lyapti shekilli.

SAODAT: - Hali yo'q gaplar. O'qishim bor-ku.

GULSANAM: - Ha, mayli, buni o'zing bilasan. Faqat shu, borishimizni Davlat akang bilib qo'ymasin..

SAODAT: - Bo'ldi, opa, hech kimga aytmayman. Xolamga ham indamang, o'zim telefon qilaman, deyman, Sulton akamga.

GULSANAM: - Kelishdik.... YUr endi uyga, pasport bilan chiptaga pul beray. Davronni menga ber. Kel, o'g'lim, dadang bir hayron qolsin. (Saodatga) Qara, chiroyli qizdan ajralgisi kelmaydi.

Davronda ham otasidan bir-ikki tomchi bor shekilli.

Go'zallikka bolalikdan oshnolik yaxshi-yu, lekin oxiri baxayr bo'lsin, ishqilib.

ISTIROHAT BOFI BOSHA KUN

Sulton bilan Dilorom qo'ltiqlashib yuradilar.

DILOROM: - To'y qiladigan odam, shunaqa yuribsizmi?

SULTON: - Qo'yishmadi. Oyingizdan sal yorug'lik chiqqanini yuvdik. Ozginadan.

DILOROM: - Ozginasi shu bo'lsa.

SULTON: - Men ichmayman deb turib oldim. Lekin Davlat sizni hozirdan o'rgansin deb, qo'ymadi.

DILOROM: - Ichishgami?

SULTON: - Yo'g'-ey, sizni ichishni o'rgansin demayapti. Mening ichishimga o'rganing ekan.

DILOROM: - Voy, hali alkashmisiz?

SULTON: - E-e, nimaga alkash bo'laman? Meni bilmaysizmi. Davlat hazillashadi. Endi uchovimiz sovchilikni maslahat qilishga o'tirgan edik-da.

DILOROM: - Voy, sovchilik shularga qoldimi? O'ylab gapiryapsizmi?

SULTON: - Yo'g'-ey, nima deyapsiz, bular bormaydi. Bir olim akalari bor, nashriyotda bo'lim boshlig'i, shu kishi boradi.

DILOROM: - Ayollardan yo'qmi? Yo'q-da, a?

SULTON: - U kishi ham yaxshi odam. O'zim ko'rganman.

DILOROM: - Davlat bilan Nozim oshnangizni kuyovjo'ra qiling bo'lmasa. To'yda to'yib ichadi. Lekin o'zingiz boshqa ichmang. O'zi ishlaringiz bunaqa, yana ichib yuribsiz. Hech bo'lmasa, to'y o'tsin.

Sulton iljayadi.

Dilorom uning qo'ltig'idan mahkamroq ushlab, elkasiga bosh qo'yadi.

DILOROM: - Ha, hammasi to'ydan keyin. To'y o'tsin... tegib olay, o'zim bilaman nima qilishni.

SULTON: - Men o'zi ko'p ichmayman. To'ydan keyin og'zimga ham olmasman.

DILOROM: - Ichsangiz ham mendan so'rab, o'lchab berganimcha ichasiz.

SULTON: - Unda, to'ygacha to'yib ichib olishim kerak ekan. To'ydan keyin...

DILOROM: - To'ydan keyin... Sulton aka. Endi teng bo'lsak ham, aka deyishim kerak... Hamma masala to'ydan keyin chiqadi-ku? Chaqiriq, charlar, boshqa rasmu rusumlar... bu yog'ini nima qilamiz? Siz tomondan ayollar bo'lmasa... Ayam bo'lsalar...

Dilorom jim bo'lib qoladi.

Sulton unga xavotir bilan qaraydi.

SULTON: - Yana biron gap bormi?

DILOROM (o'ylanib turib): - A, yo'q... aytarli gap yo'q-ku-ya... Bir joydan sovchi kelib qo'ymayapti.

SULTON: - O'zingiz nima deyapsiz?

DILOROM: - O'zim? O'zim nima deyman? Yo'q, deyman-da, boshqa nima deyman.

SULTON: - Unda nimaga o'ylanyapsiz? YO...

DILOROM: - Oyim o'ylantiryaptilar. Bergilari bor. O'zimizning mahalladan. Kelgan xotinlar ham oyimga ma'qul tushgan. O'zi ham boy-balavlat yigit, Monte-Karloda ishlar ekan. Juda zo'r «partiya» bo'lar emish.

SULTON (kayfiyati tushib): - Monte-Karlo... O'rta Er dengizida, Monako... o'sha Monte-Karlomi? Juda zo'r-u.

DILOROM: - Xo'p deyman ham, siz bunaqa qilib yuraversangiz. Ha, baxtimni ko'raman-da.

SULTON: - Men unda...

DILOROM: - Oyim ikkilanyaptilar-u, bari bir ko'nglimga qaraydilar.

Dilorom shunday deb yana Sultonning elkasiga bosh qo'yadi.

Diloromning ko'zlari xayolchan.

DAVLATNING HOVLISI. XUFTON

O'rta eskiroq stol chiqarib qo'yilgan.

Dasturxon erkakchasiga yasog'li.

Pishirilgan tovuq go'shti, shishalar, kolbasa, pishloq, meva-cheva.

Choynak-piyolalar batartib terilgan, qo'lsochiqlar qo'yilgan.

Nozim bilan Davlat dasturxon tegrasida o'tiradilar.

«Zaporojes» ham o'sha joyida.

.NOZIM: - Xo'sh, bu yog'i hal. Ahmadali aka bitta odam topsa bo'ldi. Menga ham yurasan, deyapti. Bunga ham mayli.

DAVLAT : - Siz bo'ling, albatta. Har xil savol chiqadi. Xarajatlar. Bir vakil bo'lishi kerak... Bu, Sulton ushlanib qoldi?

NOZIM: - Kelaman degan bo'lsa, keladi.

DAVLAT: - Oyisidan qo'rqib yuribdi.

NOZIM: - Biron gap etibdimi?

DAVLAT: - Hozircha yo'g'-u, lekin tezroq kel, nimaga kelmayapsan, yo o'zim borib, qulog'ingdan burab olib kelaymi, degan emish telefonda.

NOZIM: - Qizig'-u. Onasi ham o'tkirmi deyman.

Qo'ng'iroq jiringlaydi.

Davlat o'rnidan turadi.

Darvozada Sulton ko'rinadi.

Dasturxon atrofida yana uch og'ayni.

NOZIM: - Tinchlikmi? Uy tomonda nima gaplar?

SULTON: - Gap ko'p. Oyim adresimni, qayerda turishimni so'rab yozib oldilar.

NOZIM: - Nima bo'пти? Ona-da, bolasining qayerda turishini ham so'ramasinmi?

DAVLAT: - Kelib qolsa-ya?

SULTON – Keladigan bo'lsalar, telefonim bor-ku, o'zim chiqib kutib olaman.

DAVLAT: - Shu vaqti kelmay tursin endi. A Nozim?

NOZIM: - Kelaman desa, kelmang deb bo'ladimi? Qaytangga shubhaga tushadi. Kelaversin. Uchovimiz, og'zimizga mahkam bo'lamiz.

DAVLAT: - E-e ayollardan gap bekitish qiyin.

NOZIM: - Uchovimizdan boshqa kimdan biladi?

DAVLAT: - Ayollarning ko'ngli sezadi.

SULTON: - Kelmay turganlari yaxshi.

NOZIM: - Kelsa, yotoqxonada turadimi yo mehmonxonadami?

DAVLAT: - Shu er-chi?

SULTON: - Anavining irshayib kelib qolsa?

DAVLAT: - Ha-ya, u ham bor. Cuyunchi olib qo'ysa.

SULTON: - O'lding-da.

NOZIM: - Ish pishay deb turganda chappasiga olmasa hali.

DAVLAT: - Yo'q, mehmonxonaga qo'yamiz.

NOZIM: - Men uni aytmayapman.

DAVLAT: - Kelsa – shu. Birato'la aytib qo'ya qolarmiz. Men bilaman, u kishi yaxshi ayol. Vu-uh, mayli, deb, oq fotiha bersa bormi! Kelsa, o'zim gaplashaman. Men lekin ko'ndiraman.

NOZIM: - Ha, men xotinlardan qo'rqaman deb, yana qochmasangiz.

DAVLAT: - O'zimizning joydan-ku. Men yaxshilab gaplashsam, rozilik beradi.

SULTON: - Ha-a, beradilar, meni o'ldirib qo'yarlar.

NOZIM: - E-e qoyil! Onaning o'z farzandini yo'qlab kelishi ham shuncha vahima bo'lsa?

DAVLAT: - Vahima emas, lekin hisobga olish kerak. Balki kelmas, bu o'zi Sultonning yuragi olinib qoldi.

NOZIM: - Chatoq, chatoq.

DAVLAT: - Chatoq-patog'i yo'q. Shuni ham o'ylab o'tiramizmi? Ahmadali akangizga ishonch bormi?

NOZIM: - Ha, va'da berdi-ku. Shu kuni soat to'rtida kutib turadi. Yana bironta odam topaman dedi.

DAVLAT: - Ha, yaxshi. Men ham boraman.

NOZIM: - Siz kerak emas. Buncha ko'p bo'lib borib nima qilamiz?

DAVLAT: - Nimaga meni chetga suravepasiz. Bormayman. Sulton ikkovimiz sizlarni kuzatib qo'yamiz, deya bormayman.

NOZIM: - Siz buzasiz.

SULTON: - Uyini bilmaysizlar-ku, men ko'rsatib qo'yaman.

NOZIM: - Unda mayli.

Davlat turib, mashinani bir aylanadi.

NOZIM: - To'ygacha yuradimi?

Davlat kiftini qisadi.

DAVLAT: - Bilmayman, yana ikki yuz dollar xarajat qilsa.

SULTON: - Qiziq, shu Xorazmga ham bora oladimi?

NOZIM: - Xorazmga? Biron oylarda etib borsa kerak.

DAVLAT: - Bora oladi Xorazmga. Faqat qishda.

SULTON: - Nimaga, yozda nimaga borolmaydi?

DAVLAT: - Qizib ketar ekan.

NOZIM (o'zini soddalikka solib): - Torttirsachi?

DAVLAT: - Uh-h, boshqa gap yo'q!

Qo'ng'iroq jiringlaydi.

Davlat shartta «Zaporojes» ichiga kirib, yotib oladi.

SULTON: - Ha?

DAVLAT: - Anavi keldi! Hozir kerak emas. Meni yo'q de.

SULTON: - E-e, kuy chalish nima bo'ladi?

DAVLAT: - E-e, hozir ko'nglinga sig'mayapti. Nozim, siz oching.

Nozim kulib darvoza ochgani ketadi.

SULTON: - Yaxshi.

DAVLAT: - Shuni ko'rsam, yuragim g'ashlanadigan bo'ldi. Bir-ikkita gapidan keyin.

KO'CHA. DAVLATNING DARVOZASI OLDI

Darvoza oldida hu oldin biz ko'rgan ikki sovchi.

Kichik sovchi yana qo'ng'iroq tugmasiga qo'lini cho'zadi, shu payt darvoza eshigi ochilib Nozim ko'rinadi.

Kichik sovchi tugmadan qo'lini olib, yoqasini ushlaydi.

KICHIK SOVCHI: - Voy! Tuf-tuf! Hamma erda bor, nechta odamsiz?

NOZIM: - E-e, xotira ham bor ekan-da! Yana ko'k eshikmi?

KATTA SOVCHI: - Topilmayapti-da, o'g'lim. Oyoqda oyoq qolmadi.

NOZIM: - Nima izlayapsizlar?

KICHIK SOVCHI: - Nima emas, qiz.

KATTA SOVCHI: - Chiqmayapti-da shu.

NOZIM (darvozaga ishora qilib): - Yo'q joydan izlagandan keyin chiqmaydi-da.

KATTA SOVCHI: - Yo'q, biz anavi, qirq oltinchi uyni so'ramoqchi edik. Qanaqa odamlar?

NOZIM: - Opa, men o'rtog'imnikiga kelganman. U ham yangi ko'chib kelgan, bilmasa kerak.

KICHIK SOVCHI: - Hali uylanmadingizmi?

NOZIM: - YOv quvlayaptimi, uch kunda uylanib?

SHAROFAT AYANING UYI. DILOROMNING XONASI

Qiz bola turishi bilinadigan, ozoda, shinamgina uy.

Polda gilam.

Bir tomonda divan karavot, bir tomonda ustiga komp yuter o'rnatilgan stol.

Dilorom komp yuterda ishlab o'tiribdi.

Sharofat aya kiradi.

SHAROFAT AYA: - Qizim, pochtangga kirar ekansan.

DILOROM: - Nimaga?

SHAROFAT AYA: - Xo'p, qizim, qani, bir ko'r, seni tishlab olmaydi-ku.

DAVLAT: - Pochtamni qaydan olishdi? Kim berdi?

SHAROFAT AYA: - Men, qizim.

DILOROM: - Siz? Siz pochtani bilasizmi?

SHAROFAT AYA: - Buncha achchig'ing burning uchida turmasa. Dilor dugonangdan oluvdim. So'rab qo'yishmadi. Keyin unga aytuvdim, men bilaman, dedi.

DILOROM: - Aya, men javobimni aytdim-ku. Nimaga birovlarini bekorga ovora qilasiz?

SHAROFAT AYA: - Ovorasi yo'q, qizim. O'zlari yalinib turib oldi. Bir gaplashib ko'rishsin deyapti. Hech yomon joyi yo'q. Ko'r, yoqmasa, ko'ngli o'zidan qolsin. Keyin, bir boladan kichkina bir quticha berib yuboribdi. Senga deb.

DILOROM: - Kerak emas hech qanaqa sovg'asi. Aya, sizga nima deyaрман, axir?

SHAROFAT AYA: - Sovg'a emas shekilli.

DILOROM: - Nimaga olib qoldingiz?

SHAROFAT AYA: - Qizim, sovg'ani boladan berib yubormaydi-ku. Nima bu desam, siz bilmaysiz, ochsa, qizingizning o'zi biladi, dedi haligi bola. Hozir opkelaman.

DILOROM: - Hali ham bo'lsa shulardan ko'ngil uzolmayapsiz-da a?

SHAROFAT AYA: - Hm, men, hozir.

Sharofat aya chiqib ketadi.

8. Kambag'alning og'zi oshga etganda, burni qonabdi

KO'ChA

Odatiy, kundalik shahar manzarasi.
Orif, bir o'zi, parishonxotir kezib kelyapti.
Birga o'tib ketayotgan yigit-qizlar...
Farzandini o'rta olgan eru xotin...
Yana juftlar.
Ko'chadagi hamma Orifning ko'ziga juda baxtiyor ko'rinadi.
U o'z xayollari bilan band.
Uning ko'zi oldidan qo'ltiqlashib olgan baxtiyor juftlar o'taveradi.
Balki Sharifa to'ydan keyin ochilar?

DAVLATNING HOVLISI

Gapga tug'ilgan shekilli, uch do'stning hangomasi tugamaydi.

DAVLAT: - Goh lo'li keladi, goh elektrdan, gazdan. Endi sovchi.
NOZIM: - Men bularni ko'rganman. Hali ham qiz axtarib yurishibdi. Zo'r-ey.
qaerda qiz bor deb, uyma-uy kirib ketaverar ekan.
SULTON: - Qiziq odat.
DAVLAT: - Ha, ko'plar shunaqa qilib uylanadi.
NOZIM: - Ha-a, ey, Sultonning bo'lsa uylanishga ko'nglidan boshqa hech narsasi
yo'q. Yalang'och suvdan toymas..
DAVLAT: - Ana shunaqa gap bilishlaringizni o'sha yoqda ishlatasiz..
NOZIM: - Ishlataman. Hali ham mening kalam ishlagani uchun ish siljiyapti.
SULTON: - Rahmat., rahmat.
DAVLAT: - Rahmatni keyin aytasan. Avval bir aniq qilsin. O'zim borar edim-ku-
ya, lekin men to'g'risini shartta-shartta aytib tashlayman-da.
NOZIM: - Bemalol. Ko'rpacha to'shab kutishyapti sizni.
DAVLAT: - Ha, nima, ikki yosh bir-birini yaxshi ko'rsa, aytish mumkin emas
emish. Jinoyat emas-ku bu. O'zi siz, Nozim, mana shunaqa masala chiqaraverasiz.
NOZIM: - Men chiqarmayman, o'zi ko'ndalang bo'lyapti. Bularning hammasi bor
masalalar.
SULTON: - Hisoblashish kerak-da.
DAVLAT: - Hisoblashish? Sizlar bir umr hisoblashasizlar. Tavba, tayyor qiz
bo'lsa, sevsa, bu ham sevsa, shuni hal qilishga mingta diplomatiya! Umuman
yaramaysizlar. Kim aytadi sizlarni shu zamonning odamlari deb.
NOZIM: - Sulton, bu bilan necha yildan beri yaqinsiz?
SULTON: - Maktabdan.
NOZIM: - Jinni bo'lib qolmaganingizga qoyil. Boshqa odam bo'lganda aql
dan ozar edi.
DAVLAT: - Hey, hey...

AEROPORT KASSASI

Saodat bir dasta pul bilan ikkita pasportni oynavand kassa tuynugiga uzatadi. Sal narida Saodatni olib kelgan Akmal aka qarab turadi.

DILOROMNING XONASI

Komp yuter yoqiq.

Dilorom o'y surib o'tiradi

Shunday o'ylab o'tirgan ko'yi «Internet»ga kiradi. Komp yuterda «Internet», «imeyl», Diloromning elektron pochta sahifalari.

Komp yuterda surat ochila boshlaydi.

SARVARNING OVOZI: «Assalomu alaykum, Dilorom! Siz meni tanimaysiz, men esa sizni taniyman...Kichkina paytingizdan o'zingizni, hozir esa rasmingizdan taniyman. Bitta maktabda o'qiganmiz. Men ko'rganimda oltinchi sinf edingiz shekilli. Keyin uch yil oldin borganimda ko'rganman. Uzoqdan. Hozir Sanobar kennoyim yuborgan klipni ko'rdim. Siz vatandagi hamma qizlarning timsolidek ko'rindingiz menga. Ham shunday yaqin tuyuldingiz...»

DILOROM(o'ziga o'zi): - Yaxshi odamga o'xshaydi... lekin sal surroqmi? Xijolat degan narsaning ko'chasidan ham o'tmagan.

Tashqaridan Sharofat ayaning tovushi keladi.

ShAROFAT AYA: - Dilor, qizim, uydamisan?

DILOROM: - Ha, aya.

Dilorom shosha-pisha komp yuter sahifasini o'zgartiradi.

Sharofat aya kiradi, uzoqdan qiziqsinib komp yuter ekraniga tikiladi.

ShAROFAT AYA: - Dars qilyapsanmi?

DILOROM: - Ha, nima edi?

ShAROFAT AYA: - O'zim... shunday so'rayapman.

Dilorom indamaydi.

ShAROFAT AYA: - Anavi, Sanobari telefon qiluvdi. Gaplashishmadimi, bilib bering, deb.

DILOROM: - Aya, aytdim-ku, nima qilaman gaplashib?

ShAROFAT AYA: - Bir marta gaplashsang, eb qo'yadimi, qizim?

DILOROM: - Ha, eb qo'yadi. Gaplashaylik, deydi-da, keyin e-eb qo'yadi.

ShAROFAT AYA: - Qizim, onangman, senga yomonlik tilaymanmi?..

Bir ko'r, deyaqman. Seni birov majburlayotgani yo'q. YOqmasa, keyin mayli. Lekin avval bir gaplash-chi, qanaqa odam ekan.

DILOROM: - Qanaqa bo'lardi, chet elda qizlar bilan yuraverib, beti qotib ketgan bir sur.

ShAROFAT AYA: - Ko'rdingmi? Beti qotib ketgan deyapsan?

DILOROM: - Ko'rganim yo'q. Lekin bilaman, u yoqda ko'cha to'la qiz. Kurort shahar-da. Buzuq. Bu odam o'shanaqa qizlardan to'ygan, endi o'zimizniki, ko'chaga chiqmay, uyda ovqatini pishirib o'tiradigan bitta... xizmatkor oqsach kerak.

ShAROFAT AYA: - Xay-xay, qizim, ko'rmagan bilmagan odamingni yomonlama. U yoqda ham qizlar ko'chada yotmasa kerak.

DILOROM: - YOtmasa, o'sha yoqdan olsin edi.

ShAROFAT AYA: - Unaqa emas, o'zimizning qizlardan olaman, degan deyaqman-ku. Xo'p, qizim, sen nima desang, men ko'nib turibman. Sen ham bir marta gapimga kirgin..

DILOROM: - Aya, sizga shuncha gapni aytsam ham, bari bir, shunga tiqishtiryapsiz-da, a?

ShAROFAT AYA: - Tiqishtirayotganim yo'q, qizim. Senga yaxshi bo'lsin deyman. Yaxshisini tanlayman. Ko'r, qani, tamom yoqmasa, bir gap bo'lar....

AVTOBUS BEKATI. ASR

Avtobusdan Nozim, Davlat, Sulton tushadi.

Nozim ikkalasiga «sizlar shu erda turinglar, men hozir olib tushaman», degan mazmunda ishora qilib, nashriyot tomonga shaxdam odimlaydi.

Ko'cha bo'ylab Orif kelib qoladi.

ORIF: - Ha, bu erda?

DAVLAT : - Bir ish bor edi.

ORIF: - Nozim qayoqqa ketyapti?

DAVLAT: - Hozir keladi. O'zingiz nima qilib yuribsiz?

ORIF: - Shunday... aylanib... Yaxshi bo'ldi sizlarni ko'rganim, bir o'tiraylik.

DAVLAT: - O'tirishdan boshqa ish chiqib turibdi hozir. Shoshmang.

Davlat sal og'rinib gapiradi.

Sulton atrofga betoqat alanglaydi.

NASHRIYOT

Uzun dolon.

Tepada neon chiroqlar g'o'ng'illaydi.

Nozim dermantin qoplangan eshikni tutqichidan tortadi.

Dolondan ikki kishi o'tib ketadi.

Nozim hayron bo'lib, eshikdagi «bo'lim boshlig'i: A .Mahmudov» degan yozuvga qaraydi.

Eshikni qayta-qayta tortib ko'radi, keyin gursillatib urali.

OVOZ: - Siz Nozimjonmisiz?

Nozim orqaga o'giriladi.

Elliklardan oshgan basavlat kishi unga qo'lini cho'zadi.

NOZIM: - Salomalaykum! Ha.

KISHI: - Sizni taniyman. Ahmadali akangiz tushlikka tushgan ko'yi qaytib chiqmadi.

NOZIM: - Kelishgan edik. Soat beshda kutadigan bo'luldilar.

Basavlat kishi Nozimga achingannamo qaradi.

NOZIM: - Va'da qattiq edi. Kepqolarmikan? Mabodo sizga biron taklif aytmadimi?

KISHI: - Indamadi. Endi siz pastni, oshxonani bir qarang.

Nozim basavlat kishining ortidan qarab qoladi: shu odamni ham qo'shib olsa, juda yaxshi bo'lar edi.

AVTOBUS BEKATI. ASR

Davlat, Sulton, Orif.

Orif kuyib-pishib gapiryapti.

Davlat, ko'zi nashriyot tomonda, beparvo eshitadi.

Nashriyot kiraverishida diqqati oshgan Nozim ko'rinib, qo'l silkib, Davlatni chorlaydi.

DAVLAT : - Orifjon, shu do'stimiz... Sulton. Uni yolg'izlatmay gaplashib turing, biz hozir kelamiz. Nimaga meni chaqirib qoldi?

AEROPORT

Navbatdagi reys jo'nashidan oldingi gavjumlik.

Akmal aka, Salima opa, Jumagul opa Saodatni kuzatishga chiqqan.

Saodatning oldida chog'roq chamadon.

Avval Salima opa. keyin Jumagul opa Saodatga, albatta, yo'lda hushyor bo'lish haqida gaplarni tayinlaydilar.

Saodat tez-tez bosh irg'ab eshitadi.

Nariroqda Alisher qarab turgan bo'ladi.

Gulsanam tizzasidagi o'g'lini o'ynatadi.

OShXONA

Ahmadali aka o'ttiz besh-qirq yoshlardagi po'rim kiyingan ikkita ulfati FOYIBJON va ZIYODILLA bilan o'tiradi.

Stolda aroq shishasi va ul-bul ovqatlar.

Eshikda Nozim bilan Davlat ko'rinadi.

Nozim har yoqqa alanglaydi.

Davlat Ahmadali akani ko'rib, to'g'ri shu yoqqa qarab yuradi.

Ahmadali aka bularni ko'radiyu shu zahoti g'irt mastga aylanadi.

AHMADALI AKA (ulfatlariga): - Bizning maza qochdi.

Ulfatlar unga hayron qaraydilar.

FOYIBJON: - Yo'g'-e, tuppa-tuzuk edingiz-ku?

AHMADALI AKA: - Kalladan ham, oyoqdan ham birdan oldi.

ZIYODILLA: - Hozirgina yaxshi edingiz. Biron joyingiz og'rib qoldimi?

Davlat, uning ketidan Nozim bularning oldiga kelguncha Ahmadali aka «tayyor» bo'lgan edi.

AHMADALI AKA: - O'-o', millat gullari!.. Davlat! Nozim! YO sen Nozim, sen Davlatmi? YO, to'g'ri, sen Nozim, sen Davlat! Davlat – ko'ngli badavlat.

Nozim ham, Davlat ham angrayib qoladi. Bir-biriga qaraydi.

AHMADALI AKA: - Ko'rishinglar! Mana, bu go'rkov! Mogilshchik. Foyibjon! Bunisi – astronavi... yo'q, atmos... astrofizik Ziyodilla! Dilbar yigitlar!

NOZIM: - O'zingiz dilbar bo'lib qopsiz-ku?

AHMADALI AKA: - Shumerlar... imperiya! Ichmay bo'ladimi! Skiflar necha asr oldin yashagan? Oxirgi ochgan go'ring kimniki edi, Ziyodilla? O'zing tushuntir bu munavvarlarga. Ha, bular nurli yigitlar...

Foyibjon ham, Ziyodilla ham noqulay ahvolga tushadilar.

DAVLAT (Nozimga shivirlab): - Ish rasvo-ku! Nima qildik?

NOZIM: - O'v, Ahmadali aka, go'rni qo'ying, va'da... va'da nima edi?

DAVLAT : - Sovchilikka borishingiz kerak-ku!

AHMADALI AKA: - Kushonlar saltanati! Uch ming yil oldin ayonlarni qanday ko'mishgan? Foyibjon, o'zing ayt. Hamma ko'miladi, podshohlar ham... Nozim, tushunyapsanmi, bu yigit go'rkov! Haqiqiy go'rkov. Qadimgi go'rlarni ochadi.

Go'r bo'yicha yagona mutaxassis! Kushon... yo'q, shumerlarning go'ri zo'r bo'lgan.

FOYIBJON: - Ukalar, o'tiringlar. Nima gap o'zi?

NOZIM: - Bizni ham to'ppa-to'g'ri go'rga tiqibsiz-ku, aka!

ZIYODILLA: - Bu kishi bizga amaki bo'ladilar.

AHMADALI AKA: - Ha, bu Yulduzlarni tekshiradi. Sen, Nozim, bilasanmi, Yulduzlar er yuzidagi plyajlardagi qumdan ham ko'p. Qumni bitta-bitta sanab bo'ladimi? Shundan ham ko'p Yulduzlar. Ziyodilla, qanaqa baland yigitsan. Shuni o'rganasan-a... Bular bo'lsa, xotin olib beramiz deb...

NOZIM (Ziyodillaga): - Kechirasiz. Lekin amakingiz...

DAVLAT : - Nozim, ketdik, ko'ryapsiz-ku, o'chgan!

AHMADALI AKA: - Bittadan otaylik. Munavvarlar uchrashuvi uchun! Otabobolarimiz tarixini bilmaysizlar. Ziyodilla, qaysi zodagon edi? Balki, men o'sha oq xunlarning to'g'ridan to'g'ri avlodidirman?

DAVLAT : - Nozim, kechikyapmiz!

AHMADALI AKA: - Ey, qayoqqa? Millatning gullari uchrashib qolibsizlar... Oqsoch tarix bilan yorqin kelajak chegarasida! Shuncha Yulduz, ularning, eh-he, qancha sayyorasi bor. Demak, o'zga sivilizasiyalar ham bor.

Nozim va Davlat orqaga qaramay eshikdan chiqib ketadilar.

Ularni Ahmadali akaning gapi ta'qib qilib qoladi.

AHMADALI AKA: - Bizlar koinotning bir chekkasida qolib ketganmiz, hech kim xabar olmaydi. Insoniyat naqadar yolg'iz!

FOYIBJON: - Xafa bo'lib ketishdi.

ZIYODILLA: - Amaki?

Ahmadali akaning «mastligi» birdan tarqadi.

AHMADALI AKA: - Yaxshi yigitlar. Lekin qanday sovchilikka boraman?

ZIYODILLA: - Avvaliga nimaga xo'p dedingiz bo'lmasa?

AHMADALI AKA: - Nozim qo'ymadi. Yaxshi ko'raman. Lekin uylanadiganini uncha bilmayman. Keyin, nimaga ota-onasi yo'q?

FOYIBJON: - Etimmi? Savobdan qolibsiz.

AHMADALI AKA: - Yo'g'-e, etim emas. Lekin ota-onasiga aytmay uylanmoqchi. O'zi topgan-da. Nozimga nimaga bunaqa desam, shunaqa bo'lib qoldi, deydi.

ZIYODILLA: - Aytish kerak edi. Yigitlarni xafa qildingiz.

AHMADALI AKA: - Aytgan bilan tushunmaydi bular. Ikki nikohli degan gapni qayoqdan ham bilardi...

FOYIBJON: - Nima degani u?

AHMADALI AKA: - Bizda kennoyingiz ikkita bo'lgan.

FOYIBJON: - Men ham tushunmadim.

ZIYODILLA: - Amakim ikki marta xotin olganlar. Birinchisi bilan turmush bo'lmagandan keyin, ajralib, hozirgi kennoyimni olganlar.

FOYIBJON: - Bo'ladi hayotda. Shuni ikki nikohli deydimi? Bular bilan borishingizga nima aloqasi bor?

AHMADALI AKA: - Aloqasi yo'g'-u. lekin shunaqa irim bor. Nikohi ikkita bo'lgan odam non ushatsa yaxshi bo'lmaydi degan gaplar yuradi.

ZIYODILLA: - Iy-e... O'zi... bitta o'zi non esa... birov sindirib beradimi?

Ahmadali aka kuladi.

AHMADALI AKA: - Osmonga qarab, Yulduz sanab yuravergan ekansan-da, a. Fotiha qilganda non sindiriladi, shuni aytyapman.

ZIYODILLA: - Buni bilaman-e. Lekin ikki nikohli degan gapni eshitmaganman..

FOYIBJON: - Men ham endi bildim.

AHMADALI AKA: - E-e, men shuni aytyapman-da, bularga tushuntirgunimcha to'y ham o'tib ketadi. Borishim sira to'g'ri kelmaydi.

ZIYODILLA: - Ikki marta uylanish jinoyat emas-ku. Odamni xo'rlash bu.

FOYIBJON: - Turmush buzilmasin deb o'ylab topilgan-da.

AHMADALI AKA: - Lekin yaxshi ish bo'lmadi. Birontani gaplashib qo'yar edim, lekin boyagi gap: u bolani yaxshi tanimayman, bu ikkovi nima deb chopib yuribdi – bilmayman.

ShAROFAT AYANING UYI

Dilorom dasturxon tuzayapti.

Sharofat aya katta laganda uzum ko'tarib kiradi.

Poliga gilam to'shalgan, to'rdagi taxmonga ko'rpayu ko'rpachalar taxlanib, ustida guldor choyshab yopilgan uy.

O'rtada xontaxta tegrasiga ko'rpachalar to'shalgan.

Sovchilarni kutishyapti.

ShAROFAT AYA: - Vaqtini aniq aytishgan edimi?

DAVLAT: - Ha, aya. Kelishadi.

ShAROFAT AYA: - Beshdan o'tyapti-ku, qizim.

DILOROM: - Telefon qilib so'ray desam, noqulay. Kep qolishar.

ShAROFAT AYA: - Halitdan yo'l qaratsa bular. Uyni adashtirib yurganmi?

DILOROM: - Nimaga adashtiradi? O'zi biladi-ku. Ko'rsatib qo'yar.

ShAROFAT AYA: - Voy, hali uyga ham kelganmi? Mahalladagilar ham ko'rgandir?

DILOROM: - Hu anavi... kech qolganlarimda... Hech kim ko'rmagan. Ko'rgan bo'lsa, nima?

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi qil-e. Hali sandan ko'p gap chiqadiganga o'xshaydi.

AVTOBUS BEKATI

Nozim, Davlat , Orif, Sulton.

NOZIM: - E, uchovini ko'rib, xursand bo'lib ketibman? Sovchi komanda zo'r bo'пти deb.

DAVLAT : - Piyonista! Dilbar alkash!

NOZIM: - Ertalabdan yonida o'tirib olmaymanmi, a? Toza bo'kibdi-ya!

DAVLAT : - Boshqa odam bo'lganda tumshug'iga solardim.

Bekatda turgan odamlarning birovi yo'lga tikilgan, birovi o'zicha xayol surgan, hamma har xil alpozda ko'rinsa-da, e'tibori bularda.

SULTON: - Kutib qolishdi. Hozir bormasa bo'lmaydi.

DAVLAT : - Sigaretdan oling!

Orif cho'ntagini shappatilaydi.

ORIF: - Tugabdi.

DAVLAT : - Kashandaning yonida sigaret yo'q! Qanaqa odamsiz?!

NOZIM: - O'zingiz-chi? Ham so'rab chekadi, ham ta'na qiladi.

DAVLAT: - Kashanda bu, men emas. Doim yonida olib yurishi kerak.

SULTON: - Shundan muammo chiqarma, Davlat. Hozir opkelaman.

Sulton shundoq ko'rinib turgan do'konga yuguradi.

NOZIM: - Bo'g'ilib ketyapman. Nima qilamiz endi? Men ham bitta chekaman.

ORIF: - Nima gap o'zi? Balki yordamim tegar?

Davlat Orifga boshdan-oyoq tikiladi.

Sulton o'zi olib kelgan sigaret qutisini Davlatga uzatadi.

NOZIM: - Nariroqqa o'tib, o'ylashib olaylik.

KO'ChA YOQASI. ASR

To'rtovlon bir-biriga qarab tutatadi, Orif chemaydi, lekin u ham tutun ichida.

DAVLAT : Vaziyatdan chiqish kerak. O'zimiz borishimizdan boshqa yo'l yo'q. Orif... siz ham juda vaqtida keldingiz.

ORIF: - Yo'q deyish yo'q. Bilasiz-ku meni, Nozim, sizlar uchun hamma narsaga tayyorman.

DAVLAT : - Sovchilikka borasiz.

Nozim Orifga ilkis qaraydi.

Orifning rangi o'zgaradi

ORIF: - Nima? Hazillashyapsizmi? Qanaqa sovchilik?

AKMAL AKANING UYI

Salima opa, Jumagul opa, Saodat.

Jumagul opaning qo'lida bir dasta pul.

Saodat o'ng'aysizlanadi.

JUMAGUL OPA: - Endi uyalma-da. Xolang, xolang ham emas, opangman-ku.

SALIMA OPA: - Qo'y. Uyalsa uyalib olsin. Qiz bolaning uyalgani yaxshi.

JUMAGUL OPA: - Buni Sulton akangga berasan. Faqat ikkovlaring uchun. Shahar aylaninglar. Kinoga tushinglar. Muzqaymoq-puzqaymoq. Bilmayman, hozirgi yoshlar nima qiladi. Bizlar o'qiganda kinoga birga tushsa – bo'ldi, shu rozi bo'lgani edi.

SALIMA OPA: - Ja uncha emas edi.

JUMAGUL OPA: - Nima bo'lsa ham, uch-to'rt kun bir aylaninglar. YAponiyaga ketguningcha. Unga o'zing ayt-da, u-bu qilaylik deb. Juda mo'min- qobil u. Aytmasang, tortinib kuzatishga ham chiqmaydi.

SALIMA OPA: - O'zgargandir. Shuncha vaqtdan beri hayhotday shaharda o'qib yuribdi.

JUMAGUL OPA: - O'zimning bolamni bilmaymanmi, opa. Saodatjon hozirdan qo'lga olib olsin deyapman-da.

SALIMA OPA: - Yaxshi, yuvvosh bola.

JUMAGUL OPA: - YUvvoshning ham juda yuvvoshi bo'lmaydi. A Saodat? O'zing o'rgat. Muncha bo'shashavermang, de. YAponiyagacha shuni tarbiyalab, esini joyiga kiritib ket.

Saodatning kulgisi keladi.

AVTOBUS BEKATI

Davlat Orifga boshdan-oyoq tikilib chiqadi.

DAVLAT: - Kiyim joyida, po'rim. Ko'rinish ham chakki emas. (Nozimga qarab qo'yib). O'zi kelishgan odam-da. Ana buni dilbar yigit desa bo'ladi. Dilbar ham emas, lobar.

Orif Nozimga madad so'rab qaraydi.

ORIF: - Siz tushuntiring. Nima gap o'zi? Kim kim uchun sovchilikka borish kerak? Siz uylanyapsizmi, Nozim?

NOZIM: - Nimaga men uylanar ekanman? Hamma menga yopishib oldi-ya.

ORIF: - Nima, uylanish aybmi? Hamma ham uylanadi. Cho'chib ketdingiz...

DAVLAT: - Hali buning yoshi etmagan. Uylanadigan bu, Sulton. Sovchilikka borish kerak hozir. Sovchi akamiz bo'lsa, uchib qolibdi.

ORIF: - Endi?... Endi kim boradi?

DAVLAT: - O'zimiz boramiz. Boshqa iloj yo'q. Sovchi keladi deb kutib o'tirishibdi.

ORIF: - Millati nima?

DAVLAT: - Kimning?

ORIF: - Qizning. O'zbekmi?

SULTON: - O'zbek.

ORIF (Sultonga): - Siz nimaga boryapsiz bo'lmasa?

NOZIM: - O'zi ham kelsin, kuyovko'rdi qilamiz, deyishdi.

SULTON: - Yo'g'-e, hazillashyapti, men uyini ko'rsatib qo'yaman.

DAVLAT: - Endi etib bordimi? YOmon ko'p gapirasizlar-ey. YArim umrlaring gap bilan o'tib ketadi.

ORIF: - Hozir borish kerakmi?

DAVLAT: - E xudo, yana so'raydi-ya!

ORIF: - Mening zaril ishim bor.

DAVLAT: - Hozir hamma narsaga tayyorman, deb turuvdingiz-ku?

ORIF: - Bunaqaga emas-da.

DAVLAT: - Nimaga bo'lmasa?

ORIF: - Hali ham tushunmayapman. Sizlar meni o'yin qilyapsizlarmi?

SULTON: - Kechikyapmiz! Davlat, Nozim...

DAVLAT: - O'yin-po'yini yo'q, Orif. Buning qizirikiga sovchi borishi kerak edi. Nozim bilan, yana bironta odamni yoniga olib. Hozir olib borib qo'yamiz deb kelsak, sovchi akamiz g'irt mast. Ana, ichkarida, oshxonada g'uldirab yotibdi.

ORIF: - Boshqa kunga qoldirish kerak. YO aytib qo'yilganmi?

SULTON: - Davlat, kechikyapmiz!

NOZIM: - Aytilgan, aytilgan. Kutishyapti.

ORIF: - Bunaqa bo'lmaydi-da.

DAVLAT: - Bunaqa bo'lmasligini biz ham bilamiz.

ORIF: - Sovchilikka ayollar boradi. Siz bilan menga o'xshagan bolalar emas.

DAVLAT: - Biz bola bo'ldikmi?

ORIF: - Xo'p, ana, odam deylik, erkak. Erkaklar sovchilikka yurmaydi. Men bilaman-ku.

DAVLAT: - Ana shu sizni biladi deb, yuring deyapmiz-da.

ORIF: - E, sovchi sal mundayroq odam bo'lishi kerak bari bir.

DAVLAT: - Nima, biz o'sha mundayroq odam emasmi? Qosh-ko'zimiz joyida. Hozir shu mast akamiz aytdi: millat gullarimiz.

NOZIM: - Orifning gapi to'g'ri. Bir katta odam bo'lmasa bo'lmaydi. Uchchovimiz ham yosh.

DAVLAT: - Endi siz chekinyapsizmi? E tavba, nimaga bunaqasizlar, a? O'zi mana shunaqa: unday bo'lishi kerak, bunday bo'lishi kerak deb, botqoqqa botib qolganmiz. Sovchi degani kim - o'rtada bir vositachi, xolos. YOshmi, qarimi, nima farqi bor? Qizni o'ziga so'ramaydi-ku.

Nozim erga qarab o'ylanib turadi.
Orif hozir bir najotkor kelib kelib qoladigandek, atrofga alanglaydi.
Sulton hammaga bir-bir javdiraydi, keyin yana Davlatga
yolvorib qaraydi.

SULTON: - Kutib qolishdi. Juda yomon bo'lyapti-da.

DAVLAT : - Orif, bo'ldi, kemaga tushganning joni bir. O'zingizni u yoq-bu yoqqa
tashlamang endi.

ORIF: - Tashlayotganim yo'q. Bo'ladigan gapni aytyapman.

DAVLAT: - Mana, bo'ladigan gapni men aytaman. Bunday qilamiz: hozir
hammamiz mashinaga o'tirib, qiznikiga boramiz; Sulton uyini ko'rsatib, o'zi
tushib qoladi. O'sha erda choyxona bor, o'tirib turadi. Orif, siz gapni boshlab
berasiz.

ORIF: - Iy-e, nimaga men?

DAVLAT: - YAqinda uylanisiz-ku.

ORIF: - Uylansam... nima bo'пти?

DAVLAT: - Bilasiz-da.

ORIF: - Nimani bilaman?

DAVLAT: - Uh, ezib yubordingiz odamni. Sovchi yubordingiz, to'y bo'ladi, shu
erliksiz, deb aytyapman. Siz anavinaqa sizda gul, bizda bulbul degan gaplarni
boshlasangiz, u yog'ini o'zim qotirib tashlayman.

ORIF: - Nozim-chi? Qaytangga Nozim gapga ustaroq.

NOZIM: - Men...

DAVLAT: - Nozim ham himoyada turadi. Kerak payti aralashaveradi.

NOZIM: - Aralashmasam ham mayli.

ORIF: - Bari bir...

SULTON: - Davlat! Sen ham gapni cho'zyapsan.

DAVLAT: - Bo'ldi bo'lmasa! Ke-etdik! O'zim boraman. Urf-odat, irim-sirim deb
mog'orlab ketganlarga bir ko'rsatib qo'yay! Ming'ir-ming'ir qilib o'tiradimi!
Taksi! Orif, siz to'xtating. Bo'ldi endi, qocholmaysiz, chekinish yo'q. Olg'a!
Mening ortimdan.

Sulton qo'l ko'tarib, ko'cha chetiga chiqadi.

Bir «Tiko» mashinasi to'xtaydi.

DAVLAT: - Aytdim-ku, siz to'xtating deb. Ha, mayli.

Hamma «Tiko»ga qarab yuradi.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Dilorom hovliga suv sepayotir.

Sharofat aya darvozaga chiqib qaytadi.

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi, loy qilib yuborasan. Ko'rinmayapti-yu. Vaqt o'tib ketyapti. Tavba, aytgan vaqtida kelmaydimi?

DILOROM: - Bir gap bo'lgan shekilli.

ShAROFAT AYA: - Nima qildik? YO amaking ketaversinmi?

DILOROM: - Hayronman.

Ichkaridan MUROD AKA chiqadi.

ShAROFAT AYA: - Ha, amakisi, nos otasizmi?

MUROD AKA: - O'tiraverib... ko'zim ketib qolibdi. Hali ham yo'qmi?

ShAROFAT AYA: - Kelmadi. Hayron bo'lib turibmiz.

MUROD AKA: - Men boray bo'lmasa. Kep qolsa, bir qadam, chaqirarsizlar.

Murod aka darvozaga qarab yuradi.

ShAROFAT AYA: - Yana bitta choy damlab beray. O'tiring endi.

MUROD AKA: - Uyda o'tiraversam, diqqatim oshib ketadi.

ShAROFAT AYA: - Xo'p, aylaning. Ana, toklarni qarang.

MUROD AKA: - Bir ko'chaga chiqay. Toriqib ketdim.

Murod aka yonchig'idan nosqovog'ini oladi.,

Sharofat aya juda norozi qaraydi.

Murod aka xijolat bo'lib yuzini buradi.

ShAROFAT AYA: - Tez chakib oling-da. keyin odamlarning oldi-da odamni uyaltirmang.

MUROD AKA: - Xo'p, kelin, xo'p. Buning nimasidan uyalasiz?

ShAROFAT AYA: - E-e, gapirmang shuni.

ChOYXONA

Choyxonada to'rt ulfat oshga tadorik qilyotir.

Xontaxtada choyxonada qilinadigan oshga kerakli uncha ko'p bo'lmagan masalliqlar.

Qirq besh yoshlar chamasi SOBIR sabzi to'g'rayapti.

Qirq olti yoshli ISMAT, yag'ir do'ppisi peshanasiga tushgan, ko'zi yoshli, piyoz archyapti.

O'ttiz to'rt-o'ttiz besh yoshli ShARIF kleyonkaga to'kilgan guruchni tozalayapti.

Davradagi mo'ylovli, badqovoq, o'ttiz besh yoshlar chamasi MUHAMMAD hafsala bilan go'sht maydalaydi.

SOBIR: - Bo'ldi! Bugun oxirgi osh. To'rtta odam yig'lsa bo'ldi – osh! Sadag'asi ketay! Lekin boshqa narsa ham esak bo'lar.

ISMAT: - O'zi payshanba kuni eganimiz ham etadi.

SHARIF: - Samarqandning Jomiga bordim. Achchiq ichakday cho'zilib ketgan qishloq ekan, bir yog'i tog', bir yog'i dasht. Ana shu dashtida mehmonga bitta sho'rva osmasa, hisobga o'tmas ekan.

MUHAMMAD: - E- osh-chi. Osh qo'ymaydimi?

SHARIF: - Qo'yadi, lekin bari bir sho'rva tortish kerak ekan-da. Bo'lmasa, izzatimni qilmadi deb mehmon xafa bo'lar ekan.

ISMAT: - E-e, bizga teskari ekan-da. To'yida osh qiladimi?

SHARIF: - Ha, qiladi. Lekin savzisi bilan guruchini aralashtirmay suzadi. Laganda tagida guruch, (qo'li bilan ko'rsatadi) uning ustida sabzi, uning ustidan go'sht, bo'lak-bo'lak.

SOBIR: - Ha, osh ham har joyda har xil.

ISMAT: - Jizzaxda bir to'yda borganimda sopi osh eganman. Juda boplashar ekan.

SOBIR: - Sopi osh o'zimizda ham bor. Kam qilinadi-da.

SHARIF: - Qanaqa osh shu?

SOBIR: - Guruchi bilan masallig'ini alohida pishirib olinadi.

SHARIF: - Lekin sho'rva! (qo'li bilan laganni ko'tarib ko'rsatadi) Oldin mana shunday laganda go'shti kiradi. Tog'day, o'zi ham bitta qo'y ikkita laganga bosilgan. Keyin sho'rvaning suvi. Ichida hech narsa yo'q, bo'lsa, manavinday kartoshka, sholg'om (bosh barmog'ining uchini ko'rsatadi). Zo'r! Yo'q, eng avval, salom-alikdan keyin aroq kiradi, (har qo'lido barmoqlari bilan ikkitadan shishani bo'g'zidan qisib olgandek) har qo'lda ikkitadan – to'rtta, To'g'rilmagan, boshi mushtday ko'k piyoz bilan urasiz! Katta piyolani to'-o'ldirib!

ISMAT: - Ko'p ichilar ekan-da.

SHARIF: - Go'sht kesib tashlaydi.

SOBIR: - E-e, bo'ldi. Odamning kayfini qochirding. Unaqa ichish kerak emas.

SHARIF: To'ylarda ham, hozir salgina kamaygan deyishdi-yu, lekin o'n yigirma yil oldin yomon ichishgan ekan.

SOBIR: - Qizig'-a shu, bolaligimda, bilaman, to'yda uncha aroq qo'yilmas edi. Ellik yil oldin hatto qishloqlarda stol to'yi degan narsalar ham bo'lmagan. Aroq ham ichilmagan.

MUHAMMAD: - Hozir to'ylarimizda nimaga to'y qilayotganimiz esda bo'lmaydi, ishqilib, odamlarga edirsak, asosiysi – ichirsak. Gapirib ketmasa bo'ldi.

SHARIF: - Ha, to'y shu-da o'zi?

MUHAMMAD: - Borimizni to'yga to'kamiz-da, kelin-kuyov keyin nimaga yashaydi. qanday yashaydi – o'ylamaymiz. Karz bo'lsa – xudo ko'rsatmasin, azobi boshqattan boshlanadi.

SOBIR: - To'g'ri, to'g'ri. Hamma shunday qiladi deb, shu hamma qayoqqa qarab ketayotganini o'ylamaydi.

ISMAT: - O'ylaydi, lekin kuchayib ketgandan o'rganib qoladi.

Bu orada hech kim ishini to'xtatmaydi, Ismat ko'zi yoshga to'lib, burnini tortib-tortib qo'yadi, Muhammad go'sht maydalab bo'ladi, dumbani jaz qilish uchun kesadi, Sobirning oldida ikki-uchta sabzi qolgan.

Sharifning oldida toza guruch uyumi kattalashib, tozalanmagani ozgina qolgan.

SOBIR: - Sharif, bo'ldi, jazni tashlab opke. E-e, to'ydan ayirmasin. Buni hammamiz gapiramiz, to'yda haddidan oshib ketyapmiz, isrofgarchilik qilyapmiz, yaxshi emas, noshukurchilik, deymiz, birovlarining to'yiga, lekin o'zimiz to'y qilgan-da, boshqalardan oshib tushamiz. Muhammad, bir piyoladan qo'y-da-e.

ISMAT: - Ha, Sharif, anavi jiyaning nechchiga chiqdi?

ShARIF: - Yigirma sakkizda. Nima edi?

ISMAT: - Yigirma sakkiz bo'lsa... hali uylanmadi, a? YOshi o'tib qolibdi.

ShARIF: - U yoqdagilar qirq-ellikda ham uylanaverar ekan. uylanmaydigani ham ko'p.

SOBIR: - Yigirma sakkiz... uncha yoshi o'tgan emas. Oyoqqa turib olib, uylanay degan-da.

MUHAMMAD: - U yoqda topilmabdi-da a?

ShARIF: - U yoqda o'zbek qiz yo'q. O'zbek oila bo'lmagandan keyin.

SOBIR: - Ha, qiyin savdo ekan. O'zi kelib ko'rolmasa, tanlay olmasa.

ISMAT: - Bu yoqdagi, o'zimizning qizlar yoqmay ham qolgandir. Juda madaniyatli bo'lib ketgandan keyin, anavi kinolarda ko'rsatadigan qizlarni deydi-da.

ShARIF: - Yo'-o'q, o'zimizdan olaman, deyapti. Mana, opam bittasinikiga boryapti, shu bo'lib qoladi hali.

MUHAMMAD: - Kimning qizi ekan?

ShARIF: - Mahalamizdan. Bo'lsin, keyin aytaman.

ISMAT: - Bo'ladi, bo'ladi. Shunday yigitga kim ham yo'q deydi. Biz ham yuribmiz-da rulni aylantirib. Sarvarlar, eh-he! Lekin o'zimizdan uylangani yaxshi.

ShARIF: - Bo'lay deb qoldi. Bugun-erta hal.

ISMAT: - Ayt-da endi, kimning qizi?

MUHAMMAD: - Mayli, aka, zo'rlamang. Bo'lgandan oldin bildik – nima, keyin – nima? Bizga eng asosiysi, to'y bo'lsin.

SOBIR: - Kelinni o'zi bilan olib ketadi-da?

ShARIF: - Albatta! Yilda bir marta kelganiga xotin qilmaydi-ku.

ISMAT: - E-e, qani endi, yosh bo'lsang-da. ketsang o'sha yoqlarga!

MUHAMMAD: - Hozir ham ketavering. Haydovchi hamma erda kerak.

ISMAT: - Xotin, bala-chaqani tashlab ketishga yurak yo'q.

KO'ChA

«Tiko» shahar ko'chasidan g'izillab ketayotir.

«TIKO» SALONI

«Tiko» haydovchisi ellik besh-oltmish yoshlardagi, sochlari oqargan kishi – BAHROM AKA yigitlarga qiziqib qarab-qarab qo'yadi, lekin indamaydi.

SULTON: - Aka, tezroq yurish iloji bormi?

BAHROM AKA: - Mingga qo'ysang ham sfetoforda to'xtaysan-da... Boyadan beri pichir-kuchur qilasizlar, Fishtko'priikka nimaga boryapsizlar o'zi?

NOZIM: - Sovchilikka.

BAHROM AKA: - Kattalaring oldin ketganmi? Buncha ko'pchilik?

NOZIM: - Shu, o'zimiz. Mana, bu jo'ramiz bosh sovchi. Bu bilan ikkalamiz bosh sovchi o'rinbosarlari. Oramizda oddiy sovchi yo'q. Hamma amaldor.

Bahrom aka bularga bir-bir qarab, jilmayib qo'yadi:

BAHROM AKA: - Omadlaringni bersin!

DAVLAT (xavotirlanib): - Ha, bo'lmaydimi, aka?

BAHROM AKA: - Yo'-o'... endi, aytyapman-da.

9. Mard maydonda sinalgan edi-yu, lekin bir surxayl kampir bor ekan-da

KO'ChA

«Tiko» yo'lda.

«TIKO» SALONI

Bahrom aka rulda, yigitlarga qarab-qarab gapiradi.

BAHROM AKA: - Bitadigan ishni buzib qo'ymasanglar.

DAVLAT : - Kelin tomon rozi, bu yog'i rasmiyatchilik. Boramiz-u. bitiramiz.

Bahrom aka yana yo'lga qarab oladi.

Orif tomoq qiradi.

Nozim bezovtaladi.

Davlat Sultonga dalda ma'nosida ko'zini qisadi.

BAHROM AKA: - Niyat xolis bo'lsa, hammasi yaxshi bo'ladi. Lekin, mana, rasmiyatchilik deyapsizlar, hayotimiz rasmiyatchilik-da o'zi. Mana, masalan, men sizlarning o'rinlaringda bo'lsam, «Tiko»da bormas edim.

NOZIM: - Nimaga?

BAHROM AKA: - Savlatlirog'i kerak edi.

NOZIM: - Savlatlisini qaynotasi olib beradi-da. A Sulton?

BAHROM AKA: - Hech bo'lmasa, biron «Neksiya»lik og'aynilardan yo'q edimi?

DAVLAT : - Nima farqi bor?

BAHROM AKA: - Darvozaning oldida savlat to'kib, sizlarni poylab tursa boshqacha bo'lardi-da.

DAVLAT : - Sizniki-chi?

BAHROM AKA: - Bizniki juda mayda-da. Kira ekani ko'rinib turadi. Qizning ota-onasi rozi bo'lgani bilan qo'ni-qo'shni, mahalla-ko'y bor. Qizga ham uyidagilar «Ey, sovchilari shu bo'lsa, topganing bir tiyinlik ekan-da», deydi...

DAVLAT: - Nima minib borganiga ham ahamiyat berishsa!

BAHROM AKA: - Hamma narsaga ahamiyat berishmasa ham, sovchilarning kimligiga ahamiyat berishadi. Nima minib borganiga ham. Umr savdosi-da bu.

NOZIM: - E-e, aka zo'ridan bor, kir bo'lmasin dedik. A Davlat, «Linkol n»mi, «Xammer»midi? Borgan joyimizdagilar qo'rqib ketmasin dedik-da. Juda boyvachchalik bo'ladi-da.

BAHROM AKA (paqqos ishonib): - E-e, hozir undan ham zo'rlari chiqib ketdi. Minib kelish kerak edi. Shunday kunda xizmat qilmasa, nimaga kerak.

NOZIM: - Men ham bunga aytdim. Mahallada bolalar chizib tashlaydi, deydi. O'lguday molparast-da bu.

DAVLAT: - E-e, shunga ishonyapsizmi. Mashinam borligiga ichi kuyganidan chandiydi.

BAHROM AKA: - Bormi, axir?

NOZIM: - Bor-u, haqiqiy otini aytib bo'lmaydi. Obro' oshib ketadi, aka.

BAHROM AKA (tushunib, kulib yuboradi): - Bo'ldi, bo'ldi. Hazilkash ekansizlar.

NOZIM: - Lekin buning moshinida kelsak. Beradigan qizini ham aniq bermaydi.

DAVLAT: - Aka, bularning velosipedi ham yo'q, lekin menga yopishaveradi.

BAHROM AKA: - Yaxshi yigitlar ekansizlar. Faqat sovchilikka sal yosharing etmayпти.

DAVLAT: - Ilojsizlikdan kelyapmiz-da. YO bizlar aytib qo'ygani keldik, sovchilar boshqa kuni keladi, desakmikan?

BAHROM AKA: - Yo'-o', kelishilgan bo'lsa, keyinga tashlamaslik kerak.

DAVLAT : - Menga, qarang, aka, o'zingiz biz bilan yursangiz-chi?

Orif Davlatga hayron bo'lib qaraydi.

SULTON: - Pulini beramiz...

BAHROM AKA: - Yo'-o', uka, tanishganda so'raydi.

DAVLAT: - So'rasa nima?

BAHROM AKA: - Ko'chadan sovchilikka yollab kelibdi, desa...

NOZIM: - Aka, mayli, sekin haydang! Bizga bir konsul tasiya bering. To'y ham bir ensiklopediya ekan...

AEROPORT

Salima opa qizining ikki yuzidan o'padi.

Jumagul opa Saodatni qattiq quchoqlab xayrlashadi.

Salima opa yig'lab yuboradi, unga qarab turib Jumagul opa ham o'pkasini tutolmaydi.

SALIMA OPA: - Saodat!

SAODAT: - Xo'p, oyi bir yilga ketmayapman-ku.

Gulsanam ularga qarab, jilmayadi, uning ham ko'zlari yoshlanadi.

Akmal aka o'zini kuch bilan tutib turadi.

OLAMBOY AKA: - Yaxshi bor, qizim!

JUMAGUL OPA: - Sulton akangni albatta top. Hamma ishingni to'g'rilab berar ekansiz, de. Lalayib yurmasin yana, o'qishim bor deb.

SALIMA OPA: - Hay, bolam-ey. bir o'zing uzo-oq yurtga ketyapsanmi?

SAODAT: - Oyi! Xavotir olmang. Yaxshi qoling. Yaxshi qolinglar.

AKMAL AKA: - Boshing toshdan bo'lsin!

SALIMA OPA: - Och yurmagin. Har kuni ertlab choyingshni ichib ol.

Birinchi, qo'lida bolasi bilan Gulsanam, keyin Saodat ichkari qarab yuradi.

Uzoqdan Alisher mo'ltayib qarab qoladi.

ShAHAR KO'ChASI

«Tiko» xalqa yo'ldan o'tib, Fishtko'prik tomonga yo'l oladi.

«TIKO» SALONI

Bahrom aka yigitlarga tushuntirish beryapti.

Nozim diqqat bilan, Orif yo'lga qarab, Davlat tund eshitib, ora-sira bahslashib boradilar.

Bora-bora Davlatning avzoi o'zgaradi, oldingi o'ktamligi yo'qolib, ko'zlari olazarak bo'lib qoladi.

BAHROM AKA: - Oson ish emas, ikki insonning taqdirini bo'yniga olgandan keyin. Ha, engil emas. Javobgarligi katta. Bir gap bo'lsa, bir narsa demaydi-yu, lekin odamning o'zida vijdoni bo'lishi kerak.

ORIF: - Ha, shu uchun sovchilarning o'zining hurmati bo'lishi kerak-da. Ko'pni ko'rgan, kayvoniroq...

BAHROM AKA: - To'g'ri, uka. Umrimizni to'yga bergandan keyin, bu yog'ini ham to'g'rilab qo'yish kerak. Mana, o'zimiz ham to'y degan yaxshi niyatda rulni aylantirib yuribmiz.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Murod aka darvozadan chiqayotganda, eshik ochilib qo'shni Dilorom kiradi-da, Murod akaga salom beradi.

QO'SHNI DILOROM: - Assalom-alaykum, amaki!

MUROD AKA: – Vaalaykum, qizim. Yaxshimisan?

Sharofat aya bemavrid kelgan qo'shni Diloromga uncha xushlamay qaraydi.

QO'SHNI DILOROM: - Salom-alaykum, xola!

ShAROFAT AYA: - Va-alayk, va-alayk!

Qo'shni Dilorom «nima gap» degan degan ma'noda Diloromga qaraydi.

Dilorom im qoqadi.

Murod aka ko'chaga chiqadi.

Uning ortidan Sharofat aya ham chiqadi.

KO'ChA. DARVOZA OLDI

Sal narida kelayotgan «Tiko» to'xtaydi.

Murod aka «Tiko»ga qiziqib qaraydi.
Sharofat aya ham o'sha yoqqa ko'z yugurtiradi..

«TIKO» SALONI

Davlat uzoqdan darvoza oldida turgan Sharofat aya bilan Murod akani ko'radi.
Murod aka shu yoqqa qiziqsinib qarab turgan bo'ladi.

DAVLAT: - Shu uymi? Hu anavi, kampir bilan bitta odam turgan?
SULTON: - Shu. Onasi bo'lsa kerak. Ja kampir emas lekin.
DAVLAT: - Kampir, kampir-ku. Kampir bo'lganda ham g'irt yalmog'iz.
NOZIM: - E-e, Davlat, bo'ldi qiling. Amaki bizga qarab turibdi.
DAVLAT: - Sulton, bu odam otasimi?
SULTON: - Bilmayman, ko'rmaganman.
ORIF: - Kampir ham qarayapti.
BAHROM AKA: - Sal haydaymi yana?
DAVLAT: - Yo'q, yo'q, shu erdan piyoda borishsa yaxshi bo'ladi.. Nozim, Orif ikkovlaring tushinglar.
NOZIM (Davlatga ajablanib qaraydi): - Ha, siz-chi?
DAVLAT: - E-e, tushing, tushing! Meni nima qilasizlar? Ikkovlaring zo'r para. Men xalaqit beraman.
NOZIM: - Nima?

KO'ChA. DARVOZA OLDI

Murod aka «Tiko» tomondan ko'zini olmaydi.
Sharofat aya ham hayron bo'lib qaraydi.

MUROD AKA: - Kelin, shularmi deyman? Moshin mahallaga begona, ichi to'la odam...
SHAROFAT AYA: - YOsh bolalarga o'xshaydi-ku.
MUROD AKA: - Shopiri katta odam, bu yoqqa qarab-qarab qo'yyapti-da.
SHAROFAT AYA: - Boshqalardir. Abduvalining uyiga to'xtab turishibdi-ku. Molga kelgan.
MUROD AKA: - Molga kelganga uncha o'xshamayapti.

Murod aka yonchig'iga qo'l soladi, lekin Sharofat ayaga qarab qo'yib, niyatidan qaytadi.

SHAROFAT AYANING HOVLISI

Dilorom va qo'shni Dilorom.

QO'SHNI DILOROM: - Tinchlikmi, muncha?

DILOROM: - Odamlar kelishi kerak edi. Yo'q!
 QO'SHNI DILOROM: - Voy, tabriklayman.
 DILOROM: - Nimasini tabriklaysan? Yo'q, kelishmadi, deyaqman-ku.
 QO'SHNI DILOROM: - Xay, hali kelmagan bo'lsa, endi keladi. Xolam mayli degan bo'lsa bo'ldi-da. Faqat... anovi... anov kuni kelganlar nima bo'ladi?
 DILOROM: - Nima bo'lar edi? Men ularga kelinglar debmanmi?
 QO'SHNI DILOROM: - Sarvar akaning umidi katta shekilli.
 DILOROM: - Sarvaring kim?
 QO'SHNI DILOROM: - O'sha... oti Sarvar aka ekan.
 DILOROM: - Oti Sarvar ekanmi? Sen qayoqdan bilding?
 QO'SHNI DILOROM: - Voy, senga aytishmadimi? Men...

«TIKO» SALONI

BAHROM AKA: - Bo'linglar, yigitlar.
 DAVLAT: - Bo'ling, bo'ling! Muncha yuragingiz yorilmasa.
 NOZIM: - Mening yuragim yorilayotgani yo'q. Siznikiga nima bo'ldi, deyaqman.
 ORIF: - E-e, nima qilyapsizlar o'zi?
 DAVLAT: - Sovchilikka shuncha odam boradimi? Ikki kishi... ikkovlaring, bo'ldi-da.
 NOZIM: - Boplamog'chi edingiz-ku? Endi dumingizni xoda qilyapsizmi?
 DAVLAT: - Siz, Nozim, gap bilaman deb... Bo'ldi. Tan olaman. Sizdek bo'lolmayman.
 NOZIM: - Nimaga mendek bo'lolmaysiz?
 DAVLAT: - Men kampirlardan qo'rqaman.
 SULTON: - Bizga qarab turishibdi, axir!
 NOZIM: - Mog'or bosganlarga kim ko'rsatadi?
 DAVLAT: - Tan olaman, deyaqman-ku. Bo'ldi, Nozim. Men tushmayman bari bir. Bu bir to'g'ri sovchilik bo'lsa ekan.
 NOZIM: - Juda qiziq bo'ldi-ku.
 DAVLAT: Men kampirlar bilan gaplasha olmayman. Ularlarning oldida tilim aylanmay qoladi.
 ORIF: - Meni nimaga olib keldingiz o'zi?
 NOZIM: - Buni qarang, kushxonadagi serkaga o'xshaydi. Hammani qassobxonaga boshlab qo'yib, o'zi quyonna suryapti.
 SULTON: - Davlat, sen o'zing...
 DAVLAT: - Sen jim tur. Bu begona joyda bir o'zing nima qilmoqchisan? Yo'q, do'stimni yolg'iz tashlab qo'yadigan nomard emasman. Men Sultonning yonida bo'laman.
 NOZIM: - Endi bu gap chiqdimi?
 DAVLAT: - Ey inson, bu erning yigitlari yomon, bu qayoqdan kelib qoldi, hali bizning mahallaning qizini yo'ldan urgan shumi deb, o'rtaq olishsa... Biron falokat chiqmasin, to'y bo'lay deb turganda...
 NOZIM: - O'zi jar soladimi?

DAVLAT: - Kuzatib kelgan-ku necha marta.. Ko'rganlar mushtiga tuflab turgan bo'lsa-chi?

NOZIM: - Ha, kelyapman, kutib olasizlar, degan.

ORIF: - Shuncha ishim qolib ketdi-ya. Aka, qaytaring moshinni.

DAVLAT: - Bo'ldi endi, Nozim. Men yutqizdim. To'g'ri, men qo'rqqoq, yuragim yorildi. Dumimni xoda qilib qochaman. Faqat tushing, iltimos. Orif, tushinglar. Keyin meni xohlagancha so'ksanglar ham mayli. Lekin o'zim tushmayman. O'ldirsanglar ham tushmayman. Qo'rqaman kampirlardan.

NOZIM: - YOnida bo'lmasa, Sultonni bo'ri tortib ketadi. Bu mahallada bo'ri ko'p.

BAHROM AKA: - Ukalar, yo tushinglar, yo ketdik. Sizlarni boshqa odamlar deb o'ylab qo'ya qolishadi.

ORIF: - Ketdik.

DAVLAT: - Yo'q, amaki, bular tushadi. Qaytadigan odamlar emas. Qani, Orif, boshlang! Nozim, bo'ling-da endi! Sovchi ikki kishi bo'lsa etadi. Qaytangga men xalaqit beraman. Muomalani bilmayman.

NOZIM: - Siz-a?

DAVLAT: - Bo'ldi. Men tan berdim! Tan berdim deyapman-ku. YOmon tarang qildingiz lekin. Tushinglar!

KO'ChA. DARVOZA OLDI.

Sharofat aya bilan Murod aka.

MUROD AKA: Bu bolalar biron narsani kelisha olmayapti. Narxi to'g'ri kelmaganmi... Qarang, bir-biriga qo'lini paxsa qilyapti, urishyaptimi?

SHAROFAT AYA: - Ikkitasi tushdi-ku.

KO'ChA

Nozim bilan Orif «Tiko»dan tushgan.

DAVLAT (mashina ichida, kadr ortidan): - Haydang, aka! Buring! O'zlari boplaydi. Bizni boya o'tgan choyxonaga tashlab qo'yasiz.

NOZIM: - Serka! Nomard!

DAVLAT (oynadan boshini chiqarib): - Endi sizning yuragingiz yorilmasin. Bo'pti, Orif, omad sizlarga. Biz boyagi choyxonada kutib turamiz. Bo'sh kelmanglar.

NOZIM: - Orqamizda sizdek tog'imiz bor, nimaga bo'sh kelamiz.

DAVLAT: - Nozim, bo'ldi-da endi. Bitta sovchilikka shuncha vahimami? Odamda sal yurak ham bo'lishi kerak.

Nozim Davlatga qarab, alam bilan bosh chayqaydi
Davoat tirjayadi.

DAVLAT: - Sizni bunaqa qo'rqq deb o'ylamagan edim.

NOZIM: - O'-u, nomard!

Nozim xuddi Davlatni urmoqchidek qo'l ko'taradi.

DAVLAT: - E-e, kalla joyidami? Anavi surxayl kampir qarab turibdi-ya.

KO'ChA. DARVOZA OLDI

Sharofat aya bularga hayron bo'lib qaraydi.

Murod aka cho'ntagidan nosqovog'ini oladi.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Dilorom va qo'shni Dilorom.

QO'ShNI DILOROM: - Pochtangga kiruvdim-da. Nima, xafa bo'ldingmi? O'zing sendan yashiradigan sirim yo'q, degansan-ku. Qiziqdim-da.

DILOROM: - Qiziq bo'lsa, shuni senga berdim.

QO'ShNI DILOROM: - Voy men nima qilaman?... Lekin.... yaxshi odam ekan.

DILOROM: - Sen tegib qo'ya qol bo'lmasa.

QO'ShNI DILOROM: - Voy... meni olar edimi? Sizga odam yuborgan-ku?

DILOROM: - Menga, mana, sovchi kelyapti-ku.

QO'ShNI DILOROM: - Hali bu sovchilar keladimi, yo'qmi?

DILOROM: - O'zing hozir keladi, deding-ku. Bari bir keladi-da. «Imeyl»imga kiribsan, ko'ribsan. Gaplashding hammi?

QO'ShNI DILOROM: - Yo'g'-e, Dilor, o'libmanmi. Qiziqib ochib ko'rdim-da. O'zing ham bir ko'rgin. Bip-binoyidek.

DILOROM: - Men ham... Yo'q, kerak emas. Bip-binoyi bo'lsa, senga o'tkazdim. Bag'ishladim.

QO'ShNI DILOROM: - Nima, men senga tilanchimi? Ja unaqa o'tirib qolganim yo'q.

DILOROM: - Voy, ko'nglingga oldingmi? Chin dildan aytyapman. Senga yoqqan bo'lsa, olaver. To'g'risi... men ham ko'rdim. Salgina. Yaxshi ekan. Lekin mening Sultonim bor.

QO'ShNI DILOROM: - Darrov burma-da. O'zi kirmoqchi emas edim. Aytyapman-ku, qiziqib ketibman deb...

DILOROM: - Hammasi shu qiziqib ketishdan boshlanadi.

QO'ShNI DILOROM: - Dilor! Shunaqa dema.

Nima bo'pti, shunday yaxshi kuyov hayf ketmasin.

KO'ChA

«Tiko» sal yurib, qayrilib oladi.

NOZIM: - Olifta! Kushxonaning serkasi.. Tashlab qochdi-ya! O'zim boraman, o'zim boplayman, mog'or bosganlar emish!

«Tiko» to'xtaydi.

Bahrom aka boshini chiqaradi.

BAHROM AKA: - Xo'p. Bo'sh kelmanglar, ukalar. (Orifga) Sen, uka, bosiqroq ko'rinasan. Rulni qo'ldan qo'yma.

Davlat ham oynadan boshini chiqaradi.

DAVLAT: - Ha, bo'shashmanglar! O'zim bo'lmadim-da, boplar edim.

NOZIM: - Endi vaysamay keting. Nomard!

DAVLAT: - Hey-hey, do'stlik shunaqa bo'ladimi! Do'sting uchun zahar yut, deyishadi-ya.

NOZIM: - Hozir aylantirib solaman lekin!

DAVLAT: - Aka, haydang! Xo'ja-da bu, tushdan keyin ayniydi. Ey, ana, kampir qarab turibdi.

«Tiko» joyidan qo'zg'aladi.

NOZIM: - Ey, to'xtang! Sulton, otasining oti nima? Shu qarab turgan otasi bo'lsa kerak-da endi..

SULTON (ichkaridan qarab): Ko'rmaganman. Shu kishidir. Otlari? Dilorom... Rashidovna bo'lsa, ha, Rashid aka bo'ladi-da.

DAVLAT: - E tavba, kimning qiziga uylanayotganini ham bilmaydi.

«Tiko» olislaydi

ORIF: - O'zi qovushimi ham yo'q shuningizning Ko'ngli nozikroq odamlar bo'lsa kutayotganlar, ishni buzadi.

NOZIM: - E-e, muomalaga baloday. Qo'rqdi. Ayyor!

ORIF: - Iste'dodli lekin.

NOZIM: - E-e, iste'dodini boshimizga uramizmi! Bizni olovga itarib, o'zi qochdi.

ORIF: - Xo'p, yuring endi.

NOZIM: - Siz boshlang-da, qarab qolishdi.

ORIF: - Xo'p, xo'p, siz boshlang, hurmatingiz bor.

NOZIM: - Endi siz boshlayapsizmi? Oldinga o'ting!

ORIF: - Yo'q, menga noqulay. Siz o'ting. Men keyin...

KO'ChA. DARVOZA OLDI

Sharofat aya nariroqda «sen yur, men yur» qilib turgan Nozim bilan Orifga qiziqsinib qaraydi.

Murod aka beparvo nos otmoqchi bo'ladi, Sharofat aya unga ola qaraydi. U shosha-pisha nosqovog'ini cho'ntagiga soladi.

ShAROFAT AYA: - Nimani tortishyapti bular?

MUROD AKA (parishon): - Bilmiyman..

Murod aka kiftini qisib qo'ya qoladi, lekin yigitlardan ko'z uzmaydi.

KO'ChA

Nozim bilan Orif.

NOZIM: - YUrmaysizmi? O'ting, deyapman, oldinga.

ORIF: - Boshlang, siz boshlang...

NOZIM: - Qarab turishibdi, axir.

Nozim dovdirab bir qadam yuradi. Orif lip etib Nozimning orqasiga o'tadi-da, uning elkasidan itaradi.

NOZIM: - Nima qilyapsiz? E-e, sovchi siz...

Orif erni suzayotgandek, boshini ko'tarmay, Nozimni elkasidan itaraveradi.

ORIF: - YUring, yuring...

KO'ChA. DARVOZA OLDI

Sharofat aya bilan Murod aka.

ShAROFAT AYA: - Mastmi bular? Voy, bu yoqqa qarab yurdi-ku!

Murod aka «Im-m» deb qo'yadi.

ShAROFAT AYA: - Ha, shu yoqqa qarab kelishyapti!

Sharofat ayaning birdan avzoi buziladi.

YOnidagi Murod akaga jahl va alam bilan qarab qo'yadi.

Murod aka og'zi yarim ochiq, anqayibroq turadi.

ShAROFAT AYA: - Hali shular bo'lib chiqmasa edi.

Murod akaning ko'zlari pirpiraydi.

KO'ChA

Nozim Orifga zarda qiladi.

NOZIM (Orifga shivirlaydi): - Odam emas ekansizlar!

Orif boshini ko'tarmaydi.

Nozim taqdirga tan berib. birdan o'zini tutib oladi, shaxdam odim tashlaydi.

KO'ChA. DARVOZA OLDI

Sharofat aya yoqtirmay qarab turadi

Murod aka cho'ntagini paypaslaydi.

Nozim qo'lini cho'zib keladi.

Murod akaning qo'li cho'ntagiga o'ralashib qoladi, bir amallab chtqarib, qo'l cho'zadi.

NOZIM: - Assalomu alaykum, Rashid aka.!

MUROD AKA: - Va-alayko'm!... Yaxshimisiz.

NOZIM: - Rahmat, Rashid aka! O'zingiz yaxshimisiz?

MUROD AKA: - Yaxshi...E-e, men Rashid emas, Murodman! Murod mening otim.

NOZIM: - E-e, shunaqami? Uygashroq ekan-da Rashidga. Murod, deng, ha, Murod aka. Adashibmiz. Murod, yo'g'-ey, Rashid deyishsa, Murod deb...

MUROD AKA: - Rashid ham bor.

Nozim bir zumgina dovdiraydi.

NOZIM: - E-e, bormi shunaqa kishi? Shu bitta mahallada turasizlarmi? He-he, yaxshi odamga o'xshatdimmi, ishqilib?

MUROD AKA: - Men boshqa joyda turaman.

Nozim kalavanning uchini yo'qotib qo'yadi. Orqasiga biqinib olgan Orifni tirsagi bilan turtadi.

NOZIM: - Iya, rostdan adashdikmi? Bu uy kimniki?

MUROD AKA: - Rashidniki. Men - akasi.

NOZIM: - Kalla achib ketdi-yu. To'g'ri keppiz-da bo'lmasa?

SHAROFAT AYA:- Menga qarang. Kimnikiga kelyapsiz?

Nozim yana tirsagi bilan Orifni turtadi. Orifdan yana sado chiqmaydi.

NOZIM (Sharofat ayadan ko'zini olib qochib. Murod akaga): - Biz... demak, Rashid akanikiga keldik. Murod akaning ukasi Rashid akaning uyiga. Ko'ngil to'g'ri-da, adashmabmiz.

ShAROFAT AYA: - Hali sizlarni kutib o'tiribmizmi?

NOZIM: - Shunaqa bo'lsa kerak... Ha, shunaqa bo'ladi-da endi.

ShAROFAT AYA: - Nima balo? YO ko'tara savdo kartoshkaga keldingizmi?

NOZIM: - I-i-i, xolajon! Unaqa demang! O'z qizingizni-ya! Xafa bo'lamiz.

ShAROFAT AYA: - Siz nimaga xafa bo'lar ekansiz?!

NOZIM: - Nega xafa bo'lmaymiz? Bizning kelinimizni erga urmang.

ShAROFAT AYA: - Hali kelin qilib oling-chi!

NOZIM: - Shunaqa yaxshi niyatda keldik-da. Qani, Rashid... e kechirasiz, Murod aka, torting mehmonlarni! Ha, bizni ichkariga taklif qiling.

ShAROFAT AYA: - Voy, hali rostdan sovchimisizlar? Sizlardan boshqa odam qurib ketgan ekanmi?

NOZIM: - Xola, munday qarang. Nima, cho'loq yo mo'loqmizmi? Faqat yoshimiz sal... Lekin biz ham bir kuni katta bo'lamiz.

ShAROFAT AYA: - Voy, Dilorom o'lgur, meni sharmanda qilding!

NOZIM: - Sekinroq, xola, sekinroq... Mehmonga ham shunaqa qiladimi?

MUROD AKA: - Hay, kelin, bo'ldi endi. Qani, mehmon uka, ichkariga..

AVTOBUS SALONI

Sharifa o'rindiqlarda o'tirgancha xayol surib ketyapti.

Uning yonida bir ayolning tizzasida yuvib turalagan chiroyli kuchukcha.

Ayol kuchukchani bahriga bosib erkalatadi. Ko'tarib, tumshug'idan o'pib qo'yadi.

AYOL: - Pupsik, Pupsik, jo-onim!

Sharifa ayolga bir qarab qo'yib, o'zini yanada ichkariroqqa oladi.

Nariroqda hu o'zimiz bilgan ikki sovchi.

Kichik sovchi Sharifaga tikilib qarab. katta sovchini turtadi, ko'zi bilan Sharifaga imo qiladi.

Ikki sovchi kelib, Sharifaning tepasida turib oladi.

Sharifa bilan kuchukchali xotinning ro'parasida o'tirgan yigit Sharifaga termuladi, uning yonidagi yoshi kattaroq odam mizg'iydi.

KICHIK SOVCHI: - Hey, uka, joyni bo'shatish kerak. Bu er invalidlarning joyi.

YIGIT: - Siz invalid emas-ku?

KICHIK SOVCHI: - Ayolman. Keyin. bu opangiz sizdan katta. Madaniyatli bo'lish kerak.

Sharifa sapchib turdi.

ShARIFA: - Voy, opa, qaramabman. Mana, bu erga o'tiring.

Sharifa bo'shatgan joyga kuchukchvli ayol surilib oladi.
Kichik sovchi kuchukchali ayolga eb yuborgudek qaraydi.

KICHIK SOVChI: - Odamga joy yo'q. Itiga balo bormi.

KATTA SOVChI: - Qo'y, tizzasida-ku.

Kuchukchali ayol beparvo, kuchukchasini bag'riga bosib, tashqariga termuladi.

Og'zini ochib hansirayotgan kuchukcha odamga qarab kulayotganga o'xshar edi.

Katta sovchi kuchukchali ayolning ayolning o'rniga o'tirib, Sharifaga qaraydi.

KATTA SOVChI: - Rahmat! Baraka toping. (kichik sovchiga) Juda yaxshi qiz ekan-da.

Shu payti mizg'ib kelayotgan erkak ham ko'zini ochib, o'rnidan turadi.

ERKAK: - Mana, o'tiring, singlim.

KICHIK SOVChI: - Voy, amaki, bemalol, sizning joyingizni olamanmi.

Yigit bularga qarab turadi-da. shartta o'rnidan turadi.

YIGIT: - E-e, dam olgani ham qo'ymaysizlar. O'zi kechasi biln uxlamagan edim.

KICHIK SOVChI: - Amaki, siz o'tiring.

ERKAK: - Men tushaman.

Yigit ham indamay nari ketadi.

KICHIK SOVChI (Sharifaga): - O'tiring, o'tiring, singlim. Gaplashib ketamiz.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Murod aka qo'lida sochiq, nariroqda turadi.

Nozim kran tagida qo'l yuvayotib, Orifga shivirlaydi.

NOZIM: - A'zoi badanimdan ter chiqib ketdi-ey!

Orif ham nihoyat tilga kirib, pichirlaydi.

ORIF : - Lekin sizga qoyil! Mening tizzalarimning qaltirog'i hali bosilgani yo'q.
NOZIM: - Bosh sovchi! Bu yog'i sizga... E-e, aka, sochiqni bizga bering. Uyat bo'ladi.

Shu payti oshxonadan qo'shni Dilorom chiqadi.
Orif unga qarab qoladi.
Qo'shni Dilorom Nozimga to'ppa-to'g'ri tikilib, unsiz salom beradi.
Nozim bir qo'shni Diloromga, bir Orifga qaraydi.
Orif unga savol nazari bilan ko'z tashlaydi.

NOZIM: - Murod aka, qayoqqa qarab yuramiz?

Murod aka qo'li bilan uyni ko'rsatadi.

NOZIM: - Shu yoqqami? Juda yaxshi. Qani, Orif aka, oldinga o'ting.

Orif beixtiyor oldinga o'tadi.
Nozim uning biqiniga yaxshilab turtadi.
Orif orqaga qaraydi.
Nozim ko'zi bilan «qani, oldinga».deb imo qiladi.

OShXONA

Dilorom bilan Dilfuza oshxonada kuymalnib turganda Sharofat aya kiradi-da, qizining biqinidan chimchilaydi.
Dilorom bir sakrab o'zini tortadi.

DILOROM: - Voy, aya-ey! O'yib oldingiz-ku.
ShAROFAT AYA: - O'yaman-da! Kim keldi? Hech zamonda ko'rganmisan shunaqa sovchilarni?
DILOROM: - Oynadan ko'rdim. Hozir nima qilay? A? Kim bo'lsa ham keldi-ku.
ShAROFAT AYA: - Keldi, keldi! Kelmay o'lsin! Mushtday bola-ya!
DILAFRO'Z: - Qaysisi, opa?
ShAROFAT AYA: - Ha, endi sen qoluvding... A, shumi obro'ying?! Topganing shularmi? Dugonang qani?
DILOROM: - Ketdi. Ishi bor ekan.

UY

To'rda taxmon, ko'rpalar taxlangan.
Xontaxtadagi dasturxon bezatig'li.
Eshikda avval Orif ko'rinadi, u kirmay, Nozimni undaydi. Qisqa, unsiz itar-itar.
Nozim kiradi-da, Orifni to'rga chiqarishga urinadi.

ORIF: - Yo'q, sizdan...

NOZIM: - Yo'q! O'ting! (shivirlaydi) Kelishdik-ku.

Orif boyagidek erga qarab, tiralib oladi. Nozim noiloj to'rga o'tadi. Orifga olayadi...

Murod aka fotihaga qo'l ochib, ularga ajablanib qaraydi.

Nozim Orifga ma'noli ko'z tashlab, yuziga fotiha tortadi.

Orif boshini ko'tarmay, yuzini elpib qo'yadi.

MUROD AKA: - Xush kepsizlar!

NOZIM: - Rahmat!

O'rtağa jimlik cho'kadi.

Nozim Orifga ko'zi bilan imo qiladi.

Orif uning imosini sezmagandek, dasturxonga tikilib oladi.

NOZIM (keskin shivirlab) - Orif!

Orif miq etmaydi.

Nozim noilojdan o'zi gap boshlaydi.

NOZIM: - E-e, Murod aka-ey! Rashid aka bilan aka-ukamiz deng. Bu, o'zlari qaerdalar?

MUROD AKA: - Pomidorga chiqib ketgan. Dalada ham eri bor. U mendan ham tortinchoq. Keladiganlar bilan siz gaplashing, deb, o'zi dalaga surib yubordi.

NOZIM: - Ha, aytdim, bu xolam muncha o'ktam deb. Jilov bu yoqda ekan-da? Orif! Gapga aralashib o'tiring.

MUROD AKA: - O'sha yoqda yotadi. O'zi dalani yaxshi ko'radi. E-e, bu erda toriqib ketaman, deydi.

Sharofat aya kiradi. Nozimga o'qrayib qaraydi. Orifga bir nazar tashlab qo'yadi.

ShAROFAT AYA: - A bu... qizim ham aytgan ekan-ku, sovchilar tuzukroq odamlar bo'lsin, deb?

NOZIM: - Endi, xola, shunaqa bo'lib qoldi-da.

ShAROFAT AYA: - Ana. yig'lab o'tiribdi. Ikki soatdan beri. Vaqtida ham kelmadilaring.

NOZIM: - Orif! Siz ham tushuntiring!

Orif tasdiq ma'nosida bosh irg'aydi, lekin indamaydi.

NOZIM: - Bir akamiz kelishi kerak edi. Buxoroga safar chiqib qopti deng. Bizga aytishga ulgurmapti. Soat beshga kelishgan edik. Borsak - yo'q. Lekin aytib ketibdi.

ShAROFAT AYA: - Safarga bugundan boshqa kun yo'qmikan?

NOZIM: - Hukumatga bunaqa deb bo'lmaydi-da.

ShAROFAT AYA: - Ha, shu ishonmayapman-da gapingizga.

NOZIM: - Rost, xola. Orif, to'g'rimi?

Orif kampirga bir qarab, noiloj bosh irg'aydi.

NOZIM: - Biz, shu... kutasizlar, sovchi kelmasa behurmatlik bo'ladi, deb...

ShAROFAT AYA (kinoya bilan): - Lekin juda katta hurmat bo'ldi...

MUROD AKA: - Hukumat yuborgan bo'lsa... Odam qancha kattakon bo'lsa, shuncha ixtiyor o'zida yo'q-da.

Sharofat aya qaynog'asiga o'qrayib qaraydi.

KO'ChA

«Tiko» choyxona oldida to'xtaydi.

Avval Davlat, keyin Sulton mashinadan tushadi.

Davlat Sultonga «kirdik» degan ma'noda qarab qo'yib, choyxonaga boshlaydi.

OShXONA

Qozonda osh masallig'i viqir-viqir qaynaydi.

Dilorom guruch tozalaydi.

Dilafro'z leraza tokchasida o'tiradi.

DILAFRO'Z: - Endi qaytarib yuboradilarmi? Unda darvozaning oldida toshingni ter, desalar bo'lardi. Opa, tegmang shunga, iltimos!

DILOROM: - Esingni edingmi? Nima deyapsan?

DILAFRO'Z: - Keyin qolib ketasiz shu erda.

DILOROM: - Ko'p bidirlamay, ji-im o'tirgan!

DILAFRO'Z: - Monte-Karlo, Parij, Luvr, Monparnas!

DILOROM: - O'chir deyaqman senga! Darrov bu otlarni topib olganini.

DILAFRO'Z: - O'qidim-da, opa.

UY

ShAROFAT AYA: - Ana, amakisi, gapingizni ayting. Jiyaningiz yig'lab o'tiribdi, tegmayman deb. Sovchilari shu bo'lsa, hech qanaqa kuyov kerakmas ekan.

Murod aka pishillab, derazaga ko'z tikadi.

NOZIM: - Kim tegmayman deyapti?

ShAROFAT AYA: - Ishqilib, men emas. Ana, chiqib o'zidan so'rang. Qizlik qadrim shu bo'lsa, javobini berib yuboring, yolg'iz o'taman, deyapti.

Sharofat aya ko'ziga yosh oladi.

NOZIM: - E-e, endi yig'laydi-da. Ota-ona bag'ridan uzilib ketish osonmi, a, Orif? Ishqilib, borgan joyiga tosh bo'lib tushsin! U yoqdan yig'lab kelmasin.

Sharofat aya betakalluf Nozimga angrayib qaraydi-da, gap topolmay durrasining uchi bilan ko'zini artib qo'yadi.

Nozim Orifga savol nazari bilan qaraydi.

Orif ko'zini olib qochadi.

Murod aka derazaga qaragan ko'yi cho'ntagini kavlab, nosqovog'ini oladi, Sharofat aya unga norozi tikiladi, Murod aka derazaga qarab chuqur uh tortvadi.

ShAROFAT AYA: - U yoqdan yig'lab kelmasligi uchun, bu yoqdan yig'latmay uzatish kerakmi? Qiz bolaning obro'sini saqlab uzatish kerak.

10. Bir qiz erga tegsa, qirq qiz tush ko'radi

ChOYXONA

O'rtadagi xontaxta ustida dasturxon. Ozgina meva-cheva, parralangan sho'rbodring, pomidor va chimcha gazaklar.

Davradagilar kirib-chiqib turibdi.

Davlat bilan Sulton choyxonaning bir burchagida, oldilarida bir choynak, ikki piyola.

Ismatning boshida o'sha juda eski do'ppi.

Sulton oshxo'rlarga to'g'ri, Davlat elka o'girib o'tiradilar.

Muhammad bularga er ostidan og'ir-og'ir qaraydi.

Davlat uning qarashlarini xuddi ensasi bilan sezgandek, tarang o'tiradi.

Sulton hamma narsaga tayyor.

DAVLAT: - Qaramay o'tir.

SULTON: - Men emas, o'zlari qarayapti.

DAVLAT: - Ularning qaraganiga ishing bo'lmasin. Hech qachon mast odamlar bilan ko'z urishtirma.

SULTON: - Bir ishkal chiqmasa. Boshqa joyga borsak-chi?

DAVLAT: - O'tiraver endi. O'zi bitta choyxona ekan. Ko'chada kutmaymiz-ku. Ko'rganlar o'g'ri-po'g'ri deb yurmasin.

SULTON: - O'g'ri ochiqda yurar edimi?

DAVLAT: - Qizini olib ketganingdan keyin o'g'risan-da.

Sulton zaif iljayadi.

UY.

Murod aka indamay derazaga tikiladi.

Orif ma'nisiz yo'l qarab o'tiradi.

Nozim gap boshlay olmay, dasturxondan ko'z uzmaydi.

Dasturxon o'rtasidagi laganda husayni, qora kishmish, yana donasi qop-qora echkemar uzum bor edi.

NOZIM: - Murod aka, biz tomonda bir uzum bor, donasi mana bunday, mana bunday...

Nozim bosh barmog'i bilan ko'rsatgich barmog'ini halqa qilib ko'rsatadi.

NOZIM: - Bandi ham baquvvaat, o'zi siyohdek, qorayadi-da, turaveradi, donasi maydaroq olxo'riday, rangi... rangi...

Nozim dasturxonga, keyin taxmondagi ko'rpalar ustiga yopilgan choyshabga, undan so'ng guldor patnisga, hatto Murod akaning oldida turgan choynakning guligacha qarab chiqadi. Murod akaning ko'zi ham Nozimning nigohi izidan qolmaydi, uzumning bilimdoni sifatida bu odam ham yordamga astoydil intiladi, lekin chora topolmaganidan bir oz xijolatda.

Orif Nozimni birinchi marta ko'rayotgandek angrayib o'tiradi. Kampir ham suhbat mavzui, sovchilik qolib, uzumchilikka o'tib ketganidan hayron, nigohi u gapirgandan bu gapirganga og'ishadi, xolos.

Nozim esa avroqchiligi natija berayotganiga battar jo'shadi.

NOZIM: - Bu erda yo'q, qanaqa desam ekan, mana (piyolani qo'liga olib), piyolaning mana bu mayda bargi... to'q ko'k, qora-ko'k, sal qo'ng'ir aralashgan, salgina qirmiziligi ham bor, nima deydi shu rangni?

Murod aka pishillab piyolaning guliga astoydil tikiladi.

MUROD AKA: - Ha, oti nima ekan o'sha navning? Qirmiskami?

NOZIM: - Yo'-o'q, nima desak ekan-a, voh! Qizil tush bilan qora tushni aralashtirsangiz, bir bo'yoq paydo bo'ladi, ana shu. Sharbati juda quyuq. Shunaqa shirin! Ammo pishmaguncha umuman... og'izga olib bo'lmaydi. Sho'r, nordon emas, sho'r-achchiq, deydimi.

Nozim o'sha uzumning g'o'rasini egandek yuzini bujmaytiradi, unga qarab turgan boshqalarning ham yuzi bujmayib ketadi.

ORIF: - O'zbekistonda ham o'sadimi shu uzum?

MUROD AKA: - Guruziyaga dekadaga borganda, shunaqaroq bir uzumni ko'rsatishuvdi, lekin uning donasi siz aytgandek emas, mayda...

NOZIM (Orifga): - O'zimizda, O'zbekistonimizda-da! Xo'-o'sh, oti... oti... (Keyin qo'lini qirs etdirib Sharofat ayaga tikiladi) Siz ko'p narsani bilasiz, xola, bandi ko'm-ko'k, baquvvat, uzib bo'lmaydi, tokqaychida kesib olasiz. Oti?.. Oti?..

SHAROFAT AYA: - E-e, muskat emasmi?

Nozim hayrat bilan tizzasini shapatiladi.

NOZIM: - Vo-e-ey! Muskat! Qora muskat! Onajon-ey! Qoyil sizga! Boyadan beri tilimga kelmayotgan edi.

Shundoq bilimdon yigitni lol qilganidan Sharofat ayaning ham chehrasi yorishadi. Ochilib, qaynog'asiga tushuntirish beradi.

SHAROFAT AYA (qo'li bilan ishora qilib, Murod akaga): - Tualetning oldidagi uzum-chi. Sharbati burunning qoniday.

MUROD AKA: - E-e. anavi, esa, tomoqni qiradigan?

SHAROFAT AYA: - O'sha. Beor narsa.

Nozim qora muskatning shu hovlida, yana juda beobro' joyda o'sishini eshitib, suhbat jilovini boshqa yoqqa buradi...

NOZIM: - Sizlarda qora anjir ekiladimi?

SHAROFAT AYA: - Ha, bor. O'zimizga ekanmiz, lekin bozor ko'tarmaydi.

NOZIM: - To'g'ri, sariq anjir bozorgir. Qora anjirni uncha olmaydilar-u, lekin foydasi katta...

SHAROFAT AYA: - Ko'p narsani bilar ekansiz?

NOZIM: - Ishimiz shunaqa-da. Odamlar arzga, maslahatga keladi, yordam so'raydi. O'zimiz yosh bo'lsak ham. Kuyov bo'lmishingiz ham qanotimiz ostida.

SHAROFAT AYA: - Iya, choy opkelmabman-ku. Qanaqa ichasiz, ko'kmi, familmi?

NOZIM: - Ko'k. Kelinning qo'lidan icharkanmiz-da, qurug'ini ayamasin. Ko'p gapirgandan tomoqlar qurib qoldi.

SHAROFAT AYA: - Gapga yomon pishgan ekansiz...

Xola gapga qovushib, ish siljiganidan Nozimning elkasidan tog' ag'dariladi, Orifga pisanda bilan qaraydi. Orif ojizgina iljayadi. Murod aka turib, derazani ochib, tashqariga nosini puflab tupuradi...

AVTOBUS SALONI

Sharifa bilan kichik sovchi yonma-yon, katta sovchi bilan kuchukchali ayol bularning ro'parasida o'tiradilar.

Avtobus oynalaridan shahar ko'chasi suzib o'tadi.

KICHIK SOVCHI: - Otingiz nima?

SHARIFA: - Sharifa.

KICHIK SOVCHI: - Voy, Sharifami? Qanday yaxshi. Qaysi mahallada turasiz?

SHARIFA: - Xonariqda.

KICHIK SOVCHI: - Juda ham yaxshi... Ha, yaxshi... Adresingizni berasizmi?

Sharifa hayron bo'ladi.

SHARIFA: - Nimaga?

KATTA SOVCHI: - Oyingizning oldiga borar edik-da. Telefonlaring?

SHARIFA: - Biron ishingiz bormi? O'zinga aytavering.

KATTA SOVCHI(jilmayib): - Shunday qizning oyisida nima ishimiz bo'lar edi. Albatta...

SHARIFA: - E-e, biznikiga bormang.

KICHIK SOVCHI: - Nimaga.

SHARIFA (boshini egib, uyalib): - Uzatishgan.

KICHIK SOVCHI: - E-e, attang! Ilib ketishibdi-da. Bir yaxshi yigit bor edi, bu yil o'qishni, diplomatiyani bitirdi. Sizga juda to'g'ri kelar edi-da. Attang-a, kechikibmiz.

Sharifa o'rnidan turadi.

KATTA SOVCHI: - O'tiravering, singlim. Sizni ham uyaltirib qo'ydik.

SHARIFA: - Bekatim keldi. Tushaman.

CHOYXONA

O'sha oxo'rlar davrasi.

Dasturxondan ma'lum, hali osh suzilmagan.

SOBIR - Hayronman. Chekka mahallaga kelib, indamay quruq choy ichib o'tiribdi bular.

ISMAT: - Mehmonga o'xshaydi.

SHARIF: - Mehmon bo'lsa, mezbonnika bo'ladi-da. Choyxonada pishirib qo'yibdimi?

SOBIR: - Birovning kelishini kutyapti shekilli. Ishlari bordir.

ISMAT: - Mahamadjon, ko'ngliga kelishi mumkin, muncha tikilding?

SHARIF: - Bir ishkal chiqarma yana, Mahamad. Oshni tinchgina eylik.

MUHAMMAD: - Shu... darozini bir erda ko'rganman. Aniq.

ChOYXONA

Davlat bilan Sulton.

DAVLAT: - Hali ham qarayaptimi? Odam ko'rmaganmi bular.

SULTON: - Shu bittasi, mo'ylovligi... Qarasa qarar. Tinch o'tiraylik.

DAVLAT: - Seni o'ylayapman-da. Bo'lmasa, borib jag'iga tushirardim.

Oshxo'rlar davrasidan Muhammad turib, bularga qarab kela boshlaydi

SULTON: - Kelyapti!

DAVLAT: - Bizga qarabmi?

SULTON: - Ha. Davlat, muomala qil.

DAVLAT: - Ishkal chiqsa, sen quyonni sur. Bu mahallaga kuyov bo'lasan... Meni tanimaysan.

SULTON: - Qo'ysang-ey!

OShXONA

Sharofat aya kiradi.

Dilorom onasiga xavotir bilan qaraydi.

Sharofat ayaning chehrasi sal ochiqroq.

ShAROFAT AYA: - Darrov oshga ham unnadingmi? Men hali aytganim ham yo'q edi-ku?

Dilorom javob bermay qozon kavlaydi.

ShAROFAT AYA: - YUragingga sig'may ketyapsanmi deyman. Kavlayverma. Hali shavla qilib qo'ymasang edi. Guruchni qachon solasan?

DILOROM: - Solaveraymi?

ShAROFAT AYA: - Bilmay turibman. Hali gap yo'q. Amakingning jag'iga ombir solmasang, ochilmaydi.

Dilorom jilmayadi.

ShAROFAT AYA: - Ha, qiz o'lgur, hech bo'lmasa, ichingda tirjay. Sen qatorilar bolasini etaklab yurmaganda, o'zim bilardim... Gapga o'qiganmi, nima balo.

DILOROM: - Gapirganim yo'q-ku!

ShAROFAT AYA: - Seni emas-e, anavini aytyapman. O'rab tashladi odamni... Choy obormading-ku.

DILOROM: - Qanday oboraman? Erkaklarning oldiga...Ular ham ko'radimi?

ShAROFAT AYA: - Erkak emish, bolayu!.. (Dilafro'zga) Uyating bormi! Tush tokchadan...

Dilafro'z tokchadan sakrab tushadi.

ShAROFAT AYA: - Kuyov emas bular, sovchilar! Nimasini tomosha qilasan? Bor. Sekin imla amakingga, bu yoqqa bir qarasin.

DILAFRO'Z: - Tomosha qilayotganim yo'q-ku, aya.

ShAROFAT AYA: - Bo'lmasa, tokchada pishirib qo'yibdimi? Bor, chaqirib kel.

DILAFRO'Z: - E-e, men uyalaman.

ShAROFAT AYA (Diloromga): - O'zing bor. Endi nimasidan qochasan? Yana kirib o'tirib olmagin. Choyni eshikdan amakingga uzat-da, shunda imo qil...

Dilorom chiqadi.

DILAFRO'Z: - Aya, shularga bermang.

ShAROFAT AYA (qiziga ajablanib qaraydi): - Senga nima?

DILAFRO'Z: - Menga yoqmayapti. Monte-Karlo zo'r.

DAVLATNING HOVLISI

Hovli huvillagan.

Deraza tokchasida turgan telefon tinmay jiringlaydi, qo'ng'irog'idan bilamiz, chaqiriq shahardan.

TALABALAR YOTOQXONASI

Kiyinib, yo'lga otlangan Ra'no qo'l telefonini qulog'ida tutib kutadi. Bu qo'lidagi sumkchasini asabiy g'ijimlaydi.

Zarda qilib, telefonni o'chiradi.

TOSHKENT AEROPORTI

Samolyotdan tushib, taksi bekatiga kelayotgan odamlar orasida bir qo'lida bolasini ko'targan Gulsanam.

Saodatning qo'lida ikkita sumka.

Ularning orqasida yuklari ortilgan aravachani hammol yigit itarib keladi.

SAODAT: - Mana, Toshkent qanaqa ekan.

GULSANAM: - O'g'lim, dadangning shahariga keldik. (Saodatga) Hali bu Toshkent emas, kichkina bir chekkasi. Toshkentni endi ko'rasan. Eh-he, juda katta!

SAODAT: - Shu erdan ham bilinyapti qandayligi. (xalqaro aeroport tomonga boshini silkib) Qarang, anavi binoni.

GULSANAM: - U xalqarosi. YAponiyaga o'sha erdan uchasan. Nari yoqlarida shunaqa katta binolar borki, odam qo'rqib ketadi.

SAODAT: - Siz qachon kelgansiz?

GULSANAM: Bu tug'ilmasdan oldin edi. Hovlimizni ko'rib ketganman. Yo'lda yana qurilishlar ketayotgan edi. Hozir bitgan bo'lsa, shahar juda ochilgan.

Gap asnosida ikkilasi ham atrofni tomosha qilib boradi

Odamlar ular bilan yonma-yon keladi, o'tib qaytadi.

Nariroqda yo'l guvillaydi, bekatlarda engil mashinalar qator-qator, to'xtash maydonchalari to'la.

SAODAT: - Mashina buncha, hamma yoqni bosib ketgan, odamdan ham ko'p.

GULSANAM: - Chetdan kelganlarga birinchi shunday tuyuladi. Lekin haqiqatan ham ko'p.

SAODAT: -Qarang, g'ij-bij!

GULSANAM: - Buning dadasi ham moshin oldim, deydi. Qanaqa moshin bo'lsa. Eskiroqdir-da.

SAODAT: - Eski bo'lsa ham, yursa bo'ldi-da. Xumsonmi, So'qoqmi degan joylari bor ekan-ku, anavi tog'i tomonda bo'lsa kerak-da. YAkshanba kunlari Davronjonni ham olib, hayo-huyt deb ketasizlar.

GULSANAM(ta'sirlanib, jilmayadi): - Ha-a, haz etamiz. Davron! Dadangni ko'rging kelyaptimi?

SAODAT: - Ha, ko'rgisi kelyapti, ko'rgisi kelyapti-i. Qarang, xuddi katta odamga o'xshab tomosha qilyapti-ya.

GULSANAM: - Dadasining rasmiga qara-ab qoladi. Bola biladi-da. Rasmga qo'lini cho'zib, «dad-da» deydi.

SAODAT: - Siz ham har kuni ko'rsatsangiz kerak-da.

GULSANAM (kulib): - Bahonada o'zim ham qarab olaman-da. Lekin hozir rosa quvonsa kerak.

SAODAT: - Albatta, shunday o'g'ilchaga quvonmay bo'ladimi?

GULSANAM: - Yo'q, avval hayron bo'ladi. Qotib qolsa kerak o'zi ham. Kutmaganidan, xursand bo'lishni ham bilmay qolsa kerak. E-e, Gul. Gul, Sanam, deb. (Gulsanam azbaroyi o'z xayolidan o'zi ta'sirlanib, berilib gapiradi). Hozir boramiz, taksidan tushib, qo'ng'iroqni bosamiz, ishlamayotgan bo'lsa, taqillatamiz. Ichkaridan dadasi chiqib... yo'q, avval «Kim?» deb qichqiradi. Biz indamaymiz. Tovush bermay jim turamiz. U eshikni ochadi-da, bizlarni ko'rib qotib qoladi....

Taksi bekatigacha shunday gaplashib keladilar.

Gulsanamning ko'zlarida besabr sog'inch.

ChOYXONA

Muhammad Davlat bilan Sultonning tepasiga keladi.

Sulton Muhammadga to'g'ri tikiladi.

Muhammadning yuzi osoyishta edi.

Asabiy tayyorlikdan Davlatning jag' muskullari qotib qoladi.

Orqadan Muhammadning savoli eshitaladi.

MUHAMMAD: - Bu erda nima qilib o'tiribsizlar?

Davlat keskin o'giriladi va Muhammadga tik qaraydi.

DAVLAT: - Ha, sizdan ruxsat so'rash kerak edimi?

Muhammad bir zum indamay tikiladi.

MUHAMMAD: - Ko'zimga issiq ko'rinyapsiz-da.

Davlat o'tirgan joyida undan ko'zini uzmaydi.

MUHAMMAD: - E-e, bo'ldi. Janggoh! Anavi... tilla tish, soyavoni katta shapka kiygan, beti buzuq... esladingizmi?

Davlatning yuzi yumshaydi.

MUHAMMAD: - Boyadan beri tikilaman. Sizmi, siz emasmi deb.

DAVLAT: E-e, tanidim. Otingiz nima edi?

MUHAMMAD: - Mahamad.

DAVLAT: - Iy-e! Bo'ldi, bo'ldi!

Davlat o'rnidan turadi.

Muhammadjon quchoq ochadi.

Sulton engil tortib iljayadi.

MUHAMMAD (ularni davraga undab, Davlatni qo'lidan tortadi): - Yo'-o', yo'q! Xafa bo'laman. Turinglar, turinglar. O'z-o'zlik, gapjo'ralar. Hamma o'zi bir-birining joniga tegib ketgan... Qani, o'tdik. Bular kim bo'ldi ekan, deb o'tirgan edik.

Muhammad Davlat bilan Sultonni gapjo'ralar davrasiga boshlaydi.
So'ridagilar o'rnidan turadi.

MUHAMMAD: - Bizning mahallaga kelgan odam begona bo'lmaydi. Keptimi, demak, o'zimizniki.

UY

Eshik sekin ochiladi.

Eshik ortida Dilorom yo'taladi.

Orif sakrab turib eshik oldiga boradi.

Dilorom amakisiga ishora qiladi.
Orif tushunmaydi.

DILOROM: Amaki!

Nozim Diloromga savol nazari bilan qaraydi.
Dilorom unga ma'noli jilmayadi.
Nozim hayron bo'ladi.
Murod aka yo'talib eshik oldiga boradi.
Dilorom Orifga choynakni uzatib, Murod akaga shivirlaydi.

DILOROM: - Ayam chaqiryaptilar.
MUROD AKA: - O'zi kelmaydimi bu yoqqa?

Murod aka o'rnidan turib, chiqadi.

NOZIM: - Shumi Sultonning qizi?
ORIF: - Mendan so'raysizmi? O'zingiz bilishingiz kerak-ku.
NOZIM: - Shuni bilishni ham menga yuklaysiz-a. Rosa shum ekansiz.
ORIF: - Ko'chadan ushlab, zo'rlab olib kelib, tavba! Hozir ham qochib ketgim kelib o'tiribman o'zi.
NOZIM: - Bo'ldi, choydan qo'ying. Nima qilib kelib qoldingiz o'zi?
ORIF: - Sizda gapim bor edi.
NOZIM: - Aytavering.
ORIF: - - Yo'q, bu erda to'g'ri kelmaydi. Bemalol vaqt kerak.
NOZIM: - Zachyotmi?
ORIF: - Yo'q, imtihon. Hayot imtihoni.
NOZIM: - Voh-ey! Falsafa. Ishq dostoni emasmi?

Orif Nozimga ma'nili qarab qo'yib, gapni buradi.

ORIF: - Shu qiz-da a, tegaman degan.
NOZIM: - Tegaman degan emas. Bir-birini sevadi. Uch yildan beri ahd-paymon qilib yurgan ekan. Qizga chet elda, Monte- Karloda ishlayotgan boy yigitdan sovchi kelib turibdi. Onasi beraman degan, qiz ko'nmagan.
ORIF: - Nimaga?
NOZIM: - Nimaga, nimaga! Sultonni yaxshi ko'radi! Bilingizmi?
ORIF: - Monte-Karlo Italiyada edimi?
NOZIM: - Yo'q, mitti davlat bor, O'rta Er dengizi bo'yida. Shuning poytaxti.
ORIF: - Vo-o, zo'r-u! Shunga yo'q deptimi? O'zbekmikan?
NOZIM: - Ha, shu mahalladan. Dars berar ekan. Qarang-ey, Monte-Karlo! Kimning tushiga kiribdi.
ORIF: - U yoqda... rosa topsa kerak?
NOZIM: - Oyligining o'zi yuzmi. YUz yigirma mingmi dollar ekan.

ORIF: - Vuy-y!

NOZIM: - Yiliga.

ORIF: - Yiligami? Baribir, dahshat-ey.

NOZIM: - Yana do'koni ham bor ekan.

ORIF: - Shu yigitga yo'q deptimi-ey! Bu Sultoningizning nimasi bor?

NOZIM: - Muhabbat!

ORIF: - E-e, qizi ahmoq ekan. Lekin qoyil! Muhabbat ham shunaqa kuchli bo'ladimi!

NOZIM: - Bo'ladi. Mana, bo'lar ekan-ku.

ORIF: - Shunaqa qizlar ham bor ekan-da. Obbo Sulton-ey. Iljayi-ib yuradi desam, bu yoqda, a...

ChOYXONA

Davlat bilan Sulton davra to'riga o'tadi.

Shu payti ikki laganda osh keladi.

MUHAMMAD: - Ey, Sobir aka, bolalarni yugurtiring. Yana ikki shisha. Sharif aka, to'ldirib-to'ldirib quying... Suzishga sal sabr qilish kerak edi-da.

Sharif to'la piyolani Davlatga uzatadi.

ShARIF: - Buni indamay olamiz. Ishtarap!.. Bizda qo'lni qaytarish yo'q. Xafa bo'lamiz.

OShXONA

Dilorom qozon tepasida kuymalanadi.

Sharofat aya nima qilarini bilmay, choynak-piyolalarni joy-joyiga tergan bo'ladi.

Og'zida nos Murod aka kiradi, «Nima gap?» ma'nosida Sharofat ayaga im qoqadi.

ShAROFAT AYA: - Nima balo, ertalabgacha dunyoning uzumini sanab chiqasizmi?

Murod aka qoshini kerib, Sharofat ayaga «men nima qilay», degan ma'noda qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Tupuring shu tovuqning tezagini!

MUROD AKA: - Tupurganman-e. Qiziqib so'rayapti-da.

ShAROFAT AYA: - Siz ham Diloromga... Bor, qiz o'lgur, ikkoving ham chiqib tur... Nuqul gap poylaysanlar.

Dilafro'z otilib, Dilorom shoshilmay chiqadi.

ShAROFAT AYA: - Siz ham Diloromga otaday. Sal munday, gapni bu yoqqa qarab buring-da. Guruziyadagi uzumni boshimizga uramizmi?

MUROD AKA: - Hangoma-da. Birdan qizimizni olasizlarmi, yo'qmi, demayman-ku...

ShAROFAT AYA: - Sal harakat qiling-da. Og'ziga termili-ib o'tiramizmi? Nimaga kelganini aytsin-da.

UY

Nozim Orifga piyola uzatadi.

NOZIM: - Ko'p oh-voh qilavermang-da, ishdan keling. Bosh sovchining tilu zaboni yo'q. Davlat qochdi nomardlarcha.

ORIF: - Ha, u nomardlik qildi. Do'stining muhabbati uchun o'lib qolsa ham kelishi kerak edi.

NOZIM: - Siz ham o'ligingizni menga ortdingiz.

ORIF: - Lekin men besh ketdim. Layli-Majnun-a! E-e, qoyil! Menga shunaqa qiz uchramadi-da.

NOZIM: - Ha? Nima qilgan unga?

ORIF: - E-e, hali aytaman. Bu erni hal qilaylik.

NOZIM: - Gapiring-da siz ham.

ORIF: - Siz boshladingiz. Endi bu yog'iga men kattalik qilsam bo'lmaydi.

NOZIM: - Xo'p, endi nimani gapiray? Uzum mavzusi tugadi, bu padarla'nati ham bema'ni joyda o'sar ekan.

ORIF: - Gapiravering, o'zi to'g'ri bo'lib ketadi.

NOZIM: - Shu vaqtgacha tentakning ishini xudo o'ngladi. Bu yog'iga nima deb gap ochaman? Topish kerak. Yana biz sovchi bo'lib keldik, deb qaytaramanmi? Sizda gul bor ekan, bizda bulbul deb...

ChOYXONA

Osh eyilyapti.

Suhbat ham avjida.

MUHAMMADJON: Bular o'tirgan davrada bittasi she'r o'qiyman, deb qoldi. Bu jo'ramiz, choyxonada she'rni xor qilma, dedi. U shoirning kayfi baland ekan, baqirib o'qib yubordi deng. Choyxonadagi hamma hayron. Lekin eshityapti. Men ham eshityapman. Fo'zaning tagida ko'rinmay ketgansan, o'zbek, boshingni ko'tarib, dunyoni ko'rsang-chi! YUrakka tegadi-da. Yana shunaqa o'tkir-o'tkir gaplar.

SOBIR: - Ha, zo'r! Osh sovimasin.

ShARIF: - Ular o'zi gapga o'qigan-da.

MUHAMMAD: - Shu vaqti deng, soyavoni katta shapka kiygan, og'zi to'la tish bir davangir kelib, «E-e, harif, o'chir! O'tirishning beliga tepding!», deb qolsa, deng. He oka, oxirigacha eshitaylik, deppan. U shartta pichoq chiqarsa bo'ladimi?..

ShARIF: - She'r o'qigangami? E-e, oshdan olinglar.

MUHAMMAD: - Yo'q, menga! U bechora qiltiriq bir narsa. Menga, qani, yur-chi, tashqarida gaplashamiz, dedi. Pichog'ingdan o'rgildim, deb chiqdim orqasidan. Pichog'ini ishlatmasa-ku, bir-ikki musht esam ham obro'ni qo'ldan bermayman.

SOBIR: - Sanga nima edi? Oshdan olib-olib gapir.

ISMAT: - Bu o'zi ishkal izlab yuradi. Arog'imiz bormi hali?

MUHAMMAD: - Gapirib olay... Jon shirin, lekin oriyat ham kerak, tavakkal deb yoniga yaqinlashsam, bu jo'ramiz ham turibdi. «Men bilan tushasiz», dedi haliginga. U «Man sani tanimayman, bor, toshingni ter», dedi, Davlat bo'lsa, «She'r o'qib, o'tirishingizni buzgan bizdan, shu uchun avval biz bilan tushasiz. Lekin pichoqni qo'yasiz, bo'lmasa, yigit emasman, deb qasam ichasiz, keyin mayli, pichoq olasizmi, to'pponchami, ixtiyoringiz», dedi.

Davradagilar berilib eshitadilar.

ShARIF: - Shu ukami?

MUHAMMAD: - Ha-da.

SOBIR: - Bari bir pichog'ini tashlamadimi?

ShARIF: - Keyin nima bo'ldi?

MUHAMMAD: - Qayoqda! Unga ham jon shirin-ku. Bunga qaradi, menga qaradi. «Bo'pti, hali gaplashaman sizlar bilan, hozir vaqtim yo'q», deb jo'nab yubordi. E-e. Sharif aka, quying bittadan. Kim biladi, shu Davlat ukam bo'lmaganda, hozir meni «Bechora, bekorga nobud bo'lib ketdi-da», deb eslab o'tirarmidilaring..

ISMAT: - Ha. Bezorining yomoni yomon. Olinglar, olinglar. Mehmonlar, (Davlatga qarab) uka, maza yo'q-ku. YO oshataylikmi? (kaftini ochib) dastpanjani ko'ryapsizmi?

DAVLAT: - Yo'q, yo'q! Eymiz, eymiz.

TOSHKENT AEROPORTI OLDI. TAKSI BEKATI

U yoq-bu yoqqa o'tib-qaytib turgan odamlar orasidan Saodat va Gulsanam chiqib keladi.

Orqada aravachasi bilan hammol.

GULSANAM (hammolga) - Sal shoshmang, bira to'la taksiga solasiz.

HAMMOL: - Xo'p, opajon, bermalol.

GULSANAM (Saodatga): - Taksini sen to'xtat. Bu erda hamma moshinga qo'l ko'taraverasan. To'xtaydi.

SAODAT: - Xo'p. Qaerga deb aytay?

GULSANAM: - YUnusobodga deysan.

Saodat taksining ochiq oynasidan haydovchiga gapiradi.
Taksichi so'raydi.
Saodat burilib, Gulsanamdan so'raydi.

SAODAT: - YUnusobod katta, qaeriga, deyapti.
GULSANAM: - Qaeriga? Qaerigaligini bilmayman. Hovlilar. Ko'prikdan o'tib chapga buriladi.

Saodat yana mashina oynasidan boshini suqadi.

SAODAT: - Qaysi ko'prik, deyapti. Ko'prik hozir ikkita ekan.
GULSANAM: - E-e... haydasin, o'sha erda ko'rsam, yo'lini taniyman.

UY

Murod aka qaytib kiradi.
Orif erga tikiladi.
Nozim Murod akaga peshvoz qo'zg'aladi.
Sharofat aya ham sipogina kiradi-da, Murod akaga ma'noli ko'z tashlaydi.
Murod aka tomoq qiradi.
Nozim ikkalasiga bir-bir nigoh yuboradi.
Orif Nozimga qaraydi.

NOZIM: - Xo'-o'sh, xola, endi... nima qildik. Hangoma qilaveramizmi, yo?..
SHAROFAT AYA: - Endi, kepsizlar...

Nozim bir oz dovdiraydi, Orifga madad so'rab qarab qo'yadi, undan sado chiqmaydi.

NOZIM: - Bo'lmasa, xola, Murod aka... Biz tomonda shunaqa niyatda kelsa, indamay eshikni oldini supurar ekan. Kirayotganda men ham shunday qilay desam, haydab yuborishingizga sal qoldi.

Murod aka erga qarab miyig'ida kulimsiraydi.
Sharofat aya oshkora jilmayadi.

NOZIM: - Xay, ishimizning davomi ham shunday xursandchilik bo'lsin. Xullas, sovchi bo'lib keldik-da-ey!

Sharofat aya Nozimga ancha ochilib qaraydi.
Orif engil yo'talib qo'yadi.
Murod aka yana cho'ntagini kavlab, nosqovog'ini chiqaradi, lekin Sharofat ayadan cho'chib, nosqovoqni xontaxta chetiga qo'yadi.

Sharofat ayaning nigohini tutib, uni shosha-pisha xontaxtdan olib, yon cho'ntagiga tiqadi, Sharofat ayaga cho'chinqirab ko'z tashlaydi.

Nozim engil tortib, ancha ruhlanadi.

NOZIM: - Xudo xohlasa... O'zi tartibi qanaqa, xola? YO qizingizdan... bir ko'nglini so'rab berasizmi? Bir og'iz ko'nglimni so'ramay, berib yuboraverdingizmi deb yurmasin keyin.

MUROD AKA: Ha, ha, so'rash kerak. Birga yashaydigan yoshlar-da.

ShAROFAT AYA: - Aytgan, amakisi, hadeb so'rayvergan bilan... Siz, uka, ko'p gapirar ekansiz-u, lekin...

NOZIM: - Endi, onamiz gapga tuqqan-da. Nonimiz shu.

ORIF: - Gumanitar fanlar gap-da o'zi.

Sharofat uncha tushunmay, Orifga qarab qo'ydi.

ShAROFAT AYA: - Ko'nglini so'rang deysiz-da, o'zingiz uning ko'nglicha ish qilmayapsiz-ku.

NOZIM: - E-e, nima deganingiz, xola?

ShAROFAT AYA: - Xay, u xo'p degani bilan, qiz bolaning obro'si shumi? Ikkita yosh bola kelib, gaplashib ketaverasizlarmi? Yo'q, bunaqa bo'lmaydi. Avval...

Shu payti eshik g'iyq etib ochilib. Dilafro'z bosh suqadi.

DILAFRO'Z (xursand): - Oyi, yana mehmon keldi.

ShAROFAT AYA: - Ha. Kimlar ekan?

DILAFRO'Z: - (Nozim bilan Orifga bir qarab qo'yib): - Anavi kuni kelgan... (o'zicha sirli qilib) xotinlar.

ShAROFAT AYA (Nozimga bir qarab olib): - Hozir chiqaman.

Nozim Sharofat ayaga sinovchan tikiladi.

Sharofat aya undan ko'zini olib qochadi.

Nozim Orifga ma'noli qarab qo'yadi.

ShAROFAT AYA: - Sizlar bermalol o'tiringlar. Men hozir...

Sharofat aya o'rnidan turib, eshikka yuradi.

Dilafro'z oyisiga umid bilan tikiladi.

Orif Murod akaga qaraydi.

Murod aka indamay cho'ntagiga qo'l solib, nosqovog'ini oladi.

Orif nima qilishini bilmay, choy xo'playdi.

NOZIM (tomoq qirib olib): - Hm-m... Yana sovchilarmi deyman, Murod aka?

MUROD AKA (o'zicha sir bermay): - Bilmadim... Unaqa emasdir.

NOZIM: - Singilchanning qarashidan bilinib turibdi – sovchi.

MUROD AKA (soddalik bilan): - Ha endi... Hali boshi ochiq... eshiklik uy. Mana, sizlar ham kelib o'tiribsizlar-ku.

NOZIM: - Bizning umidimiz katta, gapimiz ham bo'ladiganga o'xshab turgan edi?

MUROD AKA: - Endi bu... umr savdosi-da. Sharofat ham hammasini taroziga soladi, o'ylaydi. Ma, ol qizimni, deb berib yuboravermaydi-ku.

NOZIM: - E-e, hali?.

Nozim, kayfiyati buzilgandek, nimanidir o'ylab Orifga ko'zini tikadi. Orifning o'zi Nozimga xavotir bilan qarab o'tirgan bo'ladi.

Murod aka boshini qiyshaytirib, eshikka quloq tutadi.

Nozim hushyor tortadi.

Tashqaridan Sharofat aya va sovchi ayollarlarning gaplari eshitiladi.

ShAROFAT AYA: - Voy, ovoragarchiligi yo'q. Qaytangga o'zlaringiz ovora bo'libsizlar. Yo'q, yo'q, qo'ying.

MA'RIFAT AYA:- Quruq kelamizmi, axir? Oling, xafa bo'lamiz-a..

HANIFA XOLA: - Sharofatxon, mehmonning qo'lini qaytaradimi? Unaqa qilmang. Hay, qizim, kel, mana, buni ol...

ShAROFAT AYA: - Qani, uyga!

HANIFA XOLA: - Qani, o'zingiz boshlang, yo bismillo.

Nozim qulog'i ding, Orifga savol nazari bilan qarab turadi.

Orif diqqat bilan quloq tutib Nozimga qarab bosh chayqab qo'yadi.

Murod amaki choynakni ochib ko'radi, keyin piyolaga jildiratib choy quyadi.

NOZIM (shivirlab): - Nima qildik?

ORIF (elkasini ichiga olib): - Bunaqa payti... bilmayman.

NOZIM: - Siz o'zi nimani bilasiz?

ORIF: - Qaydan bilaman, yur, dedinglar, kelaverdim. Ayting, nima qilay?

NOZIM: - Ha. Xo'p. Bo'lmasa endi bu yog'ida gapirib buzhang. Meni sal bo'lsa ham qo'llab turing-da.

Murod aka piyoladan choy ho'playdi.

NOZIM: - Shuncha gaplashganimiz hali bekormi, Murod aka?

MUROD AKA: - Nimaga bekor bo'ladi?

NOZIM: - Bu kelgan xotinlar bilan ham shu gaplar bo'lsa...

Murod akaning ko'zlari pirpiraydi.

MUROD AKA: - Bilmadim endi. Odam bor joyga odam keladi-da.. Lekin bular qattiq turib olgan.

11. Yulduzni benarvon ursa ham bo'ladi

DAHLIZ

Sharofat aya Hanifa xola bilan Ma'rifat ayani boshlab kiradi.
Uyning qiya ochiq eshigidan deraza tagida o'tirgan Orif, to'rda o'tirgan Nozim ko'rinadi.

ShAROFAT AYA: - Yo'q, Hanifa opa, bu yoqqa. Mehmon kelgan edi.

HANIFA XOLA: - Bemahal kelibmiz-da.

ShAROFAT AYA: - Yo'-o'g', unaqa demang.

OShXONA

Dilafro'z boya Ma'rifat ayaning qo'lidagi tugunni ko'tarib kiradi.

DILOROM: - Nimaga olding, a, nimaga olding?

DILAFRO'Z: - O'zlari qo'linga tutqazib qo'ysa, nima qilay?

DILOROM: - O'zing likillab chiqding-ku. Endi qanday qaytaramiz?

DILAFRO'Z: - Kelib qolishganini qarang. YO bilib kelishdimikan?

DILOROM: - E-e, qaydan biladi.

DILAFRO'Z: - Bularning kelganini ko'rgan bironta etkazgan bo'lsa-chi?
Chopinglar, sizlar sovchi bo'lib yurgan joyga, boshqa sovchi keldi, deb.

DILOROM: - E-e, sen ham odamning yuragini siqma. Bor, oyimga qara, dasturxon yozish kerakdir.

DILAFRO'Z: - Ochib ko'rmaymizmi, nima olib kelishgan ekan?

DILOROM: - Bor, ayamga qara, dedim.

DILAFRO'Z: - Opa, balki o'sha yoqdan yuborgan shirinliklari bordir? Zo'r-da lekin! Ochib ko'raylik.

DILOROM: - Tegma, shunday qaytarib yuboramiz.

DILAFRO'Z: - Opa! Evropaning holvasi bo'lsa-ya?

DILOROM: - Chiq! Muncha holvalab qolding. Evropada holva nima qiladi.

ShAROFAT AYANING BOSHAQA UYI

Sharofat aya chaqqon-chaqqon ko'rpacha tashlaydi.

Hanifa xola bilan Sharofat aya ko'rpachalardan joy oladilar.

Hanifa xola fotihaga qo'l ochadi, unga Sharofat aya bilan Ma'rifat aya ham ergashadi.

Ayollar bir-birlari bilan odatiy so'rashadilar.

HANIFA XOLA: - Yaxshimisiz? Eson-omon yuribsizmi?

MA'RIFAT AYA: - O'zingiz, qizimiz yaxshimi? Rashid pochcham, kichkina qizingiz?

SHAROFAT AYA: - Rahmat, rahmat! Xudoga shukr. O'zingiz yaxshimi. Hanifa opa? Ma'rifatxon, o'zingiz?

Uy

Bu yoqda Murod aka, Nozim va Orifning suhbatlarinozik tomonga o'tib ketgan.

MUROD AKA: - Bular ham qo'ymay qatnayapti.

NOZIM: - Nima deydi?

MUROD AKA: - Berasan qizingni, deydi-da. Juda yopishsa, hali ostonaga yotib ham oladi.

NOZIM: - E-e, bizlar-chi?

MUROD AKA: - Sizlar ham shu, harakatlaringni qilasizlar. Sharofatga ham qaysilaring ma'qul tushsalar, shunga qarab bir gap aytadi-da.

Nozim Orifga «nima qildik», degandek qaraydi, Orif hayron bo'lib elka qisadi.

NOZIM: - E-e, hali aytmadilarmi?... A bular qaerdan?

MUROD AKA: - Bularmi, ha, shu o'zimizning mahalladan. Sinashta odamlar. Abdurahmonning bolasi. Nima edi, haligi... oti esimda yo'q, dengizning yonidagi bir mamlakatda ishlaydi. Abdurahmonning o'zi maktabda o'qituvchi. Diloromni ham o'qitgan. Lekin bolalariga yaxshi tarbiya bergan. Shu kattasi chetda o'qib, o'sha yoqda qoldi.

ORIF (Nozimga qarab qo'yib): - Dengiz bo'yida bo'lsa, oti nima ekan?

MUROD AKA: - Shu-u, manparmi... E-e, bizlarning til kelishmaydi-da.

ORIF (bilmaslikka olib): - Qaer bo'ldi ekan?

NOZIM: - Orif, bu yoqdagi ishlardan kelaylik. Murod aka, bizlar nima qildik endi?

MUROD AKA: - Xudo bir yo'l ko'rsatar-da. Yana ham Sharofat biladi. Ochiq kutib oldi-ku.

NOZIM: - Bu sovchilarni ham yopilib kutmayaptilar shekilli.

MUROD AKA: - Sizlarni katta odamlar keladi, deb o'tirgan edi-da. Lekin keyin sal ochildi-ku. Endi bu ham olloning ishi-da uka. Qiz bola palaxmon toshi, qaerga borib tushishi yaratganning o'zi biladi.

NOZIM: - E-e...hali...

Nozim, ruhi cho'kkandek bo'lib, Orifga qaraydi.

Orif ko'zlarini pirpiratib, nigohini olib qochadi.

Murod amaki Nozimning kayfiyati o'zgarib qolganini payqab, eshikka – Sharofat ayaning kirishiga umid bilan ko'z tikadi.

NOZIM: - Hali qaysi yaxshi deb solishtiradigan bo'lsalar, ancha gap bor ekan-da. Biz bo'lsak...

MUROD AKA: - Yo'q demasa kerag-e. Gap shunga qarab borayotgan edi-ku. Endi bu sovchilar yana nima gap topib kelgan bo'lsa. Lekin Abdurahmonning bolasini ham juda qobil bola deyishadi. Bering, to'ydan keyin o'sha yoqqa olib ketadi, deyishyapti ekan.

NOZIM: - Da-a, shunaqa deng. Ha, Orif?

ORIF: - Hech narsa. Lekin tugun qilib kelishganga o'xshaydi.

NOZIM: - Ha endi, quruq kelmaydi-ku.

MUROD AKA: - Ha, xotinlarning birinchi kelishi emas. Endi shirinligini ko'tarib kelgan-da.

ORIF: - Bu ham udum. Shirinligini olib qolsa, xo'p degani-da, a, amaki?

MUROD AKA: - Ha, shu...

NOZIM: - Unda oldi. Ma, qizim, ol, deb kimgadir berishdi-ku. Masala halmi shu bilan?

ORIF: - Uncha hal emas-u, lekin...

MUROD AKA: - Yo'g'-a, ketayotganda qaytarsa ham bo'ladi. Tugunini tutsa-yu, olmasa, bu ham bo'lmaydi-da. Bu yog'ini endi, qiz bolaning xo'jayini - ona, Sharofat kelin biladi.

NOZIM: - Xolam juda bilib ish qiladiganga o'xshaydilar.

Orif Nozimga ajablanib qaraydi.

Murod akaning ko'zi eshikda.

Nozim Orifga sekin ko'z qisadi.

Orif tushunmaydi

ChOYXONA

Boyagi gapjo'ralar, Davlat bilan Sultonni davraga qo'shib olganlar,
Kayfiyat yaxshi, gap zo'r. Kallalar qizigan.

ShARIF: - Bu yigit ham shoirmi, Davlat?

DAVLAT: - Yo'q, tarixchi. Bu yil universitetda qoladi.

ShARIF: - Domla bo'libmi? Zo'r ekan! O'qishga kirgizishga qancha olasiz?

SULTON: - Yo'g'-ey, hozir test-ku.

ShARIF: - E-e, bizlar shunday rivojlanib ketganmizki, testga ham yo'l topamiz. Test oladiganlar ham bir nima eb-ichadi-ku.

SULTON: - E-e, bularning hammasi gap. Mana, men o'zim test bilan kirganman.

DAVLAT: - To'g'ri, men ham.

ShARIF: - Sizlar kirgandirsizlar. Lekin boshqalar... bilamiz-ku.

MUHAMMAD: - E-e, olaylik. O'qishga kirish yoshidan o'tib ketdingiz.

SOBIR: - Vaqtida kirolmaganiga hali ham alamda.

ISMAT: - O'qimay kam bo'lganimiz yo'q. Xudoga shukur. Fildirak aylanib tursa bo'ldi.

ShARIF: - Aldamaslik kerak. Pul olish bormi – bor. Nima qilasiz yashirib?

SULTON: - Nimaga yashiraman? Mana, o'qib yuribman-ku.

DAVLAT: - Aldab, nima, aka, siz tergovchimi? Biz ham borini aytyapmiz-da.

ISMAT: - E-e, she'r eshitaylik bitta shoirlardan.

SOBIR: - Ha, she'rdan oling, uka. Sharif, birovning cho'ntagidagi pulni sanab nima qilasan.

MUHAMMAD: - Bunaqa do'ppili odamga she'r o'qilmaydi, Ismat aka.

ISMAT: - E-e, uka, she'rni shunaqa mehnatkash do'ppi eshitsin-da.

DAVLAT: - E-e, qo'ying., aka. Choyxonada she'rga balo bormi? Bu erda osh eyish kerak.

ShARIF: - Choyxonada bo'lsin-da. Shoir kelgan deb maqtanib yuramiz.

ISMAT: - Choyxonamizga ham bir fayz kirsin. Indamay ichaveramizmi.

ShARIF: - Bitta oling endi.

ISMAT: - Eshitaylik.

DAVLAT: - Yaxshi o'tiribmiz-ku, she'r nimaga kerak.

ISMAT: - O'tirishimiz yana chiroyli bo'ladi.

MUHAMMAD: - Davlat to'g'ri aytyapti. Biz shopir odamlarga she'r emas, montirovka kerak.

SOBIR: - E-e, she'r ham yaxshi narsa. Kerakdirki, har kuni televizorda o'qiydi. Mayli, oldik bittadan!.. Yo'-o'q. ukalar, qaytish yo'q, bizning davraga tushdingizmi, tamom. Biz nima bo'lsak, shu!

ShARIF: - Ukalar, so'raganning aybi yo'q, ikkovlaring choyxonada qunishibgina o'tirgan ekansizlar?

DAVLAT: - Do'stlarimiz bor edi, kutyapmiz. Bizlar shu erda o'tirib turamiz, degan edik.

ISMAT: - Ha, yaxshi. Ular bir ish bilan kirib ketgan-da?

DAVLAT: - Ha, ish.

MUHAMMAD: - Biznesmi? Boya aytsam, yo'q, dedingiz. Savdoni begona qilmanglar.

DAVLAT (Sultonga qarab qo'yib): - Bu boshqa savdo, aka.

ISMAT: - Boshqa... qanaqa savdo? Bu erda, shu, dalachilik.

DAVLAT: - Nima, haligi, umr savdosi, deymizmi...

MUHAMMAD: - E-e, zo'r-zo'r. Sovchilikmi? Bilaman-da.

ISMAT: - Shu... mahallamizdan-mi?

ShARIF: - Qarindosh ko'payadimi deyman?

ShAROFAT AYANING BOSHQA UYI

Sovchi ayollar bilan Sharofat ayaning azmoyish suhbatida davom etadi.

ShAROFAT AYA: - Ha, bularmi?.. E-e, hm, haligi... ko'tara savdoga kelishibdi. Qaynog'am Murod aka bilan gaplashishyapti.

MA'RIFAT AYA (uncha tushunmay, cho'chinqirab): - Ko'tara savdo?

ShAROFAT AYA: - Ha, o'zimiz olamiz deb.

MA'RIFAT AYA: - Voy o'lmasam!

HANIFA XOLA: - Ha, Ma'rifat?

ShAROFAT AYA: - Hammasini olamiz deb... Uzunni.

MA'RIFAT AYA (yoqasini ushlab, ko'kragiga tuflagan bo'ladi): - Xudoga shukure! Qo'rqib ketibman.

Hanifa xola tushunib, kulib yuboradi. Sharofat aya tushunmay jilmayadi. Keyin anglab, baralla bemalol jilmayadi.

Bu xush kayfiyatga Ma'rifat aya ham qo'shiladi.

MA'RIFAT AYA: - Shunday desangiz, men qizning ham ko'tara savdosi bo'lar ekan degan o'yga borib...

O'TKIR AKANING HOVLISI

Jumagul opa hovli supuradi.

Deraza tokchasida turgan telefon jiringlaydi.

Jumagul opa borib go'shakni oladi.

JUMAGUL OPA: - Alyo?.. Vaa-laykum! O'zingiz yaxshimisiz?.. Gapiravering, telefon qilyapsiz-ku, nimasi noqulay?.. Xijolat bo'lmang? O'zi nima gap?.. Bir-ikki kundan beri telefon qilib, gapirmay turgan siz emasmi?.. Sizmi?.. Ha, xudo xohlasa... Iy-e, nimaga shoshilmay turaman... Ochiqroq gapiring.

Jumagul opa hech kim bo'lmasa ham, atrofga bir-bir qarab oladi.

JUMAGUL OPA: - Gapni boshladingizmi, endi ayting... Saodat? Va'dalashgan?.. Tuhmat qilmang. Men jiyanimni yaxshi bilaman... Juda yurmaydi-yu, deganingiz nimasi?.. Kim yaxshi ko'radi? Saodatmi?.. Mendan kattamisiz, kichikmisiz, bilmayman, lekin opa deyman.... Jon opa, uning yo'liga to'g'anoq bo'lmang! Iltimos sizdan! O'sha bolaga ham tushuntiring.... Yo'q, nima deyapsiz? O'zi ketdi. Ha, albatta, o'zidan so'rayman ham. Eson-omon ketgan joyidan kelsin... Shuncha yildan beri kutib o'tiribmiz-ku....

Darvoza tomondan «Neksiya»ning signali eshitiladi.

JUMAGUL OPA: - Ana, xo'jayin keldi. Bo'ldi, boshqa telefon qilmang... Eshitmayman gapingizni.

Jumagul opa to'shakni qo'yib, darvozani ochgani shoshiladi.

Uning xayoli parishon.

O'tkir aka mashinadan tushmayoq xotining kayfiyatini payqaydi.

O'TKIR AKA: - Ha, joyidami hammasi. Saodat ketdimi?
JUMAGUL OPA: - Nima?.. Ha, qaysi Saodat?..
O'TKIR AKA (kuladi): - Nechta Saodat bor? Yaxshi kuzatib qo'ydinglarmi, deyaрман.
JUMAGUL OPA: - Yaxshi, yaxshi. Ha, umi, ketdi. Kelyapsizmi?
O'TKIR AKA: - Keldim-ku. Muncha dovdiraysan? Senga bir gap bo'ldimi?
JUMAGUL OPA: - Ha, keldingiz-a. Yaxshi keldingizmi, deyaрман.
O'TKIR AKA: - Halitdan shuncha hovliqasan. To'y vaqti nima qilasan?
JUMAGUL OPA: - Siz bor-ku, hovliqtirmay turadigan.
O'TKIR AKA: - Xayolingni yig'ib ol. Qon bosiming ko'tarilib ketmasin. Bir davolanib olsang bo'lar edi.
JUMAGUL OPA: - Saodat YAponiyadan kelsin, keyin.
O'TKIR AKA: - Saodatning kelishiga nima aloqasi bor?
JUMAGUL OPA: - Bor-da. U kelsa-yu, men kasalxonada yotsam. Kutishga chiqaman, ko'raman. Endi nima qilsam, u bilan-da.
O'TKIR AKA: - Hali kelin qilib olib kelganing yo'q. Uyida. Ota-onasi bor. E-e, tavba.
JUMAGUL OPA: - Qiziq odamsiz-ey, kelin bo'lgandan keyin unga mehr ko'rsatadi-da. To'ygacha bir boshqa, undan keyin bir boshqa bo'ladimi?
O'TKIR AKA: - Shoshasan-ey!

UY

YOnboshdagi uydagi ayollarning kulgisi bu yoqqa bemalol keladi.
Orif Nozimga, Nozim Murod akaga, Murod aka dasturxonga qaraydi.
U yoqda eshik yopilib, kulgi ovozi kesiladi, bo'g'i q eshitilib qoladi.

NOZIM: - Murod aka, biz turamiz.
MUROD AKA: - E nimaga? Gap endi boshlandi-ku?
NOZIM: - Ish ko'p, aka, ish.

Orif ham Nozimga hayron bo'lib qaraydi.

MUROD AKA: - Avval bu ishni gaplashib...
NOZIM: - Gaplashdik-ku. A Orif?

Orif yana kiftini qisadi.

NOZIM: - Siz ham bir narsa deng?

Orif noqulay ahvolda qolib, Murod akaga qaraydi.

MUROD AKA: - Men bir qaray, Sharofat nima qilyapti ekan. O'zi kelsin. E, bu... qiziq bo'ldi-ku.

Murod aka o'ng'aysizlanib, dahlizga chiqadi.

NOZIM (Orifga egilib, shivirlaydi): - Nima, talqon eganmisiz? Tilingizni yutib yubordingiz.

ORIF: - O'zingiz... nima qilmoqchi bo'lyapsiz?

NOZIM: - Hozir quyonna suramiz.

ORIF: - Nimaga? Onasi ko'naman deyapti-ku.

NOZIM: - Xo'p deb aytmasidan surish kerak. Anavi sovchilar kelib turganida.

ORIF (kiftini qisib): - Aqlim etmayapti, nimaga keldig-u, nimaga ketamiz.

ShAROFAT AYANING BOSHQA UYI

Sharofat aya va sovchi ayollar.

Dahlizdan Murod akaning tovushi keladi.

MUROD AKA: - Sharofat kelin! Bu mehmonlaring turamiz deb qoldi.

Sharofat aya sarosimalanib qoladi.

Murod akaning gapini eshitgan Ma'rifat aya Hanifa xolaga ma'noli qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Iy-e? Sizlar o'tirib turinglar, men hozir...

Hanifa xola Ma'rifat aya bilan ko'z urishtiradi.

DAHLIZ

Murod aka betoqatlanib turadi.

Sharofat aya chiqadi.

MUROD AKA (shivirlab): - E-e... bular ketamiz deyapti.

ShAROFAT AYA (shivirlab): - Nimaga ketadi?

MUROD AKA: - Bilmadim, bular kelganiga fe'li buzildimi deyman.

ShAROFAT AYA: - Bulardan boshqa kirmasin deb, darvozaga qulf solamanmi? Esi joyidami?.. Sizlar uchun osh pishyapti, eb ketasizlar, deng. Tushuntiring-da. Sovchilikka kelib ham fe'lini ko'rsatadimi?

MUROD AKA: - Shu anavi gapdoni chatoqroqmi deyman. Nozim.

ShAROFAT AYA: - Kirib ayting, o'tirishsin. Kiring, kiring. Gapirib turing-da siz ham, hadeb nos otavermay.

MUROD AKA: - Chakkanim yo'q, kelin. Nima deyman?

ShAROFAT AYA: - Bilib turibsiz-ku. Yana nima deyman deysiz? Kiring, o'rinlaridan turib qo'ymasin. Men oshdan xabar olay-chi.

ShAROFAIT AYANING BOSHA UYI

Ma'rifat aya eshikka qarab-qarab qo'yadi.
Hanifa xola bosiq o'tiradi.

HANIFA XOLA: - Savdo ham yosharib boryapti a? YOsh-yosh bolalar endi ko'tarasini gaplashib yursa.

MA'RIFAT AYA: - Uzumi ko'tara savdochalik ko'p emas-ku.

HANIFA XOLA: - Shu Qo'yliqqa olib chiqadiganlar bo'lsa kerak. Ikki-uch hovlinikini gaplashsa, kam emas.

MA'RIFAT AYA: - Bu erda boshqa gap bormi deyman. Amakisi gaplashyapti dedi, amakisi bo'lsa, mehmonlaring ketyapti deb, o'zini chaqirdi.

HANIFA XOLA: - Narxini Ma'rifatsiz qo'yolmaydi-ku. Bu uyda hamma narsa Ma'rifatning izmida.

MA'RIFAT AYA: - Munday bir chiroyini ochmayapti-da. Birinchi kelganimizda boshqacharoq, berasi aniqroqday edi. Bugun narsalarni olishga ham injildi. O'zi olmay... yaxshi ham kichkina qizi chiqib qoldi.

HANIFA XOLA: - Ha, qizi borning nozi bor, yaxshi niyat qilib turaylik-chi.

MA'RIFAT: - Noz qilmasa ham bo'lardi. Sarvarjonday kuyov...

HANIFA XOLA (ko'rsatgich barmog'ini labiga bosib): - Sekin! Devorning ham qulog'i bor.

MA'RIFAT: - Aytyapman-da. Sarvar yana bir-ikki yil shunday yursa, uylanmay qo'yadi. U yoqlarda yuraverishar ekan-ku.

HANIFA XOLA: - Sabr, Ma'rifat, sabr. Xudo xohlasa, hammasi yaxshi bo'ladi.

ChOYXONA

O'sha davra.
Sulton er ostidan Davlatga qaraydi.

DAVLAT: - Bir ish bilan yuribmiz-da.

ShARIF: - Pomidormi? YO kartoshka?

DAVLAT (hayron bo'lib): - U nima deganingiz?

ShARIF: - Gaplashgani keldingizmi, deyapman.

Davlat yana tushunmay, Muhammadga qaraydi
Muhammad izoh beradi.

MUHAMMAD: - Bizda ko'p odam dehqonchilik qiladi. Shahar chekkasi-da. Dalalari bor. Oladigan odamlarning o'zi kelib, ko'tarasini gaplashaveradi. Keyin «Kamaz»larda kelib, olib ketadi.

DAVLAT: - E-e yo'q, bizga yo'l bo'lsin. Hali talabamiz-ku.

MUHAMMAD: - Talabalar ham qilyapti bu ishni. O'zi ekmasa, qaramasa; kelib gaplashadi, pulini beradi, Qo'yliqqa olib borib, o'tkazadi. O'rtadagi foydani olib, o'qishini o'qib yuraveradi. Masalan, uzumni bu erdan besh-olti yuzdan olib, Qo'yliqda etti-sakkiz yuzdan sotsa ham, bir nima qoladi-da.

ISMAT: - E undan ham arzonga oladi. Dehqonning mehnati – suv tekin.

SOBIR: - Yana ko'p odamning tirikchiligi shu mehnatning ustiga-da.

SULTON: - Chorsuda husayni uzum ikki mingdan kam emas.

ISMAT: - Chorsuga borguncha necha qo'ldan o'tadi. Siz beshinchi qo'ldan olasiz, kamida to'rtinchi qo'ldan. Sobir aytganday, qarang, yana nechta odam. Qo'yliqqa siz olib borsangiz, u erda talash, darrov o'ntasi yopishadi; oldimi – o'sha erning o'zida oshirib, Chorsudan borganlarga o'tkizadi, bu yoqdan borganlarning o'zi sotmasa, peshtaxtada turganlarga, agar ular ham maydalasa, tog'orasini ko'tarib chakana sotadigan xotinlarga...

SOBIR: - Dehqonniki - baraka-da.

MUHAMMAD: - Davlat, agar sizlar ham shu biznesni qiladigan bo'lsalaring, mashina xizmatda.

DAVLAT: - E-e, yo'q. Biz boshqa ish bilan yuribmiz.

ShARIF: - Nima ish ekan shu ish? YO sirni?

DAVLAT: - Sal sirroq.

ShARIF: - Shu sirni bilaylik-da.

MUHAMMAD: - Sir deb hammani qiziqtirib qo'ydingiz.

Davlat Sultonga qaraydi.

Sulton Davlatga.

DAVLAT: - Xayrli sir. Qarindosh bo'lsak deb yuribmiz.

MUHAMMAD: - Iy-e, iy-e!

ISMAT: - Zo'r-ku. Nima qarindosh? (Sultonga) A uka?

Sulton o'ng'aysizlanib erga qaraydi.

Sharif Sultonga sinchkilab tikiladi.

ISMAT: - E-e, bo'ldi, bo'ldi!

MUHAMMAD (Davlatga): - E shunaqami?

DAVLAT: - Hali bo'lsin.

MUHAMMAD: - Bo'ladi, bo'ladi! Bo'lmasa. Mana biz turibmiz. Beshni tashlang-e.

Davlat kaftini tutadi.

Muhammad qarsillatib uradi.

ISMAT: - O'zim ham shunaqa bir ish bo'lsa kerak deb o'tirgan edim.

ShARIF: - Ja olasiz-da. Tush ko'ruvdingizmi?

ISMAT: - Juda sipo o'tirishgan edi-da.

ShARIF: - Qo'ying. To'qimang.
SOBIR: - Xay, bu erda nima qilib o'tirgan edinglar?
DAVLAT: - YArmimiz kirib ketgan. Sovchilikka. Shularning chiqishini kutib o'tirgan edik.
MUHAMMAD: - Zo'r ish bo'lyapti ekan. Qani, bittadan olmaymizmi? Quying, Sharif, quying.
SOBIR: - Ha, yaxshi-da. To'ylar ko'paysin.
ShARIF: - Endi sirni ham ochasizlar. Kim bilan qarindosh bo'lyapsizlar?
MUHAMMAD: - Uylanayotgan kim?
DAVLAT: - Mana, bu-da kuyov bo'laman deb yurgan.
MUHAMMAD: - Shunaqami? Zo'r, zo'r! Qani, kuyovto'raning ichishini bir ko'rib qo'yaylik.
ShARIF: - Bitta sharti bor: mahallaga kuyov bo'lsangiz, qaynotangiznikiga avval shu choyxonaga kirib, biz bilan bir piyolani olib, keyin o'tasiz.
DAVLAT: - Bo'pti, bo'pti. Sizlardan beruxsat o'tmaydi. A Sulton?
ShARIF: - Kimga kuyov bo'lmoqchisiz, uka?
ISMAT: - E bunga qiz bermaymiz. Ichishining mazasi yo'q.
SOBIR: - Ha, kimga ekan?
DAVLAT: - Qo'ymadinglar-da. Mayli, Sulton, otlari nima edi otasining?
SULTON (erga qarab, past past tovushda): - Ra...Rashid aka.
MUHAMMAD: - E-e, Sharofat ayaning qizimi?
ShARIF (tundlashib): - Kim, kim? Rashid akaning qizigami?

Ismat Sharifga sal hayron bo'lib qaraydi.
Sobir erga tikiladi.
Faqat Muhammadning yuzi ochiq, jilmayib turadi.
Sharif Sultonga qarab o'qrayadi.

UY

Murod amaki, Nozim va Orif

NOZIM: - Turmasak bo'lmaydi, aka. Xolam ham mehmonlarga bemalol qarasinlar. O'zingiz aytganday, solishtirsinlar.
MUROD AKA: - Ha endi, uka, men gap deb aytdim-da. Lekin hozir tursalaring, boshqacha tushunadi.
NOZIM: - Yo'q, to'g'ri tushunadilar.
ORIF: - Nozim...
NOZIM: - Noto'g'ri tushunadigan joyi yo'q. Biz bilan o'tirdilar, gaplashdilar. Endi bu kelganlar bilan ham yaxshilab gaplashsinlar-da. O'zingiz aytganday, bir xulosaga kelish uchun.
MUROD AKA: - Uka, osh pishyapti ekan. Sizlar uchun qizining o'zi qilyapti. Emay ketsangiz, qanday bo'ladi?
NOZIM: - U sovchilarga qilinayotgan osh ustiga kelib qoldik shekilli. UZR, uzr.

MUROD AKA: - Yo'g'-e, uka, sizlarga edi. Bular keyin keldi-ku.

NOZIM: - Oldin boramiz deb aytib qo'yishgandir-da.

ORIF: - E, Nozim, unaqa emas...

NOZIM: - Shunaqa, shunaqa, Orif, siz bilmayapsiz. (labini qimtib, «jim» ishorasini qiladi).

MUROD AKA: - Aldamayman-ku, uka. O'tiringlar endi. Men to'g'risi, nima deyishni bilmayapman. Hozir Sharofatning o'zi kiradi.

NOZIM: - Yo'g'-e, u sovchilarga qarayversinlar. Ovora qilmang. Biz turamiz. Orif, yalpayib o'tirasizmi? Bo'ling.

Orif birdan xunobi oshib, Nozimga jahl bilan qaraydi

ORIF: - Turmayman men. Shuncha izzatimizni qilib, kutib olishsa, yana... Yo'q, men osh eb, keyin ketaman.

Orif Nozimga ko'zlarini ola-kula qiladi.

NOZIM: - Orif!

ORIF: - O'yinchoqmanmi sizga? O'tir, tur.

Orifning endi to'nini teskari kiyganini anglab, Nozim darrov hiyla to'qiydi.

NOZIM: - Borishimiz kerak.

ORIF: - O'zingiz boravering!

NOZIM: - Siz uchun. Juda muhim.

ORIF: - Men uchun? Nima ekan?

NOZIM: - Menga telefon bo'ldi. Sizni so'rab. Shuni hal qilish kerak.

Orifning shashti pasayadi.

ORIF: - Meni? Kim?

NOZIM: - Bir qiz. Tanimayman. Ovozi ham notanish, lekin mayin. Otingiz nima desam, bir nima dedi-ya...

Nozim o'sha qizni otini eslayotgandek, derazaga qarab chaynaladi.

NOZIM: - Nima, ha... yo'q... Tilimning uch-chida turibdi.

Bo'ldi – Orif laqqa tushadi.

Murod aka juda qiziqsinib qoladi.

ORIF: - Sharifami?

NOZIM (tizzasiga shapatilab): - Ha, Sharifa, Sharifa! Sharofat, deyman, Shahodat, deyman – to'g'ri kelmaydi. Sharifa!

ORIF: - Meni so'radimi?

NOZIM: - Ha-da.

ORIF: - Telefonizingizni qaydan bilibdi?

NOZIM: - Bilmasam, bergandirsiz.

ORIF: - Men bermaganman, sizni tanimaydi.

NOZIM: - Men ham tanimayman deyapman-ku. Lekin siz Orif akamning o'rtog'isiz-a, dedi. Men ham, ha o'rtog'iman, dedim. Yo'q, o'rtog'i emasman, demayman-ku, to'g'rimi?

ORIF: - Qiziq.

NOZIM: - Hayron bo'ldim men ham. Siz bilan, uchovimiz gaplashib oladigan gap bor, dedi.

ORIF: - Iy-e! Siz bilan?

NOZIM: - Men ham nimaga men deb, esim ketib, telefonimni qaydan oldingiz, deb so'ramabman.

Orif juda bezovtalanib qoladi.

Murod aka bularning gapiga qanday aralashishni bilmay hayron, unisi gapirsa – unisiga, bunisi gapirsa – bunisiga qaraydi

ORIF: - E-e, afsonayu! YO biron gap bo'libdimi? Bugun ko'rishgan edik. Aytmadimi? Sizga telefon qilgani qiziq.

NOZIM: - Aytdi nima gapligini.

ORIF (besabr): - Nima ekan?

Nozim «bu erda aytib bo'lmaydi» degan ma'noda tusga kirib, Murod akaga ham qarab qo'yadi. Keyin boshi bilan «tashqariga» degan ishora qiladi.

NOZIM: - Turaylik. Aytaman.

Nozim chaqqon turadi.

Orif o'ziga kelolmaydi, hayron.

Murod aka kalovlanadi.

MUROD AKA: - Hay, uka! Nozimboy! Bunaqa bo'lmaydi. Yo'-o'q, javob yo'q. Zaril gap bo'lsa, shu erda gaplashinglar. Men chiqib turaman.

NOZIM: - Murod aka, endi uzr. Orif, uyalab qoldingizmi?

ORIF: - Sharifa sizga telefon qilib... bari bir, g'alati.

NOZIM: - Hech g'alati joyi yo'q, aytdim-ku, aytaman deb. Turdik.

ORIF: - Telefonizingizni kimdan oladi? Biron daftar-paftarimdan...

NOZIM: - Biror vaqt aytgandirsiz, yo'qolib qolsam, Nozim o'rtog'imdan so'raysan deb...

ORIF: - E-e, nimaga yo'qolaman? Yo'qolsam ham sizdan so'rashi...

NOZIM: - E-e, topibdi-ku. Topganiga xursand bo'lsangiz-chi. Eh-he, qizlar agar topaman desa! Yana bu gapi bor.

ORIF: - Qanaqa gapi bo'lsa?

NOZIM: - Aytaman, deyaрман-ku. Shu gapni hal qilish uchun borishimiz ham kerak. Ketingizni ko'taring. O'zim ketdim bo'lmasa.

Orif o'rnidan turadi.

ORIF: - E-e... Nozim?

MUROD AKA: - Nozimjon, uka!

NOZIM: - Amaki, Orifning zarur ishi bor. Hayot-mamot masalasi.

ORIF: - E-e, nima deganingiz bu?

MUROD AKA: - Nima bo'lsa ham, oshdan keyin qilar edingiz. Yaxshi bo'lmayapti lekin.

O'TKIR AKANING HOVLISI

Jumagul opa telefonda uyga qarab qo'yib, raqam teradi.

JUMAGUL OPA: - Alyo, alyo?.. Opa, o'zingizmi?.. Hech qayoqqa chiqmaysizmi?.. Men hozir boraman.... Tinchlik... uncha tinchlik emas. O'zingizga aytadigan bir gapim bor.

Ichkaridan O'tkir aka chiqadi.

Yo'lga otlangan Jumagul opaga hayron bo'lib qaraydi.

O'TKIR AKA: - Ha, birdan o'tlanib qolding, qayoqqa?

JUMAGUL OPA: - Hozir kelaman. Opamnikiga birrov o'tib kelay.

O'TKIR AKA: - Yana nima gap chiqdi?

JUMAGUL OPA: - Hech gap yo'q. Darrov kelaman.

O'TKIR AKA: - Shoshma, o'zim olib boraman.

JUMAGUL OPA: - Yo'q, yo'q, bir qadam-ku. O'zim borib kelaman. Siz damingizni olib turing.

O'TKIR AKA: - Kun bo'yi birga eding-ku opang bilan.

JUMAGUL OPA: - Bir narsam pochchamning moshinida ketib qolibdi.

O'TKIR AKA: - Nimang?

JUMAGUL OPA: - Sumkam.

O'tkir aka xotinining gapiga uncha ishonmay qoladi.

O'TKIR AKA: - Hech sumka qoldiradigan emas eding.

OShXONA

Sharofat aya, Dilorom, Dilafro'z

ShAROFAT AYA: - Jon qizim, bularing o'zi tayinlimi?

DILOROM: - Qaydan bilay, aya, hamma o'rtog'i bilan tanishib chiqmayman-ku. YAqin o'rtoqlari.

ShAROFAT AYA: - O'rtoqlari bo'lsa, to'g'ri ko'ngilda kelganmi? Nimaga, hech gap yo'q, turamanga tushadi? E tavba.

DILAFRO'Z: - Aya, bu sovchilarning kelganini ko'rgandir?

ShAROFAT AYA: - Jim o'tir! San aralashadigan gap emas bu.

DILAFRO'Z: - Eshik sal ochiq edi-da, shunga aytyapman.

ShAROFAT AYA: - Ochiq bo'lsa nima?

DILAFRO'Z: - Xolalarni ko'rgan bo'lsa, boshqa xayolga boradi-da. Bularga beradi deb. Keyin, gap ham eshitaladi uyga. Juda quyuq so'rashdingiz.

ShAROFAT AYA: - Hm-m...

DILOROM: - Esi butun buningizning.

ShAROFAT AYA: - Eshitilsa nima qipti? E-e, hali yalinib beraman shekilli?

Dilorom, kimni topding o'zi, a? Sovchisi ham sakrab yotibdi...

DILAFRO'Z: - Aya, bermang shularga. Opamning qadri shumi?

DILOROM: - Bu ona xotinga nima ekan?

DILAFRO'Z: - Xotinlarning o'rniga yosh odamlar kelsa... Tayini yo'q. To'rtta non ham ko'tarib kelmagan. Hozirdan shunday bo'lsa, keyin nima bo'ladi?

DILOROM: Voy, voy! Tilingni kesib olaman sani!

ShAROFAT AYA (mamnun kulib): - Ha, nima bo'пти? To'g'ri aytyapti. Kichkina bo'lsa ham, aqli balo.

DILAFRO'Z: - Ketsa ham yaxshi. Endi kelsa, kirgizmaymiz.

Dilorom singlisiga musht ko'rsatadi.

Dilafro'z oyisining orqasiga o'tib oladi.

Oshxona derazasidan hovliga chiqqan Nozim, Orif, ularga ergashgan Murod aka ko'rinadi.

Dilorom cho'chib Sharofat ayaga qaraydi.

DILAFRO'Z: - Oyi, chiqishdi!

ShAROFAT AYA: - E, gapiga javobni olmay chiqadimi? Qanaqa sovchi bular?

Sharofat aya Diloromga bir alamangiz qarab qo'yib, hovliga chiqadi.

ShAROFAT AYA: - Yo'-o', yo'-o'g', o'tirib turinglar! Odamni bunday xafa qilmanglar. Sizlar uchun atay...

ORIF (qiynalib): - Kelamiz, xola, kelamiz. Hali ko'p oshingizni eymiz.

Nozim Sharofat ayaga qaramaydi, indamay Orifning biqinidan turtib, darvozaga ishora qiladi.

Sharofat aya hayron.

Murod aka garangsib turadi.

ShAROFAT AYA: - O'g'lim, uka... buncha shoshilish? Kelishingizdan ketishingiz oson bo'ldi-ku.

NOZIM: - Rahmat, xola, rahmat. Yaxshi kutib oldingiz, mehmon ham izzatini bilishi kerak.

ShAROFAT AYA: - Voy...

MUROD AKA: - YOmon xumori tutdi lekin.

ShAROFAT AYA: - Kelgan odam sal o'tirmaydimi?

NOZIM: - Xola, siz bu mehmonlaringizga qarang. Ularning ko'nglini oling.

12. Ko'zdan nari – ko'ngildan nari

ChOYXONA

O'sha davra.
Sharif otashin.
Sobir boshini chayqaydi.
Ismat juda qiziqsingan.
Muhammad o'ylanib qolgan.

ShARIF: - Nimaga o'zimni bosishim kerak, a, nimaga?

SOBIR: - Xo'p, gaplashib olaylik.

ISMAT: - Qizni san tug'ib katta qilmagansan. Ixtiyori ota-onasida bo'lsa...

ShARIF: - Nima bo'lganda ham shu erdagi odamlarning rozichiligiga qaraladimi?
Nimaga yaxshi bir qizni begona qilish kerak? Sizlarda oriyat degan narsa bormi?

Ismat do'ppisini qo'liga olib qoqadi. Yana kiyadi.
Muhammad do'ppiga qarab turib hazillashmoqchi bo'ladi, lekin o'rni emasligini anglab, niyatidan qaytadi, erga tikilib oladi.
Davlat o'zini og'irlikka soladi.
Sulton o'ng'aysiz ahvolda.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Sharofat aya Nozimlarni kuzatib, xayoli qochib kiradi.
Oshxonaga – Dilorom tomonga qarab o'ylanadi.
Darvozada qo'shni Dilorom paydo bo'ladi.
Sharofat aya qo'shni Diloromga iqi suymay qaraydi.

QO'SHNI DILOROM: - Assalom-alaykum xola! Dugonam uydami?

ShAROFAT AYA: - Ha, ana, oshxonada.

Oshxonadan Dilafro'z chiqadi.
Qo'shni Dilorom Dilafro'zning qo'liga ko'rishgan bo'lib, bir urib qo'yib, oshxonaga kiradi.
Sharofat aya norozi chimiriladi.

ShAROFAT AYA (Dilafro'zga): - Bu qiz muncha serqatnov bo'lib qoldi? Odam kelsa, bu ham paydo bo'ladi? Is olib yuribdimi?

DILAFRO'Z: - Opam kodlarini ham bergan.

ShAROFAT AYA: - Yana qanaqa kod?

DILAFRO'Z: - Pochtasining kaliti.

Sharofat aya hayron bo'lib qaraydi.

Dilorom qo'li bilan xuddi klaviaturani bosayotgandek qilib ko'rsatadi.

DILAFRO'Z: - «Imaeyl»ni shu bilan ochib kiradi.

ShAROFAT AYA (tushunmasa ham): - Ha-a.

DILAFRO'Z: - Opam o'zimniki degan narsani bilmaydi. Berib yuboraveradilar

AKMAL AKANING HOVLISI

Darvozadan Jumagul opa uchib kiradi.

JUMAGUL OPA: - Opa, opa! Uydamisiz? Opa, deyapman.

Uy eshigi ochilib, Salima opa shosha-pisha zinadan tushadi.

SALIMA OPA: - Ha. uydaman. Uyda bo'lmay qaerda bo'lardim? Tinchlikmi, Jumajon?

JUMAGUL OPA: - Sovuq choyingiz yo'qmi? Mayli, suv bering.

Jumagul opa borib, vodoprovod kranini ochadi, sharillab oqayotgan suvdan hovuchini to'ldirib ichldi. Yana yuziga ham sepadi.

SALIMA OPA: - Jumajon, muncha, yov quvlab keldimi?

JUMAGUL OPA: - Ichim kuyib ketdi.

SALIMA OPA: - Nimaga iching kuyadi? Biron gap bo'ldimi?

JUMAGUL OPA: - Voy, opa... Pochcham uyda yo'qmi? Eshitmasin.

SALIMA OPA: - Yo'q uyda. Ha?

JUMAGUL OPA: - Voy, opa!

SALIMA OPA: - Gapira qol endi, opangni o'ldirib qo'ymay.

JUMAGUL OPA: - Voy, opa, o'lmang, o'lmang. O'zim o'lib qolay deyapman.

SALIMA OPA: - O'tkirdi bir gap bo'ldimi? YO Sultongami?

JUMAGUL OPA: - Yo'q, opa...

SALIMA OPA: - Bo'lmasa, nima, axir?

JUMAGUL OPA: - Saodatingiz....

SALIMA OPA (kayfi uchib): - Saodatga nima bo'libdi? Muncha opalamay gapirsang-chi!

KO'ChA

Ko'chaning ikki tomoni uzun ketgan hovlilar qatori.

Qosh qorayib kelyapti, uylarning derazalari yorug'.

Tepadagi elektr chiroqlari ham sarg'ayib turibdi.

Gaplashib kelayotgan Nozim bilan Orifning yuzlari goh yorishib, goh soyalanadi.

NOZIM: - Ha, shuncha ham mum tishlaydimi? O'lib bo'ldim-ku.

ORIF: - Hech narsani bilmasam, siz aytmagan bo'lsangiz, Sultonlaringni tanimasam....

NOZIM: - Yaxshi yigit Sulton.

ORIF: - Yaxshimi, yomonmi, bugun birinchi ko'rishim.

NOZIM: - Ha, xo'p, aytdim-ku, hech bo'lmasa, nima desam, qo'llab turing deb?

ORIF: - Bir narsani tushunsam qo'llaymanmi? Hozir ham aqlim etmayapti, nimaga turdik?

NOZIM: - Turdik-da.

ORIF: - Onasi yaxshi gapirib turgan edi. Sovchi kelgan bo'lsa kelgandir. Amakisi ham shama qildi-ku, qiz sizlarniki deb.

NOZIM: - Siz hali ham tushunmayapsiz.

ORIF: - Tushunmayman-da. Siz bunaqa qildingiz, nimagaligini bilmayman. E-e, biron marta sovchi bo'lib ko'ribmanmi! O'zi bizdan qanaqa sovchi chiqadi? Odamni qiynab yubordingiz.

NOZIM: - Sizmi, menmi?

ORIF: - Nima sizmi, menmi?

NOZIM: - Qiynalgan.

ORIF: - Nimaga? Qiynalganingiz yo'q. Gapni juda ustalik bilan olib ketdingiz. Men faqat ish pishay deb turganda turganimizni tushunmayapman.

NOZIM: - Sharmanda bo'lar edik.

ORIF: - Nimaga, axir? Bizni deb osh qildirdi. Qiziga! Sizlarga deb aytib turibdi. Yana nima kerak edi? O'zingiz buzdingiz. Ha, ataylab qildingiz.

NOZIM: - Aytyapman-ku, sizdan ham battar ahvolda qoldim, deb. Hammasiga Davlat aybdor, bizlarni olovga itarib, o'zi qochdi.

ORIF: - Menga qarang.

NOZIM: - Xo'p. Qaradim.

ORIF: - Nima qilyapsizlar o'zi?

NOZIM: - Ko'ryapsiz-ku.

ORIF: - Yo'q, hech narsani ko'rmayapman. Bu qilayotgan ishlaring odamning ishi emas.

NOZIM: - Aytyapman-ku, sizdan ham battar ahvoldaman deb.

ORIF: - Men buni aytmayapman. Odam shunaqa qiladimi?

NOZIM: - Iy-e, bu nima deganingiz?

OShXONA

Dilorom va qo'shni Dilorom.

QO'ShNI DILOROM: - Dilor, anavi... vebkamerangni berib tur. Shunga chiquvdim.

DILOROM: - Nima qilasan?

QO'ShNI DILOROM: - Juda qiziqyapman-da. Bir dugonamda ham bor ekan. Sen-da borligini aytgan edim, so'rab ko'r-chi, beradimi, gaplashib o'tirardik, dedi.

DILOROM: - Ha, mayli. Lekin hozir o'zim kirolmayman-da, anavi... xotinlar kelgan, shular o'tiribdi.

QO'SHNI DILOROM: - Voy, o'zim kiraman. Sen ishingni qilaver.

DILOROM: - Mayli. Bitta simi bor, diskovodning shunday orqasiga tiqilgan.

QO'SHNI DILOROM: - Bilaman. O'rganib oldim. O'zim ham olmoqchi edim-da.

Sharofat aya kiradi.

Qo'shni Dilorom chiqadi.

QO'SHNI DILOROM (chiqayotib): - Bugun qaytaraman, Dilor, rahmat!

SHAROFAT AYA (qo'shni Dilorom chiqib ketgandan keyin ham eshikdan ko'z uzmay): - Muncha bu qiz... Nimangni so'radi?

DILOROM: - Vebkamerani. O'zi ham olar ekan, qo'yib o'rganay deydi

SHAROFAT AYA: - Anavi kungi narsami? Ko'rib gaplashadigan.

DILOROM: - Ha, o'sha.

SHAROFAT AYA: - Birovning narsasini nimaga berasan? Unga nimaga kerak ekan? U ham kuyov bilan gaplashmoqchimi?

DILOROM: - Qaysi kuyov bilan?

SHAROFAT AYA: - Unga ham sovchi kelibdimi deyapman-da.

DILOROM: - Bo'lsa bordir. Nechtasi so'radi-ku. YO to'xtang...

Dilorom o'ylanib qoladi.

Sharofat aya unga savol nazari bilan qaraydi.

DILOROM: - Ha, mayli, bir narsani o'ylagan edim-da.

SHAROFAT AYA: - Nimani o'ylading.

DILOROM: - Mayli... qo'yavering.

CHOYXONA

Hammaning kayfiyati buzilgan.

Davlatning jag' muskullari o'ynaydi.

Sobirning yuzida iljayishi qotib qolgan.

Sulton erga qarab olgan, har zamonda Sharifga cho'chinqirab ko'z tashlab qo'yadi.

Sharif esa tutaqib ketgan.

Muhammad o'ziga o'zi biqinib olgan, indamaydi, bosiq alanglab qo'yadi.

Ismat esa bo'lajak janjal hidini olib, ko'zlari o'ynaydi, kim gapirsa, shunga dalda berib qaraydi.

SHARIF: - Kim qayoqdan kelib, qizimizni ilib ketaveradimi?

ISMAT: - Ha, shuni ayt.

MUHAMMAD: - Hey, hey, og'izga qarang.

SOBIR: - Sharif, menga qara, Rashid akaning qizi Sarvarga aytib qo'yilganmidi yo bitilgan edimi, muncha otashin bo'lasan?

ShARIF: - E odam! Inson! Qatnab yuribdi deyaipman. Bugun ham ketgan bo'lsa kerak. Mahallamizdan bir yigit musofir yurtga borib, shuncha o'sib yursa-yu...

ISMAT: - Otasiga rahmat lekin.

ShARIF: - Bizlar bu erda uning ko'ziga cho'p suqsak.

SOBIR: - E-e, nimaga cho'p suqamiz? O'ylab gapiryapsanmi? Jiyaning birovning qiziga sovchi yuborsa, bizlarga nima?

DAVLAT: - Muhammad aka, biz turaylik. Rahmat, yaxshi o'tirdik.

Muhammad Davlatga «shoshmang» degandek qarab qo'yadi.

ShARIF: - Yo'q, turmaydi! Gaplashib olamiz. Nima haqqi bor bularning mahallamizning qiziga xo'jayinchilik qilishga?

ISMAT: - Xay, mayli, gaplashib olishsin, Muhammad.

DAVLAT: - Xo'p, aka, gaplashamiz. Faqat o'zingizni bosing.

SOBIR: - Ha, o'zingni bos. O'tirishni buzyapsan.

ShARIF: - Tupurdim bunaqa o'tirishga! Kim qayoqdan kelganlarga osh egizib, aroq ichirib o'tirsak! Bular qizimizni yo'ldan ursa. Belbog'laring yo'q sizlarning.

MUHAMMAD: - Nimaga yo'ldan urgan bo'ladi, aka? Sovchi yuborib o'tiribdi-ku.

SOBIR: - Belboqqa til tegizma, Sharif.

DAVLAT: - Aka, hamma narsaning javobi bor.

SOBIR: - Jiyaning «Kamaz» olib berib qo'ygan bo'lsa, senga olib bergan, bizga emas. Uning nonini eb, quturishingni bizga qilma.

ShARIF: - Men nonimni halol eyman. Manavi elkam bilan topib. Har oyda «Kamaz»ning ulushini opamga berib turibman, qurtday sanab. Yana nima demoqchisiz? Men oriyat uchun kurashyapman.

ISMAT: - Ha, oriyat yomon narsa. Xotin aytgan edi, o'qituvchimizning o'g'liga Rashid akaning qizini qilishmoqchi, deb. Boya, e'tibor qilmagan ekanman. Bu anavi chet elda yurgan Sarvar-da. Yaxshi bola lekin.

SOBIR: - Yaxshi bo'lmasa, tog'asiga «Kamaz» olib berib qo'yarmidi? Lekin tog'aning bu qilg'i ortiqcha bo'lyapti.

MUHAMMAD: - Mehmonlarni o'zimiz dasturxonga chaqirsak-da, oshu ob bilan siylab, keyin haqorat qilsak, shu ham oriyatdanmi?

DAVLAT: - Rahmat, aka, bo'ladi-da. Biz xafa emasmiz. Mana, tanishib ham oldik. Sharif aka, mayli, nima desangiz deng, lekin haqoratga o'tmang. Hali haqorat eshitadigan ish qilganimiz yo'q.

MUHAMMAD: - Davlat, jon uka...

ShARIF: - Qayoqqa ketadi?! Ketish yo'q. Gaplashib olamiz! Masalani bir yoqli qilaylik, keyin ketadi. Qochgan – nomard.

DAVLAT: - Hech kim qochayotgani yo'q. Yaxshi o'tirishlaringni buzmaylik deyapmiz.

ISMAT: - Sharif, sen o'zi yaxshi bilasanmi, Rashid akaning qizi rostdan jiyaningga bo'lyaptimi? Sharofat aya ham ichidan pishgan xotin lekin.

ShARIF: - Bo'lay deb turgan edi. Shuni bilaman. Bular kelib ishni buzyapti.

ISMAT: - Bular ham qorong'ida o'g'irlikka kelmagan. Oldin royishini olib, keyin sovchi qo'ygandir. To'g'rimi, ukalar?

Davlat bir qarab qo'yadi-yu, indamaydi.

Sulton ma'nisiz bosh irg'ab qo'yadi.

Muhammad mo'ylovini chimdilydi.

SOBIR: - Hech narsani bilmagan, tamom beshu begona kelmaydi-ku. Qizning oldidan o'tgandir-da.

ShARIF: - Qanaqa odamsiz? Mahallangizning qizi yurgan bo'lsa, siz chapak chalasizmi?

SOBIR: - E-e, Sharif, ikki piyola ichib olib, og'zingning jiyagi ochilib ketdimi? Arshingni sur-e!

ShARIF: - Nima? Men... jag'ingizni yirtib qo'ymay yana!

ISMAT: - Hay, hay, Sharif! Achchig'ingni bu erga emas, borib Rashid akaga ko'rsat-da.

Sharif sakrab turadi.

ShARIF: - Hozir tumshug'ingizga solmasammi!

SOBIR: - Ham g'arlik, ham peshgirlikmi? Zo'ravon o'zimizdan chiqqan ekan, bilmabmiz.

Sharif Sobirga xezlanadi.

Sobir o'tirgan joyida Sharifga bosiq tikiladi.

ShARIF: - Menga bunaqa qaramang! Solaman lekin.

SOBIR: - Sol, qani! Qancha urar ekansan.

Muhammad o'rnidan turab, Sharifni quchoqlaydi.

MUHAMMAD: - Bo'ldi. Bo'ldi, Sharif aka, haddingizdan oshmang.

ShARIF: - Qo'yvor meni! Men bular bilan ham gaplashib qo'yaman deyapman.

MUHAMMAD: - Sharif aka! Odamning qonini qaynatmang deyapman.

DAHLIZ

Qo'shni Dilorom sovchilar o'tirgan eshikni ochadi-da, yarim kirib, egilgan ko'yi, ibo bilan salom beradi.

XONA

Ma'rifat aya birdan ochilgan eshikda paydo bo'lib, ta'zim qilgan qo'shni Diloromga hangu mang bo'lib qaraydi.

QO'SHNI DILOROM: - Assalomu alaykum! Yaxshi o'tiribsizlarmi?

HANIFA XOLA (sal jilmayib, savol ohangida) : - Va-alaykum assalom, qizim!

Ma'rifat aya faqat boshini qimirlatadi, bir qizga, bir Hanifa xolaga qaraydi.

QO'SHNI DILOROM: - Yaxshimisizlar? Hech narsa kerak emasmi?

Hanifa xola ochilib jilmayadi.

HANIFA XOLA: - Rahmat, qizim! Yo'q, ovora bo'lma.

Qiz ibo bilan boshini egib olgan.

HANIFA XOLA: - Sen kimlardansan, qizim? Zayniddinning qizi emasmi?

Qiz shu egilgan ko'yi bosh irg'ab tasdiqdaydi.

MA'RIFAT AYA: - Siz qo'shni turasiz?

QO'SHNI DILOROM: - Ha. Dugonamiz. Nima kerak bo'lsa...

MA'RIFAT AYA: - Menga qarang, jon qizim, bu, dugonangizdan bir so'rab bermaysizmi? Aylanay, qiynalib ketdik.

Dilorom qaddini rostlab, orqaga – dahlizga bir qarab oladi.

HANIFA XOLA: - O'zlari bilmasin-da. Sekingina.

QO'SHNI DILOROM: - Xo'p bo'ladi.

HANIFA XOLA(erkalatib): - O'zim kelin qilay!

MA'RIFAT AYA: - Biron va'dalashgani yo'qmikan? Hozirgi yoshlarni bilib bo'lmaydi.

QO'SHNI DILOROM: - Va'dalashgani? Manavi o'tirgan yigitlar ham..... Ey, xolajon, yaqin dugonamning sirini qanday aytaman.

HANIFA XOLA: - Ma'rifat.

Ma'rifat aya Hanifa xolaga xavotir bilan qarab qo'yadi.

Hanifa xola esa bo'ynini cho'zib, dahlizga, Diloromning orqasiga ko'z tashlaydi. Dilorom ham orqaga ma'noli qarab oladi.

MA'RIFAT AYA: - Boshqa biron gap bo'lsa, kelaverib, bularni ham xijolatga qo'ymas edik. Bir shunday xayrli ish qiling, onangiz aylansin! Menga juda yoqib qoldingiz-da.

QO'SHNI DILOROM: - Aytardim-u... E-e, yaxshisi, Sharofat ayamning o'zlaridan so'rang. Hali aytarlar.

MA'RIFAT AYA: - Nimani? Shunaqa biron gap bormi?

QO'SHNI DILOROM: - Voy kelyaptilar!..

Qo'shni Dilorom o'zini eshikdan oladi.

Eshikdan Sharofat ayaning dahlizga kirgani va bir to'xtab Diloromga ajablanib qarab qo'ygani ko'rinadi.

Ma'rifat aya besaranjom bo'lib qoladi.

Hanifa xola chimiriladi.

Qiziqtirib, pishang bermaganda yaxshi qizligicha qolarmidi...

ShAROFAT AYA: - Yaxshi o'tiribsizlarmi? Ha, bu bolalarning ishi zarilroq ekan.

HANIFA XOLA: - Kelishdinglarmi?

ShAROFAT AYA: - Nimani?

HANIFA XOLA: - Nima nimani?

Sharofat aya Hanifa xolaga hayron bo'lib qaraydi.

MA'RIFAT AYA: - Boya o'zingiz aytdingiz-ku, uzumga, ko'tara savdoga kelgan deb.

ShAROFAT AYA (ojizona iljayib): - Ha-ya, esim qursin... o'zim aytib, o'zim... Ha, kelishdik, kelishdik.

HANIFA XOLA: - Qanchadanga?

ShAROFAT AYA: - Qanchadanga?.. Ha... ming yarim so'mdan

HANIFA XOLA (Ma'rifat ayaga bir qarab olib): - Juda yaxshi. Ko'tarasiga juda zo'r. Ko'tarilib ketibdi-da. Bozor ham shu.

ShAROFAT AYA: - Ha, ha. Tanti bolalar ekan.

AKMAL AKANING HOVLISI

Jumagul opa dastro'molchasi bilan shosha-pisha yuzini artadi.

JUMAGUL OPA: - Va'dalashgani bor, deydi!

SALIMA OPA (rangi o'chib, lekin o'zini bosib): - Kim o'zi u? Taniysanmi?

JUMAGUL OPA: - Bir xotin, telefon qildi, tanimayman. Saodat yuradi, deydi! Qanaqasiga yuradi, desam, juda yurmaydi-yu, lekin yurganday, deydi. Sovchilikka borganimizni darrov qayoqdan bildingiz desam, shu bilganimdan bilavering, deydi! YUragim chiqib ketdi, opa. Bir gap borga o'xshaydi.

SALIMA OPA (o'ylanib turib): - Hech gap yo'q. Tuhmatdir.

JUMAGUL OPA: - Begona bir odamga tuhmat qilish nimaga kerak? Siz tanimasangiz, men tanimasam.

SALIMA OPA: - Maqsadi bordir, maqsadsiz senga telefon qiladimi? Balki biron bola yaxshi ko'rsa, shuning ona-ponasimi?..

JUMAGUL OPA: - Opa, endi siz qo'rqitmang.

SALIMA OPA: - Men Saodatdan emas deyapman. Agar Saodatda biron gap bo'lsa, sezdirar edi. Ona-bola ochiq gaplashamiz. Mendan sirini yashirmaydi.

JUMAGUL OPA: - Shunday bo'lsin-ey.

SALIMA OPA: - Mana, Sultonni ham ochiq gaplashdik. Avval borib kelmaguncha aytmay turay degan edim. Keyin, yashirib yuramanmi shunday xush gapni deb, aytdim.

JUMAGUL OPA: - Nima dedi?

SALIMA OPA: - Hech narsa. Indamay eshitdi. Agar biron... xudo saqlasin, bo'lsa, aytar edi. Oyi, Sulton aka bilan o'zim gaplashaman, dedi.

JUMAGUL OPA: - Voy, yana nimani gaplashadi?

SALIMA OPA: - Ha, yoshlarning o'zining gapi bo'ladi-da. Biron shartlari bordir. U-bu narsa oldirgisi kelar. O'qishimga to'sqinchilik qilmaysiz, deb toza bo'yniga qo'yar balki

JUMAGUL OPA: - O'qishini aytdim-ku, opa, o'ylamasin.

SALIMA OPA: - Balki boshqa gapi bordir. YOshlarning ichiga kirib chiqib bo'lmaydi-ku.

JUMAGUL OPA: - Opa, gaplaringizdan xavotirga tushyapman.

SALIMA OPA: - Nimaga xavotirga tushasan? Saodatda unaqa gap yo'q, bu aniq. Borgandan keyin Sulton bilan ko'rishadi, bu ham bor gap. Nimadan xavotir olasan? O'zlari gaplashadi, o'zlari kelishishadi...

JUMAGUL OPA: - Bu xotin yana telefon qilsa?

SALIMA OPA: - Qilsa qilaversin. Bor, kuchala egan joyingga borib tirish, de. Saodat kelsin-chi, o'zidan so'raymiz ham. Kim bo'lishi mumkin?

JUMAGUL OPA: - Saodat men gapirganda ham biron gap aytmadi-ku-ya...

SALIMA OPA: - Shu-da, ko'p qo'rqaverma. Hammasi yaxshi bo'ladi hali.

ChOYXONA

Asabbozlik avjida.

Sharif jazavaga tushgan.

ShARIF: - O'tirmayman sizlar bilan! Fururi yo'q odamlar siz. Oralaringdan shunday odam o'sib chiqsa, chet mamlakatlarda obro' topsa-da, sizlar bu erda.. e-e, gapirmayman! La'nat! Ming la'nat-e! Nimaga menga bunaqa qaraysizlar? Men... men...

ISMAT: - Kayfi oshib qoldi.

SOBIR: - O'zini mastlikka solib, alamini aytib olyapti. Buning alami boshqa narsadan.

ShARIF: - Chekkaga g'uldiramay, ochiq ayting siz. Boshqa nimadan bo'ladi alamim? Yo'q, mening alamim shundan, sizlarning hezalak ekanliklaring alam qilyapti.

Muhammad o'rnidan turadi.

SOBIR: - Tilingga bitta qaychi kerak bo'lib qoldi-ku.

ShARIF: - Ha, kesing, qani, kesib oling!

Sobir ham o'rnidan turadi.

Davlat bir Muhammadga, bir Sobirga qaraydi-da, Sultonga «turdik» deb imo qiladi.

Sulton ham o'rnidan qo'zg'aladi.

Sharif Sultonga tashlanadi.

ShARIF: - Yo'q, shunday ketmaysan! Gapni biryoqli qilamiz. Keyin ketasan.

Davlat Sulton bilan Sharifning o'rtasida turib oladi va Sultonga «sen chiqaver» degan imo qiladi.

Bu orada Muhammad Sharifni quchoqlab oladi.

MUHAMMAD: - Sharif aka, endi o'z haddingizni biling. Jahlimni chiqarmang lekin. Bir jahlim chiqsa yomon.

ShARIF: - Gaplashmay ketmaydi!

MUHAMMAD: - Gaplashmaydi.

DAVLAT: - Kayfingiz tarqalsin. Keyin gaplashamiz. Sulton, sen chiqaver.

SOBIR: - Mayli, uka, seni ko'rsa, quturib ketyapti.

ISMAT: - O'tirish rasvo bo'ldi-da.

ShARIF: - Men buni shunday qo'ymayman.

ISMAT: - Qo'yma. Qo'yma.

SOBIR: - Ismat, qo'y endi sen ham moy qo'yma.

MUHAMMAD: - Mayli. Davlat, bir yayrab o'tirmoqchi edik. Hali ko'risharmiz.

Yo'q, Sharif aka, qo'yib yubormayman.

Sharif uning quchog'idan chiqishga urinadi, lekin Muhammadga kuchi etmaydi.

MUHAMMAD: - Bular uzoqroqqa ketsin, keyin qo'yib yuboraman. Yo'q, qani, teginib ko'ring-chi, nimalar qilmas ekanman. Indamagan sari...

ShARIF: - Nima, urasanmi, shu bolalarni deb?

MUHAMMAD: - Bo'ldi. Ko'p valdirayvermang. Hech kim urmoqchi emas. O'zingiz-ku. Bo'pti, Davlat, bo'pti, kuyov yigit. Kechirasizlar endi.

DAVLAT: - Zarari yo'q. Zarari yo'q. Mayli, akalar.

SOBIR: - Ko'ngilga olmaysizlar, kayfchilik-da.

ISMAT: - Yana kelarsizlar, axir.

SULTON: - Xayr...

ShARIF: - Nomardlik bo'lyapti lekin...

Davlat bilan Sulton eshikka qarab yuradilar.

DAVLATNING HOVLISI

Telefon jiringlashi asnosida darvoza eshigi ochilib, bola ko'targan Gulsanam, uning orqasidan Saodat ko'rinadi.

Saodatning orqasida bitta katta, bitta chog'roq jomadon.

DAVLATNING UYI

Gulsanam shoshilib kiradi, telefon qacda turganini bilishga urinib alanglaydi.

GULSANAM: - Bu yoqda ekan... (bir qo'lida Davron, bir qo'li bilan go'shakni qulog'iga tutadi) Alyo... Alyo... Indamayapti-ku. Ovozim yoqmadi shekilli (go'shakni joyiga qo'yadi). To'xta-chi... Qiziq.

Saodat ham kiradi.

GULSANAM: - Birov telefon qilib, gapirmadi.

SAODAT: - Adashib tushgan bo'lsa.

GULSANAM: - Nafasini eshitganday bo'ldim.

SAODAT: - Quloq ham bor ekan-da.

GULSANAM: - Bor, bor. Xo'p, kiraver, Saodat. Voy-bo', patmalak bosib ketganini! Bitta erkakning o'zi turgandan keyin shu-da, Saodat. Erni er qiladigan ham xotin, er qiladigan ham deyishadi-yu, lekin xotin bo'lmasa, erkaklar molga aylanib ketadimi, deyman. Voy-bo'...

SAODAT: - Uncha emas-ku, opa.

GULSANAM: - Polga qara, bir enlik chang. Hali boshqa joylarga qaraganimiz yo'q. Ha, mayli, bitta choy ichaylik, hali quruq choyi bo'lsa... keyin sen Davronga qaraysan, men bir yig'ishtirib tashlayman. Mana, Davronboy, uyimizga ham keldik.

Sharofat Ayaning Uyi

Sharofat aya, Hanifa xola, Ma'rifat aya.

HANIFA XOLA: - Sharofatxon, singlim. Hadab kelavermasak.... Endi bir gap aytsangiz.

MA'RIFAT AYA: - O'g'lim indamayapti. Gaplashib olishibdimi?

HANIFA XOLA: - Hozir yoshlarga oson bo'lib qoldi. Gaplashib... Ma'rifat, anavinaqa komp yuteri bilan ko'rishib ham oladi, a?

Sharofat aya o'ylanib, erga qaraydi.

MA'RIFAT AYA: - Bir-birini ko'rib, gaplashgan bo'lsa...

ShAROFAT AYA: - E-e, qizni o'sdirar ekansan, o'sgandan keyin o'zi o'zingniki bo'lsa ham, ko'ngli o'zingniki bo'lmay qolar ekan.

MA'RIFAT AYA: - Yo'g'-e...

ShAROFAT AYA: - Gaplashmayman, deydi. O'zini ko'rmay, qimirlagan rasmi bilan qanday gaplashaman, deydi.

HANIFA XOLA: - Ha-a... (Ma'rifat ayaga bir qarab olib). Sharofatxon, siz tushuntiring-da. Sal aniq bo'lsa, o'zi ham keladi, to'ydan ertaroq. Endi uzoq yo'lniki qiyin-da.

ShAROFAT AYA: - Men-ku tushunaman. Tushuntiryapman ham.

MA'RIFAT AYA: - Yaxshi bir uy olibdi. Uch xonali. Katta-katta emish. U yoqlarda uy topish ham oson emas. Hamma narsani taxlab turibdi. Endi... bitta xo'p desangiz bo'ldi.

HANIFA XOLA: - O'ylanadigan joyi qolmadi. Bir-birimizni yaxshi bilsak... begona emas, o'zingizga tanish, sinashta oila...

ShAROFAT AYA: - Katta boshingizni kichik qilib kelyapsizlar, rahmat. Men-ku yo'q demayman, lekin qizim...

Eshik shaxt bilan ochilib, Dilafro'z boshini suqadi.

DILAFRO'Z: - Aya, bitta odam sizni so'rayapti.

ShAROFAT AYA: - Kim ekan?

DILAFRO'Z: - Bu xolamlarni ham.

ShAROFAT AYA: - Kim ekan, deyapman, qizim?

DILAFRO'Z: - Uncha yaxshi tanimayman. Hu anavi katta tutning yonidagi uyda turadi-ku, qizil «Kamaz»i bor.

MA'RIFAT AYA: - Sharif emasmi? Mening ukam.

DILAFRO'Z: - Sal kayflari borga o'xshaydi.

HANIFA XOLA: - O'zimizning Sharifmi? Uning nima gapi bor ekan?

Ma'rifat aya shoshib o'rnidan turadi.

ShAROFAT AYA: - Hozir chiqaman.

Dahlizda eshik ochib yopilgani, qadam tovushlari eshitiladi.

Dilafro'z orqasiga qaraydi.

DILAFRO'Z: - Ana, o'zlari keldilar.

Dilafro'z o'zini orqaga olib, Sharifga yo'l beradi.

Sal chayqalib Sharif kiradi, avval indamay hammaga bir-bir qarab oladi.

Keyin shu turgan joyida, poygakka tappa tashlab o'tiradi.

Hanifa xola chimiriladi.

Sharofat aya hayron.

Ma'rifat aya Sharifga jahl bilan tikiladi.

ShARIF: - Salom-alaykum!.. Ha, nima qilib o'tiribsizlar? O'zi hech narsadan xabarlaring bormi? Juda joylashib olibsizlar.

MA'RIFAT AYA: - Sharif, yana nima gap? Hech beishkal yurasanmi?

ShARIF: - Yo'q, to'xtang, opa. Ishkalni men emas, sizlar qilyapsizlar.

HANIFA XOLA: - Sharofatxon, kechirasiz. Sharif, ichdingmi, uyingga borib yot, birovlar nikida sandiroqlab yurmay.

ShARIF: - Siz avval so'rang-da. nimaga ichding, kim bilan ichding, deb.

MA'RIFAT AYA: - Sharif, odamni sharmanda qilma. Xolamning aytganini qil, bor, damingni ol.

ShARIF: - Opa, so'rang-da, axir. Nimaga ichding, kim bilan ichding deb.

MA'RIFAT AYA: - Bilaman nimaga ichganingni, kim bilan ichganingni ham.

ShARIF: - Vo, mana, bilmaysiz. Opa, siz ko'p narsani bilmaysiz. Bilmaganingiz uchun bu erda o'tiribsiz.

Sharofat aya Sharifga choy uzatadi.

ShAROFAT AYA: - Sharifjon, choydan iching.

ShARIF: - Choyni ichaman lekin. Ichim kuyib ketyapti. Opa, siz so'rang. So'rang!

MA'RIFAT AYA: - Xo'p. So'radim. Bo'ldimi, endi?

ShARIF: - A men... (Sharofat ayaga tikilib qarab) xolamning kuyovi bilan... xursandchilikka ichib kelyapman.

HANIFA XOLA: - Sharif!

MA'RIFAT AYA: - Esingni yig', Sharif? Qaysi xolang, qanaqa kuyovi?

ShARIF: - Qanaqa kuyov bo'ladi? Rosmana kuyov, qo'li bor, oyog'i bor, boshida sochi ham bor. Zo'r! Faqat aroq ichishga uncha mazasi yo'q ekan.

MA'RIFAT AYA: - Aljirama!

ShARIF: - Nimaga aljirayman? Ishonmaysizmi? YOnida bir bandit oshnasi ham bor. Pichoqvozlikdan qaytmaydigan. Ha!

ShAROFAT AYA: - Pichoqvozlikdan?

HANIFA XOLA: - Sharif, xayoling joyidami? Nimalar deyapsan?

ShARIF: - Meniki joyida. Faqat sizlar, bilmadim... bu xolam sizlarni ahmoq qilib o'tiribdi. Piyolani to'qishtirib ichdim deyapman-ku. Ha, haqiqiy kuyov, erga qarab ilja-ayib o'tiribdi. Hamma ishni bitirib qo'yib. Sizlar bo'lsa...

MA'RIFAT AYA: - Tur joyingdan! Jo'na uyingga. E-e. aljimay o'l!

ShARIF: - Urishmang, opa. Haqiqatga kun yo'q ekan-da.

HANIFA XOLA: - Sharifjon, o'g'lim, yaxshi emas. Odamlarning uyiga ichib kelib...

ShARIF: - Turinglar sizlar ham. Birga ketamiz.

MA'RIFAT AYA: - Sharif, deyapman!

ShARIF: - Mana, men turdim. Endi turinglar, sizlar ham.

Sharif o'rnidan qapchib turadi.

ShARIF: - Qani, ketdik. Foydasi yo'q o'tirganlaringning. Xolam allaqachon qizini uzatib bo'lgan.

Ma'rifat aya sarosimalanib Hanifa xolaga qaraydi.
Hanifa xola unga «o'zingni bos» degan imo qiladi.

ShARIF: - Ey, nimaga turmaysizlar? Furur, oriyat degan narsa bormi sizlarda?

ShAROFAT AYA (eshikdan qarab turgan Dilafro'zga): - Amakingni chaqir!

DILAFRO'Z: - Amakim ketdilar-ku.

HANIFA XOLA: - Sharifjon, bolam, biz ayollarni tinch qo'y. Ha, ketamiz. Bu erda yotib qolmaymiz-ku. Faqat dasturxonga omin qilaylik. Sen chiqib tur.

ShAROFAT AYA: - Bu qanaqasi bo'ldi? Ukalaringiz nima deyapti o'zi? Koshki bironta gapini tushungan bo'lsam.

MA'RIFAT AYA: - Ko'nglingizga olmang, ertaga o'zi kelib, hali kechirim so'raydi. Faqat hozir...

ShARIF: - Kuyov bilan ichganim uchun kechirim so'raymanmi? Hecham-da! Men mast ham emasman. Bu xursandchiligimdan. Shunaqa xursandmanki, o'lib qolay deyapman. Choyxonada ham mening yonimni olishmadi. Nomardlar! Pichoq tirasa ham qo'rqmabdi.

ShAROFAT AYA: - Kim kimga pichoq tirabdi?

MA'RIFAT AYA: - Mast bu, Sharofat opa. Biz turaylik.

ShAROFAT AYA: - Nima deyishga ham hayron bo'lib turibman.

HANIFA XOLA: - Ishqilib, siz xafa bo'lmang.

ShARIF: - Mahamadni o'limdan olib qolgan ekan. Shunga Mahamad or-nomusini ham sotib yubordi. Bitta o'zim qoldim. Sizlar bu erda o'tiribsizlar kelin qilaman deb.

MA'RIFAT AYA: - Sharif!

ShARIF: - Kelin esa allaqachon egalik bo'lib ketgan! Ha. Yana o'tiraverasizlarmi? Men sizlarga aytib qo'ygani keldim. Ketdik!

13. Yorning vasli emas ozorsiz

KO'ChA

Choyxonadan ancha berida Nozim bilan Orif u yoqdan kelayotgan Davlat va Sulton bilan uchrashadilar.

NOZIM: - Ha, Davlat, jo'rangizni bo'ri tortib ketmadimi?

DAVLAT: - Undan ham battari bo'ldi.

ORIF: - Tinchlikmi?

DAVLAT (choyxona tomonga bir qarab qo'yib): - Nariroqqa boraylik.

NOZIM: - Aroq isi kelyaptimi? O'ligingizni bizga tashlab, o'zingiz ichib oldingizmi?

DAVLAT: - Osh ham edik, aroq ham ichdik, egan-ichganimiz burnimizdan ham chiqdi. Nozim, hozir hazilning o'rni emas.

NOZIM: - Ha, nima bo'ldi?

DAVLAT: - O'zi zo'rg'a qutuldik.

SULTON: - YOmon bo'ldi. Yo'lda hech kim uchramadimi?

ORIF: - Yo'-o'q... Bitta odam tez kelyapti ekan, bir tikildi-da, keyin to'xtamay o'tib ketdi, kayfi borga o'xshadi.

NOZIM: - Bo'yi pastroq, chorpahil odam?

DAVLAT: - Shu, Sharif degani... Ketdik, bu erda turmaylik. Gap ko'p hali. Yo'lda aytamiz.

DAVLATNING UYI

Saodat Davronni o'ynatib o'tiribdi.

Narigi xonadan Gulsanam kayfiyati buzilib kiradi.

Qo'lida qizlarning kichkina guldor dastro'moli.

GULSANAM: - Buni qara, Saodat. Yig'ishtirayotsam shu chiqdi. Kimniki bo'lishi mumkin? Men bir yildan beri kelganim yo'q.

Saodat darrov gap nimadaligini anglab, Gulsanamning shubhasini yo'qotishga urinadi.

SAODAT: - Menikidir,..opa, ha, qo'l yuvgani kirganimda qolgan.

GULSANAM: - Qo'lingni yotoqxonada yuvdingmi? U yoqqa kirganing yo'q-ku.

SAODAT: - Bilmasam, kirgandirman.

GULSANAM: - Sen vannaxonaga kirding. YOtoqqa kirganing yo'q.

SAODAT: - Unda...

GULSANAM: - Unda bu ham senikidir.

Gulsanam Saodatga labbo'yoqni ko'rsatadi.

SAODAT: - Davlat akam buni sizga olib qo'ygandir. Kelishingizga sovg'a deb.

GULSANAM: - YArmi ishlatilganini-ya. Voy, xarob-ey! Men buni o'qishini bitirib olsin, bola bilan qiynalib qolamiz deb, u yoqda yuribman. Har oyda teshib chiqqurga pul yuboraman. Bu bo'lsa... voy, xarob! Hali boshqa narsalar ham chiqadi.

SAODAT: - Opa, noto'g'ri o'ylayotgan bo'lmang yana. Nahot Davlat akam shunaqa bo'lsa.

Gulsanam uni eshitmaydi, eshitishining keragi ham yo'q, asta-sekin g'azab otiga minaveradi.

GULSANAM: - Voy, yuzsiz, surbet! Kelsin o'zi! Nimalar qilmayman! Hali meni bilmabdi. Sochini bittalab yulaman. Uch yildan beri o'qitaman-a, ishonib yuribman. Hozir ham qayoqda sang'ib yurgan bo'lsa, kinoga ketgandir o'ynashi bilan.

SAODAT: - Opa, darrov xulosa chiqaryapsiz.

GULSANAM: - Sen bu erkaklarni bilmaysan, Saodatjon. Erga tegsang, esingni yig'ib, boshdanoq mahkam bo'l. Menga o'xshab o'ynashi uchun ham pul yuborib yurma. (bolasiga qarab) Endi nima qilamiz, Davron? Uyga ketamizmi yo dadangning o'zini bu erdan haydaymizmi? Har kuni rasmiga termilib o'tiribmiz-a!

Telefon jiringlaydi.

Gulsanam go'shakni olib, Saodatga qarab ko'zini qisib qo'yadi.

Uning quvligi tutadi.

GULSANAM (Davlatga o'xshatib tomoq qiradi, ovozi do'rillatadi): - Da-ah... Hm-m.... (quvnoq ohangda) Ha, Davlat akajonimning uylari... Menmi?.. Menmi? Men bir juda yaqin tanishlari...

TALABALAR YOTOQXONASI OLDI.

Ra'no qo'l telefonida gaplashyapti.

U hayajonda, asabiylashgan.

RA'NO: - Juda yaqin tanishlari? Nima qilyapsiz Davlat akamnikida?.. Nima? O'zi qaerda?

DAVLATNING UYI

GULSANAM: - O'zlari yo'qlar. Akajonim kelganimga bir kon'yak-ponyak olib kelay deb do'konga ketdilar...

TALABALAR YOTOQXONASI

Ra'no jahl aralash taajjub bilan atrofga qarab oladi.

RA'NO: - Qanaqa kon yak? E-e, begona yigitnikiga kelib, kon yak ichadimi?

DAVLATNING UYI

GULSANAM: - O-o, kon'yak shu begonalikni ko'tarib tashlaydi-da. Keling, birga o'tiramiz. Men Davlat akamni qizg'anmayman. Ikkovimizga ham bo'laveradi.

Bu gaplarni eshitayotgan Saodat angrayib qoladi.
Gulsanam go'shakni qo'yadi, Saodatga alam bilan, ezilib qaraydi.

SAODAT: - Voy, opa-ey! YOmon ekansiz?

GULSANAM: - Menmi yomon? O'sha yoqda sezuvdim. Nimaga buncha ko'p o'yladim desam...

TALABALAR YOTOQXONASI

Ra'no es-hushini yig'ib ololmaydi.

RA'NO: Hoy, menga qarang, uyalmaysizmi?... (o'zicha) Qo'yib qo'ydi. Hozir boray, ikkovimizga ham bo'lishini ko'ziga ko'rsataman!

DAVLATNING UYI

GULSANAM: - Nima qilyapsiz Davlat akamnikida deydi! Davlatni ja-a o'ziniki qilib olganmi deyman. Begona yigitnikida kon'yak ichyapsizmi emish. Voy yuzsiz-ey, boplab qo'lga tushirdimmi!

SAODAT: - Voy, opa, qo'rqib ketyapman.

GULSANAM: - Sen nimaga qo'rqasan?

SAODAT: - Men mehmonxonaga borsam...

GULSANAM: - Meni yolg'iz tashlab ketasanmi? Shunday vaqti yonimda bo'l-da.

SAODAT: - Davlat akam keladi-ku?

GULSANAM: - Kelsa... Hali qarab tur, shunday tomosha bo'ladiki... Akajonimnikida qaysi o'ynashi o'tiribdi ekan deb, unisining yuragi yorildi.

TAKSI SALONIDA

Davlat oldingi o'rindiqda, Nozim, Sulton, Orif orqa o'rindiqda.
Haydovchi bularning suhbatiga qarab-qarab qo'yadi.

DAVLAT: - Nima desangiz deng, mayli. Lekin bugun kalla shishib ketdi. Ertaga gaplashamiz.

SULTON: - Ha, mayli, Nozim, ertaga gaplashaylik. Faqat natijasini ayting, nima bo'ldi?

NOZIM: - Hech narsa. Shuni gaplashib olaylik, deyaqman-da.

DAVLAT: - Shuncha vaqt gaplashmay nima qildinglar? A Orif?

ORIF: - Gaplashdik, lekin...

DAVLAT: - Nima lekin? Uyiga kirdinglarmi?

ORIF: - Ha, albatta.

DAVLAT: - Sovchilikni... Nima, gap ochmadinglarmi?

ORIF: - Nozimning o'zi tushuntirsin.

DAVLAT: - Nozim?

NOZIM: - Gap ochdik, gaplashdik. Lekin natijaga kelolmadik.

SULTON: - Nimaga? Yo'q deyishdimi?

NOZIM: - Yo'q, ular yo'q degani yo'q. O'zimiz hech narsa demay chiqib kelaverdik.

DAVLAT: - Iy-e? Bu nima deganingiz?

NOZIM: - Xo'p, nima deymiz? Bo'пти, beramiz, degandan keyin aytadigan gapimizni bilmasak, nima deymiz?

DAVLAT: - Qiziq gap bo'ldi-ku.

NOZIM: - Hech bir qiziq gap bo'lgani yo'q. Odamni tashlab qochmaslik kerak edi. To'yni qachon berasizlar desa, qancha berasizlar desa, bilmasak, sut haqi qancha, umuman tasavvurimiz yo'q.

DAVLAT: - Qanaqa to'y berish?

ORIF: - Qiz tomon osh beradi, qiz majlis qiladi, shularning hammasini kuyov tomon ko'taradi.

DAVLAT: - Yana sut pulimi, bu nima? Qalinmi?

ORIF: - Qalincha.

NOZIM: - Osmondan oyog'ingizni osiltirib, to'g'ri universitetga tushganmisiz deyman.

DAVLAT: - Bilmayman-da. axir. (Orifga) U qalinchangiz qancha bo'ladi?

ORIF: - Kamida uch yuz.

DAVLAT: - Uncha emas ekan-ku.

ORIF: - Ko'kidan.

NOZIM: - Shuni berish kerak, to'yni gaplashish kerak. Siz bo'lsa, hech narsa demay, o'ligingizni bizga bizga ortib, qochdingiz.

DAVLAT: - Qochmaganimda... Sulton, o'zing ayt.

SULTON: - YOmon bo'ldi. Oshxo'rlarning ichida birovi bor ekan.

NOZIM: - Rostdan osh eb yuribsizlarmi?

ORIF: - Qoyil.

DAVLAT: - Qoyil, qoyil. Bu yog'ini eshitinglar-da. Men bo'lmaganimda Sulton nima bo'lardi, bilmayapsizlar. Yaxshi ham choyxonaga birga borganim...

SULTON: - Ha, chatoq bo'lar ekan.

NOZIM: - Hamma aroqni sizga ichirishar edimi?

SULTON: - Yo'g'-ey, boshqa gaplar bo'lib ketdi. Davlat, bular tasavvur ham qilmayapti.

DAVLAT: - Men bugun charchadim. Qulog'imga gap kirmayapti. Nozim, maylimi, ertaga gaplashamiz?

NOZIM: - Ertaga ham qochmasangiz.

DAVLAT: - Qochmayman, qochsam har narsa bo'lay. Lekin hozir asablarim joyida emas. Endi taksiga o'tiramiz-da, avval sizni tashlab... Siz- chi, Orif, qaerda tushasiz.

ORIF: - Men Nozim bilan. (Nozimga qarab) Maylimi, Nozim.

Nozim kiftini qisib qo'yadi.

DAVLAT: - Biz o'tib ketamiz. Nima deding, Sulton? Bugun sen ham yotog'ingga bor. Yo'lda tushasan. Bo'ptimi, Nozim?

SULTON: - Nima bo'lganini bilmaymizmi?

NOZIM: - Uncha biladigan gap ham bo'lgani yo'q. Endi nima deymiz, shuni gaplashish kerak.

DAVLAT: - Ertaga, hammasi ertaga.

NOZIM: - Mayli, siz shunday deb turgandan keyin. Lekin qizning onasini arosatga tashlab keldik.

DAVLAT: - Juda charchadim-da, Nozim, rahmingiz kelsin. Borib kallaga bir dam beray, tars yorilaman deyapti.

SULTON: - Ha, charchadi...

DAVLATNING UYI

Gulsanamning qo'lida Davron, yonida Saodat.

Gulsanam kuyib-yonib dardini aytadi, Saodat nima qilib bo'lsa, uning ko'nglini tinchitish payida.

GULSANAM: - Saodatjon, umringni xor qilma shularni deb. Er deb tegasan, boshingga ko'tarasan, xizmatini qilasan, bular bo'lsa... O'qigin, bitirib, ishga kir. Sira qaram bo'lma.

SAODAT: - Hali ham o'qiyman.

GULSANAM: - Sira ham shirin gaplariga uchma. Sulton yaxshi odam, onasi, xolang ham yaxshi xotin, O'tkir aka – tillo. Lekin o'z qadringni o'zing bilmasang, uch pul, sariq chaqa bo'lib qolasan.. Sultonga tegsang ham, mening xatoimni qilma. Voy, noinsof, buzuqi! Kelsin, qora qoniga bulayman.

SAODAT: - Gulsanam opa, yaxshi ko'rib tekkansiz-ku, muncha yomon ko'rib gapirasiz?

GULSANAM: - Ana shu yaxshi ko'rib tekkanim uchun-da. Yaxshi ko'rmaganim yaxshi edi bu ahloqsizni. Shunga kuyib o'tiribman-da. A o'g'lim, begona yigitnikida nima qilib o'tiribmiz? Allaqachon uyimga xo'jayin! Turqi qursin bunaqa erning.

SAODAT: O'z eringizni qarg'amang bunday. Kelsin, hali ko'rasiz, bu o'ylaganlaringiz noto'g'ri.

GULSANAM: - Saodatjon, men bunga shunaqaligini bilib tekkanman, keyinini o'ylamay. Ko'r ko'zim endi ochilyapti.

Tashqarida qo'ng'iroq jiringlagani eshitaladi.

SAODAT: - Davlat akam keldi shekilli.

GULSANAM: - Akajonimiz keldilar! Ko'zing o'yilgur! Hech narsa bilmaganday tirjayib kirib keladi-da. Ma, sen Davronga qara, o'zim ochaman.

DAHLIZ

Gulsanam borib, darvoza eshigini ochadi.

Ra'no shiddat bilan kiradi-da, Gulsanamga qarab, hayron turib qoladi.

Gulsanam bir zumda o'zini tutib oladi, o'zini engil, xushhol kayfiyatga soladi.

GULSANAM: - Voy. Keling, keling.

RA'NO (bir oz dovdirab): - Davlat akam?..

GULSANAM: - Davlat akajonim hozir keladilar.

RA'NO: - Siz kimsiz? Nima qilyapsiz bu erda?

GULSANAM (suzilib): - Menmi?.. O'zingiz kimsiz?

RA'NO: - Men – Ra'noman.

GULSANAM: - Ha... Men Gulsanamman.

RA'NO: - Bu erda... nima qilyapsiz?

GULSANAM: - Ha... Davlat akajonim bilan ozgina ko'ngilxushlik qilaylik deb... Yo'q, siz kiring, kiring! Ko'chada turmang-da, Ra'noxon.

Ra'no ixtiyorsiz kiradi.

Ichkarida Davronni tizzasida olib o'tirgan Saodatning qo'rqqanidan ko'zlari katta-katta ochilib ketadi.

GULSANAM: - O'ting. Siz boya telefon qilgan edingiz-a?

Ra'no nima deyishini bilmay, Gulsanamga qarab qoladi.

Saodat esa imo bilan boshini chayqab, Ra'noning nigohini tutishga urinadi.

Gulsanam qo'liga labbo'yoqni olib oladi.

Ra'no ham uning qo'lidagi labbo'yoqqa qaraydi

GULSANAM: - O'zingiz nima qilib kelib yuribsiz? Kechasi?

RA'NO: - Ishim... bir ishim bor edi.

GULSANAM: - Ha, Davlat akangiz bilan birga ish qilasizmi? Yaxshi, mana bu bola ham Davlat akangiz bilan mening ishimdan. Sizning ishingiz ham shunaqami? Sho'x-da bu akangiz.

RA'NO: - Kimsiz o'zi? Nimaga menga bunaqa deysiz?

Shu orada Ra'no Saodatga qarab qo'yadi, Saodat ko'zi bilan eshikni ko'rsatib, «tez chiqib keting» degan ma'noda imo qiladi.

Ra'no sarosimalanadi.

GULSANAM: - O'ynashi bo'laman. Ha, bu bola ham o'ynashdan bo'lgan! Kechalari o'ynash ishi qilganmiz-da.

Saodat sakrab turib, Davronni Gulsanamga tutqazadi.

SAODAT (Ra'noga): - Qanaqasiz o'zi? Ko'rmayapsizmi!? Tez chiqib keting!

RA'NO: - Hech narsani tushunmayapman.

SAODAT (chinqirib yuboradi): - Nimani tushunasiz? Jo'nang tez.

GULSANAM: - Saodat, qo'rqma sen, men buni yulmayman. Davlatning o'zi kelsin, qizlar bilan qanaqa ish qilishini ko'rsataman!

SAODAT (Ra'noga): - Xotini-ku, ko'rmayapsizmi?

Ra'no sapchib turib, eshikka otiladi.

GULSANAM: Yo'q, Saodat, xotini dema. Xotini – bu. Men... olti oyda bir borgandan keyin, o'ynashman-da. Ha, o'ynash! To'xta, qayoqqa ketyapsan, akajoning kelsin, kon yak ichamiz, birga ish qilamiz. Ey!

Ra'no uchib chiqadi.

Eshik qarsillab yopiladi.

GULSANAM: - Qo'ymading-da, Saodat, shu pomada bilan hamma yog'ini bir bo'yay edi.

Keyin Gulsanam birdan yig'lab, Davronni bag'riga bosadi.

DILOROMLARNING OShXONASI

Dilorom bilan Dilafro'z.

Qozonda osh damlog'li.

Diloromning rangi o'chgan.

DILOROM: - Shunaqa dedimi?

DILAFRO'Z: - Aytdim-ku, opa, hadeb so'rayverasizmi?

DILOROM: - Yana nima dedi?.. Gapir-da hammasini.

DILAFRO'Z: - Shu. Sizlar bilmaysizlar, men bilaman, dedi.

DILOROM: - Nimani bilar ekan?

DILAFRO'Z: - Shu... uzatilgan dedi.

DILOROM: - Nima deyapsan? Kim uzatilibdi?

DILAFRO'Z: - O'sha Sharif aka, bu qizni allaqachon uzatishgan, sizlar bexabar, kelin qilaman, deb bekorga o'tiribsizlar, dedi.

Dilorom ikki qo'li bilan yuzini bekitdi.

DILOROM: - Dilijon, o'ldim men! Choyxonada nima qilib yurgan bo'lsa?

DILAFRO'Z: - Kim?

DILOROM: - O'sha... kim bilan aroq ichgan bo'lsa.

DILAFRO'Z: - Kuyov bilan, dedi. Ha, Sharif aka, kuyov bilan ichdim, xursandchiligimdan mastman, dedi

Sharofat aya kiradi.

Avval Diloromning yoniga borib, uni urmoqchi bo'ladi.

Keyin o'zini bosib olib, uh tortadi.

Dilorom unga qo'rqa-pisa qarab qo'yadi.

ShAROFAT AYA: - Sharmanda qilding, er yutkur! Sharmanda qilding!

DILOROM: - Aya, men nima qilay!?

ShAROFAT AYA: - Qilib bo'lding hammasini! Meni tiriklay go'rga tiqding.

DILOROM: - Aya-a!!

ShAROFAT AYA: - Kimni topgansan, a? Bezori-banditlar ekan-ku.

DILOROM: - Qanaqa bezori bandit, aya? Kim aytdi?

ShAROFAT AYA: - Choyxonada pichoq chiqarishibdi-ku. Kim bilan pichoqlashgan bo'lsa?

DILOROM: - E-e, nimaga pichoqlashadi?

DILAFRO'Z: - Unaqa demadi-ku,

DILOROM: - Aya, u hech pichoq olib yurmaydigan odam.

ShAROFAT AYA: - Kim pichoqlashgan bo'lmasa?

DILAFRO'Z: - Pichoqdan ham qo'rqmaydigan jo'rasi bor yonida, dedi.

ShAROFAT AYA: - San jim o'tir... Pichoq chiqargandir-da, pichoqdan qo'rqmagan bo'lsa. YO boshqa birovchi chiqargan. Sharif aytdi-ku.

DILAFRO'Z: - Sharif aka pichoq chiqardi, demadi.

ShAROFAT AYA: - Bezori bo'lmasa, choyxonada nima qilib aroq ichib yuribdi? A?

DILAFRO'Z: - Sharif aka xursandchilikdan ichdik, dedi-ku.

ShAROFAT AYA: - E-e, sayramay tur! Mening ham qulog'im bor edi-ku. (Diloromga) Voy qiz bo'lmay, har narsa bo'lgur. Bosh ko'tarib yurguligim qolmadi-ku... Ha, aytganday, narsalarini buzmay berdingmi?

DILOROM: - Ochganim yo'q. Shunday berdim qizingizdan.

DILAFRO'Z: - Ochmadik, aya. Hammasini qanday kelgan bo'lsa, shunday qaytardik.

ShAROFAT AYA: - Uh-h, bu yog'i nima bo'ladi endi? A? Nima bo'ladi? Dadang ham nimaga kelmaydi, a? Shu vaqti pomidori kimga kerak a? Bozorda achib-bijib yotibdi.

KO'ChA

Taksidan Nozim bilan Orif tushadi.

Taksi yana qo'zg'aladi.

Salonda o'tirgan Davlat boshini silkiydi, Sulton qo'lini ko'tarib qo'yadi.

Orif ham qo'lini ko'taradi.

NOZIM: - Biznikiga yurasizmi yo?..

ORIF: - Kiraman. Ozingina gaplashib o'tiraylik.

NOZIM: - Mayli, ixtiyoringiz.

ORIF: - Sizga bir gapim bor.

NOZIM: - Xo'p, yuring. Tong hali uzoq. Uyda esa xotin yo'q. Lekin biz ham charchabmiz ...

KO'ChA

Diloromlarning darvozasi ochiladi va Sharofat aya chiqib jo'naydi.

BOSHAQA KO'ChA

Davlat taksi haydovchisining elkasiga sekin turtadi.

DAVLAT: - Sal sekinroq, do'stim, o'tin ortib ketmayapsiz... Shu erda to'xtang. Bir-ikki qadam piyoda yuray.

MAHALLA KO'ChASI

Nozim darvoza eshikchasiga kalit soladi.

NOZIM: - Mana, Orifboy, ijara koshonamizga ham keldik.

DILOROMLARNING MAHALLASI KO'ChASI

Uzoqroqdan choyxona ko'rinadi, hamma chiroqlari o'chgan faqat kirish joyida xiragina lampochka yonadi.

Qorong'ida ayol sharpasi qarab turadi va ortiga qaytadi.

NOZIMNING UYI

Nozim bilan Orif choy ichib o'tiradilar.

Nozim choyga qoq non botiradi.

NOZIM: - Oling siz ham. Mening qornim ochib ketdi. Boshqa narsa yo'q lekin.

ORIF: - Men to'qman, siz gapirdingiz, men choy-nonini uraverdim.

NOZIM: - Ha, og'zim gapdan bo'shamadi.

ORIF: - Tayyor oshni tashlab keldig-a.
NOZIM: - Esga kelmabdi-da. Ha endi...

Orif bir zum indamay Nozimga qarab qoladi.

NOZIM: - Ha?

ORIF: - Siz bilan bir gaplashib olsam deb yuribman.

Nozim Orifga diqqat bilan tikiladi.

NOZIM: - Tinchlikmi? YO sizda ham masala paydo bo'ldimi? Aytavering, men masala echish bo'yicha mutaxassis bo'lib boryapman. Nahotki sizniki ham sovcilik masalasi bo'lsa?

ORIF: - Sovchilik emas-u, uylanish-uylanmaslik.

NOZIM: - Men hazilga aytyapman.

ORIF: - Men rostini. Nozim, boshim qotib qoldi. Nima deb tushuntirsam... uylanmasammi deyaapman.

NOZIM: - Iy-e, nima bo'ldi?

ORIF: - Ko'nglim chopmayapti.

NOZIM: - Ha, qiz yoqmay qoldimi? Sharifa dedingiz a.

ORIF: - Yo'q, yoqadi. Ishqilib... ko'rsam yana ko'rgim kelaveradi.

NOZIM: - Unda masala nimada?

ORIF: - Meni yaxshi ko'rmaydimi, deyman.

NOZIM: - Unashtirilgan Sharifangizmi?

ORIF: - Ha.

NOZIM: - Uchrashib turasizlarmi?

ORIF: - Ha, boshda ko'rishtirishdi, uchrashtirishdi, u menga yoqdi, men ham unga ma'qul bo'libman. Fotiha bo'lgandan beri o'zimiz tez-tez uchrashib turamiz. Qachon chaqirsam, yo'q demay keladi.

NOZIM: - Unda, nima... yaxshi ko'rmayman dedimi?

Orif chaynaladi.

ORIF: - Yo'g'-ey, nimaga bunaqa deydi?

NOZIM: - Xo'p, sabab nima bo'lmasa? Nimaga uylanmasam, deyapsiz?

ORIF: - Nima desam. Juda zamondan orqada qolib ketayotganga o'xshayman-da.

NOZIM: - Zamon bilan birga yurish qanaqa bo'lar ekan? Qo'ltiqlashibmi?

Nozim, bir tomoni, tushunganidan, bir tomoni, sal ensasi qotganidan iljayadi.

ORIF: - Siz kulmang-da.

NOZIM: - Muncha kitobiy qilib aytmasangiz.

ORIF: - Mayli. Kitobiy desangiz ham aytib olay, qiynalib ketdim. Kallamga kirib qolgan. O'ylayveraman. Yaxshi qiz, odobli. Qo'lini ushlasam ham qaltirab ketadi. Faqat qo'lini ushlatadi, xolos. Shunaqa uyatchan.

NOZIM: - Kechirasiz... nima, xunukmi?

ORIF: - Yo'q, hech ham xunuk emas... ishqilib, menga chiroyli. Birga yurganimizda odamlar ham havas bilan qarab qo'yadi.

NOZIM: - Xo'sh?

ORIF: - Oyim sovchilik qilib topib berdilar. Uni topguncha ko'p joyga qatnadilar. Biri menga to'g'ri kelmadi, bir-ikkitasiga men. Bu bilan... bir-birimizni birinchi ko'rishdayoq masala hal bo'ldi. O'qiydi tekstilda. Uchinchi kurs. O'zi ham chevar ekan. Faqat shu...

NOZIM: - Xo'p, Orif, fotihalik qizingizni hadeb maqtayvermang. Sizga yoqmayotgan kamchiligi nima?

ORIF: - Kamchiligi yo'q.

NOZIM: - Iy-e, bugun hammalaringga bir gap bo'lganmi? Shunday yaxshi qiz bo'lsa, nimaga uylanmasam, deysiz?

ORIF: - Shu... oyim topdilar-da.

NOZIM: - Nima bo'пти oyingiz topgan bo'lsa?

ORIF: - Mening ko'nglim... ichim huvillab turibdi-da. Oliy ma'lumotli, zamonaviy bo'la turib, o'zim sevib uylanmasam...

NOZIM: - Ana, xolos! Qiz juda yoqadi, deyasiz-ku? Uni o'ylasangiz, ko'rgingiz kelsa, shu-da sevgi.

ORIF: - Xuddi tayyorga ayyorday... hech ko'nglim to'lmayapti-da.

NOZIM: - Ha, sevib, sevgi yo'lida mashaqqatlar chekib, kuyib yonib... keyin a?

Orif bir zum erga qarab turadi.

Nozim zaharli iljayadi.

ORIF: - Mana, Sulton bilan qizini qarang. Bir-birini qanday yaxshi ko'radi. Sulton nima qilib bo'lsa ham shunga uylanaman deyapti, qiz ham uni deb turib olgan. Chet elda ishlayotgan shunday boyvachchaga tegmayapti. Boshqasi bo'lsa, jon der edi. Havasim keladi.

NOZIM: - Bularning boshidan nimalar kechyapti, bilmaymiz-ku.

ORIF: - Nima kunlar tushmasin, bular boshqani demaydi. Haqiqiy muhabbat.

NOZIM: - Ey, qiziq ekansiz. Bola desa, kattasiz, katta desa, gapingiz bolaniki..

ORIF: - Men Sharifani... xuddi menday boshqa yigitdan ham sovchi borganda o'shanga tegib ketgan bo'lishini o'ylasam, ko'zimning oldi qorong'ilashib ketadi.

NOZIM: - Xo'p, sovchi bordimi shunaqa yigitdan? Sharifangiz rozi bo'ldimi?

Orif ajablanadi.

ORIF: - Yo'q, nima deyapsiz?

NOZIM: - Yo'q bo'lsa, bema'ni xayol qilish sizga nimaga kerak? Odamning o'ziga muammo o'ylab topib, o'zini o'zi jinni qilib yurishini birinchi ko'rishim. Do'ppingizni osmonga otmaysizmi?

ORIF: - Hech tushuntirilmayapman.

NOZIM: - Nimasini tushuntirasiz? Shu tushunadigan masalami? E-e, tavba, bugun mendan boshqa hamma aqldan ozgan. YO o'zinga bir gap bo'ldimi?

ORIF: - Odamni eshitmayapsiz.

NOZIM: - Nimasini eshitaman? O'lib boryapti yaxshi ko'rganidan, lekin onasi topib bergani uchun unga uylanmas emish. E-e, qoyil, odamning miyasi aynishi har xil bo'lar ekan-da.

ORIF: - Tushuntirilmadim.

Nozim birdan asabiylashadi.

NOZIM: - Yo'q, juda tushundim! Bekorchilikdan o'zini sirtmoqqa osmoqchi bo'lgan odamni nimaga tushunmayman.

Shu vaqti deraza tiqirlaydi.

Nozim derazaga yaqin borib, ko'zini tikadi, keyin derazani ochadi.

NOZIM: - E-e, Hamida xola! Salom-alaykum! Kechasi nimaga ovora bo'lib yuribsiz?

Hamida ustiga non yopilgan kichkina plastmassa tog'oracha uzatadi.

HAMIDA XOLA: - Qaradim-qaradim, kun bo'yi yo'qsiz. Ramziddin akangiznikiga xudoyiga borib keldim. Mehmoningiz ham bor ekan.

NOZIM: - Obbo, xola-ey, ovqat emaganimizni qayoqdan bildingiz.

HAMIDA XOLA: - Sovumasdan eb olinglar.

Hamida xola derazada ko'rinmay oladi.

Nozim tog'oracha ustidagi nonni ko'tarib ko'radi.

NOZIM: - Osh ekan.

ORIF: - Eymiz. Mening ham qornim ochdi. Qazisini qarang.

NOZIM: - Xola, rahmat!

ORIF: - Opoqi... rahmat!

HAMIDA XOLA: - Osh bo'lsin.

SHAROFAT AYANING UYI

Dasturxon yig'ishtirayotgan Dilorom idish-oyoqlarni patnisga solib chiqayotganda Sharofat aya kiradi.

Sharofat aya g'azab otiga mingan, o'ktam edi.

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi! Bermayman!

Dilorom ayasiga cho'chib qaraydi, lekin indamaydi.

ShAROFAT AYA: - Eshityapsanmi? Bermay-man!

DILOROM: - Kimga, aya?

ShAROFAT AYA: - Hech kimga. Ikkalasiga ham bermayman. Ma'rifatlarning, yomon bo'lsa ham, javobi bo'ldi. O'zing topgan o'sha maymuningga ham yo'q deyman. Odami yana kelsin, aytaman.

Dilorom, qo'lida patnis, erga qarab oladi, indamaydi.

ShAROFAT AYA: - Kelib-kelib bir bezorini topdingmi?... Bilasanmi, hozir qaerga borib kelyapman? Choyxonaga! Halitdan mahallaning choyxonasiga kelib, aroq ichsa, pichoq o'ynasa...

DILOROM: - YArim oqshom nimaga choyxonaga borib yuribsiz?

ShAROFAT AYA: - Nima gap ekan deb bordim-da. Yaxshi, jimjit ekan. Hech kim yo'q, chiroqlari o'chgan. Lekin men qizimni bunaqa odamlarga bermayman!

DILOROM: - Aya-a! Avval biling nima bo'lganini. Bitta mast odamning gapi bilan...

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi, boshqa gapirma. Yaxshi hamki, xo'p deb yubormaganim. Sovchisi gapni o'lda-jo'lda qildi. Lekin bu qilig'i... Bilmadim, qizim, lekin men bunaqa betayinlarga beraman deb qiz o'stirganim yo'q.

DILOROM: - Aya, darrov xulosa chiqarmang.

ShAROFAT AYA: - Xulosani men chiqarganim yo'q, o'zi shu. Bo'lmaydi bu bola, qizim, ko'nglim sezyapti, bo'lmaydi! Odamlari yana kelsin, ko'chada qolgan qizim yo'q, deyman. Yo'q, kelib ham yurmasin. O'zing ayt, ayam yo'q deyaptilar, de.

DAVLATNING HOVLISI

Uy eshigining ustidagi chiroq yonib turibdi.

Ichkaridagi bitta uyning derazasi ham yorug'.

Ko'cha tomondan qulfga kalit solingani shiqir-shiqir eshitilib, Davlat kiradi, ichkariga qarab xursand bo'lib ketadi.

DAVLAT: Eh-ey!... Kelibdilar-da.(ovozini ko'tarib) Ra'no! Ra'no gulim!

Davlat raqsga tushayotgandek harakat bilan ichkari yuradi.

Gulsanam uy ichida ko'zlari yaraqlab qarab turadi.

Davlat dahlizga qarab qo'yib, ixtiyorsiz jilmayganicha boshmog'ini echadi.

DAVLAT: - Guli Ra'no!

Gulsanam otilib chiqadi.

GULSANAM: - Guli Ra'no yo'q, qochib ketdi. Guli Sanam bor, bechora eski Guli Sanam. Eri nima desa, shu vaqtgacha ishonib kelgan Gulsanam.

Davlat nima deyishini bilmay, dovdirab qoladi.
Gulsanam labbo'yoqni qulida xuddi to'pponchadek ushlab olgan edi.

GULSANAM: - Qochdi! Qochib ketdi! Bevafo ekan. Akajonini menga tashlab, o'zi surib yubordi. Men yaxshi gapirdim lekin. Birg kon yak ichamiz, dedim.

DAVLAT: - Qachon?.. Qachon kelding?

GULSANAM: - Ha, kelmasligim kerak edimi? Keldim men o'z uyimga! Qani, o'zing jo'na-chi! Iflos! Ket uyimdan.

DAVLAT: - Jinnimisan? Nimaga senlaysan?

GULSANAM: - Ha, sen, sen, sen! Nonko'r. Yo'qol, sendaqa erim yo'q. O'sha urg'oching bilan qo'shmozor bo'li!

DAVLAT: - Hey, hey. O'zingni bos... Ey. nima qilyapsan? Quturib ketdingmi?

GULSANAM: - Sen quturganimni endi ko'rasan.

DAVLAT: - Davron... Davronni bir ko'ray... ey, iy-ya...

GULSANAM: - Bola kerakmi senga?

DAVLAT: - Hey, jinni...

Gulsanam labbo'yoqni o'qtalib, Davlatga tashlanadi.

Ichkaridan Davronni ko'tarib, Saodat chiqadi.

Davlat hamla qilayotgan Gulsanamni quchoqlab oladi.

Gulsanam yulqinib, bo'sh qo'li bilan labbo'yoqni uning yuzi, yoqasi, ko'kraklariga ishqalab tashlaydi.

GULSANAM: - Mana senga! Mana senga! Sharmanda! YUzi qora! Mana shu ham o'sha manjalaqingning bo'yog'i.

Gulsanam to'xtab, birdan yig'lab yuboradi.
Unga Davron ham jo'r bo'ladi.

DAVLAT: - Gulsanam! Gulsanam, deyaрман.

Gulsanam yig'lagan ko'yi, Davlatni eshikka qarab itarib borib, eshikni ochadi.

GULSANAM (bosiқ tahdid bilan) - Ket endi, ket! Basharangni ko'rmay. Ket, deyaрман....

DAVLAT: - Iy-e... O'zingni bos.

GULSANAM: - Bo'lmasa hozir bolangni ham bir narsa qilib qo'yaman.

Davlat chindan xavotirga tushadi.

DAVLAT: - Xo'p. Xo'p. Ketaman, faqat Davronni qo'rqitma....
GULSANAM: - Ket! Qorangni ko'rmay!

Davlat chiqadi.
Gulsanam eshikni qarsillatib yopadi.
Keyin eshikka boshini qo'yib yig'laydi.

14. Birov suv topolmaydi ichgali, birov kechik topolmaydi kechgali

NOZIMNING UYI

Nozim, Orif ichkarida, Hamida xolaga nima gap bo'lishi qiziq, keyin xayolida yana ovqat olib kelsammi degan o'y bor, shuning uchun hali deraza oldidan ketgani yo'q.

Nozim bilan Orifning o'rtasida plastmacsa tog'oracha, do'stlar Hamida xolaga qarab, oshni eyish-emaslikni bilmay turadilar.

NOZIM: - Zo'r osh ekan. Bizning xola meni boqishga ahd qilganlar-da. (ovozini pasaytirib, Orifga) Xolamiz mahallaning emas, butun shaharning dasturxonchisi. Men uylansam shu erda qolaman.

Orif ham past tovushda gapiradi.

Xola odamlarning undan gap yashirib, past gapirishlariga o'rganib qolgan, indamay kutadi.

ORIF: - Nimaga?

NOZIM: - Har kuni tekin ovqat bor-da. (Hamida xolaga, ovozi balandlatib). E xola-ey, och kelganimizni bilibsiz-da.

HAMIDA XOLA: - Olinglar, olinglar, sovimasin. Ramziddin akangiz ham juda... (Burilib tashqariga qarab) Yana birov keldi.

Tashqaridan qadam tovushi, yana taqir-tuqur eshitilib, eshik ochiladi.

Davlat kiradi; uning yoqasi, ko'kragi qip-qizilga bo'yalgan, yuzidagi qizil «qon» chala artilgan edi.

Hamida xolaning esxonasi chiqib ketadi.

HAMIDA XOLA: - Hiy-y! Voy, isho'rim!

Orif angrayadi.

Nozim hayron bo'lib o'rnidan turadi.

NOZIM: - Iy-ya, nima bo'ldi?

Davlat avval Nozim bilan Orifga, keyin derazaga – Hamida xolaga qaraydi.

DAVLAT: - E-e... labbo'yoq bu. Qon emas. Gulsanam bo'yab tashladi.

HAMIDA XOLA: - Kechasi sayoq yurganlari nimasi?

DAVLAT: - Taksichi ham qo'rqib ketdi, qon deb o'ylab.

NOZIM (Hamida xolaga, baqirib): - Qon emas, xola, labbo'yoq ekan. (qo'li bilan labini bo'yagan bo'lib ko'rsatadi, keyin Davlatga) Gulsanam?

DAVLAT: - Ha-e, onasini emsin. Uyga kirsam, Gulsanam kirib o'tirgan ekan.

ORIF: - Gulsanam kim?
 NOZIM: - Xotini.
 ORIF: - Ha-a.
 DAVLAT: - Rasvo bo'ldi.
 NOZIM: - Nima?
 DAVLAT: - Ish! Ish rasvo bo'ldi. (Hamida xolaga qarab qo'yib). Hali aytib beraman.
 NOZIM: - Sekin gapirsangiz, eshitmaydi. (Hamida xolaga, ovozi ko'tarib) Bu ham do'stimiz. Doim telefon qiladi-ku.
 HAMIDA XOLA: - Tinchlikmi? Men ketaveraymi? Voy-ey, ishqilib, tinch bo'linglar.
 DAVLAT: - Ha, tinchlik.
 NOZIM: - Tinchlik, xola, tinchlik.
 HAMIDA XOLA: - Xay bo'lmasa. Tog'orachani ertaga berarsiz.
 ORIF: - Xola, rahmat.
 NOZIM: - YUvib olib chiqib beraman. (Davlatga). O'ting endi. Nimaga qarab turibsiz?
 DAVLAT: - Zo'r-u, oshlar, qazilar.
 NOZIM: - Oling siz ham. Qaynanangiz yaxshi ko'rar ekan.
 DAVLAT: - Qaynanam yaxshi ko'rardi, lekin xotin chatoq qildi.
 NOZIM: - Endi ayting. Gulsanam keptimi?
 DAVLAT: - Ha, kepti. Saodatni ham olib kelibdi.
 NOZIM: - Saodat kim?
 DAVLAT: - Sultonning xolasining qizi. Beshikkertisi!
 NOZIM: - Iy-e, u nima qilib yuribdi?
 DAVLAT: - Men qaydan bilay?
 NOZIM: - Xay, uyingizga kelgan bo'lsa, so'ramadingizmi?
 DAVLAT: - So'raguncha qo'ysa so'raydimi? Siz avval nima bo'ldi, deb so'rang.

Hamida xola o'ziga hech kim gapirmayotganini ko'rgandan keyin, endi ketadi.

Orif indamay osh eyishga tushadi.

NOZIM: - Xo'sh?
 DAVLAT: - Mana, Gulsanamning qilgan ishi. Hamma yog'imga rasm soldi. Shu... bilmayman, men yo'g'imda, bular kelib o'tirganda Ra'no kelib qolganmi deyman.
 NOZIM: - Tulki... yo'q, kechirasiz, sher tumshug'idan ilinibdi-da.

Orif hovuchida bir osham osh, Davlatga qarab qoladi.

DAVLAT: - Ilinganda qanday! Uyga kirgani ham qo'ymadi. Quturib yopishdi. YUlmadi-yu, lekin... Bilmayman, nimaga labbo'yoq bilan... Bironta ko'ylak bering endi.

Nozimni beixtiyor shayton kulgisi tutdi.

DAVLAT: - Nimaga kulasiz? Birov o'laman desa, bu kuladi-ya.

NOZIM: - Obbo, yigitning guli-ey, qo'lga tushibsiz-da. Ana, ilingandan xohlaganingizni olavering. O'zi uchta.

DAVLAT: - Ha, endi rosa maza qiladigan bo'ldingiz. Kulavering.

NOZIM: - Kulaman-da.

Davlatning o'zi ham asabiy kuladi.

DAVLAT: - Yana-chi, uyning chirog'i yonib tursa, Ra'no kelibdi deb o'ylab, «Ra'no gulim, keldingmi», deb chaqirib kiribman.

Nozim endi o'zini to'xtata olmay kuladi.

Orif kulmaydi, Davlatga xavotir bilan qaraydi.

Davlat Nozimning bitta ko'ylagini olib kiyadi, engiga qarab qo'yadi.

NOZIM: - Kechirasiz, uzr.... YOmon bo'пти-yu, lekin kulgili-da.

DAVLAT: - Men Guli Ra'no emas, Guli Sanaming bo'laman, deb tashlanib ketdi-ku... Haydavordi, nomard.

ORIF: - Xotiningizmi?

DAVLAT (istehzo bilan): - Yo'q, o'ynashim. Sizga etib borishi qiyinmi deyman.

NOZIM: - Bu bechora qaydan bilsin. Xo'p, endi nima bo'ladi?

Davlat elkasini qisadi.

NOZIM: - Jiddiymi shuncha?

DAVLAT: - Xotin uydan haydaydiyu, jiddiy bo'lmaydimi?.. Sultonga telefon qiling. Bizning uyga telefon qilsin, nima bo'lyapti ekan.

NOZIM: - Nima desin?

DAVLAT: - Bilsin-da, Saodati nimaga kelgan ekan. Men gaplasholmadim. Gulsanam gapirgani ham qo'ymadi. Yo'qol, bo'lmasa, hozir bolangni bir narsa qilaman, degan edi, esim chiqib ketdi.

ORIF: - Shunaqa yomonmi?

NOZIM: - Buning o'zi yomon.

DAVLAT: - Fe'li charsroq. Kelib qolishi hech xayolimda yo'q edi.

NOZIM: - Sulton o'zi hozir ketdi-ku. Damini olsin.

DAVLAT (telefonga ishora qilib): - Qiling, qiling... Hali Saodati ham bir gap chiqarmasa. Gaplashsin. Ishqilib, Gulsanam o'zini bir narsa qilgan bo'lmasin.

ORIF: - Oldin ham shunaqa... urishganmisizlar?

DAVLAT (kinoya bilan): - Yo'q, hazillashganmiz.

Nozim telefonda raqam teradi.

NOZIM: - Alyo... salom-alaykum! YOtoqxonami? Sulton... Davlatyorov kerak edi... Ha chaqirib bering... Xonasi? Hozir. (Davlatga) Nechchi?

DAVLAT: - Qirq olti bo'lsa kerak.

NOZIM (go'shakka): - Qirq olti shekilli... Menga qarang, juda zaril.... Iltimos, o'zingiz chiqolmasangiz, birovni chiqarib yuboring.... Nozim jo'rangiznikiga telefon qilar ekansiz deng... Nozim! O'zi biladi.

QO'SHNI DILOROMNING XONASI

Qo'shni Dilorom komp yuter yonida o'tiribdi.

U xursand, ayni paytda sal xayoli qochib, jinday hayajonda.

Komp ter ekranida yozuvlar paydo bo'la boshlaydi.

U klaviaturada yozadi.

QO'SHNI DILOROM - Assalomu alaykum, Sarvar aka! Yaxshimisiz. Sog'liklaringiz joyidami? Begona yurtida bir o'zingiz qiynalmay yashab yuribsizmi? Sizga ming xijolat bo'lib yozyapman. Bir vaqtni belgilab, pochtaga yozib yuborsangiz, gaplashib olar edik. O'zingizni ko'rgim, ovozingizni eshitgim kelyapti.

Dilorom.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Sharofat aya hovlidagi kursida o'y surib o'tiradi.

Oshxonadan avval Dilorom, uning ortidan choynak ko'targan Dilafro'z chiqadi.

Dilorom xomush.

ShAROFAT AYA: - Telefon qilmadimi?

DILOROM (ayasining bu savolidan sal jonlanib): - Yo'q, qilgani yo'q.

ShAROFAT AYA: - Ana, shundan ham bilsa bo'ladi kimligini. Bu yoqda shuncha gap bo'lib yotibdi, bir marta telefon ham qilmaydi.

Dilafro'z to'xtab, gap poylaydi.

Dilorom indamay to'xtab qoladi.

DILAFRO'Z: - Odam emas ekan.

DILOROM: - Suqilmay tur.

ShAROFAT AYA: - Kimlar bilan o'tirgan bo'lsa.

Dilorom ayasiga savol nazari bilan qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Sharifdan boshqa yana kimlar bo'lgan ekan? So'rab bilardik-da o'zi nima bo'lganini. Sen kiraver, Dili. Bo'ri qulog'i ovda bo'lavermay.

DILAFRO'Z: - Voy, aya-ey, hech qo'ymas ekansiz-da. Men siz taraf-ku.

Dilafro'z bir turilib, ichkari kirib ketadi.

ShAROFAT AYA: - Shu... Sobirlar bilan bo'lsa kerak. Ha... Mahamad bor-ku, shu biladi nima bo'lib, nima qo'yganini.

NOZIMNING UYI

Nozim, Davlat va Orif.
Telefon jiringlaydi
Nozim go'shakni oladi.

NOZIM: - Alyo... Sulton? Ha, tinchlik. Lekin bir ish chiqib qoldi. Davlatnikiga...

DAVLAT: - Menga bering. O'zim aytaman.

NOZIM (go'shakni Davlatga uzatadi): - Mana.

DAVLAT: - Sulton, hozir bu yoqqa kel... Bilmaysan?.. Boya tushib qoldi-ku, shu er. Uyi?... Ko'k darvoza. Nechinchiligini bilmayman. Nozim, nechinchi?

NOZIM: - O'n sakkiz.

DAVLAT: - O'n sakkiz ekan. Taksida tez kel... Ha, men ham shu erdaman... Iy-e, kimning telefonidan gapiryapman bo'lmasa?.. Biron erdan sigaret ol... E-e, kel, keyin aytaman.

BOSHAQA UY

Ma'rifat aya, Hanifa xola va Sharif.

MA'RIFAT AYA: - Shu gapni aytish uchun ichib oldingmi?

ShARIF: - Yo'g'-e, ular kelguncha o'zi ichib o'tirgan edik.

MA'RIFAT AYA: - Xay, ichgan ekansan, borib nima qilarding?

HANIFA XOLA: - Yaxshi emas, bolam, yomon bo'ldi.

ShARIF: - Nimaga yomon bo'ladi? Mana, bilib oldinglar. Bo'lmasa hali qatnab yurar edinglapr. Xuddi boshqa qiz qurib ketganday.

MA'RIFAT AYA: - Jiyaning shuni deb turib olgan-da. Bilmayman, qachon ko'ra qoldi ekan?

ShARIF: - Bo'lmaydi deng. O'zim zo'r qiz topib beraman.

HANIFA XOLA: - Bir piyola ko'p ichsang, hovliqib ketasanmi?

ShARIF: - Hovliqish emas, opoqi. Boya sal bor edi, hozir tarqadi. Nimaga shu Rashid akaning qiziga yopishib olgansizlar?

MA'RIFAT AYA: - Bizlar yopishib olganimiz yo'q, jiyaning. O'zi bu erda bo'lmasa, borib tushuntirolasang. Ko'ngli buzilib... o'zini bir narsa qilib qo'ymasa.

HANIFA XOLA: - Xudo saqlasin, hamma gapni ham gap deb gapiraverma. Maktab bolasi edimi?

ShARIF: - Opa, yomon vahimachisiz-ey.

MA'RIFAT AYA: - O'zini bir narsa qilmasa ham... ichib-chekib ketsa. Siqilganidan. U yoqda anavi palakat narsalar bemalol emish-ku. Ko'chada sotar ekan.

Sharif tizzasiga shapatilab kuladi.

ShARIF: - U narsalarga berilsa, shu paytgacha berilardi. YO yashirib chekadimi?

MA'RIFAT AYA: - Nima, deyapsan?... (yoqasiga tuflaydi) Xudo saqlasin-ey!

ShARIF: - Bo'pti-da. Bitta qizni deb shunaqa qilar emish. YUzta qizni ko'rib yuribdi o'g'lingiz. U yoqda qirilib yotibdi.

HANIFA: - Hay-hay, Sharif, gapirma-ey! Urug'iga o't tushsin unaqa qizlarning.

ShARIF: - E-e, hayot-da bu. Men o'zimizning qizlarni aytmayapman. Lekin o'zimizning qizlar ham...

MA'RIFAT AYA: - E bor, kayfim tarqadi deysan-da. yana bu gaplarni aljiysan. Bor, Sanobar kelinni ham xafa qilib yurma tag'in.

O'TKIR AKANING UYI

Sandiq ustidan tushirilgan ko'rpalar baland uyum bo'lib turibdi.

Sandiqning qopqog'i lang ochiq.

Jumagul gilamga yoyilgan har xil matolarning ichida o'tirib olib, xuddi kitob o'qiyotgandek jim, saralab olganlarini bu yoniga, boshqalarini u yoniga qo'yayotir.

O'tkir aka kiradi.

O'TKIR AKA: - Eh-he!.. Bozoringni yoydingmi? Qachon yotasan?

JUMAGUL OPA: - Bor narsalarimni ko'rib qo'yay.

O'TKIR AKA: - Shoshasan-ey.

JUMAGUL OPA: - Keyin shoshib qolmay deb, hozirdan ko'rib qo'yyapman-da.

O'TKIR AKA: - Bo'ladi hammasi mavrudi bilan. Halitdan miyani achitma.

JUMAGUL OPA: - E-e, to'y qilasiz-u. miyangiz achimaydimi? Achiydi! Ko'p narsa olish kerak hali. Mana, shuncha kiyimlikning ichidan kelina bo'ladigani yo'q.

O'TKIR AKA: - Sira yo'qmi?

JUMAGUL OPA: - Hey, bitta-ikkita ko'ylaklik..

O'TKIR AKA (qo'lga bir kiyimlik matoni olib): - Manavi yaltir-yultirlar-chi?

JUMAGUL OPA: Hozirgi yoshlar shuni kiyadi deysizmi?

O'TKIR AKA: - Kiymaydimi?

JUMAGUL OPA: - Hech.

O'TKIR AKA: - Nimaga asrab o'tiribsan bo'lmasa?

JUMAGUL OPA: - Asraganim yo'q. O'zi kelgan. Bularning hammasi to'ydan-to'yga o'tib yuradigan qo'yindi. Men qo'yaman, menga qaytarishadi. Bir xillarining besh-olti yildan beri taxi ham ochilmagan.

O'TKIR AKA: - Shuncha narsa? YOshlar kiymasa, sizlar kiymasanglar...

JUMAGUL OPA: - Ha, qancha to'yga boraman - shularning hammasiga tog'ora qilamanmi. Mening qo'yganimni unga, unikini menga qo'yishadi. Almashib yuraveradi.

O'TKIR AKA: - Shuncha narsa... pulga kelganmi?

JUMAGUL OPA: - Qanaqa pul? Aytyapman-ku, sandiqzada, tog'oradan tog'oraga o'tib yuraveradi deb.

O'TKIR AKA: - Boshda biron vaqti do'kondan olingan-ku, tekinga emasdir?.. Ana isrofgarchiligu mana isrofgarchilik! Senga o'xshagan hamma xotinning sandig'ida bor-da shuncha narsa.

JUMAGUL OPA: - Obbo, shunga etkazganiga shukur qilsangiz-chi. Hammasi to'yniki, to'y uchun-ku.

O'TKIR AKA: - Shu isrofgarchilikka yana shukur ham qilish kerakmi? Buni hech kim ko'ylak qilib kiymasa. Faqat xotinlarning tog'orasi uchun. E-e, tavba.

JUMAGUL OPA: - Hali yana olamiz.

O'TKIR AKA: Ha, endi ishtahang endi ochildi-ku.

JUMAGUL OPA: - Kelin qilaman-u, ochilmaydimi?

O'tkir aka qo'l siltab chiqib ketadi.

Jumagul opa kulib, yana mato saralashga tushadi.

QO'SHNI DILOROMNING XONASI

Qo'shni Dilorom komp yuterda ishlab o'tiribdi.

Komp yuter ekranida yozuvlar Sarvarning xat o'qishi barobarida ochiladi.

SARVAR : - Salom, Dilorom! Meni juda xursand qildingiz. Xatingizni kuta-kuta, oxiri umidimni uzgan ham edim. Agar komp yuterda bo'lsangiz, hozir gaplashishga chiqaman. Bo'lmasa, bir vaqtni kelishib olamiz....

Qiz shoshib qoladi.

QO'SHNI DILOROM: - Voy, hozir-a?.Vebkamera?... Ulangan.

U tez-tez xat yozishga tushadi.

Orada sochlarini to'g'rilab, hali ishga tushmagan vebkameraga qarab ham oladi.

QO'SHNI DILOROM (kadr ortidan): - Assalomu alaykum, Sarvar aka! Men komp yuterdaman. Gapiring...

Komp yuter kolonkasidan Sarvarning ovozi keladi.

Komp ter aloqasiga xos, aks-sadoli, sal sun'iy ovoz.

SARVAR (kadr ortidan): - Salom, Dilorom, meni eshityapsizmi?

QO'SHNI DILOROM: - Voy, assalom! Ha, eshityapman.

SARVAR (kadr ortidan): - Vebkamerani qo'shing. Ha, shunday.

Komp yuter ekranida Sarvar paydo bo'ladi.

SARVAR: - Meni ko'ryapsizmi?... Men Sizni ko'rmayapman.

QO'ShNI DILOROM: - Men ko'ryapman... Hozir...

Dilorom vebkamerani qo'shishga kirishadi.

Komp ter ekranidagi Sarvar ajablanadi.

SARVAR: - Kechirasiz. Siz Dilorom emasmi?

QO'ShNI DILOROM: - Men Dilorom.

SARVAR: - O'xshamayapsiz.

QO'ShNI DILOROM: - Mening ham otim Dilorom. O'sha Diloromning qo'shnisiman.

Ekrandagi Sarvar bir muddat o'ylanib, jim qoladi.

QO'ShNI DILOROM: - Dugonamiz bizlar.

SARVAR: - Tushunmayapman.

QO'ShNI DILOROM: - Aytyapman-ku. Mening otim ham Dilorom, adashmiz. Ikkovimiz dugona..

SARVAR: - U Dilorom qani? Nimaga yo'q?

QO'ShNI DILOROM: - U uyida. Men o'zimiznikidaman.

SARVAR: - U?

QO'ShNI DILOROM: - Umi?... U siz bilan gaplashmasa kerak.

SARVAR: - Nimaga? Komp yuteri ishlaydimi? Qo'shni bo'lsa, siznikiga chiqsin.

QO'ShNI DILOROM: - Yo'q, komp yuteri bor, adresingizni ham biladi. Lekin...men o'zim gaplashyapman siz bilan. U bilmaydi.

SARVAR: - Ha... Biron gap bormi? Borga o'xshaydi.

QO'ShNI DILOROM: - To'g'risi... to'g'risini aytsam, xafa bo'lmaysizmi?

SARVAR: - Xafa bo'lish uchun juda uzoqdaman.

QO'ShNI DILOROM: - Nima uzoqda?

SARVAR: - Bo'ldi, tushundim.

QO'ShNI DILOROM: - Voy hech narsa demadim. Yigiti borligini hali aytmassimdan...

SARVAR (achchiq iljayadi): - Shunaqa. Mening komp terim aytilmagan fikrni ham ko'rsatadi.

QO'ShNI DILOROM: - Voy, rostdanmi?

SARVAR: - Rostdan. Mayli, rahmat. Sog' bo'ling. Qo'shningizga ham salom aytib qo'ying.

QO'ShNI DILOROM: - Voy, gaplashmaymizmi? To'xtang. Sizda gapim bor edi?

Komp terda Sarvarning tasviri o'chadi, aloqa uziladi.

QO'ShNI DILOROM: - Voy—y, nima xato qildim? YOqmadimmi unga?

DILOROMLARNING OShXONASI

Dilorom idish yuvayotir, Dilafro'z idishlarni artib, taxlayapti.

DILAFRO'Z: - Opa, endi nima bo'ladi?

DILOROM: - Bilmayman, Dilijon, yuragimni siqma. Xayolim o'zimda emas.

DILAFRO'Z: - Oyim bermayman deb turaversalar, nima qilasiz?

DILOROM: - Dili! Qo'y shu gaplarni deyaapman!

DILAFRO'Z: - Opamsiz, axir, mening ham ichim ezilib ketyapti. Dugonangizga aytasiz, menga aytmaysiz. Unga vebkamerangizni ham berib yubordingiz.

DILOROM: - Vebkamerasi menga nimaga kerak? Gaplashmasam, ko'rgim yo'q.

DILAFRO'Z: - Pochtangizni ham, kodingizni ham berdingiz. Sizning o'rningizga gaplashsa-chi?

DILOROM: - Gaplashaversin... Nimaga gaplashadi?

DILAFRO'Z: - Eshitganda ko'zi yonib ketdi-yu.

DILOROM: - Nimani eshitganda?

DILAFRO'Z: - O'sha, Monte-Karlodagi odamni. Sarvar aka dedingizmi?

DILOROM: - YOnaversin ko'zi. Lekin mening pochtamga kirib gaplashmasa kerak.

DILAFRO'Z: - Opa, u odamning xatidan «imeyl»lini olgan.

DILOROM: - Nima xayollarga borib yurasan-a. Lekin u odamning pochtasi Dilorga nima kerak?

DILAFRO'Z: - Men ham shuni aytyapman-da.

DILOROM: - Mayli edi topishib ketsa.

DILAFRO'Z: - Mayli-ku-ya. Lekin nimaga siz orqali topishadi? O'zi topsin. Birovga sovchi kelsa-yu, u ega chiqsa, yaxshimi shu?

DILOROM: - Dili, sen ham... nima, o'sha odamda ko'ngli borday muncha ko'p gapirasan?

DILAFRO'Z: - Endi-da., opa, dugonaman deb qo'yningizga kirib olib...

DILOROM: - Juda... qo'ynimga.

DILAFRO'Z: - Ha-da. bilganini qilsa, siz qo'yib qo'ysangiz...

Dilorom Dilafro'zga qarab o'ylab qoladi.

Dilafro'z kelib opasini quchoqlaydi.

DILAFRO'Z: - Opa, jo-on opa!

DILOROM (ajapblanib): - Ha?

DILAFRO'Z: - Xo'p deng, maylimi, xo'p deng!

DILOROM: - Nimaga xo'p deyman? Nimaligini ayt.

DILAFRO'Z: - Anavi... Sarvar akaga.

DILOROM: - Esing joyidami? Nima deyapsan?

DILAFRO'Z: - Chet elga chiqar edik-da. opa! O'zim xizmatizingizni qilaman.

DILOROM: - YOng'oqning tagida uxlab turdingmi? Qanaqa xizmatimni?

DILAFRO'Z: - Keyin meni ham olib ketar edingiz-da. Xo'-o'p, opa, hamma aytganlaringizni qilaman. YUraveramizmi shunday?

Dilorom shaxt bilan singlisini quchog'idan chiqadi, uni nari itaradi.

DILOROM: - Aljib qolibsana. Bor, ishingni qil.

DILAFRO'Z: - Monte-Karlodek joyni qo'yib, shu erga tegasizmi?

NOZIMNING UYI

Nozim, Orif, Davlat osh emoqdalar.

O'rtadagi tog'oracha yarimlagan.

DAVLAT: - Men bo'ldim. Choyxonada ham osh egan edim.

NOZIM: - Oling-da. Bu to'yning oshi. Niyat qilib.

DAVLAT: - Orif, siz ketmaysizmi?

Orif Davlatga hayron bo'lib qaraydi.

ORIF: - Gaplashib o'tiribmiz-da.

DAVLAT: - Uyingiz, joyingiz bor.

ORIF: - Xalaqit beryapmanmi?

DAVLAT: - Bu erda bugun men yotib qolaman. Ko'rpa etmaydi.

NOZIM: - Hali gapimiz tugamagan.

Orif Nozimga «aytmang» degan ma'noda yalinib qaraydi.

Davlat buni ilg'ab oladi-yu, indamaydi.

ORIF: - Taksi sahargacha tinmaydi. Ketaman-da.

DAVLAT: - Aytib qo'yay. Karavotda men yotaman.

NOZIM: - Agar qoladigan bo'lsangiz, polda yotishga to'g'ri keladi. Chunki to'shak bitta. Ko'ndalangiga tashlab, ikkovimiz yotamiz.

ORIF: - Men ketaman.

Tashqaridan gursillagan qadam tovushlari, keyin Sultonning «Nozim!» deb chaqirgani eshitiladi.

Nozim o'rnidan turadi.

NOZIM: - Sulton, kelavering.

Eshik ochilib, Sulton kiradi.

DAVLAT: Kiribsan-ku, nimaga baqirasan?

Sulton beg'ubor iljayadi.

NOZIM (eozor kinoya bilan): - Davlat, bu uy sizga tegishli shekilli?

DAVLAT: - YArim kechasi baqirib kelishini qarang. Seni darvozaning oldiga chiqib kutib olish kerak edimi?

NOZIM: - Sulton, o'ting.

ORIF: - Oshga qarang.

DAVLAT: - Qo'l yuvilganmi?

NOZIM: - Obbo. Hamma sizga o'xshab yuviqsiz yuradimi?

SULTON (Davlatga): - O'zing nimaga chaqirding meni?

DAVLAT: - Bizning uyga Saodating kelib o'tiribdi.

SULTON: - Qaysi Saodat?

DAVLAT: - Nechta Saodat bor? Xolangning qizi-da.

Sulton Davlatga qarab bir muddat jim qoladi.

SULTON: - Iy-e! Shu vaqti, sening uyingga?

DAVLAT: - Ha? Nimaga hayron bo'lasan?

SULTON: - Hazillashma. O'zi hazilim chiqib yuribdi.

DAVLAT: - Hech hazili yo'q. Ana, telefon qil. Gulsanam bilan kelgan.

SULTON: - Gulsanam bilan?... Gulsanam nimaga kelibdi?

DAVLAT: - Kelganda erining oldiga. O'zining uyiga... Sen telefon qil. Ham ahvolni bilasan. Meni haydab yubordi.

SULTON: - Kim?

DAVLAT: - Kim, kim... Kim bo'lardi, merov? Gulsanam! Saodat meni haydamaydi-ku. (telefonni uzatib). Ma. Ter.

Sulton dovdiraydi.

SULTON: E-e, men nima deyman?

DAVLAT: - Nima deysan? Xolangning qizi kelibdi, yaxshi keldingmi, de. Nima ishing bor deysan.

SULTON: - Men... men... yarim kechasi.

DAVLAT: - Muncha dovdiraysan? YArim kechasi bor, deyaapmanmi? Telefonda gaplashasan? Hol-ahvol so'raysan.

SULTON: - Ertaga qilsak-chi.

DAVLAT: - Yo'q, hozir. Gulsanamni bilishim kerak. Davronni ham olib kelgan. Haydagandan keyin chiqib kelaverdim. Nima qiyomat bo'lib yotgan bo'lsa.

NOZIM: - Xavotir olmang, qanaqa qiyomat. Telefon qilavering, Sulton, kerak.

SULTON: - Gulsanamning o'zi olsa-chi?

DAVLAT: - Gaplashaverasan. Seni tishlab olmaydi-ku.

Sulton telefonda raqam teradi.
Orif o'rnidan turadi.

ORIF: - Nozim, men boray.

NOZIM: - O'tiribmiz-da. Endi hangoma qiziydi

ORIF: - Gaplasholmaymiz... Erta-perta ko'rishamiz.

NOZIM: - Hali sovchilik turibdi-ya.

ORIF: - Yana boramizmi?

DAVLAT: - Bo'lmasa-chi? Ishni bitirmay kelibsizlar-ku.

NOZIM (Orifga): - Borasiz-da.

SULTON (go'shakka): - Alyo?... Salom-alaykum! Gulsanam?... Yaxshimisan?
Yaxshi keldingmi?.. Uydagilar yaxshimi?... Qachon kelding?

DAVLAT (Sultonga) : - Bir soat so'rashasanmi?

NOZIM (Davlatga): - Gaplashgani qo'ying-da.

DAVLAT: - Cho'zadi gapni. (Sultonga) Davronni so'ra!

SULTON: - O'g'lingiz... Davron yaxshimi?.. Ha, bilmas edim, hozir otini aytdi.
Mana... yonimda... E-e... unaqa dema.... Nozim degan jo'ramiznikidamiz....
Meni ham chaqirishdi. Hozir keldim.

DAVLATNING UYI

Jurnal stolchasining ustida kichik dasturxon, non, Bir shisha banka asal, ikkita
piyola bilan choynak.

Gulsanam, tizzasida telefon, Sulton bilan gaplashyapti.

Saodat tizzasida Davronni o'ynatib o'tiribdi, qulog'i Gulsanamda.

GULSANAM: - O'ynashining oldiga bormabdimi?.. Mendan emas, Guli
Ra'nosidan xavotir olayotgandir. Gulsanam terisini shilgan deb... Aytib qo'ying,
Sulton aka, endi kelsa o'ldiraman!... Ikkovini ham... Ha, ikkovi ham keldi. Oldin
manjalaqisi, keyin o'zi... Ra'no Gulim deb kirib kelyapti!.. Ko'rsataman!...
Kelgan. Birga keldik.... Sizda ishi bor. Ha, mana... (Saodatga) Ma, gaplash.

Saodat avval Davronni Gulsanamga uzatib, keyin go'shakni oladi.

SAODAT: - Salom-alaykum. Sulton aka! Ha, iy-ya?... Ha, o'zim shunday.
(Gulsanamga qarab ko'zini qisib qo'yadi). Ko'rgani keldim!.. Nimani emas,
kimni.... Sizni-da. O'zingizni bilmaganlikka olyapsizmi?.. Ikkovlaringga ham
sarpoliklarni qilib kelasan deb, YAponiyaga yuborishyapti-ku... Ha, rostdan
YAponiyaga... Ertaga kelib, meni elchixonaga olib borasiz.. Viza olishim kerak.
(go'shakni qo'li bilan bekitib, Gulsanamga) Bunisida ham bir gap bormi? Qo'rqib
ketyapti... (go'shakka)Ha. ertalab tayyor turaman.

15. Daryoning toshi mayda...

NOZIMNING UYI

Sulton telefonda gaplashyapti.

Nozim bilan Orif osh emoqdalar .

Davlat Sultondan ko'z uzmaydi. Butun vujudi quloq.

SULTON: - Ha, boraman. Xo'p, xayr. (go'shakni qo'yib, Davlatga indamay qarab qoladi).

DAVLAT: - Ha. nima dedi?.. Gapirsang-chi!

SULTON: - Sizni ko'rgani keldim, deydi!

DAVLAT: - Men uni so'ramayapman.

SULTON: - O'zingizni bilmaganlikka solyapsizmi, deydi!

DAVLAT: - Gulsanam yaxshimi, Davron-chi, deyaapman.

NOZIM (og'zida osh bilan, sal soqovlanib): - Yaxshidir. Bir gap bo'lsa, aytar edi.

DAVLAT: - Bu faqat o'zini o'ylaydi! Men bu yoqda nima tashvishda-yu...

SULTON: - YAponiyaga ketaman, deydi.

ORIF: - YAponiyaga?

DAVLAT: - YAponiyada nima bor ekan?

SULTON: - Ikkovimizga sarpolik olib kelaman deydi!

NOZIM: - Nima? Nima sarpolik?

DAVLAT: - Gulsanam nima dedi, deyaapman?

SULTON: - Hech narsa. Kelsa, ko'rsataman, dedi.

DAVLAT: - Nimani ko'rsatar ekan?

SULTON: - Ko'zingga ko'rsatadi-da.

NOZIM: - Sarpolik, dedingiz?

SULTON: - Menga., o'ziga to'y kiyimlari.

DAVLAT: - : - E-hey! U yoqda bir gap bo'lgan.

SULTON: - Nimani bilmaslikka olaman?

NOZIM: - Sarpolik bo'lsa... ish chatoq-ku.

SULTON: - Endi nima qilsam?

DAVLAT: - Hozir o'zidan so'ramaysanmi, axir, nimani bilmayman deb?

NOZIM: - Ertaga so'rar. Nima bo'lganda ham bu yoqni hal qilish kerak. Bugun uyqu o'ldi. Maslahat qilib olamiz endi.

DAVLAT (Sultonga): - Hozir to'g'ri so'rasang o'lar edingmi? Endi ertalabgacha fol ochib chiqamiz.

SULTON: - Fol ochib nima qilasan? Aniq-ku. U yoqda harakat boshlangan.

ORIF: - Men boray, ey? Oyim xavotir oladilar.

DAVLAT (kinoya bilan): - So'rab chiqmadingizmi? Men oyimdan beruxsat bir qadam ham yurmayman.

NOZIM: - Davlat!

ORIF: - Men oyimga aytmay boshqa joyda yotib qolmayman. Shunaqa tarbiya berishgan.

DAVLAT: - Kim yotib qolasiz deyapti?

SULTON: - Meni nimaga chaqirdinglar o'zi?

DAVLAT: - Nimaga chaqiradi? Saodating bilan kim gaplashar edi?

NOZIM: - Xotiniga o'zi telefon qilolmadi-da. Men tanimayman, meni tanimaydi. Shu uchun.

DAVLAT: - Bu uchun shuncha yugurib yuribman, bu bo'lsa bitta ahvol so'rab berganiga...

ORIF: - Agar gaplasholmasak, men...

NOZIM (Orifga): - Kemaga tushganning joni bir. Endi sovchi, bari bir, ikkovimiz. Hamma tomonini gaplashib olaylik. Yana boramiz. Bugungidek anqayib o'tirmaysiz. Davlat o'ldi.

DAVLAT: - Men nega o'laman?

NOZIM: - Endi xotiningizning tashvishidan bo'shamaysiz.

DAVLAT: - Siz uning fe'lini bilmaysiz-da. E-e, qaerda yotamiz? (Sulton bilan Orifga qarab) Gaplashib bo'lgandan keyin ikkoving ketasizlar.

NOZIM: - YOmon xudbinsiz-da. Tashlab qochdingiz, endi gaplashib olaylik, desa, ketinglar, deysiz. Uydagi ahvolni bildingiz-da. a?

DAVLAT: - Gaplashinglar, to'yguncha. Men faqat ko'rpa yo'q deyapman. Odam ham bitta ko'rpa ilan yashaydimi?

NOZIM: - Nima qilaman ikkita ko'rpani? Bir o'zim bo'lsam...

DAVLAT: - Mehmonga-chi? Mana, aziz mehmon men keldim-ku.

NOZIM: - Xotini bor odam uyida yotadi-da.

DAVLAT: - Xotinsizning aql o'rgatishini.

NOZIM: - E-e, bo'ldi! Sulton, to'y nima bo'ladi endi?

DAVLAT: - Bizning xotin ham keldi. Qaerga tushiramiz? Kelinni.

ORIF (soddalik bilan): - YArashmaysizmi?

DAVLAT (kinoya bilan): - Yo'q, yangi xotin olaman. Bunisi eskirib qoldi.

NOZIM: - Yana sovchilikka boradigan bo'lsak, kelishib olaylik. Men bilaman – kampir ko'nadi, keyin-chi?

SULTON: - Saodatga nima desam. A?

DAVLAT: - U – sening ishing. O'zing javob berasan.

NOZIM: - Ha, gaplashasiz-da. Tushuntiring. Diloromni sevaman, sen esa singlimday deng. U bechoraning ham ko'nglini cho'ktirmang.

ORIF: - Siz ham hech bo'lmasa, bitta ish qiling.

DAVLAT: - Ikkovingga ham uylanaman, de. Aytdim-ku.

NOZIM: - Hazilni qo'ying. (Sultonga) Hali baxting ochiladi, mendan ham yaxshisiga uchraysan, deysiz. Bu yoqda men boshqa qizni sevaman. Ahd-paymon qilganmiz, bu hayot, falon-pismadon...

SULTON: - YAponiyaga ketayotgan bo'lsa...

DAVLAT: - O'z jiyaningga gapirolmaysanmi?.. Sen shu Saodatingdan bir so'rab bersang bo'lardi: Ra'no kelganda nima deganini.

ORIF: - Ey, og'aynilar, men uyga boray?

NOZIM: - Ana, telefon.

DAVLAT: - YO qoling yo keting. Bir soatdan beri noliysiz..

ORIF: - Uydagilar xavotir oladi-da.

NOZIM: - Ha-ey, Sulton, uy nima bo'ladi?

Sulton savol nazari bilan Davlatga qaraydi.

DAVLAT: - Ha, nima deysan?

SULTON: - YArashib qolarsan?

DAVLAT: - Ketmasa kerak. Tamom kelganga o'xshaydi.

ORIF: - YArashsa, ketadimi?

SULTON: - Endi ketib bo'пти.

NOZIM (Sultonga): - Shu ijara-chi? Turaverasizlar.

Davlat xaxolab kuladi.

NOZIM: - Ha? Men boshqa joy toparman.

DAVLAT: - Shu er-a? Vah-ha-ha. Undan ko'ra yotoqda yashaydi.

ORIF: - Davlat, siz kulaverar ekansiz. Bugun Nozimning qanday ahvolda qolganini bilasizmi?

NOZIM: - Shuni ayting.

ORIF: - Ha, gaplashib olaylik-da. To'yni qachon qilasizlar, qaerda? Qancha pul bor? Hozir qiz tomonning to'yiga narsa tashib yurmasangiz ham bo'ladi.

DAVLAT: - E-e, nima qiladi bo'lmasa?

ORIF: - Hammasini hisoblab, qurug'ini berib qo'yaverasiz.

NOZIM: - Bu ham yaxshi. Dahmazasi kamroq.

ORIF: - Xo'sh. qancha beramiz? Gaplashadigan bo'lsak, shu tomonlarini kelishib olaylik. Endi borsak, tayyor bo'lib borish kerak.

Qolganlar jim bo'lib, Orifning og'ziga qarab qoladi.

ORIF: - Ha? Indamaysizlar?

DAVLAT: - Gapiradigan gap yo'q.

NOZIM: - Men yana aytaman - kampirni ko'ndirish – men tan.

DAVLAT: - Hozir eng osoni – kampirni ko'ndirish. Lekin pul masalasi, Sulton?

SULTON: - Hayronman... Qarz ko'taraman.

DAVLAT: - Kimdan?

SULTON: - Bilmayman. Axtaraman. Topaman-da.

NOZIM: - Nima, umuman... umuman pul yo'qmi?

DAVLAT: - Umuman.

Sulton erga qarab, bosh irg'aydi.

ORIF: - Men bormayman. Nima deb boradi?

NOZIM: - Qizig'-u. nimaga uylanadi bo'lmasa? Hozir erga tegsangiz ham pul kerak.

ORIF: - Erga tegadiganga kerak-da pul.
DAVLAT: - YOmon donosizlar.
NOZIM: - Qarz ko'tarsangiz, keyin uzish ham bor. Universitetda qolish hal bo'ldimi?
SULTON: - Hal hisob.
NOZIM: - Eh-he!.. Bir umr uzar ekansiz.
DAVLAT: - Hozir kampirni ko'ndirib qo'yaylik.
ORIF: - Iy-z, cho'zib yurib bo'lmaydi.
DAVLAT: - Fotiha qilib qo'yaylik, deypman.
ORIF: - Qanday boramiz? Hech narsangiz tayyor emas ekan. Fotihadan keyin vaqtni cho'zmaydi. Uzog'i bilan uch oyning ichida tushirib olish kerak.
DAVLAT: - Uch oy... bemalol ekan-ku?.Ungacha...
ORIF: - Fotihada hammasi gaplashib olinadi-da. Uch oy cho'zishga emas, tayyorgarlikka beriladi. Qizim tayyor, desa, nima deymiz?... Yo'q, men bormayman. O'zi bugun bo'larim bo'ldi. Nozim ham ezib yubordi.
NOZIM: - Jim o'tirdingiz-ku. Unaqa demang endi, Orif. Bir o'zim qolamanmi? Davlatni ko'ryapsiz.
DAVLAT: - Rost, bunaqa mayda ishlar menga to'g'ri kelmaydi. O'zim uy tomonga borib kelaman bo'lmasa. Ey-y... xotin kelgan-ku! Uni nima qilsam ekan, a, Nozim?
NOZIM: - Bilmasam, men o'ynashim bilan xotinning qo'lga tushib ko'rganim yo'q.
DAVLAT: - Xudo berdi sizga.

DAVLATNING UYI. ERTALAB

Davron qiyqirib, gilam ustida emaklab yuribdi.
Saodat kiyingan, ko'chaga tayyor, kresloda Davronga qarab o'tiribdi.
Tashqarida qo'ng'iroq jiringlagani eshitiladi.
Avval Gulsanamning, keyin Sultonning ovozi eshitiladi.

GULSANAM: - Voy. Sulton aka. Salom-alaykum!... Keling, keling.
SULTON: - Yaxshimisizlar?.. Yo'q, kirmayman. Saodat tayyormi?
GULSANAM: - Ha. tayyor. Xo'p, bir piyola choy iching.
SULTON: - Yo'-o'q... Ha, mayli, Davronni bir ko'ray... Ko'rmadingmi deb ham jonimdan to'ydiradi hali.
GULSANAM: - Unga bola kerak bo'lib qolibdimi?

Gulsanam bilan Sulton shu ko'yi gaplashib kiradilar.

SULTON: - Salom, Saodat.... E-e, shu Davronmi? Katta bo'lib qolibdi-ku....
Qani, menga kel-chi.
SULTON: - Obbo, Davron-ey. Kichkina Davlat.
GULSANAM: - Yo'q, bu hali bezbetlikni bilmaydi

Gulsanam qaytib chiqadi.

Saodat o'rnidan turib, Sultonga shaxdam qo'l beradi.

Sulton bir oz xavotirda uning qo'lini oladi; keyin yana Davronga qaraydi.

Saodat Sultonning qo'lini qo'yib yubormaydi.

SAODAT (siltab ko'rishib): - Yaxshimisiz, Sulton aka?

SULTON (qo'lini tortib): - Rahmat. yaxshi. O'zing, yaxshimisan?

Sulton Davronni olib, kresloga o'tiradi

SAODAT: - Yaxshi, rahmat. Hammadan salom. Xolam, ayniqsa, O'tkir pochcham... (Saodat «qaynata»sining otini aytib yuborganiga go'yo uyaladi) u kishi ham.

Gulsanam choy ko'tarib kiradi.

GULSANAM: - Menga bering, Davronni. Saodat, choyni suz.

Sulton o'ng'aysizlanib, Davronni o'ynatgan bo'ladi.

SAODAT: - Hammaning borishingizga ko'zi to'rt. Borsangiz.... (Gulsanamga ma'noli qarab olib) xullas, shu gap-da.

SULTON: - Nima gap?

SAODAT: - O'sha, o'zingiz bilgan gap. Jumajon xolam bilan... pochcham... biznikiga borishdi. (Yana Gulsanamga qarab oladi). Men, mana, YAponiyaga ketyapman. Hamma narsani o'zing to'g'rilab kelasan deb yuborishyapti.

SULTON: - E-e...

SAODAT: - Keyin aytishdiki, bu yoqda qolsak... men kelsam, darrov uy ham olib berishar ekan.

Sulton Gulsanamga umidlanib qaraydi, Gulsanam xuddi yaxshi gapdan xursanddek nim iljayadi.

GULSANAM (Saodatga): - Juda to'g'ri. To'ydan keyin mahka-am usha, yonidan jilma. Siz qaerda bo'lsangiz, men ham shu erda, de.

SULTON: - Saodat, men... bu yoqda...

GULSANAM: - Ha, Sulton aka, bu yoqda nima? YO siz ham topib oldingizmi?

GULSANAM: - Bularning hammasi birdek aynigan. Boshidan mahkam ushlash kerak.

SAODAT: - Gulsanam opa, biz ertaroq boraylik. Choyni kelib birga ichamiz.

GULSANAM: - Qaerda yuribdi u go'rso'xta, Sulton aka? U yoqda bolani tug'dirib qo'ydim, endi bu yoqda maza qilib yuraveraman, desa kerak-da.

Qovun qovundan rang olganidan tamomila bexabar Sulton Gulsanamga cho'chib qaraydi.

GULSANAM: - Ha. indamaysiz? YAshiryapsizmi qaerga ketganini?

SULTON: - Yo'g'-e, Nozimnikida qoluvdi. Ishonmasangiz, telefon qilib ko'ring. Aytaymi telefonini?

GULSANAM: - Yo'q, kerak emas. Tovushini eshitgim ham kelmaydi. Aytib qo'ying, kelmasin. Men esa ketmayman. Shu erda Davron ikkovimiz turaveramiz. Uy meniki, mana shu bolaniki. Qadamini bossa...

SULTON: - Juda pushaymon lekin...

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Eshik ochilib, Ma'rifat aya kirib keladi.

Hovlida hech kim ko'rinmaydi.

Ma'rifat aya eshik oldida to'xtab. Chaqiradi.

MA'RIFAT AYA: - Sharofat opa, o'-o', Sharofat opa!

Oshxonadan Dilorom chiqadi, Ma'rifat opani ko'rib, uyalib, yuzini bekitib, salom beradi.

DILOROM: - Assalom! Hozir... chaqiraman oyimni.

MA'RIFAT AYA: - Aylanib ketay. Va-alaykum!

Dilorom uy tomonga o'tib ketadi. Ma'rifat aya uning orqasidan xushhol qarab qoladi.

AKMAL AKANING HOVLISI

Hovlida Salima opa bilan Akmal aka.

O'rtada dasturxon, dasturxonda non, qand-qurs, bir likopchada uzum, choynak piyola; eru xotinning odatdagi suhbat.

SALIMA OPA: - Ha. telefon qildi. Vizasini olibdi. Chiptasiga qarab, viza qo'yib beraverar ekan.

AKMAL AKA: - O'zlari chaqirgan. Hamma qog'ozlari to'g'ri bo'lgandan keyin, to'xtatmaydi

SALIMA OPA: - Sultonboy olib yurgan ekan. Elchixonaga ham, hamma yoqqa o'zi olib boribdi. O'zi kuzatadi. Ko'p yaxshi yigit bo'lgan-da.

AKMAL AKA: - Ha, singlisi bo'lgandan keyin.

SALIMA OPA: - Singlisi demang endi.

AKMAL AKA: - Nima deyman? Xay, to'y bo'laversin-chi.

SALIMA OPA: - Bo'ladi, bo'ladi! Xudo xohlasa. Lekin, dadasi...

AKMAL AKA: - Ha?

SALIMA OPA: - Juda xursand-da.

AKMAL AKA: - Kim?

SALIMA OPA: - Qizingiz! Xursandligi juda ziyoda. Bir gapirib, ikki kuladi.

AKMAL AKA: - Nima qipti? Xursand bo'lsa xursanddir. Gapiraverasanmi. Menga bunaqa gaplar yoqmaydi.

SALIMA OPA: - Menga ham nimagadir yoqmayapti-da. Nima desam, bo'пти, deydi, kuladi. Qiz bola sal uyalsa bo'lar edimi?

AKMAL AKA: - Ey. menga qara, shu gaplarni menga aytasanmi? Esing joyidami? Men qizingga telefon qilib nimaga muncha xursandsan yo muncha xursand bo'lma, deb aytaymi? Tavba.

SALIMA OPA: - Sizga aytmay kimga aytaman? Nimagadir ko'nglim g'ash, axir.

AKMAL AKA: - Hech bir ishni tinch hal qilmaysan. Hammavaqt ko'ngling o'rtaga tushib turadi.

SALIMA OPA: - Boshqa gaplar ham bor-da.

AKMAL AKA: - Nima gap?

SALIMA OPA: - E-e. mayli. Sizga gapirsam, bir gap aytasiz.

AKMAL AKA: - O'zingning qizingni o'zing gap qilasan. Undan ko'ra o'zidan so'ra, nimaga buncha kulasan, deb.

ShAROFAT AYANING UYI

Sharofat aya bilan Ma'rifat aya.

MA'RIFAT AYA: - Sharofat opa, nima qilay, kalavamning uchi yo'q. Bolamdan xavotirdaman. Yana boring, gaplashing, tushuntiring, egani oldida, emagani ketida, qo'lini osvuq suvga urdirmayman, uy ishlarining hammasini xizmatkor qiladi, deydi. Anavi qoralar kelib paypog'igacha yuvib berar ekan.

ShAROFAT AYA: - Qorangiz kim?

MA'RIFAT AYA: - Anov... Afrikadan. Dengizdan bekinib o'tib kelib, yashirincha ishlab yurar ekan. Odamlarnikida.

ShAROFAT AYA: - Voy, Ma'rifatxon, juda boshim qotdi...

MA'RIFAT AYA: - Siz Sharifning gaplariga qaramang. Unga ham, jiyani, o'tib ketibdi-da. Alam qilgan. Toza urishdim uni, nimaga xolangnikiga ichib borasan, deb... Nima qilamiz? Hali ularga xo'p deganingiz yo'q-ku?

ShAROFAT AYA: - Juda uyatliman oldingizda, Ma'rifat, juda! Bersam, shunday joyga berishim kerak o'zi. Lekin nima qilay?

MA'RIFAT AYA: - O'zim kelganim.... (tovushini pasaytirib) o'rtamizdagi gap: to'yda ham qiynalmas edingiz, o'zimiz ko'tarar edik. O'g'lim shunaqa deyapti-da.

ShAROFAT AYA: - Voy, nima deyapsiz? Men ham qarab o'tirganim yo'q, el qatori.

MA'RIFAT AYA: - Sizni bilaman-ku. Qizlaringizni kam qilmaysiz. Endi-da. Mebel-sebel degan taraq-turuqning keragi yo'q. Sepini hm shu erga, qancha, o'n-o'n besh kunga, unga ham faqat ustiga qilasiz. Nomiga! Bari bir, bu erning kiyimi u

yoqqa to'g'ri kelmaydi. Keyin o'zlari o'sha yoqda olaveradi. yoqda. Mini-pini, bikini-mikini... Aytdim-ku, o'rtamizda qolsin.

ShAROFAT AYA: - Unaqa demang, xafa bo'laman. Qizimdan ayamayman. Lekin aytyapman-ku, sira ilojim yo'q. Ko'nmayapti.

MA'RIFAT AYA: - Balki qizingiz bilan o'zim... o'zim bir bir yalinib ko'rsam?.

ShAROFAT AYA: - Voy, katta boshingizni egib... Uyat bo'lar.

MA'RIFAT AYA: - Nima bo'пти, bolam uchun...

ShAROFAT AYA: - Endi... javobini aytib turibman-ku. Bekorga og'zingizni oeritib nima qilasiz.

MA'RIFAT AYA: - Hech ko'nglim tinchimayapti-da. O'g'limdan xavotirdaman.

ShAROFAT AYA: - Voy, siz so'rab borsangiz kim yo'q deydi Endi mening ahvolimni ko'ryapsiz.

ISTIROHAT BOFI

Sulton bilan Saodat o'rindiqla yonma-yon o'tiradilar.

Dilorom olisroqda ularni ko'rib, bir muddat to'xtab qoladi..

SULTON: - Mana, hamma gapni aytdim. Sen – singlim, jiyanim, qarindosh. Menga yordaming kerak, Saodat. Juda boshim qotib qoldi. Oyimdan qo'rqaman. Bir narsa bo'lib qolmasalar deymen. Bu yoqda ham ahvolim chatoq. Yaxshi ham Dilorom meni tushunadi. Chidab turibdi. Onasi yana bermayman deb to'polon ko'taryapti. Boshqa joydan sovchi kelib turibdi yana.

SAODAT: - Uyga aytmadingizmi? Endi nima qilamiz?

SULTON: - Qanday aytaman? Endi aytmasam bo'lmaydi, deb turgan edim o'zi.

SAODAT: - U yoqda tayyorgarlik katta. Mana, YAponiyadan qaytishim bilan to'y ham bo'lsa kerak.

SULTON: - E-e, qanaqa to'y? Muncha... tez?

SAODAT: - Ha, siz nima deb o'ylagan edingiz? Ikki tomon ham ko'p vaqtdan beri tayyorligi ko'rib qo'ygan bo'lsa, cho'zib nima qiladi?.

SULTON: - Yo'g'-e? Odamni qo'rqitma.

SAODAT: - E-e, ana qiziq. Odam o'zining to'yidan ham qo'rqadimi?

Sultonning kayfiyati tushib ketadi.

Dilorom buni ko'radi va tez-tez yurib kela boshlaydi.

SAODAT (jilmayib): - Nimaga qo'rqasiz? YO men shuncha yalmog'izmi? Rangingiz o'zgardi. YOqmaymanmi?

SULTON: - Yo'q, yoqasan. Faqat singlim deypman-ku.

SAODAT: - Bu gapni xolamlarni sovchi qilib yubormasdan aytish kerak edi.

SULTON: - Men yuborganim yo'q, Saodat! O'zlari menga aytmay borishgan.

SAODAT (xursand, g'amzali kuladi): - Aytganmi, aytmaganmi, endi nima farqi bor. Masala hal bo'ldi-ku. Men xursandman.

Dilorom kelib, ularning tepasida to'xtaydi.
Saodat boshini ko'tarib qaraydi.

DILOROM: - Salom! Yaxshimisiz? Sulton aka, yashimisiz?

Sulton uchib turadi.

SULTON: - Dilorom! Salom!

Saodat ham o'rnidan turadi.
Dilorom unga qo'lini cho'zadi.
Saodat uning qo'lidan tortib, quchoqlaydi, yuzidan o'padi.
Sulton ajablanib iljayadi.
Dilorom hayron.

SAODAT: - Yana bitta o'pay. Chiroyli ekansiz.

Dilorom xijolatini bildirmaslikka urinib, yana yuzini tutadi, Sultonga savol nazari bilan qaraydi.

SULTON: - Saodat, aytgan edim-ku, jiyanim. Xolamning qizi.

Dilorom Saodatga noqulay kulib qaraydi.
Saodat ham undan ko'z uzmaydi.

SAODAT: - Qallig'i. Beshikkertti qilinganman. A Sulton aka?

SULTON (chaynaladi): - Bolalikdagi...

SAODAT: - Sulton akam bolaligida ham chaqqon bo'lgan-da. Meni o'ziniki qilib bog'lab qo'ygan. Mana, endi...

SULTON: - Endi, Saodat, gap...

SAODAT: - Siz Dilorom?...

DILOROM: - Ha.

SAODAT: - Dilorom! Sulton akam aytib berdilar. Kundosh ekanmiz-da.

DILOROM (Sultonga bir qarab olib, cho'chinqirab): - Voy! Kundosh?

SAODAT: - Ha, kundosh. Bitta urning ikkita xotinini kundosh deydi-da. Hay, ana, xotin demasa, kelinchaklar.

DILOROM: - Voy. Voy...

SAODAT: - Lekin xursandman. Menga juda yoqdingiz. Birga yashashimiz yomon bo'lmaydi!

DILOROM: - Birga yashash deganingiz nimasi?

SAODAT: - Hali Sulton akam tushuntirmadilarmi?

DILOROM: - Nimani? Sulton aka?

SULTON: - Saodat?

SAODAT: - Sulton aka, siz mana bunday – o'rtaga, men - bu yoqda, Dilorom – u yoqda.

Saodat Sultonni Dilorom ikkalasining o'rtasiga olib, mahkam qo'ltiqalaydi.

SAODAT: - Dilorom, qo'ltig'idan oling.

Dilorom ham beixtiyor Sultonning qo'ltig'idan oladi.

SAODAT: - Ha, shunday! YArashdimi? Bo'pti-da. Ikkovimizga ham uylanaveradi. Ikkita nikoh. Men xursandman, Dilorom.! YOmon kundosh bo'lib chiqsa-ya, deb rosa qo'rqqan edim. Oldingilar to'rtta ham xotin olar ekan-ku.

DILOROM: - Rosa hazilkash ekansiz-ku.

SAODAT: - Hech hazil qilayotganim yo'q. Mana, YAponiyaga ketyapman bu kishiga ham, o'zimga ham sarpo olib kelaman deb. Uydagilar hamma narsa tozasidan, firmenniy bo'lsin dedi. Pulini bersangiz... Yo'q, mayli, keyin hisoblashamiz, sizga ham olib kelaman. Bir oila bo'lgandan keyin...

SULTON: - Saodat! Men senga uylanaman dedimmi?

SAODAT: - Nima, men sizga tegaman, degan edimmi? Siznikidan sovchi borib, ishni pishirib qo'yishgan bo'lsa, men nima qilay? Uylanasiz-da! Taqdir.

DILOROM (ikki qo'li bilan yuzini bekitib): - Voy, sho'rim! Hali bu gaplar...

SULTON: - E-e, bu gapiraveradi, Dilorom!

SAODAT: - Bo'lib yotibdi-yu, nimaga ishonmaydi? Yo'q, endi orqaga qaytish yo'q. Qaytgan qiz degan nasog'ni ko'tarmayman. Ha, endi meni badnom qilib, tashlab qochasizmi?

SULTON: - Saodat, o'ylab gapiryapsanmi? Fotiha bo'lgani yo'g'-u. nimaga qaytgan qiz bo'lasan?

SAODAT: - Butun viloyatga gap tarqaldi-yu, qaytgan bo'lmaymanmi?

SULTON: - Badnom emish-a.

SAODAT: - Oldin siz o'ylang edi. Endi kech. Men, mayli, ikkovimiz ham sizga xotin bo'lamiz, deyapman-ku. Dilorom, siz ham yon bering-da endi! Nima, kundoshlikka arzimaymanmi? Men ham chiroyliman. Mana, qarang.

Dilorom nima deyishini bilmay qarab qoladi.

Sulton erga qarab miq etmaydi.

SAODAT: - Sulton aka, ko'taring boshni. Ikkita qalliqqa xursand bo'lish o'rniga.... Qani, yuring, bir oila bo'lib muzqaymoq eylik.

DILOROM (Sultonga bir qarab olib. Saodatga): - Sal bekatingiz yo'qroq ekanmi?

Saodat xafa bo'lish o'rniga sho'xchan kuladi.

SAODAT: - Diloromxon, darrov xulosa chiqarmang. Bekatimiz bitta. Mana ko'rasiz, yaxshi qizman. Juda namunali kundosh bo'lib ketamiz hali. Faqat

hozirdan aytishmaylik. Boshidan dugona bo'lsak, bir umr ahchilik. To'g'rimi, Sulton aka?

Sulton boshini ko'tarmaydi, erga qarab o'ylanadi.

SAODAT: - Boshi ko'tarsangiz-chi! Birdaniga ikkita kelinchagi bor odam sal mag'rur bo'lmaydimi?

SULTON: - Seni umuman tanimayapman, Saodat.

O'TKIR AKANING UYI

O'tkir aka mashina yuvyapti.

Jumagul opa uning tepasida talabchan qarab turibdi.

JUMAGUL OPA: - Yo'q, ertaga chiqamiz!

O'TKIR AKA: - Hali vaqt bor-u? Hech bo'lmasa, fotiha bo'lsin.

JUMAGUL OPA: - Hammasi fotihada qo'yiladi-da.

O'TKIR AKA: - Yo'g'-e, shunaqami?

JUMAGUL OPA: - Ha-da, bilmaysizmi?

O'tkir aka elkasini qisadi.

O'TKIR AKA: - Bilsam ham esimdan chiqib ketgan.

JUMAGUL OPA: - Non sindirilgandan keyin fotihaga hamma narsasi olinadi.

O'TKIR AKA: - Hay, sinsin shu non. Keyin olaveramiz.

JUMAGUL OPA: - Keyin shoshib qolamiz. Nimaga odamning gapiga kirmaysiz? Nima desam, bir gap topyapsiz-ey. Bunaqa emas edingiz-ku.

O'TKIR AKA: - O'zing-ku, odamni shoshirib qo'yyapsan. Halitdan bozorda nima bor?

O'tkir aka kran tagiga chelak qo'yib, suvni ochadi.

JUMAGUL OPA: - Endi bundan keyin har kuni bozorga boraman. Eh-he, hali olinadigan narsalar...

O'TKIR AKA: - O'zing boraver, mening boshimni qotirmay.

JUMAGUL OPA: - Iy-ya, keyin uni menga aytmay olibsan, buni maslahat qilmabsan, deb, a?

O'TKIR AKA: - Sen maslahatga kirar edingmi? Aytganing aytgan, deganing degan-ku doim. YAponiyasiga ketibdimi?

JUMAGUL OPA: - Yo'q, ertaga uchar ekan. Lekin u yoqda Sulton bilan topishibdi. Sultonning o'zi kuzatib qo'yar ekan. Hozir shaharni aylantirib yurgan emish. Parklarga olib boribdi.

O'TKIR AKA: - Ha.

JUMAGUL OPA: - Ha, yaxshi ishqilib, ko'z tegmasin. Kursdoshlariga tanishtiribdi, muzqaymoq olib beribdi. O'g'lingiz balo chiqdi. Bo'sh-bayovroq deb yursam, tuzuk.

O'TKIR AKA: - Saodat bilan shahar aylangan bo'lsa, puli qanday edi?

JUMAGUL OPA: - Men picha Saodatdan berib yuborgan edim. Etar.

O'TKIR AKA: - Saodatning o'ziga berganingdan boshqami?

JUMAGUL OPA: - O'libmanmi? Albatta boshqa. Bu YAponiyangga, bu Sulton bilan birga yurishlaringga deb tayinlab yuz ming berdim.

O'tkir aka chelakni qo'liga oladi.

O'TKIR AKA: - Qoch nari, ustingga sachraydi.

O'tkir aka chelakdagi suvni mashinaga sepadi.

SARTAROSH XONA

Dilorom sochini turmaklatadi.

SARTAROSH XONA OLDI

Biz bilgan ikki sovchi sartaroshxona oynasi oldida gaplashadilar.

KICHIK SOVCHI (ichkarida o'tirgan Diloromga ishora qilib): - Ko'ryapsizmi?

KATTA SOVCHI: - Ko'ryapman, xo'sh?

KICHIK SOVCHI: - Sochining turmagiga qarang, hali turmushga chiqmagan.

KATTA SOVCHI: - Turmagidan bilib qoldingmi?

KICHIK SOVCHI: - O'tirishini ko'ring. Erga chiqmagan qiz shunday o'tiradi.

KATTA SOVCHI: - Erga chiqqani qanaqa o'tirar ekan?

KICHIK SOVCHI: - Siz yaxshilab qarang-da.

KATTA SOVCHI: - Ey-y... Ko'chada kimni ko'rsang, xaridor bo'laverasanmi?

KICHIK SOVCHI: - Men emas, xaridorning o'zi ko'p. Qozonchi mahalladagi yigitning onasi shunaqa qiz bo'lsin, degan edi-ku.

KATTA SOVCHI: - Xuddi shu qizni ko'rib aytdimi? O'zini-ya?

KICHIK SOVCHI: - Shunaqa qiz, dedi. Men bir qarashda bilaman. Mahoratim oshib, master bo'lib ketyapman, opa.

KATTA SOVCHI: - Oyligingni oshirish ham kerakdir?

KICHIK SOVCHI: - Nima qipti? Oyoqda oyoq yo'q, yugursak. Oylik olsak nima bo'пти. O'zi yozib yurish kerak.

KATTA SOVCHI: - Avval bir daftar tut. Chiroylisidan.

KICHIK SOVCHI: - Oddiysi bo'lmaydimi?

KATTA SOVCHI: - Ko'p joyga kiramiz. Daftar ham obro'li bo'lishi kerak.

KICHIK SOVCHI: - Unda elektron kundalik chiqqan. Shundan olaylik. Men ko'pini qo'l telefonimga tushirib yuribman-ku. YOzib yursak ham yaxshi bo'ladi.

KATTA SOVChI: - Bo'pti, yur. Bugun haqiqatdan ham oyog'im uzilib tushay deyapti.

KICHIK SOVChI: - Shu qiz bilan gaplashaylik.

KATTA SOVChI: - Men gaplashmayman, charchadim. Choy ichaverib ham qiynaldim. Uyga boraylik.

KICHIK SOVChI: - Bo'lmasa, o'zim. Siz turib turing.

Kichik sovchi ichkari kiradi.

Katta svochi og'rinib qarab qoladi.

SARTAROSH XONA

Sartarosh qiz chaqqon-chaqqon ishlab, Diloromning sochiga oxirgi jilo beryapti.

Kichik sovchi o'tirib, ko'zgudan salom beradi.

KICHIK SOVChI: - Assalomu alaykum! Yaxshismisiz?

SARTAROSH QIZ (Diloromga): - I-i, qimirlamang, buzasiz (kichik sovchiga) Va-alaykum, opa! Rahmat. Keling. O'tiring.

Dilorom ham ko'zgudan javob qaytadai.

SARTAROSH QIZ: - Yana qimirlayapsiz. Boshingizni to'g'ri ushlang. (kichik sovchiga) Hozir o'n minutda bo'laman. Lekin keyin ham mijozim bor. Telefon qilgan. Kutasizmi?

KICHIK SOVChI: - Yo'q, bu singlimda ishim bor.

Diloorom atrofga ko'z tashlab, kichik sovchining oynadan o'ziga qarab turganini ko'rib, hayron bo'ladi.

DILOROM (hayron bo'lib): - Menda?

KICHIK SOVChI: - Turmushga chiqmagansiz-a?

DILOROM: - Yo'q hali.

KICHIK SOVChI: - Voy, qanday yaxshi!

SARTAROSH QIZ: - Turmushga chiqmasa, yaxshimi?

KICHIK SOVChI: - Yo'g'-e, men kerak uchun so'rayapman.

SARTAROSH QIZ: - Balki rostdan ham yaxshi emasdir. Bir xil erlar ishlamaysan, deb turib oladi.

Katta sovchi tashqarida betoqatlanib, «ketdik» degan ishora qiladi.

Kichik sovchi «hozir» deb imo qiladi.

Sartarosh qiz ishini to'xtatmay, katta sovchiga tikiladi.

KICHIK SOVChI: - Adres, telefonlaringizni bering.

DILOROM: - Nimaga, opa? Sizni tanimasam, bilmasam.
KICHIK SOVCHI: - Tanimasangiz, endi taniysiz. YAqin bo'lib ketamiz hali.
Qaerda turishingizni aytsangiz bo'ldi. Oyingiz bilan gaplashamiz.
SARTAROSH QIZ: - E-e, ha, sovchimisiz?
KICHIK SOVCHI: - Qaydan bildingiz?
SARTAROSH QIZ: - Tashqarida turib gaplashganingizdan. Bu yoqqa qarab-qarab qo'ydingiz-ku.
KICHIK SOVCHI: - Balo ekansiz. (Diloromga) Ayting.
DILOROM: - E-e, opa, o'zi sovchi desa, yuragim o'ynaydigan bo'lib qolgan. Erga tegmasammi deb turibman.
SARTAROSH QIZ: - Men beraymi adresimni. Savattol mahallada turaman...
KICHIK SOVCHI: - Sizga boshqa kelaman. Hammaga ham buyurgan vaqtida bo'ladi. Mana bu singlimning esa aniq xaridori bor.
DILOROM: - Opa, mening xaridorimni siz tanimaysiz.
KICHIK SOVCHI: - Nimaga bu, kinga gapirsam, egalik bo'lib chiqyapti?
SARTAROSH QIZ: - Siz menga o'xshagan ega axtarib yurganlarga gapiring.

Shu payti katta sovchi kiradi.

KATTA SOVCHI: - Muncha tanda qo'yib olding? Qizlar, yaxshimisizlar?
KICHIK SOVCHI: - Opa, bo'ldi, turyapman.

ISTIROHAT BOFI

Orif bilan Sharifa nimadandir arazlashgan, Orif xunob, Sharifa juda xafa, ham katta-katta ochilgan ko'zlarida qo'rquv.

ORIF: - Bir og'iz gap so'rayapman. Bu erda sizning aybingiz yo'q. Hayot shunaqa.
SHARIFA: - Nima kerak bunaqa gaplar? Men qo'rqib ketyapman.
ORIF: - Nimaga qo'rqasiz? Men xayrlashamiz, demayapman-ku. Bir og'iz gapga...
SHARIFA: - Men oyimdan so'rayman.
ORIF: - E-e, nima kerak oyingizni aralashtirib?
SHARIFA: - Oyim berganlar-ku.
ORIF: - Men mutlaqo boshqa gapni so'rayapman.
SHARIFA: - Men... bilmayman axir... nima deyman?..

Sharifa yuzini bekitib, yig'lab yuboradi.
Keyin shu yig'lagan ko'yi turib, ketib qoladi.
Orif bir zum o'ylanib turadi-da, keyin uning orqasidan yuguradi.

AHMADALI AKANING XONASI

Ahmadali aka ko'zoynagining tepasidan nim kulib qaraydi.
Nozim katta bir ishni qilib qo'ygandek, iddao bilan o'tiradi.

NOZIM: - Ishimizni rasvo qildingiz, aka. Undan ham ko'ra, o'zingizdan xavotirdaman.

AHMADALI AKA: - Xo'p, bormadim- bormadim-da. Bitta men bormaganimga rasvo bo'lib ketaversa, o'zi bo'lmaydigan ish ekan-da.

NOZIM: - Bizlarga o'rnak bo'lish o'rniga... kap-katta odam, shu ahvolga tushib o'tirsa.

AHMADALI AKA: - Nima qipti menga?

NOZIM: - O'zingizga bir chetdan qarab ko'ring.

AHMADALI AKA: - Ha, shilpiqmanmi yo ko'rmi?

NOZIM: - Xavotir olyapman sizdan deyapman.

AHMADALI AKA: - O'sha kuni ichganimni aytyapsanmi?

NOZIM: - Yo'q, mast bo'lib qolganingizni aytyapman. Odam tanimay qolguncha ham otadimi odam?

AHMADALI AKA: - Birinchidan, menga aql o'rgatishga hech kim senga huquq bergani yo'q. Ikkinchidan, mast emas edim.

NOZIM: - Qaysing Nozim, qaysing Davlat, deb... tilingiz ham aylanmay qolgan edi-ku?

AHMADALI AKA: - Hammasi esimda. O'zimni mastlikka soldim. Ha, bormaslik uchun. Bormas edim bari bir.

NOZIM: - E-e, nimaga to'g'risini aytmdingiz?

AHMADALI AKA: - Tushunmas edilaring. Sen tushunsang ham, anavi naynoving tushunmas edi. Borgim kelmadi. Mast bo'lib oldim.

NOZIM: - Mana, sizsiz ham bitiryapmiz. Yana bir borsak, hal ham bo'lib qoladi. Endi yo'q, demassiz?.

AHMADALI AKA: - Yo'q, deyman. Lekin to'yga aytsanglar, boraman. Sovchilikka emas.

NOZIM: - Nima buncha?

AHMADALI AKA: - E-e, aytmayman. Senga aytadigan gap emas.

NOZIM: - Mayli, o'zingiz bilasiz.

AHMADALI AKA: - Shunday bo'lsin. E, menga qara, o'zing shunaqa qilib yuraverasanmi? Endi ko'cha changitib yuradigan paytlaring o'tib ketdi. YO hali partada o'tiribman deb o'ylayapsanmi?

NOZIM: - Endi menga yopishyapsizmi?

Ahmadali aka jiddiy tortadi, og'ir so'lish olib, oldidagi choynakdan piyolaga choy quyadi.

AHMADALI AKA: - Ichasanmi?

NOZIM: - Yo'q, rahmat.

AHMADALI AKA: - Sultoning uchun yuguraverib, o'pkang kuyib ketmadimi?

NOZIM: - Do'st bilan obod uying.

AHMADALI AKA: - Endi sen ham so'raydigan yoshga etib kelding, Nozim. Seni katta qilganlar bor, dars berganlar, ishonganlar, shunchaki. Aqlni nima qilar ekan, deb qarab turganlar bor. Endi shular so'raydi, mana, seni katta qildik, odam bo'lding, etar endi, qani, deb so'raydi.

16. Ayshni nodon surib, kulfatni dono tortadur

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Sharofat aya uchoyoq narvon ustida xomtok qilyapti.
U tok barglarini asabiy g'ayrat bilan shart-shurt yuladi.
Darvoza eshigi ochilib, qo'shni Dilorom kiradi.
Sharofat aya unga bir yoqtirmay qarab qo'yadi-da, yana ishiga beriladi.

QO'ShNI DILOROM: - Assalom, xola! Yaxshimisiz? Yana ish o'zingizga qolibdi-da.

ShAROFAT AYA (saldan keyin, ishini to'xtatmay): - Ha, shunisiga ham shukr. Qizlar ham bir ko'chmanchi qushday gap. Bugun uyda mehmon, ertaga o'zining uyiga uchib ketadi.

QO'ShNI DILOROM: - Uchib ketishi aniq bo'lib qoldimi, xola?

ShAROFAT AYA: - Endi, xonasi kelganda aytdim-da. Nimaga so'rayapsan?

QO'ShNI DILOROM: - O'zim... sovchilar qatnab yotganiga.

Sharofat aya ishini to'xtatib, turgan joyida burilib, qizga to'g'ri tikiladi.

ShAROFAT AYA: - Hm-m... Yo'q deyapti-da dugonang. Boshimga yostiq bo'lmoqchi. Sen bir gaplash.

QO'ShNI DILOROM: - Kim bilan? Sarvar aka bilanmi?

ShAROFAT AYA (hushyor tortib): - Sarvar akang kim? Ha... sen qaydan bilasan?

QO'ShNI DILOROM (cho'chib ketib): - Yo'q... men otini eshitgan edim.

ShAROFAT AYA: - Men dugonang bilan gaplash deyapman. Shu Sarvarga ko'nmayapti-da.

QO'ShNI DILOROM: - Endi, xola... U Sarvar aka dugonamga to'g'ri kelmaydi-da.

ShAROFAT AYA: - Nimaga? Kelishgan, boy-badavlat, o'zimizning mahalladan.

QO'ShNI DILOROM: - Kelishganlikka kelishgan-ku-ya. Boy badavlat ham... (chaynaladi) Lekin...

ShAROFAT AYA: - Nima lekin? Xo'sh?

QO'ShNI DILOROM: - Endi, xola, buzilib ketgan-da.

ShAROFAT AYA: - Buzilib ketgan? Kim?

QO'ShNI DILOROM: - O'sha Sarvar aka. Shuncha yil sog' yuradimi? Yana kurort shahar, yalang'och qizlar ko'p...

ShAROFAT AYA: - YAlang'och?

QO'ShNI DILOROM: - Ha, tamom yalang'och bo'lmasa ham. Ko'chada mana bunday (ikki barmog'ini juftlab ko'rsatadi) ikki enli bikinida yuradi.

ShAROFAT AYA: - Voy, sen qayoqdan bilasan? Bikining nima? Ma'rifat ham shunaqa deganday bo'luvdi.

QO'SHNI DILOROM: - Ko'rganman kinolarda, televizorda. Bikini – cho'milganda kiyadi. Kiyim ham emas. (ikki qo'li bilan ko'kragida chizib ko'rsatadi) Mana bunday ingichka tasma.

SHAROFAT AYA: - Ochiqda cho'milib yuradimi?

QO'SHNI DILOROM: - Ha, kinoda plyajlarini ko'rgansiz-ku. Oftobga toblanib yotaverishadi, ko'chada ham yurishadi.

SHAROFAT AYA: - Tavba, tavba! O'zimizning Abdurahmon akaning o'g'li-ya? Shunaqa qizlarning ichida yuradimi? Bilar ekansan-da?

QO'SHNI DILOROM: - Eshitganman.

SHAROFAT AYA: - Kelishgan deyapsan-ku. Ko'rgandirsa-an? Mayli. Uyalma, dugonang bari bir unga yo'q deyapti. Munaqa buzilib ketgan bo'lsa, men ham bermayman. Boy-badavlat deb, ertaga qizimning ko'zining yoshini oqizdirib yuramanmi.

Dilorom yuzini buradi, xursandligini yashira olmay iljayadi.

Sharofat aya bari bir uning kayfiyatini ilg'ab oladi.

SHAROFAT AYA: Dugonang ichkarida. Uy yig'ishtiryapti.

Qo'shni Dilorom uy tomonga yo'l oladi.

Sharofat aya uning orqasidan ma'noli qarab qoladi.

Oshxona tomondan Dilafro'z chiqib keladi.

Qo'shni Dilorom kirib ketgan tomonga bir ko'z tashlab, oyisiga qaraydi.

Sharofat aya bir muddat ish qilib turadi-da, keyin qizining bir gapi borligini sezib, unga o'giriladi, savol nazari bilan qarab, im qoqadi.

SHAROFAT AYA: - Ha, qizim?

DILAFRO'Z: - Dilor opa bekorga serqatnov emas. Opam og'zidagi oshni oldirib o'tiribdi.

SHAROFAT AYA: - Nima deyapsan, qizim? Bir narsani bilasanmi?

DILAFRO'Z: - Sizning ham ko'nglingiz bo'sh, aya! Bermayman topganingga, Sarvarga beraman, deng - tamom! Men opamning o'zlari topganga qarshiman!

SHAROFAT AYA (o'zini hayronlikka solib):- Voy, opangning ko'ngliga qaramaymizmi?

DILAFRO'Z: - Nima ko'ngli? Shunday shahar, Evropa ko'nglidan zo'rmi? Opam tushunmayaptilar. Bunaqa imkon hech qachon bo'lmaydi. Menga ham zo'r bo'lar edi.

SHAROFAT AYA: - Hay, qizim, katta bo'lib qopsan-ku, lekin qiz bolaning ko'nglini...

DILAFRO'Z: - Aya, shu Sarvar akaga bering!

SHAROFAT AYA: - Sendan so'ramayman.

DILAFRO'Z: - Bu uyda mening ham ovozim bor. Opamni tayini yo'qlarga berishingizga qo'ymayman.

SHAROFAT AYA (dovdirab qoladi): - Iy-e, hali balo bu yoqdan chiqib qolmasa edi.

AHMADALI AKANING XONASI

Ahmadali aka choydan ho'playdi.

NOZIM: - Kechagidan keyin... chanqatyaptimi?

Ahmadali aka Nozimning gapiga parvo qilmaydi, yana choydan ho'playdi.

AHMADALI AKA: - Yana bir inson seni deb dunyoga kelgan, taqdirini senga bog'lagan, hayotini bag'ishlagan. Oila qilaman, bola tug'ib beraman, shu bolalarini boqaman, deydi. Xullas, hammadan ham senga qarab turgan – u!

NOZIM: - Kim ekan o'sha?

AHMADALI AKA: - A top-da shuni. Adashmay to'g'ri topishing kerak.

NOZIM: - O'zi bilmaydimi meni?

AHMADALI AKA: - Senga hali ham maynavozchilik bo'lsa. Hayot, bu, ukam, juda murakkab narsa. Eng yomoni - bilmay yo o'yinqaroqlik qilib, o'zingni, yana ham aniqrog'i, ko'nglingni aldab qo'yish. Keyin bir umr adashasan. Hamma yaltirab turgan narsa tilla emas, lekin ko'zingga tilla bo'lib ko'rinadi. Tinmay tilla deb ushlaysan, mis bo'lib chiqaveradi.

NOZIM: - YAshashni yashaydi-da, aka, ilmiy nazariyaga aylantirmasdan.

AHMADALI AKA: - Ha, yasha, ukam, aytyapman-ku, ko'cha changitib, umringni o'tkazib yuborma, endi qo'nim top, deb. Biring qachon ikki bo'ladi? – boshing ikkita bo'lganda. Boshing qachon ikkita bo'ladi?

NOZIM: - Xotin olsang?

AHMADALI AKA: - Yo'-o'q! Ko'nglingga to'g'ri keladigan ko'ngil topsang! Xudoyim shuni to'g'ri qilsa. Sen kulma, bu gaplarning mag'zini chaq.

NOZIMNING UYI

Nozim bilan Davlat.

Davlat qulog'ida telefon go'shagi, asabi buzilgan.

DAVLAT: - Ey. ey... Gulsanam, deypman! Nimaga gapirmaysan? Ey, hey sen.... (Nozimga) Qo'yib qo'ydi! Gaplashmayapti! Nima qilsam endi? A Nozim, nima qilsam?

NOZIM (kiftini uchirib): - Bunaqa payti... bilmasam. Mening xotinim hali menga tegmagan. Demak, hali yo'q xotin bilan urishib ham ko'rganim yo'q..

Davlat Nozimga bir zum qarab qoladi.

DAVLAT: - Siz gaplashsangiz-chi?

NOZIM: - Nima deyman? Siz bilan gaplashmasa, meni eshitmasa ham kerak.

DAVLAT: - O'g'limni sog'inib ketdim-ey! Borsam kiritmaydi, ko'rsatmaydi ham. Menga qarang. Siz boring, tushuntiring.

NOZIM: - Men? Nimani tushuntiraman? Bu shunaqa yigit, yuradi, lekin sizdan ham ajralmoqchi emas, deymanni?

DAVLAT: - Ajralmoqchi emas emish. Odamga o'xshab tushuntirilmaysizmi?

NOZIM: - Xo'p. Ayting.

DAVLAT: - Bilmasam. Bor mahoratingizni ishga soling. Bir gaplar toparsiz. Kim aytadi sizni jurnalist deb.

NOZIM: - Hech qachon eru xotinning orasiga tushib ko'rmaganman. O'zi oraga ahmoq tushadi, deyishadi.

DAVLAT: - Gaplashmayapti men bilan deyapman sizga! Saodat bugun ketsa, Davron ikkovginasi yolg'iz qoladi-ku.

NOZIM: - Lekin men nima deb boraman?

DAVLAT: - To'qiysiz-da. YUrmaydi, noto'g'ri xayollarga borma, deysiz.

NOZIM: - YOl'g'on gapiramanmi? Nima, Ra'no degan o'ynashi yo'q, deb aytamanmi?

DAVLAT: - Bor, deysizmi bo'lmasa? Nima, sizning vijdoningizni deb, men oilamdan ajralaymi?

NOZIM: - Men ajraling deyapmanmi? Boribdi-ku o'z oyog'i bilan. Yo'q, do'stim, o'zingiz pishirgan osh, o'zingiz ichavering.

DAVLAT: - Jon do'stim! Do'stimsiz-ku. Menga do'stdan ham yaqinsiz. Do'sting uchun zahar yut deyishadi.

NOZIM: - U zahar ramziy zahar bo'lgan, shuning uchun yutib yuboraverishgan. Sizning zaharingiz tomoqqa tiqilib qoladi.

DAVLAT: - Ana shu so'zamolligingizni ishga solasiz. Bilmayman, Nozim! Tamom, sizdan boshqa suyanadiganim yo'q, hayotim qo'lingizda. Gulsanam bilan yarashtirib qo'yasiz, vassalom!

NOZIM: - Iy-e... Men sizga yuring degan edimmi?

DAVLAT: - Hozir boshqa umidim yo'q. Nozimning qo'lidan yarashtirish kelmadi deb xotinimdan ayrilamanmi?

NOZIM: - Obbo, ishqiy mojarolaringiz jaddiga men qolmasam hali?

DAVLAT: - Nima desangiz deng, lekin Gulsanam bilan gaplashib berasiz! Bilaman, qo'lingizdan keladi. Xohlasangiz bo'ldi. Iltimos!

Nozim unga indamay qarab turadi.

DAVLAT: - Begona shaharda, bolasi bilan bir o'zi! Qanday qarab turaman? YOrilib ketay deyapman, ey inson!

NOZIM: - E tavba! Xuddi o'ynashni men uchun tutganday gapirasiz-a. Mayli, boraman, lekin... mening gunohim nima?

DAVLAT: - Birov sizga gunoh qilding, deyaptimi?

NOZIM: - U bechoraning ko'ziga qarab turib, qanday aldayman?

DAVLAT (derazaga qarab): - Anavi kampir yana kelyapti. E-e, sizga maza ekan, har kuni tekin ovqat.

Ochiq derazadan Hamida xola ko'rinadi.

NOZIM: - Salom-alaykum, xola? Ey. ovora bo'libsiz. Boyagina egan edik bergan mantingizni.

HAMIDA XOLA: - Norin olib keldim. Salomat xolangiz mavlud qilgan ekan. Norinni Usmon mo'ylovnikiga buyurgan ekan. Lekin boplabdi.

DAVLAT (Nozimga): - Oling-da noz qilmay. Kechqurun eymiz.

HAMIDA XOLA: - Bobongizning qon bosimi bor. Norin oshirib yuboradi. Men ham esam qizib ketaman.

NOZIM (cho'zilib plastmassa tog'orachani Hamida xoladan oladi): - Menga qo'shib yana bitta tekinox'ni boqyapsiz-da. Keyin buni haydab ham ketkizolmayman.

Hamida xola Nozimni eshitmasa ham, yaxshi gap gapirayotganini anglab, jilmayadi.

Davlat tog'oracha yopilgan nonni ko'tarib ko'radi.

DAVLAT: - O'h-o', qazisi ham bor ekan.

HAMIDA XOLA: - Lekin uyda tursa, mendan yashirib eb oladi

DAVLAT: - Kim?

NOZIM (kampirga eshittirmay, Davlatga): - Cholini aytyapti.

Davlat qo'lii tog'orachaga cho'zadi.

NOZIM: - Ey... ketsin, keyin. Ochofatlik qilmay turing.

DAVLAT: - Maza-ey sizga.

HAMIDA XOLA: - Kechqurun osh olib kelaman. Bu jo'rangiz ham bo'ladimi?

NOZIM: - Ha, bundan qutulish yo'q.

Telefon jiringlaydi.

Ketmoqchi bo'lib turgan Hamida xola to'xtab. qiziqsinadi.

Nozim go'shakni oladi.

NOZIM: - Ha, salom!.. Yo'q, Davlat bor... Nima?... (Davlatga qarab turib).. Bilmayman, ketsa kerak... (Davlatga). Bugun hech qayoqqa bormaysizmi?

DAVLAT: - Nima edi?

NOZIM (go'shakka): - Kelavering. (Davlatga) Qorningiz to'ydi, hazmi taomga bir aylanib keling.

DAVLAT: - Hozir ketaman. Ishim bor... Kutubxonada.

Hamida xola ketadi.

Nozim Davlatga istehzo bilan qaraydi

DAVLAT: - E-e... ha, rost.

NOZIM: - Ishonyapman, ishonyapman.

DAVLAT: - Odamga ishonish kerak..
 NOZIM: - Xo'p. Xo'-o'p, deyaman-ku.
 DAVLAT: - Sulton kelishi mumkin.
 NOZIM: - Orif ham kelib qoladi.
 DAVLAT: - Men ko'rmay shuni, jig'ildonim qaynaydi. O'zining qo'lidan ish kelmaydi, lekin aql o'rgataveradi.
 NOZIM: - Yaxshi yigit. Soddarok-da.
 DAVLAT: - Sodda, sodda. Ko'prikning tagida turib, eshak hurkitadi.
 NOZIM: - Sizga o'zi odam isi yoqadimi?
 DAVLAT: - Mana, siz bor-ku. YUrak sirlarimni sizga ishonaman.
 NOZIM: - Ishonmasangiz ming marta yaxshi edi. Mehnati og'ir.
 DAVLAT: - Orif-porifni qo'ying-da, biznikiga borib keling.
 NOZIM: - Shu uchun yoqsam kerak-da.
 DAVLAT: - Ha. Shu uchun. Bekorga do'st tutinmayman.
 NOZIM: - Hozir ketasizmi?
 DAVLAT: - Nima, haydayapsizmi?
 NOZIM: - Men ham nafas olib turishim kerak-ku.
 DAVLAT: - Qachon borasiz?
 NOZIM: - Orif kelib ketsin. Zaril ishi borga o'xshaydi.
 DAVLAT: - Yana bahona to'qib yurmang.
 NOZIM: - Boraman, dedim-ku.

TOSHKENT XALQARO AEROPORTI

Aeroportning oldi gavjum, kirish eshigining oldida uzun navbat.
 Tabiiyki, uchadiganlar, kuzatuvchilar; chamadonlar qatori.
 Shar-shur-r tovushlar keladi – odamlar yukini skotchlatayotir.
 Bu chekkada, parapetga suyangan Sulton bilan Saodat.

SULTON: - Saodat?
 SAODAT (tabassum bilan): - Ha, Sulton aka?
 SULTON (bo'shang ohangda): - Qo'y endi shunaqa gaplarni. Meni ikki o't orasida kuydiryapsan?
 SAODAT: - Yaxshi-ku bunaqa kuyish. Bir tomoningizda Dilorom, bir tomoningizda men, ikki qizning o'rtasida.
 SULTON: - Saodat?
 SAODAT (kulib): - Jon demaysizmi? Janjal qilmasam, noroziligim yo'q. Diloromga kundosh bo'laman, xursandman, deb o'zim aytib turibman. Nimaga o'ylanasiz? Ochilib-sochilib yurmaysizmi?
 SULTON: - O'ylab gapiryapsanmi? Ahmoq qilma odamni.
 SAODAT: - Nimaga ahmoq qilaman? Siz meni ham o'ylayapsizmi? Agar hozir siz qaytish qilsangiz, keyin kim meni oladi?
 SULTON: - O'ylab gapiryapsanmi? Nimaga olmaydi? O'zi nimalar deyapsan?

SAODAT: - Siz o'ylang, xolasining o'g'liki olmagan bo'lsa, demak, bu qiz juda bo'lmas ekan demaydimi? Bunaqa gapni ko'tarib yurolmayman. Menga ham uylanib, nomimni oqlab berasiz, tamom!

SULTON: - Men Diloromni yaxshi ko'raman, dedim-ku.

SAODAT: - Yaxshi ko'rmang deyapmanmi? Meni ham yaxshi ko'rasiz.

SULTON: - Bir yurakka ikki muhabbat?

SAODAT: - Keng bo'ling, Sulton aka, keng. Kim aytadi sizni zamonaviy yigit deb.

SULTON: - Sen zamonaviy qiz bo'lib qoldingmi?

SAODAT: - Bo'lmasam-chi! Mana, zamon nuqtai nazaridan qarayapman-ku.

SULTON: - U qanaqa nuqtai nazar ekan?

SAODAT: - Qanaqa emas, o'zimniki. Hayot muammolarini o'zim echaman. Mana, uy tomonga o'zim tushuntiraman. Siz bu yoqni tinchiting. Sovchingiz tezroq hal qilsin. Balki ikki to'yni bitta qilib o'tkazarmiz.

Saodat sharaqlab, serzavq kuladi.

SULTON: - Muncha ko'p kulasan?

SAODAT: - Men o'zi shunaqa kulog'ich qiz bo'lib qolganman. Baxtim ochilganidan. Ha, rost-da, Diloromingiz bir megajin bo'lib chiqqan-da nima qilar edim?

SULTON: - Hech tushunmayapman seni.

SAODAT: - Nimaga tushunmaysiz? Yana aytaman, zamonaviy yigit bo'ling.

SULTON: - Zamonaviy shunaqa qiladimi?

SAODAT: - Zamon nafasi shu. Yana bittasiga uylanib, shuni yashirishga uringanlar zamonaviy emas. Biz qonuniy turmush quramiz. Ikkinchi oila degan gap bo'lmaydi. Bitta oila, ikkita xotin. Hammaga namuna bo'lib, ahil yashaymiz. Mana, ko'rasiz.

SULTON: - Yo'q. Menga ayt, nimaga muncha ko'p kulasan?

SAODAT: - Aytyapman-ku baxtim ochilganidan deb. Bo'pti endi, men kiraman. Faqat... iltimos, uyga hech narsa demay turing. Kelib o'zim aytaman. Siz buzib qo'yasiz. Bo'pti. Mayli, o'pib yurmang! Hali o'rganmaganman.

SULTON: - Men... sira o'pmoqchi emas edim.

SULTON: - Halitdan xotinim deb o'ylamang, deyapman-da. Juda o'pgingiz kelib turgan bo'lsa, og'zingizni betimga tegizib qo'ya qoling. Mana, mang.

SULTON: - Saodat, shu vaqti o'pish ko'nglimga sig'adimi?.. E-e, odamni arasotga solib ketyapsan.

SAODAT: - Kelib o'zim chiqaraman arasotingizdan. Chidang. Xayr. Faqat uy tomonga indab qo'ymang. Ha-ya, yaxshi bor demaysizmi?

SULTON: - Yaxshi borib kel.

SAODAT: (xuddi ketgisi kelmayotgandek) – Yaxshi qoling... E, ha, esim qursin. Razmerlaringizni yana bir eslab olay. Kost yum ellik ikki, boshmoq qirq ikki, qo'ylakning yoqasi qirq ikki, a?

SULTON: - Yana shu gapmi? Yo'q, sen jinni-pinni bo'lib qolibsani.

SAODAT: - YO qirq uchidan olaymi? Ikki xotin yaxshilab boqqandan keyin semirsangiz kerak? Kattarog'idan olaveraman...

Saodat hamrohlari siljitayotgan chamadoni yoniga boradi.

Eshikdan kirayotib, orqasiga buriladi-da, Sultonga qo'lini ko'tarib, barmoqlarini jimjima qiladi – xayrlashadi.

Sulton ham qo'lini ko'tarib, ojiz iljayadi.

YO'L

«Neksiya» rulida O'tkir aka, yonida Jumagul opa.

Katta yo'lda turli rusumdagi mashinalar, ikki chekkasi, hovlilar, dalalar.

JUMAGUL OPA: - Shuncha narsa, bo'ladigani yo'g'-a!

O'TKIR AKA: - Bozor shu-da.

JUMAGUL OPA: - Hammasi arzon mol! Endi shahardagi do'konlarni qaraymiz

O'TKIR AKA: - Axtaramiz, lekin bugun emas. Bozorda boshim aylanib ketdi.

JUMAGUL OPA: - Qachon bo'lmasa?

O'TKIR AKA: - Vaqt bor hali. Opang bilan chiqarsan.

JUMAGUL OPA: - Iy-e, opam uni olamiz desa, men buni. Ikkovimiz kelisholmay, yana...

O'TKIR AKA: - O'z opang bilan-a? Qo'ysang-chi. Qaytangga men bilan yursang qiynalasan..

JUMAGUL OPA: - Qiynab yuborasan deng. Yo'q, birga boramiz do'konlarga.

O'TKIR AKA: - Charchadim.

JUMAGUL OPA: - Xo'p. Bugun bo'lmasa, ertaga. Bugun o'zi kech ham bo'ldi. Saodat bugun uchadi. Uchib ham ketgandir. Sulton kuzatgan bo'lsa, ko'nglimning bir yog'i tinchir edi.

O'TKIR AKA: - Muncha ko'nglim, ko'nglim? Bo'ldi-da endi, mening ham ko'nglimni g'ash qilib yuboryapsan.

JUMAGUL OPA: - To'y o'tib, Saodatjon uzatgan piyolani olib, choyini ichib, keyin tinchiydi-da sizning ko'nglingiz ham.

NOZIMNING UYI

Nozim bilan Orif.

Nozim tizzasiga shapatilab, turib ketadi.

NOZIM: - Shunday dedingizmi-ey? Jinni bo'ldingizmi?!

ORIF (achchiq iljayib): - Aytibman-da.

NOZIM (Orifning tepasida turib olib): - U bechoraning aybi nima? E-e tavba, odam o'z ixtiyori bilan ham aqldan ozar ekan-da. a? Sodda pokiza bir narsaga?

ORIF: - Meni yaxshi ko'rasizmi, yo'qmi, yaxshi ko'rmasangiz, ochiq aytavering, xafa bo'lmayman, desam, yig'lab ketib qoldi.

NOZIM: - Shunaqa qilib ham so'raydimi? Sevmayman-e, tur, yo'qol, desa nima qilar edingiz? Shunday demabdi-da.

ORIF: - Aytyapman-ku, ketib qoldi deb. Yana borib onasiga aytib bergan ekan, otasi ham eshitib qolibdi

NOZIM: - Obbo!

ORIF: - Tayini yo'q bolaga o'xshaydi, supra-xaltangni yig'ishtir deпти.

Nozim uy o'rtasida u yoqdan bu yoqqa yura boshladi.

NOZIM (asabiy kulib): - Ana xolos! E-e, tavba, chiqasi kelsa - egasi boshchi! Odam ham shunaqa bo'ladimi?

ORIF: - Bu yoqda oyim! San bola odam bo'lmading, kimlarga qo'shilding, basharangni ko'rmay... O'sha kuni juda kech borganim ham qo'shildi. San boshqasiga ilakishib qolgansan, biron yomon qiz seni yo'ldan urgan, falon-behmadon.

NOZIM: - Rasvo qilibsiz ishni. Endi?

Orif kiftini qisib, Nozimga yolvorib qaraydi

ORIF: - Sizga keldim.

NOZIM: - E-e yo'q! Sultonning dardi etmaganday, hozir Davlat ham o'ligini ortib o'tiribdi. Endi siz. O'zim ham yashaymanmi, yo'qmi? Nimaga menga yopishib olyapsizlar? Emcheesmanmi sizlarga?

ORIF: - Boshqa o'rtoqlaringa aytsam, mayna bo'laman. Jon o'rtoq!

NOZIM: - Oyingiz bilan... o'zingiz turib, men gaplashamanmi?

ORIF: - Oyim bilan emas.

NOZIM: - Kim bilan? Qizingiz bilanmi?

ORIF: - Yo'q, u endi ikki dunyoda ham uchrashuvga chiqmaydi..

NOZIM: - Kim bilan bo'lmasa? Biron amma-xolasimi?

ORIF (erga qarab): - Otasi bilan.

NOZIM: - Nima? Otasi!?

ORIF: - Otasi bo'ldi, qaytaramiz, bolasiniki sal etishmaydiganga o'xshaydi debdi.

NOZIM: - Kimning bolasiniki etishmaydi?

ORIF: - Meniki. Meni aytgan.

Nozim xaxolab kuladi.

Orif tumtayadi.

NOZIM: - To'g'ri aytibdi lekin. Psixdo'xtirmi deyman.

ORIF: - Men o'laman deyapman. Siz kulasiz.

NOZIM: - Kulaman-da. Kulgili, kimga aytmang, kuladi.

ORIF: - Endi nima qilaman?

NOZIM: - Endimi? Endi kutasiz, jo'ra, qani, nima bo'lar ekan. Bitta jinniligingiz deb fotiha buzilavermasa kerak.

ORIF: - Otasi onasiga bergan narsalarini olib borib tashla debdi.

Nozim o'ylanib qoladi.

NOZIM: - Xotiniga shunaqa debdimi?

ORIF: - Ha-da.

NOZIM: - Ish ancha chuqur ketibdi-ku. Lekin otasining gapi po'pisami deyman. Niyati shunaqa bo'lsa, shartta mashinaga orttirar edi.

ORIF: - Siz bilmaysiz-da. Fe'li yomon.

NOZIM: - Qo'rqmang. Bu yog'iga esingizni yig'ib oling.

ORIF: - Gaplashasizmi? Iltimos, yo'q demang!

NOZIM: - Hali shoshmang, balki gaplashish kerak bo'lmay qolar. Ba'zi mushkulotni shunday tashlab qo'ysangiz ham o'zi hal bo'lib ketaveradi. Faqat ahmoqlik qilmaslik kerak.

ORIF: - Uchrashuvga chaqiraymi?

NOZIM: - Buni bilmadim. Qiz sizniki. Lekin hozir uchrashib nima deysiz? Yana «sevasanmi, yo'qmi» bo'lsa, chidab turing.... Sizlarga aql o'rgatib, o'zimda hech narsa qolmayapti.

ORIF: - Tezroq bir narsa qilish kerak.

NOZIM: - Heh, tavba, ham sovchi qo'yib, ham sevgi talab qilish...

ISTIROHAT BOFI

Sulton bilan Dilorom.

DILOROM: - Ishonmayapman shu qizga.

SULTON: - Men ham ishonmayapman. Lekin gaplari jiddiyga ham o'xshaydi.

DILOROM: - Bir balosi bor.

SULTON: - Men tegaman... meni ham olasiz degani rost emas.

DILOROM: - Menga qarang, bu shunaqa qilib oramizni buzmoqchi emasmi?

SULTON: - Qanday buzadi? U tegaman degani bilan men olyapmanmi? E, bu puch gap.

DILOROM: - Puch emas, u bir narsani o'ylaga-an. Meni aytdi deysiz. Ikkalamiz ham tegamiz, kundosh bo'lamiz deyishi...

SULTON: - Men ishonmayman.

DILOROM: - Men ishonaman, boshqa narsaga. Bu qiz menga yaxshi gapirib, sizga yaxshi ko'rinib, keyin meni sekin chetga surib qo'yadi.

SULTON: - Ey, qo'ysangiz-chi.

DILOROM: - Ha. U bir o'zi emas, onangiz – xolasi, opa-singilning orasi juda yaqin bo'ladi, keyin boshqa qarindoshlar. Men esa bir o'zim. Yakkalatib qo'yish juda oson.

SULTON: - Dilorom, yoningizda men bor-ku. Sizni yakkalatib qo'yar edimmi?

DILOROM: - Agar shu qiz doim shunday kulib tursa, siz ham ayniganingizni bilmay qolasiz.

SULTON: - Nima, Saodatning kundosh... bo'lamiz deganiga ishonyapsizmi? Shu zamonda kundosh haqidagi gapni eshitish kulgili.

DILOROM: - Ikki dunyoda kundosh bo'lmaydi! Siz tushunmayapsiz. Bu qiz juda boshqacha. Hech kimga o'xshamaydi. Shuning uchun nima o'ylaganini ham bilmayapman. Lekin bir shumligi bor, shunga ishonyapti.

SULTON: - Dilorom, vahima qilyapsiz. Saodat ochiq, yaxshi qiz, siz bilan menga shumlik qilishini tasavvur ham qilolmayapman.

DILOROM: - Men ana shu ochiqligidan qo'rqyapman.

SULTON: - Men unga hammasini tushuntirdim, senga uylanmayman dedim.

DILOROM: - U-chi? U nima dedi?

SULTON: - Kuladi. Nimaga buncha kulasan desam, shunaqa kulog'ich bo'lib qolganman deydi.

DILOROM: - Ana, ko'ryapsizmi? Bekorga kulmaydi.

SULTON: - Men uning gaplarida jiddiy bir narsa ko'rmayapman. Faqat... kelganidan keyin uy tomondagilarga nima der ekan? Bari bir, aytadi-ku.

DILOROM: - Oramizni buzadi. Tegaman deb tursa, kim yo'q deydi? O'zi bu yoqda oyim ham bermayman deb, oyoq tirab turib olgan. Voy, Sulton aka, o'ylasam, yuragimni zardob bosib ketadi. Bu jiyaningizni oldida men ip ham esholmayman. Hozirdan likillab YAponiyaga ketyapti-yu!

SULTON: - Nima... YAponiyaga borish? Uch-to'rt ming dollar pul bo'lsa, dunyoning u chekkasiga ham borib kelyapti odamlar.

DILOROM: - Lekin qiz boshi bilan YAponiyaga, yana sarpo uchun...

SULTON: - Sarpo uchun.... Ishonmayman-u, lekin yana razmerlarimni so'rab oldi-da.

DILOROM: - Aytyapman-ku. Bu qiz bir baloni boshlaydi. Shuncha ko'rguligim etmaganday, bu ham bormidi hali...

SULTON: - O'ylanmang ko'p... Bugun-erta Nozimlar yana boradi.

DILOROM: - Shulardan boshqa odam yo'qmi?... Yo'q, mayli, borsin. Yaxshi gaplashar ekan. Faqat yarim yo'lda qochmasin-da. Endi bitirsin. Men ham yana oyimga... harakat qilaman.

SULTON: - Shunday deng-ey. YUragim siqilib ketdi.

DILOROM: - Saodatingiz kurashsa, men qarab turamanmi? Ja anoyisini topibdi, sherikchilikka er qiladigan!

SULTON: - Hay, hay...Muncha qo'pol gap?

DILOROM: - U sizni tortib olaman desa, men qo'pol gapirmaymanmi hech bo'lmasa?

AKMAL AKANING HOVLISI

Salima opa hovli supuradi.

O'tkir akaning mashinasi yo'lga tayyor, yuvilgan, orqani ko'rsatadigan oynakchasiga quritish uchun doka ilingan.

Darvoza qo'ng'irog'i jiringlaydi.

Salima opa xuddi o'ziga o'zi gapirgandek tovush beradi.

SALIMA OPA: - Hu-uv! Hozir!

U borib eshikni ochadi.

Eshik oldida bir notanish ayol - Arofat o'ng' aysizlanib turadi.

SALIMA OPA: - Salam-alaykum! Keling!

AROFAT: - Voy, assalom!

SALIMA OPA: - Va-alaykum! (Endi savol ohangida) Keling?

AROFAT: - Bu... Akmal akaning uyimi?

SALIMA OPA: - Ha, Akmal akaning.

Arofat kirmoqchidek bir harakat qiladi, lekin o'zini haddi sig'magandek tutadi.

Salima opa o'zini yonboshga olib, yo'l ochadi.

AROFAT: - Siz?..

SALIMA OPA: - Men?.. Ha, men Akmal akaning ayoli... Siz kiring.

AROFAT: Saodat... Saodatjonning onasi?

SALIMA OPA: - Ha, kiring, ko'chada turmang.

Arofat ichkari kiradi.

Salima opa bilan ko'rishadi.

Ayollar hovli ichiga qarab yuradilar.

Salima opa uyga qarab yo'l boshlaydi.

Arofat esa so'riga qarab yuradi.

SALIMA OPA: - Ichkariga. Ichkariga!..

AROFAT: - Yo'q, shu erga o'tiraylik. Bezovta bo'lmang.

Arofat so'riga o'tirib oladi.

Salima opa noiloj uning yoniga qaytadi.

AROFAT: - O'tiring, opajon. Men... bir pasga. Qulchilikka... oldin bir gaplashib olay deb kelgan edim.

SALIMA OPA: - Qulchilikka?

AROFAT: - Ha... qizingizning qo'lini... o'g'limga so'rab...

SALIMA OPA: - Hm-m... xush kelibsiz, lekin...

Arofat tortinibgina qo'lini fotihaga ochadi.

AROFAT: - Qani, omin! YOshlarimizning yo'lini bersin.

SALIMA OPA: - Omin. Xush kelibsiz, yana bir marta.

Bu gap endi «Qani, davom eting», degan mazmunda edi.

Arofot Salima opaga bir qarab oladi.

AROFAT: - O'zim keldim. Bir tanishay, ham gaplashib olay deb.

SALIMA OPA: - Kelganingiz bosh ustiga. Lekin...

AROFAT: - Xabarim bor, eshitdim. Shuning uchun gaplashib olay deb keldim. Avval o'zingiz bilan.

Shu payti ichkaridan kostyumining bir engini kiygan, ikkinchisiga endi qo'lini tiqqan Akmal aka chiqib keladi.

Arofot sakrab turib, juda tavoze bilan egilib salom qiladi.

Avvaliga uncha e'tibor qilmagan Akmal aka taajjublanib Salima opaga savol nazari bilan qaraydi.

Salima opa sal noqulay ahvolga tushadi.

AKMAL AKA (bosiqliq tovushda): - Va-alaykum! Yaxshimisiz?

SALIMA OPA: - Siz boravering. Biz o'zimiz.

Salima opa ma'noli imo qiladi.

Akmal aka mashinasiga qarab yuradi.

17. Qaro zulfim eshilgandir tol-tol...

DILOROMNING XONASI

Dilorom komp yuter oldida, kursida o'tiradi.

Sharofat aya uning yonidagi kursida, xuddi u ham komp yuterda ishlamoqchidek, monitorga qiziqib qaraydi.

ShAROFAT AYA: - O'shang bilan ham gaplashasanmi?

DILOROM: - Gaplashmaydigan qildingiz-ku. Komp yuterda faqat komp yuter orqali gaplashsa bo'ladi. Uning komp yuteri yo'q.

ShAROFAT AYA: - O'zi nimasi bor?

DILOROM: - Bilmasam, aya. So'raganim yo'q.

ShAROFAT AYA: - Sen so'ra-da, nimasi bor, nimasi yo'q. So'ramay, bilmay tegib ketaveradimi?

DILOROM: - Endi so'rayman. Siz qo'ysangiz-da faqat. Tegib ketgani qo'ymayapsiz-ku.

ShAROFAT AYA: - Yo'q! Aytdim-ku, endi qadamini bosmasin!

DILOROM: - Bo'lmasa nimaga so'rayapsiz? Yana so'ra deyapsiz.

ShAROFAT AYA: - Qani, kimni topgan edi degan edim-da. Yo'q, bo'ldi, kelmasin. Haydab solaman.

DILOROM: - Aya, hali keladimi, yo'qmi?

ShAROFAT AYA: - Nimaga kelmas ekan? Sovchi degani bir marta kelib, shu bilan kelmay ketmaydi. Keladi-i hali!

DILOROM: - Kelmas bo'lib ketgan bo'lsa-chi? Mana, o'zi menga telefon ham qilmayapti.

ShAROFAT AYA: - Telefon qilmayapti? O'qishga ketdim deb ketasan, orqangdan poylab yurganim yo'q. Telefon qilmasa... ko'rishib yurgandirsan...

DILOROM: - Aya!.. Ko'rishganim yo'q. O'zingiz ko'rishmaysan degansiz.

ShAROFAT AYA: - Men shunaqa debmanmi? Sovchisi boshqa kelmasin deganman.

DILOROM: - Bari bir-da.

ShAROFAT AYA: - Bari bir emas. Mayli, ko'rish, lekin ayt, boshqa sovchi yuborib yurmasin.

DILOROM: - Rahmat, aya!

ShAROFAT AYA: - Nimaga rahmat ekan?

DILOROM: - Ko'rish deyapsiz-ku.

ShAROFAT AYA: - Sanga sovchi yubormasin deb aytasan deb ko'rish deyapman.

DILOROM: - Aya... men qanday aytaman? Betim chidamaydi.

ShAROFAT AYA: - Voy, sen qiz! YUrishga beting chidaydi, bitta gapni aytishga chidamaydimi?

DILOROM: - Aya. Sovchisi yana kelsin, o'zingiz xush kutib olganday bo'lib, muloyim qilib tushuntirasiz-da.

ShAROFAT AYA: - Xush kutib? Muloyim qilib-a?

DILOROM: - Ha, kelgan odamni baqirib haydamaysiz-ku. Izzatim bo'ladi. Kelsin.
ShAROFAT AYA: - Kelsin? San qiz nima baloni o'ylading, a? Bilolmayapman.
YO yana eritaman deyapsanmi? Aytib qo'yay, bermayman bari bir!
DILOROM: - Aya, bundan ham qolib ketsam, o'tirib qolaman. Keyin kimga berasiz?
ShAROFAT AYA: - Hoy!.. Tilimni qichitma. Teshik kulcha erda yotmaydi.
Sarvarning ham onasi hali ko'ngil uzgani yo'q. O'g'li seni deb turib olgan emish.
DILOROM: - Yo'q! Siz bunga bermasangiz, men ham unga tegmayman!
ShAROFAT AYA: - Voy, bunga bersam, unga ham tegar edingmi? Gapini qara!

DAVLATNING UYI

Davron xarxasha qiladi.
Gulsanam uni o'ynatib, ovutishga harakat qiladi.

GULSANAM: - Davron, Davron! Otam! Mana, menga qara! Vu-u... Otangga o'xshab qaraysan-a, shayton. Agar sen ham otangga o'xshab... yurong'ich bo'lsang, mendan ko'rasan! Bugun o'zimiz qanday yotamiz?

Eshik qo'ng'irog'i jiringlaydi.
Gulsanam Davlat keldi deb o'ylab, avval bir noqulay iljayadi, keyin o'zini ho'mrayganga solib, borib darvoza eshigini ochadi.
Darvoza oldida hali Gulsanam yuzini ko'rmagan bir yigit – Nozim turgan bo'ladi.
Gulsanamning hafsalasi o'lib, alami keladi.

GULSANAM: - Keling?
NOZIM: - Yaxshimisiz? Siz... Gulsanammi?
GULSANAM: - Ha, Gulsanam... Siz?
NOZIM (do'sti uchun gunohkor qiyofaga kirib, sal chaynalgan bo'lib): - Men... Nozimman... Davlatning do'sti.
GULSANAM (yoqtirmay): - Uyda hech kim yo'q.
NOZIM: - Bilaman, bilaman. Shuning uchun keldim.
GULSANAM: - Men bir o'zim o'tiribman. Mana, bolam bilan.
NOZIM: - Davron-a? Men sizga keldim. Gaplashgani.
GULSANAM: - Ha, o'zining oyog'i sinib qoldimi?
NOZIM (sal jilmayib): - Hali sinmadi-yu, lekin sinishidan qo'rqyapti.
GULSANAM: - Nimadan qo'rqyapti?
NOZIM: - Kelsang sindiraman debsiz-ku.
GULSANAM: - Sindiraman ham.
NOZIM: - Shunga men keldim. Kirsam maylimi? YO shu erda turib gapiraveraymi?
GULSANAM: - Bilmasam... Agar shu do'stingiz tarafini olib kelgan bo'lsangiz, ketavering.

NOZIM: - Yo'q, men siz taraf. To'g'rirog'i, Davron tarafidaman. O'zini endi ko'rib turgan bo'lsam ham.

Davron qo'lini cho'zib, Nozimga intiladi.

NOZIM: - Qani, qani! Davronmi bu shirin bolacha? Qani, qani, bu yoqqa kelsinchi. Davlatboy! O'xshashini! O'zi tuqqanmi deyman.

GULSANAM: - Yo'-o'q, tug'dirib qo'ysam, o'zi katta bo'laveradi degan.

NOZIM: - I-i, unaqa demang.

GULSANAM: - Nima deydi boshqa, bolani tug'dirib qo'yib, o'zi bunaqa qilib yurgandan keyin?

Nozim Davronga intiladi. Gulsanam Davronni beixtiyor Nozimga berib, o'zini chetga oladi.

Nozim Davronni ko'tarib, hovliga kiradi..

AKMAL AKANING HOVLISI

Salima opa bilan Arofat so'rida gaplashadilar.

SALIMA OPA: - Birga o'qiydimi?

AROFAT: - Ha, birga o'qiydi. Gaplashib yurishadi.

SALIMA OPA: - Birga o'qigandan keyin gaplashib yursa kerak.

AROFAT: - Qiz bilan yigit shunday gaplashib yurmasa kerak.

Salima opa taajjublanib qaraydi.

AROFAT: - Ishqilib, men shu qizni deganman, bo'lmasa o'zimni unday qilaman, bunday qilaman, deydi-da. Xullas, o'ldim-kuydim.

SALIMA OPA: - Menga qarang., uning o'ldim-kuydimidan Saodatning o'zining xabari bormi? U nima deydi?

AROFAT: - Bir gap bordirki, shunaqa deydi.

SALIMA OPA: - Yaxshi bir ayolga o'xshaysiz. Aniq bilasizmi yo taxminmi?

AROFAT: - O'g'lim bekorga bunaqa demas?

SALIMA OPA: - Men aytyapman sizga, uzatdik. Saodat bilan ham ketayotganida gaplashib oldim. Ochiq. Bunaqa gap bo'lganda, bir uchini chiqarar edi-da. Birga o'qisa, yaxshi gapirgan bo'lsa, shunga o'g'lingiz umidlanib...

AROFAT: - Ha, albatta so'raysiz. So'ramay bermaysiz-ku.

SALIMA OPA: - So'rayman. Lekin bo'lgan ishni orqaga qaytarib bo'lmaydi-ku.

AROFAT: - U kuyov qilaman deganingiz... singlingizning bolasi, O'tkir deganning o'g'li-da. a?

SALIMA OPA: - Ha... shunday.

AROFAT: - Davlatyorov?

Salima opa bosh iring'ab tasdiqlaydi.

AROFAT: - Hm-m... Davlatyorov Sulton. Yaxshi bola, yaxshi o'qiydi-yam deyishadi.

SALIMA OPA: - O'qishini bilmadim, har holda bu yil bitiradi. Kelishi bilan... balki bitirishiga ham qarab o'tirishmas.

AROFAT: - Bir gap aytsam xafa bo'lmaysizmi? Orani buzyapti deb o'ylamang faqat.

SALIMA OPA: - Yo'q, ayting.

AROFAT: - O'sha bola bilan gaplashdingizmi?

SALIMA OPA: - Men nimaga gaplashaman? Ota-onasi bor gaplashadigan.

AROFAT: - Salima opa... U bola qizingizga uylanmaydi.

SALIMA OPA: - Bu nima deganingiz? Qayoqdan topdingiz bu gapni?

AROFAT: - O'sha yoqda... Uch-to'rt yildan beri boshqa qiz bilan topishgan.

SALIMA OPA: - Nima deyapsiz? Tuhmat qilmang! Bunaqa bo'lsa, ota-onasi bilar edi-ku.

AROFAT: - Ahd-paymon qilgan. Lekin O'tkir akalar bilmaydi. Aytmagan ularga.

SALIMA OPA: - Sizga aytishganmi?

AROFAT: - Teshik quloq eshitadi-da, opa. Bizning qishloqdan ham o'qiyotganlar bor. Bolamga qizingizni so'ramoqchi bo'lgandan keyin hamma yog'ini surishtirdim-da. Faqat ko'nglingizga olmang.

SALIMA OPA: - Ko'nglimga olayotganim yo'q. Hayron bo'lyapman. Ichingizdan to'qimayapsizmi?

AROFAT: - Ichimdan to'qib o'libmanmi? Qizingizni so'rab kelib o'tiribman, yolg'onim bo'lsa ertaga ochilmaydimi? Avval oldingizdan o'tay, keyin ostonangizni hatlayman deb keldim-da.

SALIMA OPA: - Men bolamning orqasidan gaplashmayman. O'zidan so'radim, xo'p dedim. Endi qaytish qilmaymiz. Lekin, albatta, so'rab ko'raman. Qizim, shunaqa bir xotin keldi, bolasi bilan gaping bor emish, deyman.

AROFAT: - O'zi kelin qilaman deb kelib, yana bunaqa gaplarni aytyapti demang.

SALIMA OPA: - Men hech narsa demayapman. O'z bolamni bilaman.

DAVLATNING HOVLISI

Nozim bilan Gulsanam o'sha biz bilgan jurnal stoli atrofidagi ikki kursida. Bir kursi bo'sh.

Davron Gulsanamning tizzasida; Gulsanam ancha asabiy, Davronni erkalatishlari ham keskin.

Va albatta, bularning yonida taniqli «Zaporojes», faqat bu gal kapoti yopiq, mung'ayib turibdi.

NOZIM: - Sizlardan xavotirda... Kechalari uxlamay chiqadi. Nuqul Davron, Davron... bir o'zlari qanday qilib o'tiribdi ekan. Mening ham holi jonimga qo'ymayapti.

GULSANAM: - YOlg'on gapirmang! Xotin, bola kerak odam bunday qilmaydi. Eshitgan bo'lsam ham mayli edi, o'z ko'zim bilan ko'rdim-ku! Mana shu eshikdan kirib kelib o'tiribdi!

NOZIM: - Bir ish bilan kelgan... kursdoshidir. Davlat yaxshi o'qiydi. Biron tasi tushunmagan savolni so'rab kelgan.

GULSANAM: - Ha, bilar ekansiz-da.

NOZIM: - Kimni? Hali bilaman demadim-ku?

GULSANAM: - Eshikdan kirib keldi desam, darrov kimligini tushundingiz-ku?

NOZIM: - E-e, ha, Davlat aytdi kelib qolganini.

GULSANAM: - Yo'q, o'zingizni go'llikka solmang, hammasini bilasiz.

NOZIM: - To'g'ri, Gulsanam, Davlat mendan hech sirini yashirmaydi. Kim dedingiz? Oti?

GULSANAM: - Ra'no. YO Guli Ra'no... Davron, bolam. Nima qilyapsan?

NOZIM: - Ra'no? Ra'nosini ham, gulisini ham bilmas ekanman. Biron jiddiy gap bo'lsa, bilar edim. Davlat mendan yashirmaydi. Ra'no, Guli Ra'no... yo'q, eshitmaganman. Tasodifan... biron kursdoshi... ish bilan kelib qolgan bo'lishi mumkin.

GULSANAM: - Ish bilan qorong'ida keladi, a? Tasodifan? YOlg'iz erkakning oldiga! Kechasi ikkovining o'rtasida qanaqa ish bo'ladi?

NOZIM: - E-e, bunday demang-da, Gulsanam. Xayol odamni ming yo'lga boshlaydi. Kelgan bo'lsa... albatta shunaqa bo'lmaydi-ku.

GULSANAM: - Xo'p, mayli. Lekin uyda pomadasi nima qiladi?

NOZIM: - Qanaqa pomada? Labbo'yoqmi?

GULSANAM: - Ha, labbo'yoq! Do'stingiz yotadigan anavi uyning tokchasida, karavotning tepasida tu-uribdi! Ko'rgandirsiz?

NOZIM: - Labbo'yoqnimi? Men... qayoqdan ko'raman?

GULSANAM: - Yo'q, bo'yab yuborganimni. Siznikiga borgan bo'lsa, ko'rgansiz.

NOZIM: - Ha, surtilganinimi? Afsus, bekorga isrof.

GULSANAM: - Qiziq odam ekansiz, bu yoqda mening umrim isrof bo'lyapti-yu.

NOZIM: - YUvganda ketishi qiyin bo'ldi-da. Qimmatidan ekan.

GULSANAM: - Siz gapni chalg'itmang.

NOZIM: - Nimaga chalg'itaman?

GULSANAM: - Xo'p, ayting qani, bu erda labbo'yoq nima qiladi? Do'stingizning o'zi surtadimi o'sha yolg'onchi lablariga?

NOZIM: - E-e, bu ham... kelib qolgan bo'lishi mumkin.

GULSANAM: - Qanday? Davron, tortma tugmamni, uzib olasan.

NOZIM: - Ha, bironta qiz, kursdoshi... auditoriyada esidan chiqib qoldirgan bo'lsa... berib qo'yaman deb cho'ntagiga solgan, keyin esidan chiqqan.

GULSANAM: - Ha, bu ham tasodifan... esidan chiqib, aynan Davlat olib qo'yadi deb tashlab ketadi! Ro'molchasini ham esidan chiqib qoldirgan. Buni ham Davlat olib qo'ygan.

NOZIM: - Qanaqa ro'molcha?

GULSANAM: - Erimning qizlarning dastro'molini tutishini bilmagan ekanman.

NOZIM: - Buyam... Nima bo'пти, darsda burni-purni qonab qolgan bo'lsa... xotini yo'q dastro'molini yuvib, dazmollab cho'ntagiga solib qo'yadigan, bironta qiz, mang, burningizni arting, deb, o'zinikini bergandir.

GULSANAM: - Kiri bilan-a?

NOZIM: - Kir? Qanaqa kir?

GULSANAM: - Anoyimisiz! Burnining qonini artishga bergan bo'lsa, qani o'sha qon yuqi? Davron, jim o'tir!

NOZIM: - Tushunmayapman. Qanaqa qon yuqi?

GULSANAM: - Men ham shuni aytyapman. Burni qonagan bo'lsa, qon yuqi qoladimi ro'molchada?

NOZIM: - Ha-a... e-e, qon yuqini esdalikka olib qo'ymaydi-ku, yuvilgandir.

GULSANAM: - Juda ahmog'ingizni topibsiz? Ro'molcha kir, yuvilmagan, iflos.

NOZIM: - Yaxshi yuvmagandir.

GULSANAM: - Lekin qoni ketgan a? Ro'molcha auditoriyada emas, Davlatning yostig'i tagida ekan! Ana buni esidan chiqib qoldirgan desangiz bo'ladi. YO'tgan yostiqning tagiga tiqqanu keyin esidan chiqqan!

NOZIM: - E-e... siz hamma narsadan gumon qilar ekansiz.

GULSANAM: - Gumon qilmayapman, ko'rga hassa bo'lib turibdi.

NOZIM: - Xo'p, singlim, bularning hammasi mayda-chuyda, arazlashishga ham arzimaydi.

GULSANAM: - Arazlashishga arzimaydi?

NOZIM: - Uyga bitta qiz kirib keldi, labbo'yoq chiqdi, dastro'moli yuvilmagan ekan deb... Arzimaydi bu gaplar, o'zingiz aytganday, umringizni isrof qilishga.

GULSANAM: - Xo'p, bular ham arzimasin, mayli. Hammasi tasodif bo'lsin. Lekin vannaxonada soch nima qiladi?

NOZIM: - E-e... qanaqa soch?

GULSANAM: - Siz hayron qolaverar ekansiz? Qanaqa soch bo'ladi? Bir qulochdan qora soch! YUmaloqlab o'rab tashlangan. Vannaning tagi to'la.

Nozim soxta yo'taladi, indamaydi.

GULSANAM: - Biron kursdoshi tasodifan keli-ib, kirib cho'mili-ib, tushgan sochini yumaloqlab, tiqib tashlayveradi. Bir marta emas, o'n marta. Tasodifan. Nimaga indamaysiz? Yana nimalar topib olganimni aytsam, uyalmaysizmi?

NOZIM: - Yo'g'-e, uyat bo'lar

GULSANAM: - YO qizlarning birovning vannaxonasida nimaga cho'milishini bilmaydi deb o'ylayapsizmi?

NOZIM: - Uyat bo'lar-e... menga noqulay.

GULSANAM: - Ha, men endi bu surbetga, umrimni isrof qilmayman.

Davron onasining sochidan tortadi.

Gulsanam beixtiyor uning qo'liga shapatilaydi

Davron yig'laydi.

GULSANAM (Davronga): - Jim o'tir... (Nozimga) Uyatmi? Ha. menga ham uyat. Men arazlashmadim, haydab yubordim! Ajralaman deyapman.

NOZIM: - Hay-hay, shunaqa mayda-chuydalarni deb ajralib ketaversangiz...

GULSANAM: - Yana mayda-chuyda emish.-a. Shunaqa er bilan yashayver deysizmi? Yo'-o'q, bolam bor! Harom-harish tarbiyalamayman.

HAMIDA XOLANING HOVLISI

Bosit chol bilan Hamida xola.

BOSIT ChOL: - Ha, bozoring yurib qoldimi?

HAMIDA XOLA: - Nima olib chiqib bersam, qaytmayapti. Tashlaganini ko'rmadim.

BOSIT ChOL: - Birovlar kelib-ketib yuribdimi? Kirdi-chiqdi bo'lib qoldi.

HAMIDA XOLA: - Ishqilib, har kuni uyida odam bor. O'ziga o'xshagan. Ovqatni paqqos urishadi. Hozir ham bittasi o'tiribdi. Bezoriroqqa o'xshaydi desam, unaqa emas.

BOSIT ChOL: - Nima tirikchilik qilvdi bular? Mardikorga o'xshamaydi. Davangirday yigitlar, kiyinib olgan. Bozorga chiqsa ham-ku to'rt-besh so'mini topadi.

HAMIDA XOLA: - O'qiydi bular.

BOSIT ChOL: - Nima?

Hamida xola cholining qulog'iga astoydil baqiradi.

HAMIDA XOLA: - O'qiydi! O'qiydi, deyapman!

BOSIT ChOL (boshini tortib): - Baqirma-e, garangmanmi senga. O'qisa o'qibdi, senga nima? Muncha baqirasan? O'qisa nima bilan tirikchilik qiladi, deyapman. Uylanolmay yuribdi-ku.

ORIFLARNING UYI

Orifning onasi – Xosiyat aya o'g'liga dashnom beryapti. Aya kinoya qilganda o'g'lini sizlaydi, boshqa payti senlaydi.

Orifning boshi egik, har zamonda o'zini oqlab yo izohlab ming'iraydi.

XOSIYAT AYA: - Men senga tugmachaguldek qiz topib bersam-u, siz noz qilasizmi hali? YOqmasa, shu paytgacha tiling qaerda edi?

ORIF: - YOqmadi, demayapman, oyi.

XOSIYAT AYA: - Nima bo'lmasa? Pishgan ishni buzib o'tiribsan. Voy, ko'nglimning ko'chasi-ey! Besh yil halokuning itiday yurib, biron qizni aytganing yo'q. Boshda so'radim o'zingdan, qizing bormi, bo'lsa ayt, eshigiga boraylik, deb. O'zing yo'q deding. Endi bu gap chiqdimi?

ORIF: - Oyi, hech gap chiqarganim yo'q-ku. Shoshmang, yana bir o'ylab ko'ray deyaqman.

XOSIYAT AYA: - Yo'q, san birovini topgansan! Bittasi ko'zini suzgan, ha! Bo'lmasa, bu gap qaydan chiqadi? Yaxshi qiz emish, yoqar emish, lekin bir o'ylab ko'rish kerak emish! E tavba! Ha, bir g'unajin yo'ldan uryapti seni.

ORIF: - Oyi, ishonmaysiz-da.

XOSIYAT AYA: - Seni oq yuvib, oq tarab o'stirib, shuncha yil o'qitib, endi bir suzilmajongga topshirib qo'yadigan go'l ona yo'q!

ORIF: - Oyi, hech gapimni eshitmayapsiz.

XOSIYAT AYA: - Nimasini eshitaman? A, nimasini? San o'zi nima gapirayotganingni bilasanmi?

ORIF: - Bitta o'ylab ko'raylik deganimga shuncha gapmi?

XOSIYAT AYA: - Nimasini o'ylaysan? Sen o'ylab bo'lganingcha sen qatorilar nevaralik bo'ladi. Shunday qiz topsam-u... Menga qara, qaerda bor ekan shunaqa qiz! Topgunimcha jonim og'zimga keldi-ku. Sen bo'lsa, sevasanmi, sevmaysanmi deb so'rab...

ORIF: - Oyi!

XOSIYAT AYA: - Pokiza narsa, sevgingni qaydan biladi? Shunaqa ham befarosat bo'ladimi odam? He, sevgichangiz boshginangizdan qolsin! Shuncha yil o'qib ham aqli kirmagan. Sevgi kitobda bo'ladi, kinoda bo'ladi...

ORIF: - Oyi, siz ham gapimni eshiting, axir! Besh-olti marta ko'rishdim, shu bilan yoqdi, deb uylanib ketaveradimi?

XOSIYAT AYA: - Iy-e, uylanmay nima qiladi? YO oldin to'rt-besh yil birga turishi kerakmi? O'qib shuni o'rgandingmi?

ORIF: - Men sizga oldin birga turay deyaqmanmi?

XOSIYAT AYA: - Nima deyapsan bo'lmasa? Gapingning tuzi yo'q. Shuncha odam, nima, yurib turmush qilganmi? Hammasi yashayapti-ku. Hech sevishib etaklashmagan. Hammasiga xotinni ota-onasi, sovchi qo'yib topib bergan. Aytib qo'yay, agar shuni buzsang, ikki dunyo rozi bo'lmayman sendan.

ORIF: - Oyi, eshiting!...

XOSIYAT AYA: - Qani, birontasini etaklab kel-chi, uyga qo'yar ekanmanmi! O'zingni ham haydayman. Bilib qo'y!

ORIF: - Oyi, qayoqqa ketib qoldingiz? Men buzaman demayapman-ku.

XOSIYAT AYA: - Sani birov aynityapti. Topay shuni! Sevgisini ko'ziga ko'rsatib qo'yaman. Sevib uylanarmish. San sevgingni borib endi otasiga ayt. Odamni isnodga qo'yding.

QO'SHNI DILOROMNING XONASI

Qo'shni Dilorom komp yuter monitoriga qarab yozyapti.

QO'SHNI DILOROM (kadr ortidan): - Sarvar aka! Yaxshimisiz? Mahalladan, hammadan sizga katta salom! Albatta, o'zimdanda ham. O'sha kuni gapimiz uzilib

qoldi. Men yana yozyapman. Ilojingiz bo'lsa, Toshkent vaqti soat uch, ya'ni o'n beshda aloqaga chiqsangiz. Kutaman..

Qiz yozib bo'lib, o'ylanib turadi, keyin o'zicha gapirinadi.

QO'SHNI DILOROM: - Gaplasharmikan? O'shanda uzilib qoldimi yo?... Nimani noto'g'ri qilgan ekanman:? (Monitorga qarab turib birdan quvonib ketadi) Iy-e, aloqaga chiqdi! Ur-e!

SARVAR (kadr ortidan): - Salom! Siz qaysi Dilorom? Rashid akaning qizi Dilorom bo'lsangiz, xursandman. Chunki kutmagan edim. Sog'liklaringiz yaxshimi? O'qishingiz?..

Qo'shni Dilorom klaviaturani shiqirlatib, shosha-pisha yozishga tushadi.

QO'SHNI DILOROM: - O'zingiz yaxshimisiz? Men o'sha kungi Dilorom, Diloromning dugonasiman. Men ham sizning aloqaga chiqishingizni kutmagan edim, xursand bo'lib ketdim. Sizga aytadigan gaplarim bor, siz esa aloqani uzib qo'ydingiz. Iltimos, tanishaylik. Men uchinchi kursda o'qiyapman. Ingliz tilini o'rganmoqchiman. O'rgansam, chet elga ketmoqchiman.

Monitorda Sarvarning javobi ko'rinadi.

SARVAR: - Ingliz tilini o'rganishingizga muvaffaqiyat tilayman. To'g'ri o'yabsiz, chet tilini bilmay chet elga chiqib bo'lmaydi. Sog' bo'ling. Xayr.

QO'SHNI DILOROM (o'zicha): - Voy, xayrlashib qo'ydi-ku. Vebkamerani ham ulamadi. Gaplashgisi kelmayapti. Endi nima qildim?.. Tavba, buning nimasiga uchgan ekan? Menga o'xshagan bir qiz, yana ikkovimiz dugona. Biznikidan zo'r oila emas.

AKMAL AKANING UYI

Salima opa so'rida o'ylanib o'tiradi.

Deraza tokchasidagi telefon jiringlaydi.

Salima opa shoshib telefonga borayotib, yo'lda turgan chelakka qoqiladi.

SALIMA OPA: - Ha, er yutsin! Oyoqning tagida yotganini.

U chelakni to'g'rilab qo'yib, borib go'shakni oladi.

SALIMA OPA: - Alyo? Ha, Jumajon, o'zingmi?.. Yo'q, hansiramayapman... Shoshib kelayotib chelakka qoqildim... Ha, oyoqning tagida yotgan ekan.

O'TKIR AKANING UYI

Jumagul opa telefonda gaplashyapti.

JUMAGUL OPA: - Opa, pal toni qirq olti olsammi yo qirq sakkiz?... Keyin kichkina kelib qolmaydimi? Pal to-ku...

AKMAL AKANING HOVLISI

Salima opa telefonda gaplashyapti.

SALIMA OPA: - O'zi hozir qirq to'rt kiyadi. Hali qirq olti ham katta.... Menga qara, nimaga shoshasan? Shoshmay tur, o'zi kelsin... Olmay tur.

O'TKIR AKANING UYI

Jumagul opa telefonda gaplashyapti.

JUMAGUL OPA: - Nimaga, opa?... Hozir olmasam, qachon olaman? Ko'rdim, juda yaxshisi bor ekan.... Nimaga olmay? Zakaladini berib qo'ydim. Biron gap bo'ldimi? Ayting!

AKMAL AKANING HOVLISI

Salima opa go'shakni qulog'iga tutgan ko'yi, bir zum o'ylanib qoladi.

SALIMA OPA: - O'zi kelsin, deyaorman? Nima gap bo'ladi?... Birga chiqib olaverasan.... Nimasi noqulay? O'z jiyaning.... Yo'q, shoshmay tur. Bo'lsa, sendan yashiramanmi?... O'zi tanlagani yaxshi-da.

O'TKIR AKANING UYI

Jumagul opa telefonda gaplashyapti, sal xavotirda, o'ylanib qolgan.

JUMAGUL OPA: - Voy, opa, nimaga bekorga pul ketkizaman? Bu nima deganingiz?... Men tillasini ham oldim. Komplekt. Juda chiroyli... Voy. Keyin axtarib yuramanmi? Izlaganda - topilmas, deyishadi-ku.

AKMAL AKANING HOVLISI

Salima opa go'shakni qo'yib, bu tomonga qarab o'ylanib yurib keladi. Yo'lda yana chelakka qoqiladi.

SALIMA OPA: - Ob-bo, zormanda-ey! O'zi oyog'imning tagiga yotib olyaptimi?

ChOYXONA

Sobir karavot ustiga yozilgan dasturxondagi bir katta lagan, likopchalar, sirli tog'ora, pichoqlarni taxlab, eshikka ko'z tikadi.

Eshik ochilib, ikki qo'lida ikkita katta-katta qog'oz xalta qo'ltiqлагan Sharif kiradi.

Sobir turib, Sharifning yuziga qaramay, undan bir qog'oz xaltani oladi.

Sharif Sobirga bir qarab qo'yadi, u ham indamaydi.

Do'stlarning arazlashgan, lekin yarashishga tayyor holati.

O'zini shoshilganga solib Ismat kiradi.

U bir Sobirga, bir Sharifga qaraydi.

ISMAT: - E-hey, hali ham tumtayishib yuribsizlarmi? Bo'ldi, unutinglar endi. Sobir!..

SOBIR: - Ha?

ISMAT: - Sharif!

ShARIF (go'yo butun diqqati pomidor saralashda): - Nima deysiz?

ISMAT: - Ko'tar-da boshingni. Uylanadigan birov, jabrini biz tortamizmi? Bo'ldi. YArashinglar.

ShARIF: - Men urishganim yo'q. Hammalaring bir bo'lib meni urishdinglar.

ISMAT (Sobirga bir qarab qo'yib, Sharifga): - O'zing urib, hammamizning peshanamizni yormoqchi bo'lding-ku. Hali ham Sobir og'ir ekan.

SOBIR: - Mayli, Ismat, bunaqa yarashtirganingdan keyin yana urishish kerak. (Sharifga qo'lini cho'zadi) Ma, Sharif! Mening ko'nglimda hech narsa yo'q. O'rtoqchilikda bo'ladi-da.

Sharif qo'lini cho'zadi, lekin Sobirdan ko'zini olib qochadi, birdan yon bergisi yo'q.

Sobir uning qo'lidan qattiq tortadi.

SOBIR: - Qara-da odamga! Qiz bolamisan, ko'zingni yashirib.

Sharif yonboshiga yiqiladi-da, kulib yuboradi.

ISMAT: - Ha, shunday. Oftob chiqib tursin-e.

ShARIF: - Bo'ldi, bo'ldi, Sobir aka, mendan o'tdi.

ISMAT: - Shunday bo'lsin. O'sha kuni o'zing ham...

SOBIR: - Ismat, sen ham bo'ldi qil, kavlama endi. O'tgan ishga salavot.

ShARIF: - Ko'p ichgan ekanman. Keyin ham nag'ma ko'rsatdim. Bu erdan chiqib, to'g'ri Rashgid akanikiga boribman.

SOBIR: - Ha, eshitdik. Sharif, kel endi, o'sha kunni eslamaylik, o'rtoq.

Eshik ochilib, mo'ylovi tagidan jilmayib Muhammad kiradi.

ISMAT: - Ulfati chor – anda maza bor. Kel, Mahamadjon.

MUHAMMAD:- Jappa salom!

ISMAT (qo'lini uzatib): - Vaalaykum!

Sobir bilan Sharif bosh irg'ab. Muhammadga qo'l beroib ko'rishadilar.

ISMAT: - Salomlar boshqacha? Dashtdan kelyapsanmi?

MUHAMMAD: - Shunaqaroq, o'tog'asi. Ular jappa salom, jamma to'yga, deyishar ekan. Hammalaring degani-da.

SOBIR: - Yaxshi ekan. Qani, bizlar ham jappa oshga!.. Kirishaylik deyapman. Sharif, och bittasini!

ISMAT: - Ko'ngilda qolgan-qutganini ham yuvib ketsin!

Sharif bir shishani chaqqon qo'lga oladi.

Muhammad unga qarab turib, mamnun kuladi.

MUHAMMAD : - Ha, yaxshi, yaxshi! Mana bu boshqa gap. A Sharif aka!?

Sharif xijolatomuz iljayadi..

MUHAMMAD: - Endi boshqa aytishmaslik uchun olamiz!

SOBIR: - Sal shoshmanglar. Achchiq-chuchuk bo'lsin.

ISMAT: - Engimizni hidlaymiz. YO do'ppini.

SOBIR: - Sening do'ppingni hidlasa, aroq ichish shart emas, yiqitadi.

ISMAT: -Bo'lmasa. do'ppimni siz hidlang, men aroq ichaman.

Kulishadilar.

SOBIR: - O'lar ekanman-da. O'zi ham bu do'ppi lo'lilarning aravasidan tushib qolganmi? Haligi latta-putta yig'ib yuradigan.

ISMAT: - Aqlli boshda eskiligi bilinmaydi.

MUHAMMAD: - Egasiga yarashgan lekin.

SOBIR: - Mol egasiga o'xshamasa harom o'ladi.

ShARIF: - Ismat aka, tashlang shuni, o'zim yangisidan olib beraman.

ISMAT: - Bu do'ppi - moltopar. Savdomga baraka beradi. Mol egalari shunday do'ppimga qaraydi-yu, bitta do'ppi olishga ham qurbi yo'q bechora ekan deb, so'raganimga ko'nadi.

MUHAMMAD: - Kiymay, sellofan qog'ozga solib qo'ysangiz bo'lar ekan.

SOBIR: - Boshidan echmay, ustidan o'rab qo'ysa ham bo'ladi.

ShARIF: - To'zib ketganini aytmasa, tabarruk.

Engil, hiring-hiring kulgi.

ISMAT: - Sizlar bo'ldilaring, mening do'ppim bo'ldi-da. Almashtirmayman bari bir. Uylanganimda kiydirishgan. Hay. Sharif, oxiri nima bo'ldi endi?

18. Qush edim, qanotimni qayirdilar

DAVLATNING HOVLISI

Nozim bilan Gulsanam; Gulsanamning tizzasida Davron.

Davron tinmay o'ynaydi, Gulsanam ora-sira uni tartibga chaqirib turadi.

NOZIM: - Odamning nimani qanday o'ylashiga bog'liq. Siz Davlatni xiyonat qiladi, deb o'ylayapsiz, shu o'yni xohlaganingiz uchun gumoningiz bolalab ketyapti.

GULSANAM (uncha tushunmay): - Nima, nima? Men xohlaganim uchun xiyonat qilyaptimi? Hali aybdor men bo'lmasam edi. Davron, bolam, tortma!

NOZIM: - Yo'q, xayolingizda xohlayapsiz, deyaipman.

GULSANAM: - Tushunmayapman. Nimaga xohlayman, axir?

NOZIM: - Fosh qilgingiz kelyapti-da. Siz u yoqda, bu bu yoqda, tinch yurmagan bo'lsa kerak degan fikr kallangizga kirib qolgan.

GULSANAM: - Ey, aka, menga qarang! Bu ishlar men o'ylaganimga emas, o'zi bo'lib turibdi. O'z og'zi bilan telefon qildi, o'z oyog'i bilan uyimga kirib keldi, deyaipman. U buzuqning narsalari bizning uyda yotibdi. Men to'qiyotganim yo'q. YO sizga ham ko'rsataymi? (o'rnidan turayotgandek harakat qiladi) Hozir olib chiqaman.

NOZIM: - Yo'q, kerak emas, singlim. Yana bitta gapga qaytdik-da. Bu gaplarning hammasi sizning gulday hayotingiz oldida uch pul! Tushunyapsizmi? Ajralishga ham, hatto arazlashishga ham arzimaydi. Ha!

GULSANAM: - E-e, qiziq odam ekansiz? Aqlingiz etyaptimi o'zi nimaga kuyayotganimga?

NOZIM: - Juda to'nka emasdirman.

GULSANAM: - Aqlingiz etayotgan bo'lsa... betimni sidirib aytay: erim, bolamning otasi bir qiz... qiz emas, buzuq narsa bilan uyimda yotib yursa-yu, mayda-chuyda bo'ladimi? YO siz ham Davlatga o'xshaganmisiz?

NOZIM: - Yo'g'-e... bunaqa o'xshamayman... Lekin Davlat yomon yigit emas.

GULSANAM: - Yaxshi yigit shunday qiladimi? Tuxumi qurisin yaxshisi shunaqa bo'lsa! Odamga qarab turib aldaysiz-a.

NOZIM: - Xo'p, Gulsanam, nima deyay bo'lmasa? Ha, ajraling, do'stim noinsof, yolg'onchi, uni haydab yuboravering, deyaymi?

GULSANAM: - Ana, to'g'risini ham aytar ekansiz-ku.

NOZIM: - E-e, siz ham gapdan tutaman der ekansiz. Menga ishonmasangiz, mayli, bilganingizni qiling.

GULSANAM: - Qilaman ham! Ko'chada qolganim yo'q.

NOZIM: - Ha, qiling! Yaxshi bo'ladi. Ertaga bu bola katta bo'lsa, o'zingiz javob berasiz.

GULSANAM: - Yaxshi bo'ladi? Kimga?

NOZIM: - Kim dedingiz? Ra'nomi? Ha. o'shanga! Eringizni o'z qo'lingiz bilan unga qarab itarasiz. Ha, Davlatning erki o'z qo'lida bo'ladi, bilganini qiladi.

GULSANAM: - Nimaga ekan? Kim unga erk berib qo'yadi?

NOZIM: - Siz! YAllo qiladi keyin.

GULSANAM: - YAllosini ko'rsatib qo'yaman! Bu bola faqat meniki emas.

NOZIM: - O'sha Ra'noni bu yoqqa olib kelib, birga yashayveradi. Bu bola ham otasiz o'sadi. YAshab ketadi-i – ochiq og'iz, och qolmas.

GULSANAM: - Ho-o, olib keladi? Kim qo'yar ekan?

NOZIM: - Siz ketasiz-ku bari bir.

GULSANAM: - Men hech qayoqqa ketmayman! Bu uyni men olib berganman. Davron ikkalamiz shu erda yashaymiz endi.

NOZIM: - Ajrashsalarining birga turmaysizlar-ku. Unda Davlat ketar ekan-da. O'sha Ra'nosimi, Guli Ra'nomi, o'shaning oldiga.

Gulsanam bir zum nafasini yutib, Nozimga to'rsayadi.

NOZIM: - U qiz ham balki shuni kutib yurgandir? To'g'ri uyingizga, sizning kelganingizni bilib, bekorga kirib kelmaga-an. Ajratib, tamom o'ziniki qilish payida...

GULSANAM: - Kim unga berib qo'yar ekan... o'zining erini!

NOZIM: - Iy-e, haydab yuborganingizdan keyin qaerga boradi? Bir joyda yashashi kerak-ku.

GULSANAM: - Mening ko'chaga haydab qo'yadigan erim yo'q!

NOZIM: - Ha, bu boshqa gap. Keling, boshqattan gaplashaylik.

GULSANAM: - Ha, siz meni qo'rqityapsiz ekan-da a? Yo'q, gaplashmayman. Uning ham basharasini ko'rmay. E-e, hammalaring bir go'r.

NOZIM: - Shunday deb aytaymi? YO kelsinmi? O'ziga aytasiz.

GULSANAM: - Yo'q, turqiga zor emasman. Ha, ayting, («Zaporojes»ga qo'lini paxsa qilib) manavi katagini ham yo'qotsin uyimdan. Shuni ko'rsam ham jonim chiqib ketyapti.

Nozim kuladi.

NOZIM: - Bu jonivorning aybi nima? Kelsanglar, ikkovingni mindirib yuraman deb olgandir-da. A Davronboy, nima deding?

GULSANAM: - Men shunga minar ekanmanmi? O'lsam bu tarilloqqa o'tirmasman. Bolamga ham quloq kerak. Siz obketing shuni!

NOZIM: - YUrmaydi bu. Men haydashni ham bilmayman.

GULSANAM: - Bo'lmasa, traktor-praktirga torttirib keting.

NOZIM: - Boshimga uramanmi?

GULSANAM: - Bari bir chiqartirib tashlayman. Esiz pul-a! Shuni ham besh yuz dollarga oladimi?

NOZIM: - Besh yuz dollar? Davlat menga... Sal qimmat lekin.

GULSANAM: - Qancha dedi sizga?

NOZIM: - Menga pulini aytmagan. Shu kunlarda yurgizishim kerak, degan edi.
GULSANAM: - Hali bu yurmaydi hammi? Beli og'rimaganningt non eyishini ko'ring. Davron, jim o'tir.
NOZIM: - Ishqivozlik-da.
GULSANAM: -.Ishqivozlik? Biz tomonda traktorhilar ham minishga or qiladi. Moshinga ishqivoz bo'lsa, aytmaydimi, otam bitta «Neksiya»ga mindirib qo'yar edi.
NOZIM: - Hali ham bo'lsa, shunday qiling, yaxshi bo'ladi. Shaharda mashina kerak.
GULSANAM: - Bunga ming qiling, bilmaydi! Bo'lmasa, men turib shu taraqqosga ilashadimi?
NOZIM: - Shuncha taraqqosmi?

Gulsanam Nozimga hayron bo'lib qaraydi.

NOZIM: - Ko'rmaganman, deypman-ku.
GULSANAM: - Betini bo'yab tashlagan! Ibosiz. Suvilonning o'zi! Sirg'alib kirib kelyapti! Do'stingizning didi bo'lsa... E-e, nima deypman, mana, minaman degan moshini shu bo'lgandan keyin.
NOZIM: - Xo'p, Gulsanam, men boray. Davronboy!

Nozim o'rnidan turadi.
Gulsanam ham qo'zg'aladi.

NOZIM: - Gulsanam, singlim, hamma gapni gapirish menga noqulay.
GULSANAM: - Noqulay bo'lsa, aldamay gapiring-da.
NOZIM: - E-e, oraga birov tushishi yaxshi emas. Davlat kelsin, uyga kirgizing. O'zlaring bir ochiq gaplashib olinglar.

Gulsanam erga qarab, indamaydi.
Nozim mashina kapotiga shapatilaydi

NOZIM: - Mana bu jonivorning taqdirini ham o'zi hal qilsin. Chiqarib tashlaydimi, ichida tovuq bo'lmasa, bedana boqadimi, o'zi biladi. Lekin gaplashib olinglar. O'rtadagi noxush gaplarni ko'tarib tashlash kerak.

Gulsanam yana indamaydi.
Davron qiyqirib, qo'lini Nozimga cho'zadi, Nozim uning qo'lini olib, o'padi.

ChOYXONA

O'sha to'rt ulfat oshga tayyorgarlik ko'radilar..
Sobir sabzi to'g'rayapti.

Sharif achchiq-chuchuk tayyorlayapti.
Muhammad piyolalarga aroq qo'yadi.
Ismat bodring archyapti, bodring po'choqdan peshanasiga yopishtirib olgan.

ISMAT (engi bilan ko'zini artib, burnini tortadi): - Anavi Braziliyami, qaysi mamlakat, shuning kinolarida hamma yigit bitta qizni yaxshi ko'radi-ku? Boshqa qiz zoti qurib ketganday.

SOBIR: - Bittasi bor edi, iyagi ko'kragiga tushgan, saksontasi orqasidan chopib yuradi.

MUHAMMAD: - Qanaqa edi?

SOBIR (qo'lini iyagining tagiga tutib ko'rsatadi): - Mana bunday, ot jag'li.

Sharif: - Ha, bo'yi ham pastgina. Qoracha.

SOBIR: - Ha, shu-shu.

ISMAT (Sharifga): - Rashid akaning qiziga ham yopishib olganlaringni aytamanda.

MUHAMMAD: - Nima bo'пти, yaxshi qiz.

SOBIR: - E-e, qo'yinglar shu gapni. Kap-katta odamlar...

ISMAT: - Hangoma-da.

SOBIR: - Ba'zan uyingizdagi qizingizga gapingiz o'tmay qoladi. Birovning qizini-ku qo'yavering.

MUHAMMAD: - U qiz gap o'tmaydigan biron narsa qilgani yo'q.

Sharif indamay turib, tog'orani qo'liga oladi.

ISMAT: - Ha?

Sharif: - Po'choqni tashlab kelay.

ISMAT: - Gapim yoqmayaptimi?

Sharif: - Hozir bir gap aytsam, yana xafa bo'lasizlar. Bo'ldi, qo'yinglar shu Rashid akaning qizini.

ISMAT: - Anavi kungi bolalar ishni pishitib qo'yganga o'xshaydi.

MUHAMMAD: - Hech unaqa gap yo'q. Toza bolalar, Ismat aka!

SOBIR: - Ismat, senga nima? Qo'y shu gapni.

ISMAT: - Ha, bo'пти, gapirib bo'lmaydimi? Qo'ydim.

MUHAMMAD: - Qani, bir piyoladan olaylik. Yaxshi-yaxshi gaplardan gapiringlar.

ISMAT: - Sharofat opa u yoqqa ham, bu yoqqa ham yo'q debdi.

SOBIR: - Ikki tomonga ham bo'lmaydimi? Attang!

ISMAT: - Yaxshi. Lekin endi kimga berar ekan?

Sharif Ismatga bir ola qarab qo'yib, tog'orani ko'targancha nari ketadi.

MUHAMMAD: - Sharif aka, olaylik.

SOBIR: - Shu gap endi bo'ldi, kerak emas.

NOZIMNING UYI

Nozim bilan Sulton.

NOZIM: O'zi qaerda endi, a? Men u uchun tipratikanni teskari yutib kelyapan.

SULTON: - Gulsanam chatoq. Hali Davlatni ham o'ynatadi.

NOZIM: - O'ynatmasa bundan yorug'lik chiqishi qiyin. Odam ham shuncha noinsof bo'ladimi? Xotini ham hammasini bilar ekan.

SULTON: - Birdan kep qolishini o'ylamagan-da.

NOZIM: - O'ylamaganda-chi? E-e, gapirgim ham kelmaydi. Bechoraning oldida yomon qiynaldim.

SULTON: - Alamini sizdan ham olgandir? Tili ancha achchiq, qalampirday uzib-uzib oladi.

NOZIM: - U bechoraga ham osonmi? Erimni ko'raman deb oshib-toshib kelsa-da, uyiga erining o'ynashi kiri-ib borsa! U ketgandan keyin bu ham «guli Ra'no» deb kirgan bo'lsa.. ey!

Nozim qo'lini siltaydi.

SULTON: - Tuyaqush-da, boshimni qumga tiqsam, ko'rinmaydi deb o'ylaydi.

NOZIM: - Eshitmaganlarimni eshitdim lekin. Hay-ey, mayli, Davlat uchun bir-ikki qultum zahar yutib keldik-da... O'zingiz nima qildingiz? Xo'p, kuzatdingiz, qutuldingizmi?

SULTON: - Kuzatishga kuzatdim-u, tutildimmi deyapman.

NOZIM: - Yana nima gap?

SULTON: - Men ham tegaman deyapti.

NOZIM: - Kim? Tushunmadim. Kim kimga tegar ekan?

SULTON: - Saodat! Menga. Ikkovimizni olasiz, deyapti.

NOZIM: - Kim ikkovimiz?

SULTON: - Dilorom ikkovimizni deydi.

NOZIM (beixtiyor hirlinglaydi): - He-hey! Qo'sh xotin olasiz deydimi? Hazilkash ekan-ku. Davlatning maslahati to'g'ri chiqyapti.

SULTON: - Uncha hazilga o'xshamayapti-da. YAponiyaga sarp olishga ketyapman, deydi.

Nozim endi xaxolab kuladi.

SULTON: - Diloromga ham shunday dedi. Ikkalamiz ham tegamiz, bitta ahil oila bo'lamiz, dedi.

NOZIM: - Diloromga? Qayoqdan biladi? Uchrashdimi?

SULTON: - Unga hammasini aytgan edim. Uchrashtiring, tanishay-chi, dedi.

NOZIM: - Uchrashtirdingizmi, o'zingiz? Voy kalla-ey!

SULTON: - Uchrashtirgan edim, Sulton akam bilan unashtirilganman, ikkalamiz ham tegamiz, deb turib oldi.

Nozim shayton kulgisini to'xtata olmaydi.

NOZIM: - Zo'r qiz ekan! Diloromingiz qo'rqib ketgandir?

SULTON: - E-e, qayoqda! Diloromni ham quchoqlab oldi, ikki betidan o'pdi. Dilorom ham dovdirab qoldi. U esa nuqul kuladi.

NOZIM: - Keyin hazil dedimi, axir?

SULTON: - Yo'q-da. Aeroportda ham so'radim, odamni kuydirma, deb.

NOZIM: - Xo'sh?

SULTON: - Uy tomonni o'zim tinchitaman. Men kelgunimcha indamang, deydi. Ikki to'yni birga qilamiz ham deydi.

NOZIM: - Qoyil, qoyil! Kuladigan ishlar ham bor ekan-ku.

SULTON: - Davlatga aytib yurmang, mayna qiladi. Lekin o'ylab qoldim. Senga uylanmayman desam, siznikidan sovchi bordi, uydagilar xo'p dedi, endi qaytgan qiz bo'lib qolamanmi, olasiz, deydi.

NOZIM: - Rostdan ham, xudo ol qulim, deb...

Shu payti Davlat kiradi.

DAVLAT: - Ha, nimani xudo ol qulim, deydi?.

NOZIM (darrov gapni burib): - Ol qulim desa, buzuq «Zaporoj» ham yurib ketadi, deyapman.

DAVLAT: - Ha, bordingizmi biznikiga?

NOZIM: - Men-ku, uyingizga borib keldim, lekin siz qaysi kutubxonada edingiz?

DAVLAT: - Qaysi-da? O'zi bitta kutubxona bor.

NOZIM: - Boshqa labbo'yoq olib berdingizmi?

DAVLAT: - Sizning nima ishingiz bor?

SULTON: - Aldama-da odamni.

DAVLAT: - Sendan so'raganim yo'q.

NOZIM: - Odam ham shunaqa xudbin bo'ladimi? Meni yarashtirishga yuborib, o'zingiz...

DAVLAT: - Men nomard emasman!

SULTON: - Nomardlik emasmi bu?

DAVLAT: - Ikkovlashib menga yopishasizlar! Ra'noning oldiga bormasam nomardlik bo'lardi.

NOZIM: - Endi meni bunaqa ishlarga aralashtirmang. O'zingiz pishirgan oshni o'zingiz iching.

DAVLAT: - Nima ishni bitirdingiz o'zi? Borib Gulsanamga ham meni yomonlagan bo'lsangiz kerak?

NOZIM: - E-e, bu xizmatga tuhmatni qarang.! Men vijdonimni yutib, bir yaxshilikka aldab kelsam. E-e, surati ramz!

DAVLAT (sergaklanib): - Xo'sh, nima bo'ldi? Kechirtirdingizmi?

NOZIM: - Siz odam kechiradigan mayda-chuyda ish qilmaysiz.

DAVLAT: - Xo'p. Ayta qoling endi!

NOZIM: - Kechirmadi-yu... sal yumshagandek bo'ldi.

SULTON: - Katta gap bu.

DAVLAT: - Mayli, kelsin, dedimi?

NOZIM: - Men kelsin, uyga qo'ying, deganimga indamay erga qaradi, ishqilib.

SULTON: - Yaxshilikka!

DAVLAT: - Katta ish qilib berdingiz.

NOZIM: - Men eshigingizni ochib berdim, kirish o'zingizdan.

DAVLAT: - Bo'ldi, bo'ldi! Keling, bir quchoqlab qo'yay!

Davlat Nozimga quchog'ini ochib keladi.

Nozim uni itarib tashlamoqchi bo'ladi.

NOZIM: - E-e, qo'ying. Hali borib yarashing-chi. Aytib qo'yay, shunday tushibsizki, hech u yoq-bu yog'i yo'q.

DAVLAT (xavotirlanib): - Yana nima gap bor ekan?

NOZIM: - Odamni shuncha ham nas bosadimi! Labbo'yoq, ro'molcha, soch... yana aytishga uyaldi.

DAVLAT: - Yo'g'-e, shular ham chiqibdimi?

NOZIM: - Uyni sal yig'ishtirib ketmaydimi?

SULTON: - Ataylab qoldirgan. O'zi shuning shum bir baloga o'xshaydi.

NOZIM: - Hayvonlar o'z hududiga belgi qo'yadi-ku.

SULTON: - Bozor ko'rgan echkidan qo'rq, deyishadi ham.

DAVLAT: - Hey, hey... oshirib yubormanglar. Bechoraning farosati etmagan.

SULTON: - Farosat-a!

NOZIM: - Xotiningiz bir-bir sanab aytdi. Men bari bir mayda-chuyda, bo'lmag'ur gaplar, gumon qilib, shu gumonga o'zingiz ham ishonib olibsiz, deb turaverdim. Davlat mendan sirini yashirmaydi, men bilmaymanmi, demak, yo'q, dedim.

DAVLAT: - Barakalla! Mana bu haqiqiy do'stning ishi. Rahmat.

NOZIM: - Lekin o'zimdan nafratlanib ketdim. YOlg'on gapirganimga.

SULTON (Davlatga): - Nozimni uyingga, kechirim so'ragani yuborib, o'zing poynagingni oldiga ketdingmi? Rostdan ham odam emassan.

DAVLAT: - E-e, qo'y. U yoq ham yonib yotibdi. Bu ham xonasiga kirgizmadi.

SULTON: - Tamom ko'chada qolibsanda. Ajab bo'пти!

DAVLAT (Sultonga norozi qarab qo'yib): - Nozim, men ketdim. Boray-chi... Ha, bu ko'ylakni, yuvib dazmollab kelaman. O'zimmikini o'rab bering.

Sulton turib, Davlatning ko'ylagini sellofan xaltaga solib beradi.

NOZIM: - Buning ishini nima qildik? Gaplashib olmaymizmi?

DAVLAT: - Men borib kelay, keyin. Sulton, o'z boshingni o'zing arining uyasiga tiqyapsan! Uylanma, do'stim!

SULTON: - Hozir bor, Gulsanam senga arining uyasini ko'rsatib qo'yadi.

NOZIM: - Ha, aytganday, hammasini bo'yningizga olib, men yana yolg'onchi bo'lib qolmay. Anavini ham ko'rmadim deb turib oldim.

DAVLAT: - O'zim boplayman.
SULTON: - Yana qochib kelma.
DAVLAT: - Ja tiling chiqib qoldimi? Ketmaysanmi men bilan?
SULTON: - Hali gapimiz tugamagan.
NOZIM: - Sulton, bitta ichmaymizmi?
SULTON: - Chiqib kelaymi? Do'kon shu erda ekan-ku.
NOZIM: - Siz mehmon, o'zim olib kelaman.
DAVLAT: - E, men-chi? Mensiz, o'zlaring ichasizlarmi?
NOZIM: - Siz borib yarashing, keyin cho'ntakka bitta solib keling, yuvamiz.
Uchib turibsiz-ku.
DAVLAT: - Mayli, men ketdim... Lekin ko'p ichib qo'ymanglar. Men kelaman.
SULTON: - Yo'lda guli Ra'nongning oldiga ham o'tib kel.
NOZIM: - Yo'q, avval bunisini ko'rib, keyin xotinining oldiga borsin-da.
DAVLAT (Sultonga) - Sen bola, tilingni tiy. Hali o'zingni ham ko'ramiz
SULTON: - Ey, to'xta, yuvinib bor.
DAVLAT: - Nimaga?
SULTON: - Anavi yuvuqsizingning isi kelyapti.

NOZIMNING UYI

Sulton chiqib ketganda Oygul o'sha joyida – karavotda o'tirgan bo'ladi.
Nozim komp yuterga qarab o'ylanadi.

NOZIM (o'zicha): - Necha kundan beri ish ham o'ldi. YOzaman degan narsalar bor edi. O'z hisobimdan olgan ta'til Sultonning hisobiga o'tib ketdi.

Oygul uning xayollarini eshitib turib, gapga aralashadi.

OYGUL: - Bu ham ish, juda xayrli ish. Ikki insonni baxtli qilishga intilyapsiz.
NOZIM: - Shunday. shunday. Lekin o'zim hech joy bo'lolmayapman-da. Xuddi oyog'im erdan uzilib qolganday. Halovatim yo'q. Endi Davlat ham tepamda turib olgan. Bu ham xotini bilan masala chiqarib o'tiribdi.
OYGUL: - Odam faqat o'zining tashvishi bilan yashamaydi. Siz birovning ham tashvishini ko'tarsangiz, shunda odamsiz, yolg'iz qolmaysiz.
NOZIM: - Avval o'zimni topib ham olishim kerak-ku. Ahmadali aka to'g'ri aytadi, hali ham ko'cha changitib yuribman.
OYGUL: - Shuni bilibsizmi, endi o'z o'rningizni ham bilasiz.

DILOROMNING XONASI

Dilorom komp yuterda ishlab o'tiradi.
Dilafro'z kiradi va opasining tepasida monitorga qarab turadi.
Dilorom unga o'giriladi.

DILOROM: - Ha, qarab turibsan, biron gaping bormi?

DILAFRO'Z: - Men «imeyl»ingizga kirgan edim-da.

DILOROM: - Nimaga? Biron narsani izladingmi?

DILAFRO'Z: - O'zingiz olti marta chiqibsiz-ku?

DILOROM: - Kimga chiqaman? Men yaqin-o'rtada «imeyl»imni ochganim yo'q.

DILAFRO'Z: - Siz ochib ko'ring-da, opa! Sarvar akaga kim chiqqanini bilasiz.

DILOROM: - Sarvar akaga? Menga zaril keptimi?

DILAFRO'Z: - Bo'lmasa, qo'shningiz chiqqan.

DILOROM: - Qo'ysang-chi! Juda shubhago'y bo'lib ketyapsan.

DILAFRO'Z: - Siz ochib ko'ring! Ochib ko'ring, bilasiz.

DILOROM: - E-e, noqulay menga. Birovning yozishmasini...

DILAFRO'Z: - Nimaga birovniki bo'ladi? Pochta o'zingizniki-ku.

DILOROM: - Bari bir. Men gaplashmaganman... Lekin nimaga mening «imeyl»imdan chiqqan? O'ziniki ham bor-ku?

DILAFRO'Z: - Sarvar aka siz deb o'ylasin degan-da. Sizning nomingizdan gaplashgan..

DILOROM: - Qo'y shu gaplarni. Menga sira keragi yo'q.

DILAFRO'Z: - Opa, juda g'alatisiz-a! Men o'rningizda bo'lganimda jon der edim. Siz bo'lsa, baxtingizni birovga beri-ib o'tiribsiz.

DILOROM: - Yana shu gapmi?

DILAFRO'Z: - Jon opa! Jo-on! Shu Sarvar akaga xo'p deng! Men uchun!

DILOROM: - Iy-e, ha? Nimaga sen uchun?

DILAFRO'Z: - Mening kelajagim uchun!

DILOROM: - Voy. Kelajakni bilib qoldingmi? O'zing teg bo'lmasa.

DILAFRO'Z: - Kichkinaman-da. U yoqda boylar uyga xizmatkor olar ekan-ku.

DILOROM: - Xo'-o'sh?

DILAFRO'Z: - Sarvar aka boy-ku, to'g'rimi? Xizmatkorning o'rniga meni chaqirib olar edingiz.

DILOROM: - Jinnimisan? O'z singlimni xizmatkor qiladimi?

DILAFRO'Z: - Bu yoqda kim bilib o'tiribdi? Uyingizda ishingizni qilib yuraveraman. Evropaga borgim kelyapti-da. Yana Monte Karloga-ya! Ha, Dilor opa Sarvar akaga juda xushomad qilib qolibdi. Uning ham niyati shu, menga sovchi yuboring demoqchi-yu, Sarvar aka gaplashmayapti.

DILOROM: - Voy, o'qidingmi? Uyalmaysanmi?

DILAFRO'Z: - O'zi uyalsin, sizning yigitingizni o'ziga og'dirishga uyalmaydi.. men uyalaymi?

DILOROM: - Qanaqasiga mening yigitim bo'ladi?.. E-e, bor, chiq, boshimni qotirib yubording. Oqsoch-xizmatkor!

DILAFRO'Z: - «Internet»dan topib o'qidim. Shunaqa zo'r joylar ekan! Hamma yog'i kazino.

O'TKIR AKANING HOVLISI

Salima opa kirib keladi.

Jumagul opa unga peshvoz chiqadi.
Opa-singil o'pishib ko'rishadilar.
Ularning so'rida o'tirgan paytlari.

SALIMA OPA: - Kim deding?

JUMAGUL OPA: - YAngibozordan. Arofatman deydi. Sizga ham shu telefon qildimi?

SALIMA OPA: - Qildi.

JUMAGUL OPA: - Menga bir xil gaplarni aytdi, uncha ishonmadim.

SALIMA OPA: - Tagi yo'q gapga o'xshaydi. Bir narsa bo'lsa, Saodat menga aytar edi.

JUMAGUL OPA: - Men bilan ham juda ochilib gaplashdi.

SALIMA OPA: - Shu-da.

JUMAGUL OPA: - Men YAponiyaga ketayotganiga xursand deb o'yladim.

SALIMA OPA: - Unga ham xursand-ku-ya. Lekin birontasi bilan va'dalashib yurgan bo'lsa, sal bo'lsa ham...

JUMAGUL OPA: - Opa-a, shunaqa demang!

SALIMA OPA: - O'zingning gapingdan kelib chiqib aytyapman. O'zing-ku, bir gap eshitdim, rostmi, sal shoshmaga, nimani yashiryapsiz...

JUMAGUL OPA: - Qo'rqapman-da. Mening Sultonim bir mo'min-qobil, Saodatingiz ancha o'tkir.

SALIMA OPA: - Bu nima deganing? Qizingiz yuradi demoqchimisan?

JUMAGUL OPA: - Yo'g'-e, opa, Sultonga juda mos, deyapman. Sulton, ko'rasiz, doim Saodatning ko'ngliga qaraydi. Shunaqa bola.

SALIMA OPA: - Saodat-chi, odamning ko'ngliga qaramaydimi?

JUMAGUL OPA: - Qaraydi, opa. Sultonni etaklab ham yuradi, deyapman-da.

SALIMA OPA: - Qo'y, Sultoningni birov etaklamasin. Hatto xotini ham. Erkak odamning sal o'tli-shudli bo'lgani yaxshi. Lattalarni yomon ko'raman.

JUMAGUL OPA: - Latta demayapman. Sulton, mana, besh yildan beri o'qiyapti. Bir og'iz yomon gap eshitganimiz yo'q. Yaxshi o'qiydi. Universitetda olib qolishar ekan. Latta bo'lsa, shunday bo'ladimi?

SALIMA OPA: - Omadini bersin. O'zing bolangni maqtayman deb, erga urib yuboryapsan.

JUMAGUL OPA: - Men aytganimizdan chiqmaydi, nima desak, ko'nadi, demoqchiman. O'zingiz ham bilasiz-ku.

SALIMA OPA: - Bu ma'noda haqiqatan ham qobil bola.

JUMAGUL OPA: - Ha, qobil.

SALIMA OPA: - San bu qobiling bilan qachon gaplashib olasan?

JUMAGUL OPA: - Gaplashaman-da. Gaplashmaganimda nima? Shu Sulton Sulton-da.

SALIMA OPA: - Ha, mayli-yu...

JUMAGUL OPA: - Saodat kelsin. Balki birga kelar hali.

SALIMA OPA: - Saodat tranzit chipta oldim deydi. Toshkentda faqat samolyot almashar ekan. Telefon qildi.

JUMAGUL OPA: - Sulton bilan ko'rishmaydimi?

SALIMA OPA: - Bilmadim, orada qancha vaqti bor. Ko'risharman, dedi-ku. YOshlarning o'zi biladi-da endi.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Darvoza qo'ng'irog'i jiringlaydi.

Dilafro'z borib eshikni ochadi.

Darvoza oldida Sanobar turgan bo'ladi.

DILAFRO'Z: - Assalom! Keling, opa?

SANOBAR: - Va-alaykum! Kulib turibsan, tanidingmi deyman?

DILAFRO'Z: - Ha, tanidim. Oldindan taniyman.

SANOBAR: - Yaxshi, shirin qiz. Opang uydami?

DILOROM: - Ayammi? Yo'q, anuv Shohida opoqinida ma'raka bor ekan, shunga ketuvdilar.

SALIMA OPA: - Men opangni, Diloromni so'rayapman.

DILAFRO'Z: - Opam uyda. Gaplashasizmi?

SANOBAR: - Ha, gaplashaman deb keldim-da. Chaqirasanmi?

DILAFRO'Z: - Ha, albatta. Siz kiring. Ko'chada turmang.

SANOBAR: - Kiraman. Chaqir.

DILAFRO'Z: - Hozir. Opa! Ho'-o', opa!

Dilafro'z Diloromni chaqirgani kirib ketadi.

Sanobar darvozadan ichkari kiradi va tok so'rilari, uyning oldi, oshxonaga razm solib qaraydi.

DILOROMNING XONASI

Dilorom odatdagidek komp yuterda ishlab o'tiradi.

Dilafro'z kiradi.

Dilorom unga xalal beryapsan degandek, og'rinib qaraydi.

DILAFRO'Z: - Opa... sizni anavi sovchi chaqiryapti.

DILOROM (hayron bo'lib): - Kim? Kim deding?

DILAFRO'Z: - Keluvdi-ku. Sizni kinoga olgan? O'sha.

DILOROM (battar ajablanib): - Adashtirmayapsanmi?

DILAFRO'Z: - Yo'q, yoshi bor edi-ku. O'zi bir marta kelgan.

DILOROM: - Iy-e, meni nimaga chaqiradi?

DILAFRO'Z: - Ha. Ayamnimi, desam, yo'q, opangni, Diloromni chaqir, dedi.

DILOROM: - Menda nima ishi bo'ladi? Qiziq. Chiqsin, dedimi?

DILAFRO'Z: - Ha, kirdi, darvozaning oldida turibdi.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Darvoza qo'ng'irog'i jiringlaydi.
Sanobar hayron bo'lib, bir zum ikkilanadi-da, borib eshikni ochadi.
Eshik oldida, qarang, yuraverar ekan, biz bilgan haligi ikki sovchi.

SANOBAR: - Kelinglar, kelinglar.

Xotinlarning kattasi Sanobarning birinchi bo'lib salom bermaganiga og'rinsa-da, ishi tushgan, o'zini kichik oladi.

KATTA SOVCHI: - Assalomu alaykum! Yaxshimisiz, singlim?

SANOBAR: - Rahmat! (savol ohangida) Kelinglar?

KICHIK SOVCHI (sal ajablanib):- Kichik ekansiz, onasi emas, opasi bo'lsangiz kerak-da. YO kennoyisimi?

SANOBAR (tushunmay): - Kimning?

KICHIK SOVCHI: - Qizning.

SANOBAR: - Qaysi qizning?

Kichik sovchi katta sovchiga savol nazari bilan qaraydi, katta sovchi elkasini sal uchirib, xuddi shu nazarni kichik sovchining o'ziga qaytaradi. Kichik sovchi o'zini tutib oladi.

KICHIK SOVCHI: - Uzatiladigan qiz shu uydami, axir?

SANOBAR: - Uzatiladigan qiz? Shu... Ha, shu uyda bo'lsa kerak.

KATTA SOVCHI: - Iy-e, siz... kim bo'lasiz.

SANOBAR: - Men... Menmi?.. Ana, o'zi chiqdi.

KICHIK SOVCHI: - Kim? Ha, shu qizmi?

U katta sovchiga mamnun qaraydi, katta sovchi ham Diloromdan ko'zini olib, kichik sovchiga «yaxshi» degan ma'noda ko'zini ochib yumadi.

U yoqda Dilorom ajablanib to'xtab qoladi.

Uning ortidan Dilafro'z chiqib keladi.

Dilafro'z yangi kelganlarga salom beradi.

DILAFRO'Z: Assalom!

Dilorom ham o'zini tutib olib, salom beradi.

DILOROM: - Assalom! Xush kelibsiz!

Dilorom joyidan jilmay, bir Sanobarga, bir sovchilarga qaraydi.

Dilafro'z chaqqon borib katta sovchiga, keyin kichik sovchiga elkasini tutadi.

Dilorom kichik sovchiga diqqat bilan tikiladi.

KATTA SOVChI: - Biz, qizim, qulchilikka kelgan edik.

DILAFRO'Z: - Qulchilikka?

KICHIK SOVChI: - Ha, asal qiz.

DILAFRO'Z: - Qulchilikka bo'lsa... Voy... opa, sizga-ku! Qochmaysizmi? Qochi-ing!

Katta sovchi kulib yuboradi.

Kichik sovchi ham jilmayadi.

Sanobar ularga hayron bo'lib qaraydi.

Dilorom kichik sovchini tanib qolib, kuladi.

KATTA SOVChI: - Bo'ldi! Opangni ko'rib oldik. Endi qocholmaydi. Olib ketamiz.

DILAFRO'Z: - Men ayamni aytib kelaman.

Dilafro'z darvozaga otiladi.

NOZIMNING UYI

Stol ustida bir shisha aroq, bir qarichcha kolbasa, non.

Sulton piyoz to'g'rayapti.

Nozim konserva bankasini ochyapti.

NOZIM: - Xudoga yoqmaydigan ish qilsang, ishing ham yurishmaydi.

Shu vaqti eshik ochilib, Orif kiradi.

NOZIM: - E-e, qaynanangiz yaxshi ko'rar ekan. Ikkovimizga ko'plik qilar deb turgan edik.

ORIF: - Ortib qolsa bo'lmaydi-da, a?

NOZIM: - Odamlar kuladi.

SULTON: - Ovqatimiz etmaydimi, deyman.

ORIF: - Mening qornim to'q. Emayman. Ichmayman ham.

Nozim Orifga diqqat bilan tikiladi.

SULTON: - Ichasi-iz. Ichmaganingizga qo'ymaymiz. Bugun bir dam olaylik.

ORIF: - O'zi oyimdan eshitadiganimni eshitib kelyapman. Yana ichib borsam...

NOZIM: - Yana biron gap bo'ldimi?

SULTON: - Ko'p ichmaysiz. O'zi bitta aroq...

NOZIM: - Ha, Sulton, boya aytganim, xudoga yoqmaydigan. Har kuni tog'oracha ko'tarib keladigan xolamiz bugun ichamiz desak, yo'q! (o'rnidan turib) Sizlar o'tirib turinglar, men qaray-chi.

SULTON: - Bo'ladi shu.

NOZIM: - Norin-porin kelib qolgandir. Falonchi akam yo amakimnikidan.
Serurug' odamman-da. Butun shahar qarindosh.

19. O'psa netar, yuvsa ketar

NOZIMNING HOVLISI

Nozim borib, tuynukdan bo'ynini cho'zib, Hamida xolanikiga qaraydi.

HAMIDA XOLANING HOVLISI

So'rida o'tirgan Bosit chol tuynukda faqat boshi ko'ringan Nozimga hayron tikiladi.

BOSIT ChOL: - Ha, bolam?

NOZIM: - Salom-alaykum!

BOSIT ChOL: - Nima?

NOZIM: - Salom-alaykum, deyaрман!

BOSIT ChOL: - Nima deyaрман?

NOZIMNING HOVLISI

Nozim cholga ko'rinmasa ham, qo'lini ko'ksiga qo'yib salom bergan bo'ladi.

HAMIDA XOLANING HOVLISI

Nozimning boshi qimirlashidan chol uning salomlashayotganini anglaydi.

BOSIT ChOL: - Va-alaykum!

NOZIM: - Xolam ko'rinmaydilar?

BOSIT ChOL: - Juda jonga tegdi. Lekin bugun kirmadi. Kirsam ham o'ldiraman....

NOZIM (hayron bo'lib): - Nima, urishib qoldingizmi? Ketdilarmi?

BOSIT ChOL: - Anavi Fayratniki-da.

NOZIM: - Ha, u yoqdami? Fayrat kim?

BOSIT ChOL: - Shundan shu yoqqa sakkiz tom oshib keladi-ya, hayvon o'lgur!

NOZIM: - Iy-e, tom oshib?

Bosit cholning Nozimning hayronligini o'zicha tushunadi.

BOSIT ChOL: - Qo'limga tushsa, junini bittalab yulardim lekin.

NOZIM: - Nimasini, nimasini?

BOSIT ChOL: - Qo'limga tushmayapti-da. Kechasi bilan miyovlab uyqu bermaydi.

NOZIM: - Hamida xolami?

BOSIT ChOL: - Qarichilikda og'ir. Men Fayratga aytdim. Mushuk asragan odam qo'shnilarini ham o'ylasin-da.

Nozim endi tushunib kuladi.

NOZIM (o'zicha): - Men xolam miyovlab, uyqu bermaydimi deb o'ylabman.

Bosit chol uning kulganiga shubha bilan qaraydi.

BOSIT ChOL: - Nimaga kulasan? Odam emas shu Fayrat. Kalamush ham boqadimi? Suvkuchuk, deydi, yalmondan farqi nima? Terisini telpakchilar olar emish.

NOZIM: - Mayli, ota. (o'zicha) Xola yo'q, cholning qulog'i ketgan. Kunimiz kolbasaga qoladigan bo'ldi.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Dilorom nima qilarini bilmay turib qolgan.

Kelgan ikki sovchi Diloromga razm soladi, atrofqa qaraydi, ko'z urishtiradi, ora-sira Sanobarga nigoh tashlaydilar.

Sanobar ularni kuzatib, jim turadi.

KICHIK SOVCHI: - Nima qildik, singlim? O'ysisini kutsakmi?

SANOBAR: - Ma'rakaga ketgan. Qachon keladi, hali keladimi, yo'qmi.

KATTA SOVCHI: - Kep qolar?

SANOBAR: - Qiz bechorani qiynab qo'ydingiz. (Diloromga) Siz kiravering.

KATTA SOVCHI: - Bizdan haydayapsizmi?

KICHIK SOVCHI: - Bahonada tanishib ham olamiz. Hoy, qizim, nechaga chiqding?

SANOBAR: - Voy, hech tanimaysizlarmi?

KICHIK SOVCHI: - Biz sovchi bo'lsak, qaydan taniymiz?

SANOBAR: - Ko'rinib turibdi-ku yoshi. Dilorom, siz kiring. (Sovchilarga) O'zi kutib olmaydi-ku.

Dilorom kulib, o'zini ichkariga oladi.

Endi kichik sovchi Diloromga qiziqsinib qaraydi, eslashga urinadi, eslolmaydi.

KICHIK SOVCHI: - Qiziq ekansiz? O'zingiz mehmon bo'lsangiz, yana xo'jayinchilik qilasiz.

SANOBAR: - Lavlagisini chiqarib yubordingiz.

KATTA SOVCHI: - Yaxshi, chiroylikkina ekan. Hech kimga aytilmagan bo'lsinda.

SANOBAR: - Sizlar bu erdan emas shekilli.

KATTA SOVCHI: - Yakkatutdanmiz.

SANOBAR: - Ha, u yoqdanmi? Bu qizni sira bilmaysizlar?

KICHIK SOVCHI: - Bilmasak endi bilamiz. Lekin, opa, (katta sovchiga qarab) ko'rgandayman.

KATTA SOVCHI: Har kuni shuncha qiz ko'rasan, ko'chada ham ushlab olasan. Balki.

SANOBAR: - Ha, qiz qarab yuribsizlar?

KATTA SOVCHI: - Shunday. Ko'chaning boshidagi hovlida shu erda uzatilmagan qiz bor deyishdi.

SANOBAR: - Yaxshi... Lekin bu qiz egalik bo'lgan. Ovora bo'lmanglar.

KICHIK SOVCHI: Ha, gaplaringizdan bu singlimda bir gap bor dedim?

SANOBAR: - Sizlardan boshqa chopib yurganlar ham bor. Sarsonchilik bo'lmasin deb, aytib qo'yyapman-da.

KICHIK SOVCHI: - Onasi kelsin, ko'ramiz egalikmi, yo'qmi...

KATTA SOVCHI: - Bu qizim bilmasa gapirmas.

Katta sovchi eshikka qarab yuradi. Kichik sovchi uni to'xtatadi.

KICHIK SOVCHI (Sanobarga): - YOlg'on aytmayapsizmi? Yaxshi bo'lmaydi lekin.

SANOBAR: - Menga ishonmasangiz, onasini kuting. Bari bir shu gapni eshitasiz.

KATTA SOVCHI: - Unashtirilib, non singanmi?

SANOBAR: - Unday emas-u, lekin ish pishgan.

KICHIK SOVCHI: - Siz qaydan bilasiz pishgan yo pishmaganini?

SANOBAR: - Voy, shu mahallada turgandan keyin bilmaydimi!

KATTA SOVCHI (kichik sovchiga) – Hay, ketdik. Narigi uyda ham bor shekilli.

SANOBAR (engil tortib): - Ha, bor, bor.

KICHIK SOVCHI (Sanobarga ishonmay qarab): – YO u ham egalikmi?

SANOBAR: - Egalik bo'lmasa kerak... Yo'q, egalik emas. Bo'lsa eshitar edik.

KATTA SOVCHI (kichik sovchiga) – YUrdik bo'lmasa...

Sanobar ularni eshikkacha kuzatadi.

Katta sovchi chiqadi, kichik sovchi Sanobarga shubha bilan bilan qaraydi.

SANOBAR: - Xayr, yaxshi boringlar.

KICHIK SOVCHI: - Siz-chi?

SANOBAR: - Ishim bor.

KICHIK SOVCHI: - Nima ish?

SANOBAR: - Men... xamirturushga... ha, xamirturush olgani. Hozir olib chiqadi.

KICHIK SOVCHI: - Do'konlar to'la xamirturush.

KATTA SOVCHI: - YUra qol endi. O'zlarining ishi bordir-da. Rahmat, singlim!

KICHIK SOVCHI: - Ha, bo'ldi, opa, esladim. Shoshmang... bu erga tegmayman degan edi... qaerda ko'rdim a?

SANOBAR (o'zicha): - Qiziq sovchilar ekan, men bilan nima ishi bor?

KICHIK SOVCHI: - Bo'ldi, bo'ldi! Sartaroshda! Siz yuzini ko'rganingiz yo'q. Men kirib gaplashdim-ku, o'sha...

KATTA SOVChI: - Ha, o'sha qiz. Endi eslabman.

KICHIK SOVChI: - Opa, sizning ham xotirangiz teshikmi deyman.

Sovchilar chiqib ketadi.

SANOBAR: - Dilorom! Hu-uv Dilorom!

DAVLATNING HOVLISI

Darvoza ochiq ekan, Davlat kirib boradi.

DAVLAT: - Gulsanam, ho-o, Gulsanam! Iy-e, hech kim yo'qmi? Sanamjon!

Uy jimjit, xuddi hech kim yo'qdek.

Davlat borib eshikni tortadi.

Eshik ham ochiq ekan.

Davlat hayron bo'lib ichkariga kiradi.

DAVLAT: - Sanamjon! Davron!

Karavotda Davronning elkasiga urib allalab o'tirgan Gulsanam o'qrayib qaraydi.

Xuddi gungdek, indamaydi.

DAVLAT: - Salom! Yaxshimisan?

Gulsanam Davlatdan ko'zini olmaydi.

DAVLAT: - Gulsanam? Nimaga indamaysan?.. Biron ering og'riyaptimi?

Gulsanam indamay turib, Davronning ustidagi ro'yjani to'g'rilaydi.

Qistirgichini tishida tishlab, soch turmagini ham tartibga soladi.

Davlat hayron qarab turadi.

Gulsanam to'g'ri keladi-da, Davlatning ko'ragidan itaradi.

DAVLAT: - Hey, hey, nima qilyapsan? Gulsanam! Davron uyg'onib ketadi.

Gulsanam Davlatni itarganicha hovliga surib chiqaradi, Davlat ham hey-hey, heylaganicha uncha qarshilik ko'rsatmay, yon beradi.

DAVLAT: - Hey, hey, Sanamjon! Qo'y endi, hey. Kechir! Hey-hey, qayoqqa itaryapsan?

Davlatni tashqariga itarib chiqargandan keyin Gulsanam eshikni qarsillatib yopib oladi.

Davlat yopiq eshik oldida dovdirab turadi.

Keyin eshikni tortib ko'radi, eshik yana ochiq ekan.

Davlat yana ichkari kiradi.

Gulsanam birdan Davlatga tashlanadi.

DAVLAT: - Sanam, Sanam!.. Jinnimisan? Tilingni yutib yubordingmi?

Gulsanam Davlatni yana itarib chiqaradi.

GULSANAM: - Ha, yutdim. Bundan keyin tilim yo'q sizga. Bu yoqda esa sizga joy yo'q.

DAVLAT: - Hay, haydaysanmi?

GULSANAM: - Allaqachon haydaganman. Ko'zim uchib turgani yo'q. O'zingiz keldingiz.

DAVLAT: - Men qaerda turaman... haydasang.?

GULSANAM: - Uy meniki, Davronniki!

DAVLAT: - Men-chi?

GULSANAM: - Siz? Ana, katagingiz bor! Shuni o'zingiz bilan olib ketib, xohlagan joyingizda yashayverasiz. O'ynashingiz ham sig'adi. Ichida tiqilishib yotaverasizlar.

Davlat bir zum indamay qoladi.

Keyin qo'lini sal cho'zib, Gulsanamga tomon bir qadam tashlaydi, yarash maqomida xotinini bag'riga tortmoqchi bo'ladi.

GULSANAM: - YAqinlashmang! Baqiraman!

DAVLAT (o'zini sal orqaga olib): - Hey, odamlar bor.

GULSANAM: - Men odamlarga emas, sizga baqiraman, deyaapman.

DAVLAT: - O'zingning eringga baqirasanmi?

GULSANAM: - Endi bunaqa erim yo'q!

DAVLAT: - O'zing Nozimga kelsin degan ekansan, men shunga...

GULSANAM: - Orani ochiq qilay, manavi tarillog'ini ko'zimdan yo'qotsin, deb aytdim.

DAVLAT: - Orani ochiq qilaman deganing nimasi? Qo'y endi, yarashaylik.

GULSANAM: - YArashaylik?

DAVLAT: - Hay, kechir endi.

GULSANAM: - Kechiray a? Hozir qaerdan... o'ynashingiznikidan kelyapsizmi? Ko'zimga qarab aldaysiz. O'yilib tushmaydimi?

DAVLAT: - Qo'y, ko'zingda nima ayb.

GULSANAM: - Men siznikini o'yilib tushsin deyaapman. YOlg'onigingizda baqrayib turadigan. Sizni ko'radigan meniki ham sitilsa, mayli.

DAVLAT: - Unaqa dema endi, Gulsanam! To'g'ri Nozimnikidan kelyapman. O'lay agar!

GULSANAM: - Siz o'lmaysiz. YOlg'on gapirganga o'lganingizda, allaqachon ko'karib chiqqan bo'lar edingiz. Men ham qutulardim.

DAVLAT: - Menga o'lim tilayapsanmi?

GULSANAM: - Bu dunyoda yomonga o'lim yo'q. YAshayverasiz, faqat bu erda, biz bilan emas.

DAVLAT: - Mayli, qarg'anma, juda ko'ngling qolgan bo'lsa... ket, desang, ketaman.

GULSANAM: - Ha, boring o'sha... Guli Ra'nomi, Guli Rasvomi, kim?

DAVLAT: - O'zing haydagandan keyin, boshqa qayoqqa ham boraman? Boramanda. Men ham bir kunimni ko'rarman.

GULSANAM: - Ha, ixtiyor o'zingizda, rasvongizga borasizmi yo yana boshqasi bormi, men bilmaydigan... Men ham bir kunimni ko'raman. Shu erda, ketmayman.

DAVLAT: - Bir o'zing? Qo'lingda Davron bilan?

GULSANAM: - Ha, bir o'zim, Davron bilan!

DAVLAT: - Men seni shunday tashlab qo'ymayman. Bolam bilan.

GULSANAM: - Bolam!? Siz bolani bilasizmi, oilani bilasizmi?

DAVLAT: - Ha, mayli, qo'rqmasang yashayver.

GULSANAM: - YAshayman. Aytib qo'yay, men ham bittasini topib olaman. Nimadan qo'rqaman? Boshimda erim bo'lmasa, begona shahar, yuraman men ham ayshimni surib.

DAVLAT: - Hey-hey, esing og'ib qoldimi? Aljima!

GULSANAM: - Ha, nima? Bolam bor-u, hali bozorim qaytgani yo'q.

DAVLAT: - He-ey! Tilingga qara! Shu gapni aytgan... kesib olaman.

GULSANAM: - Him-m, siz qilganda, men qilolmaymanmi? Tovarim hali o'tadi.

DAVLAT: - Bo'ldi! Chegaradan o'tib ketyapsan.

GULSANAM: - Chegaradan!? Men o'z uyimdaman. Sizga, ana, chegara! Jo'nang, faqat manavi tobutingizni ham olib keting. O'lsangiz, ichiga solib, muzika bilan ko'mishadi. Anavi bilan ichida bo'g'ilib o'lsangiz, qo'shmozor bo'ladi.

DAVLAT: - Juda haddingdan oshding. Kaltak eging kelyaptimi?

GULSANAM: - Nima? (birdan senlashga o'tadi) Shuncha qilgulikni qilib, yana meni urmoqchimisan? Voy, insofi yo'q! O'zim o'ldiribgina qo'yaman! Xudo olsin seni!

Gulsanam chinqirib Davlatga tashlanadi.

YUziga yopishadi.

GULSANAM: - O'yib olaman shu aldamchi ko'zlaringni! Surbet! YUlib olaman, unga ham yo'q, menga ham yo'q!

Davlat Gulsanamning belidan quchoqlab oladi.

DAVLAT: - Gulsanam. Jonim, o'zingni bos! Sanam, Sanamjon!

Gulsanam bo'sh qo'llari bilan Davlatni yuz-ko'zi demay savalab ketadi.
Davlat ezilib, rahmi kelib g'uldiraydi.

DAVLAT: - Bo'ldi, bo'ldi-i! Bet-boshimni rasvo qilding. Voy, ko'zim! Sekinroq ur. Ko'zimni chiqarding-ov...

GULSANAM: - Mana, mana! Bu Davron uchun! Bu o'zim uchun!

DAVLAT (baqirib yuboradi): - Bo'ldi qil, burnim qonab ketdi. Kiyiming rasvo bo'ladi.

GULSANAM: - Burning!? Mening yuragim qonayapti, qon bo'lib oqyapti!

Gulsanam birdan to'xtab, Davlatning quchog'idan sirg'alib chiqadi-da, uyga otilib kiradi.

Ustidan sharaq-shuruq qulflab oladi.

Davlat endi ko'radi – ko'ylagi yirtilgan, Gulsanam changallab tortganda ko'krigidan so'kilib ketgan va qon.

DAVLAT: - O'zing ham yo'lbarsning urg'ochisi bo'lib ketding lekin. Ko'ylak... Nozim kambag'alniki edi-ya.

Davlat eshikka qarab gapiradi, gapini Gulsanam eshitdimi, yo'qmi, har qalay, yopiq eshikdan sado chiqmaydi.

Davlat, yuzlari tirlangan, qon, bir muddat garangsib turadi.

Eshikni tortib ko'radi.

Keyin mashina oldiga borib, oynachasidan yuzini ko'radi, yulingan-tirlangan joylariga qaraydi.

Bir ko'zi allaqachon qizarib, shishib boshlagan edi.

Davlat ayanchli iljayib, boshini chayqaydi.

DAVLAT (o'zicha): - E tavba! Bu ko'rgulik ham bor ekan-da. Bu yog'i necha puldan tushdi endi?

SHAROFAT AYANING HOVLISI

Dilorom ichkaridan tortinibgina chiqib keladi.

Sanobar u bilan ko'rishib, elkasidan quchoqlaydi, ikki yuzidan suyadi.

SANOBAR: - Yaxshimisan?

DILOROM(erga qarab): - Rahmat!

SANOBAR (tok tagida betartib turgan kursilarga ishora qilib): - Shu erda o'tira qolaylik. Ha, boyagi xotinlarga ovora bo'lmanglar, dedim. Uyma-uy qiz axtarib yurganlardan ekan. Xafa bo'lmadingmi?

DILOROM: - Yo'q, nimaga endi. Ko'chada yurgan sovcilar.

SANOBAR: - Bizning uyda xo'jayinchilik qilyapti, deb.

DILOROM: - E, meni sartaroshxonada ham o'rtaga olishgan edi. Ichkari kiring..

SANOBAR: - Yo'q, ichkari kirsam, bari bir, tashvish qilasan. Gaplashgani vaqt qolmaydi. Men o'zing bilan gaplashay deb kelgan edim.

DILOROM: - E-e, mehmonsiz-ku, hovlida...

Sanobar Diloromning qo'ltig'idan tutib, kursilar tomonga boshlaydi.

SANOBAR: - Keyin. keyin. Hali uyga ko'p kelamiz, choylaringni ham ichamiz. Hozir gapim bor. Ikki dugona bir dardlashib olaylik.

Ikki kursida Sanobar bilan Dilorom yuzma-yuz o'tiradilar.

SANOBAR: - Qaynopamning o'zlari kelmoqchi edilar, qo'ying, sizdan uyaladi, o'zim boraman, dedim.

Dilorom qo'llarini tizzasida qovushtirib, erga qarab oladi.

SANOBAR: - Dilorom, nimaga yo'q deyapsan? Qaynim bo'lgani uchun aytmayapman, o'zi yaxshi yigit. Ko'ngli yumshoq, mehrli. Mayli puli, bir qo'y bir terining ichida necha semirib, necha ozadi, o'zining bahosi yo'q.

DILOROM: - Yaxshi deyishyapti.

SANOBAR: - Unda nimaga? Shuncha o'ylab, o'yimning tagiga etolmayapman. Yo'q deyishingning sababini topolmayman.

Dilorom boshini ko'tarmaydi.

SANOBAR: - Yo'q, deydigan sababning o'zi yo'q.... Dilorom, sal uchini eshitdim...(Diloromga egilib, ovozini pasaytiradi) yurgan bo'lsang, xo'sh, nima qipti? U yog'iga o'tmagan bo'lsalaring... Sog' bo'lgan bo'lsang, bo'ldi-da. (Diloromga yaqinroq egilib, endi shivirlab) Bu ikkalamizning sirimiz bo'lib qolsin.

Dilorom Sanobarga yalt etib qaraydi.

DILOROM: - Opajon, nimalar deyapsiz? Men unaqa qiz emasman.

SANOBAR (o'zicha tushunib): - Bo'ldi! Men ham shuni aytyapman-da. YOshligida ko'plar yurgan.

DILOROM: - Opa, siz meni tushunmadingiz. Mening yashiradigan sirim yo'q. Men yurmayman, yurish degan narsani bilmayman ham. Men yo'q dedim.

SANOBAR: - Dilorom, sen yaxshi, juda yaxshi qiz bo'lganing uchun, qayninga niyat qilib, aytyapman.

DILOROM: - Opa, men...

SANOBAR: - Sendan bir-ikki yosh katta, hayotni salgina ko'proq ko'rgan opangning gapi – yoshlik qilyapsan! Vaqti kelib, ko'ngildagi ham yuvilib ketadi.

DILOROM: - Yo'q, opa...

SANOBAR: - Turmush, ro'zg'or qoladi ayolning boshiga. Ana shundan keyin boshlanadi hammasi. Mehnat, etishmovchiliklar, qaynonaning zug'umi, bu girdi balolar ungacha ko'rinmaydi. Keyin assalomu alaykum, deb chiqib kelaveradi. Ana shunda bilmaysan ko'ngling qaerda qolib ketganini. O'ylab ko'r. Men seni majburlamayapman, qanaqa hayotdan voz kechayotganingni bil, deyaipman.

DILOROM: - Rahmat. Opa, lekin men o'ylaganman.

SANOBAR: - Dilorom, jon singlim! O'ylaganing yo'q. Bu yoshingda o'ylay ham olmaysan. Hozir ko'zingni oldida boshqa narsalar, xayolingda shirin orzular. Ertaga bu ro'yo yo'qoladi. O'zing qolasan azoblarning oldida. Hozir oldingdagi baxtingga qaramayapsan,

DILOROM: - Shuncha kuyinyapsiz menga, rahmat. Lekin bo'ldi! Bitta choy damlay.

SANOBAR: - Men ham bo'ldim, gapimni aytdim, choyni keyin ichamiz. Men yana kelarman.

Shu payti eshik ochilib, shosha-pisha Sharofat aya, uning orqasidan Dilafro'z kiradi, Sharofat aya atrofga hayron qaraydi

SANOBAR: Salom-alaykum, xola! (Diloromga shivirlab) O'yla, o'yla! Men senga yaxshilik sog'inib keldim! (O'rnidan turadi)

SHAROFAT AYA: - Va-alaykum! (Sanobarning elkasiga qoqib ko'rishadi) Voy, Sanobarxon, kelasiz-u ketasizmi?

SANOBAR: - Boray. Ha, xola, uyma-uy yurgan sovchilar kelgan edi, o'ringizga men javob berib yubordim. Bermaymiz, o'zimizga kerak, dedim. O'zlari oldin ham qizingizni ilmoqqa ilib ko'rgan ekan.

Sharofat aya jilmayadi.

SHAROFAT AYA: - Hay, mayli. Lekin bir piyola choysiz ketmaysiz.

SANOBAR: - Hali kelaman. Qizingizda gapim bor edi, gaplashdik.

DILAFRO'Z: - Opa, o'tiri-ing... Opam bilan gaplashing.

CHOYXONA

To'rt ulfat oshni o'rtaiga olgan.

Dasturxondagi ikkita shisha bo'sh, kallalar qizigan-u, lekin, haydovchi odamlar, hech kim mast emas, aksincha kayfiyat baland.

Hammaning oldida bir piyoladan aroq bor, piyolalar to'la-to'la.

SHARIF (qo'liga piyolani olib): - Oldik endi, tagida qolsin. Bo'lmasa, osh xafa bo'ladi.

MUHAMMAD: - Bo'ldi-e! Men ertalab yo'lga chiqaman.

ISMAT: - Osh zo'r bo'libdi. Bu oshdan keyin ertalabga hidi ham qolmaydi.

SOBIR: - Oxirgisi, ol endi.

MUHAMMAD: - Yaxshi o'tiribmiz. Oshirmaylik.

SOBIR: - Mayli, zo'rlash yo'q. Har kim ko'targanicha.

MUHAMMAD: - Ko'tarishga ko'taraveramiz-u, ish bor-da.

ISMAT: - Shu, men uncha tushunmayman. Yo'q, tushunaman-u, lekin nimaga buncha ko'p gapirishadi, shuni uncha o'zinga ololmayman.

SOBIR: - Nimani?

ISMAT: - Mana shu, yaxshi ko'rishni-da. Sevgi-muhabbatni.

SOBIR: - Nimasini o'zingga ololmaysan? YO sevib qoldingmi?

MUHAMMAD: - Hali mast bo'lmadingiz shekilli?

ISMAT: - Yo'q, behazil. Mana, Rashid akaning qizi ham Sarvarga emas, o'sha kungi iljayib o'tirgan bolaga tegaman, deb turib olgan-da.

ShARIF: - Obbo, Ismat aka, yana shu gapmi?

ISMAT: - Yo'q, men boshqa gap aytmoqchiman. Eshit-da. U bola ham o'zi tomonda shuncha qiz turib, bunga uylanaman deb turibdi. Sevgi-da shu?

MUHAMMAD: - Ha, sevgi. Yaxshi ko'rish.

ISMAT: - Endi, mana, qarang, pulning betiga qaramaydigan yigit, chet eldagi zo'r turish, kurortlarni qo'yib...

ShARIF: - Ismat aka, yana boshladingiz!

ISMAT: - Sharif, iltimos, aytib olay, bo'lmay tur! Ha, Rashid akaning qizi o'sha bolani shunday zo'r narsalarga alishmayapti.

SOBIR: - Xo'p endi, xulosani ayting.

ISMAT: - Xulosa emas, hayronman.

MUHAMMAD: - Kavlayverasiz ekan-da.

ISMAT: - Bizlar-chi? O'zimizni aytyapman.

ShARIF: - O'zimizga nima qilibdi?

ISMAT: - Bizlarniki ham sevgimi, nima?

SOBIR: - Kayfing oshib qoldimi?

MUHAMMAD: - Bizlarning hayot deyaapsizmi?

ISMAT: - Hayot hammaniki bitta. Men shuning ichidagi sevgini aytyapman. YA'ni bizlarning er-xotinlik munosabatlarimiz.

SOBIR: - Ha, bumi? Lekin nimasi yomon? Oilam deymiz, xotinga azob bermaymiz. Bola-chaqani deb elib-yuguramiz. Xudoga shukr. Yana nima kerak?

ShARIF: - Ha, to'g'ri gap. Kinoda yashamayapmiz-ku.

ISMAT: - Yo'-o'q, shu sevgimi, yo'qmi, deyaapman.

ShARIF: - Sevgi bo'lmasa ham yaxshi ko'rish. Ha, aniq yaxshi ko'rish. Xotiningiz bilan urishib-eyishavermasangiz, demak, yaxshi ko'rish.

ISMAT: - Ikkovi bir: sevgisi ham, yaxshi ko'rish ham.

MUHAMMAD: - Ko'p qolib ketsangiz, uyga borcingiz, kennoyini ko'rgingiz kelib tursa, shu-da sevgi muhabbat.

ShARIF: - Zo'r gap! Qo'lni tashlang!

SOBIR: - Qo'ysalaring-chi! Kim qayoqdagi gaplar.

ISMAT: - Lekin boshida hech qaysimiz yurib, yaxshi ko'rib olmaganmiz.

MUHAMMAD: - Nimaga endi? Men shuni olaman deb yurgan edim, oldim.

ShARIF: - Qiziq, menga bari bir edi, lekin hozir o'ylab ko'rsam, shundan boshqasi menga to'g'ri kelmas ekan.

SOBIR: - Kap-katta, bola-chaqalik odamlar, kimning xotini yaxshiga o'tib ketmasalaring hali? Oshni sovutdinglar, olinglar-e.

ISMAT: - Ana, bu ham bir masala, uylangandan keyin yaxshi ko'rgan. Men to'g'risi, uylanganimda ham, keyin ham yaxshi ko'rishni o'ylamaganman.

MUHAMMAD: - O'ylamagan bo'lsangiz ham, shuncha yildan beri yashayapsiz, beshta bolani tug'dirdingiz, shu-da yaxshi ko'rganingiz.

SOBIR: - Bachkana gaplar.

ISMAT: - Bachkana emas.

ShARIF: - Qiziq lekin.

SOBIR: - Ey, xotin bor, bola-chaqa omon, g'ildirak aylanyapti, tirikchilik o'tib turibdi, qorin to'q, bo'ldi-da, shukr qilib yashayvermaysizmi? Sevgi? Sevsang ham, ana ko'cha... hech kimga bildirmay, ishingni qilaver.

ISMAT: - Ey-y, odamni erga urib yubordingiz. U sevgi emas, savdo. Men baland narsani gapiryapman.

SOBIR: - Nima baland?

ISMAT: - O'sha kuni o'sha bolaga havasim kelib ketdi. Keyin qanaqa zo'r yashasa!

MUHAMMAD: - To'ydan keyinmi?

ISMAT: - Ha, to'ydan keyin-da.

SOBIR: - To'ydan keyin... bolalar tug'iladi, e-e, xudo, birpasda katta bo'lishadi. Kecha tagini ho'llab o'tirgan bola, bugun otasiga aql o'rgatadi. Uni uylantirish kerak, qizlarni chiqarish... odamning boshi tashvishga tiqilib qoladi. Sizlar bo'lsa, ikki piyolani ichib olib... Tinch o'tirsalaring bo'lmaydimi, a? Odamning ko'nglini kavlaysizlar.

ShARIF: - Sevgi-muhabbat deyapsizlar, mening ko'z oldimga uch bolam, bolalarimning onasi Sanobar, o'zimning shular bilan birligim kelyapti. Faqat shu, boshqa narsa emas.

MUHAMMAD: - O'zi shu-da, boshqa yana nima bo'ladi. Oddiy odamning sevgi-muhabbati shu.

ISMAT: - Shu juda katta gap!

SOBIR: - Qani, hammadada bor-a? Oldik. YUrakning tinchini buzmaylik.

ISMAT: - Bitta eski kinoda «Sevgi – odamning ichidagi chiroq», deydi. O'sha bola ham iljayib turadi – ichidagi chirog'i betiga urgan.

SOBIR(hayrati kelib): - Isma-at! Kesakdan o't chiqyaptimi?

NOZIMNING HOVLISI

Nozim, Orif va Sulton.

Dasturxonda ziyofatning qoldiqlari va bo'sh shisha.

SULTON: - YArashib olgan bo'lsa, bugun kelmaydi endi. Qancha vaqtdan beri ko'rishmagan.

NOZIM: - Ha. YArashgan bo'lsin, ishqilib.

SULTON: - YArashgandir. Bir-birini yaxshi ko'rib turmush qurishgan. Ko'p urishib turolmasa kerak.

NOZIM: - Bizga qolsa, yarashsin. Lekin Gulsanam ham o'tkir ekan.

SULTON: - Pov-v etib yonib, lekin keyin o'chadi.

ORIF: - Nima, Davlat oldin yaxshi ko'rib, keyin sovib ketganmi?

SULTON: - Yo'g'- e, nimaga soviydi!

NOZIM: - Bo'lmasa Sanamjon, Davron deb muncha o'lib qolmas edi. Sovimagan.

SULTON: - Yaxshi ko'radi!

ORIF: - Yaxshi ko'rsa... nimaga bu yoqda boshqasi bilan yuradi? Qo'lga tushdi, deyapsizlar-ku.

NOZIM (Orifga hazillashib): - YUragi keng-da. Vafoyu xiyonati birga sig'adi.

SULTON: - Biz aytdik unga. Mana, Nozim ham aytdi. Tinmay gapiramiz. Shunaqa. Qulog'iga olmaydi.

ORIF: - Demak, yaxshi ko'rmas ekan. Ham xotinini yaxshi ko'rib, ham boshqasi bilan yurmaydi-ku.

NOZIM: - Ko'p kitob o'qiysiz-da, Orif.

ORIF: - Men tushunmayman bunaqalarni. YOmon ko'raman! Buzuq yigitlar bo'lsa, demak buzuq qizlar ham bo'ladi. Shunaqa qilib odamlar ayniydi.

SULTON: - Eh-he, chuqur ketdingiz. Lekin qizlar yigitlarni buzadi.

ORIF: - E-e, yo'q, qizlar o'zicha buzolmaydi. Yigitlar buzilib, keyin qizlarni buzadi.

NOZIM: - E-e, qo'ysalaring-chi? Nimaga ichdik o'zi? Bahslashsalaring kayf tarqalib ketadi.

SULTON: - Yana bitta olib kelaymi?

ORIF: - Yo'q, men olib kelaman. Navbat meniki.

NOZIM: - Uydagilar gapirsa?...

ORIF (qo'lini siltab): - Mayli. Oyim o'zi haydagandek quvib chiqardi.

NOZIM: - Hozir Davlat olib kelib qolsa, ko'plik qiladi. Kutaylik.

SULTON: - Telefon qilsak-chi?

NOZIM: - Xotini bilan gaplashib o'tirgan bo'lsa... qo'ying, ko'ngli bo'linmasin. Kelgisi kelsa, o'zi keladi.

SULTON: - Sozi chiqqan bo'lsa, Gulsanamning qo'yib yuborishi qiyi-in.

AKMAL AKANING UYI

Akmal aka va Salima opa.

Akmal aka divanda yonboshlab televizor ko'ryapti.

Salima opa bir ko'zi televizorda, «Darakchi» o'qiyapti.

SALIMA OPA: - Shu gaplarning hammasi rostmikan?

AKMAL AKA: - YOzaveradi-da. Qaysini aytyapsan?

SALIMA OPA: - Bir qiz doim tuproq er ekan.

AKMAL AKA: - Boshqorong'imi?

SALIMA OPA: - Yo'q, bolaligidan.

AKMAL AKA: - Qizig'-u. Tuproq eydigan odamlar bo'ladi lekin.

SALIMA OPA: - Toza tuproq, paxsaning kesagini eydi. Anavi Rahbaroy bor-ku?

AKMAL AKA: - Ha?

SALIMA OPA: - Shu. Bir kuni maktabdan kelayotsak, Jumanazar aka paxsasini buzdirib yotgan ekan. Rahbaroy lip etib, mushtday kesakni cho'ntagiga solib oldi. Zaruratgadir deb, uncha diqqat qilmadim. Sal naryoqqa o'tganimizdan keyin karsillatib eb bersa!

AKMAL AKA: - Kesakni?

SULTON: - Ha, deypman-ku. Ishtaha bilan, ko'zlari suzilib ketdi.

AKMAL AKA: - Organizmda biron modda etishmasa kerak-da. Kesakda shu bor.

SALIMA OPA (gazetaga nuqib): - Lekin bunda qariganida sochining o'rniga maysa o'sib chiqqan emish.

AKMAL AKA: - Ey, odamlarni qiziqtirish uchun yozadi-da.

SALIMA OPA: - Nimasi qiziq? YOlg'on-ku.

AKMAL AKA: - Mana, o'qiyapsan, menga aytyapsan, men ham gapga qo'shilyapman. Shu kerak-da ularga.

SALIMA OPA: - To'g'ri lekin. Hamma sonini olaman. Ha. aytganday, gazeta deganda esimga tushdi. Gazetasini olayotganimda Nazira aytib qoldi.

AKMAL AKA: - Qaysi Nazira?

SALIMA OPA: - «Matbuot tarqatuvchi»da o'tiradi-ku.

AKMAL AKA: - Xo'sh?

SALIMA OPA: - Oylik yana oshar ekan.

AKMAL AKA: - Ha, oshadi, har yili oshadi. Ikki marta. Xo'sh?

SALIMA OPA: - Narsalar ham oshadi-da. U-buni tezroq olib qo'ysakmi?

AKMAL AKA: - Olyapsan-ku?

SALIMA OPA: - Hali Sultonning kiyimlarini olmadik.

AKMAL AKA: - Olinar.

SALIMA OPA: - Bu yoqdan Jumajon ham shoshiltiryapti-da, fотиha qilib qo'ysak deb.

AKMAL AKA: - Nima, fотihada Sulton sen qilgan kost yumni kiyib o'tiradimi?

SALIMA OPA: - Kuyovning sarposi ham qo'yiladi. Kost yum-shimdan mayka-paypog'igacha. Jumajon Saodatning sarposini beradi, men Sultonnikini.

AKMAL AKA: - E-e, shunaqami? O'zgarmagan ekan-da. Men keyin ham olsa bo'ladi, deb yuribman. Ey, menga qara, o'zing qizing bilan ochiq gaplashib oldingmi?

SALIMA OPA: - Voy, necha marta gaplashadi?

AKMAL AKA: - Gaplashdim deysan. Nima gaplashganingni aytmaysan. Men hech... bog'langan joyini ko'rmayapman-da. Qizingdan ham bir og'iz Sulton haqida eshitmaganman, senga gapirgan bo'lmasa... Sulton ham to'rt-besh yildan beri kelmay ketgan.

SALIMA OPA: - Qizingiz o'ynab-kulib ketdi-ku YAponiyaga. Sulton bilan ko'rishibdi, ikki-uch kun birga yurishibdi. Sultonning kelmay ketgani... o'qishga ketdi. Ishi bo'lsa keladi-da.

AKMAL AKA: - Niyati bo'lsa, yigit narsa, uni-buni bahona qilib kelaveradi. Xolasining uyi-ku.

SALIMA OPA: - Hali keladi, bayramlarda birga o'tiradi.

AKMAL AKA: - O'ylayman, o'ylayman, hech ikkovini birga ko'z oldimga keltirolmayman. YO shunday ham turmush qurib ketaveradimi? Bir-birini ko'rgisi, birga u yoq-bu yoqqa chiqqisi kelmaydimi?

SALIMA OPA: - Voy, nimalar deyapsiz? Biron shubhangiz bormi?

AKMAL AKA: - Shubham yo'q-ku-ya, lekin... Mana, Saodat to'g'ri o'zimizga tranzit bilet olibdi.

SALIMA OPA: - Shunga nima qipti?

AKMAL AKA: - Bahonada Davlatboynikida, Gulsanam kelinning yonida bir-ikki kun qolib, Sulton bilan yana ko'rishib, gaplashib kelmaydimi?

SALIMA OPA: - Siz ota bo'lib qiziq gaplarni gapirasiz-a.

AKMAL AKA: - Nimaga qiziq gap?

SALIMA OPA: - Qiz bola, o'zini asraydi, meni shunga berar ekan deb bo'yniga osilib olsinmi?

AKMAL AKA: - Endi Sultonni faqat to'yda ko'rsa, shu bilan yashab ketaversa, qiziq. Xuddi ishga kirganga o'xshab qoladi...

SALIMA OPA: - Uchrashib tanishishi kerak bo'lmasa. Bir-birini biladi, aka-singildek yaqin.

AKMAL AKA: - Ey, tushuntirilmadim. Hay, kelsin-chi.

SALIMA OPA: - Akmal aka, yana bunaqa gaplaringizni Saodatga aytib yurmang. Sodda u, bir gap bor, dadamga yoqmayapti, deb ko'ngli bo'linmasin tag'in.

AKMAL AKA: - Erga beryapsan-u, yana bola deb qaraysan.

20. Oh uraman, ohim etar afg'onga

DAVLATNING HOVLISI

Davlat eshikni tortib ko'radi, eshik yopiq.

Davlat xayoli qochib o'ylanadi. YUzini silaydi. Yana borib, «Zaporojes»ning oynachasiga yuzini soladi.

Oynachadan unga yuzi shiliniib, ko'zi ko'kargan Davlat qaraydi.

DAVLAT (o'zicha): - He, jin ursin, rasvo bo'libdi-ku. Guli Rasvo!

Davlat yana eshik oldiga borib, baland ovozda Gulsanamni chaqiradi.

DAVLAT: - Gulsanam! Ey, Gulsanam, deypman. Och! Senga teginmayman-e... Telefon kerak.

Ichkaridan sado chiqmaydi.

Davlat buni o'zicha tushunadi.

DAVLAT: - E unga emas, Nozim bilan Sultonga kelaman degan edim, rost. Aytib qo'yay. Bo'lmasa, o'zing telefon qil. Ikki yuzi qirq bir, o'n ikki...

Eshik emas, deraza sharaqlab ochiladi-da, Gulsanamning faqat oppoq qo'li ko'rinib, tokchaga telefon tars etkizib qo'yiladi.

DAVLAT (ochiq derazaga, Gulsanamga eshittirib): - Ket, deb, o'zing ketolmaydigan qilib qo'yding. Bu ko'rinish bilan qanday yuraman endi?

Davlat go'shakni qo'lga olib, telefon raqamini terishdan oldin derazadan uy ichiga qaraydi.

DAVLAT: - Sultonning sovchisini gaplashish kerak edi-ya. Endi nima bo'ladi?

Jimlik, Gulsanamdin javob yo'q.

DAVLAT: - Atir-patir yo'qmi, betim achishib ketyapti. Gazak olib ketmasa hali (bir zum jim turgandan keyin, ko'zini ham ushlab kuradi)... Ko'zim ham yaxshi ko'rmayapti. Umuman ko'rmay qolsa-ya? Qon tomirlari yorilib ketganmi... Qo'l emas, temirmi o'zi ham. Xotin degan eriga sal muloyim bo'lmaydimi?

Ichkaridan sado chiqmaydi, demak, Gulsanam Davlatga gapirmaslikka qaror qilgan.

Davlat telefonda raqam teradi.

O'TKIR AKANING HOVLISI

O'tkir aka kiyingan, «Neksiya»ga o'tirmoqchi.
Ichkaridan shosha-pisha Jumagul opa chiqadi.

JUMAGUL OPA: - Hay, hay, O'tkir aka, darrov qayting-a.

O'TKIR AKA: - Men bormasam-chi?

JUMAGUL OPA: - Nima deganingiz? Hozirdan ota bo'lib...

O'TKIR AKA: - Endi uyaladi. Sen borsang bo'ladi, menga bo'lmaydi.

JUMAGUL OPA: - Yo'q, boring-u qayting. O'tirib qolmang. Keyin buni ham bir yaxshilab yuving.

O'TKIR AKA: - Moshin jinnisi bo'lib qoldingmi? Tinmay yuv, deysan.

JUMAGUL OPA: - YArqillatib minmaydimi buni! Yana kelingizni YAponiyadan kutib olsak. Jinni bo'lay-da.

O'TKIR AKA: - Kelin bo'lsin hali.

JUMAGUL OPA: - Keyin sizning xizmatangizni qiladi.

O'TKIR AKA: - O'zi sen ham bormasang bo'lardi.

JUMAGUL OPA: - Voy, nimaga?

O'TKIR AKA: - Birinchi ketishi. Sog'ingan, otasi bilan onasiga to'yib olsin. O'zlarining gaplari bordir. Sen kechqurun bafurja o'tarding.

JUMAGUL OPA: - Men ham sog'inib ketdim. Kechqurungacha yorilib o'larman.

O'TKIR AKA: - Voh-voh, oldin o'lmas eding-ku.

JUMAGUL OPA: - Endi o'laman. Siz bunaqa gaplarni qo'ying-da. aytganni qilib, birpasda qayting. Bir oyog'ingiz u erda, bir oyog'ingiz bu erda, xo'pmi?

O'TKIR AKA: - Qo'ymaysan-ey.

JUMAGUL OPA: - Ha. Bilasiz-ku, bari bir qo'ymayman. U deyman, bu deyman, bari bir yo'limga yurgizaman. Hali ham yaxshi ko'rganimdan keyin shu-da.

O'tkir aka kuladi.

O'TKIR AKA: - Hali o'sha yigirma yoshing. O'zgarma.

JUMAGUL OPA: - YOmonmi? Shukur qiling.

NOZIMNING UYI

Nozim telefonda gaplashyapti.

Sulton xavotirda, Orif esa qiziqsinib quloq tutadi.

NOZIM: - Nima, umuman chiqolmaysizmi?.. Bo'yab tashladi? Yana labbo'yoq chiqdimi?.. Do'konini ochib ketgan ekan-da... Gul terganingizda tikanlari kirib ketibdi-da.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat telefon go'shagi qulog'ida, ora-sira derazaga alanglaydi.

DAVLAT: - O'zi hazilim chiqib yotibdi. (ovozini pasaytirib) Qanaqa labbo'yog'-ey. Ayt mang otini... Juda chatoq bo'ldi. Vayna! Bir o'n besh kunga invalid bo'lib qoldim... Keyin aytib beraman.

DAVLATNING UYI. IChKARI

Davron uxlayapti.

Tashqaridan Davlatning gaplashayotgani baralla eshitiladi, ovozini pasaytirganda g'udurlashga aylanadi.

Gulsanam deraza yonida, devorga qapishib gap poylaydi, Davlat g'udurlaganda bo'ynini cho'zib, gapini anglashga intiladi.

NOZIMNING UYI

Nozim telefonda, Sulton bilan Orif uning gapi tugashini kutadilar.

Sultonning og'zi yarim ochiq, ko'zini Nozimdan uzmaydi.

NOZIM: - Shishib ketgan? Gulsanam shunday qildimi?.. Polvon ekan-ku. Bet-bosh ham sog' emasmi?

DAVLATNING UYI. IChKARI

Davlatning g'o'ng'ir-g'o'ng'ir gapi kelib turibdi.

Gulsanam devorga qapishib quloq tutadi.

Davron uyqusirab injiqlanadi.

Gulsanam chaqqon borib, Davronni elkasiga qoqadi.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat telefonda gaplashyapti.

DAVLAT: - Xullas, bizni aut qildi... E-e, Nozim, necha marta aytish kerak, umuman chiqolmayman... Ko'zim shishib ketgan, bet dabdala deyapman-ku. Chiqsam ham, melisa ushlaydi, mushtlashib kaltak egan bezori deb.

DAVLATNING UYI. IChKARI

Gulsanam Davronning elkasiga urishdan to'xtab, quloq soladi.

Gulsanamning lablarida achchiq nim tabassum.

NOZIMNING UYI

Nozim telefonda gaplashyapti.
Sulton Orifga xomush qaraydi.

NOZIM: - Hay. Bunaqa bo'lsa... nima deymiz endi. Bo'pti. Telefon qilamiz.
(Go'shakni qo'yib, Sultonga) Masala chatoq.

SULTON (xavotirda): - Ha?

NOZIM: - Gulsanam ko'ziga ko'rsatganga o'xshaydi... qo'sh xotinlik qanaqa bo'lishini.

ORIF: - Ajab bo'pti. Osmondan oyog'ini osiltirib tushib yurgan edi.

SULTON: - Jiddiymi juda?

NOZIM: - Ko'z shishgan, bet dabdala, deydi.

ORIF: - Bitta xotinga kuchi etmabdimi? Baquvvat-ku.

NOZIM (hazillashib): - Xotini ham kuchli. Davlatga ikkita keladi.

ORIF: - E-e, yo'g'-e. Shunaqa ham katta xotin olganmi?

NOZIM: - Sevgandan keyin shu-da.

ORIF: - Gavdasi o'zidan kattani sevganmi?

NOZIM: - Bir xillar shunaqa, o'zidan ikki-uch barobar katta xotinlarga ko'ngli sust ketadi. Muhabbatning ko'zi ko'r.

ORIF: - Keyin semirib ketgandir-e?

SULTON: - E-e, Nozim, qo'ying. Orif, hazillashyapti bu. Navniholday narsa.

ORIF: - Kim urib ko'zini chiqargan bo'lmasa?

SULTON: - Pushkin... Nozim, men nima qilaman endi?

NOZIM: - Hech narsa qilmaysiz.

SULTON: - Davlat kelolmaydimi?

NOZIM: - Ha, uydan chiqolmayman, autman, deyapti-ku.

SULTON: - Diloromlarnikiga borish nima bo'ladi endi?

NOZIM: - Davlat borganda, eshagimizni loydan chiqarib berdimi?

ORIF: - YArim yo'lda tashlab qochdi-yu. Mana, yana bahona.

NOZIM: - Bu bahonaga o'xshamaydi.

SULTON: - Aldamaydi. Gulsanam yomon qilgan.

ORIF: - O'zining xotiniga kuchi etmay...

NOZIM (yasama jiddiy): - Xotinlar qizligida yumshoq, ojiz bo'ladi, erga tekkandan keyin – Alpomish!

ORIF: - Obqochasiz-da gapni.

NOZIM: - Xotin oling, o'zingiz ko'rasiz.

ORIF: - Siz olgansiz! Xuddi to'rtta xotini bordek gapirasiz-a.

NOZIM (kulib): - Sodda savolingiz ko'p-ey...

SULTON: - Nimaga ishim chappa ketaveradi, a?

NOZIM: - O'zimiz amallaymiz, Sulton. Uyini bilamiz. Siz borishingiz ham shart emas.

ORIF: - Nima ham qiladi.

NOZIM: - Boraveramiz.

SULTON: - To'g'ri a?

NOZIM: - Ha, Orif boramiz-a?

ORIF: - Mayli-yu...

NOZIM: - Mayli-yu, payli-yusi yo'q. Boramiz! Sulton, faqat Diloromingizga aytib qo'ying. Uyida odam bo'lmay qolmasin. Asosiysi - xola.

ORIF: - YOshi kattaroq odam yo'qmi?

SULTON: - Onasi endi kelmasin degani-chi, Nozim?

NOZIM (qo'l siltaydi): - Aytaveradi. Sovchi bir-ikki borganga kam odam beradi qizini. O'sha kungi shu kampir bo'lsa, qo'rqmang.

ORIF: - O'zimiz ham yarim yo'ldan qaytuvdik. Ish pishay deb turganda, Nozim...

NOZIM: - Boshqa iloji yo'q edi. Hatto to'rtta non ham olib bormabmiz... Ey, bir fikr: to'g'ri patir-matirini olib boraversak-chi?

SULTON: - To'g'ri keladimi?

NOZIM: - To'g'ri keltiramiz. Ko'nglim sezyapti, kampirni ko'ndiraman. Shartta hal qilamiz.

ORIF: - Ko'tar tugun-tersagingni desa-chi?

NOZIM: - Unda ancha kun boy bo'lamiz.

SULTON: - Tushunmadim?

NOZIM: - O'zimiz eymiz hafta-o'n kun. Kambag'alning bir to'ygani - boy bo'lgani, deyishadi-ku. Keyin, yana bir gap, Orif, dasturxonchi xolani ham olsak-chi.?

ORIF: - Kampirning o'zi... uncha emas. Unda cholini ham olish kerak.

NOZIM: - Chol eshitmaydi-yu, qanday gaplashadi?

ORIF: - Gaplashib nima qiladi? Qaytangga yaxshi, eshitmasa jim o'tiradi.

SULTON: - Unda olib borish nimaga kerak?

NOZIM: - Ha, bir qariya kerak.

ORIF: - Patirni sindiradi, duo beradi.

NOZIM: - Ma'qul! Sulton, puldan bormi?

SULTON: - Bozor qilishgami? Etib qolar.

NOZIM (Sultonga): - Etmasa, topasiz. Men kampir bilan gaplashaman. Nimalar kerakligini ro'yxat qilamiz. Kelishdikmi?

SULTON: - Mayli.

NOZIM: - Orif?

ORIF: - Ha.

NOZIM: - Siz bozor qilasiz.

ORIF: - Sultonning o'zi qilaversin.

NOZIM: - Sulton patir bilan chalpakning farqiga bormaydi. Qanaqadir holvalar ham olish kerak hali. Qora mayiz ham shekilli.

SULTON: - Nimadir materiallar hammi?

NOZIM: - Ha-a, Orif, oyingizdan so'raysiz. YO olib bersinlar. Sulton pulini beradi.

SULTON: - Unday bo'lsa... pulim etmaydi.

NOZIM: - Davlatda bordir. O'zi uyidan chiqolmasa, puli chiqar cho'ntagidan? Mashina olib yuribdi-ku. Xotini pul yuboradigan boyvachcha.

SULTON: - Hay bilmadim-da. Gulsanam yana olib kelmagan bo'lsa.

NOZIM: - Olib kelgan. Quruq kelmaydi.

ORIF: - Men chiqib kelay. Yana yuz grammdan etmayapti.
SULTON: - Yo'q, o'zim. Mening tashvishim bilan yuribsizlar-ku.
ORIF: - Ishingizni bitiraylik, keyin. Hozir sizga pul kerak.
NOZIM: - E bo'пти! Yana bir fikr keldi. Kalla ishlayapti lekin!

DAVLATNING HOVLISI

Qosh qorayib kelyapti.
Davlat hovlidagi kranni oqizib yuvinyapti.
YUzini avaylab ushlaydi.
Ochiq derazadan bir qo'l chiqib, tabaqaga sochiq ilinadi, keyin bir ko'ylak chiqib bu tabaqasiga osiladi.
Keyin xuddi shu qo'l deraza tokchasiga, telefon apparati yoniga odekolon qo'yadi.
Gulsanamning o'zi lip etib ko'rinadi.
Gulsanam tashqariga, xuddi hech narsa ko'rinmayotgandek, Davlatga uning o'rnida odam yo'qdek bir befarqlik bilan qarab qo'yadi.

Sharofat Ayaning Uyi

O'sha so'ri tagida Sharofat aya, Dilorom, Dilafro'z.
Bir kursida Dilorom, boya Sanobar o'tirgan kursida Sharofat aya.
Dilafro'z bir qo'lini beliga qo'yib tik turibdi.

DILOROM: - Oyi, qo'ying endi!
Sharofat AYA: - Nimani, qizim? Xabarim yo'q.
DILOROM: - Ma'rakaga ketdim deb, kennoyisini yuboribsiz-da.
Sharofat AYA (yoqasini ushlab): - O'limdan xabarim bor...
DILOROM: - Siz u yoqqa ketib, u buyoqqa keladimi? Yo'qligingizni fol ko'ribdi-da?
Sharofat AYA: - Qizim, hali onangni yolg'onchi qilmasang edi.
DILOROM: - Ming o'rta solmang, Sarvaringizga yo'q deyman.
Dilafro'Z: - Opa, o'zi kelgan.
DILOROM: - Suqilma. Kelib nima balolarni gapiryapti. Qiziq xotin ekan.
Sharofat AYA: - Onangga qasam ichdirma. Taqir xabarim yo'q.
DILOROM (Dilafro'zga): - YO sen qildingmi?
Dilafro'Z: - Men?!
DILOROM: - Sen shumginadan kutsa bo'ladi. Oyim ketdi, borib opamga gapiring deb.
Sharofat AYA: - Senga bir gap bo'ldimi? Hammadan gumonsiraysan.
DILOROM: - Buningizni bilmaysiz-da. Quloq miyamni eb qo'ydi, Sarvar akamga teging deb. Darrov bunga aka ham bo'lib qolibdi. Ilojini topsa, o'zi tegsa.
Dilafro'Z: - Men emas, adash dugonangiz tegmoqchi-ku.

ShAROFAT AYA: - Ha, shu gap bor ekan-da? Aytdim o'zim ham, bu qiz muncha gap poylab qoldi deb.

DILAFRO'Z: - Opam shunday zo'r pochchani o'z qo'llari bilan berib qo'ydilar.

DILOROM: - O'chir deyaqman senga! Voy, ona xotin-ey. Pochcha emish-a.

NOZIMNING UYI

Nozim bir oz jo'shgan, Orif gardkam kayfda, Sulton ezilgan, ko'zlari sal suzilib, yiltillaydi

Uch do'stning umumiy kayfiyati yaxshi.

ORIF: - Bo'ldi, Sulton, qoyillatamiz.

NOZIM: - Mening kuchim bilan. Borgandan keyin siz yana mum tishlab olasiz.

ORIF: - Borsam bo'ldimi? Birovlarga o'xshab qochib qolganim yo'q-ku. Endi gapirib o'tiraman.

NOZIM: - Faqat anqovsiramaysiz.

ORIF: - Unda hech narsani tushunmadim-da.

SULTON: - Ana, kampir kelyaptilar.

ORIF: - Shoshilibmiz-da, tog'oracha kelar ekan.

NOZIM: - Xolam doim kerak bo'lmaganda olib keladi.

Hamida xola doimgi joyi - derazadan ko'rinadi va yigitlarning salomiga alik o'rniga tog'orachani uzatadi.

HAMIDA XOLA: - Zumrad opoqingiz bibiseshanba qilgan ekan. Varaqi somsa, holvaytarlar olib keldim. Zumrad opoqingizning boshi ham ko'p narsani ko'rdi. Choli, u payti hali uncha chol emas edi, Sivirdlov degan joyda paxta zovutti direktori, qatnab ishlardi, oyida bir-ikki marta kelardi, anavi o'zbeklarning ishimi, o'shanda qamalib ketdi, bechora. Zumrad opoqingiz yomon qiynaldi shunda. Elning oldi, hamma narsa mo'l-ko'l bo'lib, keyin birdan ko'chaga chiqolmay qolsa, xudo ko'rsatmasin, qiyin-da...

Orif tushunmay, Nozimga qaraydi.

Sulton berilib quloq soladi.

Kampirning hikoyasi hali uzoq cho'zilishini bilgan Nozim uning gapini bo'ladi.

NOZIM: - Bizlar gunoh qilib o'tirgan edik-ku, xola.

Hamida xola ham darrov o'zini o'nglaydi.

HAMIDA XOLA: - Somsa hali sovumagan, darrov eb olinglar.

ORIF: - Rahmat, xola.

NOZIM: - Xolam ham odamlar bo'yicha ensiklopediya. Qattiq gapiring, eshitmaydilar.

ORIF (baland ovozda): - Rahmat, xola.

Sulton cho'zilib, Hamida xolaning qo'lidan tog'orachani oladi.

NOZIM: - Xola, sizda gapim bor.

HAMIDA XOLA: - Zumrad opoqi dedim-ku. Istirela ko'chada, mo'ylovli kampir bor-ku.

NOZIM (tovushini ko'tarib):- Sizda gapim bor!

HAMIDA XOLA: - Gapim? Ha, bitta chektiring!

Nozim sigaret uzatadi, keyin gugurt chaqib tutadi.

Hamida xola tutun tortganda yuzi burishadi.

HAMIDA XOLA: - Voy, o'lsin! Muncha achchiq? Nimaga chekasizlar shuni?

NOZIM (kampirga eshittirmay): - Siz nimaga? Birov sizga cheking, dedimi?

Orif kuladi.

Sulton jilmayadi.

NOZIM (qo'li bilan aylanib eshikdan kelishni ko'rsatadi): - Xola, bu yoqdan kiring.

Keyin o'tib, komp yuterini yoqadi.

NOZIM: - Sulton, men gapga solaman. Siz ro'yxatni yozib olasiz.

Hamida xola komp yuterga cho'chib qaraydi.

HAMIDA XOLA (Nozimga): - Siz avval paparos berasiz-da, keyin gapimni yozib olasiz.

NOZIM (keragidan ham balandroq ovozda): - Sovchilikka boramiz. Siz bilan. Maylimi?

HAMIDA XOLA: - Sovchilikka? O'zingizgami?

NOZIM (Sultonni ko'rsatib): - Yo'q, manavinga. Shu uylanyapti. Anavi kuni aytgan edim-ku. Amakimni ham olamiz. Xo'pmi? Ertaga tushdan keyin bo'shmisiz?

HAMIDA XOLA: - Tushdan keyin? Ishim yo'q. Agar ham bitta-yarimta aytib qolmasa.

NOZIM: - Sulton, o'ting komp yuterga. Xola, non sindirish, patir ushatishga nimalar olib borish kerak?.. Ayting!

HAMIDA XOLA: - Ayting, yozmasin.

ORIF: - YOzmasa ham mayli. Mening xotiram yaxshi. Ja yozadigan ko'p bo'lmaydi.

NOZIM: - Sulton, mayli, o'chiring.

Sulton komp yuterni o'chiradi.

Hamida xolaga jon kiradi.

HAMIDA XOLA: - O'n ikkita patir, ikki kilo mayiz, o'nta holva. Katta-kichik, nonholva.

SULTON: - Nonholvasi nima?

ORIF: - Jim turing.

HAMIDA XOLA: - Ikki kilo oq qand.

NOZIM: - Oq qand? Shu zamonda kim eydi? Shuni ham narsa deb olib kelibdi, deyishmaydimi?

ORIF: - Olinadi. Oqlik. Xola, aytavering.

HAMIDA XOLA: - Sakkiz kilo shakalad, har xilidan. Bir tog'ora somsa, bir tog'ora norin, ikki tog'ora pichoniy...

NOZIM: - Iy-e, hali tog'ora ko'tarib yuramizmi? Erkaklar-a?

ORIF: - Ko'tarasiz-da.

SULTON: - Tog'oraning ovqatlarini nima qildik? Qaerda, qanday pishiramiz? Pichoniysi nima?

ORIF: - Pishiriq, shirinliklar bu ham.

NOZIM: - Pishiriq? Tasavvurga ham ega emasman. Shu tog'oralarni obormasakchi? Ovqatni bari bir o'zlari qiladi.

ORIF: - Bozordan olamiz. Pul bo'lsa bo'ldi. Tayyori bor. Yo'q, shoshmang. (baqirib) Xola, norin-somsani uyida qilib beradiganlar yo'qmi?

HAMIDA XOLA: - Bor. Narsasini olib berasizlar-da. Anavi Mamarajab qassobnikiga aytsangiz bo'ldi.

ORIF (yana o'shanday baland ovozda): - Bo'pti, xola. O'zingiz ko'rsatasiz.

HAMIDA XOLA: - Yaxshi. Lekin pichoniyni bozordan olasizlar. Har xili bor.

NOZIM (qo'li bilan gazlab ko'rsatadi; baland ovozda): - Xola, material? Oqlik.

HAMIDA XOLA: - Uni qiz tomon qo'yadi.

NOZIM: - Ha, bunisi tuzuk. Mana, Sultonboy, bo'ldi. Devonaning ishini xudo o'nglagani shu-da.

SULTON: - Orif, qancha ketadi?

ORIF: - YUz ming ketib qolar.

NOZIM: - Yo'g'-e... Sulton?

SULTON: - Qarz olaman. Tanishlar bor.

NOZIM: - Gulsanamdan olasiz. Ertaga ulguramizmi?

Telefon jiringlaydi.

Nozim go'shakni oladi.

NOZIM: - Alyo? Ha?.. Nima? Qanaqa bozor?..

DAVLATNING HOVLISI

Davlat telefonda gaplashyapti.

DAVLAT: - Uyda hech narsa yo'q... E-e, ming marta aytadimi? O'zim chiqolmayman.... Kartoshka, sabzi-piyoz... Ha go'sht, ikki kilo. E-e, hech narsa yo'q-da. Sultonga bering.

NOZIMNING UYI

Nozim telefonda gaplashyapti.
Sultonga qarab ko'zini qisib qo'yadi.

NOZIM: - Ha, chiroyining o'zi o'tkirlik qilyaptimi?.. Yo'q, kulmayapman, havasim kelyapti. Ikki xotin ikki tomondan choy tutsa...

Nozim go'shakni Sultonga beradi.

SULTON: - Alyo? Ha, yaxshimisan?.. Uyga kirgizmayapti?.. Bosilib qolar... Unaqa narsa yo'q.... Tezikovkada?.. Bilmasam, ertaga borolmaymiz.

Go'shak joyiga qo'yilgan.

SULTON: - Bironta so'rimi, temir karavotmi olib kelib beringlar deydi.

ORIF: - Nimaga, karavoti ham yo'qmi?

SULTON: - Yo'q, bor, Gulsanam uyga kiritmayapti ekan. Karavot ham bitta, Gulsanam bilan bolasiga kerak. Hovlida, erda yotolmayman, ilon-pilon bo'lsa-ya, deydi.

NOZIM: - Xor bo'libdi-ku bechora. Ey, sho'rliq-ey. Ana, yursin.

ORIF: - Emoqning qusmog'i bor.

SULTON: - Ha, eydigan hech narsasi yo'q. Ertaga engil bozor qilib beramiz-da. Faqat borib pulini olish kerak.

NOZIM: - Buniki ham hammani qo'y, echkini so'y bo'ldi-ku.

Bir muddat jim qoladilar.

SULTON: - Men boray.

NOZIM: - Ichgansiz-ku, qolavering.

SULTON: - Mast emasman. Taksi olaman.

NOZIM: - Shu ko'chaning boshidan o'tadi. Nari yoqqa o'tib yurmang.

SULTON: - Bilaman.

ORIF: - Birga ketardig-u, Nozimda ishim bor. Ertalab telefonlashamiz.

NOZIM: - Bir-ikkita ko'rpa olish kerak ekan. E-e, aytganday, Sulton, eski-tuski bozorga borsak, karavot olgani, buklamasi ham yo'qmikan?

SULTON: - Buklamangiz nima?

NOZIM: - Raskladushka. Shuni ham bilmaysizmi?

SULTON: - Shunday o'zbekcha gapiring.

NOZIM: - Iy-e, o'zbekchasi «raskladushka» bo'ladimi?

SULTON: - Odamlar nima desa, shunday ayting-da.

Nozim kuladi.

ORIF: - Uni nima qilasiz?

NOZIM: - Besh olti avlod talaba zoti buklama karavotda katta bo'lgan. Sizga o'xshagan mehmon yotib qolsa, kerak-da.

ORIF: - Yo'q, men ham ketaman hali.

Sulton o'ridan turadi.

Nozim bilan Orif ham qo'zg'aladilar.

SULTON: - Chiqib yurmanglar.

NOZIM: - Eshikkacha kuzatay. Qutuldimmi, yo'qmi, bilay-da.

SULTON: - Qutulmaysiz. Ertalab telefonlashamiz. Orif, o'zim telefon qilaman.

ORIF: - Pulni to'g'rilang. E-e, shoshmang. To'xtang.

Sulton tik turgan ko'yi kutib qoladi.

ORIF: - Nozim, non sindiradigan bo'lsak, bira to'la sut haqini berib kelish kerak.

NOZIM: - Sut haqi? U ham pulmi?

ORIF: - Ha.

SULTON: - Qancha bo'ladi?

ORIF: - Hozir ko'tarilib ketgan.

NOZIM: - Kami?

ORIF: - Kamimi? Kami ikki yuz dollar.

SULTON: - E-e, muncha pul...

NOZIM: - Keyin bersak-chi?

ORIF: - Bo'ladi-yu, birdan bergan yaxshi-da.

NOZIM: - Sulton?..

Sulton kiftini qisadi.

ORIF: - Men oyimdan olardim-u, lekin hozir o'zim bu ahvolda...

NOZIM: - Qanaqa zamonda yashayapmiz-ey! Uchovimizdan ham shu pul chiqmasa.

SULTON: - Toparman, bir-ikkita hamyurtlar bor. Guruch sotadigan. Lekin hali uyiga kirgizadimi, yo'qmi? Dilorom oyimning shashti baland deyapti.

NOZIM: - Siz bizlarning shashtimizni sindirmay turing. U yog'ini menga qo'yib berasiz.

DAVLATNING HOVLISI

Oyning ola-chalpoq soyasidagi «Zaporojes»ning ikki eshigi ham ochiq.

O'ng eshigidan Davlatning oyog'i chiqib, tipirchilashidan mashina ichida nimadir bo'layotganga o'xshaydi..

Oldingi o'ng o'rindiqni qayirib, orqa o'rindiqdagi bitta ko'rpa orasiga kirgan Davlat yotishga qulayini topolmay xunob.

DAVLAT (o'zicha): - He, jin ursin, bukilib yotishga bel chidamayapti-ku.

Shu payti ship-ship qadam sharpasi eshilib, Davlat boshini ko'tarib quloq tutadi.

Eshik oynasidan boshi ko'rinadi.

Gulsanam oq ko'ylakda anuv tomonga o'tayotgan bo'ladi.

Davlat sergaklanib, mashinadan oyog'ini tushirib o'tirib, Gulsanamning qaytishini kutadi.

Oy, Yulduzli osmon, hovli, chigirtkalarning chirillashi.

Oq sharpa ko'rinadi. Gulsanam qaytayotgan bo'ladi.

Davlat chaqqon borib Gulsanamning yo'lini to'sadi.

Oy yorug'ida uning xotinini quchoqlamoqchi bo'lganini ko'ramiz, xolos.

Keyin nimadir olishuv bo'ladi, Davlatning hansirab yalinganini eshitamiz.

DAVLAT: - Sanamjon! Gul!.. Sog'inib ketdim... Sanam, birpasga!

Gulsanam Davlatni itarib tashlaydi.

Davlat orqada turgan tog'oraga qoqiladi.

Tog'ora daranglaydi.

Davlat yana Gulsanamga intiladi.

Ichkaridan Davronning yig'lagani eshitaladi.

Oq sharpa eshikdan kirib ketadi.

Oy yorug'ida Davlat so'rrayib qoladi.

NOZIMNING UYI

Nozim bilan Orif.

NOZIM: - Bu ishda oraga tushish noqulay. O'zi bilan o'zingiz gaplashing.

ORIF: - Gaplashmayman desa-chi? Bo'ldi, tamom, to'ydim, deb?

NOZIM: - Shu gapni aytish uchun ham gaplashadimi, axir? Lekin bunaqa demas. Osonmi sizga, kecha fotiha qilib, bugun qaytish qilaverish.

ORIF: - Men uni xafa qilib qo'ydim-da.

NOZIM: - Xafa qilib qo'ygan bo'lsangiz, kechirim so'rang, tushuntiring. Ko'nglingizni ochib ayting-da.

ORIF: - Ochiq aytaman deb shunday qilib qo'ydim-da.

NOZIM: - Siz ko'nglingizni ochib emas, kim qaydagi gumoningizni aytgansiz. O'zingiz ham bilmaydigan. Telefon qiling, Sharifa, shunday-shunday, sizni ko'rmoqchiman, aytadigan gaplarim bor, eshiting, keyin, mayli, nima qilsangiz ham, deysiz. Vassalom!

Orif hayajonlanib bir zum Nozimga qarab qoladi.

NOZIM: - Cho'zi-ib yuradimi.

Orif shartta telefon go'shagini ko'taradi.

NOZIM: - Hey-hey, kimga?

ORIF: - Sharifaga?

NOZIM: - E-e, qo'ysangiz-chi! Shu vaqti? Otasi yo onasi olsa, nima deydi?

ORIF: - Qo'lida ham bor. Shunga qilyapman.

NOZIM: - Ha, unda...

ORIF: - Sharifa! Salom, yaxshimisiz? Men – Orifman... (Xursand bo'lib ketadi) Yaxshi. Rahmat!.. (Go'shakni qo'li bilan bekitib, Nozimga) Yaxshi gaplashyapti! (Go'shakka) Ko'rishishimiz kerak. Juda ko'rgim kelyapti-da... Ha, gapim bor.

NOZIM: - Ey, kalla, qo'rqitmang. Yaxshi gap deng.

ShARIFANING XONASI

Derazadan oy yorug'i tushib turibdi.

Endi yotmoqchi bo'lgan Sharifa karavotida o'tirib olib qo'l telefonida gaplashyapti.

Sal oldin yig'lagan shekilli, hozir ochilib jilmayayotgan bo'lsa-da, oy yorug'ida ko'zining yoshi jilvalanadi.

ShARIFA: - Hozir?

Sharifa xuddi hozir eshikdan Orif bostirib kirayotgandek, gaplarini otasi eshitib turgandek xavfsirab alanglaydi.

ShARIFA: - Hozir chiqolmayman!.. Voy, sekin... Yo'-o'q, kelmang! Adam urishadilar... Men, men... Voy-y! Uyalaman...

Sharifa xuddi Orif qarab turgandek, ichko'ylakda ekaniga uyalib, ro'yjani tomog'igacha tortadi.

NOZIMNING UYI

Orif telefonda gaplashyapti.

Nozim istehzo bilan qarab turibdi.

NOZIM: - Ey, jinni! Shu vaqti boradimi? Ichgansiz-ku. Yana buzasiz. Qo'ying.

ORIF (go'shakka): - Ko'rishim kerak... Hozir ko'rgim kelyapti. YO'tibsizmi? Kasal bo'ldingizmi?.. Ha-a... o'zingiz, uxlaganimi? Ertagacha qanday chidayman?.. Albatta kelasiz-a?.. Bo'pti, ertagacha! Xayrlashmaymiz.

NOZIM: - Ha-a, bu boshqa gap.

Orif go'shakni qo'yib, Nozimga tashlanadi. Uni quchoqlab ko'taradi, silkiydi...

ORIF: - Ura-a! Ertaga kelaman dedi. Ko'rishamiz! Bo'ldi, yaxshi gapirdi, yarashdik!

NOZIM (uning qo'lidan chiqishga urinadi): - Qo'yvoring-e! Sizga xotin kerak bo'lsa, menga qovurg'am kerak.

ORIF: - Rahmat, do'stim! Zo'r odamsiz-da.

NOZIM: - Men nima qildim? O'zingiz buzib, o'zingiz tuzib, yana menga rahmat aytasiz. Faqat... ertaga Sultonga bozor qilish nima bo'ladi?

ORIF: - Endi hammasi bo'ladi! Hammasiga ulguramiz. Endi-chi, men tog'ni talqon qilish nimaligini bildim.

NOZIM: - Hay-hay, baqirmang. Bizning xolani qo'rqitasiz.

ORIF: - Xolangiz eshitmaydi.

MAHALLIY AEROPORT

Mahalliy aeroportning odatiy manzarasi.

Chiptasini rasmiylashtirayotganlar.

Nazorat punktidan o'tayotganlar.

Ichkarida qaysidir reysda uchishni kutib o'tirgan odamlar.

Sultonning boshida YAponiyadan kelgan kepka, ma'yus jilmayadi, Saodatni jiddiy gapga tortishning uddasidan chiqolmaydi.

Saodat ochilib kuladi, Sultonga sho'x-sho'x qaraydi.

SAODAT: - Rosa qiziq, Sulton aka, bilasizmi, non yo'q u yoqda.

SULTON: - Iy-e, ular non emas ekanmi?

SAODAT: - Bizlarga o'xshab emas-da. Bizlar ko'p non eymiz. Nonimiz ham katta-katta, chiroyli. Ularning noni esda qolmaydi.

SULTON: - Ovqatdan qiynalibsana-da?

SAODAT: - Yo'q, Sulton aka. Ovqati ko'p, kimga yoqadi, kimga yoqmaydi. Menga lekin yoqdi, mazza qildim. Ovqat eydigan joylari juda ko'p, kichkina-kichkina.

SULTON: - Saodat, gapga quloq sol-da. Men...

Saodat uning gapini eshitmagandek, taassurotlarini berilib gapiradi.

SAODAT: - Eshiting-da. Odamlari kamgap, lekin juda xushmuomala, doim kulib, tabassum qilib turadi. Ana shu tabassurning orqasiga yashinib olganga o'xshaydi...

SULTON: - Sen ham yashinib olyapsan...

SAODAT: - Tozalikka juda qattiq qarashar ekan. Hamma yoq toza. Anuvnaqa joylari ham... e-e, aytishga uyalaman. Tozalikning jinnisi ekan ular.

SULTON: - O'qiganman. Kinolarini ko'rganman. Haqiqatan ham...

SAODAT: - Borib ko'rgan boshqa.

SULTON: - Bu yoqni ko'raylik. O'zimizning...

SAODAT: - Daraxtlari-chi, pastak-paktak, lekin tanasi juda yo'g'on, xuddi katta daraxtni kesib kichkina qilganga o'xshaydi. O'zi ham kesib-kesib shunday ko'rinishga olib kelishar ekan. Chang yo'q, namlik-da, barglari yiltirab turadi.

SULTON: - Saodat, hozir ketasan, o'sha gapni gaplashsak.

SAODAT: - Ha, bilasizmi. Nimasi yomon? Qarg'a.

SULTON: - Nima qarg'a?

SAODAT: - Qarg'a ko'p. Boshqa qushlar ko'rinmaydi, yo'q. Lekin qarg'asi katta-katta, semiz. Odamga tashlanib qolmasa deb qo'rqrar edim. Yana nimani aytsam, a?

SULTON: - Saodat, o'zi YAponiyam chiqib turibdi. Nimaga kelganingni aytding, nimaga chaqirding?

SAODAT: - Kutib oling, kuzating deb. Ha, yana... mashina juda ko'p. Kichkina mashina tiqilib yotibdi. O'zlari chiqarsa ham, jip-mip degan katta mashinalar kam, ko'chalari tor, to'xtash joylari yo'qligidan. Ha, keyin, Sulton aka, osmoni yo'q, ko'rinmaydi.

SULTON: - Nimaga ko'rinmaydi?

SAODAT: Uylari qavat-qavat, osmonni to'sib qo'ygan. Lekin kichkina-kichkina?

SULTON: - Osmonimi?

SAODAT: - Yo'g'-e, uylari. Bizlarnikiga o'xshab, bir gekterni egallab yotgan uylar yo'q. Odamlari shunaqa uylarda maza qilib yashab yotibdi... Ruhoniyarlarni rasmga olish mumkin emas... Yana, ha, metrosida pushti vagon bor, tiqilinch payti ayollar chiqishi uchun. Nimagaligini aytolmayman. Hammasi pichir-kuchur yaponcha gapiradi...

SULTON: - YAponiya bo'lgandan keyin yaponcha gapiradi-da.

SULTON: - Bizda hali ko'p-u, o'zining tilida gapirolmaydigan. Shunga bu ham qiziq ko'rinadi-da.

SULTON: - Samolyotga chiqadigan vaqting bo'ldi. Saodat, menga qara...

SAODAT: - Ha, Sulton aka, YAponiyaga ketayotganda esimdan chiqibdi: Jumajon xolam sizga deb pul berib yuborgan edilar, bermabman. Hozir xarajatingiz ko'pdir. Non sindirish bo'lsa, pul juda kerak sizga.

Saodat qo'lidagi pulni uzatadi.
Sulton ikkilanib oladi.

SULTON: - Berding-ku yuz ming. Yana qanaqa pul?

SAODAT: - To'g'risi, ha... pulim etmay qolsa ishlataman, deb dollarini olib qolgan edim. YUz ming sizga o'n besh kunga etar edi-ku.

SULTON: - Etib ortib ham turibdi. Lekin pul juda kerak edi. Bu qancha?

SAODAT: - Uch yuz.

SULTON: - E-e, qoyil! Ishonmayapman-da oyim berganiga. O'zing u yoqda ishlatmadingmi?

SAODAT: - E-e, hammasini u yoqning o'zi ko'tardi, samolyotdan yotog'u ovqatimgacha. (kulib) Sarpo-suruxlarga uydan berishgan edi. Bu pul ortib qoldi.

SULTON: - Qanaqa sarpo-surux? Aytdim-ku senga?

SAODAT (yana kulib): - Men ham sizga aytganman-ku. Hammasi bagajimda. Sizga ham, Dilorom kundoshimga ham oldim.

SULTON: - Saodat!

SAODAT: - Bir-birimizga o'tgan pulni keyin surishib ketaveramiz. Bo'ldi, mening vaqtim tugadi. YUklarimni o'zlari o'tkazadi. Xayrlashaylik.

SULTON: - Saodat, deypman!

SAODAT: - Yaxshi xabarlar kuting mendan. Uy tomonni menga qo'yib bering. O'zim ko'ndiraman, xo'pmi? Qani, o'pib qo'ying-chi, madaniy yigitga o'xshab. Mana, betimdan.

Sulton noiloj yuzini Saodatning yuziga tegizib qo'yadi.

SULTON: - Xayr, Sulton aka, ko'nglingiz to'q bo'lsin. Hammasini joyida qilaman. Uydagilarni ko'ndirish o'zim tan. Faqat indab qo'ymang. Xo'pmi?

Saodat nazoratga qarab yuradi.
Sulton shalvirab unga ergashadi.

21. Bitmas ishning boshiga, botir kelar qoshiga

NOZIMNING HOVLISI

Qo'ng'iroq jiringlaydi.
Ichkaridan Nozim baqiradi.

NOZIM: - Kiraveringlar! Darvoza ochiq!

Qo'ng'iroq yana jiringlaydi.
Ichkaridan ko'ylagining tugmalarini solib Nozim chiqadi.

NOZIM: - Kim bo'ldi bu? Noz qilmay kiravermaydimi?

MAHALLA KO'CHASI. DARVOZA OLDI

Nozimning eshigi oldida ikki ayol – hali biz ko'rgan sovchilar turadi.
Eshik ochilib, Nozim ko'rinadi va xotinlarni tanib, ham hayron, ham istehzo bilan qaraydi; uning bir oyog'i ichkarida, bir oyog'i ko'chada.

NOZIM: - E-e, sovchi xolalar, kelinglar?
KICHIK SOVCHI: - Voy, ko'rganmiz-ku bu ukani!
KATTA SOVCHI: - Ha-a. Odam odam bilan uchrashadi.
NOZIM: - Hali ham qiz topmadingizmi?
KICHIK SOVCHI: - Topganmiz.
NOZIM: - Yana nimaga adashib yuribsiz bo'lmasa?
KICHIK SOVCHI: - Bu boshqa yigitga.
NOZIM: - Ha-a, yana ko'k eshikmi?

Kichik sovchi kuladi, katta sovchi jilmayadi.

KATTA SOVCHI: - Ha, o'g'lim. Yana ko'k eshik, deyishdi.
KICHIK SOVCHI: - O'zi ham ko'k bo'yoqni moshini bilan olib kelgansizlar shekilli?
NOZIM: - Kimning qizi bo'y etsa, uzatish niyati borlar darvozasini ko'kka bo'yaydi.
KATTA SOVCHI: - Rostdanmi?
KICHIK SOVCHI: - Siz nimaga ko'kka bo'yagansiz bo'lmasa?
NOZIM: - Men... ha, uylanmagan yigitlar ham ko'kka bo'yasin deb, o'zim boshlab beryapman.
KATTA SOVCHI: - Falati odat ekan. Hech eshitmagan edim.
KICHIK SOVCHI: - E-e, opa, hazillashyapti. Bu ukamning o'zi to'g'ri gapi yo'q, shu uchun xotin ololmay yuribdi-da.
NOZIM: - Men avval o'rtoqlarimga olib beray deyapman.

KICHIK SOVCHI: - O'rtoqlaringa?

NOZIM: - Ha, do'stlarga. Hozir sovchilik qilyapman. Aytganday, tajriba almashishim mumkin. Ko'p narsani o'rgandim.

KATTA SOVCHI: - Zulayho, yur...

KICHIK SOVCHI: - Qanaqa tajriba?

NOZIM: - Eng avvalo, sizlar o'zlaringga shtat ochib, oylik belgilab olishlaring kerak. Ha, undan oldin sovchilikka lisenziya to'g'rilanglar. Bo'lmasa, ko'p xotin o'zini sovchilikka urib, noningiz tuya bo'ladi.

KATTA SOVCHI: - Zulayho, ustingdan kulyapti bu bola.

KICHIK SOVCHI: - Hozir, opa. (Nozimga) Keyin-chi?

NOZIM: - Keyin bitta komp yuter olib, shahardagi qizlarning anketa ma'lumotlarini unga joylaysiz, rangli surati bilan, (boshini u yoq-bu yoqqa burib, bo'yini rostlab ko'rsatadi) profil, anfas, keyin bo'yi-basti bilan olingan. O'zi haqida ma'lumot va albatta, ota-onasi, qaerda ishlaydi, amali nima, boyligi qancha.

KICHIK SOVCHI: - Qiziq lekin. O'ylab ko'rish kerak.

NOZIM: - Nimasini o'ylaysiz? Kimga qanaqa kelin kerak bo'lsa, shunday tugmasini bosasiz, vassalom. Eshikma-eshik sarson bo'lib yurmaysiz.

KICHIK SOVCHI: - Sovchilik firmasi tuzib, ro'yxatdan o'tkazsa, a?

NOZIM: - Vo-o, qoyil. Zo'r fikr! Bor ekansiz-ku! Firmaning oti «Qani, ovmin!» bo'lsa.

KATTA SOVCHI: - Zulayho, bo'laqol.

KICHIK SOVCHI (Nozimga): - Tuzsak... o'zingiz direktor bo'lasizmi?

NOZIM: - Men?.. Xotinlarning ishi-ku bu?

KICHIK SOVCHI: - Ha, yurar edingiz xotinlarning xolasi, qizlarning dugonasi bo'lib.

Katta sovchi kulib yuboradi.

Kichik sovchi ayyor tabassum qiladi.

Nozim o'lganining kunidan ikki qo'lini ko'tarib iljayadi.

NOZIM: - Taslim! Gap yo'q. Tuzladingiz. (Hamida xolaning eshigini ko'rsatib) Manavi eshikka kirsangiz ham lekin, boboyning juda nozanin qizi bor. Faqat yaxshilab so'raysiz.

Katta sovchi kichik sovchining engidan tortadi.

Nariroqda katta-katta sellofan xalta ko'targan Sulton ko'rinadi.

ISTIROHAT BOFI

Orif bilan Sharifa o'rindiqda yonma-yon o'tiradilar.

Bu gal Sharifa o'zini tortmagan, aksincha, Orifning pinjiga kirib, yana unga suyanib ham o'tiribdi.

Faqat hali ham Orifning yuziga tik qarashga tortinadi, uyalib atrofga alanglab qo'yadi.

Orif mamnun, ko'p gapirgisi keladi, labida tabassum o'ynaydi.

ORIF: - Bekorga qiynabman. YOmon odamman, a, Sharifa?

ShARIFA: - Yo'q, yaxshi odamsiz. Ko'nglingiz ochiq-da, to'g'risini aytasiz.

Orif Sharifaning elkasidan quchoqlab o'ziga tortadi.

ShARIFA: - Voy-y, uyalaman, Orif aka. Qo'lingizni oli-ing!

Lekin ko'ramizki, Orifning qo'lini o'zi olib tashlamaydi, Orifga egilib suyanganicha o'tiraveradi. YUzini Orifning elkasiga suyab yashiradi.

ORIF: - Rashk qilganman-da, a?

ShARIFA: - Rashk qilishga boshqa odam yo'q edi-ku.

ORIF: - Rost. Menga o'xshagan, ota-onasi ham menikidek, o'qishni bitirayotgan xuddi o'zimdek yigit bo'lsa, yo'q demas edingiz deb o'yladim-da.

ShARIFA: - Qani xuddi sizdayi? O'xshasa ham odamning aniq nusxasi bo'lmaydi-ku.

ORIF: - Mabodo bo'lsa, undan sovchi borganda xo'p der edingiz-da.

ShARIF: - Men sizni ko'rib xo'p dedim-ku? Sizga, boshqaga emas.

ORIF: - O'zi ham g'irt mendek bo'lsa?

ShARIFA: - Siz o'zingizni... o'zingizdan rashk qilyapsiz. Men g'irt sizday birovni emas, sizni, o'zingizni ko'rganimdan keyin mayli dedim-ku.

Sharifa boshini ko'tarib, mayin jilmayadi, keyin yana boshini egib oladi.

Orif uning yuzini ikki kafti orasiga oladi.

ORIF: - Sharifa, sizni yaxshi ko'raman....

Orif qizning yuzini o'ziga qaratishga urinadi.

Sharifa battar egilib oladi.

ORIF: - Siz-chi?.. Siz ham meni sevasizmi?

ShARIFA: - E, Orif aka, shunaqa narsalarni so'ramang.

ORIF: - Sharifa, to'-o'g'risini ayting. Ko'nglimdan shubhalarim chiqib ketsin!.. Boshqa so'ramayman.

Sharifa yuzini Orifning bag'riga bosib, ikki qo'li bilan elkalaridan qattiq changallaydi.

ShARIFA: - Qanday... nima deb aytay? Uyalaman, axir!

BO'Sh AUDITORIYA

Saodatning bir oz jahli chiqqan.
Alisher xijolatda, lekin niyatidan qaytadigan emas.

SAODAT: - Qaysi kalla bilan oyingni yubording? Mendan bir og'iz so'ramay.

ALISHER: - Nima qilishim kerak? O'zing bilan gaplashib bo'lmasa.

SAODAT: - Nima, oying borsa, oyisi xo'p desa, ko'nadi deb o'yladingmi? Chuchvarani xom sanabsan.

ALISHER: - Mening nimam yomon? O'sha... o'sha odamdan kam joyim bormi?

SAODAT: - Kimni aytyapsan?

ALISHER: - Bir-ikki yosh kichkina demasang... Bari bir katta bo'laman-ku.

SAODAT: - Katta bo'lsang ham, kichkina bo'lsang ham, boshimga urmayman seni.

ALISHER: - Seni bari bir olmas ekan-ku.

SAODAT: - E-e, oladimi, olmaydimi, senga nima? U olmasa, menga qoladi, deb umid qilyapsanmi? O'g'ri mushukka o'xshab poylab yuribman de, og'zidan tushib qolsa, o'zinga deb.

ALISHER: - Uning yuradigan qizi bo'lsa, sen yalinib tegasanmi endi?

SAODAT: - Kim yalinibdi? Esing joyidami? Jinni-jinni gaplarni gapirasan.

ALISHER: - Ha, jinniman. Jinni qilding.

SAODAT: - Alisher, sen yaxshi yigitsan. Lekin menga to'g'ri kelmaysan. Men, keyin, hali beri turmushga ham chiqmoqchi emasman.

ALISHER: - Men ham shoshilmayman. Kutaman necha yil desang ham. Xo'p deb qo'ysang bo'ldi. YUrmasang ham mayli. Uzoqdan qarab yursam - etadi.

SAODAT: - Senga umuman yo'q deyman. Hozir ham, keyin ham. Nimaga tushunmaysan?

ALISHER: - Mening nimam yomon?

SAODAT: - Yana shu gap. Ana shunaqa so'rashing yomon. Muloyim surbetsan.

ALISHER: - Hech surbet emasman. Seni yaxshi ko'rganimga surbetmanmi?

SAODAT: - Alisher, jon Alisher! Odamni qiynama. Bir-birimizga to'g'ri kelmaymiz, nahotki tushunmasang? YOshimiz teng-u, lekin men sendan o'n yosh kattaga o'xshayman.

ALISHER: - Oying bilan borib o'zim gaplashaman lekin.

SAODAT: - Oyim bilan... nima foyda? Men yo'q, deb turganimdan keyin.

ALISHER: - Men shunday chekinib ketmayman.

SAODAT: - Sen o'zi chekinmaydigan yigit, maqsadingdan qaytmaysan. Shu tomonlaring zo'r. Yaxshi yashashni maqsad qilib olib, shunga intilasan. Hali yaxshi yashaysan ham.

ALISHER: - Xo'p. Yaxshi yashasam, nimasi yomon?

SAODAT: - Men yomon demayapman.

ALISHER: - Senga yoqmayapman-ku.

SAODAT: - Yaxshi yashash boshqa, sening o'zing boshqa. Men uchun.

ALISHER: - Men senga shu yaxshi hayotni qilib bersam?

SAODAT: - Sen-chi, Alisher, shu, yaxshi hayot deysan, yaxshi yashaysan... Yaxshi yashashdan boshqa maqsading yo'q. Shu bilan bo'ldi!

ALISHER: - Nima bo'ldi? Yaxshi yashashdan boshqa ham maqsad? O'zi yaxshi yashash bo'lsa, yana nima kerak? Odamlar yaxshi yashashga intiladi-ku.

SAODAT: - Yaxshi yashashdan keyin ham ko'p narsalar bor. Dunyo bor, kenglik bor. Sen ana shu narsalarni menga berolmaysan.

ALISHER: - Kallang kitob bilan to'lib qolibdi. Xayoling bilan yashab qolibsan.

SAODAT: - Barakalla! Ana shu xayolimda senga joy yo'q-da.

ALISHER: - Menga o'xshaganni topolmaysan ham.

SAODAT: - Senga o'xshagan menga kerak ham emas.

ALISHER: - YAponiyadan aynib keldingmi?

SAODAT: - YAponiyadan o'sib keldim. Qanotimni chiqardim. Endi uchaman.

ALISHER: - Uch, uch! Qani, qaerga qo'nar ekansan!

SAODAT: - Ma, shu ruchka senga. YAponiyadan.

ALISHER: - Rahmat! Lekin ruchkani nima qilaman?

SAODAT: - Rasmimni chizib, qarab o'tirasan. O'zimning boshimni qotirmay.

Alisher Saodatga alam bilan qaraydi.

Saodat ham uning ko'zlariga tik boqadi.

QO'SHNI DILOROMNING XONASI

Qiz komp yuter ekranidagi yozuvni o'qib, xayolga tolib o'tiribdi.

SARVAR: - Singlim! Menga singil bo'ling. Siz bu erdagi hayotni oson deb o'ylamang. Ayniqsa, qiz bolaga. Ayniqsa, turmushga chiqib, eriga ergashib kelgan kelinga. Bizdan kelgan yigitlar, albatta ishlaydi. Bitta ishda emas, pul topish uchun bir nechta ishni qiladi. Bir kunda to'rt-besh soatgina uxlaydi. Xotining oldida o'tirishga, hatto u bilan gaplashishga vaqti yo'q. Xotini esa yolg'iz, qarindoshlari, dugonalari yo'q, hamma begona. Ustiga-ustak til bilmasa, bu fojia o'zi!

Devorda qo'shni Diloromning fotosuratlarini, oyisi va otasining birga tushgan surati.

YApon qiz kulib turgan kalendar.

Derazadan mahalla ko'chasiga qaraymiz.

Ko'chadan bir-biri bilan salomlashib odamlar o'tadi.

Mashina haydovchisi boshini tez-tez silkiydi – kimgadir salom beryapti.

Chol kishi qo'lini ko'ksiga qo'yib alik oladi.

Yana shunaqa odatiy, odamlarning bir-biriga yaqinligini ko'rsatadigan, ko'ngilga yaqin manzaralar.

SARVAR: - Bu O'zbekiston emas, hamma mehmondo'st, hamma bir-biriga mehribon yurtimiz emas. Bu erda yigitlarga ham juda qiyin, ertalablari bir-birini chaqirib oshga borishlar, choyxonalaridagi o'rtoqchiliklar yo'q. Hayot qonuniyatlari tamomila boshqa. Aziz singlim, chet elga chiqish orzuigingiz bo'lsa, tayyorlanib, keragicha bilimni egallab, boradigan joyingizning tilini puxta

o'rganib, kerakli mutaxassis bo'lgandan keyin urinib ko'ring. Bu erlar ko'zni chirt yumib, o'zini otadigan emas, olov bu erlar, kuyib ketasiz...Bu hayot u yoqdan jannat ko'rinadi, bu erning o'zida esa do'zaxdan beriroq.

Qiz komp yuterga peshanasini tirab, elkalarini titratib yig'laydi.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Dilorom suv sepilgan hovli sahnini supuryapti.

Sharofat aya haligi narvoncha ustida uzumlarga xalta solyapti.

ShAROFAT AYA: - Yana keladi!? Qutulamanmi, yo'qmi?

DILOROM: - Ha, oyi, bitta yo'q deganingiz bilan qaytib ketaveradimi?

ShAROFAT AYA: - O'n marta aytishim kerakmi?

DILOROM: - Hali o'zlariga aytgangiz yo'q-ku.

ShAROFAT AYA: - Kelmanglar, demaysanmi?

DILOROM: - Men qanday aytaman?

ShAROFAT AYA: - Bari bir keladimi?

DILOROM: - Kelsa kerak.

ShAROFAT AYA: - Kelsa, darvozadan qaytib ketaversin. Kirib yurmasin.

DILOROM: - Oyi-i!

ShAROFAT AYA: - Nima oyi?

DILOROM: - Shunaqa qilmang endi.

ShAROFAT AYA: - Bermayman, dedimmi, bermayman!

DILOROM: - Xo'p. Uyga kirsin, bir piyola choyini beraylik. Bafurja gaplashing.

ShAROFAT AYA: - Nimasini bafurja gaplashaman? Bo'pti, kirsin, endi boshqa ovora bo'lmanglar, deyman. Tamom! Uyga kirsan, anavi bola miyamni achitib, davlenamni ko'tarib yuboradi. Shu erdan, darvozaning oldidan qaytaraman

DILOROM: - Oyi, davlenangiz yo'q-ku.

ShAROFAT AYA: - Bor! Shu bolani ko'rsam, boshimda tegirmon toshi yurgizganday bo'ladi. Eslasam ham yuragim o'ynab ketadi, ko'zimning oldi xuddi maymun likillagandek, jimirlaydi.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat hafsalasizlik bilan er ag'daryapti.

Belkurakka suyanib o'ylab qoladi.

Terini artmoqchi bo'ladi, tirlalgan joylari achiydi, ko'zi qichishadi.

Ko'zining qizargan joylari endi ko'k.

«Ah!» deb uy tomonga qarab qo'yadi.

Tokchadagi telefon jiringlaydi, Gulsanamning qo'li chiqib, go'shakni oladi; Davlat quloq tutadi, jimlik, shu qo'l go'shakni joyiga qaytarib qo'yadi.

Ichkaridan Gulsanamning tovushi chiqadi.

GULSANAM: - Davron! Dadangni chaqir. Choyga o'tirsin.

«Zaporojes»ning oldingi kapoti ustida «dasturxon tuzalgan»: bitta non, bir choynak, bitta piyola, bir likopchada bitta bodring, bitta pomidor. Hamma narsa Davlatning bir o'zi ovqatlanishini ta'kidlab turadi.

Orqa kapot ochiq, latta osilib turganidan bilamiz, Davlat yana motorni kavlagan.

Gulsanam chiqib, bir kosadagi ovqatni «to'q» etkizib qo'yib ketadi.

Kran tagida qo'lini yuvayotgan Davlat xomush qarab qo'yadi.

GULSANAM: - Davron! Dadang tez-tez eb olsin zahriga.

DAVLAT (o'zicha, Gulsanamga eshittirmay): - Quturishi bosilmaydi-yov.

Tokchadagi telefon yana jiringlaydi.

Gulsanam borib go'shakni oladi.

GULSANAM: - Alyo?.. Alyo?.. (zarda bilan) Gapirmaysizmi?.. Tavba! (go'shakni qo'yadi) Telefoni ham o'ziga o'xshaydi: jiringlaydi, gapirmaydi.

HAMIDA XOLANING HOVLISI

Haligi sovchi ayollar kirgan.

Hamida xola ularga tushuntirish beryapti.

HAMIDA XOLA: - Voy, aylanaylar! Qani edi, qizimiz bo'lsa, berib, to'ylar qilmasmidik.

KATTA SOVChI: - Manavi eshikda turadigan bola...

HAMIDA XOLA: - Qattiqroq gapiring, quloq o'lgur yaxshi emas.

BOSIT ChOL: - Nima deb kepti? Seni olib ketishadimi?

KICHIK SOVChI (ovozini ko'tarib): - Cholning zo'r qizi bor dedi.

HAMIDA XOLA: - Qizi?.. Ha, men-da o'sha qizi. Mening yigitim ham - shu garang chol.

KATTA SOVChI: - Juda beadab bola ekan. Onasi tengilarga hazil qilib...

KICHIK SOVChI: - Men onasi tengi emas-ku. (ovozini ko'tarib, Hamida xolaga) Opoqi, adashibmiz, kechirasiz. (katta sovchiga) Endi ko'ray, boplayman.

BOSIT ChOL: - Hamida, sen bular bilan ketsang, o'zim bormayman.

HAMIDA XOLA: - Ketmayman. Bular sovchilar ekan, qiz qarab yuribdi.

BOSIT ChOL: - Gapini eshitmasam, nima deganini bilmasam, borib nima kerak?

Katta sovchi kichik sovchiga, unisi bunisiga qaraydi. Keyin ikkalasi ham birdan boshini irg'ab, chiqib ketadilar.

BOSIT ChOL: - Bular nima sotib yuribdi ekan? Kalishi bo'lsa, bitta o'n birligidan olsang bo'lardi.

HAMIDA XOLA (ovozini ko'tarib): - Sovchi! Sovchi bular!

BOSIT ChOL: - Ha, sovchimi? Bizlarnikida nima qiladi? YO sani boshqa boboyga so'rab kelishdimi?

HAMIDA XOLA: - Hali bunisidan ajraganim yo'q, dedim... E-e, tavba, qariganida ayniyapti. (ovozini ko'tarib) Kiyimingizni almashtiring. Bir yoqqa boryapmiz, axir.

BOSIT ChOL: - Moshinda olib boradimi? Eshikning tagiga olib kelsin-da. Bir gerdayib o'tiray. Oldingi joyida... O'zi nimaga boryapmiz?

HAMIDA XOLA (ovozini ko'tarib): - Sovchilikka! Non sindirib kelamiz!

BOSIT ChOL: - Buncha baqirma-e, quloqni teshib yuborasan.

HAMIDA XOLA: - Baqirmasa eshitmaysiz-ku.

BOSIT ChOL: - O'zi musofir bo'lsa, xotin ham oladimi?

HAMIDA XOLA: - Musofir bexotin o'tsinmi?

BOSIT ChOL: - Xotinni qaerga tushiradi? Birovning uyi bo'lsa. Kavartir turadimi?

HAMIDA XOLA: - Siz bilan menga nima? To'y bo'laversin-da.

BOSIT ChOL: - Xotin oladigan joyini o'ylamaydimi? YO tomda ham yashayveradimi?

HAMIDA XOLA: - Odamlar tomini berib qo'yar.

NOZIMNING HOVLISI

Tashqariga chiqarilgan stol ustida ikkita tog'ora, patir-nonlar.

Hamida xola tuynukdan taxlangan dasturxonlarni uzatadi.

Orif olib, kelib tog'oralarni, nonlarni dasturxonga o'raydi.

NOZIMNING UYI

Ichkarida Nozim bilan Sulton maslahat qilyapti.

Sultonning qo'lida qo'l telefoni.

NOZIM: - O'zi sichqon iniga sig'mayapti, yana dumingizga bu telefon?

SULTON: - YAponiyadan. Saodat berdi.

NOZIM: - E-e, darrov soting.

SULTON: - Sovg'a-ku, sovg'ani sotib...

NOZIM: - Bu yaponlar texnologiyada juda ilgari ketgan-da. Saodat berdi, deyapsizmi?

SULTON: - Ha. O'sha yoqdan ataylab olibdi.

NOZIM: - Darrov qutulish kerak. Yo'qoting.

SULTON: - Nimaga? Shunaqa yaxshi sovg'ani-ya?

NOZIM: - Ilmu amal, issiq-sovuq qilingan.

SULTON: - Oling-a.

NOZIM: - Saodangiz o'sha yoqda qildirib kelgan. Ko'rasiz. Bir oyga bormay, Diloromdan sovib qolasiz.

SULTON (iljayib): - Hazillashmang.

NOZIM: - Nanotexnologiyani bilasizmi? Mikroskopik texnika. Zarra-zarra. Ignaning uchiday chipga dunyoni joylashtiradi. Ilmu amallarni programmalashtirib, shuning ichiga o'rnatib qo'ygan bo'lsa. O'ldingiz-da.

SULTON: - Kim qiladi shuni, Saodatmi?

NOZIM: - O'zi emas, yaponlarga qildirgan. Falonchini falon qizdan sovutadigan programmani ishlab beringlar desa, sekundda est qilishadi-da.

Sulton ishonqiramay qo'lidagi telefonni aylantirib ko'radi.

NOZIM: - Hali ham kech emas. Yaxshisi, menga sovg'a qilib qo'ya qoling. Meni tanimaydi-ku, issiq-sovug'i ham o'tmaydi.

SULTON: - Ha, gap bu yoqda ekan-da. Yo'q, sovug'ini olib tashlab, issig'ini olib yuraveraman.

NOZIM: - Ikki yuzlarga olsa, sut haqi ham bo'lar edi-da.

SULTON: - Unga bor. (Cho'ntagidan pul chiqarib, Nozimga uzatadi).

NOZIM (ajablanib): - Bu qaerdan? Davlatda shuncha bor ekanmi?

SULTON: - Shu telefondan. Issig'ini olaman, dedim-ku. Saodat berdi.

NOZIM: - Zo'r ish bo'пти. O'zi shu, yo'q degan joyda xudo etkazadi. O'zi berdimi yo so'rab oldingizmi?

SULTON: - O'zi berdi. Xolam sizga deb bergan edi, esimdan chiqibdi deb uch yuz berdi. Men uncha ishonmadim.

NOZIM: - E-e, hozir ishonish-ishonmaslikni qo'yib turing. Muhimi – pul bor! Sut haqini beramiz. Xo'-o'sh, sut haqini ham bersak... Keyinini nima deymiz?

SULTON: - Keyini nima?

NOZIM: - To'y! To'yni nima deb gaplashamiz?

SULTON: - Hali Saodat borgan bo'lsa, u yoqda nima gap?

NOZIM: - A so'rang! Qo'lingizda telefon.

SULTON: - Hali men raqamini ham aytganim yo'q. Aytsam, gaplashishadi, deb.

NOZIM: - Siz ham kuydirdingiz-da. Hech bo'lmasa, uy tomoningizni o'zingiz to'g'rilasangiz edi.

SULTON: - U yoqda ham non sindirib o'tirishgan bo'lsa-ya?

NOZIM: - Ey, vahima... Mening kalam bitta, (qo'li bilan ko'rsatib) u ham elkamda, shu erda. Bu tomonini ko'rib turaylik.

SULTON: - O'zi shunaqa deb ketdi-da.

NOZIM: - Ham pul berib, ham shunaqa deb ketdimi? Qiziq.

SULTON: - Faqat indab qo'ymang, uy yoqdagilarni menga qo'yib berasiz, deydi.

NOZIM: - Juda o'ktam qizmi deyman. Qoyil! Bu yog'ini hal qilaylik. E-e, Davlatning beti tuzalib qolmasmikan?

SULTON: - Beti unchamas-u, ko'zi ko'karib ketgan.

NOZIM: - Bu yoqdagi ishni bitirsak, o'zim boraman degan edi-ku.

SULTON: - Chiqolmaydi endi. Gulsanam bilan Davronni yolg'iz qo'yib ketolmaydi ham. Nozim, yuragim siqilib ketyapti! U yoqni to'xatish kerak. Nima qilaman?

NOZIM: - E-e, hozir mening ham yuragimni siqmay turing. Bu yoqni bitiraylik. U yoqni to'g'rilash mumkin, bu yoq chatoq... Menda bir reja tug'ildi. E-y, o'ylab ko'rsa, to'yimiz fojia. YA'ni moddiy fojia-ey!

SULTON: - Menikimi?

NOZIM: - Umuman. Sizniki ayniqsa.

SULTON: - Nimaga?

NOZIM: - Oddiy odamlar bitta to'y qilaman deb necha yillar boshi mehnatdan chiqmaydi, yana kim-kimlarning eshigida mute' bo'lib qarz ko'taradi. Keyin bir kunda sochadi. Ketida bitta ishtoni bilan qoladi-da, zo'r to'y qildim deb g'ururlanadi ham.

SULTON: - Hozir nima kerak bu gap? Menda sochadigan hech narsa yo'q-ku.

NOZIM: - Men ham shuni aytyapman, shuni o'ylayapman. Ey, Orif ham kirsin. (Derazaga qarab, ovozi ko'tarib) Orif, o' Orif!

ORIF: - Ha?

SULTON: - Bu yoqqa kiring.

NOZIM: - Nima telefon bu? Ja zo'ridan shekilli? Markasi nima?

SULTON: - Markasimi...

NOZIM: - Ishni bitirsam, sovg'a qilasiz.

SULTON: - Bo'пти.

NOZIM: - Qo'l tashlang. Rost-ey, keyin telefon nima kerak sizga, Diloromning o'zi bilan gaplashaverasiz.

NOZIMNING HOVLISI

O'rog'lik dasturxonlarga zeb berayotgan Orif ishini to'xtatib uyga kiradi.

NOZIMNING UYI

Orif kiradi.

Nozim kursida, Sulton Nozimning karavotida o'tirgan bo'ladi.

Nozim bo'sh kursiga imo qiladi.

NOZIM: - Maslahat. Menda bir reja bor. Shuni kelishib olaylik, Orif. Men nima desam, e-pe deb o'tirmaysiz, xo'pmi?

ORIF: - Nima reja?

NOZIM: - Aytmayman. Oldindan bilsangiz, bilaman, buzasiz...

ORIF: - Nimani kelishamiz bo'lmasa? O'zingiz aytganday, yana anqovsirab o'tiramanmi?

NOZIM: - Anqovsiramaysiz-da. Nima desam, ma'qullab o'tirasiz.

ORIF: - Qiziq gap bo'ldi-yu. Bilmasam, nimani ma'qullayman?

SULTON: - Nima qilmoqchisiz o'zi, Nozim?

NOZIM: - O'zimning uncha yuragim chopmayapti. Lekin boshqa chora yo'q.

ORIF: - E-e, nima ekan?

SULTON: - Dim-dim o'ynamay ayta qoling-da.

NOZIM: - Keyin. Hozir aytmayman.
ORIF: - Men yana ahmoq bo'lib o'tiraman.
NOZIM: - Aqlli bo'lib jim o'tirsangiz ham mayli. Faqat aralashmaysiz...
ORIF: - Voy-vo', muncha sirli?
NOZIM: - Kim taksi ushlab keladi? Xolam taksi shu ergacha kelsin, amakingizning oyog'i uncha yaramaydi, degan edi.
SULTON: - O'zim... Bitta taksimi? YO ikkita qilib, o'zim ham boraymi?
ORIF: - «Damas» ushlangiz ham bo'ladi.
NOZIM: - Bitta «Neksiya»ni gaplashavering. (Orifga) O'zi borishi kerak emas. Choyxonada kutaman deb, kaltak-maltak eb yurmasin. To'yga eson-omon etkazaylik, keyin xotini betini yuladimi, ko'zini ko'kartiradimi, ixtiyori.
SULTON: - Yaxshi niyat qiling.
NOZIM: - Yaxshi niyat-da shu. Chunki Davlat ikkovlaring ham bir go'r. Tappi tappidan yiroq tushmaydi. Ikkovlaring ham ikkitasi o'rtasida sarson. Mana, Orifdan o'rnak olsangiz bo'lmaydimi?

Orif iljayadi.

KO'ChA

Avtolar oqimi, xuddi hamma shoshayotgandek, shovqin pasaymaydi, shahar guvillab yotibdi.

Sulton taksi to'xtatish harakatida.

To'rtta mashina to'xamay o'tib ketadi. Hammasining ichida odam to'la.

«Tiko» Sulton to'xtatmasa ham, sal o'tib, o'zi to'xtaydi, yana Sultonni chaqirib, signal ham beradi.

Sulton «Tiko» yoniga boradi.

Rulda biz biladigan Bahrom aka.

SULTON: - Yo'q, aka, bizga «Neksiya» kerak edi... E-e, salom alaykum!

BAHROM AKA: - Va-alaykum! Ha, uka? Qayoqqa? Yana o'sha yoqqami?

SULTON: - Bular «Neksiya» bo'lsin, degan edi.

BAHROM AKA: - Endi farqi yo'q. Moshinlaring yo'qligini bildi. O'tiring.

Sulton noiloj «Tiko»ga o'tiradi.

«TIKO» SALONI

BAHROM AKA: - O'zi sizlarni yana ko'raman deb.. qiziqib yurgan edim. Bo'ldimi, axir.

SULTON: - Hali... bilmadim.

BAHROM AKA: - Necha marta bordilaring?

SULTON: - O'sha, bir borganimiz.

BAHROM AKA: - Hali, unda yana borasizlar.

SULTON: - Bilmadim, tayyorgarlik ko'rib borishyapti lekin.

BAHROM AKA: - Zo'r bo'пти-yu! Bir narsa bilib borishayotgandir-da. E-e, uka, tuychilik shunisi bilan qiziq. Bermayman deydi, dushmanday muomala qiladi, keyin bir vaqti, qarasangiz, sizdan yaqin odam yo'q.

SULTON: - Bu yoqqa burasiz-da. O'sha kungi jo'ralar bilan yana bir cholu kampirni olasiz.

BAHROM AKA: - Ha-a... yaxshi... Uka, bizning telefonni yozib oling. Yaxshi kuningizda hamma xizmatni o'zim qilib beraman. Ey, uka, biz ham to'y tashvishida yuribmiz. Nevarani uzatish kerak. Kamu ko'stini to'ldiryapmiz, mana, ko'chani supurib...

AKMAL AKANING HOVLISI

Darvoza eshigi ochilib, avval Jumagul opa, keyin O'tkir aka kirib keladi.

Salima opa zinadan shoshilib tushadi.

Jumagul opa opasiga qarab yuradi.

Opa-singil o'pishib ko'rishadilar.

Jumagul opa opasining elkasini qo'yib yubormay, o'pkasi to'lib qaraydi – opa-singilning muomalasida nimadir o'zgarish bor.

Ichkaridan Akmal aka sport kiyimida chiqib, O'tkir akaga peshvoz ildamlaydi.

O'TKIR AKA: - Salom-alaykum!

AKMAL AKA: - E-e, va-alaykum, O'tkirboy! Qani, ichkariga. O'zimiz chaqirmasak kelmaysiz. Qalinni katta so'raydi, deb qo'rqayapsizmi?

O'tkir aka Akmal akaga qarab, nima deyishini bilmay, o'ng'aysizlanadi.

SALIMA OPA: - Jumajon, yur. Kiraylik.

JUMAGUL OPA: - Shu erda, havoda gaplashib o'tirsak.

SALIMA OPA: - Yo'q, bo'lmaydi, kir. Hozir ikki boja boshlab yuborsa, salqin eganimiz qoladi.

AKMAL AKA (Salima opaga): - Yaxshi xotinsan-da, o'zing eslatding. Ha, yuvish kerak. O'tkir, moshin qulflandimi? Kirgizib qo'ysak-chi.

O'TKIR AKA: - Kim ham tegadi? Turar.

AKMAL AKA: - Bir yayrab otamlashaylik.

SALIMA OPA (uy tomonga qarab, ovozi ko'tarib): - Saodat! Chiqib xolang bilan ko'rish. (Jumagul opaga) U ham hozir keldi o'qishidan. Kiyimini almashtiryapti.

Jumagul opa uy tomonga hasrat bilan qaraydi: nimadir bo'lgan.

«TIKO» SALONI

Bosit chol oldingi o'rindiqda, qulog'i og'ir odam, orqadagi gap so'z bilan ishi yo'q, shaharni tomosha qilib ketyapti. Har zamonda Nozimga qarab qo'yib, bir narsani so'ramoqchi bo'ladi-da, fikridan qaytadi.

Hamida xola bir chekkada, choli har qaraganda oldinga egilib, gap kutadi; yana o'zini orqaga oladi.

O'rtada Orif, bu chetda Nozim.

Rulda Bahrom aka, chehrasi ochiq, ko'zi yo'lda.

NOZIM: - E-e, aka, sizni xizmatga qo'yibmiz.

BAHROM AKA: - Qarasam, o'sha ukam turibdi. Hoynahoy. Yana sovchilik, dedim. Qarang, ko'ngil sezganini. O'zi niyat qilib yurgan edim. E-e, attang, o'shanda telefonimni bermabman. Kerak payti o'zim kelar edim.

ORIF: - Rahmat, aka, biz ham to'ylaringizga xizmat qilaylik.

BAHROM AKA: - Etkazsin! Lekin borasizlar, aytaman.

ORIF: - Albatta, albatta.

BAHROM AKA: - Men ham, kuyov yigitga aytdim, yaqinda nevaramni uzataman.

Shuni deb, mana, chambarakni aylantirib yuribmiz.

ORIF: - Etmayaptimi?

BAHROM AKA: - E-e, uka, to'yga etadimi? Qancha sarflamang, shuncha etmay turaveradi. To'y - o'y! Qancha qilmang, bari bir, kam.

BOSIT ChOL: - Piyoda yurmay qo'yishyaptimi? Odamdan moshin ko'p.

NOZIM (Orifga): - Hech narsa esdan chiqmadimi?

ORIF: - E-e, sut haqini nima qildik? Keyinmi?

NOZIM: - Aytganday, oldim.

ORIF: - Kimdan?

NOZIM: - Sultonning o'zidan.

ORIF: - Kim beribdi?

NOZIM: - Pushkin.

ORIF: - Behazil?

NOZIM: - Bir erdan kelib qoldi. Bu - uzoq gap. Ikki yuz etadimi?

ORIF: - Ko'kidanmi?

NOZIM: - Ha, bo'lmasa-chi!.

Orif ko'zini yumib qo'yadi - bo'ladi.

Bosit chol Orifga qarab-qarab, sabri chidamay, Hamida xoladan so'raydi.

BOSIT ChOL: - Buning o'zi ham boryapti-ku?

HAMIDA XOLA: - Kim?

BOSIT ChOL: - Manavi musofir bola.

HAMIDA XOLA: - Nimaga bormaydi?

BOSIT ChOL: - Shunaqa rasm ham chiqqanmi?

HAMIDA XOLA (baqirib): - Qaysi rasm?

Bahrom aka Hamida xolaning baqirig'idan cho'chib ketib, bo'ynini qisib orqaga qaraydi.

HAMIDA XOLA: - Ko'cha to'la rasm, qaysisi?

BOSIT ChOL: - Sovchilikka kuyovning o'zi ham boradigan bo'libdi-da. Ha, zamon o'zgaryapti.

Nozim kuladi, unga Orif ham qo'shiladi.

Hamida xola ham tushunib, sal jilmayganicha choliga baqiradi.

HAMIDA XOLA (ovozini ko'tarib): - Bu emas kuyov! U qoldi! Bu ham sovchi!

BOSIT ChOL: - E-e, bunday baqirma-e! Odamni garang qilasan.

HAMIDA XOLA (Orifga): - Sizni kuyov deb o'ylayapti. Bo'lmasa, uyda yaxshilab aytdim.

BOSIT ChOL (Nozimga ishora qilib): - Bunisimi?

Bahrom aka xijolat bo'lib, bir narsa demoqchi bo'ladi, lekin indamaydi, choliga baqirib tushuntirmoqchi bo'lgan Hamida xola Bahrom akaning ahvolini ko'rib, gapini yutib yuboradi.

BOSIT ChOL: - Birdan o'zini ko'rgani ham yaxshi lekin. Opkelasan, ko'raman, keyin beraman, degandir-da?

Hamida xola Nozim bilan Orifga cholining ustidan kulgandek qarab qo'yadi-yu, Bahrom akaga bir nigoh tashlab, indamaydi.

Bahrom aka uzr so'ragandek gap ochadi.

BAHROM AKA (Hamida xolaga) - Qattiq gaplashar ekansizlar.

NOZIM (Bahrom akaning qulog'iga cho'zilib, sekin): – Uncha eshitmaydilar.

BAHROM AKA: - Ha, shu yoshlarga etib yuringlar. Qarigandan keyin o'zi quloqning ham uncha keragi yo'q.

NOZIM: - Nimaga bunday deysiz. Nasihatni eshitishi shart emas. O'zlari qiladi nasihatni.

ORIF: - Aytganlarini o'zlari eshitmaydimi?

BAHROM AKA: - Siz yoshlar eshitsangiz bo'ldi-da.

«Tiko» yo'lda davom etadi.

22. Ko'klam kunlarida sunbula ohi

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Sharofat aya odatdagidek narvoncha ustida xomtok qilyapti.
Dilafro'z darvoza eshigidan uchib kiradi.

DILAFRO'Z: - Oyi, anavilar yana keldi! Ket, deng, oyi!

Sharofat aya narvondan tushadi.

DILAFRO'Z – Oyi, opamni bermang shularga!

ShAROFAT AYA: - Nima vahima, qizim, uyga kir. Opangni tortib olib ketmaydiku.

DILAFRO'Z: - E-e, ko'pchilik bo'lib kelishgan. Bitta katta choli ham bor!

DILOROMLARNING DARVOZASI OLDI

«Tiko» to'xtagan, orqa yukxonasi eshigi ochiq.

Nozim bilan Orif yukxona oldida, narsalarni olishga shay, darvoza tomonga qaraydilar.

Mashinaning oldingi eshigi ham ochiq, Hamida xola cholining tushishiga yordamlashyati.

Darvoza oldida Sharofat aya sarosimalanib turadi.

NOZIM (atayin bardam, o'ktam ovozda): - Assalomu alaykum, xola! Mana, biz yana bosh urib kelib turibmiz.

Sharofat aya noilojdan boshini irg'aydi, lablari pichirlab alik olgan bo'ladi.
Ergashib chiqqan Dilafro'zga keskin shivirlaydi.

ShAROFAT AYA: - YUgur amakingga!

DILAFRO'Z: - Ketinglar, demaysizmi?

Bu gapni yukxonadan narsalarni olishga egilgan Nozim eshitadi-da, boshini ko'taradi.

NOZIM: - E-e, mehmonga ham shunaqa deydimi?

Dilafro'z oyisining panasiga o'tib, o'qrayadi.

Hamida xola hayron.

Bosit chol ichkariga taklif etilishini kutib, beparvo.

NOZIM: - Qani, xola, mehmonlarni ichkariga demaysizmi?

ShAROFAT AYA: - Ha, (Hamida xolaga) keling, opa. Ichkariga. (Nozimga) Faqat, uka, narsalaringizni tushirmang.

NOZIM: - E-e, arzimagan narsalar.

ShAROFAT AYA: - Qaytarib olib ketasiz, bari bir.

Orif olayotgan tog'orasini qaytarib qo'yib, Nozimga cho'chib qaraydi.

NOZIM (qattiq shivirlaydi): - Oling! Oling deyaipman. (Sharofat ayaga) Atab olib keldik, nimaga qaytarar ekansiz.

ShAROFAT AYA (Hamida xolaga, o'ng'aysizlanib): - Kiring, opa. Xush kelibsiz! (Nozimga). Bari bir qaytaraman, uka.

Nozim go'yo bir zum xafa bo'lib, o'ylangan bo'ladi. Darrov o'zini o'nglaydi.

NOZIM: - Mashinamizga javob berish kerak, ishi bor. Ketadi. Tushirib turaylik.

ShAROFAT AYA: - Men nima qilaman? Tushunmayapsiz shekilli?

NOZIM: - Ja nazaringizga ilmasangiz, ketishda olib ketarmiz. (Orifga) Chaqqon, chaqqon!

Sharofat aya nima deyishini bilmay qoladi.

Kelib Hamida xola bilan elka tutib ko'rishadi.

Orif yana mum tishlagan.

Nozimning yuzida yasama ko'tarinkilik.

NOZIM: - Ob-bo, xolam-ey! Qani, Hamida xola, yuring. Xola, o'zingiz boshlang-da... (Dilafro'zga) Bu qizcha kelinning singlisimi?

Dilafro'z Nozimga tilini chiqaradi.

Bosit chol bir Sharofat ayaga, bir Nozimga qaraydi, tushunolmaydi.

NOZIM: - Qarang-ey, tili ham bor, juda uzun. Shu tiliga baholari «uch»-da.

DILAFRO'Z: - Kim aytdi? Meniki hammasi «besh».

NOZIM: - YOl'g'on! Ana shu tili oyisini ham aldaydi, lekin meni emas. Hamma baholarini bilaman.

DILAFRO'Z: - Siz qaydan bilasiz?

NOZIM: - O'qituvching aytdi-ku. Anavi... munaqasiga chiziq-chiziq pistoqi ko'ylakli... familiyasi nima, Rahmonova edimi?

DILAFRO'Z: - Bizlarda Rahmonova degan o'qituvchi yo'q.

NOZIM: - Anavi sinf rahbarlaring, kim edi, ayol kishi, qora sumkasi bor-ku?

DILAFRO'Z: - Ismoilovani aytyapsizmi?

NOZIM: - Ha, shu Ismoilova-da! Shu aytdi, doim «besh» oldim deb yolg'on gapiradi, ishonmang, deb. Oyisiga ayting ham, dedi.

DILAFRO'Z: - Siz Sarvara opamni qaydan taniysiz?

NOZIM: - Tanimasam, gapiramanmi?.. Shu Sarvara opang aytdi-da yomon o'qishingni. O'zing yolg'onchisan-da, yana oyingga mehmonlar ketsin, deysan. Yaxshi emas.

DILAFRO'Z: - Siz aldayapsiz! O'qituvchimizni bilmaysiz!

NOZIM: - Ana, o'zidan kattani ham yolg'onchiga chiqaradimi? O'qituvchilaringni o'qitaman-ku, bilmaymanmi. Yaxshi emas, yaxshi emas.

Sharofat aya noilojdan jilmayadi.

Orif ham sal engil tortadi.

Sharofat aya Hamida xolaga manzirat qiladi.

Nozim Bosit cholning qo'ltig'idan olib, Orifga tog'oralarni ishora qiladi.

ORIF (shivirlaydi): - Tog'ora ko'tarish menga ekan-da?

NOZIM: - Yana boshladingizmi?

Bosit chol Nozimning birga kirayotganiga ajablanadi, lekin indamaydi.

Dilafro'z darvozadan kirayotgan Nozimning yoniga kelib, bo'ynini cho'zib, alam bilan gapiradi.

DILAFRO'Z: - Hammasini siz qilyapsiz! YOmon odamsiz.

NOZIM: - Hali ko'rasan, juda yaxshi odam bo'laman. So'z beraman. O'zing-chi? Uchta «uch»ing, ikkita «to'rt»ing bor, yana hammasi «besh» deysan.

DILAFRO'Z: - «Uch»im yo'q, uchtagina «to'rt»im bor.

NOZIM: - Ana, bo'yningga oling-ku. Hammasi «besh» emish.

DILAFRO'Z: - Siz meni gap bilan tushirdingiz.

SHAROFAT AYA: - Voy, beodob. Bor, aytishma!

NOZIM: - Qani, tez amakingni aytib kel-chi. O'sha kungi sovchi akamlar keldi, de.

DILAFRO'Z: - Bari bir opamni bermaymiz!

NOZIM: - Bermasang, obqochib ketamiz.

DILAFRO'Z: - Hecham-da! Men oldilaridan ketmayman.

NOZIM: - Opangning qo'riqchisimisan? Bo'ldi! Qo'riqlayman deb uxlab qolganingda seni ham qo'shib olib ketamiz.

Sharofat aya orqaga qaytadi.

SHAROFAT AYA: - Sanga nima dedim, qizim! YUGur amakingga. (Nozimga) Qo'ying. O'ynatmang buni.

NOZIM: - Sen-chi, opangning etagidan mahkam ushla. Bo'lmasa, qolib ketasan.

DILAFRO'Z: - Opketolmaysiz. Ayam bermayman deganlar.

NOZIM (o'zini hayronlikka solib): - Yo'g'-e, menga beraman dedilar-ku? Qulog'imga sekin aytdilar-da, seni eshitmasin deb.

DILAFRO'Z: - YOl'g'on, yolg'on! Aldayapsiz.

NOZIM: - Kichkina qizchalarni aldaymanmi? Hecham-da!

DAVLATNING UYI

Davlat ochiq deraza oldida ichkaridan ko'rinmayotgan Gulsanamga yalinadi.

DAVLAT: - Hech bo'lmasa, Davronni ber, ko'tarib turaman.

GULSANAM (kadr ortidan): - Davron, dadangga borasanmi? Ko'taraman, deyapti. Bolasi borligini o'ylab qolibdi. Dada, odam emassiz, de. Anavi beti yo'g'i yana telefon qildi, endi o'zi gaplashsin, oyimning qulog'ini tinch qo'ysin.

DAVLAT: - U emas-e.

GULSANAM: - Nafas olishidan taniydi oying. Bir-ikki kun ko'rmaganiga o'lib boryapti shekilli. Bunisi ham yuziga paranji tutib ketaversin.

DAVLAT: - Gulsanam, bo'ldi-da endi.

Gulsanam derazadan Davronni uzatadi.

Davlat Davronni qo'liga oladi.

DAVLAT: - Kel, otam! Otajonim!

Shu payti telefon jiringlaydi.

Davlat bir qo'li bilan go'shakni oladi.

DAVLAT: - Da-ah... E-e... va-alaykum. (cho'chib derazaga qaraydi, jim qoladi)
H-m-m. Davron, jim.

DAVLATNING UYI

Karavotni tartibga solayotgan Gulsanam to'xtab quloq soladi, tabiiyki, kim nimaga telefon qilayotganini tushunadi.

KO'ChA

Ra'no qo'l telefonida gaplashyapti.

RA'NO: - Nimaga indamaysiz?.. Odam xotinidan ham shuncha qo'rqadimi, a! Ja botir edingiz-ku?.. Hozir keling! Gapim bor!.. Nimaga indamaysiz?.. O'zim boraman... Ha, kelmasangiz, o'zim boraman...

DAVLATNING HOVLISI

Davlatning bir qo'lida Davron, bir qo'li bilan telefon go'shagini qulog'iga tutgan, ko'zi ochiq derazaga olazarak.

Xayoliga kelgan ism bilan ichkaridagi Gulsanamni aldamoqchi bo'ladi.

DAVLAT: - Sherzod... do'stim, borolmayman... Bir ko'zim ko'kargan... Mashinaning eshigiga urib oldim. YUzim ham tiralgan... yo'q, shilingan.... Chiqolmayman... Yo'q, kelmang.

KO'ChA

Ra'no qo'l telefonida gaplashyapti, jahli chiqqan.

RA'NO: - Endi Sherzod bo'ldimmi? Gulim edim-ku... Mashinaning eshigiga ko'zni urib olar ekanmi... Aldayapsiz. Kelginez yo'q.... Menga bo'laveradi, shilinganmi, tiralganmi... O'zingiz sog' bo'lsangiz - bo'ldi... Bilmayman... Ko'kargan bo'lsa ham meni ko'radimi?.. O'zim boraman... Kim u?.. Menga bolani bahona qilmang... Boryapman! Bu qanaqa nomardlik! Xotini borligini men bilan yurishdan oldin o'ylamaydimi!

AKMAL AKANING HOVLISI

So'rida ikkita ko'rpacha to'shalgan, xolos. Shu ikki ko'rpacha ustida Salima opa, Jumagul opa, pastdagi kursida esa Saodat o'tiradi.

JUMAGUL OPA: - O'zing ko'rdingmi? Uyalmay kelibdimi oldingga?

SALIMA OPA: - Jumajon, tengqur yoshlar, nimaga uyaladi?

JUMAGUL OPA: - Voy, opa, bepichoq so'yilib ketyapman. To'xtatish kerak. Hoziroq to'xtatish kerak. Mo'min-qobil bola bo'ldi deb yursam.

SALIMA OPA: - Endi bolaligi qoldimi, Jumajon. Yaxshi ham bu yoqda fotiha qilib qo'ymaganimiz.

JUMAGUL OPA: - Men shu bilan Saodatjondan ayrilib qolaveramanmi? A Saodatjon? Yo'q, u bolaning o'zi bilganiga qo'ymayman! Telefonizing ishlayaptimi?

SAODAT: - Ishlayapti.

JUMAGUL OPA (Saodatga): - Telefon qil, topib ber. Hozir gaplashishim kerak.

SALIMA OPA: - Jumajon, hovliqma. Bir aqllashib olaylik. Yaxshi ham buning Yaponiyaga borgani, Toshkentda Sultonni ko'rgani. Bo'lmasa, ishimiz toza xunuk bo'lar edi.

JUMAGUL OPA: - Opa, menga Saodatjondan boshqa kelin kerak emas! Diydorini ham ko'rmayman.

SALIMA OPA: - Ko'p qizishma. Bolang yo'q deb tursa, sen qanday kelin qilasan? O'zingning bolang a?

JUMAGUL OPA: - Bolamni ham uyga qo'ymayman. Aytganimga kirmasa.

SALIMA OPA: - Saodat, sen otanglarning choyidan xabar ol.

Saodat turib ichkariga ketadi.

SALIMA OPA: - Jumajon, buning ham ko'ngli bor. Qarashimiz kerak. U qizini ko'rgan, gaplashgan bo'lsa, endi o'g'lingga iliydimi? O'ylab ko'r. Men ham majbur qilolmayman.

JUMAGUL OPA: - Opa, shu bilan chappa bo'lib ketamizmi?

SALIMA OPA: - Kim chappa bo'lamiz deyapti? O'ylab gapiryapsanmi? Oldida har xil gaplarni gapirib yuboryapsan.

JUMAGUL OPA: - Yo'q, opa, Siz Saodatni qo'lga oling, men Sultonni qaytaraman. Men beshigini tebratib katta qilsam-u, begona qiz egallab ketaversa, yo'-o'q, qo'ymayman.

Saodat chiqib, tokchadagi telefonda raqam teradi.

SALIMA OPA: - Qo'lingdagidan qil, oson tushadi.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Sovchilar darvozadan kirgan.

Sharofat aya beriroqda, ularni ichkariga taklif qilmay, qo'lini qovushtirib turibdi: «ketinglar» ham deya olmaydi, «kiringlar» deb aytishga tili bormayapti.

Nozim Sharofat ayaga qarab, vaziyatdan darrov xulosa chiqaradi.

NOZIM: - Xola, qaysi uyga kiramiz? Yana o'sha joygami?..

Sharofat aya unga norozi qaraydi-da, indamaydi.

NOZIM: - Xola! Mana bu amakimizning oyoqlari og'riydi. Turib qoldilar.

Orifning qo'lida tog'ora, nima qilishini bilmay, to'xtab qolgan.

Hamida xola, ko'pni ko'rgan kampir, o'zini bilmaganlikka olib turibdi.

Bosit chol kengroq joyga kelganiga bahri ochilib, atrof tomoshasi bilan ovora.

NOZIM (Orifga o'girilib ko'zini qisadi): - Tog'orani, anna, oshxonaga uzating-da, qolgan narsalarni ham chaqqon-chaqqon! Xola, boshlang!

ShAROFAT AYA (o'zicha): - E-e, xudoyim, boshga bitgan balo bo'ldi-ku bu.

NOZIM: - Orif! Chirigan uzum mast qilgan pashshaga o'xshaysiz-a! Qimirlang tezroq!

ORIF: - Sekinrog'-e.

BOSIT ChOL: - Juda kengish joylar ekan-da, a? Shuncha uzumning mehnatini qanday eplashadi?

KO'ChA

Ra'no taksiga qo'l ko'taradi.

Oldiga «Matiz» kelib to'xtaydi.
Ra'no eshikni ochib, o'tirib oladi.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat Davronni ko'tarib, o'ynatib yuribdi, darvozaga, tokchadagi telefonga olazarak qarab qo'yadi, bezovta.

Gulsanam katta tog'orani oldiga qo'yib, kir yuvyapti.

Bu tomonida ko'p vaqtdan beri to'planib qolgan kir ham ko'p, choyshablar, dasturxon, Davlatning ko'ylak-shimlari...

Gulsanam hu janjalda yirtilgan ko'ylakni ikki qo'lida yoyib ko'rib, bosh chayqaydi

GULSANAM: - Endi yaramaydi. Jo'rasiga yangi ko'ylak olib beradi.

DAVLAT: - Bechora. Kambag'alni urma, so'kma, kiyimini yirt.

GULSANAM: - Buni manavi tir-tiriga latta qiladi endi... Ey, bolam, onangning peshanasi sho'r bo'lmasa, yaxshi ko'rib shu noinsofga tegadimi!

DAVLAT: - Bo'ldi, Gulsanam, tavbamga tayandim. Kechir endi.

Tashqaridan qaragan odam er-xotinning o'rtasida hech narsa o'tmagan, ahil suhbat bo'lyapti deb o'ylaydi.

KO'ChA

«Matiz» g'izillab ketyapti.

Ichkarida betoqat Ra'no o'tiribdi.

U qo'l telefonini olib, raqam teradi-da, gaplashmay shartta o'chiradi.

NOZIMNING UYI

Sultonning bir o'zi qolgan, boshmog'ini echmay karavotda cho'zilib yotadi.

Keyin joyidan turib, Nozimning stoli ustidan sigareta axtaradi.

Tortma tagidan bir quti sigaret topib, bittasini labiga qistiradi.

Gugurt chaqquncha bir-ikkita cho'pini sindiradi.

Chekmaydigan odam, yo'talib qoladi.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Sharofat aya noiloj sovchilarni ichkariga manzirat qiladi.

Bosit cholning kirgisi kelmaydi, Hamida xola uning orqasidan itaradi.

Orif oshxonaga tog'ora uzatadi.

Tog'orani olayotgan Dilorom lip etib ko'rinib qoladi.

AKMAL AKANING UYI

Akmal aka bilan O'tkir aka piyolani to'qishtirib ichadilar.
Saodat choy ko'tarib kiradi.

AKMAL AKA: - Oyinglar uzoq qolib ketdi?
SAODAT: - Gaplashib o'tirishibdi.
O'TKIR AKA: - Muncha?
SAODAT: - Gaplari bordir-da.
O'TKIR AKA: - Hech gapga to'ymas ekan-da bular.

Akmal aka Saodatga ma'nili qaraydi.
Saodat tezda chiqib ketadi.

AKMAL AKA: - O'tkirboy, bir gap bor. O'g'ilning oldiga borib keladigan bo'lib turibsiz.
O'TKIR AKA (birdan xavotirlanib): - Nimaga boraman? Tinchlikmi?
AKMAL AKA: - Tinchlik, tinchlik.
O'TKIR AKA: - YO aytavering. Biron ish qilib qo'yibdimi? Melisa-pelisaga tushmaganmi?
AKMAL AKA: - Nimaga yomon xayolga boraverasiz, shunday yaxshi bola-ya. (piyolani uzatadi) Qani, buni olaylik. Miyani peshlamasak...
O'TKIR AKA: - Bir gap bor! YAshiryapsiz.
AKMAL AKA: - Qani, oldik! Aytaman. Balki bu yaxshi gap bo'lib chiqar. Borib kelganingizdan keyin birga boramizmi hali.
O'TKIR AKA: - Ichimni qizdirib yubordingiz.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Dilafro'z kirib kelib, to'g'ri oshxonaga qarab yuradi.
ShAROFAT AYANING UYI

Bosit chol to'rda.
O'rtada xontaxta, Nozim bilan Orif bir tomon, Hamida xola bir tomon.
Sharofat aya poygakda.

NOZIM: - E-e, xola-ey, eshikdan haydasang, teshikdan keladi, deyishadi-ku. Shu menman-da.
ShAROFAT XOLA: - Eshikdan kirib, o'tirib ham oldingiz-ku.
NOZIM: - Endi, xola, dod desangiz ham, voy desangiz ham shu gap. Qizingizni berasiz!
ShAROFAT AYA: - Birovning uyiga kirib zo'rlik qilasizmi? Bermayman desamchi? Deyapman ham.
NOZIM: - Xola, siz ham, men ham, bilib turibmiz: qarshilikning foydasi yo'q.
ShAROFAT AYA: - Nimaga foydasi yo'q ekan?

NOZIM: - Bir yo'q deysiz, ikki yo'q deysiz, o'n marta qaytaring, bari bir kelaveramiz. To xo'p demaguningizgacha qo'ymaymiz. Bekorga cho'zganingiz qoladi. Lekin, mayli. Ezgulikning kechi yo'q.

ShAROFAT AYA: - Uka, sizning gapingiz g'irt qaroqchiniki-ya? Bari bir obketamiz deyapsiz-da.

NOZIM: - Shunday, shunday.

ShAROFAT AYA: - Hech shunday bo'lmaydi-da! Tilimiz qisiq joyimiz yo'q. YO bormi? Bo'lsa, aytavering.

BOSIT ChOL: - Bu bola o'zi muncha?..

HAMIDA XOLA (ko'zini ola-kula qilib): - Siz jim!

NOZIM (Sharofat ayaga): - Hay-hay... U yoqqa o'tib ketmang.

ShAROFAT AYA: - Biron gap bo'lsa, yashirmang, uka

NOZIM: - YAshirmaymi?

ShAROFAT AYA: - YAshirmang.

NOZIM: - Unda yashirmasam... Shu odam yuragini ochmasa, qo'ymas ekansiz-da, xola.

Nozim ta'sirlanib, bir zum derazaga boqadi. Boshqalar ham jim qoladi.

Nozim Sharofat ayaga tikilib, juda samimiy gap boshlaydi.

NOZIM: - YAshirmay aytsam, mana shu ikki yoshning munosabatiga havasim keladi. Sulton do'stinga qarayman, qani endi, menga ham shunaqa baxt nasib qilsa, men ham shunday baxt topsam, deb orzu qilaman. Ey xudo, meni shunaqa odobli, pokiza qizga ro'para qilsang, deyman. Ha, xola, yashirmay, ochig'ini aytay, havasim keladi.

Sharofat aya nima deyishini bilmay, indamay qarab o'tiradi.

Hamida xola Nozimni uncha yaxshi eshita olmagan uchun o'ziga gap navbati kelib qolishini kutadi.

Orif nima gapligini yana tushunmay qolgani uchun jim o'tirishga qaror qilib, goh Nozimga, goh Sharofat ayaga ko'z tashlaydi.

Bosit chol ham Nozimga hayron qarab qolgan.

NOZIM: - Bitta men emas, butun fakul tet, eshitganning hammasi shu orzuda!.. Bitta yo'q deyish bilan shunday bir chiroyli baxtni yo'q qilasizmi, xola! Qanday ko'nglingiz boradi? Shunday xayrli ishga men qanday bosh qo'shmay? Mayli, xola, urishing, qarg'ang, uyingizdan haydab chiqaring – men rozi, lekin qaytmayman.

ShAROFAT AYA: - Voy. Kim qarg'ayapti, kimni haydabman?

NOZIM (Sharofat ayaning gapini eshitmagandek): - Ikkalasining kelajagi uchun har qanday xo'rlikka ham roziman. Mayli, olib kelgan narsalarimizni nazaringiz ilmasin, tashlab yuboring! Agar shu odamning qadri bo'lsa, ikki kilo holva bilan odamning bahosi o'lhansa. Siznikiga, albatta, chet ellardan sovchi... odamlar

keladi. Ularning sovg'alari ham zo'r. Lekin, xolajon, narsa baxtning o'rnini bosadimi?

Sharofat aya yana Nozimning gapini tutolmay, dovdirab qolgan, Orif taajjubini bildirmaslikka urinadi, Hamida xola bir tizzasiga kaftlarini qo'yib, jilmayib, bir Nozimga, bir Sharofat ayaga ko'z tashlaydi

Bosit chol kampirining nigohini tutib, bir narsani so'rashga chog'lanadi, oxiri sabri chidamaydi.

BOSIT ChOL: - O'zi nimaga buncha ko'p gapiradi?

ORIF (Sharofat ayaga): - Amakining quloqlari og'irroq.

HAMIDA XOLA (choliga): - Siz jim o'tiring.

BOSIT ChOL: - Boyadan beri qarayman: gapiradi, gapiradi.

HAMIDA XOLA: - Gapirsa, sizga nima?

BOSIT ChOL: - Kuyov degan sal odob saqlamaydimi?

ShAROFAT AYA: - Qaysi kuyov?

HAMIDA XOLA (kulib, choliga baqirib): - Bu emas kuyov, boshqa deb aytdim-ku sizga. (ovozini pasaytirib, Sharofat ayaga) Quloq ketgan, eshitmaydi. Bu ukamni kuyov deb o'ylayapti. Kuyov bo'lsa, nimaga buncha ko'p gapiradi deb hayron.

ShAROFAT AYA: - Kuyov nima qiladi bu erda? Sizlar unga kim bo'lasizlar?

Hamida xola jilmayib qo'yadi.

ORIF (Nozimni ko'rsatib): - Buning qo'shnilari. Xolamga ham qattiqroq gapirish kerak.

HAMIDA XOLA: - Kuyovni ko'rib, keyin rozilik beradi, degan gap kallasiga kirib qolgan...

Sharofat aya o'rnidan turmoqchi bo'ladi.

NOZIM: - Xola, yana bir pas o'tiring. Keyin biz ham turamiz. YOqmasak, o'tiraverganimizdan nima foyda? (bilagini ochib, soatiga qaragan bo'ladi) Endi jiddiy gap: mayli, nima desangiz – shu, lekin iltimos, qizingizdan bir so'rang. YO ha, yo yo'q. Sizni ham qiynamaylik. Keyin, nachora – turamiz-da. Uyga borib, yana kelishga, sizni eritishga tayyorgarlik ko'ramiz.

DILOROMLARNING OShXONASI

Dilorom qo'lini qovushtirib, ko'zi hovlida, ruhsiz o'tiradi.

Dilafro'z choy damlaydi.

DILAFRO'Z: - Opa, choy ichasizmi?

DILOROM: - Yo'q. Sen u yoqqa olib bor choyni.

DILAFRO'Z: - Obormayman. Anavi ko'k ko'ylakli, ko'p gapiradigani bor-ku?

DILOROM: - Ha?

DILAFRO'Z: - Opangni obqochib ketamiz deydi.

DILOROM: - Men bor, demadingmi?

DILAFRO'Z: - Seni ham qo'shib olib ketamiz deydi.

DILOROM: - Yaxshi bo'lardi, o'zingni olib ketishsa. Qulog'im tinchir edi.

Qo'shni Dilorom kiradi.

Qo'lida vebkamera, simini barmog'iga aylantirib o'rab olgan.

Dilafro'z unga o'qrayib qaraydi.

QO'SHNI DILOROM: - Sa-alom!

Borib Dilorom bilan o'pishib ko'rishadi.

Dilorom shunchaki yuzini tutadi, unga qaramaydi.

Qo'shni Dilorom vebkamerani Dilafro'zga uzatadi.

DILAFRO'Z: - Ko'rdingizmi? Zo'r ekanmi?

QO'SHNI DILOROM: - Uncha yaxshi ko'rinmas ekan. Qimirlamay, boshini ham silkitmay qarasa, yaxshi.

DILAFRO'Z: - Sizga qarab boshini silkitdimi, axir?

QO'SHNI DILOROM: - Kimni aytyapsan?

DILAFRO'Z: - Shuncha joydan, Evropadan ko'rinadi-yu, yana qimirlamasinmi?

DILOROM: - Dili, o'chir!

QO'SHNI DILOROM: - Bu nimaga shama qilyapti?

DILAFRO'Z: - O'zingiz yaxshi bilasiz?

DILOROM: - Dili, bor, choyni opkir. Vebkamerani ham xonamga qo'yib chiq.

QO'SHNI DILOROM: - Dugona, bu menga...

DILAFRO'Z: - Endi ko'rib gaplashmaysizmi, faqat xat-da a? Men opamning pochtasini ko'rdim.

Qo'shni Dilorom bo'zarib qoladi.

DILOROM: - Dili, deyapman. Choynakni opkir. (Diloromga) Dugonajon, hozir yuraginga qil ham sig'mayapti. Boshqa vaqti kel.

QO'SHNI DILOROM: - Boshqa kirmayman endi.

DILAFRO'Z: - Gaplashib bo'psiz-da. Endi opamning «imeyl»i kerak emas.

DILOROM: - Ha, tilginang kesilsin sani! Tur, jo'na. Dilor, xafa bo'lma.

QO'SHNI DILOROM: - Yo'q, men ketaman.

DILOROM: - Ko'nglingga olma, xo'pmi? Bola-ku bu.

Qo'shni Dilorom shiddat bilan chiqadi.

Xuddi u qaytib kirgandek, Sharofat aya otilib keladi.

SHAROFAT AYA: - YAsh-shamagur! Nima qilib qo'yding, a, nima qilding?

Dilorom kayfi uchib oyisiga qaraydi.
Dilafro'z ham bu gapni o'ziga olib, qo'rqib ketadi.

ShAROFAT AYA: - Sendan so'rayapman? Voy, er yutkur, sharmanda qilding!

DILOROM: - Nima qildim, aya?

ShAROFAT AYA: - Ayalamay o'l!

DILOROM: - Nima bo'ldi o'zi, aya?

ShAROFAT AYA: - O'l bo'ldi, dard bo'ldi!

Sharofat aya Diloromning yoniga uchib borib, biqinidan qattiq chimchilaydi, Dilorom dodlab yuboradi.

Sharofat aya «Tovushingni chiqarma-e», deb unga bir shapaloq tushiradi.

Dilafro'z otilib kelib, opasi bilan ayasining o'rtasida turib oladi.

Sharofat ayaning o'zi ham yig'lab yuboradi.

Dilorom ham yig'laydi, nima gapligini bilish uchun, ora-sira Sharofat ayaga ko'z tashlaydi.

Dilafro'z goh onasi, goh opasiga qarab, xuddi yig'lamoqchidek burnini tortib-tortib qo'yadi.

ShAROFAT AYA: - Etti iqlimga ketibdi-ku dostoning? Voy, sharmanda! Sani shu ko'rgulikni ko'raman deb o'sdirgan edimmi, a?

DILOROM: - E, aya, bermasangiz bermang! Jonimga tegib ketdi.

ShAROFAT AYA: - Bermaydigan qilib qo'yibsan-ku?

DILOROM: - Aya! Men hech narsa qilganim yo'q. Soppa-sog'man – shu gap kerak bo'lsa. Lekin shularga bergingiz kelmasa, bermang! Boshingizga yostiq qilib olib qoling. Endi hech kimga tegmayman.

ShAROFAT AYA: - Ha, toq o'tasanmi?

DILOROM: - Toq o'taman!

DILAFRO'Z: - Opa, toq o'tmang. Sarvar akaga teging.

ShAROFAT AYA: - Voy-voy, bermaganimga shu alammi? Nimaga hamma biladi, pakul tet ham, butun dunyo biladi, deydi! Shunaqa ham oting chiqadimi?

DILOROM: - Siz bermayman degandan keyin, og'ziga kelgan har baloni aytgandir. Lekin, oyi, bo'ldi! Erga chiqish shunaqa g'urbat bilan bo'lsa, sira keragi yo'q. Endi o'qiyman, ana, chet elga imtihon topshiraman-da, ketaman.

ShAROFAT AYA: - Sandirama! Yaxshi niyat qil.

DILOROM: - O'qiyman degan yomon niyatmi? Siz bunga bermang, men boshqasiga tegmayman, tamom! Yana sovchi kelsa, o'zim haydab solaman. Toza kuydirdingiz-ku odamni.

Oshxona eshigida Murod aka ko'rninadi.

MUROD AKA: - Hay, sal sekinroq-da.

ShAROFAT AYA: - E-e, as-salom! Ichkariga kiring, mehmonlar bor.

MUROD AKA: - Tinchlikmi? Ona-bola nimani tortishyapsizlar?
ShAROFAT AYA: - Erga tegmayman deyapti? Endi xohlaganiga bersam ham tegmas emish.
MUROD AKA: - Xohlaganiga tegmaydi? Nima, xohlagani bormi?
ShAROFAT AYA: - Bor ekan-da, amakisi, mana. Kelib o'tirishibdi.
MUROD AKA: - Xohlagani bo'lsa?.. Aniq xohlaganmikan?
ShAROFAT AYA: - E-e, siz ham... Uyga kiring.
MUROD AKA: - Ko'ngliga qarash kerak unda.
ShAROFAT AYA: - Men hammaning ko'ngliga qarayman. Mening ko'nglimga qaraydigan odam yo'q... Bu ukangiz ham odamga o'xshab, qizlari bilan qiziqadimi, yo'qmi? Pamidor-kartishkasini nimaga ekadi, bolalari bilan ishi bo'lmasa?
MUROD AKA: - Shu bolalar uchun-da, kelin. Siz uyga qarayapsiz, u dalasi bilan ovora.
ShAROFAT AYA: - YUring ichkariga. Ko'pchilik bo'lib kelishgan. (Diloromga) San qizning tilingni kesib olaman. Tegmayman emish-a!
DILOROM: - Tegmayman!
ShAROFAT AYA: - Tegasan! Oyoq-qo'lingni bog'lab berib yuboraman. Bersang ham olamiz, bermasang ham – olamiz, deb o'tirishibdi o'zlari ham.
DILAFRO'Z: - Opa-a!

DAVLATNING HOVLISI

Qo'ng'iroq jiringlaydi
Bola ko'tarib yurgan Davlat borib darvoza eshigini ochadi.
Eshik oldida Ra'no.
Davlat Ra'noni kirgizmay, o'zi chiqmoqchi bo'ladi.
Ra'no uni itarib tashlab, ichkariga kiradi.

RA'NO: - E, yo'ldan qoching! Kirmay yurgan joyimmi?

Kir yuvayotgan Gulsanam ishini to'xtatib, angrayib qarab qoladi.

DAVLAT: - Ra'no, Ra'no, nima qilganingiz bu?
RA'NO: - Voy, sho'rim, kim sizni bu ahvolga soldi?
DAVLAT: - Ha... yiqildim. Nimaga kelding bu erga?
RA'NO: - Yiqildim? Telefonda mashina eshigiga urib oldim dedingiz-ku? Qaysi to'g'ri?
DAVLAT: - Xo'p, eshikka urib oldim. Sizga nima?
RA'NO: - Voy, senga nima deganingiz nimasi? Sizga begona bo'lib qoldimmi hali? Nimaga menga bunaqa qaraysiz?
DAVLAT: - Siz, nima, uyalmay...
RA'NO: - Voy, xavotir oldim, bir gap bo'ldimi, deb qo'rqdim, axir. Bir kun ham ayrilmaydigan odam, uch-to'rt kundan beri yo'qsiz...

DAVLAT: - Sekinrog'-ey, qachon muncha?..

RA'NO: - Nimaga sekinroq? Holingizdan xabar olgani kelsam, sekinroq! Siz ham hech yiqilmagan yo eshikka urilmagansiz. Mana shu qilgan! Ha, bildim!...Anavi kuni meni ham yulmoqchi bo'lgan edi, qochib qutuldim.

DAVLAT: - Ra'no, Ra'no, deya pman!

RA'NO: - Shu ahvolga solsa-ya! Erning kuyasi tutsin. Voy, akajon, ko'zingiz! Ko'ryaptimi? Ra'no gulingizni ko'ryaptimi, yo'qmi?

23. Hay-yu-u, chitti gul!

DAVLATNING HOVLISI

Ra'no Davlatning shishgan ko'ziga qo'l tegizib, yuzini silamoqchi bo'ladi, Davlat siltab tashlaydi.

Davron dadasiga yopishib oladi.

Gulsanam chimirilib qarab o'tiradi.

DAVLAT: - Lo'lilik qilyapsizmi? Bunaqa emas edingiz.

Gulsanam ikki qo'lini tog'oraga osiltirgan ko'yi achchiq istehzo bilan qaraydi.

Ra'no «mehr ko'rsatish»ga zo'r beradi.

RA'NO: - Nima bilan urdi, Davlat aka? Shunday odamni urgan qo'llar akashak bo'lib qolsin! Yo'q, aka, men sizni bunaqa xor qildirib qo'ymayman. O'zim olib ketaman. Bering bolasini. Ketdik! Bolasi ham katta bo'lsa, urib peshonangizni yoradi. Kallakesar...

DAVLAT: - Bolani o'rta qo'shmang! Esingizni eb qo'ydingizmi?

Gulsanam kirini qo'yib, qo'lini etagiga artib keladi.

RA'NO: - Aka, yuring! Bular sizni o'ldirib qo'yadi bo'lmasam.

GULSANAM: - Kim o'ldiradi? Ey, menga qara! Senda bet degan narsa bormi? Uyalmay qanday kelding?

RA'NO: - Davlat aka! Qaytaring buni. Hozir meni ham yuladi.

DAVLAT: - Ra'no, deyaqman! Bas qiling, jahlim chiqyapti.

RA'NO: - Yo'q, o'zim olib ketaman sizni.

GULSANAM: - Kimni olib ketar ekansan, qani!

RA'NO: - O'zimning Davlat akamni. Sen xor qilib tuproqqa qorganni men artib-tozalab olaman.

ShAROFAT AYANING HOVLISI

Sharofat aya oshxonadan chiqqanlaridan so'ng, to'xtab, ko'zlari yoshli, Murod akaga dardini yoradi.

ShAROFAT AYA: - Qiz emas, balo o'stirgan ekanman. Gapini qarang.

MUROD AKA: - Qizishmang, kelin. Qizingiz yaxshi, bir nima o'tib ketgandir-da.

ShAROFAT AYA: - Chappa bo'lib qoldi. Endi ikkoviga ham, hech kimga tegmayman, deydi!

MUROD AKA: - Yaxshi gapiring, kelin. Yaxshi gap bilan ilon inidan, deyishadi.

ShAROFAT AYA: - Bu yoqdan bular ham kelib o'tiribdi, berasan, deb.
MUROD AKA: - Qaysilari?
ShAROFAT AYA: - Anov kuni kelganlar. Bolalar. Bugun bir boboy bilan kampirni ham ergashtirib kelgan. Dovu dastkasi bilan.
MUROD AKA: - Nima qilmoqchi bo'lyapsiz?
ShAROFAT AYA: - Boshim qotgan. Bular yo'q deganga qaytadigan emas.
MUROD AKA: - Bir nimani bilib kelgandir-da, kelin.
ShAROFAT AYA: - Hech narsa yo'qqa o'xshaydi.
MUROD AKA: - Qiz sizniki, o'zingiz bilasiz. Lekin menga qolsa, qizning ko'ngliga qarang.
ShAROFAT AYA: - Ko'nglini ko'rdingiz-ku. Erga ursa, osmonga sapchiyapti.

Murod aka yonini timirskilaydi

ShAROFAT AYA: - E-e, qo'ying shu zormandani! Uyga kirsangiz-chi. Ukangiz u yoqda, sizdan maslahat so'rasa, kadichangizga yopishasiz.
MUROD AKA: - Men yaxshilik taraf, kelin. Yana ham o'zingiz bilasiz. Lekin yaxshilik yaxshi.

ShAROFAT AYANING UYI

Nozim, Orif, Hamida xola, Bosit chol.
Bosit chol nima gapligini tushunolmaganidan sal diqqat.
Hamida xola Nozimga mehr bilan qaraydi.
Orif nochor iljayadi.

ORIF: - Yana kim qayoqlarga ketib qoldingiz. Men gumroh.
NOZIM: - Menga oson tutyapsiz-da, a?
HAMIDA XOLA: - Buncha ko'p gapni qaerdan olasiz? Eshitmasam ham anqayib o'tiraverdim.
BOSIT ChOL: - Bu o'zi nima deyapti muncha? Radiyoldan ham ko'p gapiradi. Radiyolda-ku orasida ashula beradi, buniki uzilmaydi.
NOZIM: - Ana, diktora ham bo'ldik. (amakiga piyolani ishora qilib) Amaki, choydan oling. Xola, zerikmayapsizmi?
HAMIDA XOLA: - Hali ko'p gapirasizmi?

Orif Nozimga qarab kuladi.
Nozim iljayadi.
Hamida xola tovushini pasaytirib so'raydi.

HAMIDA XOLA: - Dasturxonga o'zimiz olib kelgan narsalardan qo'ymayapti-ku?
NOZIM: - Hozir shuni qo'ydimiz. Qo'ydirsak, u yog'i... a Orif?
ORIF: - Fayrat qiling.
NOZIM: - Xudo quvvat bersin.

BOSIT ChOL: - Sal odob saqlab o'tirsa ham bo'lar edi. Ko'p gapirar ekan, boshim g'uvlab ketdi.

HAMIDA XOLA(ovozini ko'tarib): - Eshitmasangiz, nimadan g'uvlaydi? (Nozinga) Aytdim sizga shu amakingizni olib kelmaylik deb. Kallasiga bir narsa kirib qolsa bo'ldi – chiqmaydi.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat Davronni Gulsanamga tutqazadi, Ra'noning qo'ltig'idan tutib, tashqariga etaklamoqchi bo'ladi.

Ra'no siltab tashlaydi.

RA'NO: - Chiqmayman. Siz ham yursangiz, mayli.

DAVLAT: - Mana, yuryapman.

RA'NO: - Yo'q, men bilan ketasiz.

DAVLAT: - Jinni bo'ldingizmi? Nimalar deyapsiz?

Ra'no sumkachasidan qora ko'zoynak chiqaradi.

RA'NO: - Mana, menikini taqib oling. Qizlarniki ham bo'laveradi.

GULSANAM: - Ishtoningni bo'yniga solib, sudra.

RA'NO: - Sudramasam ham ketadi.

GULSANAM: - Voy, sharmandalar! Bolam, otang kimni topganini ko'ryapsanmi?

DAVLAT: - Hey, qo'yinglar-e. Ra'no, yuring!

RA'NO (Gulsanamga): - Maymuningni oraga qo'shma!

GULSANAM: - Voy, mening bolam senga maymun bo'lib qoldimi? Bolaga zor bo'lgur!

DAVLAT: - Ra'no, tilingizni tiying, deypman.

RA'NO: - Nima qo'rqadigan joyim bormi? Endi siz ham xotiningizning etagiga kirib olib... Menga ikkovlashyapsizlarmi?

GULSANAM: - E-e, bor, jo'na-e. Firt shallaqa ekansan-ku.

RA'NO: - Davlat aka, bu xotinni qaydan topgansiz? Og'zidan bodi kirib, shodi chiqadi. Ko'zingizning ko'karishiga arziydimi shu?

GULSANAM: - Voy, Davronjon, ko'ryapsanmi, dadang buni qaydan topgan ekan.

DAVLAT: - Bo'ldi, Ra'no! Spektakl tugadi. Indamasa, haddingizdan oshib ketdingiz. Endi keting.

RA'NO: - Buning nimasi xotin? Turshak-tarasha, bir gramm jiri yo'q. Yana tug'ib ham bergan. Qoyil bo'lmadim sizga. Xotiningiz ham manavi temir-tersak mashinangizning o'zi, tar-tar qiladi, yurmaydi.

GULSANAM: - Sen o'zingga bir qara! Yaxshi bo'lsang, birovning eriga osilib yurasanmi?

RA'NO: - O'zing osilyapsan. Davlat akam meniki edi, sen kelib egalik qilmoqchisan.

GULSANAM: - E-e, tavba! Birovning erini tortib ham oladi! Sendaqani birinchi ko'rishim.

DAVLAT: - E-e, bo'ldi-e!

RA'NO: - Shuni ham xotin deb olgan! Ey, men nima qilay endi? Boshiga ko'taradigan odam xotiniga tepkilatib o'tiribdi-ku.

GULSANAM: - Ey, ketasanmi, yo'qmi? Bunaqa gaplaringni, ko'chaning qizi, ko'changda qil, mening pokiza uyimda emas.

RA'NO: - Voy, pokiza-ey. Men Davlat akamsiz ketmayman.

GULSANAM: - Juda ahmog'ingni topibsan, senga erini topshirib qo'yadigan. Davlat aka, shu iflosni deydigan bo'lsangiz, hozir keting! Bo'lmasa, javobini bering buning!

ShAROFAT AYANING UYI

Boyagi davraga Murod aka qo'shilgan.

Murod aka Bosit cholning yoniga o'tirgan, davraga yoshi kattaroq odam qo'shilganidan cholning chehrasi ancha ochiq.

Sharofat aya o'ng'aysizlanib o'tiradi.

Orif goh Nozimga, goh Sharofat ayaga ko'z tashlaydi.

Nozim choyni bostirib-bostirib ichadi.

NOZIM: - Vo-oh, do'ndirma qilib damlanibdi! Qani endi bu holva bilan bo'lsa. E-e, aytganday, Orif, popugidan oldinglarmi?

ORIF: - Bir necha xili bor edi.

NOZIM: - Anavi, yumshog'i. Shundan bor edimi?

ORIF: - Bor, bor. Uni pashmak demaydimi?

NOZIM: - Bilmayman, o'ralgan ipga o'xshagani-da. (Sharofat ayaga) Xola, men shu holva bo'lmasa, choy icholmayman.

ShAROFAT AYA (kinoya bilan): - Holvasiz-a?

NOZIM: - Haligi tog'oralar bilan kelgan edik lekin.

ShAROFAT AYA: - Shirinligingizni olaylig-a? Shunday demoqchimisiz?..

NOZIM: - Ha, endi, xayrli ishni holva bilan boshlash yaxshi-da. Murod aka, to'g'rimi?

MUROD AKA: - Ha, holva azaldan tansiq bir narsa-da.

ShAROFAT AYA: - Siz, uka, o'zingizni anqovlikka solyapsizmi yo ichingizdan pishganmisiz?

NOZIM: - Ichimdan pishganman, xola. Pishmagan bo'lsam, sizday onaxonnikiga yurak yutib kelamanmi?

ShAROFAT AYA: - Hurmatingizni qilib, bo'ldi, gap tamom, demayapman... Olsam, xo'p deganim bo'ladi-ku.

NOZIM: - Endi, ollohning buyurgani shu bo'lsa, xo'p deysiz, onajon. Biz bir sababchi, xolos.

MUROD AKA: - Ha, shunday, shunday. Hammasini olloh biladi.

BOSIT ChOL (kampiriga): - Ikkovi nimani tortishyapti? Ma'qul tushmaptimi?

HAMIDA XOLA (qo'li bilan jim ishorasini qilib): - Yaxshi, yaxshi. Eshiting.
BOSIT ChOL: - Ayt, ko'p gapirsa, obro'yi ketib qoladi.

Murod aka shosha-pisha Bosit cholga choy tutadi.

NOZIM: - Bizni ham qiynamasangiz, o'zingizni qiynamay... E-e, xola, gapimni yo'qotib qo'yyapman. Bunaqa payti nima deyishni ham bilmayman.

ShAROFAT AYA:- Juda bilyapsiz. Nima deyishni bilmayotgan - men.

NOZIM: - Ikkovimizning bilgan-bilmaganimiz shu bitta gap-da, xola. Bolalaringizning baxti deb yaxshi niyatda o'tiribmiz-da.

ShAROFAT AYA: - Uka, o'zingiz ham hech balodan qaytmaysiz shekilli.

NOZIM: - Men faqat qizingiz demayapman, bolalaringiz deypapman, xola. Ikkita farzandingizning uchta bo'lishini, ularning yoniga aka bo'lib yana bitta o'g'lingiz qo'shilishini aytyapman. Shunday xayrli ishdan nimaga qaytay? To'g'rimi, Murod aka?

Murod aka ichayotgan choyiga tuyilib, Sharofat ayaga gunohkorona qarab oladi.

MUROD AKA: - To'g'ri, uka, to'g'ri. Xayrli ishdan qaytish yaxshi emas.

NOZIM: - Ey-y, xola! Men ayollarni tushunmayman. Qizining baxtini o'zi istaydi, shu baxt kelsa, o'zi qaytaradi yana. Birovlari chet elda ishlayotganga qiz bersam deydi. Orzu! Lekin farzandi shu bilan bir umr kashal yurtlarda qolib ketishini o'ylamaydi. Yilda ko'rsa bir marta ko'radi, bo'lmasa u ham yo'q. Agar ham shuncha yo'ldan onamni ko'ray deb kelolsa! Ko'z yoshga cho'miladigan orzu.

ShAROFAT AYA: - Hech kim bunaqa...

NOZIM (ataylab gap bermaydi): - Xo'p. Chet eldagi kuyov insofli chiqsa, xo'bu xo'p, lekin ichadigan, anuvnaqa chekadigan, xotinga azob berib, yig'latadigan bo'lib chiqsa-chi? Mushtipar nima qiladi? Begona yurtda, bir o'zi! Dardini yorib, onasinikiga kelolmasa, yoniga kiradigan himoyachisi yo'q! Kim uning ko'zyoshini artadi? Shu tomonlarini hech kim o'ylamaydi. Ha, chet elning noni shirin emas, achchiq.

MUROD AKA: - Ha, o'zga yurtda podsho bo'lguncha, o'z yurtingda gado bo'l, deyishadi-ku.

ShAROFAT AYA (Murod akaga norozi qarab olib): - Hali birov qizini chet elga beryaptimi?

NOZIM: - Bilmadim, bilmadim. Ishqilib, bizni pisandga ilmayabdilar, opkelgan narsalarimizni qaytaradilar, o'zimizga istehzo, piching gaplar, ketmaysanmi, degan shamalar...

ShAROFAT AYA (xijolatli jilmayib): - Voy, uka-ey, ko'nglingizga oldingizmi? Sovchi bo'lib kelgandan keyin qattiq-quruq gaplarni ko'taradi-da.

NOZIM: - Mana, ko'tarib, chidab o'tiribmiz-ku. Olib kelgan holvamız o'zimizning tomog'imizga tiqilib.

ShAROFAT AYA: - Gapga yomon balo ekansiz lekin.

NOZIM: - Sizdan qo'rqqanimdan. Gapirmay qolsam, haydab yuborasizmi, deb.
ShAROFAT AYA: - Sizdan boshqalar ham gapiradimi?
NOZIM: - Yo'q, men gapimga javob olaman. Keyin, ana, xohlagancha hangoma qilaverasizlar.

AKMAL AKANING HOVLISI

Saodat tokchadagi telefonda gaplashyapti.
Jumagul opaning butun vujudi bir quloq.
Salima opa birmuncha bosiq qarab turadi.

SAODAT(go'shakka): - Ertalabdan beri yo'qmi?.. Qo'l telefonini bilmaysizmi?.. Bor, yaqinda olgan... Hech kim bilmaydimi?.. Kelsa, ayting, tez xolasinikiga telefon qilsin... Ha, xolasinikiga... Saodat deng. YOzib qo'ying. (Jumagul opaga) Bugun ertalab chiqib ketgan ekan, hali kelmabdi, qo'l telefonini hech kim bilmas ekan. YAngi olgan-da.

JUMAGUL OPA: - Ertalabdan beri yo'q? Qayoqda yurgan bo'lsa?

SALIMA OPA: - Kap-katta yigit, yurganda ish bilan.

JUMAGUL OPA: - Ha, o'shasining oldiga ketgan. Saodatjon, tez-tez telefon qilib tur. O'-o'zini ko'rdingmi?

SAODAT:- Ko'rdim, xola. O'pishib ham ko'rishdik.

JUMAGUL OPA: - Voy, o'pishmay o'lsin!

SALIMA OPA: - Qizlar... o'pishgandir-da.

SAODAT: - Men o'pdim, xola, u emas.

JUMAGUL OPA: - Qanday o'pding? Bir megajinni?

SAODAT: - Hech ham megajin emas. Chiro-oyli! Bo'ylari ham Sulton akamga mos.

JUMAGUL OPA: - Voy, mos bo'lmay qurib ketsin. A chiroyli ekan, yo'ldan urishga Sulton akangdan boshqasi topilmabdimi? Bolam bechoraning ko'ngli toza, suzilib qaragan bo'lsa, laqqa uchgan-da boyaqish.

SALIMA OPA: - Halitdan har narsa deyaverma. Keyin o'zing uyalib yurarsan.

JUMAGUL OPA: - Hecham-da! Men uyalar ekanmanmi?

SAODAT: - Balki Sulton akam uni yo'ldan urgandir.

JUMAGUL OPA: - Sulton akang a? Shunaqa uddaburon bo'lsa, sendan qolmas edi.

SALIMA OPA: - Endi Saodatni tinch qo'y-da. Shuncha gapni ko'tardi. Etadi.

JUMAGUL OPA: - Hozir otasini jo'nataman. Yo'q qilib kelsin. YUring, ichkari kirdik. Ichib olmaslaridan.

SALIMA OPA: - Saodat, sen ovqatingga qara.

Saodat chiqib ketadi.

SALIMA OPA: - Qo'y endi, hadeb Saodat, Saodat, deyaverma. O'zi kulib yurgan bilan, ichidan ichqirindi o'tayotgandir.

DAVLATNING HOVLISI

Gulsanam jahlga mingan.
Ra'no ham undan qolishadigan emas.
Davlat ularning o'rtasida turib olgan.

DAVLAT: - Gulsanam, jonim, sen uyga kir. Iltimos! Davron qo'rqadi.
RA'NO: - Qani, yul! Mening ham ko'zimni ko'kartir.
GULSANAM: - Voy, senga xudo bas kelmasa, bandasining kuchi etmaydi.
RA'NO: - Ha, qo'rqdingmi?
DAVLAT: - Ra'no, ketasizmi, yo'qmi?
RA'NO: - Bir yulsin edi! Boshiga Alining o'yinini solardim. Menga bas kelaman deganga ko'rsatib qo'yaman!
GULSANAM: - Voy, turqing o'chsin! Uyatsiz!
DAVLAT: - Ra'no, bo'ldi, jo'nang!
RA'NO: - Menga jo'nangmi?
DAVLAT: - Ha, jo'nang! To'ydingiz.
RA'NO: - Bekorlarning beshini aytibsiz! Shuncha.. dan keyin... endi jo'nami?
DAVLAT: - Boring, qo'lingizdan kelganini qiling. Sizning bunaqa ekaningizni bilmagan ekanman.
RA'NO: - Bilmagan ekansiz? Endi bilasiz qanaqaligimni! Shunday bilasiz-ki.
DAVLAT: - E boring-e!

Shu payti tokchadagi telefon jiringlaydi

DAVLAT: - Gulsanam, borib ol. YO Nozim, yo Sulton. Sovchilikning javobini aytadi. Siz, Ra'noxon, endi oramiz ochiq. Boring! Gulsanam, tezroq ol telefonni.

Gulsanam qo'lida Davron bilan telefon tomonga yuradi.

RA'NO: - Men shunday qo'yib qo'ymayman.
DAVLAT: - Mayli, nima qilsangiz ham. Lekin hozir keting.
RA'NO: - Kuzatib qo'ymaysizmi?
DAVLAT: - Shu gaplaringizdan keyin kuzatay hammi? Yo'q, bo'ldi endi. Ja kuzatadigan qildingiz.
RA'NO (Gulsanamga eshittirmay, soxta suzilib): - Qachon ketadi bu? Bolasini ham olib kelibdi.

Davlat Ra'noga og'ir nazar soladi.

DAVLAT: - Yaxshi boring. Xo'pmi? Yaxshi boring endi!
RA'NO: - Bormaysizmi? Men ham kelmaymi?
DAVLAT: - Tushunmayapsiz shekilli.

Davlat Ra'noning ko'ziga to'g'ri qarab turadi. Boshqa gapirmaydi – tushunarli.

Ra'no keskin burilib. Chiqib ketadi.

DILOROMLARNING OShXONASI

Dilafro'z kursini opasining yoniga qo'yib olgan.

Qo'li opasining elkasida, ko'zlari nigoron.

Dilorom qo'llarini tizzalari orasiga qo'yib hayajonli o'tiribdi.

DILAFRO'Z: - Opa! Bularga xo'p demang. Ikkalamiz Evropani kezib yurar edik-da. Mana, ko'rasiz, siz Sarvar akaga xo'p desangiz, men to'ygacha ingliz tilini o'rganib olaman.

DILOROM: - Ingliz tili Angliyada.

DILAFRO'Z: - Mayli, fransuzchani o'rganaman.

DILOROM: - Kim o'qitadi seni? Maktabingda inglizcha-ku.

DILAFRO'Z: - Repetitor! Siz rozi bo'lsangiz bo'ldi. Xo'p deysiz-a? Jon opa! Opa-ajonim!

Sharofat aya kiradi.

ShAROFAT AYA: - Dili qizim, sen chiqib tur.

DILAFRO'Z: - Opam Sarvar akaga xo'p deyaptilar!

Dilorom g'amgin jilmayadi.

Sharofat aya derazaga qarab takrorlaydi.

ShAROFAT AYA: - Chiqib tur, qizim. Opangda gapim bor.

DILAFRO'Z: - Menga ham tegishli-ku.

ShAROFAT AYA (ovozi titrab, mehr bilan): - Asalim! Hovliga qara.

Dilafro'z bir gap borligini sezib, sekin chiqadi.

Dilorom ayasiga g'amgin qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Ona qizim!

Sharofat aya Diloromning elkasidan quchoqlaydi.

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi, ona qizim! Agar ko'ngling shunda bo'lsa?..

Dilorom boshini egib, yig'lab yuboradi.

Sharofat ayaning ham ko'ziga yosh keladi.

ShAROFAT AYA: - Endi ayt, bolam! So'ramadingiz, achchiq qildingiz deb yurma. So'rayapman.

DILOROM (boshini ko'tarmay shivirlaydi): - Aya... o'zingiz bilasiz. Men sizni norozi qilib chiqmayman bu uydan.

ShAROFAT AYA: - Voy, ona qizim, o'g'il bolam! Men seni norozi bo'laman deb o'stirmadim. Ko'nglingdagiga o'ynab kulib beraman. Hay, uni bir aytib ko'rdim-da, balki qaytarsan gapingdan deb, sinadim.

DILOROM: - Ixtiyorim sizda, aya. Siz katta qildingiz, siz bering.

ShAROFAT AYA: - Men ochiq ko'nglim bilan beraman, agar sen xo'p desang.

Sharofat aya Diloromning peshanasidan o'padi-da, ko'zi yoshli, jilmayadi.

ShAROFAT AYA: - Endi meni yalintirma-da, qizim!

Dilorom ayasini qattiq quchoqlab oladi.

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi, qizim, narsalarini och-chi.

Dilorom turib, ko'zlarini artadi, keyin o'rog'lik tugunlarni echadi.

ShAROFAT AYA: - Eh-he, to'liq tayyorgarlik bilan kelishibdimi? Bu bola yomon pishiqmi deyman. Oldin kelishib, keyin olib kelmaydimi? Voy, uddaburon-ey, bari bir ko'ndiraman, degan-da.

AKMAL AKANING UYI

Akmal aka bilan O'tkir aka dasturxon ustida suhbatda.

AKMAL AKA: - O'tkirboy, o'ylaylik, bu yog'iga nima qilamiz?

O'TKIR AKA: - Akmal aka, niyatlar boshqacha edi-ku?

AKMAL AKA: - Men qilaman o'ttiz, xudoyim qiladi to'qqiz, deyishadi.

O'TKIR AKA: - Qanday xursand yurgan edim! Jumagulning mazasi qochib qolmasa hali.

AKMAL AKA: - Opasi yotig'i bilan tushuntiryapti.

O'TKIR AKA: - Yana ham yaqin bo'lamiz degan edim-da. Bu yog'i qanday bo'ldi!

AKMAL AKA: - Bizlar kesib tashlasa ham ajralmaymiz, O'tkirjon! Siz bilan bir umr bittamiz, Sultonboy ham o'g'limiz. U yog'ini ko'ring, o'g'ilning o'zi qiz topgan bo'lsa, borib keling endi. Bilmadim, ko'rasizmi, yo'qmi. Har qalay, o'ziga mosini topgandir. Aqlli bola-ku.

O'TKIR AKA: - Ustimdan bir paqir suvni quyib yuborganday... Nima deyishni ham bilmay qoldim.

AKMAL AKA: - O'ylab ish qilavering. Sultonning jim yurishiga uncha ishonmang, u bir narsaga kirishmasin, keyin gapidan qaytadigan xilidan emas. Turib olsa, siz ham buzaman deb yurmang.

O'TKIR AKA: - Bosh qotdi-ku.

AKMAL AKA: - Bola paqir begona shaharda otasizday bo'lib qolmasin.

Jumagul opa shiddat bilan kiradi, uning orqasidan eriga ma'noli qarab qo'yib, Salima opa ham kirib keladi.

JUMAGUL OPA: - O'tkir aka! Eshitdingizmi?

O'TKIR AKA: - Eshitdim, mana, bojam bilan shuni gaplashib o'tiribmiz.

JUMAGUL OPA: - Gaplashib o'tiribmiz? O'-o'tiribsizmi!? Tez aeroportga boring-da, uching!

AKMAL AKA: - Chipta tayyormikan?

JUMAGUL OPA: - Ishim zaril deysiz. Ustiga bersa, erning tagidan bo'lsa ham topib berishadi.

O'TKIR AKA: - Xo'p, o'tir. Sal ichgan edik-ku.

SALIMA OPA: - Jumajon, o'tirib gapir.

JUMAGUL OPA: - Taksida borasiz. Samolyotda bir uxlab olsangiz, Toshkent-da.

AKMAL AKA: - Jumagul, o'tiring. Gap bor.

JUMAGUL OPA: - Keyin gaplashaveramiz. Bojangiz borib kelsin.

O'TKIR AKA: - Borib nima deyman?

JUMAGUL OPA: - E-e, otamisiz? Nima deyman emish! Borib o'g'lingizga gapingizni o'tkazasiz. Oq qilaman deng, ko'k qilaman deng, ishqilib, qaytarib keling.

AKMAL AKA: - Jumagul, singlim...

JUMAGUL OPA: - Qarang-a, nima qilaman! O'g'lingizga gapingiz o'tmasa, qanaqa erkaksiz!

O'TKIR AKA: - O'g'ling men ham erkak deb turib olsa-chi?

AKMAL AKA: - Ha, erkak. Erkak bo'lib qoldi u ham.

Jumagul opa yig'lab yuboradi.

SALIMA OPA: - Jumajon, nimaga yig'i?

JUMAGUL OPA: - Men bu yoqda nima orzularda yuribman, sizlar uni erkak deysizlar.

O'TKIR AKA: - Ko'zingning suvi ham oqishga tayyor turadi-ya.

JUMAGUL OPA: - Ha, ko'zyoshim tayyor! Shu o'zi topganini yo'q qilib kelmaguningizgacha endi to'xtamaydi.

AKMAL AKA: - Hay, Jumagul, o'tiring, bir bojalar, opa-singil o'tirib, maslahat qilib olaylik.

JUMAGUL OPA: - Nimasini maslahat qiladi?

SALIMA OPA: - Jumajon, yonma, o'tir.

JUMAGUL OPA: - Yo'q, o'tirmayman. O'tkir akam ketsinlar. Keyin o'tiraman.

O'TKIR AKA: - Hozir derazadan uchib chiqaymi? Bo'pti, boraman, lekin avval gaplashib olaylik. O'tir. Sen ham onasan, onalik gapingni ayt.

ShAROFAT AYANING UYI

Sharofat aya sekin kiradi, dasturxonga qarab, xushhol o'tiradi.

Nozim bir qarashda uning holatini anglab, jiddiy tortib, Orifga bir nazar tashlaydi-da, boshini egadi.

Hamida xola Sharofat ayaga jilmayib qaraydi.

Bosit chol goh Sharofat ayaga, goh Nozimga ko'z yugurtiradi-da, kampiriga savol nazari bilan tikilib turadi.

HAMIDA XOLA: - Keling, singlim.

ShAROFAT AYA: - Xush ko'rdik. Yaxshi o'tiribsizlarmi?

Orif «Ha, yaxshi o'tiribmiz», deb javob qilmoqchi bo'ladi-da, Nozimga bir qarab, jim bo'lib qoladi.

Hammaning yuzida nimanidir kutish bor.

Nozim gap boshlay olmay qiynaladi, madad so'ragandek Orifga qaraydi.

Orif ko'zini olib qochadi.

Bosit chol o'zicha gapirib qoladi.

BOSIT ChOL: - Ha, yaxshida-e... shunaqa gaplar.

MUROD AKA: - Ha, yaxshi, yaxshi.

Sharofat aya Murod akaga qarab qo'yadi.

Murod aka u bilan ko'z urishtiradi-yu, nima deyishni bilmay, yana jim qoladi.

Nozim yana Orifga qaraydi.

Orif uning qarayotganini sezib, piyolaga choy quyib tutadi.

Nozim piyolani qo'liga olib, bir xo'playdi-da, yo'taladi, keyin tomoq qiradi.

NOZIM: - E-e, xola, bu bir azob bo'lar ekan-ku!

Orif yalt etib Nozimga qaraydi.

ShAROFAT AYA (ajablanib): - Nima azob, uka?

NOZIM: - O'zim yosh bo'lsam. Bir yoqda ikki yosh insonning taqdiri, bir yoqda onaning ko'ngli.

MUROD AKA: - Ha, odamning taqdiri ishi oson emas.

NOZIM: - O'zimga o'zim dalda beraman. Yaxshi gaplar bo'lib qolar kut, deyman. O'zimni hazilkash ko'rsataman. Lekin ezilib ketyapman.

ShAROFAT AYA: - Ha-a...

NOZIM: - Shu, bo'ladigan ishning oldini to'sib nima qilamiz, xola? Odamlarning bir-birini qiynaydigan... odatlari ko'p. A xola?

Orif Sharofat ayaga javob kutib qaraydi.
Sharofat aya dalda istab, Murod akaga qaraydi.
Murod aka nosqovog'ini izlab, cho'ntagini timirskilaydi.
Bosit cholning sabri chidamaydi.

BOSIT ChOL (Hamida xolaga): - Gapiraveradi, gapiraveradi. Boshim aylanib ketdi.

HAMIDA XOLA: - Eshitmaysiz-u, qanday boshingiz aylanadi?

Orif kulib yuboradi.
Nozim ham iljayadi.
Sharofat aya engil tortadi.

BOSIT ChOL: - Kattalarga ham gap bersin. (Murod akaga) A uka?

MUROD AKA: - Shunday, shunday.

ShAROFAT AYA (Nozimga): - Hay, uka, mayli. Qiynalayotgan bo'lsangiz, men ham qiynalmay, mayli, gapingizni ayting.

NOZIM: - Shu gap-da, xola. A Orif?

ORIF: - Shu, shu.

ShAROFAT AYA: - Shu vaqtgacha, o'zingiz aytdingiz, hazil bo'ldi, shama bo'ldi. Endi gapingizni ochiq ayting, men ham ochiq javob beray.

Sharofat ayaning o'ktam gapidan Nozim xavotirga tushib, Orifga yordam so'rab qaraydi.

Orif bilinar-bilinmas elka qisadi.

Nozim boshini ko'tarib, qaddini rostlaydi.

NOZIM: - Xo'sh, ochiq bo'lsa, xola, rasmiy qilib-da? Qulchilikka kelganmiz! Niyatimiz – xudoning ikkita suyuqli bandasining boshini bitta qilish. Qizingizning qo'lini so'rayapmiz. Ochiq ko'ngil bilan bir rozilik bersangiz, mana, nuroniy otaxonning duosini olib, nonimizni sindirsak!

MUROD AKA: - Ha, bu...

BOSIT ChOL (Hamida xolaga): - Nima dedi? E-e, bu yana gapga tushib ketdi-ku.

Hamida xola unga jim ishorasini qiladi.

NOZIM: - Ana shu! Bunaqa payti nima deyishni bilmayman. Qo'rqqanimdan tilimga nima kelgan bo'lsa, gapirib yuboryapman.

BOSIT ChOL: - Bu xotinni yig'latdi-ku?

Sharofat aya durrasining uchi bilan ko'zini artib o'rnidan turdi.

ShAROFAT AYA: - Amakisi?

Murod aka ilkis qaraydi.

Sharofat aya «men bilan yuring» degan imo qilib, eshikka yuradi.

Orif Nozimga xavotirlanib qaraydi, Nozim ikki ko'zini yumib, qanoat ishorasini qiladi.

Hamida xola cho'zilib Bosit cholning tizzasiga urib-urib qo'yadi.

AKMAL AKANING UYI

JUMAGUL OPA: - Onalik gapingni ayt, deysiz-da, o'zingiz bir tiyin qilyapsiz?

O'TKIR AKA: - Iy-e, nima qildim? O'g'lingga u qizni men topdimmi?

JUMAGUL OPA: - Ertaroq harakat qilsangiz, shu gaplar bo'lmas edi. O'qishini bir joyga etkazsin, o'qishini bir joyga etkazsin... deb.

O'TKIR AKA (Akmal akaga bir qarab olib): - Ha, bu yog'i ham yosh edi-ku.

AKMAL AKA: - Jumajon, og'ir bo'ling-da endi.

SALIMA OPA: - Biz bilan hisoblashmay qo'yyapsanmi?

JUMAGUL OPA: - Tayyor kelindan ayrilib o'tirsam! Voy-y, opa, doringiz yo'qmi? Nafas etmay ketyapti.

SALIMA OPA: - Hozir, hozir. (eshikka qarab) Saodat! Hu, Saodat!

Saodat eshikda ko'rinadi.

SALIMA OPA: - Javondagi qutichani qara? (Jumagul opaga) Nima ichib yurar eding, «Raunatin»mi?

JUMAGUL OPA: - Voy, voy. «Raunatin»ingiz menga ta'sir qilmaydi. Boshqa nimangiz bor.?

SALIMA OPA: - «Nifedipin» darrov tushiradi.

O'TKIR AKA: - O'rgangan.

AKMAL AKA (Saodatga): - O'sha qutichada «nifedipin» ham bor. Sariq tugmadori. (Jumagul opaga) YArmini tilingizning tagiga tashlaysiz.

O'TKIR AKA: - Hovliqma desa ham, hovliqaverasan.

JUMAGUL OPA: - Opa, tezroq bersin dorisini. (eriga) Siz men o'lib qolmasimdan oldin harakatingizni qiling.

O'TKIR AKA: - O'lma-e! Og'zingga kelgan gapni gapiraverasanmi.

SALIMA OPA: - Jumajon!

AKMAL AKA: - Boradi, boradi. Men ham boraman.

Salima opa Akmal akaga hayron bo'lib qaraydi.

SALIMA OPA: - Siz nima qilasiz?

AKMAL AKA: - Men ham bojamning yonida turay. Bir o'zining gapi o'tmaydi.

Saodat kirib, dorini Jumagulga uzatadi.
Jumagul opa Saodatga og'ir-og'ir nafas olib, yig'lamsirab qaraydi.

24. Ohlarim tutgay seni

ShAROFAT AYANING UYI

Murod aka sakkiz patirni bir quchoq qilib olib kiradi.

Uning ortidan holva va shokoladlar qo'yilgan katta patnisni ko'targan Sharofat aya ko'rinadi.

Nozim tabassumini labini qimtib bekitib, jiddiy ko'rinishga intiladi.

Orif xuddi uni yaxshi xabardan ogoh etmoqchidek qaraydi.

Hamida xola mamnun iljayadi.

Murod aka patirlarni dasturxonga qo'yib, ustidagi ikkitasini oladi-da, Nozinga uzatadi.

MUROD AKA: - Siz – sovchi, siz sindirasiz-da.

NOZIM: - Men yoshman, o'zingiz.

ShAROFAT AYA: - Yo'q, buni kuyov tomon sindiradi.

NOZIM: - YOshim kichkina, qandoq... bo'larkan? A Orif?

Nozim, qo'lida ikkita patir, nima qilishni bilmay, Orifga qaraydi. Orif Nozinga Bosit cholni imo qiladi.

Nozim patirlarni Bosit cholga uzatadi.

HAMIDA XOLA (choliga, ovozini ko'tarib): - Siz oling! YOshingiz ulug'.

Bosit chol qo'lida ikkita patir, kalovlanib qoladi.

HAMIDA XOLA: - YOshlarni bir duo qiling, qo'sha qarisin deng-da, sindirib bering.

ORIF: - Ha, ota, bir duo qiling.

Hamida xola fotihaga qo'lini ochib, cholini undaydi.

HAMIDA XOLA: - Patirni qo'ying. Qani...

Bosit chol tushunib, patirlarni dasturxonga qo'yadi va odmi-avom qiroat qilib boshlaydi.

BOSIT ChOL: - Auzu billahi minashshaytonir rojiym. Bismillohir-rahmonir-rahim. Allohu lo ilaha illo huval-hoyyul qayyum. La ta'huzuhu sinatun valo navm. Lahu mo fis –samavoti va mo fil –arz. Man zallazi yashfa'u indahu illo biiznih. YA'lamu ma bayna aydihim va mo xolfahum va mo yuhituna bishay'im min ilmihi illa bimo sho a Vasi'a kursiyuhusamavati val-arz. Valo yauduhu hifzihumo va huvval aliyyul-azim.

Bosit cholning u qadar risoladagidek bo'lmagan, lekin sidqidil qiroati tubandagi manzaralar ustida eshitiladi:

Ochiq eshikdan dahlizga, dahlizning ochiq eshigidan hovliga chiqamiz.

Qator ko'm-ko'k ishqomlar.

Ko'm-ko'k uzum boshlarida oftob jilvalanadi.

Bir chekkada uch oyoqli narvon qiyshayib turibdi.

Oshxonaga kiramiz: Dilorom qizib turgan yog'ga to'g'ralgan piyozni tashlaydi.

Qozonda piyoz jazillagani bizga eshitilmaydi. Hovur ko'tariladi.

Dilafr'o'z xafa, opasiga tumtayib qaraydi.

Oshxonadan yana hovliga chiqamiz.

Hovlining har bir ko'rinishi, toklar, dovu daraxt, hovli tepasidagi osmon yurakka yaqin - Dilorom shu uyni tashlab uzatilib ketadi.

BOSIT ChOL: - Sodaqollohul aliyul azim.

Subhona robbika robbil izzati ammo yasifun. Va salomun alal mursalin. Val hamdu lillahi robbil olamiyn. Omin.

Bosit chol qo'lini duoga ochadi.

NOZIM: - Omin!

ORIF: - Omin!

Murod aka juda tavoze bilan pichirlaydi.

Hamma qo'lini duoga ochgan.

BOSIT ChOL: - Keng fe'l, ketmas davlat berib, xudoyim hammamizni qo'llab-quvvatlab, bilib yo bilmay qilgan gunohlarimizni o'zi kechirsin. YOshlarimizning yo'lini ochsin, baxtini bersin. Xursandchilikdan boshi chiqmasin. Qiladigan eng katta tashvishi to'y bo'lsin. Xudoyim, hammamizni to'yga etkazib, marhamatingni darig' tutma. Omin.

Nozim Orifga «boboy ma'qul» degandek im qoqadi.

Orif uning qarashini ilg'ab oladi-yu, indamaydi.

Hamma yuziga fотиha tortadi.

Bosit chol qo'liga bir patirni oladi.

ORIF: - I-i!..

Hamida xola darrov tushunib, cholning qo'lidagi patirni olib qo'yib, dasturxondan yana bir patir qo'shib, juftlab qaytaradi.

HAMIDA XOLA: - Ikkovini juftlab sindirasiz.

BOSIT ChOL: - Ha-a.

Chol ikki patirni bir qilib sindirishga tirishadi, kuchi etmaydi.
Sal xijolatli jilmayib, najot so'rab Hamida xolaga qaraydi.

BOSIT ChOL: - E-e, sinmayapti-ku. Kuch ketibdi.

Nozim nima deyishni bilmay, Orifga qaraydi.
Orif kaftining qirrasi bilan urib ko'rsatadi.

ORIF: - O'rtasidan bunday urib, sindirib oling.

Hammaning ko'zi cholning qo'lidagi patirlarda, xuddi och qolgandek.
Bosit chol tushunadi, Orif aytgandek, patirning o'rtasidan kaftining qirrasini urib, harsillab, bir amallab sindiradi.

HAMIDA XOLA: - Bo'ladi! O'zlari burdalab oladi.

NOZIM (Orifga, shivirlab): - Ancha baloni bilar ekansiz-ku.

MUROD AKA (Nozimga): - Qani, uka, bu yog'i sizga.

NOZIM: - Qandoq bo'lar ekan, yoshmiz-ku.

ORIF: - Bo'ldi, burdalayvering. Amakim sindirib berdilar-ku.

ShAROFAT AYA (Nozimga): - O'zingizga oling deyaptilar.

NOZIM: - Mana, eb o'tiribmiz-ku?

MUROD AKA: - Oling, oling.

ShAROFAT AYA: - Holva deb esingiz ketib yotgan edi, ana, endi oling.

NOZIM (kulib): - Rahmat, rahmat!

ShAROFAT AYA: - Shokolad, mayizlardan cho'ntakka solib oling. Qizchangizga niyat qilib berasiz. Seni ham yaxshi joylarga uzatay deb.

NOZIM: - E-e, hali qizchamizning onasining o'zi qizcha. Uzatilmagan.

MUROD AKA: - E-e, nimaga? Nimaga uzatilmagan?

NOZIM: - Menga tegishga hali aqli etmayapti-da.

ShAROFAT AYA: - Ha... E-e, hali o'zingiz uylanmaganmisiz?

DAVLATNING HOVLISI

Hovlida Davlatning o'zi, tokchadagi telefonda gaplashyapti.

Deraza ochiq, albatta. Gulsanam ichkarida, bizga ko'rinmaydi, lekin Davlatning gap asnosida derazaga qarab qo'yishlaridan uning borligini sezib turamiz.

DAVLAT: - Ko'p bo'ldimi ketganlariga?.. Anavi cholu kampirnimi? Ular nima qilib berar ekan?..

NOZIMNING HOVLISI

Sulton u yoqdan bu yoqqa betoqat yurib, qo'l telefonida gaplashyapti.

SULTON: - Juda diqqatim oshib ketyapti. Telefonimni berib yuborsam bo'lar ekan. Bu telefondan xabarlashib turar edim... E-e, juda o'tirib qolishdi... Nima gapligini bilganimda-ku... Shu payti sening ham yo'q bo'lib qolganingni qara.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat telefonda gaplashyapti.

DAVLAT: - Shu vaqtgacha kelmagan bo'lsalar... Yo'q desa, muncha o'tirmaydi. Ha, muncha o'tirmaydi. Yaxshi gapdir... (derazaga xavotir bilan qarab olib) E-e, qo'y shu vaqti. Burnimdan buloq bo'lib oqyapti... (Gulsanamga eshittirib) Gulsanamni qanchalar yaxshi ko'rishimni endi angladim. Qadriga etmay yurgan ekanman. Endi ko'zim ochilyapti... Oyog'iga yiqilishim kerak ekan.

NOZIMNING HOVLISI

Sulton telefonda gaplashyapti.

SULTON: - Yana biron gap bo'ldimi? Tinch ham o'tirasanmi?.. Aldama-e, yo gapingni eshitib turibdimi? YOmon ayyorsan... Oyog'iga yiqilasanmi? Sen-a?..

DAVLATNING UYI

Gulsanam, ko'zlari yoshli, bolasini elkasiga urib-urib, uxlatyapti.
Davlatning oxirgi gaplari pastroq bo'lsa-da, yaxshi eshitilib turibdi.

GULSANAM: - Alla bolam, Davronim, erka qo'zim, allayo. Otangni eshityapsanmi? Artist! Hech tuzalmaydi. Bolam, bu yog'iga qanday yashaymiz? Qiyin savdoga qoldik-ku. Bu erda otam yo'q, onam yo'q, kimga yig'lab boramiz?

DAVLATNING HOVLISI

DAVLAT: - O'zgaraman endi, Sulton! Mana, ko'rasan. Oilamni saqlab qolish uchun kurashaman.

DAVLATNING UYI

Davlatning Sultonga aytayotgan gaplari eshitilib turibdi.

DAVLAT: - Bugun bor. Uyda, bilmayman, bir ovqat qilishga etadimi, yo'qmi?.. Ko'nglingga sig'mayapti? Bozor qilishga ham ko'ngil kerakmi?.. Hech bo'lmasa,

ikki kilo go'sht bilan, kartoshka-piyoz bo'lsa ham... Ertaga? Bugun ilojini qilolmaysanmi?.. Mening ahvolimni ham o'ylayapsanmi?

Davron shirin uxlayapti.

Stol ustida shishachada suv, ustiga oq sochiq yopilgan likopcha, bir dasta pechen e.

Gulsanam shosha-pisha kiyinib bo'ladi, oynachaga qarab, labini bo'yaydi.

DAVLATNING HOVLISI

Eshik ochilib, qo'lida sumkachasi, Gulsanam chiqadi-da, to'g'ri darvozaga qarab yuradi.

Telefonda Sulton bilan gaplashayotgan Davlat Gulsanamga qarab qo'rqib ketadi.

DAVLAT (go'shakka): - O'zim telefon qilaman....(Gulsanamga) Ey, qayoqqa? Sanamjon, ketyapsanmi?

Gulsanam Davlatning qo'rqib qaraganiga cho'chib ketadi-yu, lekin birdan tushunib qoladi.

Gulsanam to'xtamay, Davlatga qaramay, darvoza tomonda bir begona turgandek, o'sha yoqqa qarab gapiradi.

Ob-bo, bu ayollar! Davlatning boshiga ne kunlarni solishmayapti!

GULSANAM: - Men ketyapman. Ko'chaga!

Davlat buni haligi ma'noda – to'ppa to'g'ri tushunadi – o, ayol makri, Gulsanamning Davlat ko'rmayotgan nim tabassumidan bilamizki, uni endi o'ynatadi.

DAVLAT: - Nima?! Jinnimisan?

GULSANAM: - O'zi jinni! Yana sog'larga jinnisan, deydi.

Davlat yugurib borib, Gulsanamning yo'lini to'sadi.

DAVLAT: - Gulsanam, jonim! Meni kechir! Agar oyog'imga yiqil desang, yiqilaman. Faqat ketma! Iltimos. Ketma!

GULSANAM: - Qochsin yo'limdan. Ixtiyorim o'zimda xotinman, xohlasam ketaman, xohlasam - qolaman.

DAVLAT: - Sanamjon! Kechir endi. Bir martagina, oxirgi marta!

GULSANAM: - Bolasiga o'zi qarasin. Uyg'onsa elkasiga urib-urib qo'ysa, yana uxlaydi.

DAVLAT: - Meni o'ylamasang ham, uni o'yla. Erkak boshim bilan uni qanday eplayman.

GULSANAM: - Buni u yoqda tug'dirib qo'yaman, bu yoqda buzuqlik qilib yuraveraman demasdan, oldin o'ylash kerak edi.

Juda g'alati manzara: Davlat Gulsanamga qarab yolvoradi, Gulsanam esa darvoza tomonga, darvozaning yog'ochigami yo ko'chada turgan odamgami ko'zini tikib, gapirar edi.

DAVLAT: - Esingni yig'ib ol. Bolada nima gunoh?

GULSANAM: - Qarasin o'zi ham. Erini kutib, bolasini katta qilib o'tirish nimaligini bilib qo'ysin.

DAVLAT: - Men uni kasal-pasal qilib qo'ysam...

GULSANAM: - O'z bolasini-ya? Oson ish bu, yig'lasa, ovutadi, ko'nmasa, ovqatini ediradi – bo'ldi! Bolaning o'zi katta bo'laveradi.

DAVLAT: - Ketasanmi?

GULSANAM: - Ha, ko'chaga chiqaman, deyaipman-ku.

DAVLAT: - Gulsanam, kel, mayli, gaplashib olaylik. Bunday ketma lekin.

GULSANAM: - Ha, qanday ket deydi?

DAVLAT: - Yaxshilikcha. Davron ikkovingni kuzatib qo'yaman. Avval chipta olib kelaman.

GULSANAM: - Men ko'chaga ketyaipman. Bolasiga o'zi qarasin, deyaipman.

DAVLAT: - Ko'chaga? O'ldiraman lekin!

GULSANAM: - O'ldirdi-ku meni, yana o'ldiradimi? Bir o'zi emas, unisi ham kelib, ikkovlashib o'ldirdi! Yana nechta jonim bor ekan?

DAVLAT: - Gulsanam... Mayli, qarg'a, nima desang ham roziman, faqat ketma!

GULSANAM: - Qochsin yo'limdan! Endi menga xo'jayin emas. Kirib bolasiga qarasin.

Davlat uning yo'lini to'smoqchi bo'ladi.

Gulsanam Davlatni itarib tashlaydi, Davlat o'tirib qoladi.

Gulsanam darvozaga yuguradi.

Darvozadan ko'rinib turadi: Gulsanam yugurib chiqqan payti bir «Matiz» kelib qoladi, Gulsanam qo'l ko'taradi, taksi to'xtaydi... va Gulsanam tez o'tiradi, taksi yurib ketadi.

Davlat nima qilishini bilmay, telefonga yopishadi.

DAVLAT: - Sulton, Sulton! Gulsanam ketib qoldi! Davronni menga tashlab ketdi... O'zing boqib ol deb... E-e, u ishingni qo'yib tur. Tez bo'l!

NOZIMNING UYI

Sulton shahar telefonida Davlat bilan gaplashyapti, qo'l telefoni qo'lida, beixtiyor o'ynaydi.

SULTON: - Men shuncha gapirdim, Nozim gapirdi, odamni eshitay demaysan... Biron tanishi bordir?.. Kulasan, mazax qilasan. «Odnolyub» emish. «Dvoelyub» o'zing kim bo'lding endi?.. Ketsa, uyga ketgandir. Boshqa qayoqqa ham boradi.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat telefonda Sulton bilan gaplashyapti, ichkariga karab-karab qo'yadi. Derazadan ichkaridagi karavotda uxlab yotgan Davron ko'rinadi.

DAVLAT: - Hozir alamingni oladgan vaqtmimi?.. Uyga emas! Nima, qulog'ingga o'z dardingdan boshqa narsa kirmaydimi?.. Ko'chaga, dedi... Ko'chaga!... Qayoqqa boradi? Bu erda hech kimi yo'q.... Uyim kuygan, o't tushgandan ham battar. Keyin tushuntiraman, Sulton!.. O'ylabmanmi shunaqa bo'ladi deb!

NOZIMNING HOVLISI

SULTON: - YOmon bo'libdi... O'ylabmanmi... Aytganda qulog'ingga kirmadi. Boshqalar ham bir narsani bilar.... Aytsa, kulding.

DAVLATNING HOVLISI

DAVLAT: - Qo'y shu vaqti... Men nima azobda-yu... Nozimga aytsam, toza xudo beradi unga... Sen hozir bu yoqqa kel.... Yo'q, aeroportga chiq... Mayli, bozor - ertaga.

NOZIMNING UYI

SULTON: - Bir o'zing, boshqalar odam emas. Hamma sening xizatingga. Goh bozorga chiq, goh aeroportga bor, xotinimni topib kel!.. O'zi yuragimni changallab o'tiribman.

DAVLATNING HOVLISI

DAVLAT: - Ey, senda rahm degan narsa bormi? Oilam buzilib ketyapti! Tushunyapsanmi? YO shuncha to'nkamisan?.. Kelar... Muncha yuraging yoriladi? Dunyoning g'ami kelib bitta uylanishingga taqalganday. Sendan boshqalar ham xotin olgan... Gulsanamni topish kerak!.. Men chiqolmayman! Davronni tashlab ketgan... Uxlayapti. Betim bo'lsa bunaqa...

NOZIMNING UYI

SULTON: - Bolasini tashlab ketib yubormas, ona-ku.. E-e, odam emassan... To'g'ri avtobusga chiqib ketgan bo'lsa-chi?.. U yoqqa ham men borishim kerak-

da, a?.. Bo'pti, boraman... Lekin g'irt kakku qushsan, tuxumingni boshqalar bosib berishi kerak.

AKMAL AKANING UYI

Akmal aka, O'tkir aka stol tegrasida o'tiradilar, Salima opa divanda o'tirgan Jumagul opaga parvona.

Saodatning qo'lida piyola. Jumagul opaga suv ho'platadi.

Jumagul opa og'ir-og'ir nafas oladi, eriga yovqarash qilib o'tiradi.

SALIMA OPA: - Jumajon, bu uyga kirib yot. (Saodatga qarab) Sen kirib, joy tayyorla. Xolang bir oz dam olsin.

SAODAT: - Xo'p, yaxshi. Xola, yuring.

SALIMA OPA: - Sen boraver. O'zim oboraman.

Saodat xonadan chiqadi.

JUMAGUL OPA: - Yo'q, yotmayman. Hozir o'tib ketadi.

AKMAL AKA: - Begona joy emas-ku. Jumagul, kirib ozgina dam olib oling.

O'TKIR AKA: - Jumagul!

JUMAGUL OPA: - Yo'q, dedim-ku! Men ham ketaman siz bilan. Bo'ldi, taksi chaqiring.

O'TKIR AKA: - Ahvolingga qara. Yana samolyot-pamolyotda yomon bo'lib qolib...

SALIMA OPA: - Bir baloni boshlab o'tirmagin.

JUMAGUL OPA: - O'g'lim u yoqda bunaqa qilib yursa, men ji-im o'tiramanmi? O'tkir aka, ketingizni ko'tarsangiz-chi!

O'TKIR AKA: - Xo'p. Jumajon, mayli, faqat qon bosiming tushsin. Toshkent bo'lsa, Toshkent-da.

AKMAL AKA: - Xudoning kuni ko'p. Bugun bo'lmasa ertaga. Ertaga bo'lmasa, indin...

JUMAGUL OPA: - Hozir yaxshi bo'laman.

SALIMA OPA: - Ha, biron quvlayaptimi. Sultonning o'zi to'y boshlab yubormas, axir.

AKMAL AKA: - Men behazil aytyapman – boraman. Toshkentni ko'rmaganimga ham ko'p bo'ldi. O'zgarib ketgan deyishadi.

SALIMA OPA: - Men ham borsam-chi?

JUMAGUL OPA: - Voy, yaxshi bo'ladi, opa, yuring. Sulton sizning gapingizni oladi.

SALIMA OPA: - Mening gapimni olgani bilan...

O'TKIR AKA: - Juda yaxshi bo'ladi-da. Bir qidirib kelamiz.

AKMAL AKA: - Unda Saodatni ham olamiz. Bir o'zini qoldirmaylik. Uch-to'rt kun bir yayraymiz.

JUMAGUL OPA: - Sultonni o'rtaq olamiz-da.

AKMAL AKA: - Ha, ko'pdan quyon qochib qutulmas. Quyonimizga es bo'lolsak.

DILOROMLARNING OShXONASI

Dilorom oshni ustiga lagan bostirib, damlaydi.

Dilafro'z achchiq-chuchuk tayyorlayapti, opasiga araz bilan qarab-qarab qo'yadi.

Sharofat aya patnisda boya sindirilgan shirinligu patirlarni, butunlarini qo'shib, ko'tarib kiradi.

Pashmak holvadan bir bo'lak olib, Dilafro'zning og'ziga tutadi.

Dilafro'z tumshayadi, lekin holvani indamay tishlaydi.

ShAROFAT AYA: - Hali tarqatasan, Dili qizim...

DILAFRO'Z: - Hecham-da! Men xafaman.

ShAROFAT AYA: - Bunaqa demaydi, asalim. Opangning o'zi tarqatmaydi-ku, mana, meni erga berishdi deb.

DILAFRO'Z: - YOmon odam ekan!

DILOROM: - Kim?

DILAFRO'Z: - Mana shu kelgan. Kelmaganda siz Sarvar akaga xo'p der edingiz.

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi, qizim, uyat bo'ladi. Opang endi to'y bo'lib ketadi, menga suyanchiq bo'lib o'zing qolasan.

DILAFRO'Z: - Men o'qishga ketaman. Uzo-oqlarga!

ShAROFAT AYA: - Uzoqlarda bo'lsang ham suyanchiqsan-da, qizim.

Sharofat aya Dilafro'zga hovuchida mayiz uzatadi.

DILAFRO'Z (arazlab): - Mayizini emayman.

ShAROFAT AYA (Diloromga): - Bu sovchi tushmagur, ko'p baloni ko'rgan desam, hali o'zi uylanmagan ham ekan. O'ziga so'ramaydimi, boshidayoq shunday berib yuborardim.

DILOROM: - Aya! Har kimga matayverasizmi?

ShAROFAT AYA: - Har kim emas. Juda pishiq balo ekan.

DILOROM: - Ana, Dilafro'zingizni bering.

DILAFRO'Z: - Opa-a!

ShAROFAT AYA: - Berardim. Lekin hali kichkina-da.

DILAFRO'Z: - Hech qachon! Men erga tegmayman.

DILOROM: - Nima qilasiz tegmay?

DILAFRO'Z: - Ayamga yostiq bo'laman. Boshlarini qo'yib yotadilar.

ShAROFAT AYA: - Yaxshi niyat qil, qizim. O'zim sepingga bir qalin yostiqlar qilib beray! Sira onangning boshiga yostiq bo'lmagin.

DILOROM: - Buningiz o'zi bir kaltak eydigan bo'libdi. Og'ziga kelgan gapni qo'yib yuboraveradi.

DILAFRO'Z: - Ha, uring qani! To'ydan keyin kelsangiz, qo'ymayman. Bildingizmi, uy o'zirniki bo'ladi. Kirgizmayman.

ShAROFAT AYA: - Voy, aytishmanglar. Uyat-a.

Dilorom ayasiga qarab turib, yig'lab yuboradi.
Sharofat yo'liga xavotirlanib, mehribonchilik ko'rsatadi.
Dilafro'z qattiq gapirdim deb o'ylab, xijolat bo'ladi.

ShAROFAT AYA: - Ha-ha, qizim, xursand bo'lish o'rniga?..

DILOROM: - Shu bilan uydan chiqib ketamanmi a, aya? Sizdan boshqa yashaymanmi?

ShAROFAT AYA: - Shukur qil, qizim. O'z uyingdan ayirmasin. Tushgan joyingda tosh bo'lib qotgin!

Dilorom onasini quchoqlab yig'lab yuboradi.
Dilafro'z buni o'zicha tushunadi.

DILAFRO'Z: - Opa! Opa-ajon! Hazillashdim. Og'zimdan chiqib ketdi. Xohlagan payti kelaverasiz. Ketmasangiz ham mayli.

DILOROM (ayasiga): - Sizdan boshqa turib, qanday yashayman?

Sharofat aya ko'zlari yoshli, jilmayadi.

ShAROFAT AYA: - Ochiqko'ngil odamlar ekan. Ayniqsa chol bilan kampir. Cholning qulog'i og'irroq ekan, Nozim sovchini kuyov, o'zini ko'rsatgani keldi degan gap miyasiga kirib qolgan ekan, muncha ko'p gapiradi, yoqmay qoladi, deb, hammamizni kuldirdi.

Dilorom jilmayadi.
Dilafro'z engil tortib iljayadi.

ShAROFAT AYA: - Mehmonlarning oldiga kirdim bo'lmasa.

Sharofat aya chiqadi.

DILAFRO'Z: - Opa, manavi holvasidan ham eb ko'rsam maylimi?

DILOROM: - Voy, eyaver, so'rab o'tiradimi.

DILAFRO'Z: - Sizga deb olib kelishgan-da.

DILOROM: - Holvaning hammasi seniki.

DILAFRO'Z: - Opa, anavinaqa... bizlarnikida tursa-chi?

DILOROM: - Kim?

DILAFRO'Z: - Anavi... ichkuyov deydimi, shunaqa bo'lsa?

DILOROM: - Esing joyidami?

DILAFRO'Z: - Aka qilib olar edim-da.

Qo'shni Dilorom kiradi.

QO'SHNI DILOROM: - Sa-alom!
DILOROM: - Salom! Kel, dugona.

Qo'shni Diloromning ko'zi shirinliklarda.
Dilafro'z hurkak qaraydi.
Dilorom bitta shokolad olib dugonasiga uzatadi.

DILOROM: - Ma, og'zing tegsin.
QO'SHNI DILOROM (shokoladni tishlab): - Um-m, tinchlikmi?

Dilorom quv jilmayadi.

QO'SHNI DILOROM: - Bo'ldimi? Qanday yaxshi! Sarvar akagami?
DILAFRO'Z: - Yo'q! Ana, Sarvar aka o'zingizga qoldi.

TOSHKENT MAHALLIY AEROPORTI

Sulton yo'lovchilarni rasmiylashtirish zalida Gulsanamni axtarib yuribdi.
U o'tirganlarni bir-bir ko'zdan kechiradi.
Bir juvon narigi tomonga burilib o'tirgan bo'ladi. Sulton sekin o'sha yoqqa o'tib, qaraydi, yo'q, Gulsanam emas, juvon yoniga egilib, o'rindiq ustidagi ochiq kitobga termilib o'tirgan bo'ladi.
Sulton samolyotga chiqish zalida kutib o'tirgan yo'lovchilarga cho'zilib qaraydi, ularning orasida ham Gulsanam yo'q.
Sulton zaldan tashqariga chiqib, bu yoqqa kelayotganlarni kuzatadi.
Pastga tushib, taksi to'xtaydigan joyga boradi. U erda ham mashinalardan tushayotganlar orasidan Gulsanamni izlaydi.
Sulton xunob, Gulsanamni axtarayotganidan norozi, behuda ishdan ensasi qotgan.
Sulton ko'zi odamlarda, xalqaro aeroportga qarab yuradi.

SHAROFAT AYANING UYI

Bosit chol bosiq-beparvodek, Hamida xola nim tabassum qilib o'tiradi.
Orif ancha ochilgan, hammaga tez-tez ko'z tashlaydi.
Sharofat aya ma'yus xushhol, boyagi shart-shurt gaplari yo'q, muloyim; ko'p e'tibori Nozimda.
Ayaning oldidagi likopcha tagidan taxlog'liq pulning uchi chiqib turadi.
Murod aka osoyishta, sokin, xush kayfiyatda o'tiradi.
Nozim esa jiddiy tortgan, ko'nglida yana nimadir gaplar bordek.

SHAROFAT AYA(Nozimga): - Shunaqa deng?

NOZIM: - Ha, to'sqin bo'ladigan hech narsa yo'q. Uydagilar ham uylan deb qo'ymayapti. Lekin... endi ishga kirdim, turar joyim ham ijara. Oyoqqa turib olay, keyin deyaрман.

MUROD AKA: - Yaxshi o'ylabsiz.

ORIF: - Meniki... yaqinda to'y. Unashtirib qo'yishgan.

SHAROFAT AYA: - Ha, juda yaxshi. (Orifga) Ota-onalaringiz bor?

ORIF: - Ha, xudoga shukur.

SHAROFAT AYA (Orifga): - Ha, to'yga aytasiz-da.

ORIF: - Albatta, albatta.

NOZIM: - Aytadi. Endi uzoqroq bo'lsa ham, qarindoshmiz, xola.

MUROD AKA: - Ha, sovchi ham qarindosh. YAqin qarindoshday gap.

BOSIT CHOL: - To'yi qachon ekan? Shuni gaplashishyaptimi?

HAMIDA XOLA (choli eshitadigan ovozdagi): - Endi gaplashishadi. Endi!

BOSIT CHOL: - Bo'lmasa nimani gaplashadi muncha?

HAMIDA XOLA (Sharofat ayaga): - Toza baqirmasa, eshitmaydi-da.

SHAROFAT AYA: - Voy, bemalol, bemalol. Xudo umr berib shu yoshlarga etsak, quloq tugul, miya ham ishlamay qolar.

NOZIM: - Xola, Sulton... Endi kuyovmi, kuyov bo'lmishmi, shu Sulton menga jigardan ham qimmatliroq. Mana, Orif ham. Oramiz juda qalin.

MUROD AKA: - Ha, juda yaxshi. Do'st-o'rtoq uchun shuncha yugurib yuribsizlar, omadlaringni bersin. Hozirgi yoshlarga odam havas qiladi.

NOZIM: - Rahmat, aka. (Sharofat ayaga) Mana, xola, shu soatdan oilaning poydevoriga tosh qo'ydingiz. Bu yog'i endi faqat sizga bog'liq.

SHAROFAT AYA: - Ukajon! Men shu qizimni baxti ochilishi uchun hamma narsaga tayyorman.

NOZIM: - YAshang! Ayol bo'lsangiz ham, lekin erkaklardan ham vallomat ekansiz! Do'stimizni ham xudoyim shunday bir sadoqatli, munis qizga ro'para qildi. Fayzli oila bo'ladi bu!

Sharofat aya Nozimning gaplaridan ancha sehrlangan.

SHAROFAT AYA: - Iloyo shunday bo'lsin!

NOZIM: - Shu oilaga o'zingiz asos solyapsiz-da, xolajon. Agar siz shunday tarbiya bermaganingizda bunaqa farishtali qiz qayoqda edi?

MUROD AKA: Ha, Sharapat qattiq, qizlarini mana shunday mahkam ushlaydi. Sharapat bo'lmaganda, bizning uka...

BOSIT CHOL: Bu bola gapiraveradi, gapiraveradi – gapini aytolmaydi shekilli-da. Bir dardi bor buning.

HAMIDA XOLA: - Eshitmagandan keyin jim o'tirsa bo'lmaydimi, a.

Sharofat aya qaynog'asiga «gapni bo'lmang», degan ma'noda nigoh yuboradi.

Nozim buni anglab, Murod akaning gapini og'zidan oladi.

NOZIM: - Xola, do'stmiz. Aytdim. Yana sovchimiz. Sovchilikning ham mas'uliyati katta.

Orif Nozimga uning yana nima gapni boshlayotganigka aqli etmay, hayron qaraydi.

ShAROFAT AYA (gapning davomini aytishga dalda berib): - Yaxshi, yaxshi.

NOZIM: - Shuning uchun, xola, o'rtamizda bekitiqcha gap qolmasa. Keyin ertaga nimaga o'sha vaqti aytmading, deb yurmasangiz.

Sharofat aya indamay qarab qoladi.

Orifning diqqati ortadi.

Murod aka xuddi madad so'ragandek Bosit cholg'a qaraydi, keyin Nozimning og'ziga tikiladi.

Nozim bir gunoh qilgandek, ko'zini olib qochadi.

ShAROFAT AYA: - Ayting, uka, ayting. Boshdan hamma gapni ochiq aytgan yaxshi.

NOZIM: - Ha, men ham shu fikrda. Boshida aytib qo'yish kerak deyman.

Sharofat ayaning chehrasiga xavotir qalqadi.

ShAROFAT AYA: - Ishni bitirib, endi bu gap?

MUROD AKA: - Xo'sh, xo'sh?

ShAROFAT AYA: - Nima, biron nuqsi bormi? Shuni oldinroq...

NOZIM: - Endi, shu... nuqsi emas-u... Yo'q, siz o'ylanmang, soppa-sog', to'rt muchali but, lekin... qanday tushuntirsam... Do'ppini olib qo'yib o'ylasa...

ShAROFAT AYA: - Nima, ichadimi, yo anavinaqa... chekadimi?.. Voy, uka...

NOZIM: - Yo'g'-e, xudo asrasin! Unaqa emas-u, lekin... Yo'q, keyin zo'r bo'lib ketadi.

Nozim jo'rttaga aybdor tusga kiradi, gapini ochiq aytolmayotganidan qiynalgan ko'rsatadi o'zini.

Orif Nozimning nimadir quvlik qilayotganini sezib, shubha bilan qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Voy, ukajon, lekin-pekin qilmay, ochiq aytasangiz-chi?

NOZIM: - Mana, aytyapman-ku, ertaga aytmabsan deb yurmang deb. Ochig'i, xola... Sultonboy – bu dunyoning odami emas, ilm bandasi.

ShAROFAT AYA: - Bu dunyoning odami emas?.. Nima, nima dedingiz?.. Ilm qilinganmi? O'zidan ketib turadimi?.. Ha-a, shu uchun o'zining yurtidan uylanolmay yurgan ekan-da. Bu yoqda juda ahmog'ingizni topibsiz! Qani, yig'ishtiring-chi.

25. Otmang meni toshlar bilan

ShAROFAT AYANING UYI

Sharofat aya yonib turibdi.

Orif cho'chib ketgan.

Murod aka nima qilishini bilmay, bir Sharofat ayaga, bir Nozimga qaraydi.

Nima gap ketayotganini bilmagani uchun Bosit chol beparvo.

Ko'pni ko'rgan Hamida xola indamay tomosha qiladi.

NOZIM: - E-e, xola-ey! Nima deb tushundingiz.

ShAROFAT AYA: - Odam deb sizni to'rga chiqarsa...

NOZIM: - Xudo asrasin-e, xola! Gulday qizingizni o'shanaqaga ravo ko'ramizmi? Ilmga berilgan, olim bo'ladi, deyaрман.

ShAROFAT AYA: - Voy, i-i!

Sharofat aya yoqasiga tupurmoqchidek beixtiyor yoqasini ushlaydi.

NOZIM: - Kechayu kunduz kitobga muk tushgan, tinmay qog'oz titkilaydi.

ShAROFAT AYA: - Voy, uka-ey, to'g'ri gapirmaysizmi? Bu nima chiston? Ilmi amal bilan bandi qilinganmi deb, odamning yuragi chiqib ketdi.

NOZIM: - Mana, universitetni bitiryapti. Lekin bitiradiyu yana shu hayot – kechayu kunduz qog'ozxo'rlik, non o'rnida ham kitob chaynash.

ShAROFAT AYA: - Uh, voy, Nozimjon! Shunaqa deng! E, o'qiyversin kitobini. Yaxshi-ku! Qizim ham o'qish bilan tong ottiradi, kamputirida yozadi. (Hamida xolaga) Kechirasiz, opa. Bu ukam ham odamni jinni qiladi.

Hamida xola bir yaxshi gap bo'lsa kerak, deb jilmayib qo'yadi.

NOZIM: - Mendan o'tdi, xola, uzr.... Endi... Sulton boshda laborant bo'ladi, keyin aspirant, keyin dosent! O'n yil o'tib-o'tmay, qarabsizki, eng yosh professorlardan!

ShAROFAT AYA: - Iloyo, iloyo!

NOZIM: - Lekin bu holva pish – og'zimga tush emas, bir dardi bedavo! Bu dardga yo'liqqan besh-o'n yil hammasidan: rohatidan, qarindosh-urug'dan kechadi. E-e, bu yashash ham emas. Toqqa chiqmasang, do'lona qayda deyishadi-ku, shu-da.

MUROD AKA: - Qarindosh-urug'i ham tushinishi kera-ak.

ShAROFAT AYA: - Voy, shuni bedavo dard desangiz, bunga men ham rozi. O'zim davo bo'laman. Ichib-chekib, xotinga azob beradiganidan xudo asrasin.

MUROD AKA: - Ilmlik hech qachon xor bo'lmaydi.

NOZIM: - Rahmat, xola. Lekin ilm odamiga sharoit kerak. Oila mustahkam, xotin bilan muomala soz bo'lmasa, uyda doim tinchlik-xotirjamlik emas, notinchlik bo'lsa, hayoti hayot emas, do'zaxga aylanadi. Aytmoqchi bo'lganim...

Murod aka Nozimning gapini og'zidan oladi.

MUROD AKA: - Ha, qog'oz ishi yurakni ziq qilib yuboradi. Mana, bug'altir Islomqul, doim cho't qoqib, qog'oz yozib, oltmishga bormay ketdi-bordi.

ShAROFAT AYA: - Gapni bo'lmasangiz-chi! Islomqulingiz cho't qoqishdan ketmadi, jigardan oldi uni, shu bo'lishiga yana ichar edi.

MUROD AKA: - Endi-da... qandayiga kechayu kunduz qog'oz titadi. Mening yuragim chidamaydi shunaqa ishlarga.

NOZIM: - Shu ziqlik bo'lmasligi uchun hozirdan ishni puxta qilsak deyman. Sulton endi shu tekkan kasal bilan og'rigan-da.

ShAROFAT AYA: - Kasal demang. Savodimiz faqat o'n sinf bo'lsa ham, olimlarning hurmatini qilamiz.

NOZIM: - Bag'ringiz daryo, xola! Oddiy odammiz demang. Endi Sultonboy ham sira kasal bo'lmasin-ku, lekin turmush odamni ayamaydi. Ilm odami bittasini tanlashi kerak, yo shu ilm-fanni, yo boylik orttirishni. Ilmiy ish qilaman desayu bu yoqdan qulog'igacha qarzga botib o'tirsa, bunaqa hayotdan ko'ra...

MUROD AKA: - Sog'lik bo'lsa, hammasi keladi. Sabr-toqat kerak.

NOZIM: - Bizlarning bo'lsa, shu og'ir hayotimizni yana ham og'ir qiladigan odatlarimiz bor. Shulardan voz kechsak...

ORIF: - Nozim, juda oshirib yubormayapsizmi? Ilmiy ish qilish – surgun emas-ku.

Nozim Orifga ola qarab qo'yadi.

NOZIM: - Nimani oshiraman? Men boshda qo'llab yuborish kerak, keyin zo'r bo'lib ketadi, deyapman.

ShAROFAT AYA: - Mayli. Nima qo'llash bo'lsa, men tayyorman. To'ydan keyin, mana, yozlarda kelsin, bitta uyni bo'shatib beraman. YOzaversin kitobini. Qizim ham yordam beradi. Bu erlarning havosi ham yaxshi, salqin, odam yayraydi.

Orif gapga aralasha olmayotganidan, to'g'rirog'i gap nima haqda ketayotganini bilolmay, hayron, lekin damini ichiga yutadi.

Bosit chol yana bezovtalanib qoladi.

BOSIT ChOL (Hamida xolaga): - Muncha tortishadi? (Nozimga) Hozir aytganlariga xo'p de, rasmi shunaqa. (Murod akaga) Keyin kelishib olaverasizlar.

Murod aka tushunmay, Hamida xolaga qaraydi.

Hamida xola izoh beradi.

HAMIDA XOLA(choliga): - To'yni aytmayapti.

BOSIT ChOL (Murod akaga): - Keyin o'zlari o'tirib, kuchi nimaga etadi, nimaga etmaydi - hisob qilishadi.

NOZIM (Orifga shivirlab, ko'zi bilan imo qilib): - Bilmagan narsangizga aralashmang.

ORIF (shivirlab): - Men nima dedim? Bitta narsa so'rasam, shunga ham...

NOZIM (sekin): - Bo'ldi! Jim.

BOSIT ChOL: - Ha, bular ham odam, topasan deb turmas.

HAMIDA XOLA (choliga baqirib): - Hali to'yni gaplashishgani yo'q. Kuyov sog'mi, ilim-pilim qilinmaganmi, shuning gapi.

BOSIT ChOL: - Iy-ya, unaqaga do'xtir isparapka beraveradimi? Ikkovini ham tekshiruvdan o'tkazadi. Hozirlari shu isparapkasiz to'yga ruxsat yo'q-ku. Ularning ham insofi bordir, xudodan qo'rqr.

HAMIDA XOLA (Sharofat ayaga xijolatli jilmayib): - Sizlar bermalol gaplashaveringlar. Bu kishiga baqirib etkizgunimcha, sizlarning quloqlaringiz bitadi. (choliga, ovozini ko'tarib) Unaqa emas. Kuyovning o'zi ilimi ish qilar ekan.

BOSIT ChOL: - Ha, ilimi bor ekanmi? Eskichani qaerda, hujra-pujrada o'rgangan bo'lsa kerak-da?

HAMIDA XOLA (Sharofat ayaga): - Siz e'tibor qilmang. Bu kishiga o'zim keyin tushuntiraman.

BOSIT ChOL: - Juda yaxshi. Lekin birovni ilm qilsa, o'ziga yuki tushadi, deyishadi.

ShAROFAT AYA: - Zarari yo'q. Bo'ladigan gapni gaplashinglar, deyaptilar-da.

HAMIDA XOLA: - Ha, to'g'ri. O'zim ham chalaroq eshitaman-da. (Nozimga) Uka, to'yni hozir gaplashib olasizlarmi yo keyinmi?

Nozim Orifga qaraydi, Orif esa dasturxonga.

Nozim qaddini tiklab, boshini orqaga tashlaydi, uzoq-uzoqlarni ko'rayotgandek, ko'zlari xayolchan.

NOZIM: - Ochig'ini aytsam, men shu to'ylarga qarshiman!

ShAROFAT AYA: - Qarshisiz? To'ylarga?

NOZIM: - Ha, qarshiman!

Sharofat xola Nozimga cho'chib qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Iy-e! YO tavba! Hamma to'y orzusida, siz qarshi?..

Choy ho'playotgan Murod aka tuyilib qoladi.

Orif Nozimga «yana nima qiliq?» degan savol nazari bilan ko'z tikadi.

Hamida xolaning o'sha ma'sum jilmayishi, Faqat Bosit chol bosiq, gapni eshitmayotgan odamning sabrli diqqati bilan o'tiradi.

NOZIM: - Ha, hammamiz to'y orzusida, dasturxon ustida duomiz ham shu – to'ylarga etkazsin. Lekin aslini olganda – bu fojia. Oyog'imizdan pastga tortib, o'sishimizga, dunyoning eng ilg'or millatlari qatoriga chiqib olishimizga xalaqit beradigan fojia.

Murod aka Orifga tomon cho'zilib, sekin so'raydi.

MUROD AKA: - Pojiyasi nima? Ayolning oti emasmi? Hozir shunaqa Shodiya, Hojiya degan otlar ko'payib ketyapti.

Orif Murod aka bilan Sharofat ayaga qarab, gap orasida qistiradi.

ORIF: - Yo'g'-e... Fojia - tragediya.

Murod aka bari bir tushunmaydi.

Sharofat aya Orifdan, Nozimga shu do'sti bas kelmasa, boshqalardan umid yo'q degandek, ko'zini olmaydi.

ORIF: - Baxtsizlik, ha, fojia – tragediya, baxtsizlik degani.

Nozim berilib, ilhom bilan so'zlaydi.

Sharofat aya bir Orifga, bir Nozimga qaraydi.

NOZIM: - Ha, tragediya. Har kuni, butun umr davom etgani uchun o'rganib ketganmiz. Fojia – tragediyaligini sezmaymiz, nafaqat sezmaymiz, balki ixtiyorimizni ham unga berganmiz, unga o'zimizni bag'ishlab, qullik qilamiz. Qul kishanlarini sevgandek. Ha, kishanlarimizni sevamiz! To'y – shunaqa ixtiyoriy kishan.

Nozimning balandparvoz gapi boshiga momaqalldiroqday tushgan Sharofat aya ham Orifga najot istab qaraydi.

Nozim esa hech kimni eshitmay, oldida o'tirganlarga emas, izdihomga gapirayotgandek so'zlaydi.

NOZIM: - Tabiatda o'zini o'zi tutib beradigan jonzot yo'q. Faqat inson bor – o'zini o'zi asoratga soladigan. Orzu-niyat, obro', oriyat deydi – shu fojia domiga ko'milib, yopishib oladi. O'zi... xudoyini ham maqtanish uchun qiladigan xalqmiz.

Orifning sabri chidamaydi.

ORIF (sekin faqat Nozim eshitadigan qilib): - Nozim, jon do'stim. Odam tushunadigan qilib gapiring. Jo'shib ketdingiz.

NOZIM (Orifga, sekin, lekin keskin ohangda): - Bo'lmang! Ilhomning beliga tepyapsiz.

Sharofat ayaning diqqati ortadi.

ShAROFAT AYA: - To'y pojiya, baxtsizlik bo'lar ekanmi? Astag'firullo! Nimaga bunaqa deysiz?

Orif Nozinga e'tiroz bildirmoqchi bo'ladi-yu, lekin uning avzoini ko'rib, tilini tishlaydi.

Murod aka odatdagidek, beixtiyor nosqovog'ini oladi.

U nosqovog'ini sabrsiz chertadi, tiqinini ochmay, kaftiga nos solayotgandek ko'rsatgich barmog'i bilan urib-urib qo'yadi, ko'zi Nozimda.

Sharofat aya aybdorni topgandek, nosqovoqqa o'qrayadi.

NOZIM: - Sizlar... o'zimiz uchun kuyib-pishaman! Butun umrimizni to'y deb behuda sovurib yuboramiz. Farzand tug'ilganidan boshlab yig'inamiz. Ha – to'yiga! Uning ochin-to'qin yashashi bilan ham ishimiz yo'q. Boshqa yorug'likni ko'rmaymiz. Bitta bilganimiz - to'y, shu to'yning tekin mardikorimiz! Bir kun, atigi bir kungina ko'krakni kerish uchun bir umr ezilamiz. O'zimizni o'zimiz ezamiz.

Hamida xola bu gaplarni anglamaydi, lekin eshitmasa, tushunmasa ham «Gapiraveradi, bu gaplar mening cho'ntagimdan tushib qolgan» deyayotgandek, Nozinga qarab nim tabassum qilib, boshini silkib, dalda berib o'tiradi.

Sharofat aya nimadandir xavotirda, Nozim gapirayotganda hammaga bir-bir qarab chiqadi, «E-e, uka, gaplaringiz noto'g'ri!» deydi odamni axtaradi.

Murod akaga Nozimning gaplari uncha etib bormaydi, nimadir qarshilik ko'rsatishga chog'lanadi, lekin gap topolmaydi. Nozinga qarab tez-tez boshini silkib, so'z qistirishga payt poylaydi.

NOZIM: - Qachon kun ko'ramiz? Bizning ham boshqa xalqlarga o'xshab dengiz bo'ylari, kurortlarda dam olishga haqqimiz yo'qmi? Ulardan nima kamimiz bor? Yo'q, kamimiz yo'q. Lekin biz... topganimizni to'y-ma'rakaga ketkizamiz. O'lib-tirilib ishlaymiz – to'y qilamiz. Ishlaymiz-ishlaymiz, lekin rohat ko'rmaymiz, ha? – to'y qilamiz! Boshqa xalqlar ta'tilini Mayamida, Malayziyada, O'rta er dengizining Kiprlarida o'tkazadi, biz esa... yo'q, biz to'y qilishimiz kerak! O'zimiz emas, to'yimizning dovrug'i o'sha Monte-Karlogacha etib borishi kerak.

MUROD AKA: - E-e, uka, dam olishga ketsak, ishni kim qiladi? Hamma ishimiz yozda-ku. Ro'zg'orni tashlab ketib bo'lmaydi.

Nozimning hayajoni Bosit chol bilan Hamida xoladan boshqalarga ham yuqqan, har kim o'zicha fikr bildirib o'zini himoya qilishga chog'lanadi.

Sharofat aya chimirilgan, Nozimning zaif joyini ilg'ashga urinadi.

ShAROFAT AYA (Orifga) - Boshqa xalqlar deysiz, ular dengiz bo'ylarida, kurortlarda ta'til qilar ekan. Xudoyim ularga shunday katta suvlarni berib qo'ygan. Tirikchiligi ham o'sha erning o'zida.

MUROD AKA: - Ha, ular ketmon chopmasa.

NOZIM: - Xudoyim bizga ham berib qo'ygan. Ketmon esingizdan chiqib qolib ketsa, bu yili dastasi unib chiqadigan erlarni! Bu bog'-rog'lar, dalalar! Dengizimiz ham bor. Lekin... mana, xola, qizimni uzataman deb, necha yildan beri yig'inasiz?

ShAROFAT AYA: - Voy, nima, bu ham yomonmi? Odam farzand uchun yashaydi-da.

NOZIM: - Bir umr! To'g'rimi?

ShAROFAT AYA: - Hay, to'g'ri bo'lganda-chi? Birov majburlamaydi. Bandasi orzu-havas uchun yig'inadi. To'ylar qilsam, elga edirsam deydi.

MUROD AKA: - Ha, to'g'ri, to'ylar qilmasa, elga bermasa, nimaga yashaydi! Odam odam bilan tirik.

ShAROFAT AYA: - Men gapingizni uncha tushunmayapman.

NOZIM: - Men shuni aytyapman, orzu-havasning quli deb. Bir umr qora mehnatdan boshimiz chiqmaydi, o'zimizning, bolalarning rizqidan qiyib, bir kunda sohamiz-da, dang'illama to'y qildim, etti mahallaning og'zini ochdirib qo'ydim, deb faxrlanib ham yuramiz.

ShAROFAT AYA: - Voy, uka, birov shunaqa to'y qilaman deyaptimi? Keyin hech kim bunaqa bir umr qiynalmaydi. E-e, farzand uchun qilingan mehnatning qiyini bilinar ekanmi? Ha, xudoning shu kunga etkazganiga shukur!

NOZIM: - Faqat to'y emas, qora kun, janozalarni oling. O'zi otasi o'lib, suyanchig'idan ayrilib o'tiribdi, g'amga botgan, yana ming kishiga osh berishi kerak. Koshki, hammasini tanisa!

MUROD AKA: - Tanimasa ham duo qilib ketadi haqqiga.

NOZIM: - Bu ham orzu-havasmi? Otam o'lsa, shuncha odamga osh beraman deb havas qiladimi? Tirikligida shu pulni otasiga sarflash yo'q. Boboy bechora non-choy bilan yashagan. U ham bolam to'yga yig'inyapti, menga shu qoq non ham bo'laveradi, degan.

MUROD AKA: - Hech kim otam o'lsin, ming kishiga osh beraman deb orzu qilmaydi.

NOZIM: - Beradi-ku oshni?

HAMIDA XOLA: - Bu dunyoda orttirganini u yoqqa orqalab ketmaydi, elga beradi.

ShAROFAT AYA: - Odam orzu-havas uchun yashaydi. Mehnatni ham shu orzu-havasga etay deb qiladi. Bolalarimning baxtini ko'ray deydi.

Nozim bir muddat ajablangandek, gap topolmay turadi.

MUROD AKA: - Odam bu dunyoga shu uchun keladi-da.

NOZIM: - To'y - shu baxtimi?

ORIF: - Nozim, sizni men ham tushunmayapman. To'y baxt bo'lmasa, nima baxt? Sandiqqa solib chiritish uchun yig'maydi-ku.

XALQARO AEROPORT

Ikkinchi qavatda, chiptalarni rasmiylashtirish zali oldida odam gavjum.
Oyna ortida, ichkaridagi tabloda xorijiy mamlakatlar poytaxtlari nomi yonadi.

Sulton parapetga suyanib, nomiga odamlarni kuzatadi, Gulsanam bu erda yo'q, yo'q ekanini Sulton oldindan biladi.

Shar-shur-r tovushlar asabga tegadi – odamlar bagajini skotchlatayotir.

Sulton telefonini qo'lga olib raqam teradi.

SULTON: - Mana, bu yoqni, xalqaroni ham qaradim, yo'q!.. Biron tranzitga ilinganmi dedim-da... Igna emas-ku... O'zing ayyapsan-ku, boshqa qayoqqa ham boradi?

DAVLATNING UYI

Telefon tokchadan ichkariga olib kirilgan.

Davron karavotda qo'llarini jimjima qilib, o'ynab yotibdi.

Davlatning qulog'ida telefon go'shagi.

DAVLAT: - Xalqaroda nima qiladi? Chet elga ketmaydi-ku, kalla.... Otchoparga bor tez. Avtobusga chiqqandir.

XALQARO AEROPORT

Sulton qo'l telefonida gaplashyapti, ensasi qotgan.

SULTON: - Avtobusga chiqqan bo'lsa, ketdi-da. Har soatda qatnab yotibdi.

DAVLATNING UYI

Davlat telefonda gaplashyapti, xunobi oshgan, asabiy.

DAVLAT: - Davron ham uyg'ondi. Yig'lasa, nima qilaman?.. Eplolmaydi, orqamdan boradi deb mo'ljal qilgan... YO hamma qarindosh-urug'ni to'plab, o'rtaga oladi meni... Qo'lidan keladi...

XALQARO AEROPORT

Aeroportdagi o'sha manzara.

Sulton qo'l telefonida gaplashyapti.

SULTON: - Qarayverasan, qorni ochsa ovqat berasan, uyqusi kelsa, uxlatasan. Shu darajagacha borganmi ish?.. Borish kerak bo'lsa, borasan... Oilang uchun chidaysan-da endi... Boraman, lekin ko'nglim sezib turibdi, otchoparda ham yo'q.

DAVLATNING UYI

O'sha manzara.

DAVLAT: - Bir yomon gap qilgan edi, Sulton... Aytishga tilim bormaydi... Anavi... Ra'no ishni juda rasvo qilib ketdi-da.... Gulsanamning kechirishiga ko'zim etmayapti. Borganimda ham yarashmaydi.

BOZOR

Gulsanam bozor qilyapti. Egilib kartoshka saralaydi, boshini ko'tarib savdolashadi.

Sotuvchi to'rt-besh kilo kartoshkani taroziga qo'yadi.

Aravachi bola, chaqqonlik bilan kartoshkani xaltaga solib, aravachasiga qo'yadida, Gulsanamning orqasidan yuradi.

Gulsanam bir bosh uzumni ko'tarib ko'radi.

Aravachada ancha egulik.

Gulsanam to'p uyilgan pomidor oldida to'xtaydi, sotuvchidan narxini so'raydi.

Qosh qorayib kelyapti, bozor esa aksincha, endi qiziyotgandek.

VILOYAT MARKAZIDAGI AEROPORT

Zal huvillagan, odam kam, xuddi aeroport ishi to'xtagandek.

O'tkir aka oynavand tuynukka uch dasta pul, beshta pasport uzatadi.

Zalga xomush qaraydi.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat o'g'lini ko'tarib, hovlida betoqat yuradi.

Darvozaga boradi, eshikni ochib ko'chaga qaraydi, yana qaytadi. Uyga kiradi, uydan chiqib hovlida o'ylanib turadi.

Qosh qorayib kelyapti, hali yorug'-u, lekin qorong'ilik butun atrofni bostirib kelayotgandek...

Davlat darvozaga – noma'lumlikka xavotir bilan qaraydi.

AKMAL AKANING UYI

Jumagul opa yum-yum yig'laydi.

Salima opa uni ovutish bilan band.

Saodat eshikdan qarab, oyisini imlab chaqiradi.

Salima opa uning yoniga borib, imo bilan so'raydi.

SAODAT: - Davlat akanikida ham yo'q. Davlat aka o'sha erda deb, Nozim deganning telefonini berdi, u erda hech kim ko'tarmayapti.

SALIMA OPA: - Mayli, topilib qolar.

SAODAT: - YO qizining telefonini so'raymi? Davlat aka bilar.

SALIMA OPA (ko'rsatgich barmog'ini labiga qo'yib, ko'zi bilan ichkarini ishora qiladi): - Ts-s. Eshitsa xafa bo'ladi. Hammasining tili bir ekan deb. Davlat qo'l telefonini bilmas ekanmi?

SAODAT: - So'ramabman, deyapti.

DILOROMLARNING OSHXONASI

QO'SHNI DILOROM: - To'g'risi, gaplashdim. Qiziqdim-da. Lekin tumshug'i ko'tarilib ketgan, odam bilan gaplashgisi kelmaydi. Sen bari bir u kishiga tegmas eding-ku.

DILAFRO'Z: - Gaplashgisi kelmasa, borib o'zingizni ko'rsatib kelmabsiz-da.

DILOROM: - Sening tilginangni kesib olaman.

QO'SHNI DILOROM: - Katta bo'lsang, qanaqa qiz bo'lar ekansan, Dilish!

DILOROM: - Bo'ldi, shu mavzuni yopamiz.

QO'SHNI DILOROM: - Onasiga holva-mayizingni o'zim olib borib beraman.

DILOROM: - Yaxshi, qulog'im tinchiydi.

Dilafro'z shart o'rnidan turib, oshxonadan chiqib ketadi.

Dilorom uning orqasidan qarab turib, kuladi.

Qo'shni Dilorom ham ojiz iljayadi.

SHAROFAT AYANING UYI

SHAROFAT AYA: - Ilmu amal o'zingizda bormi deyman? Boyadan beri meni avrayapsiz?

NOZIM: - Men?! Ilmu amal?

SHAROFAT AYA: - Gapni nimaga olib kelyapsiz? Qizingiz yuradi deb betimga soldingiz, mayli, o'zimning bolam, nasog'i ham o'zimniki, deb yutib yubordim. Endi yana bir gap chiqaryapsiz.

NOZIM: - E-e, xola, uzr. Betga solish xayolimda yo'q. (Orifga qarab) A Orif?

Orif ko'zini olib qochadi.

NOZIM(Sharofat ayaga): - Xola, muhabbatdek ulug' narsani yurish demang. Men havasimni aytdim. Keyin sizdek bir oddiy mehnatkash ayolning ilmning qadriga etishi, vallomatlik qilishi! Men qoyilman.

SHAROFAT AYA: - Shu vaqti to'y haqida bu gaplar? Bizlar oddiy odam, tirikchilimiz er bilan. U kurortlar-u, dengizlaringizni bilmasak. Qarigan chog'imizda cho'milaman deb, cho'kib o'lmaylik.

MUROD AKA: - Ha-a, shu-da. Kechqurun ishdan kelsak, xotin chehrasini ochib bir achchiq choy damlasa, bola-chaqaning bag'rida, hammasining to'rt muchali but, g'ishava qilmasa, bir dam olib o'tirsak, shu-da kurort. Ular eru xotin aralash, cho'milaveradi.

ORIF: - Gruziyaga borganman deganday bo'luvdingiz?

MUROD AKA: - Ha, borganman Guruziyaga, Oypetri degan joyiga. Vey, u vaqtlari bizda mandarin degani anqoning urug'i, u yoqda pamidordan ham achib yotibdi! Lekin to'rt yo besh kun yaxshi yurdim. Keyin shu jiyanlaringiz ko'z oldimdan o'taverdi. Bizlarning kurort shu erda.

Sharofat aya Murod akaga norozi qarab, gapini bo'ladi.

ShAROFAT AYA: - E-e, ming marta aytgansiz. Guruziyangizdan boshqa gap yo'qmi?

MUROD AKA: - Boshqa joyga bormaganman-da. Bitta shu Gruziya, Oypetri. Balgariyaga putopka menga ekan, Islomqul olib, o'zi ketgan.

NOZIM (Sharofat ayaga): - Xafa qildimmi? Uzi, xola.

ShAROFAT AYA: - Xafa bo'lmadim. Nima der ekansiz deb turibman.

NOZIM: - Ha, xola, shu gapni aytolmayapman-da.

ShAROFAT AYA: - Aytavering. Gapga bichgan ekansiz-ku.

NOZIM: - Shunaqa deysiz-u...

ORIF: - Nozim?

NOZIM (Sharofat ayaga qaragan ko'yi, Orifga shivirlab) - Jim o'tiring.

Bosit chol o'rnidan qo'zg'alib, Hamida xolaga qo'lini sajda qilib ko'rsatadi. Gap kesiladi.

HAMIDA XOLA (Sharofat ayaga): - Shomlarini o'qimoqchilar.

Sharofat aya chaqqon turadi.

ShAROFAT AYA (eshikka ishora qilib): - Bu yoqda uy bor. Hozir joynamoz ham beraman.

Bosit chol o'rnidan turadi.

Murod aka bezovtalanadi, lekin Nozimga bir qarab qo'yib, o'rnidan turmaydi.

OTChOPARDAGI AVTOBUS BEKATI

Sulton taksidan tushib, avtobuslarga qarab yuradi.

Qator-qator avtobuslar.

Oldingi oynalarida yo'nalish - shaharlarning nomlari.

Sulton oldingi oynasiga «Toshkent – Urganch» deb yozilgan avtobusga chiqadi.

Avtobus ichida o'tirganlarni bir-bir qaraydi.

Haydovchidan so'raydi.

Haydovchi elkasini qisadi.

Sulton «Toshkent – Nukus» avtobusiga chiqadi.

Keyin «Toshkent – Hazorasp» avtobusiga.

Avtobuslar salonida yo'lga hozirlanib o'tirgan odamlar.

Qosh qoraygan, katta maydon, avtobus ko'p, odam gavjum, lekin hech bir joyda Gulsanam ko'rinmaydi.

KO'ChA. «NEKSIYA» SALONI

Mashina to'xtab turibdi.

Alisher, ikki qo'lini rulga qo'yib, Saodatga qaraydi.

Saodat oldingi o'rindiqla, to'g'riga tikiladi.

ALISHER: - U odamga bo'lmaydigan bo'lsa, boshqa bahonang yo'q-ku. Endi nima deb yalintirasan?

SAODAT: - Alisher! Kel, do'st bo'lib qolaylik. Orqamdan yurma.

ALISHER: - Menga endi gapiy shumi?

SAODAT: - Yaxshi ko'raman seni, do'st sifatida.

ALISHER: - Odamlar kuchugini ham yaxshi ko'radi.

SAODAT: - Men senga yuragimdagini aytsam, sen achchiq qilyapsan.

ALISHER: - Tirjayaymi bo'lmasa? Yo'q, deb turib olgansan.

SAODAT: - Men hali-beri turmushga chiqmayman deyapman. Sepimda diplom ham bo'lsin deb o'qiyotganim yo'q, axir.

ALISHER: - Bari bir chiqasan-ku.

SAODAT: - O'qiyman, deyapman-u. Mana, Germaniyaga topshirdim. Javobi kelsa, ketaman.

ALISHER: - YUborishadimi?

SAODAT: - Ha, yuborishadi. Dadam qiz bola ham o'qishi kerak, dunyoni ko'rsin, deydilar.

ALISHER: - Keyin-chi?

SAODAT: - Keyin... bilmayman. O'qiyveraman.

ALISHER: - Mayli, o'qiyver, men kutaman.

SAODAT: - Boshqa qiz qurib ketganmi? Ana, Xonimjon bor, Gulbeka, Rayhon... Rayhon senga juda to'g'ri keladi, deyman-ku.

ALISHER: - Menga Rayhon-payhon kerak emas. Mayli, yana besh yil o'qiysanmi, o'n yilmi.

SAODAT: - O'n yil? Seni o'qishni bitirar-bitirmasindan uylantirishadi-ku.

ALISHER: - Xafa bo'lma-yu, shuncha yil o'qib kelganingdan keyin bu erda seni kim oladi?

SAODAT (kulib): - Sen olasan. Ungacha ikkita bolalik bo'lmasang.

ALISHER: - Kulma. Men jiddiy aytyapman. Bizlarning odamlarni bilasan-ku. Qari qiz deydi, shuncha yil u yoqda yurgan, sog'mi-nosog'mi deydi.

SAODAT: - Sog'-nosog'ligi odamning o'ziga bog'liq. Bu erda nosog'lar yo'qmi?

ALISHER: - Endi-da...

SAODAT: - Mana, qara, birinchi o'zingni mog'or bosib yotibdi.

ALISHER: - Men bo'ladigan gapni aytyapman.

SAODAT: - Butun dunyo o'qish, o'sish bilan, bizda esa oliy o'quv yurtini, magistraturani bitirgan qiz – allaqachon qari qiz.

ALISHER: - Butun dunyo shunday bo'lgani bilan, o'zimizni bitta sen tuzata olmaysan. Ko'rpamiz kalta, oyog'ingni qarab uzat.

SAODAT: - Ana endi aqling sal ochilyapti.

ALISHER: - Sen uchun aqlsizman.

SAODAT: - Yo'q, Alisher, yaxshi odamsan. Betingga qaragan odam kimligingni bilib oladi. Ko'ngling ochiq-da.

ALISHER: - Sen ham yaxshi qizsan. Yaxshi ko'rganim uchun aytyapman. Seni yaxshi ko'rganim uchun hatto menga hasad ham qiladilar. Sen meni sevmasang ham.

SAODAT: - Xo'p, mayli, men ham shunday bo'lay. Lekin, Alisher, ikkita yaxshi odam, yigit bilan qiz, ikkovi ham juda yaxshi, bir-biriga to'g'ri kelmasligi mumkin-ku. Shuni tushun-da.

ALISHER: - Tushunmayman, Saodat, tushunmayman. Meni qaytarish uchun kim qayoqdagi gaplarni o'ylab topayapsan. Ikkalasi ham yaxshi bo'lsa?

SAODAT: - Ha, hayoti hayot bo'lmaydi. Mana, hozirdan gapimiz to'g'ri kelmayapti. Ko'ryapsanmi?

ALISHER: - Sendan boshqa hech narsani ko'rmayapman. Ko'zinga boshqa narsa ko'rinmaydi.

SAODAT (eshik tutqichini ushlab): - Bo'pti, Alisher, men ketdim. Boshqa bunaqa kelma.

Alisher boshini rulga qo'yib, Saodatga mahzun qaraydi.
Saodat mashina eshigini ochadi.

ALISHER: - Ketdingmi shu bilan?

SAODAT: - Ha, ketdim.

Har kungi ko'cha, o'sha qator hovlilar, lekin shu qadar mahzun...

DAVLATNING UYI

O'sha manzara, qosh qoraygan, Davlat o'g'lini ko'tarib yuribdi.
Diqqati oshgan, asabiy.
Telefon jiringlaydi.
Davlat borib go'shakni oladi.

DAVLAT: - Da-ah... Salom, oyi. Yaxshiman... Ha, yaxshi. Yaxshi keldi. Mana, Davron qo'limda... Keliningizmi? Ha... Mabodo... bormadimi?... E-e, hech gap yo'q... Joyida deyapman-ku, joyida. Chiqib ketgan edi... Qo'shnilarnikiga bo'lsa kerak... To'rt-besh kundan beri tanishgandir... Sultonni?... Bilmayman, oyi. Nimaga ekan?... Bugunmi, kechami olgan... Aytmagan edi... Bo'pti, so'rayman.

OTChOPARDAGI AVTOBUS BEKATI

Sulton bekatning bu chekkasidan chiqib kelyapti.
Qo'l telefonida Davlat bilan gaplashyapti.

SULTON: - Yo'q, Davlat, hamma yoqni qaradim, haydovchilardan ham so'radim. YOlg'iz kelin kelgani ham, ketgani ham yo'q deyishdi... Bular bir qarashda biladi, moli yo'q-ku. Bir o'zi ketayotgani darrov ma'lum bo'ladi... Kep qolar... Ha, shu qo'shni-po'shninikiga chiqqandir... Kim so'rabdi?.. E-e, aytma telefonimni!.. E-e, olganimni aytdingmi?.. Aytmagan deb aytaver.

ShAROFAT AYANING UYI

Nozim, Orif, Murod aka, Hamida xola o'tiradilar.
Sharofat aya choyni yangilab kiradi.
Orif choynakni o'zining oldiga oladi.
Bosit cholning o'rni bo'sh.

NOZIM: - Xola, o'tiring, bo'ldi choy ham. Gaplashib olaylik. Boyagi gap.
ShAROFAT AYA: - E-e, uka, juda chaynadingiz. Gap, gap, deysiz, gapirmaysiz!
NOZIM: - Aytsam... xola, shu zamonning ilg'or bir onasi sifatida, o'zingiz aytganday vallomat bo'lib... boshlab bersangiz. Namuna, ibrat ko'rsatib!
ShAROFAT AYA: - Meni maqtamay, aytavering. Gapni aylantirishingizga o'rganib qoldim. Nima ko'rsataman?
ORIF: - E-e, Nozim, mening ham yuragimni siqib yubordingiz lekin.
MUROD AKA: - Sharapat, yo ikkovlaring alohida, a? Bizlarning oldimizda aytib bo'lmasa.

Sharofat aya kiftini qisib, mung'ayib qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Shunaqami, Nozimjon? Aytavering, endi nimasini yashirasiz.
NOZIM: - Yo'q, unaqa xayolga bormang. (Murod akaga) Bu yashiradigan gap emas. (Sharofat ayaga burilib) Qiynalib turibman-da, xola... To'y qilmasak deyapman.

Sharofat aya cho'chib tushadi.
Choy ho'playotgan Orif tuyilib qoladi.

Hamida xola birdek jilmayib o'tiraveradi, «Ha gapiraveringlar, barii bir mening aytganim bo'ladi», deyayotgandek.

ShAROFAT AYA: - Nima? Voy! To'y qilmasak? Hazillashyapsizmi?

NOZIM: - Ha, to'y qilmasak.

ShAROFAT AYA: - Nima deyayotganingizni bilyapsizmi?

ORIF: - Mening ham kalam ishlayapti, Nozim.

NOZIM: - Aytyapman-ku, hamma qiladigandek to'y qilmasak.

ShAROFAT AYA: - Qatnab kelib, non sindirib, endi to'y qilmasak?! E-e! Kuppa-kunduz kuni qaroqchiday! YO muttaham joyimiz bormi?

NOZIM: - E-e, xola, muttaham deganingiz nimasi?

ShAROFAT AYA: - Muttahamlilik-da shu. To'y qilmasak, demak, bir aybimiz bor-da?

MUROD AKA: - Sharapat, kelin! Unaqa emasdir. Eshitaylik-chi?

Bosit chol nima gapligini so'ramoqchi bo'lib, Hamida xolaga qaraydi.
Hamida xola boshini chayqab, «jim» degan ishora qiladi.

ShAROFAT AYA: - Nimasini eshitadi? To'y qilmaymiz, shunday olib ketaveramiz, deyapti-da.(o'rnidan turib) Yo'q, men hozir qizim bilan ham gaplashay, namunasi nima ekan.

NOZIM: - Xolajon, o'tiring. Men oxirigacha aytay. UZR endi. Qizingizdan so'raydigan gap yo'q.

MUROD AKA: - Ha, gapirsin, gapirsin. Sharapat, kelin, o'tiring. Og'zidan chiqib ketdi. UZR deyapti-ku.

NOZIM: - Qachongacha biz mehnatimizni oyoq ostiga tashlaymiz, toptaymiz?

ShAROFAT AYA: - Kim toptabdi mehnatini?

NOZIM: - Artist xonandaning oyog'i tagiga pul sochish – toptash emasmi?

MUROD AKA: - Ha, u endi noto'g'ri, noshukurchilik.

NOZIM: - Ikkita yoshning boshini qovushtirish uchun boy kambag'al, kambag'al esa gado bo'lishi kerak. Axir, to'ydan keyin ham ular odamga o'xshab yashasin, biz ham kun ko'raylik! To'yning mardikor qullari, qora mehnatda yag'ir elkalarimizga oftob tegsin-da. Shuni birinchi bo'lib siz boshlab bering. Biz yoningizda turamiz.

Sharofat aya yoqasini ushlaydi.

Murod aka chidamay nos otadi.

Orif Nozimga qarab angrayadi.

Nozim shoirona jo'shgan edi.

Faqat donishmand kampir – Hamida xola jilmayib o'tirar edi.

ShAROFAT AYA (xuddi o'ziga gapirgandek): - Sal orqasi bor ekanmi?

Nozim darrov o'zini bosib oladi, jo'n, oddiy gapiradi.

NOZIM: - Men namuna deb shuni aytdim.

ShAROFAT AYA: - Hm-m...

NOZIM: - Keling, qarindosh-urug'ning o'zi to'planaylik. Yaxshi niyatlar qilib, oq tilaklarimizni bildiraylik. Bir kun to'y qilib, keyin o'n yil qarz to'lamasdan, ikki yoshning baxtini kam-ko'stsiz yaratib beraylik. YOmon gapni aytyapmanmi? Bular keyin odamga o'xshab yashasin-da.

ShAROFAT AYA: - To'y qilmay odamga o'xshab yashagani qanaqa bo'ladi!

ORIF: - O'ylab gapirayapsizmi? Minbarga chiqib oldingiz.

NOZIM (Orifga qattiq ko'z tikib qo'yib, keyin Sharofat ayaga): - Xola, qancha yaqin qarindoshingiz bor? Yigirmatadir. O'ttiztadir. Qolganlarini faqat to'y-ma'rakada ko'rasiz, uncha yaxshi tanimaysiz ham. Oshingizni eb, arog'ingizni ichib ketadiganlarni qo'yavering. Hay, ana qirqta bo'lsin.

ShAROFAT AYA: - Men bitta ham gapingizga qo'shilmayman! Xo'sh?

NOZIM: - Siz boshlab bering! YAqin qarindoshlar davrasining o'zi etadi.

ShAROFAT AYA: - Siz namuna deb shuni aytyapsizmi hali? To'y emas, o'tirish. Shuni men boshlaymi? Bir yoqdan daydib kelgan chulchit emasmiz.

NOZIM: - Xola, biz havas qiladigan o'sha ilg'or xalqlarniki shunaqa. Ular chaqa tangasini ham sanaydi, bizga o'xshab sochavermaydi. Bilasizmi, qanaqa ulug' ishni boshlab berishingizni?

ShAROFAT AYA: - Ulug' ish? Bo'lmasa, boshlasin ulug'lar. Kambag'alga kim ergashadi? Kambag'alniki - kambag'alga, namunasi go'r bo'ladimi?

MUROD AKA: - E-e, bo'lmaydi! Kambag'alning oriyati boynikidan kam emas. Lekin boy kambag'alga ergashmaydi. Men ham tushunmayapman: nimaga to'y qilmaslik kerak? Birov qo'ymayaptimi?

ORIF: - Men ham. Nozim, bo'ldi. Namuncha bu his-hayajon?

ShAROFAT AYA: -Namunani, ana, boylar ko'rsatsin. Bechora mehnatkash mehnatni ham qilsin, ham namunasini ko'rsatib bersinmi?

NOZIM: - Boylikdan kamingiz yo'q, xola. Ko'nglingiz boy!

ShAROFAT AYA: - Ketini ochib kuladi! Meni mazaxga qo'yaman demang. Ana, uylaning-da, o'zingiz boshlang! Bizlar ergashamiz. Lekin hozir men boshlamayman. Elnikini eb yuribman. Furur qarzim bor. Sizlar o'tirib turinglar, men oshdan xabar olay.

26. Mulloyi beamal

AKMAL AKANING UYI

Saodat Salima opaga tushuntiryapti.

Salima opa tez-tez bosh silkib eshitadi.

Saodatning kuyib-pishib tushuntirishidan bilamizki, gap Sulton haqida, gap bo'lganda ham muhim gap.

SALIMA OPA: - Shunaqami? Bu Sulton juda ichidan pishgan chiqdi-ku. Ishqilib, o'zing xafa bo'lmayapsanmi?

SAODAT: - Yo'g'-e, oyi, nima deb yo'q deyishimni bilmay yurgan edim. Sulton akamga bo'lmasligimni ham bilar edim.

SALIMA OPA: - Voy, oldin ham gaplashgan edingmi?

SAODAT: - Shu gapnimi?

SALIMA OPA: Ha.

SAODAT: - Yo'q. Lekin, oyi, bunaqa narsani odam gaplashmasa ham biladi-ku. Ko'nglim sezar edi Uylanadigan yigit ham bunaqa... akadek munosabatda bo'lmaydi-da. Shuning uchun xolam xafa bo'lmasin, xo'p deb turay, Sulton akamning o'zi bilan gaplashaman desam, Sulton akam ham u yoqda tayyorlab turgan ekan.

SALIMA OPA: - Endi bu gapni eshitsa, Jumajon o'ladi!

SAODAT: - Siz dadamga ayting. Dadam - O'tkir pochchamga, pochcham - xolamga.

SALIMA OPA: - Gaping to'g'ri, O'tkir yotig'i bilan tushuntirsin. Shu vaqti Sultonboyning yo'qolib qolganini qara-ya!

SAODAT: - Yo'qolmagan, oyi, qochib yuribdi.

SALIMA OPA: - Qochib qayoqqacha boradi?

SAODAT: - Uylanmagunicha aytmaydi. Qizirikiga boshqa sovchilar qatnab, qo'ymayotgan ekan, bu ham sovchi yuborgan.

SALIMA OPA: - Ki-im?

SAODAT: - Sulton akam.

SALIMA OPA: - Eh-he, bu yoqdagilarga aytmay?

SAODAT: - Bari bir yo'q deyishadi degan-da.

SALIMA OPA: - Obbo mo'min-qobil-ey. Bizlarga, ota-onasiga aytmay uylanaverar ekan-da. Obbo! Yaxshi ham otang, sarpolarini to'g'rilayveraylik, desam, shoshmay tur, dedi. Xuddi bilganday.

SAODAT: - Men ham yuragini yorganman, YAponiyadan kiyimlaringizni olib kelaman, deb.

SALIMA: - Nimaga yuragi yoriladi?

SAODAT: - Meni ham olasiz, deganman-da.

SALIMA OPA: - Voy, shayton qiz-ey! Hali shunaqa hazillaring ham bor edimi? Ishondimi shunga?

SAODAT: - Ishonmasa ham mazasi qochib qoldi.

SALIMA OPA: - O'lmagaysan! Keyin aytdingmi?

SAODAT: - Yo'-o'q. Diloromiga ham ikkovimiz ahil kundosh bo'lib yashaymiz degan edim, hurrasi uchib ketdi. Ha, birga yashayveramiz, dedim.

SALIMA OPA: - Voy, qizi tushmagur-ey, ularni ham o'ldiribsanku.

Salima opa kuladi, unga Saodatning o'zi ham qo'shiladi.

SALIMA OPA: - Ikkinchi bunaqa qilma-ya. Qizi keyin seni bir umr yomon ko'rib qoladi.

SAODAT: - Unaqa sodda emas. Hali dugona kirishib ketamiz. Jumagul xolam yaxshilar, ishqilib qon bosimlari ko'tarilib ketmasin.

SALIMA OPA: - Ish kattarib ketibdi-da. Jumagulga – chatoq. Aralashmasak bo'lmaydi. Ishqilib, chidab bersin. O'zini tappa tashlab yubormasa, bo'ldi.

DAVLATNING HOVLISI

Tokchadagi telefon jiringlaydi.

O'zi bir mujdaga intizor bo'lib turgan Davlat qo'lida bolasi bilan yuguradi.

DAVLAT: - Da-ah!.. E-e, Ra'no... Shuncha qilgulikni qilib, yana telefon?.. Bo'ldi! Xotinim... Sanamjon ham ketib qoldi. Siz ham kerak emassiz endi... Ha, sizda ayb! Siz rasvo qildingiz! Eshitmayman! Boshqa kelmang! Menga gapirmang! Men sizni yomon ko'raman! Tamom!..

Telefon uzilib, tut-tutlab qoladi.

Davlat gapdan to'xtab, qulog'idan go'shakni olib, hayron qaraydi.

DAVLAT: - E-e, qanday qutulaman endi.

Keyin so'kinib, go'shakni apparat ustiga qarsillatib uradi.

DAVLAT: - He, padariga la'nat! O'zimga ming la'nat!

Keyin birdan o'g'lini erkalatadi.

DAVLAT: - Otajonim! Ota o'g'lim! Jonim bolam!.. Yashaymiz, arslonim! Faqat o'tib olay, qutulay. Oying imkon bersin, bolam! Qayoqqa ketdi ekan? Rostdan ham o'zi aytganini qilsa-ya?

DILOROMLARNING OSHXONASI

Dilorom xushnud, to'rtta likopchadagi achchiq-chuchukni ko'kat bilan bezaydi.

Dilafro'z qo'lidagi bir dasta qoshiqni kran tagida shaldiratib yuvadi.

DILAFRO'Z: - Sizni endi yurtiga olib ketadimi?

DILOROM: - O'zi shu erda ishda qoladi, deyakman-ku. Domla bo'ladi, seni o'qishga kirgizib qo'yadi.

DILAFRO'Z: - Men bu erga kirmayman. Evropaga, yo'q, YAponiyaga ketaman.

DILOROM: - Ha, u yoqda senga ko'rpacha to'shab qo'yibdi. Avval bu erni eplab ol.

Sharofat aya yonib-tutab kiradi.

Dilorom ayasining avzoini ko'rib, zahrasi uchadi.

Dilafro'zning qo'lidagi qoshiqlar chig'anoqqa sharaqlab tushib ketadi.

ShAROFAT AYA: - Qizim, bu nima qilganing?! Nimalar qilib yuribsan?

DILOROM: - Aya, nima, bir narsa qilibmanmi?

ShAROFAT AYA: - Hali xabarim ham yo'q, de!

Dilorom labini tishlab, ayasiga to'g'ri qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Sendan so'rayapman?

DILOROM: - Nimani, aya...

ShAROFAT AYA: - Ayalamay ket!

Sharofat aya Diloromning yoniga uchib borib, biqinidan chimchilamoqchi bo'ladi.

Dilorom buralib o'zini tortadi. Voy-voylamoqchi bo'ladi, lekin faqat labini buradi.

Sharofat aya keskin shivirlaydi.

ShAROFAT AYA: - Jim-e! Uningni o'chir!

Dilafro'z otilib kelib, opasi bilan ayasining o'rtasida turib oladi.

Sharofat aya alamdanda yig'lab yuboray deydi.

ShAROFAT AYA: - Voy ustomon! Gaplariga laqqa uchibman. Voy, mengina o'lay! Xo'p debman-a. O'zim emay-ichmay o'stirgan qizimni beri-ib o'tiribman.

DILOROM: - Nima bo'ldi, aya?

ShAROFAT AYA: - O'l bo'ldi, dard bo'ldi! Seni bir bevami, erdan chiqqan xotinmi qilib tushirib olamiz deyapti. To'y emas, xudoyi!

DILAFRO'Z: - Qanaqa, to'y bo'lmasa?.. Limuzin ham kelmaydimi?

ShAROFAT AYA: - Yo'q, yo'q! Hech narsa yo'q! Besh-o'nta qarindoshni chaqiramiz, tansa tushadi, keyin yashayverishadi, deydi.

DILOROM: - Aya!

ShAROFAT AYA: - Sen shunaqa, tegsam bo'ldi, degansan-da a? Bo'lmasa, nimaga tili bir qarich? Bir aybing bor sani.

DILOROM: - Aya! YUz marta so'ratingiz. Hech qanaqa aybim yo'q. Qasam ichaymi? Lekin men meni unday to'y qilib olasizlar demayman-ku. E-e, to'yi ham boshidan qolsin.

ShAROFAT AYA: - Nimaga bunaqa deydi bo'lmasa?

DILOROM: - Bilmasam.

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi, to'xtataman! Dili, holva-mayizini yig'ishtir! Qo'lga tutqazaman.

Dilafro'z chaqqonlik shirinliklarni yana sellofan xaltalariga sola boshlaydi.
Dilorom uning ishiga qarab turadi.

DILOROM: - Sizga shu kerak edi.

ShAROFAT AYA: - Nima qil, deysan bo'lmasa?

DILAFRO'Z: - Aya, burda patirlarni nima qilay?

DILOROM: - Hammasini sol. Ushog'i ham qolmasin.

DILAFRO'Z: - Eganim nima bo'ladi endi?

DILOROM: - Teshib chiqadi. O'lasan.

ShAROFAT AYA: - E-e, qizim, endi sening achchig'ingni ko'taramanmi? A nima qilay? To'y yo'q, qarindosh-urug'ning o'ziga bir oshu ob bersak bo'ldi, deyapti. Bitta o'zim eshitmadim-ku.

DILOROM: - Bilmasam, band qilib qo'yay degandir. Sovchi kelib turganini eshitgan-ku.

ShAROFAT AYA: - Xo'p, qizim, bunga ham mayli dedim. Lekin odamga o'xshab olsin!

DILOROM: - Aya, men borib aytaymi shu gapni?

ShAROFAT AYA: - Sen nima qilib bo'lsa, shunga tegmoqchisan.

DILAFRO'Z: - Manavi bo'lak holvani ham solaymi?

DILOROM: - Yana qaytaraman desangiz, keyin orzu qilmasam ham bo'ladi. YOstiqlasiz.

DILAFRO'Z: - Ey, mening gapimga ham hech kim quloq soladimi? Dilor opa tarqatgani nima bo'ladi?

ShAROFAT AYA: - Boshlagan edinglarmi?

DILAFRO'Z: - Ha, o'zim beraman deb olib ketdi.

ShAROFAT AYA: - Bu qizga nima ekan-a! Ko'pmi?

DILAFRO'Z: - Anavi sovchi bo'lib kelganlarnikiga, keyin yana yo'l-yo'lakay beraman, dedi.

DILOROM: - O'zing borib, emanglar, zahari bor ekan, deb qaytarib yig'ib kelasan.

ShAROFAT AYA: - Bolani qiynama. E-e, xudoyim, qaysi gunohimga bu azoblar! Dili, narsalarini shunday qo'yib tur. (Diloromga, bosiq ohangda) Nima, juda kambag'almi? Ota-onasi nima ish qiladi?

DILOROM (o'zini tutib olib, yarash ohangida): - Unaqa juda kambag'al emas.

ShAROFAT AYA: - Nimaga to'ysiz... o'g'rincha tushiramiz deyishyapti bo'lmasa?

DILOROM: - Ota-onasiga aytolmay yurgandir.

ShAROFAT AYA: - Voy, sho'ri-im! Ota-onasidan nimaga yashiradi? YO biron ayblaring bormi? San o'zing nima qilib yuribsan, qizim?

DILOROM: - Aya, namuncha ayb-ayb deyaverasiz?

DILAFRO'Z: - Opa, yo'q deng hali ham. Shirinligini o'zim yig'ib kelaman, eb qo'yishmagan bo'lsa.

ShAROFAT AYA: - Axir, ota-onasiga aytmaydigan bu qanaqa uylanish? E-e, shunga bu bolalar kelib yuribdimi? U yoqda ham xotini yo'qmi, ishqilib? Yana xotin ustiga tegayotgan bo'lma. Xotini borligini yashirib, to'y o'tgandan keyin shunaqa bo'ldi deb, tuzoqqa tushirib o'tirmasin.

DILOROM: - Yo'q, aya, aldamaydi, aniq bilaman.

ShAROFAT AYA: - Xo'p, nimaga ota-onasidan yashiradi bo'lmasam, a?

Sharofat aya yana kuyib, uh tortadi.

ShAROFAT AYA: - Qizim! Odam qiladigan ish emas bu! Boshingga nima balo orttirgansan!

Dilorom derazaga so'lg'in qaraydi.

Dilafro'z umidlanadi.

DILOROM: - U yoqda xolasining qizini olib beramiz deyishgan. Beshikkertti ham qilingan ekan. Shunga bu meni aytolmay, qochib yuribdi.

ShAROFAT AYA: - Voy-bo'-o'! Dili qizim, bitta suv ber. Ichim kuyib ketdi. Bu musibat ham bor ekan-da.

Dilafro'z choynakdan sovuq choy quyib, ayasiga tutadi.

DILAFRO'Z: - Mana, choy iching. Yana tomog'ingiz ham og'rib yurmasin.

DILOROM: - Oyi, musibat demang. O'zi ezilib turibman.

DILAFRO'Z: - Opa, ezilib o'tirasizmi? Yo'q deng - qo'ying. Oyimni ham chaqirib olar edik. Bir yildan keyin...

ShAROFAT AYA: - Musibat-da, qizim. O'zingni nima tig'ga urayotganingni bilyapsanmi? Shapalakka o'xshab kuyib ketasan-ku. E-e, tavba, ota-onasiga aytmay! Hech o'ylayapsanmi? Nimaga boshda shuni menga aytmading?

DILOROM: - Aytganimda nima qilar edingiz? Aytolmadim.

ShAROFAT AYA: - Hm-m. Bu bola muncha otashin desam? Ha-a, egalik qilib olay, to'ysiz berishga ko'ndiraman degan, hisob-kitob qilgan! Ha-a! Ana! Voy, meni toza xudo urib qo'ygan ekan-ku.

DILAFRO'Z: - Ha, aya, shu uchun aytyapman-da, Sarvar aka yaxshi deb. Siz ham borar edingiz... opamning bolasiga qaragani.

ShAROFAT AYA (bosiqroq ohangda): - Jim, Dili, sen aralashmay tur.

DILAFRO'Z: - He, o'lsin aldamay! Yana opqochib ketaman, deydi!

KO'ChA

Qosh qoraygan.
Sulton kira mashinadan tushadi.

NOZIMNING HOVLISI

Hovli huvillagan.
Dorda osilgan oqish ko'ylak, bitta mayka, uchta dastro'mol engil shabadada hilpiraydi.
Sulton kiradi.
Jim-jit hovlida indamay o'tiradi.
Hamida xolaning hovlisiga qaragan tuynuk qorayib ko'rinadi – u yoqda ham hech kim yo'q.

DAVLATNING HOVLISI

Hovlidagi bor chiroq, uyning chiroqlari – hammasi yongan, xuddi Gulsanamni chiroqlar ham kutayotgandek.

DAVLATNING UYI

Davlat bir qo'lida bolasi, bir qo'lida supurgi, uy supurishga urinyapti.
Gilamning burchagi tagida nimadir bordek.
Davlat gilamni qayirib, qaraydi: soch turmaklaydigan to'g'nog'ich.
Davlat uni qo'lga olib, ijirg'anadi, keyin derazadan tashqariga otadi.
Keyin birdan o'ylab, Davronni ko'targanicha to'g'nog'ichni izlashga chiqib ketadi.

KO'ChA. «MATIZ» SALONI

«Matiz» salonida Gulsanam kelyapti.
Haydovchi bir narsalarni so'raydi, Gulsanam xayol surib, eshitmay qoladi.
Haydovchi qayta so'raydi.
Gulsanam shosha-pisha javob beradi, qo'li bilan ilgarini ko'rsatadi.

ChOYXONA

O'sha manzara. To'rt oshxo'r do'st.

ISMAT: - O'ldirsa, osh o'ldirsin ekan-da.

SOBIR: - Osh ham bor bo'lsin-e. To'yda ham osh, ma'rakada ham, uyda ham, choyxonada ham.

ShARIF: - O'tirganimizga hech qancha bo'lgani yo'q. Har uch-to'rt kunda choyxona qilaversak, xotin dod deb yuboradi. Muhammad, katta buyurtma oldingmi?

Muhammad cho'ntagidan hovuchlab mayiz, holva, shokolad, keyin qog'ozga o'ralgan holva chiqaradi.

MUHAMMAD: - Bo'lib olinglar. Uyga berasizlar. Rashid akanikidan. Yo'lda kelayotsam Zayniddin akaning qizi berdi, tarqatib yurgan ekan.

ISMAT: - E-e, bo'libdimi? Kimga?

MUHAMMAD: - O'sha kuni o'tirdi-ku.

SOBIR: - Ha, yaxshi. Qo'sha qarisin!

ISMAT: - Aytdim-ku, sevgi-muhabbat deb. Men bilar edim. A Sharif?

ShARIF: - Nima deymiz? Baxtini topsin. Mahamad, oshing shunga emasdir?

MUHAMMAD: - Bugun sizlarni bir hayron qilmoqchiman.

SOBIR: - Xo'sh-xo'sh?

Muhammad oldidagi qog'oz xaltani ochadi.

ISMAT: - Nima bu? Pista-yu.

ShARIF: - Shuncha pista? Ikki yuz gramm olsang ham bo'lar edi.

MUHAMMAD: - Osh shundan. Guruchning o'rniga.

SOBIR: - Pistadan?

ShARIF: - Nima, nima? Pistadan osh ekanmi?

ISMAT: - E-e, men o'zini to'rtta esam, boshlarimgacha qichishib ketadi.

SOBIR: - Shundan osh bo'lar ekanmi?

ShARIF: - Qichimangiz bundan emas. Do'ppingizdan.

MUHAMMAD: - Zo'r bo'ladi. Keyin sevgi-muhabbatni ko'raverasiz.

SOBIR: - Qon bosimini ko'tarib yuborib.. E-e, qo'y, bir baloni boshlama.

ISMAT: - Kuningdan bir kuning qolsa, palov e, pulingdan bir puling qolsa, palov e.

ShARIF: - Pista osh bo'lsa – pista osh-da.

SOBIR: - Bandasi noshukur, yub yurgan oshiga qanoat qilmay, endi buni ham topibdi.

ISMAT: - Sen, Sharif, bu do'ppiga ko'p teginaverma.

SOBIR: - E-e, qo'y shuni, Ismat akang do'ppisi bilan tug'ilgan. (Muhammadga) To'yi qachon... darrov tushirib olsa kerak?

MUHAMMAD: - Oldingi xabari bizga keladi, ularning ham bu erda boshqa tanishi yo'q.

ISMAT: - Sharif, Abdurahmon akaning o'g'li nima bo'ldi endi?

ShARIF: - Qizdan ko'pi yo'q. Bironta sochini supurgi qilib o'tirgani chiqib qolar.

ISMAT: - E tavba! Bo'yimday bo'y topdim, ko'nglimday ko'ngil topmadim ekan-da. Shuncha narsalik bo'lib, o'ziga xotin qidirib yursa.

SOBIR: - Musofirchilik shu-da. Buni pul bilan topib bo'lmaydi.

ShARIF: - Topib qo'yishdi. Endi o'ziga bir ko'rsatib, nima deysan, deyishadi.
ISMAT: - Qanday ko'rsatadi? Shundan shu yoqqa bitta ko'rishga keladimi? YO birdan to'ymi?
ShARIF: - Yo'g'-e, hozir hammasi komp yuter. Sanobar o'zini ko'rib gaplashib o'tiradi. Uni ham suratga tushirib, klip qilib jo'natadi.
MUHAMMAD: - E-e shu rost a? O'sha yoqdagi odamni ko'rib, gaplashib o'tirsa bo'lar ekan. O'zim gaplashganim yo'q-ku-ya. Lekin munday (boshmalog'ining uchi bilan ko'rsatadi) kichkina kameracha, komp yuterga qo'shasiz – bo'ldi!
ISMAT: - Qarang-a!
MUHAMMAD: - Ha, hamma yoqda sotib yotibdi.
ISMAT (Sharifga): - Bunisi qaerdan?
ShARIF: - Shu atrof dan.
ISMAT: - Bahay, kimning qizi?
ShARIF: - Endi bo'lsin, keyin aytaman. Sizga aytsa, hozir boshlaysiz. Urishib yurmaylik.

ShAROFAT AYANING UYI

Nozim qizargan, Orif asabiyroq.
Hamida xolaning o'tirishi o'sha-o'sha.
Murod akaning diqqati oshgan.
Sharofat aya o'ktam, gaplari hujumkor.

NOZIM: - Xola, gap pulda ham emas. Kengroq qarang.
ShAROFAT AYA: - Bari bir pulga taqaladi-da. Pul bo'lmasa, nima qila olasiz?
NOZIM: - Ana shu erda noto'g'ri o'ylaysiz-da. Siz uchun pul bo'lsa bas – to'y, baxt shu! Lekin odamning o'ziga hech vaqo qolmaydi. Aksincha, endi shu ketgan pulning o'rnini qoplashi uchun yana, yana ishlash kerak.
ShAROFAT AYA: - Qarz bo'lsa.
NOZIM: - Qarz bo'lmaganda-chi? Mehnat qilib yiqqani o'ziga kerak emas edimi?
YAngi oilaga yangi uy solsa, uyi bo'lsa, mashina olsa, hammasi bo'lsa, kurortlarga borib mehnatining rohatini ko'rsa. Bilasizmi, bizning to'ylarimizga ketadigan pulga kelin-kuyov Turkiya yo Misrda asal oyini o'tkazib kelsa bo'ladi. Hozir bemalol. Biz esa borib Samarqand yo Buxoroni ham ko'rolmaymiz. Chunki pulimiz yo'q - to'yda kim-kimlarga egizib yuborganmiz.
ShAROFAT AYA: - Shu kim-kimlarning birontasi beshu begona emas, elu xalq.
MUROD AKA: - Eganlar duo qilib ketadi. Shu kerak-da.
NOZIM (kinoya bilan): - Ha, artistning oyog'ining tagiga sochganingizni ham duo qiladi. Siz ham erdan supurib olgansiz-da.
ORIF: - E-e, Nozim, oddiy odamlarga nima deb yopishasiz? Bular pulini bunaqa sochmaydi. Odamlarni ham o'zgartirmoqchi bo'lasizmi?
NOZIM: - Oddiy odam ham sochadi, shunday sochadiki! Kim aytadi sizni yosh, o'qimishli yigit deb? Halitdan eskirib qolgansiz.
ORIF: - Men eskirganim yo'q, siz... aravadan oldinga chopib ketyapsiz.

ShAROFAT AYA: - Nozimjon, juda miyamni achitdingiz. Bu otashinligingizni radiyolga qilsangiz bo'ladi. Hamma eshitadi. Menga bo'ladigan gapni gapiring.

NOZIM: - Bo'ladigan gap shu, xola. To'y deb ikki yoshning baxtini to'smang deyapman..

ShAROFAT AYA: - O'z bolalarimning baxtini-ya?

NOZIM: - Ha, aytdim-ku, to'yning quliga aylantirasiz deb.

ShAROFAT AYA: - Shu gapingizni ko'chaga aytib ko'ring.

NOZIM: - Nimaga ko'chaga?

ShAROFAT AYA: - O'tgan odamni to'xtatib, bizlar sovchi, shu uydan kelin qilyapmiz, lekin to'ysiz deng, qani, nima der ekan?

Nozim dovdiraydi, lekin darrov o'zini tutib oladi.

NOZIM: - Nima deydi? Sizga o'xshab gapiradi-da.

ShAROFAT AYA: - Uka, necha yil o'qigansiz?

NOZIM - Olti yil?

ShAROFAT AYA: - Yo'q, hammasi? Maktab bilan.

NOZIM (uncha anglamay. hayron bo'lib): – O'n olti-o'n etti yil.

ShAROFAT AYA: - Shuncha yil o'qib ham o'zbekchiligimizni tushunmadingizmi? Nimaga o'qitadi o'zi?

Orif kulib yuboradi, Nozimga tegizdirib, Sharofat ayani qo'llab, oshiribroq kuladi.

ORIF: - Ha, xola!

Nozim Orifga bir qarab qo'yadi-yu, o'zini befarq tutishga harakat qiladi.

NOZIM: - E-e, xola ko'p narsaga o'qitgan, lekin, to'g'ri, o'zining mehnatini bunaqa xor qilishga o'qitmagan. O'zbekchilik deb o'zini bir umr ezishni o'rgatmagan.

ShAROFAT AYA: - Nima desam, gap topasiz. Axir, to'y, xursandchilik qilib, bayram bilan yashasa, ezilish bo'ladimi...

Nozim Sharofat ayaning gapini bo'ladi.

NOZIM: - Ezilish bo'lmaydimi? Mana, qarang. YOsh bir olim, keyin undan juda katta odam chiqadi, balki dunyoga dong'i ketar, lekin hozir ilmdan boshqa hech narsasi yo'q, to'y qilishi uchun qarz ko'tarishi, ha, olim yigit qarz bo'lishi kerak! Keyin shu qarzidan qutulish uchun necha yil mardikorlik qiladi? Ilmiy ish qilish, fan cho'qqilariga chiqish o'rniga! Ha, biz ana shunaqa qilib ilg'or xalqlardan orqada qolib ketamiz. Ular Marsga chiqdi, Veneraga qo'nadi – biz... biz to'y qilib, osh beramiz.

ShAROFAT AYA: - Uka, nima qilasz menga doston o'qib? Bitta bechora kampirni laqqa tushirib o'tiribsz.

NOZIM: - Sizni tushirdimmi?

MUROD AKA: - Sharofat, kelin?

ShAROFAT AYA: - Yo'q, o'zim tushdim. Endi bo'ladigan gapni men aytay. Siz menga dakalad qilmang. O'sha olim yigitingizga men vallomatlik qilay. O'z-o'zlik o'tiribmiz. Siz ham endi qarindosh, yashirmayman, qizimning baxtini qaytarmay – to'yni men qilib beraman.

NOZIM: - E-e, xola... Shoshmang.

ShAROFAT AYA: - Falonchining qiziga non sinibdi-yu, qaytish bo'libdi degan gapni eshitgandan ko'ra, qarz men-oq bo'lay. Olimingiz, uyalmasa, ilmini qilaversin. Bu qizim hali yosh, unga boshqattan yig'inaman. Siz aytgan, yana azob, lekin xudoyim shunaqa azoblaridan benasib qilmasin.

NOZIM: - E-e-e...

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi, laganga joy ochib qo'ying, oshni suzdiraman.

DAVLATNING HOVLISI

Shom g'ira-shirasi.

Darvoza eshigi ochiq.

Ko'cha yorug' - tepada chiroq bor.

Davlat, qo'lida Davron, eshikka umid bilan qarab, betoqat kezinadi.

Ochiq eshik ro'parasida taksi to'xtab, Gulsanam tushdi.

Haydovchi ham tushib, mashina yukxonasini ochadi.

Gulsanam ikki qo'lida ikki sellofan xalta bilan ichkari kiradi.

Davlat shosha-pisha borib, Davronni Gulsanamning qo'lga tutqazadi.

Gulsanam Davronni qattiq quchoqlab o'padi.

Davlat taksi yukxonasidan sellofan xaltalarni oladi.

ShAROFAT AYANING UYI

Bosit chol salom berib kiradi.

BOSIT ChOL: - Assalomu alaykum va rahmatulloh!

Sharofat aya gapidan to'xtab, boshini qimirlatadi.

Murod aka o'rnidan turib alik oladi.

MUROD AKA: - Va-alaykum!

Nozim bilan Orif ham sakrab turadilar va baravariga javob qiladilar, bunda Nozim shoshgandan salom beradi, Orif esa alik oladi.

NOZIM: - Salom-alaykum!

ORIF: - Va-alaykum salom!

Hamida xola Bosit choldan imo bilan so'raydi, choli tushunib, javob qiladi.

BOSIT ChOL: - Namozimni o'qib, keyin shu erda o'tganlarning haqqiga tilovat qildim. Bolalarimizning rizqi butun, umri farovon bo'lishini xudodan so'rab, duolar o'qib o'tirdim. Bari bir, hangomaga aralasholmaganimdan keyin... Xo'p. Gap bo'ldimi endi? Turaylik.

MUROD AKA: - E-e, qayoqqa? Hali ovqat bor. Kelin?

Sharofat aya o'rnidan turadi.

ShAROFAT AYA: - Bo'ldi, olib kelyapman.

MUROD AKA: - Opkeling, opkeling.

BOSIT ChOL (kampiriga): - Turmaymizmi?

HAMIDA XOLA (choli eshitadigan qilib): - Osh bor ekan, shuni emasak, javob yo'q.

BOSIT ChOL: - Yana oshmi? E-e, bergan rizqiga shukur, laganning ustida o'lib qolmasak ishqilib. Osh, qazi, manti-norin.

HAMIDA XOLA: - E-e, xudoyim-ey, bu kishimga nima yoqishini ham bilmayman. Har kuni o'n xil ovqat olib kelaman. Bir xil ovqat jonlariga tegib ketgan emish. Qurtova qilib ber deyдилar. Qurtovasi nima – bilmayman.

ShAROFAT AYA: - Qurtova? U nima ovqat ekan?

Nozim juda qiziqib qoladi.

Orif Nozimga savol nazari bilan qaraydi.

HAMIDA XOLA: - Bilmayman. Qurutni suvga solib ezar emish.

ShAROFAT AYA: - Shundan ham ovqat bo'lar ekanmi?

HAMIDA XOLA: - YOshligida Samarqandning bir qishlog'iga borganida qilib berishgan ekan. Hali ham shunga ko'ngillari ketadi-da. Qilib ber, deyдилar, men bilmasam.

ShAROFAT AYA: - Qurutni ezganda ham mazasi chiqar ekanmi? Tavba!

HAMIDA XOLA: - Shuncha nozu ne'mat turib... Odam qarigandan keyin bola bo'lib qolar ekanmi?.. (Nozimga qarab) Uka, bu gaplar bo'lmaydi. Odamlar nima qilsa, shuni qilish kerak. Qiz bola uyidan to'ysiz chiqmaydi. Chiqqulik ham qilmasin. Bir qop kepakka xotin oladigan zamonlar o'tib ketgan.

NOZIM (Orifga, shivirlab): - Chiqaylik, ko'rasiz mendan.

ORIF: - Mening ham gapim bor sizda. Odamni qo'g'irchoq qildingiz.

NOZIM (ko'zi bilan Bosit chol va Hamida xolaga ishora qilib): - Bular birovnikini eshitmaydi, o'zinikidan qaytmaydi. Siz ham hazilni bilmagan kal Fozil bo'lib oldingiz.

HAMIDA XOLA (xuddi Nozimning gapiga javob bergandek): - Qulog'im og'irrog'-u, lekin kerakli gapni eshitaman. Hamma narsa zamonasiga yarasha. To'kinchilik bo'lsa, to'y ham bo'laveradi. To'kinchilikdan qo'ymasini.
ShAROFAT AYA: - Men ham qizimni xudoyi qilib chiqarmasman!
ORIF (Nozimga): - O'nu no'l. O'ldingiz!
NOZIM: - Siz ham shu yoshingizda qarib ketgansiz.

KO'ChA

Darvoza eshigi ochilib, Bosit cholning qo'ltig'idan olgan Orif, Nozim, Hamida xola, ularga ergashgan Sharofat aya bilan Murod aka chiqadi.
Keyin qo'lini dastro'moliga artib, Nozim ko'rinadi.

ShAROFAT AYA (Orifga): - Ana, moshinlaring ham kelibdi.
ORIF: - Bizlarda moshin yo'q.
ShAROFAT AYA: - Ana, boyagi moshin-ku. Ichidagi shopiri ham o'sha.
ORIF: - Ha-a.
NOZIM: - E-e, ketmagan ekanmi? Shuncha kutib o'tiribdimi-ey!

Odatiy xayr-xo'sh boshlanadi.

ShAROFAT AYA: - Yaxshi boringlar. (Hamida xolaga) Opa, alohida keling.
MUROD AKA: - Amakini olib keling. Bizning joylar juda bahavo.
ORIF: - Rahmat! Rahmat!

Hamida xola jilmayib bosh irg'aydi.
Bosit chol hammaga bir-bir qarab qo'yib, xuddi o'zi buyurib qo'ygandek, «Tiko»ga qarab yuradi.
Nozim xijolatli iljayadi, gunohkordek boshi egilgan.
Sharofat aya arazli qarash bilan Nozimning nigohini tutishga urinadi.
Sharofat ayaga qarashga Nozimning yuragi dov bermaydi.

«Tiko» joyidan qo'zg'aladi.
Sharofat aya alamli qarab qoladi.
Murod aka nihoyat nosqovog'ini cho'ntagidan olib, bemalol nos otadi.
«Tiko» uzoqlashadi.

ShAROFAT AYA: - Ukangizga nima deb tushuntiraman? Hammasiga ko'ngan edi, endi to'yni o'zimiz qilib beramiz desam, joni chiqib ketmaydimi?

Murod akani nosning kayfi elitgan, yana ham to'g'rirog'i, nima gapirishni bilmaganidan, elkasini qisadi.

ShAROFAT AYA: - Yana dala, yana mehnat. Shu ikkita qizni joy qilaman deb, mehnatning tagida ezilib ketdi o'zi. Dilafro'zga deganimiz ham bunga ketsa, yana necha yil yig'inamiz?

MUROD AKA (og'zida nosi bilan): - Bim-masam.

ShAROFAT AYA: - E-e, siz ham!.. O'zi asli shu bolaning gapi to'g'ri, hammamiz to'yning qulimiz. He-eh, qani, to'g'riga kun bo'lsa!..

KO'ChA

Shahar ko'chasida «Tiko» g'izillab ketayotir.

ORIF: - Sizni ko'rib, shuncha kutib o'tiribdilar, deb o'ylabmiz.

BAHROM AKA: - E-e, g'ildirak aylanib turmasa, tirikchilik ham yurmaydi, uka. Chiqishlaringni mo'ljal olib keldim-da. To'g'ri, yarim soat dam ham olib oldim.

NOZIM: - Rahmat, aka, baraka toping. YOshlarning duosi ham hisobga o'tadimi?

BAHROM AKA: - Shu ishni yaxshi tomonga bitirgan bo'lsangiz, sizniki o'tmay, kimniki o'tadi. Bo'ldimi, axir?

ORIF: - Ha, bo'ldi, aka.

BAHROM AKA: - E-e, qoyil! Bo'lmaydigan ishni bo'ldiribsizlar. O'g'ilni uylantirsak, sovchilar tayyor!

ORIF: - Hammasiga, mana, shu ukangiz sabab. O'zi uylanmagan bo'lsa ham uylantirishni biladi.

BAHROM AKA: - E-e, hali shunaqami? (Nozimga qarab) Uka?

NOZIM: - E-e, bu oshiradi. Ishimizning oxiri g'ujala hali.

ORIF (tushuntirmoqchi bo'lib): - To'ydan gap chiqib, qizimizning onasi vallomatlik qilib...

Nozim Orifning biqiniga qattiq turtadi.

Orifning nafasi ichiga tushib, Nozimga olayib qaraydi.

Gapni Nozimning o'zi ilib ketadi.

NOZIM: - Kuchlaring etganicha qilinglar, etmaganiga o'zimiz ham qarashamiz, dedi-da.

BAHROM AKA: - Ho-o, ana bu mard odamning gapi bo'libdi. (Orifga) Vallomatlik qildi dedingizmi? Ha, vallomat ona ekan.

ORIF (Nozimga): - Nima gapirsam og'zimga urasiz! Men sizga, nima...

BOSIT ChOL: - Odamlar boy bo'lib ketyapti a?

BAHROM AKA: - Nimaga bunaqa deysiz?

Bahrom akaga qaragan Bosit chol eshitmasa ham, uning yuzidan nima deyayotganini anglab, xuddi eshitgandek javob beradi.

BOSIT ChOL: - Moshin ko'payib ketganini aytaman-da. Oldinlari ancha siyrak edi.

HAMIDA XOLA: - Quloqlari bitgan bo'lsa ham, yaxshi gaplarni eshitib o'tiradilar.

BOSIT ChOL: - Bir yoqdan toshib chiqqanga o'xshaydi.

HAMIDA XOLA: - Ha, odamlar boy bo'lsin, to'ylar ko'paysin.

NOZIM (cholu kampirga ishora qilib, Orifga): - Mana sizga qadim an'analar.

BAHROM AKA: - Lekin, ukalar, sizlarga qoyil! Qiziqqanimdan, qani, nima qilishdi ekan, deb borib turgan edim. Boplabsizlar. Hali o'zlaring uylanmagan a?

ORIF: - Amaki, men uylanaman yaqinda. Bu hali bo'ydoq.

BAHROM AKA: - O'zi uylanmagan - sovchi. Eplaganini qarang.

DAVLATNING HOVLISI

Oshxonadan jaz-juz tovushlar keladi.

Gulsanamning lip-lip etib chaqqon u yoqdan bu yoqqa o'tganlari ko'rinadi.

Hovlidagi hamma chiroqlar yongan, derazalarning ham hammasi yorug' - nimadir g'ayrat seziladi.

Davlat ham hovlida o'g'lini g'ayrat bilan ko'tarib yurgandek - nimadir ruh, o'zgarish bor.

Gulsanam chiqib «Zaporojes» eshigini ochadi, ichkaridan ko'rpa-ko'rpachani olib, eshikni yopadi, ko'rpa-ko'rpachani ko'tarib, ichkari kiradi.

Gulsanam ko'rpa-ko'rpachani elkasida ko'tarib o'tadi - Davlat tushunib, quvonib qaraydi, qararmikan degan umidda.

Gulsanam uydan ro'yja olib chiqadi va «Zaporojes»ga yopadi, hafsala bilan bekitadi: ko'zga tashlanmay tursin dedimi yo chang—chungdan pana qildimi, bilmadik.

Gulsanam Davlat tomonga qarab ham qo'ymaydi.

Bu ishlarning hammasini Davlat hovlining bir chekkasida, Davronni ko'tarib turib, indamay kuzatadi.

Davatning ko'zlarida xotinini sog'ingan erkakning qarashi.

Davlat o'g'lini sekin erkalatadi.

DAVLAT: - Otam, otam! Polvon o'g'lim, qo'zichog'im! Oying ko'rпамni olib kirdi, o'g'lim. Bugun yarashamiz shekilli.

Erining bir nimalar deb g'uldirayotganini eshitgan Gulsanam derazadan qovog'ini solib qarab qo'yadi.

GULSANAM (achchiq kinoya bilan, o'zicha) - YArashaman deb o'lib turibman.

27. Dardingki menga davo bo'lo'btur

NOZIMNING HOVLISI

Hamida xolaning hovlisi tuynugi yorug'.
So'ri-karavotda o'tirgan Bosit cholning boshi ko'rinadi.
Hovlidagi stol ustida tog'oralar, belbog'-tugunlar.
Orif ishbilarmon kayfiyatda g'oz turadi.
Nozim charchagan, xomushroq ko'rinadi.
Sulton ham indamaydi, xuddi hafsalasi pir bo'lgandek.

ORIF: - Oling, xola. O'zingizga. Nima kerak bo'lsa.

HAMIDA XOLA: - Ey, bolam. Cholu kampirga hech narsa kerak emas. Ha, bu chopon – amakingizga, bu material menga bo'lsa kerak. Boshqa ayol yo'q-ku ichimizda.

NOZIM (o'rog'lik choponlarni ko'rsatib): - Bular-chi?

HAMIDA XOLA: - Ha, yaxshi, yaxshi, onasi niyat qilib yig'inib qo'ygan ekan. Bu chopon sizga, bunisi, manavi o'g'linga. Ha-a, bu narsalar kuyovniki. (Sultonga) Qulluq bo'lsin, o'g'lim, sarpolar muborak!

Sulton zo'rg'a iljayadi.

NOZIM: - Da-a, Sultonboy. Tepib-tepib to'zdiring, tengqurlardan o'zdiring. (Ovozini ko'tarib, shaxdam tovushda) Xola, bu tog'oradagi narsalarni nima qilamiz?

HAMIDA XOLA: - Tarqatasiz.

Nozim kuladi.

NOZIM: - Biz kimga tarqatamiz?

ORIF: - Qo'yavering. Bu erda kuyovga ham bor.

NOZIM: - O'zining holvasini o'zi eydimi? Shuncha narsani-ya.

ORIF: - Ha, haqqi-da.

NOZIM: - Hammasini emaydi-ku. Odamlarga tarqatishi kerak.

ORIF (kinoya bilan): - Iy-e, odam kerak ekanmi?

NOZIM: - Siz tilimni qichitmang. O'zingiz dushman tomonga o'tib ketdingiz-u, yana kekirdagingizni cho'zasiz.

SULTON: - Hey, hey...

HAMIDA XOLA: - Bo'lib qarindoshlarga yuborasizlar, o'rtoqlaringga tarqatasizlar. Qutlug' narsaga ko'pchilikning og'zi tegsin.

ORIF: - Ha, Xorazmga yuborasiz.

SULTON: - Daragini eshitisha!

NOZIM: - Bu u yoqda menga qarshi turib oldi! Shuncha hay deyman, g'alcha, tushunmaydi.

HAMIDA XOLA: - Men boray. Bugun ovqat olib kirmasman. Shuncha narsalaring bor.

NOZIM (ovozini ko'tarib): - Rahmat, xola. Biz ham to'ylaringizda xizmat qilaylik.

HAMIDA XOLA: - Aytganingiz kelsin. Endi biz – cholu kampirning nima ham to'yi bo'lar edi.

NOZIM (sal o'ng'aysizlanib, Nozim bilan Orifga): - O'ylamay gapirib yuboribmiz-u. (Hamida xolaga) Ha, to'y, to'y bo'lmasa, yaxshi kunlaringizga, xola!

HAMIDA XOLA: - Baraka toping. Iloyo, sizga ham kelin bitsin! YOlg'iz boshingizni ikkita qilsin!

NOZIM: - E-e, ha, bizning to'y sizning ham to'y-da, xola.

HAMIDA XOLA: - Xudoyim hammani to'ylarga etkazsin.

Hamida xola o'z narsalarini olib, chiqadi.

ORIF: - Zo'r kampir ekan! Choli ham zo'r!

NOZIM: - Lekin siz g'irt ekansiz!

ORIF: - UZR endi, bo'ldi. Hozir ham g'alcha dedingiz. Bunaqa shumliklaringiz tushimga kiribdimi?

SULTON: - Hey, urishmanglar. Nima bo'ldi o'zi?

NOZIM: - E-e, va'zxon bo'ldim, minbar shoiri bo'ldim. Bunaqa usta ekanimni o'zim ham bilmas ekanman. Kampirni ko'ndirish uchun o'zimni har maqomga solaman, mana bu ishni buzib turadi-da!

ORIF (Sultonga) - Tushunmadim-da. Olifalik qilayotgandek tuyulaverdi. To'y qilmaymiz, dedi, o'zbek xalqi unday-bunday deb leksiya o'qib ketdi. Maqsadi boshqa ekan, bilmabman. (Nozimga) UZR endi, rostdan ham aqlim etmay qoldi. Lekin sizga besh!

NOZIM: - U erda sizdan boshqaga kuchim etmasa...

SULTON: - Xo'p, nima, to'y bo'lmaydigan bo'ldimi? Unda bu narsalar... qaytdimi?

NOZIM: - Yo'g'-e, Sulton. Avval keling, bir tabriklab qo'yay! Bu yoqqa keling-da.

Sulton Nozimga qarab yuradi. Nozim uni quchoqlab ko'taradi.

Sultonga hali quvonch etib borgani yo'q. U Nozimning quchog'ida befarq silkinadi.

NOZIM: - E-e, namuncha! Bir qop go'shtga o'xshaysiz.

U Sultonni erga qo'yadi.

NOZIM: - Belim uzilib ketay dedi. Odam har kuni uylanadimi? Sal quvonish ham kerak-da.

ORIF: - YArimtaga chiqarib yuboring. YO opkeb qo'ygandir? (Sultonga) Bormi? YUvamiz.

SULTON: - Bor, ikkita olib kelganman. Avval nima bo'lganini aytinglar. Sizlar ketgandan keyin Davlatning xotini yo'qolib qoldi. Shuni izlab, aeroportga, Otchoparga borgan edim. Qaytishda olib kelganman.

NOZIM: - Xotini yo'qolib qoldi? Xotin ham yo'qoladimi?

SULTON: - Bilmaydi. Bolasini tashlab chiqib ketgan. O'zi chiqolmay menga aytdi. Uy yoqqa ketayotgan bo'lsa, to'xtat, deb.

NOZIM: - E-e, chatoq-ku.

ORIF: - Aytmadimmi, shu oliftaning oyoq olishi yomon! Mana, yaxshi bir kunda qilib o'tirgan ishi! Bor-e, sendaqa sayoqni boshimga uramanmi, degan-da, ketvorgan. Ha, xotini odam emasmi?

SULTON: - Topiladi, qayoqqa ham ketardi. Aylanib-aylanib keladi-da. Bolasi bor. Nozim, qani, gapiring!

NOZIM: - Hech bo'lmasa, telefon qilib qo'yaylik. YOrdam-pordam kerakdir. O'zini bir narsa qilib qo'ymaydimi?

ORIF: - Kim, Davlat, a? Shu o'zini bir narsa qiladimi? Jonini og'ritmaydi u.

NOZIM: - Gulsanam deyapman.

ORIF: - Xotinini topib berishni ham bizlarga aytadi.

SULTON: - Aytdi, izladim, deyapman-ku.

ORIF: - Bizga ham izlanglar, deydi. Uning eshagini ham birov suvdan chiqarib berishi kerak.

SULTON: - Telefon qilamiz hozir. Oldin gapiringlar.

ORIF: - O'zining xotini, o'zi izlasin.

NOZIM: - Xo'-o'sh, Sultonboy, non sindi! Boshlaringni (qo'llarini cho'zib, juft qilib ko'rsatib) mana, bunday birlashtirib qo'ydik. Qovushtirish, to'y masalasiga kelsak, bu ham hal. To'ydan keyin uy ham tayyor, borib turib, ilmingizni ham qilaverasiz. Agar ilm qilaman desangiz. Bo'ldimi?

SULTON: - To'y? To'yni nima bilan qilaman? Uyga aytolmasam.

NOZIM: - Devonaning ishini xudo to'g'rilabdi. O'zlari to'y qilib beradi.

ORIF: - Ha, shunga kelishildi.

SULTON: - Nima? Hazillashyapsizlarmi?

NOZIM: - Hech ham hazili yo'q. Men mardlarcha olishdim, to'y qilmaylik deb. Lekin yalmog'iz kampir og'zidan o't purkadi, tutun qaytardi, pari qizimni to'ysiz chiqarmayman, o'zim qilib beraman, deb turib oldi. Qilichlar sinib, qalqonlar teshilib, lekin zafar kuchib qaytaverdik. Yana haydab yubormaganiga xudoyimga sanolar aytib.

ORIF: - Nozim qattiq kurashdi lekin.

SULTON: - Men... men nima qilaman endi?

NOZIM: - Nima qilar edingiz, uylanasiz! YO boshqa niyatingiz ham bor edimi?

SULTON: - Oriyatim yo'qmi mening? Odam emasmanmi?

NOZIM: - E-e, Sulton, shuncha masalani bitirib keldik, hali oriyatingiz ham qarab turgan edimi?

SULTON: - Diloromning onasi to'y qilib bersa... men qanday bosh ko'tarib yuraman?

NOZIM: - Ko'tarmang! Qayoqqa ko'tarasiz, to'y qilishga pulingiz bo'lmasa? Egi-ib o'tiravering.

ORIF: - Hozir uylanishni o'ylash kerak. Keyin, onasi qarzga demayapti-ku. Shunday to'y qilaman, dedi.

SULTON: - Ana shunisi yomon-da.

ORIF: - Nimasi yomon? Bir-birlaringni sevsalaring bo'ldi-da.

SULTON: - Men mute' bo'lib sevolmayman.

NOZIM: - Iy-e, boshim toz, ko'nglim noz bo'lyapti-ku. Bittasiga ko'nish kerak-da.

Shu payti Sultonning qo'l telefoni jiringlaydi.

Sulton telefonni qulog'iga tutadi.

SULTON: - Alyo?... Davlat?.. Ha, keldimi? Qayoqqa ketgan ekan? Bozorgami?.. Sen bo'lsa, nimalar deb yuribsang...

NOZIM: - Menga bering. Gaplashay.

SULTON: - Mana, Nozimga beryapman.

ORIF: - Xotini ketib qolsa, kelib qolsa, g'alati-yu...

Telefonni Nozimga uzatadi.

NOZIM (go'shakka): - Ha, qochqoq nomardlarga salomlar... Xotiningiz topildimi? Tabrik, tabrik... O'zingiz nomardman, dedingiz, keyin, nomardni nomard deydi-da... Ha, bo'ldi, vazifani bajardik!.. Keling, yuvamiz.. Qizning onasini ko'ndirib, non sindirib keldik!.. Ha, sindirdik-da... Ha, hammasi shu bilan hal. Endi bu yoqda Sultonboyga yalinib turibmiz... Non sindirib keldik, endi siz yo'q- demang, deb... Bugun chiqolmaydilarimi?.. Xo'p, zorimiz bor, zo'rimiz yo'q... Ertaga bo'lsa, ertaga-da... Bo'pti.

Nozim telefonni Sultonga uzatadi.

NOZIM: - Xo'p, endi uyga kiraylik. Qaynona kuyovning do'stlarini yaxshi ko'radimi, yo'qmi, tog'oralarni ochib bilamiz.

ORIF: - Ko'tardikmi?

NOZIM: - Tashiymiz. Qirq kun bo'lmasa ham, uch-to'rt kun bayram qilamiz endi.

SULTON: - Nima bayram? Rasvo qilib kelibsizlar!

O'TKIR AKANING UYI

Jumagul opa erining ko'ylagiga dazmol bosyapti.

O'tkir aka pul taxlab, kost yumi cho'ntagiga, keyin sumkaga joylayapti.

JUMAGUL OPA: - Muncha pulni nima qilasiz?

O'tkir aka xotiniga qaramay gapiradi.

O'TKIR AKA: - Moshin bozorga ham boramiz.

JUMAGUL OPA: - Bu pul moshinga etadimi?

O'TKIR AKA: - Eskirog'iga etib qolar.

JUMAGUL OPA: - Hazillashyapsizmi, o'g'il uylantiraman deb turgan odam, pulni eski moshinga urib? Men boshqalardan kam qilishingizga yo'q qo'ymayman.

O'TKIR AKA: - Sultonning to'yiga ham xudo etkazadi.

JUMAGUL OPA: - Tagingizdagi etadi. Eskini boshingizga urasizmi? O'g'lim ishlab topganiga o'zi olar. Hozir pulni qochirmang. Boramiz, Sultonni ko'ndirasiz, qaytib kelib to'yni boshlaymiz.

O'TKIR AKA: - Nima deb ko'ndiraman?

JUMAGUL OPA: - Iy-e, o'sha topganiga uylanmaydi! Shunga ko'ndirasiz-da.

O'TKIR AKA: - Ko'nmasa-chi? Shunga uylanaman, olib berasizlar, deb turib olsa?

JUMAGUL OPA: - Kim olib beradi? YO ota-bola menga aytmay kelishib oldinglarmi?

O'TKIR AKA: - Hech kim hech narsani kelishgani yo'q. Aytyapman-da. Katta yigit bo'lib qoldi.

JUMAGUL OPA: - Katta yigit ota-onaning gapiga kirmaydimi? Ha, bir gap bor. Yashiryapsiz.

O'TKIR AKA: - Kelib-kelib sendan yashiramanmi? Mabodo deypman.

JUMAGUL OPA: - Mabodo-pabodo yo'q. Kelin Saodat bo'ladi, vassalom!

O'TKIR AKA: - Saodatning o'zi topib keldi-ku bu gapni. Hech tegaman deb turgani yo'q.

JUMAGUL OPA: - Shunday mard qizni qo'ldan chiqaramizmi? O'ylab gapiryapsizmi?

O'tkir aka kiftini qisadi.

O'TKIR AKA: - O'zing bilasan. Men bir omadi gapni aytdim.

JUMAGUL OPA: - Siz halitdan bunaqa bo'shlik qilmang. Borgandan keyin qattiq turing. Tamom, yo bizni deysan, yo o'sha topganingni, deysiz. Bunaqa bo'shashaversangiz, hurmatingiz qolmaydi.

O'TKIR AKA: - Xay, boraylik-chi?

JUMAGUL OPA: - Aytmayapsiz, shuncha pul nimaga kerakligini.

O'TKIR AKA: - Kerak bo'lar, axir. Begona joyda belimga quvvat.

JUMAGUL OPA: - Shu sizda bir sir bor. Moshin olmaysiz, bilaman.

O'TKIR AKA: - Pulsiz yurgandan ko'ra, pul bilan yurgan yaxshi.

JUMAGUL OPA: - Menga qarang. Nimaga odamga qaramay gapiryapsiz?

O'TKIR AKA (burilib xotiniga qaraydi): - Mana, qaradim. Qiziqsan-ey.

JUMAGUL OPA: - Ko'zimga to'g'ri qaramayapsiz. Ha, bir narsani yashiryapsiz.

O'TKIR AKA: - Ob-bo, Sherlok Xolmsning urg'ochisi bo'lib ketding.
JUMAGUL OPA: - Ha, bi-ir gap bor.

AKMAL AKANING UYI

Saodat onsining ko'ylagiga dazmol bosyapti.
Salima opa yo'l jomadoniga narsalarni joylaydi.

SALIMA OPA: - Koftamni olaymi, Saodat, nima deysan?
SAODAT: - Yo'q, oyi, Toshkent bizdan issiq. Juftligingizni oling, mehmonga borishga to'g'ri kelar.
SALIMA OPA: - Kimnikiga?
SAODAT: - Jiyaningizdan hali ko'p gap chiqadi. Qarindosh orttirib kelasiz.
SALIMA OPA: - Ho-o.
SAODAT: - Dadamning yangi kost yumini dazmolladim.

Akmal aka kirib keladi.

AKMAL AKA: - Ha, tayyorgarlikmi?
SALIMA OPA: - Ha, taxlab qo'yaylik. Ishxonaga aytdingizmi?
AKMAL AKA: - Aytdim. Hi, aytganday, Karimboyini ko'ruvdim. Bu, bojangizning bolasi qanday deydi?
SALIMA OPA: - Nima ekan?
AKMAL AKA: - Besh-olti yil oldin, uy arzon paytlari Toshkentdan bir ikki xonali uy olib qo'ygan ekan. Pishiq odam-da.
SALIMA OPA: - Sultonboyga nima aloqasi bor?
AKMAL AKA: - Eshit-da. Shu uyi hozir egasiz, bir turib turadigan odam kerak ekan. Sultonboyini qo'yib kelasizmi, deydi. U keyin ham Toshkentda qoladi, desam, juda ma'qul-da, turaversin, uyga qora, deydi. Bo'ladi, dedim.
SALIMA OPA: - Yaxshi aytibsiz.
AKMAL AKA: - Kalitini berdi. Sizlar ham borib turaveringlar deydi. Qozon-tovoq, hamma narsa bor, deydi. Mehmonxona qilib yuramizmi. Ko'rpa etsa bo'ldi-da.
SALIMA OPA: - Yaxshi odam shu Karimboy.
AKMAL AKA: - Shu... singlingdan xavotirdaman. O'tkir aytolmabdi. U yoqqa borib eshitgandan keyin chatoq bo'lib yurmasa.
SALIMA OPA: - Men ham aytolmadim. Qanday aytaman? Boraylik, xudo bir yo'l ko'rsatar. YO o'zi insofga kelib qolar.

NOZIMNING UYI

Stol ustida Diloromlarnikidan kelgan eguliklar.
Osh, somsa, norin, tovuq oyog'i, eng ko'pi holvayu qand-qurslar.
Bulardan bitta aroq ochilgan, xolos.

ORIF: - Sulton, osh – sizga. Kuyov uchun maxsus. Bizlar u yoqda edik.
SULTON: - Tomog' imdan o'tmayapti. Dilorom nima ahvolda bo'lsa.
NOZIM: - Bo'ldi-ku, xursanddir. Bittadan olaylik, keyin o'zi o'tib ketadi.
SULTON: - Ichmayman. Hech xursand emas. Ezilib, kuyib yotgan.
ORIF: - Iy-e, nimasiga eziladi? Onasi bolam deydigan ayol, ezilgani qo'ymaydi...
NOZIM: - Oli-ing, Sulton. Tushunamiz, lekin iloj qancha.
SULTON: - Sizlar olaveringlar. Katta rahmat, lekin mening yuragim siqilib ketyapti.
NOZIM: - Halitdan? Belni mahkam bog'lang, to'ygacha hali ish ko'p.
SULTON: - Bu uchun emas.
ORIF: - Nimaga bo'lmasa?
SULTON: - Yaxshi ko'rishning shuncha ham ko'p azobi bo'ladimi?
ORIF: - Azob?
SULTON: - Azob emasmi bu?
NOZIM: - Hali nima azob ko'ribsiz?
ORIF: - Sultonning gapi bir tomondan to'g'ri, yaxshi ko'rishning azobi bor.
NOZIM: - Shirin azob.
ORIF: - Qalampirga o'xshagan. Birovlar qalampirsiz ovqat emaydi. Qalampirning achchig'ini ham yaxshi ko'radi.
SULTON: - U yoqda u qiynalgan, bu yoqda men. Chaqilib ketamiz. Yo'q, men bunaqa uylanmayman! Ha, uylanmayman!

NOZIMNING UYI

Sulton xunob.

Nozim qiynalgan. Sultonni tushunib turibdi-yu, ammo qo'llashga gap topolmay, kinoya qiladi.

Orif ancha hayron.

NOZIM: - E-e, ana! Biz nima deb yugurib yuribmiz-u, buning gapini qarang.

ORIF: - Nozim hamma yoqdan aylantirib ko'rdi. Onasini nayzaga ildi, lekin u yo'q, to'y bo'ladi, deb turib oldi. O'zim qilib beraman, dedi.

SULTON: - Bo'pti! Quying menga ham.

Orif Sultonning piyolasiga quyadi.

SULTON: - To'ldiring.

ORIF: - Ha, bu boshqa gap. Xursand bo'ladigan ish bo'ldi.

SULTON: - Olinglar, sizlar uchun.

NOZIM: - Yo'q, bizlar uchun keyin. Avval sizlar, Dilorom bilan sizning baxtingiz uchun.

SULTON: - Yo'q, bu baxt emas, kulfatning boshlanishi bo'ladi...

NOZIM: - E-e, ichmasdan mast bo'lib oldingizmi? Bo'ldi-da endi.

Sulton shartta ko'taradi.
Orif Nozimga ma'noli qarab qo'yadi.
Nozim tashvishli nigohlarini Sultondan uzmaydi.

SULTON: - Orif, yana to'ldiring.
NOZIM: - Hay, hay. Sulton, bizga ham qolsin.
SULTON: - Orif, iltimos!

Orif Nozimga bir qarab qo'yadi, Nozim kiftini uchiradi.
Orif yana aroq quyadi.
Sulton ichadi.

SULTON: - Bunaqa to'y qilib uylanmayman. O'zim pul topaman, keyin uylanaman.
NOZIM: - Bo'ydoq qolib ketar ekansiz-da.
SULTON: - Pul to'plagunimcha, Diloromni olib, ketaman.
ORIF: - Qayoqqa?
SULTON: - Uzoqroq joyga.
NOZIM: - O'rta asrlarda yashayapmiz-a? Sizni hech kim topolmaydi.
SULTON: - Bo'lmasa, chet elga ketamiz. Ishlaymiz, pul to'plab, keyin kelib bu erda elga osh beramiz.
NOZIM: - Afg'onga o'tib ketinglar. Hali ham gadoy topmas erlari bor. Tog'larida Layli-Majnun yuraverasizlar, qo'l ushlab. Bo'ldi, boshqa ichmang.
SULTON: - Mast bo'lmayapman. Ichganim ichimga xuddi tosh quyilib tushgandek, lekin ta'siri yo'q. Jiddiy aytyapman.
ORIF: - Sizlarga havas qilib yursam, siz...
SULTON: - Men ham Davlat bilan Gulsanamga havas qilar edim.
NOZIM: - Ular mutlaqo boshqa masala.
SULTON: - Bir-birini juda sevgan edi. Mana, endi Davlatning ko'zi ko'karib yuribdi. Sevgisidan kaltak eb.
ORIF: - Unga o'zi aybdor. Sevgani uchun emas, xiyonati uchun.
NOZIM: - Ishqilib, hali shu ko'zi ko'kargani bilan o'tib ketsa.
ORIF: - Ko'r bo'lishi kerak, ko'r!
SULTON: - Men aybdor emasmi? Yaxshi ko'raman deb, bir qizni o'tga tashlab o'tiribman. Onasi to'y qilib bersa, keyin qanday yashaydi? Bir umr o'zini eydi-ku.
ORIF: - O'zining onasi-yu, Sulton. Hamma narsam qizlarim uchun deb o'tiribdi. Oshirib yuboryapsiz.
SULTON: - Hozir Dilorom bo'lib o'ylayapman.

Indamay, Sultonga qarab o'tirgan Nozim cho'zilib aroq shishasini oladi, o'z piyolasiga quyib, ko'tarib yuboradi.

ORIF: - E-e, menga ham qolsin.

NOZIM: - Avval oldingizdagini iching.

SULTON: - Boshqa qizlardan nima kami bor? Lekin men usiz ham yashay olmayman. Ertaga gaplashaman. Xo'p, desa, ketamiz.

NOZIM: - Ha, ertaga qiling shuni, men bugun charchadim. Kalla dam olsun, ertaga gaplashaylik. Bugun ketmaysiz-ku.

SULTON: - Dilorom ko'nmasa ham, o'zim ketaman.

NOZIM: - Hozir usiz yashay olmayman dedingiz-ku?

SULTON: - Demak, yashamayman.

NOZIM: - Hali Romeo-Jul'ettaning o'zbekcha sarguzashti bo'lmasa.

ORIF: - Bunaqa xayolni kallangizdan chiqarib tashlang. Uni battar o'ldirasiz. Men xolaning gaplaridan sezdim, ona-bolaning munosabati juda boshqacha, qalin. Bir yoqqa olib ketsangiz, ikkovini bir-biridan mahrum qilasiz.

Sulton boshini changallab, chayqalib o'tiradi.

SULTON: - Qanday yashay bo'lmasa?

ORIF: - Qizini shuncha yaxshi ko'rar ekanki, sevishgani uchun tanimagan-bilmagan odamiga berib o'tiribdi. Endi siz uni o'ldirib, ustiga tuproq ham tortasiz.

SULTON: - Nima qilay, axir?

ORIF: - Juda qiziq odam ekansiz! Kecha o'lib yotgan edingiz, onasi ko'narmikan deb. Maqsad Diloromingizga etishish bo'lsa, boshqa gaplar nima kerak? Nozimni ham qiynab yubordingiz. Qarang ahvolini.

NOZIM: - E-e, yo'q, yaxshiman. Faqat charchadim. Bir uxlab turaylik, ertaga – xudo poshsho! (qo'lini mssht qilib, ko'rsatgich barmog'ining qirrasi bilan boshiga turtadi) Bu aqldonda yana bir narsa pishyapti.

ORIF: - Yana bir narsani boshlayapsizmi?

NOZIM: - Siz bexabar qolmaysiz. Faqat keyin. Hozir to'kilib ketyapman.

Nozimning xayolida karavotda Oygul bularni kuzatib, gaplariga quloq tutib o'tirgan bo'ladi.

OYGUL: - Ko'rdingizmi, odamlar muhabbati uchun qanday kurashadi. Sizning oldingizda, uzoqning xarajati demasangiz, hech qanday to'siq yo'q edi... Qiziq a, siz bor, men bor, muhabbat o'rtamizda bog'lab turar edi, lekin bog'lanmadik, uzilishib ketdik.

NOZIM: - O'rtamizda... muhabbatdan boshqa narsalar ham bor edi. Shu muhabbatning ichida edimi...

OYGUL: - Xalaqit yo'q edi.

NOZIM: - Menga ko'nglim xalaqit berdi. Ko'nglim o'zimniki, lekin unga kuchim etmadi. Ko'nglim men bilib-bilmay ko'p narsalarni ko'ndalang qo'ydi. Ikki inson topishgani tabiiy, osondek tuyuladi-yu, lekin bu ko'pdan-ko'p qonuniyatlarga, sabablarga bog'liq. Nimaga Sulton aynan Diloromni topgan, Dilorom buni? Ular uchrashmasligi, ikkalasi ikkita o'qishga kirib, bir-birini umuman uchratmasligi ham mumkin edi-ku.

OYGUL: - Unda Sulton xolasining qiziga uylanardi, Dilorom boshqa yigitni yaxshi ko'rardi yo balki Monte-Karloda ishlayotgan odamga turmushga chiqar edi, shundaymi?

NOZIM: - Ha, tasodifi ko'p. Lotereyaga o'xshaydi bu... Taqdir lotereyasi. Kim uylabdi olis Xorazmdagi bir yigitning kelib-kelib Toshkentdagi bir qiz bilan rizqi qo'shilishini. Ha, rizqi. Muhabbat ham olloh bergan rizq.

OYGUL: - Bizga ham berilgan edi-ku?

NOZIM: - Demak, yo'q. Bizga bu rizq va'da qilingan, xolos. Biz unga arzimadik shekilli... Oygul, bugun hordim, ruhim charchadi. Ko'zimni yumsam, ko'z oldimga ichi kuyib ketgan kampirning, onaning azoblangani kelyapti. Gapimni o'tkazaman deb, toshbag'irlikka o'tib ketdim. Hatto o'zinga jabr qilib yubordim. Lekin bu birinchi urinish edi. Men qaytmayman.

OYGUL: - Ha, yomonning kuchi yapaloqqa etibdi. Mayli, dam oling. Yaxshi narsalarni, meni o'ylab yoting. YOting, boshingizda termulib o'tiraman. Bilasizmi, men o'zimdanda ham qanchalar yaxshi ekanimni? Shu yaxshiliklarimni o'sha paytlari sizga ochmaganimga afsus eyman, Nozim. Siz ham xayolingizda o'zingizdan yaxshisiz. Ko'nglingizni charchatib qo'ymang.

Nozimning ko'zlari yumilib-yumilib ketadi, oldida o'tirgan Sulton bilan Orif chayqalib ko'rinadi.

Orif o'rnidan turadi.

ORIF (Sultonga): - Men boray. Ko'p o'ylanmang.

NOZIM (uyqusirab): - Ertaga keling. Albatta keling.

ORIF: - Yana nima ish bor? (Sultonga) O'tirgan joyida uxlayapti.

SULTON: - Bunaqa ta'sir qilmas edi.

ORIF: - Charchagan.

SULTON: - Men qolaman.

ORIF: - Yana ketamiz, deb, Diloromni yig'latib yurmang.

SULTON: - Shu sovchilikkacha yurgan kunlarimiz qanday yaxshi edi! Endi hech narsani tuzatib bo'lmaydi.

ORIF: - E-e, ertaga kelaman. Hech narsa qilmay turing. Diloromga ham hech narsa demang. Maslahatlashamiz. Bir chora topilar.(Nozimga ishora qilib) Bu yana bir narsani o'ylagan. Aqldonimda bir narsa pishyapti, dedi-ku oqilu dono.

Orif tashqari chiqadi.

Sulton uni kuzatgani turadi.

Nozim ham turadi, xuddi Orifni kuzatmoqchidek tuyuladi.

Oygul turib, karavotni bo'shatadi.

OYGUL: - YOting, Nozim, dam oling.

NOZIM (uyqusirab): - Ha, charchadim. Bugun kampirga birinchi hujum edi. ~alaba bilan chekindim. Endi ikkinchi hujumga o'taman. Hech bo'lmasa, to'yni kamtargina qilishga ko'ndiraman. Uxlab olay, keyin.

Nozim chayqalib borib, karavotga tappa tashlaydi.
DAVLATNING HOVLISI

Eshik tepasida atigi bitta chiroq xira yonadi.
Oy yorug'i ostidagi hovli.
Uyning hamma derazalari o'chiq.
Jimlik. Ustiga oq choyshab yopilgan mashina do'ppayib ko'rinadi.
Oy yorug'ida, oqish-qoramtir derazaning ichkari tomonida allaqanday sharpa seziladi.
Birdan taraq-turuq eshitiladi,
Olishgan ikki odamning shovqini kelib, nimadir jaranglab tushib sinadi, yana nimadir gursillaydi.
Davron yig'lab yuboradi.
Gulsanam Davronni ovutadi.

GULSANAM: - Qo'rqib ketdingmi, bolam? Qo'rqma, qo'rqma. O'zim borman.
Dadang-da, qo'rqitmay har narsa bo'lsin... YArashaman deb o'lib boryapti.

NOZIMNING HOVLISI

Oy yorug'ida Sulton o'ylanib o'tiradi.
U o'rnidan turib ichkariga kiradi.

NOZIMNING UYI

Derazadan tushgan oy yorug'ida Nozim dong qotib uxlayapti.
Sulton chiroq yoqmay, stol ustini paypaslab sigaret axtaradi.

NOZIMNING HOVLISI

Oy yorug'i to'kilgan oydin hovlining o'rtasida sigaret cho'g'i yashnab ko'rinadi.

DAVLATNING HOVLISI

Oy yorug'idagi hovlining o'rtasida lampochka xira yonadi.
Tok barglari mashina ustidagi choyshabga olachalpoq soya tashlagan.
Qorong'i derazadan, ichkaridan Davlatning ichikkan tovushi eshitiladi.

DAVLAT: - Gulsanam, Sanamjon! Kechir endi. Kechirib bo'lmasa ham kechirgin... O'lib qolaman kechirmasang... Xo'pmi, iltimo-os! Jonim!

ERTASI KUNI – BUGUN ERTALAB

Nozim bilan Sulton ikkalasi, xuddi bir-birining joniga tegib ketgandek, indamay choy ichadilar, xuddi og'riq joylariga tegib ketishga qo'rqqandek.

Nozim piyolasini uzatadi, Sulton shosha-pisha choy quyadi.

Yana jimlik.

Sultonning ko'zlari kirtayib qolgan.

Nozim hali ham uyg'onmagandek karaxt.

Tokchada turgan telefon birdan jiringlaydi.

Nozim cho'zilib go'shakni oladi.

NOZIM: - Alyo?.. Ha, Davlat, sahari mardondan?.. To'qqizdan o'tdimi? Bizlar endi turdik-da... Ha, Sulton shu erda... Kimlar? Shuncha odam, nimaga?.. Mana, o'ziga ham ayting-chi. (go'shakni Sultonga beradi) Xorazmdan kelishdi, deydi?

SULTON (o'zini bosib, nima bo'lsa bo'lar degan ohangda): - Ha, kimlar ekan? Kelsa kelgandir.(go'shakka) Kimlar kepti, Davlat?... Ha, salom! Kim kelgan?.. Oyim, dadam... O'tkir akalar hammi?... Xolam?... (go'shakni qo'li bilan bekitib, Nozimga qo'rqib qaraydi). Saodat ham kelibdi! Endi o'ldimmi, deyman. (go'shakka) Qaerda? Bir uyda? Kimniki?... Bu erda tanishi yo'q edi-ku... Yo'q, meni aytni. Men yo'qman, o'lganman. Davlat!

NOZIM: - E-e, Sulton, nafasni issiq qiling.

SULTON (go'shakka): - Aytmay tur. O'zing bu yoqqa kel... E-e, toza o'ldingmi?.. Betingga birov osh suzib er edimi?

NOZIM: - Menga bering...(go'shakni olib) Davlat, kim-kim kelgan?.. Keling, gaplashib olamiz... YO xotindan qo'rqib ko'chaga ham chiqolmaysizmi?.. YUzingiz?... Chachvon tutsangiz... yo'q-da a?

Nozim go'shakni qo'yib, Sultonga qaraydi.

SULTON: - Oyim, dadam, Akmal aka, xolam. Saodat! Endi nima qilaman?

NOZIM: - Darrov vahima ko'tarmang. Avval bilaylik.

SULTON: - Nimasini biladi? Beshovlashib kelgan. O'rtaga oladi! Saodatning aytganlariga ishonmay yurgan edim. Nima deyman?

NOZIM: - Aytamiz! Non sindirdik, endi qaytish yo'q, deymiz. Tushunishar?

SULTON: - Oyim tappa tashlab yuboradi.

NOZIM: - To'rtov boramiz. Shunday, shunday, deb, masalani ko'ndalang qo'yamiz.

SULTON: - Men bormayman. Bugunoq surib yuboraman.

NOZIM: - O'zining ota-onasidan ham qochadimi odam?

SULTON: - Xolam, Akmal aka ham bor.

NOZIM: - Bo'lsa nima?

SULTON: - Ularning betiga qanday qarayman?

NOZIM: - Qaraysiz. Ayb ish qilganmisiz? Xo'p, qizini olmagan bo'lsangiz, olaman ham demagansiz-ku.

SULTON: - Gap bunda emas-da. Akmal akalar bilan qarindoshdan ham yaqinmiz-da. Shu uchun qaray olmayman.

NOZIM: - Uylanyapsiz. Qaray olmasangiz, erga qarab o'tirasiz. Ishqilib, aytamiz-da. Buni endi qancha orqaga tashlasangiz, shuncha yomon.

SULTON: - Men Dilorom bilan gaplashaman.

Sulton telefonga cho'ziladi.

Nozim apparatni qo'li bilan yopadi.

NOZIM: - Hozir qo'yib turing. Avval bilaylik deyaipman. Keyin hammasini bir qilib aytasiz.

SULTON: - Nima hammasini?

NOZIM: - Bechorani qo'rqitavermang. Bularni bilaylik, shunga qarab ish ko'rasiz.

Tashqaridan qo'ng'iroq ovozi keladi.

NOZIM: - Davlatmi?

SULTON: - Hozir gaplashdik-ku. Bu – Orif. Kecha albatta kel, degan edingiz.

NOZIM: - Menmi?

SULTON: - Bilmaysizmi?

NOZIM: - Shuncha mast bo'libman-da?

SULTON: - Men ochaman. Ham bitta chekib olaman.

Sulton o'rnidan turib, chiqib ketadi.

Nozimning xayoli: karavotda Oygul o'tirgan bo'ladi.

OYGUL: - Ha, boshqattan boshlandimi?

NOZIM: - Siljitib keldim-ku, bari bir. Bu yog'i... yaxshi.

OYGUL: - Oldindan biladigan folbin emas edingiz?

NOZIM: - Endi oydinroq. YO ular Sultonning aytganiga ko'nadi, yo Sulton Dilorom bilan qochib ketadi. Mening o'ylaganim bo'lmasa...

OYGUL: - Qochib qayoqqa boradi?

NOZIM: - O'n besh-yigirma kunda hovuridan tushib, qaytib keladi. Puli tugaguncha yursa ham. O'zi ellik-oltmish ming puli yo bor, yo yo'q. Surxonga borishga ham etmaydi.

OYGUL: - Siz... o'zingiz qachongacha qochib yurasiz?

NOZIM: - Men? Qayoqqa qochgan ekanman? Doim shu erdaman-ku. Mana, o'tiribman.

OYGUL: - Ko'nglingizdan qochib yuribsiz.

NOZIM: - Yo'q, ko'nglim ham o'zim bilan. Lekin bo'm-bo'sh, har zamonda boshimni suqib ko'raman, kimsa yo'q. Siz ko'nglimni qatron tozalab ketgansiz. Endi hech kimni sevolmayman. Qizlar ko'p. Sevgim keladi, sevey deymen, lekin sevolmayapman.

OYGUL: - Odam o'z oldiga maqsad qilib qo'yib sevar ekanmi?

NOZIM: - Men ham uylanishim kerak-ku. Sevmay uylana olmasam. Keyin, menga taqdiri qo'shiladigan u qiz-chi, uning ko'ngli? To'g'ri kelganiga sovchi qo'ymayman-ku.

OYGUL: - O'zi meni ham sevmagansiz.

NOZIM: - Bo'lmasa, kim bilan yurdim? Hozir ham xayolimda kim bilan gaplashib yuribman?

OYGUL: - Faqat o'zingizni sevgansiz.

NOZIM: - Qiziq gap.

OYGUL: - Ha, o'zingizni, g'ururingizni, oriyatingizni sevgansiz, martabaga chiqib olgansiz, tushgingiz kelmaydi.

NOZIM: - Bu gaplaringiz alamdan.

OYGUL: - Siz o'zingizni, men esa sizni sevar edim. Sevgan odamning ko'zi ko'r bo'lishini keyin tushundim. Lekin, bari bir, hozir ham sizni... ko'p o'ylayman..

NOZIM: - Oygul, shunday gaplashish yaxshi a? Men ko'nglimdagi hamma gapni ochiq aytaman. Siz tortinib, uyalib o'tirmaysiz. Meni ayashingiz ham shart emas. Xayol – zo'r narsa..

OYGUL: - O'sha paytlari nimaga bunday ochiq gaplashmaganmiz?

NOZIM: - Ha, nimaga?

OYGUL: - Siz o'g'il bola, men qiz bola, gaplashib o'tiramiz-u, lekin ikkalamizning ham ko'nglimizda bir-birimizdan bekitadigan boshqa o'y, boshqa intilish. Hatto eru xotin ham xayolidagidek bir-biriga ochiq bo'lolmaydi.

NOZIM: - Oygul, juda chuqur o'ylar ekansiz.

OYGUL: - Men chuqur o'ylamayman. Siz meni chuqur xayol qilyapsiz.

Derazadan hovlida Sulton bilan Orifning gaplashib turgani ko'rinadi.

Sulton chekyapti. Sigareta tutuni tepaga o'rlaydi.

Orif xuddi yuragini ushlagandek, qo'lini ko'kragiga qo'yib, Sultonni eshitadi.

Orif «e-e» deb deb boshini orqaga tashlaydi.

OYGUL: - Nozim, endi men ko'nglingizdan ketay. Bir o'zingiz, bitta hovlida, anavi xola aytganday, so'qqabosh... jinni bo'lib qolishingiz hech gap emas. Xayolan men bilan gaplashganingizni odamlar o'zi bilan o'zi gaplashyapti deydi.

Shu payti telefon jiringlaydi.

Nozim go'shakni oladi.

NOZIM: - Alyo? Kim?.. Kim-kim?.. Oygul? Oygul, Oygul! Qayoqdan kelib qoldingiz?.. Bilyapman, Andijondan. Yo'q, siz, siz... hozir ko'nglimda edingiz, ko'nglimdan keldingiz... Ob-bo, Oygul-ey! Albatta ko'rishamiz! Qachon bo'shaysiz?.. Bugun birinchi seminarmi? E-e, qo'ying shu seminar-peminarlarni!.. Mayli, ungacha sog'inib o'lib qolmasam.

Sulton bilan Orif kiradi.

Nozim xayolchan, ularni ko'rib ko'rmaydi.

SULTON: - Tinchlikmi?

NOZIM: - Bo'ron, to'fon, sunami! Chaqmog'i ham bor. Salom, Orif kapitan! (yana go'shakni oladi) Davlat ham kelsin-da endi. Xotinining etagi tagiga kirib olmay. (Sultonga) Bugun hamma ishingizni bitirib beraman, do'stim! Men shunaqa zo'rman va albatta, kamtar! Boshni ko'taring! Olg'a!.. Faqat mening ortimdan.

Sulton Orifga «hali ham kayfmi?» degandek hayron bo'lib qaraydi.

Nozim ko'tarinki kayfiyatda raqam teradi.

Orif stol ustidagi bo'sh shishani yoruqqa solib ko'radi va Nozimga ajablanib ko'z tikadi.

NOZIM (go'shakka): Davlat, alay-balay gapni qo'ying-da, tez keling... Zarari yo'q, betimni «Zaporoj» bosib oldi... Tagini tuzatayotganda, g'ishtdan tushib ketdi, deysiz... Sovchilikka boramiz. Endi qiz tomondan Sultonga... Bizda gul, sizda bulbul; bulbulingiz gulimizga qo'nsa, maylimi, deb yalinamiz.... E-e, oshnam, o'zingiz tomonning odamlari, sizdan ham sado chiqsin-da.

28. Xayolimda bo'lding uzun kun

28- qism

XONADON

Ko'pqavatli uy.

Katta, uzun stol atrofida O'tkir aka, Akmal aka, Jumagul opa, Salima opa – bir tomonda;

Nozim, Orif, Davlat - qarshi tomonda.

Davlatning ko'zi ancha tuzalib qolgan, ko'karishining o'rnini bor hali.

Sulton quyida bosh egib o'tiradi.

Xuddi sud majlisi ketayotgandek.

Ham o'g'lini sog'ingan, ham undan norozi Jumagul opaning o'pkasi to'lgan, yig'lab yuboray deb o'tiradi.

Uning yonida o'tirgan Salima opa ham bezovtaroq, bot-bot yigitlarga ko'z tashlab, ajablanadi.

O'tkir aka xotinidan xavotir olib, tez-tez ko'z tashlaydi.

Faqat Akmal aka bosiq.

Saodat choy ko'tarib kiradi.

O'TKIR AKA: - O'zlaring bitirdilaringmi? Qanday yurak bilan! Katta odam bo'lib qolibsizlar.

JUMAGUL OPA: - Bitaman degan ishdir-da. Tegaman deb o'lib turgan bo'lsa.

Salima opa Jumagul opaning bilagidan ushlaydi.

SALIMA OPA: - Achchiq gaplarni qo'y.

JUMAGUL OPA: - Nima deyman, bo'lmasa? Shunday bolamni qo'yningdan o'g'irlab o'tirsa, farishta bo'ladimi?

DAVLAT: - Men hali bitganiga ishonolmayapman, siz bo'lsa...

JUMAGUL OPA: - O'zi beraman deb tursa, nimasi bitmaydi?

AKMAL AKA: - Hay, hay, Jumajon.

ORIF: - Hech ham unaqa emas. Ko'ndirguncha bo'larimiz bo'ldi-ku.

DAVLAT: - Og'ir bo'ldi juda. Hatto choyxonada ham janjal chiqib ketay dedi. Men zo'rg'a tinchitdim. Bittasi oshna chiqib qoldi.

ORIF: - Hali ham onasi juda mard ekan. Mana, Nozimdan so'rang... Nozim, yaxshi qiz a?

NOZIM: - E-e, bir marta ko'rdim. Ana, Sultonning o'zi biladi. Monte-Karloda ishlayotgan boyvachchaga yo'q, deb, buni tanladimi, yaxshidir.

JUMAGUL OPA: - Monte-Karlosi nima balo?

O'TKIR AKA: - Bir kichkina davlat bor, Monako degan, shuning poytaxti yo asosiy shahari. Poshsholik, juda boy.

SALIMA OPA: - Shundan shu yoqqa ketgan ekanmi?

AKMAL AKA: - O'rta Er tomonda shekilli?

O'TKIR AKA: - Ha, o'sha. Dunyoning qartavozlari o'sha erga yig'iladi.

NOZIM: - Ha, hozir o'zbek qaerda yo'q.

SALIMA OPA: - Ha-a, rizqi qaerga sochilgan bo'lsa, terib yuribdi-da.

AKMAL AKA: - Nozimboy, bu, uka, endi gaplaringizdan bildim, yo'lboshchi siz bo'lgansiz?

NOZIM: - Ja uncha emas-u, menga qolib ketdi-da. (Davlatga ishora qilib) Bu ham bunaqa bo'lib qoldi.

DAVLAT: - Biz banditlarni qo'lga olayotganda...

SALIMA OPA: - Voy, rostdanmi? Xudo asrabdi.

NOZIM: - E-e, hazillashyapti.

ORIF: - Nozim juda katta ish qildi. Bu bo'lmasa, bo'lmas edi.

Jumagul opa Nozimga norozi tikiladi .

Sulton xijolat bilan, bir onasiga, bir Nozimga nigoh tashlaydi.

ODMBOY AKA: - O'zingizga og'ir yuk olib yuboribsiz, Nozimboy. Bu yoqda buning ota-onasi bor, aytish kerak edi. Odamning taqdiri, bunaqa ish faqat o'rtoqchilik bilan bo'lmaydi. Sizdan xafamiz. (Davlatga qarab) Sendan ham, Davlatboy! Bu uka bizlarni tanimagan, bilmaydi, lekin sen o'zimizdan. Yana bu to'y qilmaysiz degan gaplar...

DAVLAT: - E-e, men yiqilib, ko'zimni urib olib...

AKMAL AKA: - Tilingiz sog'-ku, Davlatboy. Telefon bor, bir og'iz aytsangiz bo'lar edi.

Ta'na qilib gapirayotgan Akmal akaning ko'zlarida bu gaplar yo'q, u yigitlarga mehr bilan, jilmayib gapirayotgan edi.

O'TKIR AKA: - Ha, Davlat, telefonda ham aytsa bo'lar edi.

DAVLAT: - Ko'zim haliyam qaytib qoldi.

Orif kulgisini yashirib, hammaga bir-bir qarab chiqadi.

DAVLAT: - Ablah, gurs etib ustimga tushib ketsa.

AKMAL AKA: - Nima, tushib ketdi?

ORIF: - Gursillab!

Nozim Orifning biqiniga turtib qo'yadi.

NOZIM: - Mashina.

JUMAGUL OPA: - Mashina? Tikish moshinmi?

DAVLAT: - Yo'g'-e. «Zaporoj».

SALIMA OPA: - Anavi patir-puturmi?

JUMAGUL OPA: - Shunaqa engil bo'ladimi?

Akmal akaning ko'zlari hamma gapni tushunib turganini aytadi.

Saodat piqirlab kuladi.

Davlat Saodatga xavotir bilan qaraydi.

AKMAL AKA (Saodatga): - Ha?

SAODAT: - Ha, uylarida shunaqa moshin bor.

NOZIM: - Savlatga turibdi.

SALIMA OPA: - Voy, xudo asrabdi. Ustiga moshin tushib ketsayu faqat ko'zi ko'karsa, asragani shu.

AKMAL AKA: - Xullas, tushib ketib, ko'zini bosib qolibdi-da. Patir-puturmi, engilmi... Qo'yinglar. (Davlatga) Yaxshi emas.

NOZIM: - Qancha gapirmang, bu bari bir, qaytmaydi. Biz ham to'g'ri qildik deyman. Endi...

Jumagul opa uning gapini jahl bilan bo'ladi.

JUMAGUL OPA: - Nimaga birovning bolasining nomidan gapirasiz? To'g'rimi, noto'g'rimi. O'zining ham tili bor! (Sultonga) Qani, o'g'ilboy, gapir!

Sulton boshini ko'tarib, onasiga qaraydi.

JUMAGUL OPA: - Ha, gapir! ! YO o'sha qiz tilingni ham sug'urib oldimi?

SULTON (o'jar chaynaladi): - Nima deyman? Shu!

JUMAGUL OPA: - Nima, shu?

O'TKIR AKA: - O'g'lim, dardingni ayt-da. Onangga azob berma.

JUMAGUL OPA: - Onani biladimi bu!

SULTON: - Nima deyman? Shu ishni qildik. Qildim!

JUMAGUL OPA: - Bir og'iz so'rashingga ham arzimadikmi?

O'TKIR AKA: - Jumagul, endi bu yog'ini gaplashaylik.

AKMAL AKA: - Ob-bo, Nozimboy-ey. Qiyin savdoga qo'ydingiz. Biz ham odamyovvoyi emas, tushunardik. Bu ham (Jumagul opaga ishora qilib), bu ham ona, dod-voy qilgani bilan, bari bir, bolasining ko'ngliga qaraydi-da. (O'tkir aka bilan ma'noli ko'z urishtiradi) To'g'rimi, O'tkirboy?

O'TKIR AKA: - Ha, albatta. Shunday, shunday...

Jumagul opa eriga xavfsirab qaraydi.

AKMAL AKA: - Shu tomonlarini o'ylamabsiz-da, Nozimboy. O'zlaring borib, bu yoqdan hech kimi yo'q ekan deb, buning obro'yi to'kilibdi; to'y qilmaymiz degan bo'lsangiz, u yoqdan qizning obro'yi ketgan. Yaxshi ish bo'lmabdi.

NOZIM: - Bu tomonlari endi kallaga kelyapti-da. Faqat shu onasi xo'p desa bo'ldi, boshqa gaplarga ko'ndiramiz debmiz.

ORIF: - Meni gapirtirmadi ham. Bunga dum bo'lib borib kelaverdim.

DAVLAT: - Nozimga qoyil bo'lish kerak bari bir.

AKMAL AKA: - Qoyillikka qoyil. Lekin, mana, bu bechora onaning ko'nglini nima qilamiz? Unisini ko'ndiribsizlar, lekin bunisi yo'q deb, yig'lab o'tiribdi.

Jumagul opa Akmal akaning gapidan ta'sirlanib yig'lab yuboradi.

JUMAGUL OPA: - Yig'layman-da.

Jumagul opa ko'zini dastro'molcha bilan artayotganda Akmal aka yana O'tkir aka bilan ko'z urishtiradi, quv nigoh bilan Nozimga qarab oladi.

AKMAL AKA: - Lekin bu bolasini yaxshi ko'radi. O'g'lining ustida o'lib qoladi. Endi Sultonboy bu erdan boshqa qiz topgan bo'lsa... Yo'q, sizlar yig'laganiga qaramanglar. Ona-da bu, ko'ngli ochiq, rahmdil, bolasining ko'ngliga teskari ish qilmas... Xo'p, Sultonboy, sizning ko'nglingiz endi shumi?

Sulton bosh irg'aydi-yu, gapirmaydi.

AKMAL AKA: - Shu qizdan boshqasi bo'lmaydimi?

Jumagul opa ko'zlarini katta-katta ochib bir Akmal akaga, bir Sultonga qaraydi, keyin boshqalarga savol nazari bilan ko'z tashlaydi.

Sulton boshini chayqab, «bo'lmaydi» degan javob qiladi.

AKMAL AKA: - Gapiring. Va'dani buzishdan qo'rqmasangiz, bir begunoh qizni yomonotliqqa chiqarishni o'ylamasangiz, hali ham bo'lsa, qayting. Bo'lmasa...ochiq ayting. Dadilroq gapiring. Otangiz, bu onangiz, bu erda o'tirgan hech kim sizga begona emas endi.

Sulton boshini ko'tarib, Akmal akaga to'g'ri qaraydi.

YUzida o'sha ojiz iljayishi, ko'zlari pir-pir qiladi.

SULTON: - Bo'ldi, shu qiz! Bo'lmasa, uylanmayman ham, boshimni olib ketaman... Ketamiz.

NOZIM: - I-i, kerak emas bu gap.

Jumagul opa o'zini stolga tashlaydi.

SALIMA OPA: - Saodat, suv!

Saodat suvga yuguradi.

Sulton shoshib onasining tepasiga keladi.

DAVLATNING HOVLISI

Dorda yuvilib, quriyozgan kir sollanadi: Davronning ikkita ko'ylakchasi, to'rtta ishtoni, Gulsanamning paypoq, peshband va uyda kiyadigan xalati.

Qo'ng'iroq jiringlaydi.

Gulsanam ichkaridan chiqib darvozaga qarab yuradi.

GULSANAM (o'zicha): - Yana anavi mortuv keldi shekilli. Xudo ursin. Yulib bersa-ya. Uyda bir o'zim.

. Gulsanam borib darvoza eshigini ochadi.
Darvoza oldida biz bilgan o'sha ikki sovchi ayol.
Gulsanam ularni tanimay, hayron kutib oladi.

GULSANAM: - Salom alaykum! Kelinglar!

Ayollar pichirlab bosh irg'aganicha hovliga kiradilar.
Kichik sovchi hovliga ko'z yugurtiradi, dordagi kirlarga tikilib qoladi.

KATTA SOVChI: - Yaxshimisiz, singlim?

GULSANAM: - Rahmat, kelinglar. Kelinglar, kelinglar.

KATTA SOVChI: - O'zingiz? Shu erda bir qiz bor ekan, hozir yo'qmi?

GULSANAM: - Qanaqa qiz?

KICHIK SOVChI: - Bo'yi uzungina, kelishgan qiz ekan.

GULSANAM: - Oti nima?

KATTA SOVChI (kichik sovchiga): - Nima edi oti?

Kichik sovchi kiftini qisadi.

KICHIK SOVChI: - Oti?.. Esimdan chiqibdi. Donomi, Barnomi...

GULSANAM: - Ra'nomi? E-e, oti...

KICHIK SOVChI: - Shunaqa edi shekilli. Uncha anglamabman.

GULSANAM: - Bu erda unaqa qiz turmaydi. Nimaga kerak edi? (kichik sovchiga)
YO sizning ham eringizni tortib olmoqchimi?

KICHIK SOVChI: - Yo'g'-e, erim tanimaydi uni. Nimaga mening erimni?

GULSANAM: - Shunaqa qiz ekan-da u. Beti qursin.

KICHIK SOVChI: - Mening erim Koreyaga ketgan. Ishlaydi.

KATTA SOVChI: - E-e, boshqa qizni gapiryapsizlar. Bu qizni maqtashdi-ku.
(Gulsanamga) Kelgan ekansiz-da?

GULSANAM: - Ha.

KATTA SOVChI: - Siz katta qizlarimi?

GULSANAM: - Kimning?

KICHIK SOVCHI: - Kim edi? Shavkat..

KATTA SOVCHI: - Esingga nima bo'ldi? Hech narsa turmaydi.

KICHIK SOVCHI: - Shuncha odamning hammasi esda turadimi? Bir kunda nechta uyga kiramiz. Davlat shekilli?

KATTA SOVCHI: - Ha, siz Davlat akamning katta qizlari?

GULSANAM: - Davlatning qizi yo'q. Men...

KICHIK SOVCHI: - Ajrab kelganmisiz?

GULSANAM: - Men xotiniman. Birov sizga ajrashadi dedimi? Tegish ham, ajrash ham oson ekan-da.

KICHIK SOVCHI: - Shunaqa katta odamga tekkanmisiz? Hech ishonmayman-da.

GULSANAM: - Iy-e, katta odamingiz kim, shu Davlatmi?

Shu payti ichkarida uyg'ongan Davron yig'lab qoladi.
Gulsanam ichkariga yuguradi.

GULSANAM: - Men hozir... Ana shu yig'layotgan ham Davlatning bolasi.
Davlat bo'lsa, ana, bolasi!

XONADON

Jumagul opaning mazasi qochib qolgan-u, lekin er ostidan qarab qo'yadi.
Sulton bilan Saodat uning tepasida parvona.
Sulton qo'rqib ketgan.

SULTON: - Oyi, oyi! Kechiring!

SAODAT: - Xola, xola! O'zingizni ushlang. Mang, suvdan yana iching. YO sepaymi?

Hamma bezovta.
Davlat o'rnidan turib ketgan.
Salima opa singlisini elpigan.
Orif «nima qilamiz» degandek, Nozimga qaraydi.
Nozim nima qilishini bilmay, Akmal akaga tikiladi.
Akmal aka hech kimga qaramay, bosiq o'tiradi.

SALIMA OPA: - Xorazmdagidek bo'lsa, hozir o'tib ketadi.

NOZIM: - Sultonning sal qizishganiga...

DAVLAT: - Bizning Xorazmning xotinlari baquvvat bo'ladi. Qo'rqmang.

AKMAL AKA: - Ona shu-da, olishadi, kasal bo'ladi, o'zini tashlab yuboradi, oxiri... bolasining ko'ngliga qaraydi.

Jumagul opa sal o'ziga keladi, tepasida tashvish bilan termulib turgan o'g'liga ming ta'na, malomat bilan qaraydi, charchagan horg'in tovushda so'raydi.

JUMAGUL OPA: - Bir modarmotni topgan emasmisan? Qosh-ko'zi joyidami?

SALIMA OPA: - Ha, Sultonboy, kelin qilsak, maqtansa bo'ladimi?

SULTON: - Bo'lar...

JUMAGUL OPA: - E-e, opa, shu bolaning topgani bilan maqtanadimi? Nomusga o'ldirmasa.

Ishning bu yoqqa og'ganini sezgan yigitlar shovqin solib ketadilar.
Saodat piyolada suv olib kiradi.

DAVLAT: - Yo'q, yaxshi, yaxshi.

ORIF: - E-e, chiroyli qiz. Bu yog'ini o'ylamang.

NOZIM: - Xudoga shukur.

SAODAT: - Xola, men ham aytdim-ku, ko'rdim, deb. Oyday.

SALIMA OPA: - Oyday bo'lsa, yaxshi.

JUMAGUL OPA: - Husni bilan yo'ldan urgandir-da buni? Ko'ziga surma qo'yib, er tagidan byuir qaragan bo'lsa... ona-ponasi ham esidan chiqib ketgan.

Orif yonidagi Davlatga shivirlaydi.

ORIF: - Ko'rmagansiz-ku. Nimaga aldaysiz?

DAVLAT: - Ko'rmasam ham bilaman. Men - qizlar bo'yicha mutaxassis, sizlar u latta.

ORIF: - Ha, shunga ko'zingiz ko'karib yuribsiz.

DAVLAT: - Jangovar cho'qinish bu.

Nozim shivirlab aytishayotgan do'stlarga norozi qarab, Orifning biqiniga turtadi.

JUMAGUL OPA: - Hamma balo shu oydek jamolining tagida.

NOZIM: - Bu yog'idan ko'ngilni to'q qilavering.

DAVLAT: - Sulton yomon qizni topmaydi, Jumagul opa.

JUMAGUL OPA: - Shu odam biladimi? Og'zidan oshi tushib ketyapti-yu.

O'TKIR AKA: - E-e, po'stagining tagida ikkita teshigi bor-ku.

JUMAGUL OPA: - Yo'q. O'zim ko'rmagunimcha ishonmayman. Boraman, ko'raman, keyin aytaman gapimni.

SALIMA OPA: - Mayli, shunday de, Jumajon, birga boramiz.

AKMAL AKA: - Ha, bu boshqa gap. Ko'rmay, bilmay olib berib bo'ladimi!

O'TKIR AKA: - Sen doringni ichib olsang bo'lardi. Tag'in qon bosiming ko'tarilib...

JUMAGUL OPA: - Yo'q, o'tib ketdi. Saodat, suvingdan ber. (Sultonga qarab) A ko'chada qolgan bolamiz yo'q edi-ku, etimga o'xshab o'zi to'y-po'ysiz xotin olaversa. Katta ko'chaga tashlab qo'yadi, deb o'yladingmi? Hech aqling bormi sen bolaning?

AKMAL AKA: - Jumajon, singlim, mayli, gapirib oling-ku, lekin bu yog'ini gaplashaylik.

JUMAGUL OPA: - Yana nimani gapiraman, pochcha!

AKMAL AKA (Salima opaga qarab): - Xo'sh, nima qildik? Kavlasak, kechgacha tortishib o'tiraveramiz. Borib kelasizlarmi?

SALIMA OPA: - Qayoqqa?

AKMAL AKA: - Qayoqqa, qayoqqa! Hozir aytdingiz-ku. Birga boramiz deb. Ha, O'tkirboy, cho'zib yuradimi, nima dedingiz?

O'TKIR AKA (nima gapligi etib bormagan bo'lsa ham, shartta): - Ha, juda to'g'ri.

AKMAL AKA (Salima opaga): - Borib ko'rib kelinglar.

Salima opa singlisiga qaraydi, singlisi ikkilanadi, keyin shartta boshini ko'taradi.

JUMAGUL OPA: - Ha, boraman. Qani, bir ko'rib qo'yay-chi. Onadan ham zo'r qiz qanaqa ekan!

O'TKIR AKA: - Doringni olib ol. Tag'in u yoqda ham chop-chop bo'lib qolmasin.

JUMAGUL OPA: - O'shaning nimasiga chop-chop qiladi?

O'TKIR AKA: - Dori axtarib qolishmasin, deyapman.

DAVLATNING HOVLISI

Gulsanam bolasiga qaragani kirib ketgan.

Sovchi ayollar darvoza oldida ikkilanib turadilar.

KATTA SOVCHI: - Ketdik endi. Nimaga turibmiz?

KICHIK SOVCHI: - Chiqsin. Xayr deylik.

KATTA SOVCHI: - Bechorani shubhaga solib qo'ydik. Sen ham adashtiraverasan.

KICHIK SOVCHI: - Hammasi chalkashib ketdi. Mos qizni topish ham qiyin.

KATTA SOVCHI: - Nima bo'lganda ham, qo'y. Buni qiynamaylik. O'zi ham bu erlikka o'xshamaydi.

KICHIK SOVCHI: - Opa, qarang-da. Bu-chi, ajrab kelgan. Bu Davlat akaning ham xotini emas. Davlat akangiz ham bu erda turmaydi.

KATTA SOVCHI: - Davlatmi, boshqami, ishqilib, bolasi bor ekan-ku, bizga nima kerak?

KICHIK SOVCHI: - Shoshmang, opa, kerak. Men kirganda razm soldim, qarang.

KATTA SOVCHI: - Nimaga?

KICHIK SOVCHI: - Ana, kirga.

KATTA SOVCHI: - Nima bo'пти? YUvilgan kir, quritishga osilgan.

KICHIK SOVCHI: - Bitta ham erkakning narsasi yo'q. Bu bir o'zi turadi. Ajrab kelgan, shu erni uy qilib o'tiribdi.

KATTA SOVCHI («Zaporojes»ga ishora qilib): - Bu-chi? O'zi haydaydimi?

KICHIK SOVCHI: - Yo'-o'q, opa. Bu moshin ham otam zamonidan beri ko'chaga chiqmagan. Haydaydigan odami yo'q. Qarang.

Kichik sovchi erga, mashina o'tadigan yo'lga, darvoza ostiga qarab, katta sovchini ham shunga undaydi.

KICHIK SOVCHI: - Moshin yurgan yo'l emas bu. Qarang, o'tlari ham bosilmagan. Asfal tda ham yuq yo'q. Hovliga ham yaqin-o'rtada erkakning qo'li tegmagan.

KATTA SOVCHI: - To'g'ri-ey... Moshin kirib-chiqmagan. Lekin bizga nima, ketdik.

KICHIK SOVCHI: - Opa, Beklarbegi mahllasidagi anavi xotini ketib qolgan odam?

KATTA SOVCHI: - Ha, anavi Otchoparda do'konda turadi?

KICHIK SOVCHI: - Mana shu to'g'ri keladi. O'zi to'g'ri kelsa, bolasi bo'lsa ham mayli, degan. Shartta gaplashib ketaylik. Savob bo'ladi.

KATTA SOVCHI: - Sal yoshi katta-ku uning.

KICHIK SOVCHI: - E-e, opa, hozir turmushga chiqmagan qizlarga er topish qiyin-u... Ko'rib yuribsiz-ku. Ana, o'zi kelyapti...

Gulsanam Davronni ko'tarib chiqib keladi.

Hali ham ketmagan sovchilarga savol nazari bilan qaraydi.

XONADON

Boyagi davra.

Faqat kayfiyat o'zgargan, suhbat ancha bosiq davom etadi.

AKMAL AKA: - Bu yog'i tamom... Ha, (Nozimga) Non sindirdilaring, endi fotiha to'y...

JUMAGUL OPA: - Pochcha, avval ko'ray deyaipman. Men ko'rmay hech narsa demayman.

AKMAL AKA: - Xo'p, ko'rasan. Men yoqsa deyaipman. Nozimboy, fotiha to'y ham bo'ladimi?

NOZIM: - Ha, bo'lsa kerak. Lekin xarajati...

ORIF: - Bu erda fotiha to'y unaqa katta bo'lmaydi. Hozir o'zi non sindirish bilan bitta bo'lib ketyapti.

AKMAL AKA: - Men Jumajon borsa, qizni ko'rsa, xudo xohlasa, qiz bunga yoqsa, xudo xohlab, bunga yoqadi, sizlar non sindirib qo'ygan bo'lsanglar, endi fotiha to'yini ham a? Mana, shu qarindoshlar etar, Nozimboy?

NOZIM: - Men bu erning to'yini bilmaymn. Lekin o'zi bu to'y degani... Avval shuni gaplashib olaylik.

ORIF (Nozimga): - Hozir boshlamay turing. (Akmal akaga) Etadi. Yana choli kampirimiz ham bor-ku.

AKMAL AKA: - Kim ular?

ORIF: - Non sindirishga olib borgan edik. (Nozimga ishora qilib) Buning qo'shnilari.

AKMAL AKA: - Juda yaxshi. To'yda yoshullilarning bosh bo'lgani ma'qul. Nima dedingiz, O'tkirboy?

O'TKIR AKA: - Tayyor bo'lsa. To'yini ham gaplashaveramiz.

NOZIM: - Qanaqa to'yini?

O'TKIR AKA: - Qanaqa bo'lardi? Katta to'yi deymizmi, nikoh to'yimi. Biz yoqdan kelib ketishning o'ziga to'yning yarim xarajati ketib qoladi. YUramizmi cho'zib. Qiz tomon latta-puttasini qilib qo'ygan bo'lsa, bir haftada to'y-da.

JUMAGUL OPA: - Siz nima deyapsiz? Suv ko'rmay, etik echib ketaverasizmi?

O'TKIR AKA: - Qiz senga ma'qul bo'lsa deyaqman-da. To'yxonani gaplashsak bo'ldi.

JUMAGUL OPA: - Xuddi ma'qul bo'lganday boshlab yuboryapsiz-ku.

NOZIM: - To'y masalasi bo'lsa, oldin gaplashib olaylik.

ORIF: - E-e, Nozim, siz qo'ying.

AKMAL AKA: - Nozimboy, hayotning o'zi ko'p narsani to'g'rilydi.

NOZIM: - YAshaydigan biz, hayot ham bizning qo'limiz bilan to'g'rilydi.

AKMAL AKA: - Agar onasiga aytgan gapni bizga ham aytmoqchi bo'lsangiz, unda hali ancha qovun pishig'i bor.

ShAROFAT AYANING UYI

Diloromning xonasida Dilorom bilan qo'shni Dilorom gaplashib o'tiradilar.

QO'ShNI DILOROM: - Nima bo'lsa ham baxtlisan. Sevganingga tegyapsan.

DILOROM: - Baxt faqat tegishda emas, Dilor. Hali uzu-un turmush ham bor. To'ydan keyin nima bo'ladi, hali bilmaymiz.

QO'ShNI DILOROM: - To'yga etib ol. U yog'i... yaxshi ko'rganing doim yoningda... e-e, bir boshqacha hayot boshlansa kerak.

DILOROM: - To'g'rirog'i, hayotning o'zi.

QO'ShNI DILOROM: - Sen, mana, joy bo'lding. Lekin men... to'g'risi, Dilor, endi borini aytsam bo'ladi, rostdan ham, anavi odamga ilinaman deb ko'rdim. Sen yo'q deding-ku. Bari bir – bo'lmadi. Balki bo'lmagani ham yaxshidir. Bir o'zim u yoqda... O'zi oyimni bir kun ko'rmasam, turolmayman. Lekin endi kimga uchrayman, peshanamga qaysisi yozilgan? Hammasi noma'lum.

DILOROM: - Hech kimda ko'ngling yo'qmi?

QO'ShNI DILOROM: - E-e, o'lsin, gaplashadi-da, keyin jimib ketadi. Ular bilan yursang, lekin uylanmasa.

Sharofat aya kiradi.

Dilorom sakrab turadi.

Qo'shni Dilorom salom beradi.

QO'ShNI DILOROM: - Salom-alaykum, xola!

Sharofat aya qo'shni qizga uncha ro'yxush bermaydi, zardaliroq so'rashadi.

SHAROFAT AYA: - Yaxshimisan, qizim? Oying yaxshimi?

QO'SHNI DILOROM: - Rahmat. Rahmat. Endi to'yga kirishib ketdingiz?

SHAROFAT AYA: - Ha, etkazganiga shukur. Dilor, qizim, singling qaerda?

DILOROM: - Darsiga ketgan. Biron ishingiz bormi, aya?

KO'CHA

«Tiko» g'izillab kelayotir.

«TIKO» SALONI

Rulda Bahrom aka.

Orqa o'rindiqda Jumagul opa bilan Salima opa o'tirganlar.

Mashina oynasidan shahar ko'chasi bo'ylari suzib o'tadi.

BAHROM AKA: - Mana, bor ekansizlar-ku. Bola bechoralar sovchilik qilamiz deb qiynalib ketdi.

SALIMA OPA: - Ha, omon bo'lishsin.

BAHROM AKA: - YOsh-u, lekin g'ayrat katta. Menga aytishmadi-yu, shu to'y qilmay olmoqchi bo'lishdimi, shunaqa bir gapni ilg'ab qoldim?

SALIMA OPA: - Ha-ey, po'konidan el o'tmagan bolalar, gapiraveradi. Xudo xohlasa, hammasi bo'ladi. Hammasi ollohdan, aka.

BAHROM: - Lekin yaxshi yigitlar. Ahil bo'lib yurishlarini qarang. O'qigan-da.

Jumagul opa tashqarini tund tomosha qiladi, gapirmaydi.

BAHROM AKA: - Hozir sizlarni olib borib, darvozasini ko'rsataman. Kirib ketganlaringdan keyin... Qanchada kelay?

Salima opa singlisiga qaraydi.

Jumagul kiftini qisadi.

SALIMA OPA: - Bilmayapmiz. YArim soatmi, yigirma minutmi...

BAHROM AKA: - E-e, sizlarni endi qo'yib yubormaydi. Kamida ikki soat. Agar ham ko'p bo'lmasa. Xo'p desanglar, kutib ham o'tiraman.

SALIMA OPA: - Yo'q, ishlaringiz bo'lsa, qilib kelarsiz.

BAHROM AKA: - Lekin ketib qolmaysizlar. O'zim olib ketaman.

SALIMA OPA: - Xo'p, aka. Begona shaharda sarson yuramizmi?

DAVLATNING HOVLISI

Gulsanam, uning qo'lida Davron va ikki sovchi ayol.
Gulsanam bularning yana nima gapi bor ekan, deb bir oz hayron.
Katta sovchi bir oz chaynalib gap boshlaydi.

KATTA SOVCHI: - Xo'p, endi, qizim. Bunday turmang. Oldingi turmushingizda nima bo'lgan, nima qo'ygan, bilmaymiz-u, lekin bunday yurishingiz yaxshi emas.

KICHIK SOVCHI: - Ha, singlim, ersiz xotinga juda yomon. Yana bitta bola bilan. Har xil odam bor-da. Erkaklar ham eri bo'lmagan xotin xuddi tayyor turgandek...

GULSANAM: - E-e, nima deyapsiz? Men...

KICHIK SOVCHI: - Mayli, urishib qolgandirsiz yo eringiz boshqasini topib ketgandir. Lekin bu yog'ining hamma og'irligi sizga tushadi. Erdan chiqqan xotinga yaxshi kun yo'q.

KATTA SOVCHI: - Ha, darrov er qilish kerak. Qosh-ko'zingiz joyida ekan.

GULSANAM: - Menga aytyapsizmi?

KATTA SOVCHI: - Bo'ladigan gap-da, aynoniy. YOsh paytda o'ylamay ajrashib ketasiz-u, lekin oqibati... hay-hay.

KICHIK SOVCHI: - Bizlar shoshib turibmiz. O'zi boshqa qizni so'rab kirgan edik. Mana, sizni ko'rib... Endi, jon singlim, bitta odam bor, Otchoparda do'kon ochgan, topish-tutishi yaxshi. Xotini yo'q. Xo'p desangiz, shuni gaplashib berar edik.

KATTA SOVCHI: - Bolasi bo'lsa ham mayli degan. Qarang, qanday mos... sal yoshi katta-yu...

KICHIK SOVCHI: - O'zi yaxshi odam bo'lsa bo'ldi-da. Hozir yoshiga qarab o'tiradimi, opa. Qarang, singlimizning bir o'zi qiynalib yashayapti ekan. Er jonivor ham shunday huriliqoning qadriga etmagan-da. Lekin Otchopardagi akamiz zo'r. Yaxshi xotin bo'lib chiqsa, unga ham do'kon ochib beraman degan.

GULSANAM: - Opalar, bu erda eridan ajralgan xotin yo'q, bori ham ajralmoqchi emas. Ajraladigan bo'lsa ham, yuragini yorib yubordingiz, endi sira ajralmaydi.

KATTA SOVCHI: - Yo'q, singlim, achchiq qilmang. Chin ko'ngildan yordam beraylik deyapmiz. Bizga bari bir, topishib ketsangiz, bo'ldi.

KICHIK SOVCHI: - Savob uchun bizniki, singlim. Sovchilarga ham oson tutmang. Mana, bu erga ham... Voy, opa (katta sovchiga), endi esimga tushdi. Quadrat. Quadrat aka!

KATTA SOVCHI: - Voy, oldin eslasang bo'lmas edimi? (Gulsanamga). Ming marta aytaman, yozib yur, deb. Anavi ko'k eshikda turadigan bola to'g'ri aytgan ekan, komp yuter olinglar deb. (Gulsanamga) UZR, singlim, adashibmiz. Lekin bir o'ylab ko'ring.

KICHIK SOVCHI: - Agar ajrashaman desangiz, telefonimni beray?

GULSANAM (achchiq kulib): - Yo'q, er bunaqa qahat bo'lsa, ajrashmayman. O'zimga yaxshi.

Kichik sovchi yana atrofga taajjublanib qaraydi.

KATTA SOVCHI: - YUr, ketdik. Biron narsani unutdingmi?

KICHIK SOVCHI: - Yo'q, opa, esladim. Bu erga bir kelgan edik. Shu moshinni ko'ruvdim. Anavi ko'k eshiklik uyda turadigan bola shu erdan chiquvdi.

KATTA SOVCHI: - Bo'ldi, ketdik. U boshqa joy edi, boshqa joy.

KICHIK SOVCHI: - Yo'q, shu joy.

KATTA SOVCHI: - Boshda ham bosh qolmadi. Odamni jinni qilasan.

ShAROFAT AYANING UYI

QO'SHNI DILOROM: - Bo'pti, Dilor, men ketdim. Xayr, xola.

ShAROFAT AYA: - Xayr, xayr.

Dilorom dugonasi bilan ko'z urishtirib, bosh irg'aydi.

Qo'shni Dilorom chiqadi.

ShAROFAT AYA: - Nimaga kelibdi?

DILOROM: - Dugona bo'lgandan keyin kiradi-da. Yana qo'shni.

ShAROFAT AYA: - Ha, mayli. Men nimaga kiruvdim? Esim ham joyida emas.

DILOROM: - Dilafro'zni so'radingiz.

ShAROFAT AYA: - Bu bor uchun tilimga kelib qoldi. Gap poylab yurganday.

To'y unday bo'ladi, oyim bunday qilyapti, demadingmi, ishqilib?

DILOROM: - Yo'q, oyi. Unga aytib nima kerak.

Sharofat aya og'ir so'lish oladi.

ShAROFAT AYA: - Endi, qizim, bunday o'tir. Ona-bola bir gaplashib olaylik.

Mayli, o'ylanma. Go'rga-e. Yaxshi odam bo'lsa bo'ldi, hammasi qoplanib ketadi.

Senga aytadigan bo'lsam, menda bor narsalaring...

KO'ChA

Diloromlarning darvozasi oldiga «Tiko» kelib to'xtaydi.

Salima opa bilan Jumagul opa mashinadan tushadilar.

Salima opa «shu uymi» deb imo bilan Bahrom akadan so'raydi.

Bahrom aka tasdiqlab, ikki marta bosh irg'aydi.

Salima opa eshik qo'ng'irog'iga cho'ziladi.

Lekin shu payti darvoza eshigi ochilib, qo'shni Dilorom chiqadi.

Va u opa-singilga hayron qaraydi.

Jumagul opa ham unga qattiq tikiladi.

SALIMA OPA: - Siz... Dilorommisiz?

QO'SHNI DILOROM: - Ha, Diloromman.

SALIMA OPA: - Ha... Dilorom bo'lsangiz, assalomu-alaykum!

JUMAGUL OPA: - Iy-e, salom berish ham yo'qmi? Qanaqa qiz bu?

QO'SHNI DILOROM: - Voy, tanimagan odamga? Salomni so'rab oladimi-ya?
SALIMA OPA: - Tanimasa, o'zidan kattaga salom bermaydimi, qizim?

Shu payti qisqa signal berib, «Tiko» qo'zg'aladi.
Jumagul opa qo'lini ko'tarib, hay-haylab qoladi.

JUMAGUL OPA: - Hay, to'xtang, to'xtang! (Salima opaga) Opa, bo'ldi! YUring, yuring!

Salima opa bir nimani tushunib ulgurmay, Jumagul sudraydi.

JUMAGUL OPA: - Bu qiz bo'lmaydi, opa! Bo'lmaydi-i! YUring, yuring.
Bolamning sho'ri qurigan ekan.

QO'SHNI DILOROM: - E-e, bu qanaqa xotinlar o'zi? Tavba!

Jumagul opasini zo'rlab «Tiko»ga tiqadi.
Dilorom ham taajjubda angrayib qoladi.

«TIKO» SALONI

Mashina derazasidan shahar manazaralari suzib o'tadi.
Opa-singil orqa o'rindiqlarda.
Bahrom aka rulda.

JUMAGUL OPA: - Haydang. Aka, haydang! Beti qursin!

SALIMA OPA: - Jumagul! Xo'p, haydang, aka.

JUMAGUL OPA: - Bir ko'rdim – bo'ldi! Boshqa ko'rmayman. YUzini teskari qilsin, teskari!

BAHROM AKA: - Nima bo'ldi o'zi?

SALIMA OPA: - Aniq shu uymidi?

BAHROM AKA: - Ha, shu uy. Uchinchi kelishim-ku. Onasining o'zi kutib olgan.

JUMAGUL OPA: - Voy. Kutmay o'lsi-in! Shu uchun yonimdan to'y qilib beraman degan-da. Qizi yaxshi bo'lsa, mayli, bolam, ko'ngli cho'kmasin, ko'rib, bir peshanasidan o'pib qo'yay deb kelibman. Bezligini qarang! Qiz narsa, o'zidan kattaga salom bermaydimi! Haydang, aka, tezroq haydang!

SALIMA OPA: - Muncha o't-olovsan? Uyi shu bo'lsa, kirsak bo'lar edi.

JUMAGUL OPA: - Kirib nima qilamiz? O'zi oyog'im tortmagan edi.

SALIMA OPA: - Onasini ko'rar edik. Bari bir, Sultonning shuni deb turibdi-ku.

JUMAGUL OPA: - Sulton tushibdi, opa, yomon tushibdi! Issiq sovuqmi, bir balo qilgan bular. Aka, siz bularni bilasizmi?

Bahrom aka xijolatli jilmayadi.

BAHROM AKA: - Yo'q, singlim. Men Nozimni, yonidagi Orifmi... shularni bilaman. Keyin bir marta shu ergacha kelib, keyin qochgan yana bittasi bor.

JUMAGUL OPA: - Opa, bir ko'rdim, boshqa ko'rgulik qilmasin menga. Bo'ldi! Yaxshi ham uyiga kirmadik. Onasini ko'rsam, o'zimdan ketib qolib, toza salma bo'lar edim. Turishini qarang!

Salima opa uh tortadi.

SALIMA OPA: - Uh-h, Jumajon, biram tezsan! Gaplaring ham shunday tezpishar! Bitta qizini ko'rib, hech narsani bilmay, ko'nglimizni vayron qilib kelyapmiz.

29. Yaxshini topgoning qani

ShAROFAT AYANING UYI

Qo'shni Dilorom, Dilorom, Sharofat aya.

QO'ShNI DILOROM: - Bilmayman, ikkita xotin, ha sovchi.

ShAROFAT AYA: - Ha, to'y mavsumi, sovchilarga ham ish ko'paygan. Kirib ovora bo'lmagani yaxshi.

QO'ShNI DILOROM: - E-e, nimaga salom bermaysan, deydi.

DILOROM: - Salom bermagan edingmi?

QO'ShNI DILOROM: - Birdan salom qani, deb do'q ursa, qotib qolibman.

ShAROFAT AYA: - Shunaqa dedimi?

QO'ShNI DILOROM: - Ha! Keyin moshinga o'tirib, jo'nab yuborishdi. YOv quvlaganday. Qiziq xotinlar ekan.

ShAROFAT AYA: - Birdan ketib yuborishdimi?

QO'ShNI DILOROM: - Ha, unisi bunisini sudradi. Ketdi-bordi.

Sharofat aya Diloromga tikildi.

ShAROFAT AYA: - Qanaqa moshin?

QO'ShNI DILOROM: - He, anavi kichkinasi... «Tiko».

ShAROFAT AYA: - Oqroqmi?

QO'ShNI DILOROM: - Ha. Shopiri ham yoshi katta kishi.

ShAROFAT AYA: - Ha, mayli, qizim, adashib yurgandir-da. Sen boraver.

QO'ShNI DILOROM: - Aytib qo'yay deb qaytib kirdim.

Qo'shni Dilorom chiqib ketgan.

Sharofat aya eshikka qarab turadi.

ShAROFAT AYA: - Qizim, mabodo uning birov boradi, demagan edimi?

DILOROM: - Bu erda ayollaridan hech kim yo'q-ku. Endi nima deb ham keladi?

ShAROFAT AYA: - O'sha taksiga o'xshayapti. Uning shopiri yoshi katta odam edi.

DILOROM: - Aya, tirikchilik qilib yurgan oq sochdan ko'pi yo'q.

ShAROFAT AYA: - Shu qiz aralashgan joydan bir gap chiqyapti-da. Anavilarga ham, nimaga oyog'ini uzib keta qoldi, desam, yigiti bor, deb aytgan ekan.

DILOROM: - Yaxshi qilgan ekan.

ShAROFAT AYA: - Nurmat akaning to'yida Sanobar aytib qoldi. YAshirib nima qilar edingiz, biz ham tushunamiz-ku, deb. Ha, u bolaga ham Mahmudjonning qizi bo'ladigan.

DILOROM: - Baxti ochilsin!

ShAROFAT AYA: - Kim bo'ldi ekan?

DILOROM: - Kim?

ShAROFAT AYA: - Hozir aytgan xotinlar. Nimaga bizlarni eshikka keldi? Qaerdansizlar deb so'ramagan ham-da bu qiz.

MILLIY BOFNING KIRAVERISHI

Aeroport tomondan kelgan trolleybusdan Oygul tushadi.
Shaharni bilmaydigan qiz, xo'p atrofga alanglaydi.
Milliy bog' peshtoqiga qarab, shu tomonga o'tadi.
Qator-qator kelayotgan mashinalar ortida ojizgina, himoyasiz Oygul yo'l bo'shashini kutadi.
Bu tomonda u kutgan odam yo'q - Nozim hali kelmagan.
Oygul peshtoq tagida Nozimni kutadi.

XONADON

Sulton bilan Saodat kulishib, gaplashib o'tiradilar.

SAODAT: - Gulsanam opa bilan Davlat akaning urishganini ko'rdim-u, yomon narsa ham yuqar ekan, fe'lim aynib qoldi. Ko'yovto'rani bir boplay-chi, dedim.
SULTON: - Lekin boplading. YAponiyadan kelib ham to'g'risini aytmadim.
SAODAT: - U yoqda xolam bilan pochchamni qo'yib, bu yoqda o'zi topib olaveradimi, degan edim-da. Ishongan edingizmi?
SULTON: - Uncha emas.
SAODAT: - YUragingiz yorilib ketdi-ku. Saodat, Saodat, bu nima deganing, deb...

Saodatning ijkilashiga Sulton zavq qilib kuladi.

SULTON: - YOrildi yuragim. Bir boshimga birdan ikkita xotin, yuragim yorilmasinmi?
SAODAT: - Rostdan ham, xotiningiz ikkita bo'lsa... rosa tomosha bo'lar edingiz-da. Ikkovidan ham qo'rqib.

Saodat ham kuladi.

SAODAT: - Xafa emasmisiz endi?
SULTON: - Xafalikdan boshqa narsalar chiqib ketdi-ku.
SAODAT: - Hammasini o'zim to'g'riladim. Oldin oyimga aytdim, keyin dadamga. Ikkovlari O'tkir akaga. Mana, ko'rasiz, xolam ham Diloromdan xursand bo'lib keladi. U o'zi ko'rganni mahliyo qiladi. Shu-u, mehriyosi bormi, deyman.

Sulton soatiga qaraydi.

SULTON: - Ular endi ikki-uch soatsiz kelmas.

SAODAT: - Ha, kirishadi, so'rashadi. Qani, qizimiz bizga ham bir choy damlab kirsin-chi, deyishadi. Toshkentda shunaqa-ku. Men o'rgatib yubordim. Diloromxon qizarib-bo'zarib, hamma narsa hal bo'lgan bo'lsa ham, o'zlarini uyalganga solib, piyolani mana bunday ibo bilan...

Saodat o'tirgan joyida, uyalib choy uzatayotgan Dilorom bo'lib ko'rsatadi.

SAODAT: - Erga qarab, qizarib...

SULTON: - O'ldirasana-da.

ShAHAR KO'ChASI

«Tiko» g'izillab kelayotir.

«TIKO» SALONI

Orqada o'tirgan Jumagul opa yig'laydi.

Salima opa unga taskin berish bilan ovora.

SALIMA OPA: - Shaharning katta ko'chasida yig'lama. Undan ko'ra atrofga qara. Sal chalg'iysan.

JUMAGUL OPA: - Ko'zimga hech narsa ko'rinmayapti. Faqat o'qrayib qaragani. Ko'zi ham yomon ekan. Nimaga salom beraman, deb chaqchayib turibdi.

SALIMA OPA: - Oshirma sen ham. Goh qattiq, deysan, goh chaqchayadi. Bolang shuni topgan bo'lsa, menga ham yoqmayapti, lekin nima qilasan.

BAHROM AKA: - Hozir qaerga borasizlar?

JUMAGUL OPA: - To'g'ri uyga, Chilonzor degan joyiga. Ichimda Karimboy xo'p desa, shu uyga tushirib bersak ham bo'lar ekan deb yuribman-a!

MILLIY BOFNING KIRAVERISHI

Shoshib kelayotgan Nozim ko'rinadi.

Oygul qo'lini ko'taradi.

OYGUL: - Ey, Nozim! Bu yoqdaman.

Nozim hayron bo'lib qaraydi.

Peshtoq tagida Oyguldan boshqa odam yo'q.

Nozim o'pib ko'rishmoqchi bo'ladi.

Oygul labini tortib, yuzini sovuqqina tutadi.

Ajablangan Nozimga qaramay, o'zi yuzini Nozimning yuziga tegizib qo'yadi.

NOZIM: - Salom! Kechikib qoldim. Yaxshimisiz?

Nozim to'lib-toshgan, sog'inch tuyg'ulariga, gaplariga joy bo'lolmayotgan edi.

OYGUL: - Salom! O'zingiz yaxshimisiz?

Oygul bosiq, Nozimni ko'rganidan hech qanday hayajoni yo'q, xuddi kecha, o'tgan kuni, bugun ham shunday ko'rishib yurgandek edi.

Nozim Oygulga termulib, uning nigohini tutishga intiladi.

Oygul esa ko'chadagi mashinalarga, bu tomonga – bog' sahniga, foytunga o'tirayogan bolalarga qaraydi.

NOZIM: - Qayoqqa olib boray? Ketdik, u yoqda yaxshi qahvaxona bor. O'tiramiz.

OYGUL: - Yo'q, men ketaman. Sizni bir ko'ray degan edim.

NOZIM: - Xo'p, meni ko'ryapsiz, o'tiraylik.

OYGUL: - Ovqatlandim.

NOZIM: - Gap ovqatda emas-ku.

OYGUL: - Vaqtingizni olmay. Ishingiz ko'pdir.

NOZIM: - Hech qanaqa ishim yo'q. Bugun ishim – siz.

OYGUL: - Yo'q, Nozim, mehmonxonada dugonalarim bor. Gap qilishmasin.

NOZIM: - Bu erda yo'q-ku hozir?

OYGUL: - Bari bir-da. Yaxshi emas.

Nozim bir zum Oygulga diqqat bilan tikiladi.

Oygul unga bir nigoh tashlaydi-yu, indamay bog' tomonga qaraydi.

NOZIM: - Oygul!

OYGUL: - Ha?

NOZIM: - O'zgarib ketdingizmi?

OYGUL: - Yo'q, nima o'zgaribman?

NOZIM: - Nega bunaqasiz?

OYGUL: - O'zim... shunday.

NOZIM: - Ko'rishganimizga xursandligingizni sezmayapman.

OYGUL: - Yo'q, xursandman. Sizga o'zim telefon qildim-ku.

NOZIM: - Xo'p, mana, men keldim. Sal ochiling. Doim sizni o'ylab yuribman.

OYGUL: - Nimamni o'ylaysiz? O'pganlaringiznimi?

NOZIM: - E-e... hammasini. Xuddi begonani ko'rgandeksiz.

Oygul kiftini qisadi.

OYGUL: - O'zim ham bilmayman, nimaga sizga telefon qildim.

NOZIM: - Hech bo'lmasa, boqqa kiraylik.

OYGUL: - Ishlarim ko'p. Ertaga seminarga tayyorlanishim ham kerak.

NOZIM: - Malaka oshirish seminarigami?.. Mayli, hech bo'lmasa, yarim soat. Biron o'rindiqlarda o'tiramiz. YUring.

XONADON

Sulton soatiga qaraydi.

SULTON: - Saodat, men bozor qilib kelay. Ungacha dadamlar ham keladi. Chimcha esdan chiqmasin deganlar. Achchiqni yaxshi ko'radilar. Beshpanja kabobni o'zlari olib keladi.

SAODAT: - Oyimlar kelib qolsa-chi.

SULTON: - Ularning kelishiga hali vaqt ko'p.

Qo'ng'iroq jiringlaydi.

SAODAT: - Kim bo'ldi ekan? Qo'shnilarmi?

SULTON: - Hali tanimaydi-yu. Men o'zim.

Sulton turib eshikni ochgani boradi va orqaga teskari yurib qaytadi.
Unga izma-iz kuyib-yongan Jumagul opa ko'rinadi.

SULTON: - Oyi! Ha?

JUMAGUL OPA: - Otangni chaqir! Sen shuni desang, endi onang yo'q!

Sulton qotib qoladi, gapirgisi ham kelmay, onasiga tikiladi.
Jumagul opaning orqasidan Salima opa kiradi.
Saodat ham cho'chib ketgan.

SAODAT: - Xola! Oyi?

SALIMA OPA: - Uh-h!.. E-e, Sultonboy-ey! Bu bir ko'rdi-yu, ketdik, deb yopishdi menga. Kelaverdik opa-singil, seni bu balodan qanday qutqarsak ekan deb.

SAODAT: - Oyi, kimni balo deyapsiz? Diloromnimi?

SALIMA OPA: - Ha, o'sha sen maqtagan Diloromni!

SAODAT: - Ko'rdingizmi?

SALIMA OPA (qo'lini oyna qilib ko'rsatadi): - Shunday seni ko'rganday ko'rdik.

JUMAGUL OPA: - Ko'rmay o'lay! Chaqchayi-ib qarab turibdi.

SAODAT: - Chaqchayib? YO tavba! Boshqani ko'rgandirsizlar?

SALIMA OPA: - Otini ham so'rab oldim. Dilorommi, axir?

SAODAT: - Ha.

SALIMA OPA: - U ham Diloromman, dedi. Menga ham yoqmadi, nima qilay.

JUMAGUL OPA: - Bez! Ko'zini olmaydi! O'yilib tushsin. Sulton, shuni olasanmi? Lekin bir yilga o'tmaydi, ko'zingning suvini oqizib borasan. Faqat onang o'lgan bo'ladi. Shuni deydigan bo'lsang, hozir chiqib bizlarga chipta olib kel.

SAODAT: - Dadamlar kelsin. Aylanishga chiqib ketuvdi. Beshpanja kabob ham olib kelib, bir o'tirishmoqchi ekan.

JUMAGUL OPA (Sultonga): - Beshpanjamiz tomog'imizga tiqilib qoldi. Nimaga gapirmaysan, a? Olsang, olaver. Non sindirtirib ham qo'ygansan. Ana, otangga aytaman, pul ham olib kelgan, menga aytmay. (Salima opaga) Menga moshin olaman dedi. Pochcham ikkovi pichir-kuchur qilib yurganini bilmaydi, deysiz-da. Siz ham aralash.

SALIMA OPA: - Voy, Jumajon, kimga nish urishingni bilmay qoldingmi?

JUMAGUL OPA: - Chayon men emas, biz tomonda bu erlarning chayoni yo'q, nishini menga urdi-ku, opa! Mening yonimni kim oladi? Bolam ko'zimning oldida baxtsiz bo'li-ib o'tiribdi! (Sultonga) Qulog'ing tom bitganmi, erga qaraysan? Boshingni egib qo'rganmi?

SULTON: - Uyiga bordingizmi?

JUMAGUL OPA: - Shu topib bergan «tiko»ching olib bordi, darvozasini ko'rsatdi. Shunday tugmasini bosamiz desak, o'zi chiqib turibdi. Ha, o'zi! Opam so'radi, Dilorommisiz, deb.

SALIMA OPA: - Ha, so'radim, Diloromman, dedi.

JUMAGUL OPA: - Na, salom, na alik. To'rsayib turibdi, turqi qursin.

SULTON: - Sizlar ekanlaringni bildimi?

JUMAGUL OPA: - Bilmasa, salom bermaydimi? Ko'zini lo'q qilib tikilib olgan! Uyat ham yo'q. A opa?

SALIMA OPA: - Uncha emas-ku... Lekin, Sultonboy senga bo'ladigan qiz emas ekan. Bilmagani ham yaxshi bo'ldi, o'zining qandayligini bilib oldik.

SAODAT: - Lekin, xola, unaqa odobsiz emas edi.

SALIMA OPA: - Qizim, atay yomonlab kelmaymiz-ku.

SAODAT: - Unaqa xunuk ham emas.

SALIMA OPA: - Birov o'zini xunuk deyaptimi? Muomalasi xunuk!

JUMAGUL OPA: - Men odamni bir ko'rishda bilaman! Seni jodu qilib olgan. Hozir ko'rsan, Sulton, ko'rsan, lekin ertaga ko'zing ochilgandan keyin qon yig'laysan. Ha, basharasi aytib turibdi.

SALIMA OPA: - Qo'y endi sen ham. Birovning bolasi, unday dema. Lekin, Sultonboy, men ham boshqa xayolda, sen taraf bo'lib kelgan edim. Onangning yonida bo'lay, bir amallab gapga kiritaman deb.

SULTON: - E-e, shuncha yomonmi? YO sizlar...

JUMAGUL OPA: - Nima sizlar, a, nima sizlar? Bizlar buzgani borganimiz yo'q edi. Aytyapman-ku. Hali ham ko'zing ko'r. Seni shunday tushiribdiki. Hali bilmaysan. Saodatni shunga almashib o'tiribsan-a!

Saodat Sultondan ko'z uzmaydi.

Sulton bosh ko'targanda faqat onasiga yo xolasiga qaraydi, Saodat uning nigohini tuta olmaydi.

SAODAT: - Men bitta choy damlay.

Saodat xonadan chiqadi.

JUMAGUL OPA: - Pul qaerda?

SULTON: - Bilmayman. Dadam menga hech narsa degani yo'q.

JUMAGUL OPA: - Chiptaga chiqib kel. Hozir topaman. Dadang hammasini olib ketmagandir.

Shu payti qo'ng'iroq jiringlaydi. Saodatning ovozi keladi.

SAODAT: - Sulton aka, qarab yuboring. Men bandman.

Sulton shoshib chiqadi.

DOLON

Sulton tez yurib, o'tib ketayotganda Saodat uning bilagidan ushlab, barmog'ini labiga bosib, «jim» ishorasini qiladi. Oshxonaga tortadi.

SAODAT: - Men edim-ey, bu yoqqa kiraylik.

OSHXONA

Saodat oshxona eshigini zichlab yopadi.

SAODAT: - Menga telefonini bering. Tez!

SULTON: - Kimning?

SAODAT: - Kimning, kimning! Siz kirib bularni avrab turing. Men bu yoqda Dilorom bilan gaplashaman.

SULTON: - E-e, qo'y endi, o'zi azobda. Onasi qattiqroq gap qilgan bo'lsa, chiqib bularga achchig'ini ko'rsatgan-da. O'ziga kelib olsin.

SAODAT: - Siz beravering. Men qo'l telefonimdan qilaman....

SULTON: - Ikki yuzu yigirma besh to'qson etti... O'lganning ustiga tepgan qilib yurma yana...

SAODAT: - O'zingiz-ku hamma ishni rasvo qilgan. Bo'ldi, tez kiring, kim deyishsa, adashibdi, deng. Bu to'ydan o'zi menga sep qilib berishingiz kerak. Bo'li-ing!

XONADON

Sulton, Jumagul opa, Salima opa.

Boyagi manzara.

JUMAGUL OPA: - Otanglar ham kelib qoladi. Anavilaringni chaqir.

SULTON: - Kimlarni?

JUMAGUL OPA: - Davlatni, keyin anavi chaqqon... oti nima, Nozimmi? Shularni.

SALIMA OPA: - Nima qilasan ularni?

JUMAGUL OPA: - Mana buning oldida, o'zlariga gapimni aytaman. Ertaga buning onasi yurakjallod ekan, deb yurishmasin.

SULTON: - Kerak emas, oyi. Bo'ldi. Ularda nima ayb?

JUMAGUL OPA: - Yo'q, bo'ldi emas, nima qilib qo'yishganini o'zlari ham bilib qo'ysin. Keyin birovning bolasiga bunaqa xo'jayinchilik qilishmaydi.

SALIMA OPA: - Ular bunga yaxshilik qilyapmiz, deb o'ylagan, ishongan. Jumajon, qo'y.

JUMAGUL OPA: - Qo'ymayman. Hamma gapimni aytib, keyin ketaman.

OShXONA

Saodat oshxonada Diloromga telefon qilyapti.

SAODAT: - Alyo?... Dilorom opa, salom! Yaxshimisiz? Saodatman... Qaysi Saodat? Sulton akamning jiyani. Tanimayapsizmi?... Kundosh-chi, kundoshingiz... ha, o'shaman.

ShAROFAT AYANING UYI

Dilorom telefonda gaplashyapti, hayron.

DILOROM: - Ha, endi tanidim. Saodat, yaxshimisiz?... YAponiyaga yaxshi borib keldingizmi? YAponiyadan menga sovg'a qani?... Xorazmdan qilyapsizmi? Toshkentda?... Nimaga buncha?... Sulton akammi? (qo'rqib, Sharofat ayaga qarab qo'yadi)... E-e, tinchlikmi? Albatta! Qaerda ko'rishamiz?

OShXONA

SAODAT: - Sizga boshqa sovg'am bor, opa. Yo'q, Xorazmdan emas. Toshkentdan. Dilorom opa, tez ko'rishishimiz kerak. Hozir! Bir joyni ayting, o'sha erda kutaman. Toshkentni uncha bilmayman, Chilonzor degan joyidaman... Ha, metroni bilaman. Ko'p gapirolmayman... Faqat tez... Sulton akam yaxshi, lekin shu... yaxshi ham emas... Uncha tinchlikka o'xshamayapti. Tez keling.

DILOROM: - Shu Chilonzor metrosining ustida, bozorga chiqish joyi deng taksiga. Boraman, boraman.

Avvaliga qizining gapiga xalal bermay, chiqishni ko'zlab, keyin ketmay turgan Sharofat aya hayron bo'lib qaraydi.

ShAROFAT AYA: - Ha, qizim, ranging o'zgarib ketdi.

DILOROM: - Aya, kuyovingizga bir gap bo'lganga o'xshaydi!

ShAROFAT AYA: - Voy, bunisi ham bor edii? Hali uylanmay ham...

DILOROM: - Jiyani Xorazmdan etib kelibdi. Shu telefon qilyapti, tez keling, deb.

ShAROFAT AYA: - E, e, nima bo'lgan bo'lsa?.. Mayli, bor, qizim, tezroq borib kel. Endi begona emas. U yoqdan kelgan bo'lsa, tuzukroq kiyinib ol. Hozir pul beraman, taksida bor. Yo'lda bo'yanib olasan. E-e, xudoyim-ey! Ishqilib, tinchlik bo'lsin.

Dilorom otilib chiqadi.

ShAROFAT AYA(O'zicha): - E-e, sevgi-muhabbati ham o'lsin-e! Yana nima balo qarab turgan bo'lsa? Qizim bechora tinchimadi-ey! Begona xotinlar eshikka kelib, janjal ko'tarib ketsa, bu yoqda hali kuyov bo'lmay turib... Nimalar bo'lyapti, a?

NOZIMNING UYI

Deraza tokchasida turgan telefon jiringlaydi.

Uyda hech kim yo'q.

Stol ustida ancha patir terib qo'yilgan, uyum-uyum holvayu shokoladlar.

DAVLATNING HOVLISI

Hovli supurayotgan Gulsanam, supurgini qo'yib, borib go'shakni ko'taradi.

GULSANAM: - Alyo?.. Ha, Sulton aka, yaxshimisiz?.. Rahmat. Yo'q, kelmadi hali? YUrgandir-da... YO anavisidan xabar olgani ketgandir... Aytaman kelsa.

Gulsanam go'shakni qo'yib o'zicha gapirinadi

GULSANAM: - Jumagul opamning oldiga yur deganda boraversam bo'lar ekan. Bu erda bir o'zim... bo'yingga erim bor deb, plakat osib qo'ymasang, uzatib ham yuboraverishadi. Do'kon ochib berarmish!

XONADON

Sulton go'shakni qo'yadi.

SULTON (Salima opaga):- Hech qaysi yo'q. Davlat ham, Nozim ham.

SALIMA OPA: - Kepqolishar.

JUMAGUL OPA: - Bo'pti, chiptaga boraver.

SALIMA OPA: - Jumajon, bugun qo'y. Ertaga oladi. Bugun, mayli, buning jo'ralari kelsin, gapingni ayt. Ertaga orqayin bo'lib, oladi. (Sultonga) Bir kun keyinga olasan. Dam olishga keldik-ku, yana qachon kelib yuribmiz.

MILLIY BOF

Nozim bilan Oygul o'rindiqda o'tiradilar.
Oralari ancha ochiq, juftlarning o'tirishiga o'xshamaydi.

NOZIM: - Hech bo'lmasa, ana, muzqaymoq eylik.

OYGUL: - Yo'q, tomog'im og'riydi. Shu erda gaplashib olaylik.

NOZIM: - Xuddi begonaga o'xshaymiz. YO endi tanishganga.

OYGUL: - Begonaligimiz boshlansa kerak. Kim biladi, balki birga o'qiganda ham begona bo'lgandirmiz.

NOZIM: - Nimaga bunaqa deysiz?

OYGUL: - O'zim shunday.

NOZIM: - Eh, Oygul-ey, qandaydir bekinib olyapsiz. Men sizni tinmay o'ylab yuraman.

OYGUL (siniq kulib):- Yaxshi ham ilinib qolmadim, debmi?

NOZIM: - Nimaga bunaqa deysiz, Oygul? Hech unaqa deb o'ylamayman.

OYGUL: - Men bir ko'ray dedim. O'qigan paytlarni eslagim keldi.

NOZIM: - Yaxshi.

OYGUL: - Lekin u kunlar o'tib ketibdi. Odamning o'zi shunday turar ekan-u, lekin ichi o'zgarib ketar ekan a? Mana, hozir sizni ko'rdim, o'sha Nozim, lekin boshqa, o'zgargan. Katta bo'lib qolgansiz.

NOZIM: - Ko'nglingizda hech narsa qolmaganmi?

OYGUL: - Nima qolishi kerak?

NOZIM: - Bilmadim, sizni bir ko'rsam deb yurar edim. Ko'rsam aytaman degan gaplarim ham ko'p edi. Mana, ko'rdim-u, hamma gaplarim qayoqqadir uchib ketdi. Bo'shliq.

Oygulning ko'ziga yosh keladi.

OYGUL: - A Nozim? Nima qolishi kerak edi?

Nozim kiftini qisadi.

NOZIM: - Hayronman. Birga yurganlarimiz... Yo'q, u ma'noda emas. O'sha birga o'qigan kunlarimiz... Hech bo'lmasa, xotira qolishi kerak-ku. Mana, sizga qarab... o'pishganlarimizni ham eslolmayapman. Xuddi bo'lmaganday.

Oygul Nozimga tik boqadi.

OYGUL: - Menda uyalishdan boshqa hech narsa qolgani yo'q.

NOZIM: - Uyaladigan hech narsa qilmadik. O'pishganimiz demasa...

OYGUL: - Nozim, men turmushga chiqyapman.

NOZIM: - Turmushga? Jamolgami? Bari bir uylanaman, sovchi yuboraman, o'zim boraman, nima qilib bo'lsa ham, ishqilib, qaytmayman, der edi.

OYGUL: - O'zi bordi. Men unga yo'q, sovchi yuborib ham ovora qilmang, dedim.

NOZIM: - Ha-a... nimaga? U sizni sevar edi.

OYGUL (achchiq jilmayadi): - Doim o'rtamizda siz turar edingiz. Birovni bir umr qiynab nima qilaman.

NOZIM (chaynalib): - Yo'q, faqat... Unda, kim? E-e, mayli, bilmaganim yaxshi. Men ham o'ylab, yomon ko'rib yurmay. Baxtli bo'ling.

OYGUL: - Bilavering. Birga ishlaymiz. Juda yaxshi odam. Odamga mehribon. Ko'nglinga qaraydi. Men ham yaxshi ko'raman. To'yimga aytaman. Borasiz. Kursdoshlarni siz uyushtirasiz.

Nozim indamay Oygulga qarab qoladi.

OYGUL: - Bo'pti, men turdim. Ko'rishdik, gaplashdik, xayrlashamiz endi.

NOZIM: - Boshqa nima iloj...

Nozim ham o'rnidan turadi.

CHILONZOR METROSI. KO'ChA BO'YI

Odam gavjum, o'tib-qaytib yotibdi.

Mashinalar qator-qator.

Saodat bo'ynini cho'zgancha, metroning chiqish joyiga qarab, Diloromni kutadi.

Yo'l chekkasiga to'xtagan taksidan Dilorom tushib, bu yoqqa alanglaydi.

Yo'ldan avtolar oqib o'tadi.

Ikki qiz shosha-pisha o'pishadilar.

DILOROM: - Salom!

SAODAT: - Salom! Ketdik. Taksi ushlaylik.

DILOROM: - Shoshmang, qayoqqa? Sulton akamga nima qildi?

SAODAT: - Keyin aytaman. YUring, yuring.

DILOROM: - Kasalxonaga tushmadimi? Aytsangiz-chi!

SAODAT: - YUring, deyaрман-ku. Borib o'zingiz ko'rasiz. Yo'q, sog', lekin siz borishingiz kerak.

Dilorom bir zum ikkilanib, ergashadi-da, yana to'xtaydi.

DILOROM: - To'xtang, Saodat. Avval ayting, nima bo'ldi?

SAODAT: - Ikkita ayolni ko'rdingizmi?

DILOROM: - Qanaqa ikkita ayol? Qaerda?

SAODAT: - Uyingizga borishmadimi?

DILOROM: - Bilmadim. Men... ko'rmadim.

SAODAT: - Ko'rmadingiz? Ikkita begona ayol bugun, bundan bir yo bir yarim soatlar oldin uylaringizga bormadimi?

DILOROM: - Yo'-o'q.

SAODAT: - Salom ham bermadingiz? Ha, ko'rmagandan keyin salom ham bermaydi-da.

DILOROM: - Ochiqroq ayting!

SAODAT: - Siz chiqib qaramagansiz. Darvozadan?

DILOROM: - Yo'-o'q, uyda edim.

SAODAT: - Ana! O'zim ham aytdim, bir gap bor deb. Demak, ularni ko'rganingiz yo'q?

DILOROM: - E-e, shoshmang... qo'shni dugonam... Ha, ikkita xotin nimaga salom bermaysan deb urishdi, dedi. Shu dugonam ko'rgan, bizning darvoza oldida.

SAODAT: - Uning ham oti Dilorom!

DILOROM: - Ha, Dilorom. Siz qayoqdan bilasiz?

SAODAT: - Men hammasini bilaman, Dilorom opa. Xorazmda mashhur ekstrasens men-da. Bo'ldi, hozir borib Sulton akamni tuzatamiz.

DILOROM: - YOmon bo'lib yotibdimi?

SAODAT: - Yo'q, o'tiribdi. Lekin ahvoli yomon. Qo'rqmang, endi o'lmaydi. Taksi ushlaylik. Borsangiz, xudo xohlasa, yaxshi bo'lib ketadi. Sulton aka ham, boshqa narsalar ham. Mahallada duv-duv gap bo'ladi.

DILOROM: - Begona joyga qanday boraman, Saodat?

SAODAT: - Endi begona emassiz. U erda begona yo'q.

DILOROM: - Nimani yashiryapsiz? Sulton akam shunaqa og'irmi?

Saodatning sabri chidamay, o'zi taksiga qo'l ko'taradi.

DAVLATNING HOVLISI

Davlat darvozadan katta qovun ko'tarib kiradi.

Gulsanam chiqadi va Davlatning qo'lidan qovunni olmoqchi bo'ladi.

Davlat bermaydi.

DAVLAT: - Og'ir. O'zim olib kiranman.

GULSANAM: - Yaxshi.

Davlat oshxonadan, Gulsanam uydin, Davronni ko'tarib chiqadi.

Davlat qo'lini Davronga cho'zadi.

Gulsanam Davronni bag'riga bosib bermaydi.

Usti choyshab bilan yopilgan «Zaporojes»ga iyagi bilan ishora qiladi.

GULSANAM: - Manavi yo yursin, yo yo'qolsin. YOtmasin isqot bo'lib.

DAVLAT: - Isqot? Hali o'lganim yo'q. Boshqa gap qurib ketganmi?

NOZIMNING UYI

Nozim shu ko'cha kiyimida, almashtirmagan.
O'ychan chekib o'tiradi.
Karavotda Oygul jim o'tiradi.
Sigareta tutuni derazaga tortilib, keyin tepaga o'rlaydi.
Nozim Oygul tomonga qaramaydi.

NOZIM: - Ko'rdim. Ilgarigi Oyguldan hech narsa yo'q. Bo'm-bo'sh bo'shliqning Oygul degan oti bor. Oygul. Qiziq.

Karavotda o'tirgan Oygul, Nozimga ma'yus qarab qo'yadi.

NOZIM: - Menda ham hech narsa qolmagandir. Unga shunday ko'ringanman. Ha, ko'nglim huvillab yotibdi. Muhabbat bizni bor qilgan, ochgan, Oygulni chiroyli qilgan, meni martabaga ko'targan. Bu yog'iga qanday yashayman?

Oygul karavotda o'tirgan joyida sekin yo'qoladi.

NOZIM (o'zicha): - Sultonning Diloromi, Orifning Sharifasi, Davlatning, janjalli bo'lsa-da, Gulsanami bor. Taqdir menga kimni ro'para qiladi? Nima qilamiz endi, o'zi uylanmagan sovchi? Qachon o'zingizga juft topasiz?

XONADON

Jumagul opa shilqillab yig'lab o'tiradi.

Salima opa uning tepasida parvona, elpigan, suv bergan, Sultonga qarab labini tishlab, boshini chayqab qo'yadi.

SALIMA OPA: - Jumajon, o'zingni o'yla. Mazang qochib qoladi.

Sulton erga qarab olgan, jim, oyisiga xavotir bilan ko'z tashlab qo'yadi.

JUMAGUL OPA: - O-o, kuydirdi, kuydirdi... Bu ikki boja ham ichib qolishdimi, deyman.

SALIMA OPA: - Saodat ham... Qachon dugona orttira qoldi ekan? (Sultonga) Sen bilmaysanmi?

Sulton to'g'ri javobdan qochib, kiftini qisib qo'ya qoladi.

SULTON: - YAponiyaga ketaman deb yurganda tanishgandir.

SALIMA OPA: - Hozir kelaman, deb otilib chiqib ketdi.

Shu payti eshik qo'ng'irog'i jiringlaydi.

JUMAGUL OPA: - Ana, otalari keldi.

Sulton eshik ochgani chiqadi.
Dahliz tomondan noaniq pichir-kuchurlar eshitiladi.
Jumagul opa Salima opaga hayron bo'lib qaraydi.
Haddan ortiq xursand, gul-gul ochilib kulib Saodat kiradi.

SAODAT: - Keling, kiravering. Tortinmang. Begona yo'q.

Dilorom salom berib kiradi-yu, dovdirab qoladi.
Diloromning kirishi g'amga botib o'tirgan opa-singilning chehrasini ochadi.

SALIMA OPA (jilmayib): - Keling, qizim.

Jumagul opa shosha-pisha ko'zini artib, siniq tabassum qiladi.

JUMAGUL OPA: - Voy, va-alaykum, keling, keling.

Salima opa qizning salomiga alik olmaganini endi eslaydi.

SALIMA OPA: - Va-alaykum salom! Va-alaykum salom! Sizga qarab, men dovdirab qolibman.

Salima opa o'tib, Saodatning dugonasi-da, Diloromni o'pib ko'rishadi.
Jumagul opa, boshini eggan Diloromni bir qo'li bilan quchoqlab, elkasiga qoqadi.

JUMAGUL OPA (Saodatga): - Dugonang shu qiz? Voy, qanday yaxshi!

SAODAT: - Ha, shu qiz. Kirib, bir piyola choy iching deb, qo'ymadim.

JUMAGUL OPA: - Juda yaxshi qiz ekan. O'ting, o'ting, qizim!

Dilorom o'tiradi, erga qarab, nima deyishini bilmay, qo'lidagi dastro'molini g'ijimlaydi.

SALIMA OPA: - Tortinmang, qizim. Bemalol. Qizimning Toshkentda shunday yaxshi dugonasi bor ekan-da. Qara, Jumajon, qanday yaxshi qiz ekan.

JUMAGUL OPA: - Mana, choy iching, qizim. O'z uyingizday, bemalol o'tiring. Saodat, dugonangni mehmon qil. Xorazmdan baliq olib kelganmiz-ku.

Dilorom Saodatga savol nazari bilan qarab qo'yadi.
Saodat ko'zlarini yumib, «hammasi joyida» deb taskin ishorasini qiladi.

SALIMA OPA: - Yaxshimisiz, qizim? Oyingiz yaxshimi?

JUMAGUL OPA: - Ha, aytganday. Yaxshi yuribsizmi? O'qishlaringiz yaxshimi?

Dilorom qisinib-qimtinib, kalta-kulta javob berib o'tiradi.

DILOROM: - Rahmat. Yaxshi... yaxshi...

Diloromga qarab turib, birdan Jumagul opaning o'pkasi to'lib ketadi.

SALIMA OPA: - Ha, Jumajon?

JUMAGUL OPA: - E-e, xudojon! Bolamga shunaqa qizlar uchramaydimi?

SALIMA OPA: - E-e, jinni bo'lib qoldingmi? Uyaltirma qiz bechorani. (Diloromga) Kechirasiz, qizim. Bir g'urbatning ustida o'tirgan edik-da. O'g'limizni qaytara olmay.

JUMAGUL OPA: - Aytyapman-ku, ko'zi ko'r, deb! Shunday qizlar turganda, kim qayoqdagi narsani topib o'tiribdi.

Dilorom o'ng'aysizlanib, Saodatga qaraydi.

DILOROM: - Saodat, men boray?

SAODAT: - Hozir, hozir... yo'q. O'tiribsiz-da. Xola, dugonam bechoraning lavlagisini chiqarib yubordingiz. Shu qiz yoqadimi sizga?

Jumagul opa Diloromga qarab, boshini sarak-sarak qiladi.

JUMAGUL OPA: - Voy, voy. Shunaqa qiz kelinim bo'lsa, o'zim cho'risi bo'laman. Sulton akangning ko'zi yo'q, ko'zi! Ichim ezilib ketyapti-da, nima qilay. Qizim, siz xafa bo'lmang, o'zimni ushlolmay qoldim.

SALIMA OPA: - Ey-y, qizim, o'g'limizni o'zi bir qizni topgan ekan. Mayli deb, to'lib toshib kelib, uni ko'rgandan keyin, mana, opa-singil ikkovimiz g'amga botib o'tiribmiz-da.

30. Qadamingga gullar sochilsin

XONADON

Dilorom nima gapligini birdan tushunib, boshini juda quyi egib, yana yuzini bekitib oladi.

Saodatning yuzida quv tabassum.

JUMAGUL OPA: - Voy, qizim, uzr, bilmabmiz. Sizga bu gaplarning hech aloqasi yo'q edi. Uyaltirib qo'ydik. Boshingizni ko'tarib o'tiravering. Baxtingiz ham o'zingizday chiroyli bo'lsin.

SALIMA OPA: - Bo'ldi, qizim, dasturxonga qarang.

JUMAGUL OPA: - Kuygan onaning ko'ngli-da. Sizni ko'rib orzuga berilib ketibman. Kechiring, qizim. (eshikka ishora qilib) Ana, yuribdi. O'shandan boshqasiga yo'q, deb. Noqobil farzand.

Oxirgi gapda Sulton kirib o'tiradi, ham o'ng'aysizlanib ham xavotir aralash qo'rquv bilan Diloromga qaraydi.

Uning bunday qarashi onasining diqqatini tortadi, bir bunga, bir Diloromga ko'z tashlaydi.

Sultonning yuzida o'sha bizga tanish beg'ubor iljayish, onasi bilan ko'z urishtiradi.

Dilorom o'rnidan turishga intilgan payti qo'ng'iroq jiringlab qoladi.

Sulton shoshib chiqadi.

Eshik ochilgani, O'tkir aka, Akmal akaning gaplari eshitiladi.

O'TKIR AKA: - Yaxshi o'tiribsizlarmi? Mana, bularni ol.

AKMAL AKA: - Opa-singil kelin ko'rikdan qaytdimi?.. Qalay, to'y qilamizmi ekan?..

O'TKIR AKA: - Nimaga dovdiraysan? Iljayadi, gapirmaydi.

AKMAL AKA: - Onasi qizni ko'rib kelib, xursand qilgandir-da.

Dilorom turib olgan, boshini egib dahlizdgilar bu yoqqa kirsam, chiqib ketish ilojini o'ylab turgan edi.

Akmal aka kiradi.

AKMAL AKA: (baland ruh bilan) - Damlikkinamisizlar?

Akmal aka Diloromga ko'zi tushib, to'xtab qoladi.

Dilorom boshini egib, eshitar-eshitilmas salom beradi.

AKMAL AKA: - E-e, va-alaykum, qizim. Mehmon bor ekan! Yaxshimisan, qizim? E-e, rahmat, rahmat!

Uning orqasida O'tkir aka ko'rinadi. Diloromga ajablanib qaraydi.

Boshini egib olgan Dilorom O'tkir akani ko'rmaydi.
Va eshikka shoshadi.
Saodat uning orqasidan otiladi.

SAODAT: - Sulton aka! Sulton aka!
O'TKIR AKA: - Nima bo'ldi?

DAHLIZ

Dilorom eshikka yopishadi.
Saodat Diloromni mahkam quchoqlab, shivirlaydi.
Sulton ularga qarab to'xtaydi.

SAODAT: - Opajon, meni kechiring! Boshqa ilojim qolmadi. Sizni ko'rsatib olishim kerak edi! Lekin endi zo'r bo'ldi. Bu yog'ini menga qo'yib bering.

Dilorom juda uyalgan, nima deyishini bilmay, eshikni tortadi.
Saodat uni quchog'idan bo'shatmaydi.
Sulton nima qilishini bilmay, dovdirab turadi, lekin xursand.

SAODAT: - Xafa bo'lmaysiz a? Iltimos! Men sezdim, bular boshqa qizni ko'rgan. Birinchi gaplaridan bildim – siz emas! Endi, mana, yaxshi bo'ldi. Sulton aka, siz kuzating. Mayli, xayr. Bitta o'pib qo'yay, kundoshimni! Sizdan ayrilmaslik uchun tegardim lekin...

Dilorom unga qarab, ming xijolat aralash jilmayadi.

SAODAT: - Telefon qilaman. Men kiray.

XONADON

O'tkir aka hayron.
Jumagul opa labini qimtib, boshini chayqaydi.
Salima opa erining qo'lidan kostyumini oladi.

O'TKIR AKA: - Birdan chiqib ketdi? Juda hurkak, kim edi?

SALIMA OPA: - Ha, Saodatning dugonasi. Hozir kelgan edi, sizlarni ko'rib ketib qoldi. Ha, biram uyatchan.

O'TKIR AKA: - Bizning Sulton nimaga chopib yuribdi?

AKMAL AKA: - Yaxshi, yaxshi. Xo'sh, qani. Ha-a, bo'rimi endi?

JUMAGUL: - Tulki bo'lsa ham mayli edi, shog'ol! Qumda yurgan to'ng'iz!

AKMAL AKA: - Hay, hay, nima bo'ldi?

O'TKIR AKA: - E-e, bo'lmadimi? Ajuvami juda?

JUMAGUL OPA: - Muncha? Husnini bozorga soladimi? Odobi ham kerak. Tarbiyasi yo'q!

Jumagul opaning ko'zida yana yosh.

SALIMA OPA: - Bo'ladigan narsa emas ekan!

AKMAL AKA: - Yo'g'-e? Shunaqa bo'lmaydiganmi?

O'TKIR AKA: - E-e, Jumagul? YOqmadimi-ey?

AKMAL AKA: - Chatoq bo'pti-ku. Sultonboyga aytdinglarmi?

SALIMA OPA: - O'shani deb turib olgan.

O'TKIR AKA: - Qayoqqa ketdi o'zi? To'g'ri kelgan qiz bilan gaplashib ketaveradimi?

AKMAL AKA: - Sal boshqacha ko'rindi ko'zimga... xuddi xursandday.

O'TKIR AKA: - Bu qizni Saodat nima deb chaqirdi?

JUMAGUL OPA: - Men ketaman, O'tkir aka. Meni desangiz, siz ham yurasiz!

O'TKIR AKA: - Iy-e? O'g'lingni nima qilamiz? U qizni desa, nimaga bu qizning orqasidan chiqib ketdi, deyaрман?

JUMAGUL OPA: - Bilganini qilsin. Unisining orqasidan chopganda siz bilan mendan so'rabdimi? Yana odamni chalg'itasiz.

AKMAL AKA: - Hay, hay, shoshmanglar. Gaplashib olaylik.

JUMAGUL OPA: - Gaplashamiz. Men anavi Nozimlaringni chaqirasan, hammangning oldingda gapimni aytaman, deganman. (O'tkir akaga) Bolangiz tamom bo'lgan, endi to boshi toshga tegmaguncha ko'zi ochilmaydi.

O'TKIR AKA: - Nima, sira bo'lmaydimi? Avval rosa yo'q deb, keyin gapingdan qaytar eding-ku.

JUMAGUL OPA: - E-e, birdan ko'nglim qoldi. Beti tuzday. Bo'ldi. Menga o'shani boshqa gapirmang. Kufrga to'lib ketyapman.

Saodat choynak ko'tarib kiradi.

JUMAGUL OPA: - Mana, Toshkent to'la yaxshi qizlar. Hozir buning dugonasini ko'rdingizmi? Aqqol qiz! O'ladimi shunaqasidan topsa!

SAODAT: - Dugonam sizga yoqdimi?

JUMAGUL OPA: - Juda yoqdi, Saodat.

SALIMA OPA: - Menga ham yoqdi. Bir farishtasi bor ekan.

SAODAT: - Shunaqa qiz bo'lsa, olib berar edingizmi?

JUMAGUL OPA: - O-o, qani edi!

AKMAL AKA: - Qizim, shu vaqti hazil ko'ngilga sig'adimi?

O'TKIR AKA: - Sulton qayoqqa ketdi, deyaрман?

SAODAT: - Dugonamni kuzatgani.

SALIMA OPA: - Bilmayman degan edi-ku?

JUMAGUL OPA: - Uncha bilmaydiganga o'xshamadi. Tikilib qoldi-da.

SAODAT: - Dugonam o'zi zo'r qiz-da. Sulton akamning ham jigaridan urgan bo'lishi hech gap emas. Sizlarga ham yoqdi-ku. Ha, xola, olib berasizmi shu qizni?

JUMAGUL OPA: - Koshki Sulton o'shasidan qaytsa! Bunga xo'p desa, hozir uyiga uchib boraman-ku! Chinim lekin.

SALIMA OPA: - Ha, lekin Sultoning shu qizga rostdan ham juda tikildi.

JUMAGUL OPA: - Ko'rib turganimni ko'rib, ko'zini olib qochdi. Ho-o, qani edi, Saodat, Sulton akang undan aynib, bunga xo'p desa, ostonasiga borib yotib olardim.

O'TKIR AKA: - Birovning qizini ko'rmay-bilmay gap qilaverasizlarmi? Qo'yinglar. Saodat, sen ham xolangning yuragiga o't qalama.

SAODAT: - O't qalamadim, so'rayapman. Xolam shunday xo'p desalar, Sulton akam bilan o'zim gaplashaman.

SALIMA OPA: - Sen qizga bir gap bo'ldimi? Xolang bir armonini aytdi-da. Haddingdan oshib ketding.

JUMAGUL OPA (O'tkir akaga): - Kelsa, chiptaga chiqarib yuboring.

SAODAT (Jumagul opaga) – Gapingizda tursangiz bo'ldi. Men Sulton akamni shu dugonamga ko'ndiraman.

JUMAGUL OPA: - Saoda-at! Onaning gapini olmagan, sening gapingni oladimi? Buni Uvays bobomga olib borib, bir qaytarma qildirish kerak. Ilmu amalga uchragan.

SAODAT: - Oladi gapimni! Eng zo'r ilmu amal menda-ku. Ko'rasiz.

JUMAGUL OPA: - Voy, qurmagur! Sen nima desang – shu.

SALIMA OPA: - Jinni bo'ldingmi, qizim?

SAODAT: - Bo'ldi! Endi menga qo'yib beravering. Sulton akamga shu qizni olib beramiz.

O'TKIR AKA: - Qaysi qizni?

SAODAT: - Hozir chiqib ketgan dugonamni.

JUMAGUL OPA: - Voy, tilingga shakar! Hazil bo'lsa ham, ko'nglimni ochib yubording-ey.

AKMAL AKA (zavq bilan, qizi bilan mag'rurlanib): - Bu qiz bir narsani biladimi, deyman.

NOZIMNING UYI

Telefon jiringlaydi.

Nozim go'shakni oladi.

NOZIM: - Alyo?.. Ha, Sulton?.. Qalay? Ko'rib kelishdimi?.. Nima bo'пти, yoqmabdimi? Qizig'-u shunday qiz yoqmabdimi?... Ularga qanaqasi kerak ekan?

KO'ChA

Sulton qo'l telefonida gaplashyapti.

SULTON: - Hammasi aralash-quralash bo'lib ketdi... Qayog'ini aytishga ham hayronman... Ha, oyim bilan xolam borgan, bilmayman, kimnidir ko'rgan, ishqilib,

vovaylo qilib kelib qolishdi. Olib bermaymiz, biz ketamiz, falon-tulon, chipta opke... Eshiting-da.

NOZIMNING UYI

NOZIM: - Iy-e? O'zlari topsin bu yoqdan... Uyiga kirib, xola bilan ko'rishibdimi?... Salom bermagan ekan?... Ana, qiziq!.. Bitta shu salom bermaganigami? To'g'ri lekin... E-e, chatoq bo'libdi. Bu Diloromingiz ham salom bersa, asakasi ketarmidi? Bitta salom deb shuncha mehnat xayf...

KO'ChA

SULTON: - E-e, eshiting-da, bu yog'i boshqacha... Saodat uni chaqirib oldi... Ha, Diloromni... Bu yoqqa olib keldi... Qaerga bo'lardi, shu hozir oyimlar o'tirgan uyga. Oyim bilan xolamning oldiga... Ha, men ham shu erda edim, qayoqqa ketaman...

NOZIMNING UYI

NOZIM: - Iy-e! Jiyaningiz chatoq ekan-ku. Oyingizning oldiga olib keldimi?.. Ko'rishtirdimi? E-e, qoyil! Qanday qilib?.. Dilorom ham xo'p deb, kelaveribdimi?.. Aldab?.. Mazasi qochib qoldi deb?.. E-e bu qiz olov, o't!

KO'ChA

SULTON: - Odamni eshitmayapsiz-ey... Bu yog'i qiziq... Oyim ham xolam ham bu qizni maqtab ketishdi.... Kimni bo'lardi, Diloromni-da... YOqqanda qanday!.. Yo'-o'q, Dilorom ekanini bilishgani yo'q.

NOZIMNING UYI

NOZIM: - Tushunmayapman, kim yoqdi bo'lmasam?.. Ha-a, keyin aytdinglarmi?.. E-e, aytmay kuzatib qo'ydingizmi?.. O'sha erda payti aytib, shartta hal qilmaydimi! E-e, landovur...

KO'ChA

SULTON: - Sira iloji yo'q edi. Dilorom ozgina, zo'rg'a o'tirdi. Birdan otamlar ham kelib qoldi... Yig'lab ketdi, uyatga qo'ydingiz, meni tushirdilaring, deb... Saodatning bunaqa qilishini men ham bilmagan edim-da... Hozir uyga kirib bilaman-da. Uydan telefon qilaman. Oyim yana sovchi jo'ralarini Davlat bilan birga to'playsan, men gapimni aytib, keyin ketaman deb turgan edi.

NOZIMNING UYI

NOZIM: - YOqdi deyapsiz-ku... Uh-h, miyani achitib yubordingiz. Shartta hal bo'ladigan narsani endi fol ochasiz... Hozir kirib ayting, Dilorom shu qiz, sizlar boshqa qizni ko'rgansizlar, deb. Ayol bechoralarni qiynab nima kerak?.. Turibdi. Uchovimiz eganimizdan qolgani. Men kimga ham beraman. Holva bilan qorin to'ymaydi-ku... Xorazmga ham olib ketishadimi? Ha, shirini ularning ham og'ziga tegishi kerak.

XONADON

Jumagul opa, Salima opa, O'tkir aka, Akmal aka, ko'zlari Saodatda, bir ko'tarinki kayfiyatda o'tiradilar.

Odamboy qiziga qarab zavq qiladi.

O'tkir aka kalovlanib qolgan.

Jumagul opa bemalol, to'lib-toshib yig'laydi, xursandligidan.

Faqat Salima opa sal chimirilgan. Saodatga norozi qaraydi-yu, tabassumini uncha yashirmaydi.

O'TKIR AKA: - Shu kelin edimi a? Yaxshilab qaramabman ham.

SALIMA OPA (Jumagul opaga): - Bo'ldi-da-ey! Amudaryoning hamma suvini ichib keldingmi?

JUMAGUL OPA: - Qo'ying, opa, yig'lab olay, necha kundan beri siqilib yuruvdim.

O'TKIR AKA: - E-e, dim yaxshi bo'lmabdi. Bir og'iz aytish kerak edi.

SALIMA OPA: - Biz ham bilmadik-da. (Saodatga ishora qilib) Hammasiga shu sabab.

O'TKIR AKA: - Bilganimizda sal-pal ust-boshimizni to'g'rilab kirardik. U ham bizni bir sahroyi degandir. (iyagini silab ko'rib) Soqolni ham olmagan ekanmiz. Juda uyat bo'ldi.

SALIMA OPA: - E-e, u boshini ko'tarib qaragani ham yo'q.

AKMAL AKA: - Ob-bo, qizim-ey! Shunaqa qildim de. Chaqirib olib, bu erga olib kelib, yana bularga aytmadingmi?

SAODAT: - Unga ham aytganim yo'q. Qarasam, xolam juda otashin. Oyim ham yonlariga kirib olgan. Hoynahoy, bular boshqa qizni ko'rgan deb...

O'TKIR AKA: - Bir og'iz aytganingda, sovg'a-povg'a, biron soatmi, manavi bo'yinga taqadigan zanjirmi, olib kelar edik.

JUMAGUL: - Qancha sovg'angiz bo'lsa endi olib beraverasiz.

O'TKIR AKA: - Kelin ko'rdi quruq bo'lmaydi-ku.

SALIMA OPA: - Kelin ko'rdi sizga to'ydan keyin.

O'TKIR AKA: - Hozir bersa ham yaxshi bo'lar edi.

AKMAL AKA: - Hay, Jumajon, bo'ldimi endi? To'y qilamizmi?

Jumagul opaning yana o'pkasi to'ladi, gapirolmay, boshini silkib tasdiqlaydi.

O'TKIR AKA: - E-e, ko'zingning suviga Xorazmning sholisi ko'llab, toshib ketdi-ku.

AKMAL AKA: - Bo'ladigan gap bo'lsa, bu yog'ini nima qilamiz?

JUMAGUL OPA: - Bo'ldi, pochcha, bizlar yana borib kelaylikmi?

O'TKIR AKA: - Ko'ribsizlar, kelin yoqqan bo'lsa... Endi bir gap. Ishni bitirgan anavi yigitlar, Nozimboy. Endi ularni chetga surib qo'ygan bo'lmaylik-da. Chaqirib bir mehmon qilaylik. Bugunmi, ertagami borib, qizniki bilan gaplashib kelishsin.

O'TKIR AKA: - Xo'sh, xo'sh?

AKMAL AKA: - O'tkir ham borsa, yaxshi bo'ladi. Fotiha to'yi deylik-da, hammamiz borib tanishib, bir o'tirishib kelimiz.

JUMAGUL OPA: - Fotiha to'yi qiladigan bo'lsak, men ham boraman. Biz ham boraylik, opa?

SALIMA OPA: - Yana boshqa qizni ko'rib, to'nimiz teskari bo'lib kelmaydimi?

JUMAGUL OPA: - Ko'r hassasini bir marta yo'qotadi. Mahkam ushlayman endi.

O'TKIR AKA: - Yana shilqillab yig'laysan-da. Qo'y, o'tiraver.

JUMAGUL OPA: - E-e, boraman. Fotiha to'yi qilsak, ular Sultonga, biz kelinga sarpo qilamiz. Ayollar gaplashib oladi-da. Onasini ko'rmay, gaplashmay, to'g'ri fotihaga boradimi?

Qo'ng'iroq jiringlaydi.

Saodat chiqib, Sulton bilan birga qaytadi.

JUMAGUL OPA: - Bu yoqqa kel, bolam, bitta peshonangdan o'pay! Qara-ya, boshqa qizni ko'rib, opa-singil yonib kelaveribmiz.

Sulton jilmayib, onasiga egiladi.

O'TKIR AKA: - Sal yaxshi narsa bo'lsa – ona yaxshi. Otaning ham haqqi bordir?

JUMAGUL OPA: - Omon bo'lgaysan, bolam! Rahmat!

O'TKIR AKA: - Qani, Sultonboy, biz ham bir tabriklab qo'yaylik!

O'tkir aka Sultonni qattiq quchoqlab, ko'tarib qo'yadi.

Akmal aka ham quchoq ochadi.

AKMAL AKA: - E-e, Sultonboy-ey! Yulduzni benarvon uribdi, degani shu-da.

Saodat qo'lini cho'zadi.

SAODAT: – Sulton aka!

SALIMA OPA: - Sulton, qaytarib olib kelmabsan-da. To'lib o'tirgan bo'lar edik. Baxtingni bersin.

AKMAL AKA: - Xo'p, Sultonboy. Oshnalarni chaqir boshqattan. Bir o'tiraylik. Saodat, kabob ham sovib ketgandir. Olib kel. Qani, endi bir yuvaylik.
JUMAGUL OPA: - YUving, pochcha, mayli. Bugun sizlarga ruxsat.
O'TKIR AKA: - Ha-ah, sen ham ochilar ekansan!

XONADON

Dasturxon usti to'la, noz-ne'matlar. O'rtada sindirilmagan xorazm nonlari va suv, sharbat, aroq shishalari uyib qo'yilgan.

Haligidek, har kim o'z joyida: bir tomonda Akmal aka, O'tkir aka, Salima opa, Jumagul opa, Bu tomonda Nozim.

Sulton quyida.

Saodat esa gul-gul ochilib xizmatda.

Nozim tez-tez Saodat bilan ko'z urishtiradi.

Saodat har gal unga jilmayadi. Ularning bu unsiz muloqotlarini biz bilmaymiz, balki Nozim Saodatga qoyil bo'lganidan, Saodat shunday yosh yigitning sovchilikni uddalaganiga hayronligidan. Balki...

AKMAL AKA: - Yo'-o', yo'q, Nozimboy, bunaqa qilmang!

O'TKIR AKA: - E-e, Xorazmdan kelib, to'y qilmay olib ketamizmi? Kim bizni Xorazmga qaytib qo'yadi.

NOZIM: - Xo'p, mayli. Faqat yaqinlar bilan qilsak-chi shuni? Onasini men ko'ndirib beraman.

O'TKIR AKA: - E-e, nima qilamiz qiynab? Kuchimiz etadi-ku.

NOZIM: - Men to'y bir kun emas, yillab, kerak bo'lsa bir umr, deyaipman.

AKMAL AKA: - U qanaqa ekan?

NOZIM: - Bor pulini to'yga sarflab, keyin o'zini yana tiklash yo qarz uchun mehnatning tagida ezilmasa – shu-da bir umrlik to'y.

O'TKIR AKA: - Ha, bunaqami? Endi bu hozirgi yoshlar, sizlarga to'g'ri kelmasa, bizga bo'lmaydi. Keyin, bir so'm ham qarz olmaymiz.

AKMAL AKA: - O'tkirkini etmasa, bizda bor. Ha, olib keldik.

NOZIM: - Supurib olgansizlar-da a? YO sholining boshog'ida o'zi pishaveradimi?

AKMAL AKA: - YO endi, uka, bir so'mga ham mehnat qilamiz. Guruch sotish uchun ham sholining ichida suv-loy kechish kerak.

NOZIM: - Ey, bizlar shu, osilishga o'zining arqonini olib yuradigan xalqmiz.

JUMAGUL OPA: - Hay. Ayollar ham gapirsin! To'yni ayollar qiladi-ku. Sizlar g'o'dayib turasizlar eshik oldida, kelinglar, kelinglar, deb.

SALIMA OPA: - Shuni ayt. Men hech tushunmayapman. Nimaga yashirib to'y qilish kerak. Faqat yaqin qarindosh bilan bo'lsa, yashirin-da. Nima aybimiz bor, xalqdan bekitadigan?

JUMAGUL OPA: - Gapirmang.

NOZIM: - Aybini bekitish uchun to'y qilmaydi-ku, opa. Qachon biz o'zimizni o'zimiz qiynab yurganimizni tushunamiz a?

O'TKIR AKA: - Tayyorgarlikni ko'rib kelganmiz, qiynalmaymiz, deyaipman-ku.

NOZIM: - Gap faqat sizdami? Sizlarni bir namuna bo'ladi, desam... Kimdir boshlashi kerak-ku. Sizlar bo'lsa, kuchimiz etadi, pulimiz bor...

AKMAL AKA: - Sizni tushunib turibman, Nozimboy. Haqsiz, u yog'idan o'ylasa ham, bu yog'idan o'ylasa ham gapingiz to'g'ri. Lekin... sal erta. Siz karvonning oldiga tushib chopib ketyapsiz. Birga yurmasa bo'lmaydi. Ko'p udumlarimiz qisqarib, ixchamlashib boryapti-ku. Hayotning o'zi to'g'rilab qo'yadi sekin-sekin... Hali kamtar to'ylarga ham etib kelamiz. Mehnati bilan topilgan pulini sanashni bilgan odam sochishni ham o'ylab qiladigan bo'lar. Mana, farmonu qarorlar ham chiqyapti, tartibga tushib qolarmiz.

Qo'ng'iroq jiringlaydi.
Saodat chiqib eshikni ochadi.
Davlat kiradi.

O'TKIR AKA: - Kel-da-ey, Davlatboy!

DAVLAT: - Salom-alaykum! Yana bir marta.

AKMAL AKA: - Va-alaykum! Patir-putur yurdimi? Buni yana Xorazm yoqqa minib yurma. Senga to'g'ri kelmas-ov.

DAVLAT: - E-e, o'zi yurmay yotibdi.

Qo'ng'iroq jiringlaydi.
Orif kiradi.

ORIF: - Salom-alaykum, salom-alaykum! Yaxshimisizlar? (Davlatga) Orqangizdan shu chaqiraman, qaramaysiz.

DAVLAT: - Orqamda ko'zim yo'q-ku.

ORIF: - Siz o'zi odamni ko'rmaysiz.

Sulton, uning ortidan Saodat kiradi.
Davra to'ladi.
Saodat Nozim bilan ko'z urishtirib, mayin jilmayadi.

MAHALLA KO'CHASI

Nozim turgan hovlining darvozasi oldida uchta mashina: ikkita «Neksiya»ga yo'l boshlovchi «Tiko» va uning rulida albatta Bahrom aka.

Yon tomondagi darvoza eshigi ochilib, Hamida xola cholini etaklab chiqadi.

Mashinalarda o'tirgan hamma chol-kampirning istiqboliga «Neksiya»dan Akmal aka, O'tkir aka, Saodat, bunisidan Jumagul opa, Salima opa, Gulsanam bolasini ko'tarib tushadilar.

«TIKO» SALONI

Davlat to'nqillaydi.

DAVLAT: - Orif, biz ham tushamizmi?
ORIF: - Ha, odobsizlik bo'lmasin. Bo'ling, bo'ling.
DAVLAT: - Ob-bo, kampirlar bilan ko'rishib yuradimi?

KO'ChA

Orif bilan Davlat mashinadan tushib, chol-kampirdan beriroqda turadilar.

BOSIT ChOL: - Yana non sindirishga boradimi?
HAMIDA XOLA (choliga odatdagidek baland ovozda): - Aytdim-ku, bu – fotiha to'y deb. To'yi bir haftadan keyin ekan. (choling qulog'iga qichqiradi) Fotiha to'yga boramiz! Bular tanishib ham oladi.
BOSIT ChOL: - E, baqirma-e. Eshitmagan quloqqa nimaga baqirasan? Non sindirish bilan fotiha bitta bo'lib ketgan degan eding-ku.
HAMIDA XOLA: - U yoqdan ota-onasi ham kelibdi. Ularda bu odat hali bor ekan. Kelganimizda qilvoraylik deyishibdi.
BOSIT ChOL: - Ha, faqat baqirma. Tomog'ing bo'g'iladi.
HAMIDA XOLA (battar baqirib): - Sizga salom berishyapti.

Bosit chol Davlatga diqqat bilan tikiladi.

BOSIT ChOL: - Fotiha to'yga ularda kuyov boradimi?
HAMIDA XOLA: - Qanaqa kuyov?
BOSIT ChOL (Davlatni ko'rsatib):- Manavi bolani oldin ko'rmagan edim.
HAMIDA XOLA: - E-e, bu kuyov emas, jo'rasi.
BOSIT ChOL: - Hamma yog'i jo'ra ekan-da.
HAMIDA XOLA: - E-e, eshitmagandan keyin jim ham yursa-da. So'rayveradi.
(Jumagul opa bilan Salima opaga) Voy, yaxshimisizlar? Boboy bilan baqirishib salom ham esdan chiqadi. (Akmal aka bilan O'tkir akaning salomiga) Va-alaykum, va-alaykum! E-e, uylanmagan sovchining o'zi qani?

Nozim chiqib kelib turgan bo'ladi.

NOZIM: - Bo'ldi, shu erdaman. Qani, o'tirdikmi? E-e, avval, (Bosit cholga qarab) ota, bitta fotiha bering. Yo'limiz ochilgani rost bo'lsin.
HAMIDA XOLA (choliga baqirib, qo'li bilan fotihani ko'rsatadi ham): - Fotiha berar ekansiz!
BOSIT ChOL: - Ming marta aytaman, kar quloqni garang qilma, deb.

Bosit chol qo'lini fotihaga ochadi.

Ko'chadan kelayotgan ikki ayol ham to'xtab qo'lini ochadi, e-e, haligi sovchilar, biri katta, biri yosh.

BOSIT ChOL: - Qani, omi-in!..

Mashinalar joyidan qo'zg'aladi.

«TIKO» SALONI

Nozim sovchi ayollarni ko'rib, qo'lini ko'tarib, salomlashgan bo'ladi va orqada o'tirgan Orifga o'girilib, bir narsa deb kuladi.
Saodatning maza qilib kulayotganini ko'ramiz.

NOZIM (Bahrom akaga): - E-e, to'xtang, aka! Va'daboz akamiz bugun va'dasini buzmadbi.

Mashinaning oldingi oynasidan ko'ramiz - ko'chaning og'zida qo'lini silkitib, Ahmadali aka turgan bo'ladi.

Nozim «Tiko»dan tushib, Ahmadali aka bilan ko'rishadi-da, uni oldinga – o'zining joyiga o'tirg'izadi.

«Tiko», uning orqasidan ikki «Neksiya» qo'zg'aladi.

NOZIM (Ahmadali akaga): - Bugun Farg'onadan hech kim kelmabdi-da?

Ahmadali aka kulib o'giriladi, bir gap aytmoqchi bo'ladi-yu, Saodatga qarab qo'yib, fikridan qaytadi.

AHMADALI AKA: - O'zidan kattaga har xil gap aytavermaydi. Odobli yaxshi bola bo'lgan.

NOZIM: - O'sha kuni ko'zingiz aytib turgan edi lekin.

AHMADALI AKA: - Tilimni qichitma! Sababi bor edi. O'zing uylansang – shunda bilasan... Aytganingga, mana chopib keldim, xursand bo'lmaysanmi?

Nozim indamaydi. Orif hayron. Saodat Nozimga savol nazari bilan jilmayib qaraydi.

Nozim kiftini qisadi.

AHMADALI AKA: - Lekin qoyil! Uylanmagan odam sovchilik qilib. Yana bitiribsan! Gap yo'q.

ShAHAR KO'ChASI

«Tiko» va ikkita «Neksiya»dan iborat karvonimiz g'izillab kelayotir.

MAHALLA ChOYXONASI OLDIDA

YUkxonasining qopqog'i ko'tarilgan «Jiguli»ning orqasida Sobir bilan Ismat bahslashadi.

SOBIR: - Dim-dim o'ynamay, ayting-da.

ISMAT: - Ham parhez ham, tansiq.

SOBIR (yukxonaga ishora qilib): - Shu erdami?

Choyxonadan Sharif bilan Muhammad chiqib keladilar.

ISMAT (Muhammadga): - Men pista palovingdan maza qilmadim.

ShARIF:- Bizga yoqdi. Kuchli ovqat ekan. Sizga o'zi bir narsa to'g'ri kelishi qiyin.

MUHAMMAD: - Edingiz shekilli?

ISMAT: - Ozgina.

ShARIF: - Do'ppisining hidiga to'yib yuradi akam.

SOBIR: - E-e, sen bo'lding, buning do'ppisi.

ISMAT: - Ko'rolmaydi. (Muhammadga) Pistani chaqqanda og'zim qimirlab tursin deb, to'rtta-to'rtta tashlab o'tirgan ekanman, to'yib qolibman.

ShARIF: - Ana, hech rozi bo'lmaydi. Bugun o'zingiznikini ko'ramiz.

ISMAT: - Bugun – zo'r! Nima delikates olib kelganimni hech kim topolmaydi.

MUHAMMAD: - Nima ekan? Ilon emasmi, ishqilib? Ilonsho'rva ichmasak edi.

ShARIF: - E-e, unday bo'lsa, men ketdim. Men o'zidan ham, sho'rvasidan ham qo'rqaman.

SOBIR: - YOmon ayniyapsizlar.

ISMAT: - Ilon ham, toshbaqa ham emas. Men unaqa narsalarni yomon ko'raman. Bu uchib yuradi.

SOBIR: - Ha, qirg'ovulmi? Hozir juda ko'paygan deyishadi. Xorazm, Qoraqalpoqda odamlarning uyida tovug'iga qo'shilib yurar ekan. Juda chiroyli qush.

MUHAMMAD: - Qaydan topdingiz?

ISMAT: - Topolmadinglar. Qamchiqdan olib keldim. Kecha Qo'qondan qaytayotsam, uyib qo'yib sotyapti. Nima ekan deb, tushib qarasam, jonivor... Arzon, to'yimli.

SOBIR: - Ob-bo! Cho'zding-da.

MUHAMMAD: - Baliq, shirmoy, marinka?

ISMAT: - Chumchuq.

SOBIR - Nima?

ShARIF: - Chumchuq?

SOBIR: - Rostini aytyapsanmi?

ISMAT: - Ha, chumchuq. Chumchuq. Kartoshkaday to'dalab qo'yib, sotyapti. Elligini oldim. Bir maza qilinglar deb?

SOBIR (yukxonani ko'rsatib): - Shu erdami.

ISMAT: - Ha, mana, qog'oz xaltada. So'yilgan, tozalangan.

SOBIR: - Yo'qot!

ISMAT: - Iy-e, nimaga?

SOBIR: - Shuncha jonlini jonsiz qilib. .. Kiyasi tutadi-ey. Qanday ko'ngling bo'ldi?

ISMAT: - Men ushlab o'ldirganim yo'q-ku? Pulini bergan bo'lsam.

Sobir boshini chayqaydi.

ShARIF: - Xay, buni ham bir ko'raylik. Ocharchilik zamonlarida chumchuqsho'rva ham ichishgan-ku.

SOBIR: - E-e, yo'qot buni. Bo'lmasa, men gapdan chiqaman. Irganaman. Kelib-kelib chumchuq ham eydimi?

ISMAT: - Avval engil qovurib, keyin dimlasa, zo'r bo'ladi! Eganlardan so'rab ko'ringlar. Oshning tagiga bossa ham ajoyib deyishdi.

SOBIR: - To'yib ketibsizlar, to'yib.

Muhammad hammani ko'chaga qaratadi.

MUHAMMAD: – E-e, qaranglar, yana bir to'y boshlandi shekilli. Shu «Tiko» ham qatnab qoldi. Kecha ham ko'ruvdim.

Ko'chada izma-iz kelayotgan mashinalar ko'rinadi.

«Tiko»da o'tirgan Davlat bularga qarab qo'lini ko'taradi.

ISMAT: - E-e, anavilar-ku.

MUHAMMAD (oshab ko'rsatadi): - Qaytishda kiringlar, ey, osh bor!

ISMAT: - Fotiha to'ymi? Ko'pchilik-ku.

SOBIR: - Nima bo'lsa ham, yaxshi bo'libdi. (Ismatga) YUkxonangni yop. Bugun choyga non botirib eymiz. Chumchug'ingni uyingda o'zing eysan.

ShARIF: - Bittadan eb ko'rsak bo'lar edimi?

DILOROMLARNING DARVOZASI

Eshik lang ochiq.

Karvonimiz kelib to'xtagan.

Darvoza oldida Sharofat aya, Murod aka va shu paytgacha biz ko'rmagan Rashid aka mehmonlarga muntazir.

Uchala mashinadagi odamlar birdan tushadi.

Salomlashish, ko'rishish, so'rashish... Bu yog'i tushunarli, deb shu erda yakunlasak ham bo'lar edi-yu, lekin Dilafro'z birdan otilib kelib, Nozimning elkasiga mushtlab qolsa bo'ladimi!

Ha, kichkina qo'lchalari bilan yigitning elkasiga gursillatib soldiyu zing'illab qochdi.

Nozim elkasini ushlab, namoyishga voy-voyladi.

NOZIM: - Voy-voy, elkam sinib ketdi-yov.

Sharofat aya ham kulib, namoyishga qizini urishib qo'ydi.

ShAROFAT AYA: - Voy, qizi tushmagur, bu nima qiliq? Akaga ham shunday qiladimi?

Boshqa mehmonlar bir zum nima bo'lganini tushunmay, angraydilar-da, keyin jo'r bo'lib kulib yubordilar.

Dilafro'z esa ham o'zi urib, ham o'zi yig'lab berdi, xijolatdan shekilli.

NOZIM: - Ushlanglar bu bezori qizni. O'zimiz bilan olib ketamiz.

Dilafro'z o'sha yoqdan cho'chib qaradi va urganining sababini tushuntiroqchi bo'ldi.

DILAFRO'Z: - Hammasini shu odam qildi! Shu odam bo'lmaganda men ham Monte-Karloga ketgan bo'lar edim.

NOZIM: - Monte-Karloga puchuqlarni qo'ymaydi.

DILAFRO'Z: - Qo'yadi! Hech ham puchuq emasman. O'zingiz puchuq, shu uchun qizlar sizga tegmagan.

Hamma sharaqlab kuladi. Orif hushtak chalib yuboradi.

ShAROFAT AYA: - Hay-hay, qizim, uyat bo'ladi-ya. O'zidan katta bilan ham aytishadimi?

DILAFRO'Z: - O'zlarini qarang, meni puchuq deyapti!

Dilafro'z arazlab yuzini buradi, yo'q, yuzini burish oldidan Nozimga qarab tilini chiqaradi.

Hamma kuladi.

Gulsanam bir qo'lida Davron, bir qo'li bilan Saodatning elkasidan ushlab kuladi.

Saodat ayniqsa berilib kuladi va jilmaygan Nozim bilan ko'z urishtiradi.

Biz ham ishq dostonlarini tugatmay yopsak bo'lar, qissalardan hissalarini o'zingiz xulosa qilarsiz.

Xudoga shukr!

